جالالىددىن بەھرام

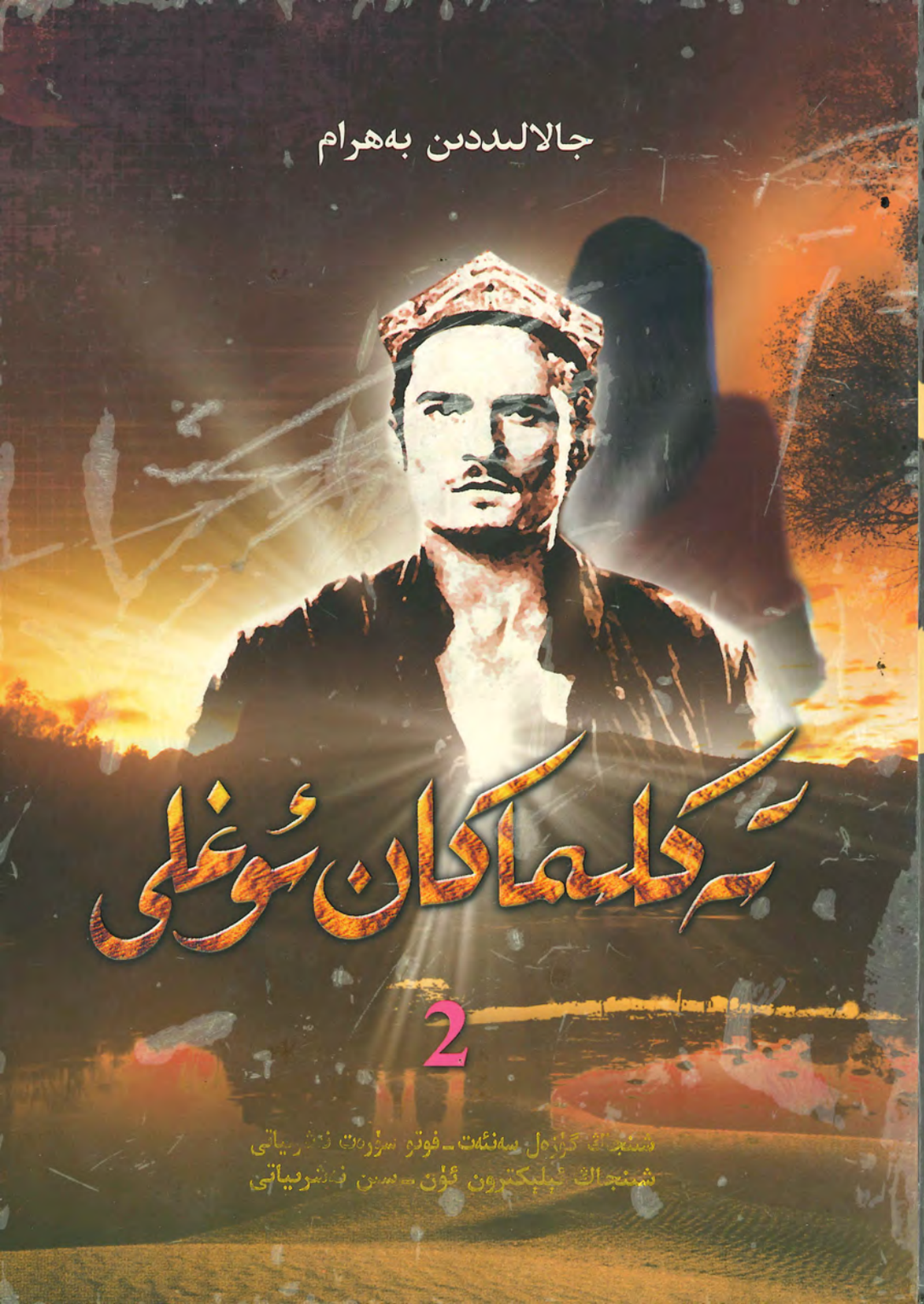

تەكلىماكان ئوغلى

2

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۈن ـ سىن نەشرىياتى

تەكلىماكان ئوغلى

2

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۈن ـ سىن نەشرىياتى

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: نۇرمۇھەممەد ئۆمەر ئۇچقۇن

ISBN 978-7-5469-0603-4
9 787546 906034 >

(民文) 定价 (上、下): 95.00 元

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

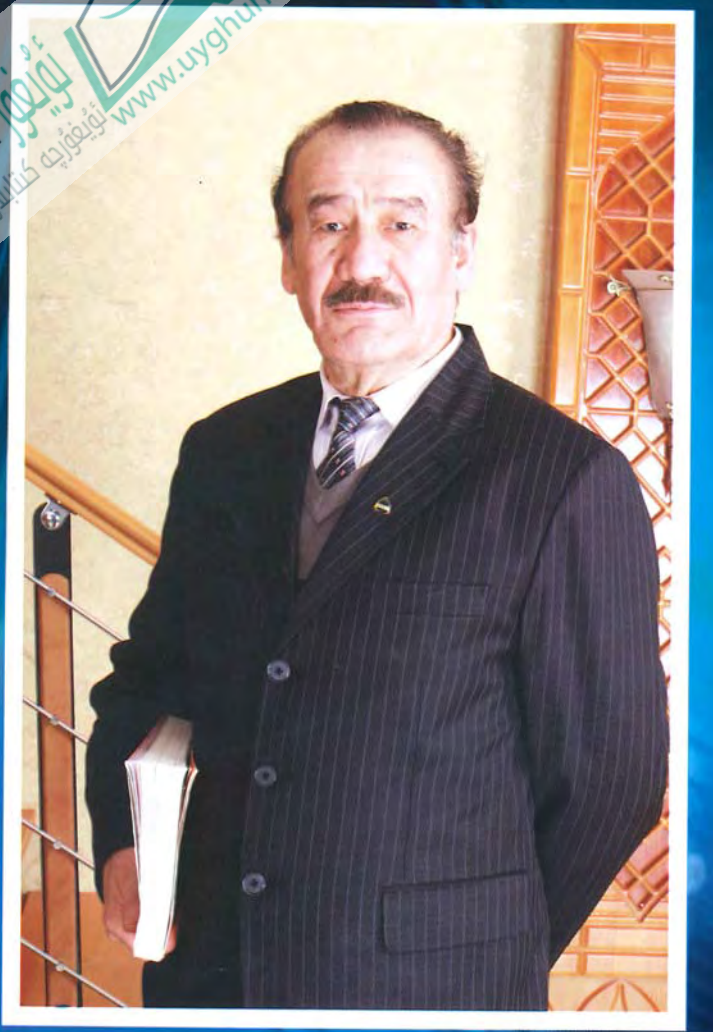

جالالىددىن بەھرام

ئاز كەم بىرىم ئەسىر ئۇتۇپتۇ! ئەمما بىپايان دەشتى قۇملۇق باغ-
ىدا يېشىل زۇمرەتتەك چاخناپ تۇرغان ئەشۇ بىزا كەنتلەر، قىپقىزىل
بۇلغۇنلار، باۋا قۇمۇش قاپلىغان قۇم بارخانلىرى، نەچچەمىڭ يىللىق
قەدىمىي توغراقلار... ۋادىكلىك دېھقان ئۇيلىرى، ئەتراپى چىتلانغان
قاراڭغۇ باغلار، شاخ-شۇمبىلار جىجاپ تارغاقتەك بولۇپ كەتكەن
سوقما تاملار، قۇملۇقتىكى ئەگرى-بۇگرى غىرىبانە يوللار... چۇڭقۇر
ئىبرىقلىرىدا تۇگىمەس سىرلىرىنى پىچىرلىشىپ ئاقىدىغان مۇلايىم سۇلار...
ھېلىھەم ئىسسىدە تۇرۇپتۇ! مەن بۇ رۇمانىمنى تەكلىماكان باغرىدا
ياشاۋاتقان، ئەۋلاتمۇ-ئەۋلات قۇم-بورانلار بىلەن ئېلىشىپ، ئۇز
ماكانىنى قۇغداۋاتقان دېلكەش دېھقانلارغا بىغىشلايمەن!...

— جالالىدىن بەھرام —

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

جالالىددىن بەھرام

تەكلىماكان سۈرگىلى

2

(رومان)

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن ـ سىن نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

塔克拉玛干的儿子：维吾尔文/加拉力丁著.—
乌鲁木齐：新疆美术摄影出版社：新疆电子音像出版社，
2009.12

ISBN 978—7—5469—0603—4

Ⅰ.①塔… Ⅱ.①加…Ⅲ.①长篇小说—中国—当代
—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.①I247.5

中国版本图书馆 CIP 数据核字（2010）第 000024 号

书　　名	塔克拉玛干的儿子（2）
策　　划	艾则孜·阿塔吾拉·萨尔特肯
作　　者	加拉力丁·拜克拉木
责任编辑	艾尼瓦·库迪力克
特约编辑	哈斯亚提·依不拉音
责任校对	古丽巴哈尔·托合塔木
特约校对	克尤木·吐尔逊
出　　版	新疆美术摄影出版社 新疆电子音像出版社
地　　址	乌鲁木齐市西虹西路 36 号
邮　　编	830000
发　　行	新疆新华书店
印　　刷	新疆新华印刷厂
开　　本	880×1230mm 1/32
印　　张	15.25
版　　次	2009 年 12 月第 1 版
印　　次	2009 年 12 月第 1 次印刷
印　　数	1—10000
书　　号	ISBN 978—7—5469—0603—4
定　　价	95.00 元（上,下）

（书中如有缺页,错页及倒装请与工厂联系）

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

مۇندەرىجە

ئىككىنچى قىسىم چاياننىڭ ئاخىرقى ئىشى

ئون سەككىزىنچى باب دۇشمەننىڭ قارارى..... 535
ئون توققۇزىنچى باب يەكتا پالۋان 564
يىگىرمىنچى باب ئاچچىقتىن چىققان ئويۇن 590
يىگىرمە بىرىنچى باب قۇتۇرغان دۇشمەن 619
يىگىرمە ئىككىنچى باب چاۋار چاياننىڭ ھەسرىتى 643
يىگىرمە ئۈچىنچى باب كۈلۈپ قارىمىغان بەخت 666
يىگىرمە تۆتىنچى باب بورانلىق كېچىدە 691
يىگىرمە بەشىنچى باب چاياننىڭ قىسمىتى 722
يىگىرمە ئالتىنچى باب شادلىق يار بولغان كۈنلەردە 756
يىگىرمە يەتتىنچى باب چاياننىڭ ئاخىرقى ئىشى 781
يىگىرمە سەككىزىنچى باب ئالدىراش ئۆتكەن بىر كۈن ... 817
يىگىرمە توققۇزىنچى باب قانغا تويمىغان جاللات 843
ئوتتۇزىنچى باب ئىبلىسنىڭ زەھەرلىك ئويۇنى 874
ئوتتۇز بىرىنچى باب كولىغان ئورىسىغا ئۆزى چۈشكەنلەر ... 902
ئوتتۇز ئىككىنچى باب تەكلىماكان ئوغلى 932
ئوتتۇز ئۈچىنچى باب قەرزىنى تېرىسى بىلەن تۆلىگەن بۆرە ... 955
ئوتتۇز تۆتىنچى باب قۇمتامنىڭ كۈلكىسى 972
خاتىمە 1003

ئىككىنچى قىسىم

چايانىڭ ئاخرقى ئىشى

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى
www.uyghurkitap.com

ئون سەككىزىنچى باب

دۈشمەننىڭ قارارى

ھاشىمنىڭ بېغى ئايرىم ئاھادىلانغان باغ بولماستىن، ھويلىسىغا قوشۇلۇپ كەتكەنىدى. دەرۋازىدىن كىرگەندىن كېيىن ئىككى تەرىپى يۇلغۇن شاخلىرىدا چىتلانغان تۈپتۈز تار يولدىن ئۇدۇلدىكى سىرلانغان پېشايۋانلىق ئۆيلەر كۆرۈنۈپ تۇراتتى. چىتەننىڭ ئىككىلا تەرىپىدە نەشپۈت، ئامۇت، قارىئۆرۈك، شاپتۇل، غەزىمەت ئالمىلىرى ئارىلىشىپ كەتكەن مېۋىلىك باغ ئىدى. ئەمما، تاتلىق ۋە ئاچچىق ئانار ئىگىلىگەن ئېتىزى كۆپرەك بولۇپ، ھاشىمنىڭ كۈنلىرىمۇ ئانار تۈپلىرىگە ئوغۇت بېرىش، توپا يۆلەش، سۇغىرىش، ياۋا ئوت ـ چۆپلەرنى ئوتاش بىلەن ئۆتەتتى. شۇڭا، ئانارلىق ئىچىگە چاققانغىنا كات قويۇلغاچقا ئارام ئېلىشقىمۇ بولاتتى. قارا ئەتلەستىن كۆڭلەك، ئۇزۇن ئاستى بوغما ئىشتان كىيىۋالغان كامالەت كاتتا ئېڭىشىپ ئولتۇرۇپ يىغلاۋاتاتتى. خىجالەتچىلىك ئىسكەنجىسىدە قالغان ھاشىم ئېرىق بويىدا زوڭزايغىنىچە، تاماكىسىنى چېكىپ ئۈندىمەي تۇراتتى.

كامالەتنىڭ دادىسى ئۆلۈپ كېتىپ، ئانىسى تاغ ئارىسىغا ياتلىق بولۇپ كەتكەندە چوڭ دادىسى (ئانىسىنىڭ ئاكىسى) ئىگەمبەردى ئۇنى بېقىۋالغان ئىدى. كامالەتنىڭ بويى سۈزۈلۈپ كۆزگە كۆرۈنۈپ قالغاندا، ئىگەمبەردىنىڭ نىيىتى بۇزۇلدى. شۇڭا، ئۇ ھاشىم شۇجىنىڭ ئۆيىگە قېچىپ كېلىۋېلىپ، بىر

مەزگىل مۇشۇ قورۇدا تۇردى. بىراق، ھاشىمنىڭ قىمارۋاز ئوغلى ساتتار ئۇنىڭغا ھەرخىل تەلەپلەرنى قويۇپ، ئاراملىق بەرمىگەندىن كېيىن كامالەت بۇ يەردىنمۇ كېتىپ بىر تۇل خوتۇن بىلەن بىللە ياشىدى. ئازغىنا ھاياتى قېقىلىپ ـ سوقۇلۇپ ئۆتكەن بۇ يېتىم قىز ھاشىمنى كۆپ ھاللاردا «ھاشىم دادا» دەپ چاقىراتتى ھەم بېشىغا قانداقلىكى كۈن كەلسە، دەردىنى تۆكۈپ، مۇڭدىشالايتتى. شۇ تۇرقىدىمۇ ئۇ جەۋلاننى ئىزدەپ بارسا، ئۇنىڭ «خىزمەت ئىشلىشىمگە كاشىلا قىلماڭ، كېچىلەردىمۇ ئىزدەپ كەلمەڭ، مەنمۇ خاپا بولمەن...» دەپ قوپاللىق قىلغانلىقى، تېخى «لەيلى ئون سەككىز ياشتا، سىزچۇ؟» دەپ غۇرۇرىغا تەگكەنلىكى قاتارلىقلارنى سۆزلەپ ئۆزىنى تۇتۇۋالالمىدى. بۇ ساددا، مۇلايىم، سەممىي قىز جەۋلانسىز ياشىيالمايدىغان، ئۇنى كۆرمىسە چىدىيالمايدىغان ھالغا كېلىپ قالغانىدى.

ـــ كامالەت، سىز تولۇق سىنىپ پۈتكۈزگەن ئاڭلىق قىز، نېمىشقا چۈشەنمەيدىغانسىز، ـــ ھاشىم ئورنىدىن تۇردى، ـــ خىزمەت گۈرۈپپا ئەزالىرى نۆۋەتىغا چۈشكەن يېرىدە مۇھەببەتلىشىشكە بولمايدۇ. خىلاپلىق قىلغۇچىلار قاتتىق جازالىنىپ كېتىدۇ.

ـــ بىز... بىز ئۆگزىگە چىقىپ ناغرا چالمىغاندىن كېيىن ئىچىمىزدە بىلسەك بولمىدىمۇ.

ـــ جەۋلان بۇ ھەقتە ئوچۇق بىر نېمە دېيەلمەيدۇ، ـــ ھاشىم گەپ ئەگىتىپ تۇرمىدى، ـــ ناھىيىنىڭ رەھبەرلىرى ئۇنى سوت مەھكىمىسىگە، جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىگە ئەپقېلىشنى ئېيتتى، لېكىن ئۇ ئۇنمىدى. نېمە ئۈچۈن؟ ئالىي مەكتەپ رەھبەرلىكى ئۇنى مەكتەپنىڭ ئۆزىگە ئوقۇتقۇچىلىققا ئېلىپ قېلىشنى بېكىتىپ بوپتۇ. ئۇ بەربىر ئۇرۇمچىگە كېتىدۇ.

ـــ راست كېتەمدىكەن؟ مەن... مەن نېمىشقىمۇ؟

ـــ شۇڭا، جەۋلان، كۆڭۈلگە تالىق گەپلەرنى قىلىشتىن

ئۇنۇمۇ كتاب تور بىكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇنۇمۇ كتاب تور بىكىتى ئۇيغۇرچە كتابلىرىڭ پېڭى نادرىسى

ھەزەر ئەيلەيدۇ.

ــ ئۇ... ئۇنىڭ «خوتۇنۇم، تۆت بالام بار» دېگىتى رايىمنى ياندۇرۇش ئۈچۈن ئىكەن ـ دە.

ــ سىزمۇ بۇنىڭدىن كېيىن دىققەت قىلىڭ، ھازىر ئۇنىڭ كاللىسىدا قۇمتام ۋە قۇمتام دېھقانلىرى بار. ئەگەر چاۋار، مەتسىدىق، ئىگەمبەردىلەرنىڭ قۇلىقىغا جەۋلان توغرۇلۇق كىچىككىنە گەپ كىرىپ قالسا، ئۇلار بۇ ساپاقنى تۇتۇۋېلىپ يۇقىرىغا ئەرز قىلىشتىن، ئۆسەك گەپلەرنى تارقىتىشتىن يانمايدۇ.

ــ ماقۇل، بۇنىڭدىن كېيىن دىققەت قىلاي.

كامالەت بىردىنلا سۇسىز قالغان گۈل بەرگىدەك سولىشىپ، ئۇنىڭ بادام يۈزلۈك ئاپئاق چېھرىنى ئۈمىدسىزلىك قاپلىدى. دائىما خۇمارلىشىپ تۇرىدىغان كۆزلىرى بىر چېكىتكە تىكىلىپ، ئۇزۇن ئەگرى كىرپىكلىرىدە تىترەپ تۇرغان ياش تامچىلىرى كۆرۈندى. ھاشىم ئۇنىڭ ئۈمچەيگەن لەۋلىرىگە، روھسىز ھالىتىگە قاراپ ئىچى ئاغرىپ قالدى. ئۇ قىزنىڭ دۈمبىسىگە ئاستا پەپىلەپ، كۆڭلىنى ياسىدى:

ــ كامالەت، قۇمتاغدىكى بۇ سىياسىي ھەرىكەت مەڭگۈ داۋاملاشمايدۇ، شۇنداقمۇ، ــ ھاشىم كامالەتكە ئېڭىشتى، ــ شۇ چاغدا مەن جەۋلان بىلەن ئەستايىدىل پاراڭلىشىپ باقسام بولىدىغۇ، ئەمدى تۇرۇڭ، يىغىنغا كېچىكىپ قالمايلى.

جەۋلان يېزىلىق ھۆكۈمەتتە ئېچىلغان ئۈچ كۈنلۈك يىغىننىڭ روھىنى يەتكۈزۈش ئۈچۈن كەنت، كىچىك ئەترەت كادىرلىرى ۋە ئاكتىپ ياشلارغا كەچتە يىغىن ئېچىشنى ئۇقتۇرغانىدى. ھاشىم كامالەتنى باشلاپ كەنت تەشكىلىگە كىرىپ كەلگەندە، كۈن ئولتۇرۇپ كەتكەن بولسىمۇ، ئەتراپ يەنىلا يورۇق ئىدى. كەنت ئىشخانىسىغا جەۋلان، زۇلال، مەتنىياز، كېرىموللا، ياربەختى، ئايشەم، يەنە بىر قانچىلىغان ئاكتىپ ياشلار يىغىلىپ بولغانىدى.

بۇ ئىشخانىنىڭ ئىچىدىكى يەنە بىر كىچىك ئۆي جەۋلانىنىڭ ياتقى بولۇپ، زۇلال بىلەن مەتنىياز قۇلاقلىق قارا تېلېفونىنى ئاشۇ ياتاققا يۆتكەۋاتاتتى. چۈنكى، ئۇلار چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنىڭ يېراق - يېقىندىكى ئادەملىرى بىلەن ئىقتىسادىي ۋە باشقا تەرەپلەردە بىرلىككە كېلىۋېلىشتىن ئەنسىرىگەنىدى.

هاشىم بىلەن كامالەت كىرىپلا ئۇستەل سائىتىگە قارىدى. بۇنى سېزىپ قالغان جەۋلان «كېچىكمىدىڭلار، يەنە ئىككى مىنۇت بار» دەپ قويدى. ئىشخانىدىكى ئورۇندۇقلاردا ئولتۇرغانلار نېمىلەرنىدۇر كۇسۇرلىشىپ گەپلىشەتتى، كۇلۇشۇپ چاقچاقلىشاتتى. لېكىن ئىشخانىغا كىرگەندىلا جەۋلاننى كۆرۈپ قىزىرىپ كەتكەن كامالەت يەردىن ئۇستۇن قارىماي ئولتۇراتتى. جەۋلان ئۇنىڭ چۈشكۇن هالىتىگە كۆز تاشلاپ يۇرىكى ئېچىشتى ۋە ئۆتكەنكى قوپاللىقىغا ئۆكۇندى.

جەۋلان هەممىگە تەكشى بىر قارىۋەتكەندىن كېيىن يىغىنىنى باشلىدى. ئۇ يېزىلىق هۆكۇمەتتە ئېچىلغان ئۇچ كۇنلۇك يىغىنىنىڭ روهىنى يەتكۇزدى. قۇمچاقار، ئەلئاباد‌نىڭ سىنىپىي قاپقىنى ئېچىش هەققىده ناهىيىلىك پارتكوم شۇجىسى لى چاڭمىن ۋە ئابلىز هاكىملارنىڭ يازما يۇليورۇقى، ۋاڭ يۇڭ، ئەيسايۇپ، بارنىيازلارنىڭ قۇمچاقار، ئەلئاباد يېزىلىرىدا جىددىي كېتىۋاتقان سىياسىي هەرىكەتته قولغا كەلتۇرگەن نەتىجىلىرى، ئىگىلىگەن تەجرىبە - ساۋاقلىرى، كېيىنكى باسقۇچنىڭ مۇهىم ۋەزىپىلىرى هەققىده بەرگەن دوكلاتلىرىنى ئوتتۇرىغا قويدى. ئاندىن قۇمتام كەنتىدىكى مۇرەككەپ ئىقتىسادىي مەسىلىلەر ئۇستىده توختالدى. بولۇپمۇ قۇمتام كەنت دېهقانلىرىنىڭ قان - تەرىنى شوراپ، ئۆزىنى سەمرىتىپ كېلىۋاتقان بىر قىسىم كادىرلارنىڭ خىيانەتچىلىك، چوڭ يەپ، چوڭ ئىگىلەش، هەتتا كەنتنىڭ بارلىق خەزىنىسىنى ئۇچ ئادەم ئىگىلىۋېلىشتەك

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتاب تورپىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پىكى تادىرىسى

ئېغىر زوراۋانلىقنى ۋە بەزى كادىرلارنىڭ تۇرمۇش ئىستىلىدا چىرىپ كەتكەنلىكىنى لەيلى پاجىئەسى ئارقىلىق دەلىللەپ سۆزلىدى. بىراق، مۇشۇنداق ھەق ـ ناھەقنى، دېھقانلارنىڭ جانىجان مەنپەئىتىنى قوغداشتا كامال ۋە لەيلىدىن ئىبارەت ئىككى مۇھىم شاھىتنى يوشۇرۇش ئارقىلىق سىياسىي ھەرىكەتنى پالەچ ھالغا چۈشۈرۈپ قويۇش، يامانلارنىڭ تەنتەنە قىلىشىغا پۇرسەت ھازىرلاپ بېرىشتەك ئاسىيلىقنىڭمۇ يۈز بەرگەنلىكىنى ئېچىنىش، غەزەپ ئىچىدە ئوتتۇرىغا قويدى.

ـــ ھەيرانمەن، نەچچە يىللاردىن بېرى خىزمەت گۇرۇپپىسىنى «شىۋە قەدرى»نى كۈتكەندەك كۈتۈپ، ئاخىرىدا، چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنىڭ مەيدانىدا تۇرۇپ، دېھقانلارنىڭ مەنپەئىتىگە قارشى تۇرغىنىڭلار نېمىسى؟! ـــ جەۋلان ئاچچىقىدا قىزىرىپ كەتتى، ـــ ھەتتا بۇ ئۈچ ئەبلەخنىڭ ھۆكۈمرانلىقىنى مەڭگۈ ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن دېھقانلارنىمۇ ئۆزۈڭلارنىڭ خاتا يولىغا مەجبۇرىي ئېلىپ كىردىڭلار.

جەۋلاننىڭ دەۋاتقانلىرى ئەمەلىي پاكىتلار ئىدى. بۇنىڭغا يا «ئاق» ياكى «قارا» دەيدىغانغا ھېچكىمنىڭ ھەددى ئەمەستە! جەۋلان ئۇلارنىڭ «ئاغىنىمىز»، «بۇرادىرىمىز» دېگەن تار ئۇقۇم ئىچىدە كىملەرنى يىغلىتىپ، كىملەرنى كۈلدۈرگەنلىكىنى سورىغىنىدا، كادىرلار خۇددى قوقاستا ئولتۇرغاندەك بولۇپ كەتتى. ناۋادا ئىشلار شۇلارنىڭ ئىرادىسى بويىچە ئاياغلىشىپ، چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار «تەختى» دە قايتا ئولتۇرۇپ قالغىنىدا ئۇلار يەنە قايسى يۈزى بىلەن يۇقىرىغا «خىزمەت گۇرۇپپىسى» ھەققىدە گەپ ئاچار؟!

ـــ دېھقان خەق دېگەن ھەرقانچە ئەرشىئەلاغا چىقىپ كەتسەكمۇ، يەنىلا دېھقانلىقىمىزنى قىلىدىكەنمىز، ـــ دېدى زۇلال خىجالەتچىلىكتە ھۈپپىدە ئېسىلىپ، ـــ بىز ھەقىقەتەن كالتە پەملىك قىپتىمىز. ئاغىنىمىز كامالنىڭ تەقدىرىدىن ئەنسىرەپ،

مىڭلىغان كامالارنىڭ يىغىسىنى ئويلىماپتىمىز، ھەتتا يامانلارنىڭ دېپىغا ئۇسسۇل ئويىنىغىنىمنى ئويلىساملا يەرگەن كىرىپ كەتكۈدەك بولۇپ كېتىمەن.

زۇلالنىڭ دەۋاتقانلىرى دەرۋەقە يۇرىكىدىن چىققان سۆزلەر بولۇپ، مەنىۋى ئاچلىقتىن كۆرە ماددىي ئاچلىقنى، مەنىۋى يالىڭاچلىقتىن كۆرە ماددىي يالىڭاچلىقنى، روھىي قۇللۇقتىن كۆرە، ماددىي قۇللۇقنى ئازابنىڭ يۇقىرى پەللىسى دەپ بىلىدىغان، ئاڭسىز دېھقانلاردىن ئاغرىنىپ كېتىشكىمۇ بولمايتتى. ئەدناسى ئىگەمبەردى: «ئاغىنەڭلار كامالنى ئاياڭلار، ئۇنى پاشىلىققا كىرگۈزۈۋېتىپ ياخشى قىپتىكەنمەن، بولمىسا تېگى ـ تەكتى ئېنىق بولمىغان قارا نوپۇس، گۇمانلىق خەنزۇنى ئۆيىدە يوشۇرۇپ ساقلاپ قانۇنسىز بالا تاپقان، دېگەن جىنايەت بىلەن قولغا ئېلىنىپ كېتىشى تۇرغانلا گەپتە...» دېسە زۇلال بىلەن مەتنىياز: «ھوي راسوي» دېگەندەك باشلىرىنى لىڭشىتىپ، ئۇنىڭ قازغان ئورنىغا پۇت ساڭگىلىتىپ بەرگەن تۇرسا، ھەتتا چاۋار: «كامالنىڭ پاشىلىققا كىرىپ كەتكىنى خۇدانىڭ يۆلىگىنى، ئۇ ئاتلارنىڭ بوغۇزىنى ئۇن تارتىپ يېدى، ئاشلىق، ماي، ئاق ئوغۇت، يوتقان ـ كۆرپە، كىگىزلەرنى قاراڭغۇ بازاردا سېتىپ خەجلىدى، ئىگەمبەردى ئۇنى پالىغان بولۇپ، تۇرمىدىن قۇتقۇزۇپ قالدى...» دەپ گەپ ئويناتسا، «ئۇنداقتا كامال بىلەن سىلەردىن تەڭلا ھېساب ئالمىز...» دېيىلىدىمۇ، ئەڭ بولمىسا «كامالنىڭ يېگەنلىرىگە ئەتىرەتلەر، دېھقانلار جاۋاب بېرىدۇ» دەپ قويسىچۇ كاشكى.

ـــ چاۋار، ئىگەمبەردىلەرنىڭ سالغان تەھدىتلىرىدىن قورقۇپ كېتىپسىلەر ـ دە؟ ـــ دېدى جەۋلان زۇلال بىلەن مەتنىيازغا قاراپ، ـــ كامال بەزى يامان ئىشلارنى قىلىپ قويغان تەقدىردىمۇ ئاشۇلارنىڭ بېسىملىرىدىن قورقۇپ قىلىدىغانلىقى ئېنىققۇ.

جەۋلاننىڭ سۆزىدىن ئولتۇرغانلار بىردىنلا جانلىنىپ،

ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

«راست»، «توغرا»، «شۇنداق بولىدۇ ـ دە» دېيىشىپ چىرايلىرى ۋىللىدە ئېچىلدى.

ـــ كامال ۋە لەيلى مەسىلىسىدە مېنىڭ كۆڭلۈمدە سان بار، ـــ جەۋلاننىڭ تەلەپپۇزىدىن ئىشەنچ چىقىپ تۇراتتى، ـــ ئىككى ياش بىر ـ بىرىنى ياخشى كۆرۈپ، بەزى بېسىملار تۈپەيلىدىن خاتالىق ئۆتكۈزۈپ قويسا، ئۇنى سىياسەت توغرا بىر تەرەپ قىلىدۇ.

جەۋلان ھەممىسىنىڭ يېنىك تىن ئېلىپ، چىرايلىرى ئېچىلغان ھالدا بىر ـ بىرىگە پىچىرلاشقانلىقىنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ بايىمۇ كامالنى ئاقلاپ بىر ئېغىز گەپ قىلىپ قويۇۋىدى، ئۇلار دەرھاللا باشلىرىنى لىڭشىتىپ، «شۇنداق»، «توغرا» دېيىشىپ كەتكەن ئىدى. جەۋلان: «كامالنىڭ ئاغىنىلىرى، ئايرىم ئەترەت كادىر، ئاكتىپلىرى ئىچىدىلا ئەمەس، ئۇنىڭ كەنت بويىچە ھۆرمەت ـ ئىناۋىتى بار ئىكەن، ھەممىسى ياخشى كۆرىدىكەن...» دېگەن ئۇقۇمغا كەلدى. ئۇ ئويلىنىپ قالغان شۇ پەيتتە كۆزلىرى تاسادىپىي كامالەتنىڭ كۆزلىرى بىلەن ئۇچرىشىپ قېلىپ، ھەر ئىككىلىسى قىزىرىپ كېتىشتى.

ـــ جەۋلان، ئېسىڭىزدىمۇ؟ سىز يىغىنغا ماڭىدىغان كۈنىڭىز مەن «قايتىپ كەلگىنىڭىزدە، يېڭىچە غەيرەت ـ شىجائەتكە تولغان قۇمتاملىقلارنى كۆرۈشكە كاپالەتلىك قىلىمىز...» دېگەنىدىم، ـــ دېدى ھاشىم، ـــ بىز كامال بىلەن لەيلىنى ئوتتۇرىغا ئېلىپ چىقىشنى مەسلىھەت قىلغانىدۇق. شۇڭا، مەن كۆپچىلىكنىڭ ئارزۇسى بويىچە لەيلىنى سىز بىلەن ئۇچراشتۇرۇش مەقسىتىدە ئېغىلغا ئورۇنلاشتۇرغانىدىم.

ـــ ھاشىمكا، كۆڭلۈمنى ياساۋاتامسىز، قانداق؟

جەۋلاننىڭ سۆزىدىن ھەممىسى كۈلۈشۈپ كېتىشتى. مەتنىيازمۇ كۈلكىگە يۆلەپلا ئىچىدىكىنى چىقىرىۋالدى:

ـــ ئۇنداق دېسىڭىز بىزگە ئۇۋال قىلغان بولىسىز...

ـــ ئەمدى مايلىق قاپاق بولۇپ قالدۇقمۇ نېمە؟

ئايشەمنىڭ تۇمشۇقلىرىنى ئۇچلاپ، قاپاقلىرىنى تۇرۇپ، دېگەن گېپىدىن باشقىدىنلا كۆلكە كۆتۈرۈلدى.

ــ گەپلىرىمنى چاقچاق دەپ چۈشىنىڭلار، ئۆتكەنكى «سالپاڭ قۇلاق توشقان» بولماسلىق ھەققىدىكى ۋەدەڭلارنى ئاڭلىغان تۇرسام، ــ كامالەت تۇمشۇقىنى تۇتۇپ پۇسۇققىدە كۈلۈۋەتتى، ــ مېنىڭ كامالەتكە ئاچچىقىم كېلىدۇ، «سالپاڭ قۇلاق» دېگەن گەپنى ئۆزى كەشىپ قىلىپ قويۇپ، قاراڭلار يەنە تاماشا كۆرۈپ ئولتۇرغىنىنى...

كۈلكە تېخىمۇ ئەۋجىگە كۆتۈرۈلدى. چاقچاقتىن سۆيۈنۈپ كەتكەن كامالەت جەۋلانغا ئوغرىلىقچە قاراپ قويۇشى ئۇنىڭغا زەن سېلىپ ئولتۇرغانلار ئۆيىنى كۆتۈرۈۋەتكۈدەك كۈلۈشۈپ كېتىشتى.

ــ جەۋلان، سىزنىڭ، ــ دېدى ياربەختى خۇشاللىقىنى يوشۇرالماي، ــ كامال توغرۇلۇق قىلغان گەپلىرىڭىز مېنىڭلا ئەمەس، ھەممىمىزنىڭ كۆڭلىنى يايرىتىۋەتتى.

ــ بىز كامال بىلەن ئەلئابادتا تۇغۇلۇپ بىللە ئۆسكەن، بىللە ئوقۇغان، ــ كېرىمۇللا يېڭىلا قىردۇرغان ئېڭىكىنى سىلاپ قويدى، ــ ئۇ كىچىكىدىن تارتىپلا دىيانەتلىك، ئاق كۆڭۈل، سەممىي ئىدى.

ــ لەيلى ياتقان قازناق ئامبار ئۆگزىسىدە پەيدا بولغان سىرلىق كۆلەڭگە، مېنى نايمگۇلدىن ئىبارەت قىسماقچا دەسسەتمەكچى بولغانلىقى، ــ ئولتۇرغانلار پاراقلاپ كۈلۈپ كېتىشتى، ــ يەنە لەيلىنى «يامان جاڭگال» غا ئاپىرىپ تېنىتىۋېتىش پاجىئەسى قۇمتامدىكى چىرىكلىشىشنىڭ نەقەدەر ئېغىرلىقىنى ئىسپاتلايدۇ. شۇڭا مەن پاشىلىققا بېرىپ كامالنى قايتۇرۇپ كېلىمەن.

كۆپچىلىك بىردىنلا جانلىنىپ، ئۆزئارا نېمىلەرنىدۇر دېيىشىپ شاۋ ـ شۇۋ كۆتۈرۈلدى. «زەپ بەلەن بولدى»، «چاۋارلار

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى
www.uyghurtap.com

ئەمدى باراڭ كۆرسىتىپ باقسۇن قېنى...» دېگەندەك گەپلەر بىلەن ھەممە روھلىنىپ كېتىشتى.

ــ جەۋلاننىڭ قارارىنى ھەممىمىز قوللايمىز، ــ ھاشىمنىڭ چىرايى بىردىنلا جىددىيلەشتى، ــ ھازىرلا تەكشۈرۈپ ــ ئېنىقلاش خىزمىتىدە قىيىنچىلىقلارغا دۇچ كېلىۋاتىمىز. نۇرغۇن تالونلارنىڭ ئورنى يوق، ئۆزگەرتكەن ھەم ئاق ھۆججەتلەردىكى ئەسلىي پۇل سانى قانچىلىك بىلەلمەيۋاتىمىز. چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار «قانداق قىلالايسەنكىن» دەپ تاش چىشلەپ تۇرۇۋاتىدۇ. ئۇلارنى مات قىلغۇدەك پاكىتقا قانداق ئېرىشىمىز؟ بۇ يەنىلا كامالغا باغلىق بولۇپ قالدى.

ــ شۇڭا، ـ دېدى زۇلال، ــ ئۇلارنىڭ ھەقىقىي خىيانىتىنى بېكىتكىلى بولمايۋاتىدۇ.

ــ دۆلەتكە سېتىپ بېرىلگەن يېزا ئىگىلىك مەھسۇلاتلىرى، خام ئەشيالار، ئۆچكە تىۋىتى، گىلەم، كىگىز، تاغار، خۇرجۇن، قۇرۇق يەل ـ يېمىشلەرنىڭ تالون كۆتەكلىرى سودا ئىدارىسى، ئاشلىق ساڭ، ماي زاۋۇتى، گىلەم كارخانىلىرى، يەنە ئۇرۇقچىلىق پونكىتلىرىدا بار، ــ كامالەت سۆزلىسىلا ھاياجانلىنىپ كېتەتتى، ــ ئۇلار بىلەن كامال ئۆزى مۇناسىۋەتلىشىپ، ئاشۇ تالون كۆتەكلىرىنى ۋاقىتلىق بولسىمۇ ئەكېلىشى كېرەك، شۇندىلا ئۇلارنىڭ چار داستىخىنى «مانا مەن» دەپ ئۆزىنى ئاشكارىلايدۇ.

ــ ياشاڭ كامالەت، ئەقلىڭىزگە بارىكاللا، ــ جەۋلان كۆپچىلىككە يۈزلەندى، ــ مەن پاشىلىققا ئەخمەت بىلەن بارىمەن، نېۋىخان ئاننىڭ ئۆيىگە ئېغىر مەسئۇلىيەتنى چۈشەندۈرۈپ ئىشەنچلىك مىنبىڭلاردىن كۆزەتچى قويۇش، يېزا ھېساباتىغا پىششىق بىرقانچە ئادەم چاۋار، مەتسىدىقلارنىڭ تالون ـ ھۆججەتلىرىنى قايتىدىن تەكشۈرۈش ئىشلىرىغا ھاشىمكام بىلەن زۇلال ھەم ئايشەم ئاچىمىز مەسئۇل بولىدۇ.

كىچىك ئەترەت كادىرلىرى ۋە ئاكتىپلار ئۆزلىرى مەسئۇل بولغان خىزمەتلىرىدىكى سوراشقا تېگىشلىك ئىشلارنى جەۋلان، هاشىملاردىن سورىۋالغاندىن كېيىن هەممىسى تارقىلىشتى. كامالەتنىڭ بۇ يىغىندىن ئايرىلغۇسى يوقتەك ئۇنىڭ، بۇنىڭ بىلەن پاراڭلىشىپ باققان بولسىمۇ، ئۇلارمۇ ئۇزىغاندىن كېيىن ئارقىسىغا تارتىشىپقىنا ئىشكتىن چىقتى. جەۋلانىڭ كۆز قىسىپ قىلغان ئىشارىتىنى چۈشەنگەن هاشىم ئىشخانىدا قېپقالدى.

ــ بىر ئىش بارمىدى، ــ دېدى هاشىم ئىشخانىدا هېچكىم قالمىغاندا.

ــ چوڭ ئىشمۇ ئەمەس، كامالەتكە دەپ قويسىڭىز، ئىشخانامغا كېلىپ كەتسە.

ــ بىرەر ئىش بارمىدى؟ ياكى ماڭا دېگىلى بولمامدۇ يا؟

ــ ئۇلۇشكۇن ئۇنىڭغا قوپاللىق قىلىپ ساپتىمەن، خۇددى چۈشەن يۇتۇۋالغاندەكلا بولۇپ قالدىم. كەچۈرۈم سوراپ قويای دېگەن.

ــ ئاتا ـ ئانىسى يوق يېتىم چوڭ بولغان قىز، ــ هاشىم خۇشال بولۇپ كەتتى، ــ كۆڭلى سۈنۈق، مىجەزى تۇز، بايا يىغلاپ كەپتىكەن، مەن سىز تەرەپتە تۇرۇپ نەسىھەت قىلىپ قويدۇم.

ــ ئۇ كۇنى لەيلىنىڭ كەچمىشلىرىنى ئاڭلاپ كەيپىياتىم ئۆرلەپ قاپتىكەن.

ــ بولىدۇ، ــ هاشىم ئىشكنى ئېچىپ بولۇپ كەينىگە قايرىلدى، ــ جەۋلان، سىز بەك كۆڭۈل ئايايسىز جۇمۇڭ.

هاشىم چىقىپ كەتتى. جەۋلان ئۇستەل تارتمىسىدىن بىر قانچە كۇنلۇك گېزىتنى ئېلىپ، كۇنتەرتىپى بويىچە كۆز يۈگۈرتۈپ چىقتى. هەر كۇنلۇك گېزىت ئۇرۇمچىدىن ۋاقتىدا، ئەڭ بولمىغاندىمۇ، بىرەر كۇن كېچىكىپ ئايروپىلاندا كېلەتتى.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ ئەڭ ئەلا ئىلىرىدىن بىرى ئەلا ئىلىرىدىن بىرى ئەلا ئىلىرىدىن بىرى

ئەمما، پوچتىخانا خادىمى قېچىر بىلەن بىر نەچچە كۈنلۈك گېزىتنى بىر يولىلا توشۇپ قۇمچاقار يېزىلىق پوچتا پونكىتىغا تاپشۇرغۇچە 4 ~ 5 كۈن ئۆتەتتى. پوچتا پونكىتىدىكىلەر باشقۇرۇش رايون، مەيدان، ئورمانچىلىق پونكىت، كەنتلەرگە تارقاتقۇچە يەنە بىر نەچچە كۈن كېتەتتى. قىسقىسى گېزىت ھەپتە ياكى ئون كۈن كېچىكىپ كەلسىمۇ، ھەر ھالدا گېزىت خەۋەرلىرىدىن خەۋەر تاپقىلى بولاتتى. جەۋلان ئىچكىرىدىكى قايسىدۇر بىر پولات زاۋۇتىنىڭ داچىڭدىن ئۆگىنىپ يىللىق ۋەزىپىنى ئاشۇرۇپ ئورۇندىغانلىقى، بۇ زاۋۇت يىلسېرى تىرىشىپ ئىشلەپ، كۈنسېرى يۇقىرى ئۆرلەپ، يەنە ئون يىلدا ئامېرىكىغا يېتىشىۋالىدىغانلىقى، شىمالدىكى مەلۇم يېزا ئىگىلىك مەيدانى داجەينى ئۈلگە قىلىپ، ئاشلىقنىڭ بىرلىك مەھسۇلاتىنى گاڭياۋدىن ئاشۇرۇۋەتكەنلىكى، داجەينىڭ شۇجىسى چىڭ يىڭگۇينى جۇڭياڭ رەھبەرلىرى قوبۇل قىلغانلىقى قاتارلىق خەۋەرلەرنى ئوقۇپ بولۇپ، ئەمدىلا خەلقئارا خەۋەرلەر بېتىنى ئېچىشى ئىشىك چېكىلىپ كامالەت قورۇنۇپقىنا كىرىپ كەلدى. ئۇ بوسۇغا تۈۋىدىن بىر قەدەممۇ ئالماي يەر بېقىپ تۇراتتى:

— مېنى چاقىرىپتىكەنسىز، — كامالەت يەنىلا بېشىنى كۆتۈرمىدى، — بىرەر ئىشىڭىز بارمىدى؟

— شۇنداق، — جەۋلان كۈلدى، — سىزنى قۇم يېيىغقا ياكى يۇلغۇنلۇققا ئاپىرىپ تېنىتىۋېتىپ كېلەيمىكىن دەيمىنا.

— بولسىغۇ ئىككىمىز تەڭلا تېنەپ كەتسەك بەك ياخشى بولاتتى...

— مەن قۇملۇقتا تېنەپ كەتسەم ئايالىم بىلەن تۆت بالام قانداق قىلىدۇ؟

— ئەسكى، يالغانچى، — كامالەت جەۋلانغا قارىدىيۇ، كۈلۈپ يۈزىنى قاچۇردى، — ئۇنداق پاخپاق گەپلىرىڭىزگە ئىت - مۈشۈكلەرمۇ ئىشەنمەيدۇ.

ـــ بولدى، بولدى دۇمسايماڭ، ـــ جەۋلان ئىككى بارمىقىدا قىزنىڭ ئېڭىكىنى كۆتۈردى، ـــ دۇمسايسىڭىز تېخىمۇ ئوماقلىشىپ كېتىدىكەنسىز، مەن خاتالىشىپ قالماي...

ـــ مۇشۇ گەپنى دېگىلى چاقىرغانمىدىڭىز؟

ـــ يۈرۈڭ كامالەت، ئىككىمىز سىرتلارنى بىر ئايلىنىپ كېلەيلى.

ـــ خەقلەرنىڭ گەپ ـ سۆزلىرىدىن قورقمامسىز؟

ـــ ۋۇي، سىزنى ئۆيىڭىزگە ئاپىرىپ قويسام بولمامدىكەن؟

ـــ چۈشەندىم، ـــ قىز پىسىڭڭىدە كۈلۈۋىدى، ئىككى مەڭزىدە دۈپدۈگىلەك زىنىخ پەيدا بولدى، ـــ راستتىنلا چۈشەندىم.

ئاي تۇغمىغان چاغ بولغاچقا، ئەتراپ قاراڭغۇ ئىدى. ئۇلار مەھەللە ئىچى بىلەن ماڭماي، كەنتنىڭ ئارقىسىدىكى چىغىر يوللار ھەم قۇم دۆڭلۈكلىرىنى ئايلىنىپ قۇم يېيىغنىڭ توغراقلىق ئورمانلىقىغا يېتىپ كەلدى. بۇ پەس دۆڭلۈكتىكى ئورمانلىق قويۇق، بۈك ـ باراقسان بولمىسىمۇ شالاڭ ئۆسكەن توغراقلار ناھايىتى يوغان ھەم ئېگىز شاخلاپ كەتكەنىدى.

ـــ ھاشىمكام «جەۋلاننىڭ سىز بىلەن كۆرۈشكۈسى بار ئىكەن» دېۋىدى، ـــ كامالەت كۆزلىرىدىن ياش تۆكۈلۈپ تۇرۇپمۇ كۈلدى، ـــ ۋاي خۇدايىم، ئوڭۇممۇ، چۈشۈممۇ دەپ قالدىم.

ـــ ئۆتكەندە، سىزگە...

ـــ بولدى گەپ قىلماڭ، باغرىڭىزنىڭ يۇمشاقلىقىدىن ئاجىزلارنىڭ دەرد ـ ئازابلىرىنى ئاڭلىسىڭىز، ئۆزىڭىزنى تۇتۇۋالالمايدىكەنسىز.

ـــ بۇنىڭدىن كېيىن ماڭا قارىماسمىكىن، دەپتىكەنمەن.

ـــ مەن ياخشى كۆرگەن نەرسىلىرىمگە ھەرگىز كۆڭۈل قارىلىق قىلمايمەن، ـــ دېدى كامالەت قۇم يېيىغدىن پەسلەپ چۈشۈپ كېتىۋېتىپ، ـــ گەرچە ئۇلاردىن ماڭا ياخشىلىق

كەلمىسمۇ، يۈرىكىمدە ئېسىل خاتىرىلەرنى قالدۇرۇشقا تىرىشىمەن.

ـــ سىز مېنى خىجىل قىلىپ قويدىڭىز.

ـــ خىجىل بولماڭ، سىز بەربىر ئۇرۇمچىگە كېتىدىغان ئادەم، ـــ كامالەت ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىپ قويدى، ـــ ئەمدى ھېچقانداق تەلەپلىرىم يوق!

جەۋلان يۈرىكىگە غاسسىدا خەنجەر سانجىلغاندەك تولغىنىپ كەتتى. كامالەتنىڭ «ئەمدى ھېچقانداق تەلەپلىرىم يوق» دېگىنى، «بولدى بايقۇش، تەمەيدىگىنى ئۇز، مەن سەندىن قولۇمنى يۇيۇپ، قولتۇقۇمغا سۈرتۈۋەتتىم!» دېگىنى بولماي نېمە؟ جەۋلان ئۆتكەندە كامالەتنىڭ كۆڭلىگە تىك كەلگۈدەك نېمىلەرنى دېدىكىن تاڭ... توغرا، لەيلىنىڭ ئاتا ـ ئانا، قېرىنداشلىرىدىن بىر يولىلا ئايرىلىپ تارتقان پىراقلىرى، يۈرتمۇيۇرت سەرسان بولۇپ كۆرگەن خورلۇقلىرى ئاز كەلگەندەك، قۇمتامدىكى خىيانەتچى، ئوغرىلارنىڭ سالغان زۇلۇملىرى جەۋلاننى ئۆرلىتىپ قويغانلىقى راست! بىر خەتنۇ قىزنىڭ چىن نىيەت، پاك ئىخلاسى بىلەن مۇسۇلمان يىگىتنى ياخشى كۆرۈپ قېلىشى گۇناھمۇ؟ بۇ ساۋاب ئىشقۇ! ئادەمنىڭ كەيپى چىگىش ۋاقتىدا، سىركىسى سۇ كۆتۈرەلمەس بولۇپ قالىدىغانلىقى ھەممىگە مەلۇم بولسا كېرەك. شۇ چاغدا جەۋلان ئەمەتنىڭ ئاچچىقىنى سەمەتتىن ئالغانىدەك كامالەتكە قاتتىق ـ قۇرۇق گەپلەرنى قىلىۋەتكەندۇر؟ لېكىن قىزنىڭ بىر يولىلا يۇز ئۆرۈشى جەۋلاننى قەدىر ـ قىممەت ئاسمىنىدىن تاشلىۋەتكەندەكلا بولمامدۇ؟ ئۇنىڭ قۇمتامدىكى بىردىنبىر خوشاللىقى ئاشۇ ئوچۇق چىراي، تىلى تاتلىق، ئۆزى ئوماق قوش زىنىخلىق قىز قۇملۇق گۈلى تۇرسا...

ـــ كامالەت، ـــ جەۋلان روھسىز ھالدا سورىدى، ـــ راستتىنلا سىزنىڭ ھېچقانداق تەلەپلىرىڭىز يوقما؟

ـــ تەلىپىم بار؟ ـــ كامالەت قىيا باقتى، ـــ ئۇ بولسىمۇ

كۆزلىرىڭىزدىكى ئاجايىپ بىر نۇر ئۆچۈپ قالمىسىلا، مەن خۇشال بولمەن.

ـــ ئۇ... ئۇ قانداق نۇركەن؟

ـــ مەنمۇ چۈشەندۈرۈپ بېرەلمىگۈدەك بەكمۇ سۆيۈملۈك نۇر!

ـــ نۇرمۇ سۆيۈملۈك بولامدۇ؟

ـــ بولىدۇ، ـــ كامالەت كۆزلىرىنى ئويناتتى، ـــ قىزلارغا شادلىق، بەخت، ئىرادە، ئىشتىياق، مېھىر ـ شەپقەت، ئارزۇ ـ ۋاپا ۋەدە قىلىدىغان نۇرلار پەرىشتە سۈپەت ئەرلەرنىڭ كۆزلىرىدىن تۆكۈلىدۇ.

ئاي تۇغدى! يىراقتىكى قۇم تاغلىرى ئۇستىدىن كۆتۈرۈلگەن ئاي قىپقىزىل ئوت شارىدەك تاۋلىنىپ، قۇم دەشتىنى كۆكۈچ سىرلىق نۇرىدا بېزىدى. قىزىل يۇلغۇنلار ئىچىدە ياندىشىپ تۇرغان جەۋلان بىلەن كامالەت تولۇن ئايغا تىكىلىپ قالغانىدى. ئۇلارنىڭ كۆزلىرىدىكى بىنەپشەرەڭ يالقۇن دەمۇدەم يالتىرايتتى. يۇلغۇن چاتقاللىقلىرى ئارىسىدا نېمىدۇر كىتىرلاپ بىر نېمىلەرنى غاجايىتتى، قانداقتۇر ھاشارات توختىماي چىرىلدىسا ئۇركۈپ كەتكەن ياۋا توشقان لىپىدە قىلىپ يۇلغۇن توپلىرى ياكى تىكەنلىك ئازغانلار ئارىسىغا كىرىپ كېتەتتى.

ـــ جەۋلان ئاكا، ـــ جەۋلانىڭ كۆكرىكىگە يۆلىنىپ تۇرغان كامالەت پىچىرلىدى، ـــ مېنىڭ ئارزۇيۇمنىڭ ئەمەلگە ئېشىشىغا ياردەم قىلالامسىز؟

ـــ قېنى دەڭ، پۈتۈن ئىرادەم بىلەن ياردەم قىلىمەن.

ـــ ئاڭلىسام ئالىي مەكتەپكە ئوقۇتقۇچى بولىدىكەنسىز... مېنىڭ ئالىي مەكتەپتە ئوقۇغۇم بار ئىدى.

ـــ راستما؟ ـــ جەۋلان قىزنىڭ بىلەكلىرىنى ئۇشلىدى، ـــ مەن... مەن تېخى دېيىلمەي تۇراتتىم. سىزنىڭ ئارزۇيىڭىز مېنىڭ ئۇمىدىم، ئەمدى ياخشى بولدى!

ـــ جەۋلان!!..

كامالەت هاياجان ئىلكىدە جەۋلانغا تەلپۈندى، ئەمما، نېمە ئۈچۈندۇر ئۆزىنى تارتىپ ئايغا قارىۋالدى. جەۋلان ئۇنىڭ ئاي نۇرىدا ئاجايىپ لاتاپەتلىك، خۇددى مەرمەر مەبۇدىدەك كۆرۈنگەن جامالىغا قارىغانسېرى، ئۇ كىم بىلەندۇر ئاسماندا ئۇچۇۋاتقاندەك، ئىرەم باغلار، چېچەكلىك بوستانلاردىن ئۆتۈۋاتقاندەك... ئۇچا... ئۇچا بىپايان كۆپكۆك قۇملۇققا لەيلەپ چۈشكەندەك بولدى... جەۋلان بىلەن كامالەت يۇلغۇنلۇق، قۇم بارخانلىرى، ئايئاق پۆپۈكلىك قومۇشلۇقلار ئارا قوغلىشىپ يۇرۇشەتتى.. قاقاقلاپ كۈلۈشەتتى... بىردىنلا ئۇلار قۇم ئىدىرلىرىدىن يۈمىلىنىپ كۆكۈلمەيدانلىق گۈلزارلىق ئىچىگە كىرىپ قالدى. جەۋلان قىزنى باغرىغا بېسىپ قانماي ـ قانماي سۆيدى... هەم ئاستا پىچىرلىدى...

ـــ كامالەت سىز مېنىڭ پەرىشتەم... سىز مېنىڭ هاياتىم... سىز مېنىڭ بەختىم... مەن... مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن! ئەبەدىلئەبەد سۆيىمەن...

... قىزارغان يۇلغۇن چېچەكلىرى ئاي نۇرىدا يىراقتىكى پادىچى گۈلخانلىرىدەك ۋىلقىلدايتتى. كامالەتنىڭ ئارقىسىدا تۇرغان جەۋلان قىزغا قوللىرىنى سوزدى. لېكىن، ئۇنىڭ قوللىرى ئاستا ـ ئاستا پەسلەپ كەتتى. چۈنكى ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە كىملەردۇر چۇقان كۆتۈرمەكتە ئىدى:

«قىز ـ چوكانلارغا نەزىرىڭنى سالما! بالايىئاپەت شۇنىڭدىن باشلىنىدۇ...»

«قىز ـ چوكانلاردىن ئىبارەت قاپقانغا دەسسىگەن خىزمەت گۈرۈپپىسى ئەزالىرى هەرگىز كەچۈرۈلمەيدۇ!...»

«قۇمتامنىڭ قىز ـ چوكانلىرىغا ئالدىنىپ كەتمە!...»

ئىككىلا قولى پەسكە لاسسىدە چۈشكەن جەۋلان قىزغا ياندىشىپ ئايغا قارىدى. ئۇلارنىڭ هەر ئىككىلىسى ئەنە شۇنداق شېرىن ئازاب ئوتىدا ئۆرتىنىۋاتقان مۇشۇ كېچىدە ئىككى ئاتلىق

ئادەم پاشىلىققا قاراپ ئىلگىرىلىمەكتە ئىدى، ئۇلارنىڭ زادى كىم ئىكەنلىكى زېھنىياتلىق ئوقۇرمەنلىرىمىزنىڭ نەزىرىدىن چەتتە قالمايدۇ. ئىگەمبەردى پاشىلىقتا ئاخىرقى قېتىم پالتا ـ كەكسىنى قاقتۇرۇپ چىققاندىن كېيىن چاۋار بىلەن مەتسىدىقنىڭ چۈشلىرى بۇزۇلۇپ ياتالمىدى. ئەلۋەتتە، كامالنىڭ «بۇ چاغقىچە ئۇ چوڭلارنى سەمرىتىپ كەلدىم»، «ئەمدى قۇمتاملىققا ئاسىلىق قىلمايمەن» دېگەن سۆزلىرىدىنلا ئۇنىڭ بۆرە جۈۋىسىنى تەتۇر كىيگەنلىكى ئېنىقلا تۇراتتى. يىللاردىن بېرى «تاپان» ھەققى دەپ بەرگەن نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى دېھقانلارغا، ئەترەت كادىرلىرىغا تاپشۇرۇپ ماڭغىنىغا قارىغاندا، ئۇ كەنتتىن يۇقىرىغا سېتىلغان بارلىق پىششىق ۋە خام ماللارنىڭ پۇلى، تالون نومۇرى، ۋاقىتلىرىغىچە يېزىپ ماڭغان تىزىملىك بولۇشى چوقۇم، ھەتتا چاۋار، مەتسىدىق، ئىگەمبەردىلەرنىڭ ساتقۇزغان نەرسىلىرىمۇ يېپىدىن ـ يىڭنىسىغىچە خاتىرىلەنگەنلىكى ئېنىق. مۇشۇنداق ئىسپات بولمىسا ئۇ قۇرۇقتىن ـ قۇرۇق تېرە تاراقشىتامدا؟! بولۇپمۇ چاۋارنى چۆچۈتۈپ قويغىنى: «چاۋاردىن بۇ ھېسابنى ئالماي قويمايمەن» دېگەن تەھدىتى ئىدى. توغرا، كامال قۇملۇقنىڭ تەبىئىتى سىڭگەن كۆچتۈڭگۇر، قورقماس، قارام يىگىت بولۇپ، غۇرۇرىغا قىلچە شىكەستە يەتتىيۇ، شىردەك ئېتىلىپ چىقاتتى. يارمىغان توغراقتەك بەردەم ئىگەمبەردىنىمۇ بىر مۇشت بىلەن قازناق ئامباردىن نەچچە يۈمىلىتىپ، ھويلىغا چىقىرىۋەتكەن تۇرسا! كامالنىڭ ئاغزىدىن بىر گەپ چىقمىسۇن، چىققان ئىكەن، ھامان بىر كۈنى قىساسىنى ئالماي قويمايدۇ. شۇڭا، ئۇ سۈت ئۈيقۇسىنى ئۇخلاۋاتقان چېغىدا قول سالمىسا ئۇنىڭغا ھەرگىز تەڭ كەلگىلى بولمايتتى. بولۇپمۇ ئەڭ خەتەرلىك بولۇۋاتقىنى ئۇنىڭ ئوچۇق ـ ئاشكارا دۈشمەنلىشىۋاتقانلىقى ئىدى. ئەگەر جەۋلان ئۇنى پاشىلىقتىن قايتۇرۇپ چىقتىمۇ، چاۋارلار

www.uyghurtaqtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

كىرىۋالغۇدەك چاشقان تۆشۈكىمۇ قالمايتتى.

كۆپكۆك ۋە سۈزۈك تەكلىماكان ئاسمىنى سان ـ ساناقسىز يۇلتۇزلار بىلەن تولغان بولۇپ، گوياكى تەڭرى خەزىنىسىدىكى جاۋاھىراتلاردەك يالتىرايتتى. پۇچۇلغان لېگەندەك بىر تەرىپى داغلاشقان ئاي بىپايان سۈرلۈك قۇملۇقنى سوغۇق نۇرىدا غۇۋا يورۇتۇپ تۇراتتى. بارخانلار، ئېگىز قۇم دۆڭلۈكلىرى ئۈستىگە سانجىلغان خادىلاردىكى ئۆچكە تېرىسى تۇلۇملىرى، قوتاز قۇيرۇقلىرى، قۇملۇقلاردا ئېچىلىپ قالغان ھايۋان، ئادەم سۆڭەكلىرى تەنلەرنى شۈركۈندۈرۈپ، يۈرەككە قورقۇنچ سالاتتى. پاخپاق توغراق، يۇلغۇن چاتقاللىقلىرى ئارىسىدىن «كۇ... كۇ... كۇ...» قىلغان ئاۋاز ئاڭلانسا، يېقىنلا بىر يەردىن پاتمىچۇقنىڭ «كېر... كېر... كېر...» قىلىپ جۈپتىنى چاقىرغان ئاۋازى كېلەتتى. يىراق ـ يىراقلاردىن ھۇقۇيتقان، ھۇشقۇيتقان، زەئىپ يىغلىغاندەك شەپىلەرمۇ ئاڭلىناتتى. قىسقىسى چەكسىز قۇم چۆللۈكى كېچىكى تۈندە روشەن بولمىغان سىرلىق ئاۋازلارغا ھەمراھ ئىدى. مەتسىدىق يېنىدىلا «قارس ـ قۇرس!» قىلغان قاتتىق ئاۋازدىن قورقۇپ ئاتتىن يىقىلىپ چۈشكىلى تاسلا قالدى. ئۇ قۇم دۆڭلۈكى ئۈستىدىكى خادا تاياقتا لەپەڭلەپ تۇرغان ئۇزۇن ـ قىسقا لاتىلارنىڭ شامالدا قارسىلداۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ «ئۇھ» دەپ چوڭقۇر تىندى.

ـــ چاۋاركا، بۇ ئىشنى كەنت باشلىقى بىلىپ قالسا، ـــ دېدى مەتسىدىق ئەندىككەن ھالدا، ـــ ئۇ «خىزمەت كۆرسىتىش» ئۈچۈن جەۋلانغا بىزنى چېقىپ قويماس.

ـــ كامالنى قاچۇرۇۋېتىش ئۈچۈن پاشىلىققا ئۈچ قېتىم كىرگەن ئادەم ئىگەمبەردى، ـــ چاۋارنىڭ شۇم نىيىتى كۆزلىرىدىن چىقىپ تۇراتتى، ـــ تۆتىنچى قېتىم كامالنى ئۈزۈل ـ كېسىل يوقىتىش ئۈچۈن پاشىلىققا كىرگىنى بىز ئەمەس ـــ يەنىلا ئىگەمبەردى! ئېسىڭدە بولسۇنكى مەتسىدىق، پاشىلىققا بىز

كىرمىدۇق، ھەتتا يولىنىمۇ بىلمەيمىز... ئۇقتۇڭما!

ــ بۇلتۇر پىچان ئوروش ئۇچۇن كەنت، كىچىك ئەترەت كادىرلىرى كىرگەن تۇرساق.

ــ بۇلتۇرقى گەپ دېگەن بۇلتۇرقى گەپ. ئۇنى كىم سۇرۇشتۇرۇپ يۇرەتتى؟

ــ ئىگەمبەردىكام كېيىنچە بىزنىڭ يۇزىمىزگە نىجاسەت سۇۋاپ يۇرمەس.

ــ ھېچنېمە دېگىلى بولمايدۇ. خوتۇنپۇرۇشلار ئادەتتە كۆڭلى سۇيۇق، ئىرادىسىز، غۇرۇرسىز، قورقۇنچاق كېلىدۇ.

ئاسماندا ئاي سەيلانە ئۇزمەكتە ئىدى. كامال سۇرگۇن قىلىنغان پاشىلىق ۋە چەكسىز كەتكەن پىچانلىق، دۆۋە ـ دۆۋە بېسۇېتىلگەن پىچانلار چوقچىيىپ كۆرۈنۈشكە باشلىدى. چاۋار بىلەن مەتسىدىق ئاتلىرىنى قاتىرىپ كېلىپ بىر تۇپ توغراق قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان چاتقاللىقتا ئاتلىرىدىن چۈشتى. بۇ يەردىن ئىككى يۇز قەدەم يىراقلىقتا كامال ياتقان ئۆي ئايدىڭدا گۇڭگا كۆرۈنۈپ تۇراتتى. مەتسىدىق ئېگەرگە باغلانغان قەلەي باكنى يەرگە چۈشۈرۈپ بولۇپ ئىككىلا ئاتنى توغراق غولىغا باغلىدى. ئاندىن ئۇلار قۇلاق يېقىپ ئازراق پىچىرلىشىۋالغاندىن كېيىن كۆرۈمسىز ئۆيگە قاراپ مېڭىشتى. ئۆينىڭ ئەتراپىغا شاراقشىپ كەتكەن شاخ ـ شۇمبىلار، قاقشال بەقەم، قۇرۇق توغراقلار دۆۋىلىنىپ كەتكەن بولۇپ، ئۆينىڭ بىر ئىشىكىدىن باشقا تۆت ئەتراپىدا دېرىزە ياكى پەنجىرىمۇ يوق ئىدى. پەقەت ئۆگزىدىكى تۆڭلۇكتىن چۈشكەن بىر دەستە نۇر غىمسا ئۆيىنى گۇڭگا يورۇتۇپ تۇراتتى. چاۋار بىلەن مەتسىدىق پۇتلىرىنى ئاستا كۆتۈرۈپ، ئاۋايلاپ دەسسەپ ئۆي ئالدىغا كەلدى ـ دە، ئىشىككە قۇلاق ياقتى. ئۆي ئىچىدىن بوش خورەك ھەم پۇشۇلدىغان ئاۋاز كېلىۋاتاتتى. ئۇلار بىر ـ بىرىنىڭ چىرايىغا قاراپ، مەمنۇن بولغانىدەك بېشىنى لىڭشىتىپ يەردە ياتقان يوغان توغراق

www.uyghurkitap.com

كۆتىكىنى ئىشارەت قىلىشتى ۋە ئۇنى تەستە سۆرەپ كېلىپ ئىشىككە چىڭ تىرىدى، ھەتتا ئىشىكنى قاتتىق ئىتتىرگەندە ئارقىسىغا سۈرۈلۈپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن كۆتەك تىرەلگەن يەرنى كولاپمۇ قويۇشتى. ئاندىن ئەتراپتىكى شاخ ـ شۇمبا، قاقشال بەقەم، قوراي، توغراق پارچىلىرىنى سۆرەپ كېلىپ ئۆي ئەتراپىغا دۆۋىلەشكە باشلىدى. ئۆي پۈتۈنلەي كۆرۈنمەي قالغاندىلا قۇرۇق شاخلار بېسىۋېتىلگەن ئۆگزىنى قولىدا ئىشارەت قىلىشتى. چاۋار مەتسىدىقنىڭ قۇلىقىغا جىقلا بىر نېمىلەرنى دەپ پىچىرلىغاندىن كېيىن ئۇنى يۆلەپ ئۆگزىگە چىقاردى. مەتسىدىق تۆڭلۈككە دوڭغىيىپ قاراپ خېلىدىن كېيىنلا پۇت ـ قوللىرىنى تاشلاپ ئۇخلاۋاتقان كامالنى تولىمۇ غۇۋا پەرق ئېتەلىدى. ئۇ قۇرۇق شاخلارنى ئاستا، شەپە چىقارماي تۆڭلۈك ئاغزىغا كەپلەپ باسقاندىن كېيىن، چاۋار سۇنۇپ بەرگەن چوڭ قەلەي باكنى ئالدى. ئۇ ئىلاج بار قەدىمىنى يۆتكىمەيتتى. يۆتكىدىيۇ، ئۆگزە پىرىسلاپ شەپە چىقىراتتى. مەتسىدىق شاخلارغا بېنزىننى چېچىپ بولغاندىن كېيىن باكنى چاۋارغا قايتۇرۇپ بەرگەنىدى. ئۇمۇ ئۆي ئەتراپىغا دۆۋىلەنگەن شاخ، قورايلارغا چېچىپ چىقتى. ئۇلار «ئىش تۈگىدى» دېگەندەك قول كۆتۈرگەندىن كېيىنلا تەڭلا سەرەڭگە چېقىشتى. بېنزىن چېچىلغان قۇرۇق ئوتۇنلار بىردىنلا تۈتەپ كېتىشتى. چاۋار بىلەن مەتسىدىق چاتقاللىققا قاراپ قاچتى. ئۇلار ئاتلىرىنى يېشىپ قىپقىزىل ئوت ئىچىدە كۆرۈنمەي قالغان ئۆيگە قاراپ تۇرماقتا ئىدى. ئۆي ئىچىدىن ۋارقىرىغان، ئىشىكنى قاتتىق تەپكەن ئاۋازلار ئاڭلىنىپ تۇراتتى. ئوت بارغانسېرى كۈچىيىپ قۇم تاغلىرى ئوتتۇرىسىدىكى پاشىلىق قىزىل نۇر ئىلكىدە ئېرىپ كېتىۋاتقاندەك قىلاتتى. ئوت يالقۇنىدا قاپقارا سېمىز چىرايى بېغىررەڭ تۈس ئالغان چاۋار دىمىغىنى قاققانچە مەتسىدىققا قارىدى:

ـــ مەتسىدىق، ئىگەمبەردى تېكە ئۆتكەندە نېمىدېگەن ئىدى؟

ـــ «پاشىلىققا كىرىپ كامالنى ياقا يۇرتلارغا قاچۇرۇۋېتىمەن» دېگەنىدى.

ـــ ھۆم... ـــ چاۋار زەھەرلىك كۈلدى، ـــ ئىگەمبەردى كامالنى گېپىگە كىرگۈزەلمەي كېچىدە ئۇنىڭ ئۆيىگە ئوت قويۇۋېتىپتۇ ـ دە...

ـــ شۇنداق، چاۋاركا، ئىگەمبەردى كامالنى كۆيدۈرۈۋېتىپلا قوتۇلاي دەپتۇ...

قىيامەت ئىچىدە قالغان ئۆيدىكى ۋاقىراش ـ چىرقىراشلار پەسلەپ قېلىشى بىلەن چاۋار ھەم مەتسىدىق ئاتلىرىغا زەردە بىلەن قامچا سالدى ـ دە، قۇملۇق ئىچىگە كىرىپ كەتتى. بۇ چاغدا تۆكلۈكتىن چۈشۈۋاتقان شاخ ـ چۈچۈلىلار ئۆيگە يېيىتىپ سېلىنغان قۇرۇق قومۇشلارغا، كىگىز، يوتقانلارغا تۇتىشىپ يۇقىرىغا ئۆرلىمەكتە ئىدى. ئەڭ خەتەرلىك بولۇۋاتقىنى تورۇستىكى كۆيۈۋاتقان لىم، ۋاسا، بورىلار ئوت پارچىلىرىغا ئايلىنىپ چۈشۈۋاتاتتى. ئەگەر ئوتتۇرىدىكى چاراسلاپ چوغقا ئايلىنىۋاتقان لىم ياغاچ سۇنۇپلا كەتسە كامال لۇغۇلداپ كۆيۈۋاتقان بادرا، چەنزە، شاخ توپا ئاستىدا قالاتتى. ئۆيگە قاپسىلىۋالغان ئوت ۋە ئىس ئىچىدە نەپەس ئالالماي قالغان كامالنىڭ يۈز ـ بەدەنلىرى قاپقارا بولۇپ، دۈمبە، بىلەكلىرى چاۋۇرۇپ چىققانىدى. بىردىنلا لىم ياغاچ چاراسلاپ سۇنۇشقا باشلىدى... ئۇنىڭ بىلەن تەڭ بادرا ياغاچ، ۋاسا، بورىلار گۈلدۈرلەپ تۆكۈلۈشكە باشلىدى. كامال ئوتلارنى دەسسەپ ئۆينىڭ ئارقىسىغا داجىدى. ئاندىن دەھشەتلىك ۋاقىراپ كۆيۈۋاتقان ئىشىككە ئۆزىنى ئۇردى! تىرەلگەن توغراق كۆتىكى قاياقتىدۇر قاڭقىپ، پارە ـ پارە سۇنغان ئىشىك تاختايلىرى ئوت پارچىلىرىغا ئايلىنىپ نەلەرگىدۇر كېتىپ قالدى... يۈزلىرى قاپقارا، بەدەنلىرىگە كۆيۈندىلەر چاپلىشىپ، يەكتەكلىرى كۆيۈپ

غەلىتىلا مەخلۇققا ئوخشاپ قالغان كامال «ئا...» دەپ نەرە تارتىپ، ئىشكتىن ئۇچۇپ چىقتى ـ دە، ئورنىدا دەست تۇرەي! ئۇ قۇم بارخانلىرى جىلغىلىرىدا قارا قۇيۇندەك كېتىۋاتقان ئىككى ئاتلىقنىڭ قارىسىنى خىرە ـ شىرە كۆرۈپ مۇشتۇملىرى تۇگۇلدى، چىرايىدىن غەزەپ ئۇچقۇنلىرى چاچرىدى!

ـــ خەپ، سەنلەر ئۆز گۆرۈڭنى ئۆزلىرىڭ قېزىشتىڭ. مەن سەنلەرنى يەر چىشلىتىمەن!

تاڭمۇ سۈزۈلۈپ كېلىۋاتاتتى. كامال ئوت تۇتىشىپ كەتكەن پىچان دۆڭلىرىنى تۆمۈر ئارىدا ئېتىپ ئۆي ئەتراپىدىكى ئوت ئىچىگە تاشلىماقتا ئىدى. بۇنداق قىلمىغاندا بىر ـ بىرىگە يېقىن تۇرغان پىچان دۆڭلىرىنىڭ ھەممىسى كۆيۈپ تۈگەيتتى... ئۇ چاغدا پاشىلىق ئوت دېڭىزىغا ئايلىنىپ كېتەتتى. كامال كۆيۈپ كىيگۈدەك ھېچ يېرى قالمىغان يەكتەكنى سېلىپ تاشلاپ ئوت ئۆچۈرۈشكە كىرىشىپ كەتتى. ئۇ كۆيگەن، چاۋۇرۇپ چىققان يەرلىرىنىڭ ئېچىشىپ ئاغرىۋاتقىنىغا قارىماي ئۆي ئەتراپىدا يۈگۈرۈپ يۇرۇپ پىچان بارخانلىرىنى پارچىلايتتى. كەتمەندە قۇم ـ توپىلارنى ئېتىپ ئوت يالقۇنلىرىنى كۆمەتتى. تۇن يېرىمدىن كۇن چىققۇچە ئوتنى تىزگىنلىۋالغان كامال تەرگە چىلىشىپ قالدى. ئۇنىڭ يۈزلىرىدىن، مەيدە، دۇمبىلىرىدىن ئېقىۋاتقان قاپقارا مەينەت تەر ئېرىقچىلىرى غەلۋىرەك ئۆتمىتۆشۈك بولۇپ كەتكەن تامبىلىنى لايغا مىلىغاندەك قىلىۋەتتى.

قۇم تاغلىرى ئۇستىدىن كۆتۈرۈلگەن قۇياش پاشىلىققا زەپمۇ ئىللىق نۇرلىرىنى يايدى. ھەرخىل كۆيۈندىلەر، ئاچچىق ئىس ۋە قارا ـ قۇرىلار بىلەن قاپقارا كۆسەيگە ئوخشاپ قالغان كامال توغراق كۆتىكىدە ئولتۇراتتى. ئۇ ئۆگزىسى گۆمۈرۈلۈپ تۆت تەمى چوقچىيىپ تۇرغان ئۆيگە، كۆيۈندىلەر بىلەن قاپلانغان پىچانلىققا، ئۇ يەر، بۇيەردە ئېرىنچەكلىك بىلەن كۆتۈرۈلۈۋاتقان

ئىسلارغا قارىغانسېرى چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنى ئۆيمۇئۆي، مەھەللىمۇ مەھەللە قوغلاپ يۇرۇپ ئۇرغۇسى، قان ئۇيۇتمىسىغا ئايلانغان پاسكىنا تېنىنى قۇملۇقتا تاشلۇۋېتىپ قاغا ـ قۇزغۇنلارغا يەم قىلىۋەتكۈسى كەلدى. ئۇنىڭ بىردىنلا جۇدۇنى ئۆرلەپ توغراق كۆتىكىگە بىر مۇشت سالغانىدى. بارماق ئۇگىلىرىنىڭ تېرىسى سويۇلۇپ، شۇ ھامان قان تەپچىرەپ چىقتى. ئۇ ھازىرلا كەنتكە قايتىش قارارىغا كېلىپ ئورنىدىن تۇردى. بىراق، چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار ئىقرار بولۇش ئۇياقتا تۇرسۇن «ئۆزگىرىش مەيدانىدىن قاچتى»، «جىنايىتىگە تەن بەرمەي پاشىلىققا ئوت قويدى» دەپ گەپ تارقىتىشتىن يانمايتتى. ئەڭ ياخشىسى جەۋلان، ھاشىملار مۇشۇ مەنزىرىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرسە، ئۇلار كامالنى ئۆزلىرى بىلەن بىللە ئېلىپ كەتسە، ھەممىنىڭ ئاغزى تۇۋاقلىناتتى ئەمەسمۇ. تۇۋا جەۋلان نېمىشقىمۇ كەلمەيدىغاندۇ؟ ئۇ يېزىلىق ھۆكۈمەتتىكى يىغىندىن تېخى قايتىپ كەلمىدىمكىنە؟ ياق، پىچانغا كىرگەن مىنېۋىلارنىڭ دېيىشىچە، ئۇنىڭ كەلگىنىگىمۇ 2 ~ 3 كۈن بولۇپ قاپتۇ. كەنتتە ئىشلار شۇنچە ئالدىراش ھەم جىددىيىمىدۇ؟ قايتىش كېرەك، ھازىرلا قايتىش كېرەك.

كامال ئورنىدىن تۇردىيۇ، ئىككى ئويلۇق بولۇپ تۇرۇپ قالدى. ئۇ مۇشۇ تۇرقى كەنتكە قانداقمۇ كىرەلىسۇن؟ ئۇنىڭ ئالماشتۇرغۇدەك يەكتەك، تامبىلى بولمىسا، تامبىلىمۇ كۆيۈك دەستىدىن يۇلتۇز كۆرۈنگۈدەك بولۇپ كەتكەن تۇرسا. ئۇ قايتقان تەقدىردىمۇ كەچ گۇگۇم بىلەن يولغا چىقسا، يېرىم كېچىدە كەنتنىڭ قارىسىنى ئالالايدۇ. كىم بىلىدۇ، بۇگۈن جەۋلان ئۆزى كېلىپ قالامدۇ؟!

بۇ چاغقىچە قانۇن جازاسىدىن قورقۇپ، ئۆزىنى ئاشكارىلىماسلىقنى يېلىنىپ كەلگەن كامال جەۋلانىنى ئەسلەپ قالغان شۇ پەيتتە، جەۋلان جىگدىلىك مەھەللىسىنىڭ ئىككى

قاسىنقىنى قاغا جىگدە، يېمىش جىگدە، ئامۇتلار قاپلاپ كەتكەن كوچىسىدا كېتىۋاتاتتى. ئاقارتىلمىغان لاي سۇۋاق ۋادىكىلىك ئۆيلەر، پاكار شور تاملىق باغلار، غارالىق ۋە قوشاملىق ھويلىلار، ھويلىلاردىن قۇم توپىلىق كوچىلارغا سايە تاشلاپ تۇرغان شاپتۇللار ئاددىي مەھەللە ئىزناسىنى ھاسىل قىلغان بولۇپ، مەھەللىنىڭ ئاياغ ئۇچى كۈنپېتىش قۇم بارخانلىرىغا سىڭىپ كەتكەندى. مەھەللە گەرچە كۆرۈمسىز بولسىمۇ، ئەمما مەھەللىنىڭ ئوتتۇرىسىغا جايلاشقان كەنت باشلىقى ئىگەمبەردىنىڭ ئۆيى كۆزگە ئالاھىدە چېلىقىپ تۇراتتى. ئۇي كۆتۈرمە قىلىپ سېلىنغاچقا، بىنا لاپاسلىرىنىڭ نەقىشلىك كۈچۈك چىشلىرى ئىنتايىن نەپىس ئىدى. ئايۋان دېۋەززۇنىنىڭ قاپارتما گۈللىرى، سۇس ھاۋارەڭ سىرلانغان بوغما تۇۋرۈكلەر كوچىدىنلا كۆزگە چېلىقاتتى. ئۆگزىگە ئېگىز قىلىپ بېكىتىلگەن پەغەزدە يىپقا تىزىلغان ئاق مارجانلاردەك قونۇۋالغان ئاپئاق كەپتەرلەر پەيلىرىنى تازىلىشىپ گۈگۈلدىشىۋاتاتتى. قۇم توپىلىق يوللارغا چۆكۈر ئىزلارنى قالدۇرۇپ كېلىۋاتقان جەۋلان ئۇچرىغان ۋە ئىشىك ئالدىدا ئولتۇرغان قېرىلارغا، ياشانغان دېھقانلارغا سالام قىلاتتى، ئەھۋال سورايتتى. يۈگۈرۈپ ئويناپ يۈرگەن بالىلارنىڭ باشلىرىنى سىلاپ ئەركىلىتىپ قوياتتى.

جەۋلان كەنت باشلىقىنىڭ ئۆيىگە زىددىيەتلىك خىيالىلار چىرمىلىپ كېتىۋاتقىنىدا ئىگەمبەردى قوللىرىدا چېكىسىنى قامالىغان ھالدا قىسماقتەك ئېگىلىپ ئالدىدىكى چوڭ تەختسىگە قاراپ ئولتۇراتتى. تاماكا قالدۇقى ۋە كۈل بىلەن توشقان تەختسىدىن تولغىشىپ ئىس كۆتۈرۈلمەكتە ئىدى. ئۇ گىلەم، تاۋار يوتقان، كۆرپە چوڭ ساندۇق قاتارلىق مۇھىم دەپ قارالغان نەرسىلەرنى يۆتكىۋەتكەن «تاز چىراي» ئۆيىگە ئېغىر خورسىنىپ قاراپ قويدى. ئۇنىڭ ئەندىشە ۋە غەم تورلىرىغا چىرمىلىپ قالغانلىقى ئۇھسىنىپ، چۆكۈر تىنىشلىرىدىن بىلىنىپ

تۇراتتى.

ـــ بۇ قېتىمقى كەلكۈندىن قۇتۇلماق تەس ئوخشايدۇ، ئۇھ! ـــ ئىگەمبەردى بوش پىچىرلىدى، ـــ كامالنىڭ «سىلى مېنى ئوت ئىچىگە ئەكىرىپ بولغۇچە ئوتقا ئۆزۈم سەكرەيمەن» دېگىنىگە قارىغاندا ئۇ بىزنى بوش قويۇۋەتمەيدۇ.

ئىگەمبەردى كامال بىلەن بولغان ئاخىرقى سۆھبەتنى ئويلىسىلا يۈرىكى سىرقىرايتتى. بولۇپمۇ كامالنىڭ: «سىلىنىڭ مېنى قاچۇرۇۋېتىشلىرى ئانامنى، لەيلىنى، مېنى ئويلىغانلىقتىن ئەمەس، بەلكى يىللاردىن بېرى كوللېكتىپتىن ئىگىلىۋالغان ھارام دۇنيالىرىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن...» دېگەن يالىڭاچ گەپلىرى ئىگەمبەردىنىڭ تەقدىرىنى ئاستىن ـ ئۈستۈن قىلىۋېتىدىغان ھۆكۈم ئىدى! كامالنى بۇنچىلىك قارام، قاپ يۈرەك، رەھىمسىز قىلىۋەتكىنى زادى كىم؟ توغرا، لەيلى! بۇ قىز پاشىلىقىغا بىر نەچچە قېتىم كىرىپ كامالنىڭ كۆزىنى ئېچىۋەتتى! بولمىسا ئۇ بەكمۇ كۆڭۈل ئايايدىغان، يۈزى تۆۋەن بالا ئىدى، لەيلى قانۇن، قائىدە، تۈزۈم، مىزانلارنى سۆزلەپ يۈرەك پەيدا قىلدى، شۇڭا ئۇ تەپتارتماي «ماڭا بەرگەن ھارام مەئىشەتلەرگە دېھقانلار شاھىت بولالايدۇ» دەپ ئۇنلۈك ۋارقىرىدى. ھەي ئىسىت، ھەي ئىسىت، «كامال دېھقانلارغا، ئەترەتلەرگە بىر نەرسىلەرنى تارقاتقىلى بېرىپتۇ...» دېگەن گەپلەرگە ئەجەبمۇ سەل قارايتىكەنمەن. تېخى نېۋىخانمۇ تەقۇادار ئايال بولغاچقا، ئۇنداق نەرسىلەرنى «ھارام» دەپ بىلمىدۇ. غەپلەت باستى دېگەن شۇدە.

دەرۋازىنىڭ قېقىلىشى ئىگەمبەردىنى چۆچۈتۈۋەتتى. ئۇ قورقۇپقىنا پىشايۋانغا چىقىپ «كىم؟» دېيىشى «مەن!» دېگەن تونۇش ئاۋازدىن تېخىمۇ ئىزتىراپقا چۈشتى. ئۇ «جەۋلان!» دەپ پىچىرلىغىنىچە دەرۋازىنى ئاچتى. ئىگەمبەردى جەۋلاننى كۆرۈپ تېلىققاندەك بولۇپ كەينىگە داجىدى.

www.uyghurbook.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنى بىرلا تورتىن تاپقىلى بولىدۇ

— مەجبۇرىم يوق، تەشكىلگىمۇ بارالمىدىم، قېنى ئۆيگە كىرەيلى.

جەۋلان قۇرۇقدىلىنىپ قالغان ئۆيگە چاندۇرماي قارىۋالدى. ئىچىدە: قاپاقباش، پەيتى كەلگەندە ھەممىنى ئۆز قولۇڭ بىلەن پەيدا قىلىسەن، دەپ ئويلىدى. ئاندىن ئىگەمبەردى سالغان كۆرپىگە ئولتۇرۇپ، ئۆزىنىڭ نېمە سەۋەبتىن كەلگەنلىكىنى دېگەندى، ئىگەمبەردىنىڭ چىرايى بىردىنلا تاتىرىپ كەتتى.

— نېمە، كامالنى قايتۇرۇپ كېلىمەن، دەملا؟ — ئىگەمبەردىنىڭ كالپۇكلىرى تىترەپ، كۆزلىرى چەكچەيدى، — لەيلىنى قايتۇرۇۋەتكەنلىكلىرى بوپتۇ... ئەمما، كامالنى قايتۇرۇپ كېلىمەن، دېگەنلىرى سەل ئېشىپ كەتتىغۇ دەيمەن.

— نەرى ئېشىپ كېتىپتۇ، قېنى دېمەملا؟

— سىلى سىنىپىي كۆرەشنى ئۇنتۇپ قاللىمۇ، قانداق؟ — ئىگەمبەردىنىڭ تەلەپپۇزىدىن قورقاق سېلىش چىقىپ تۇراتتى، — پارتىيە، قانۇن جازالىغان ھاشىمنى مەسلىھەتچى قىلىۋالا، مانا ئەمدى بۇزغۇنچىلىق ئۇستىدە تۇتۇلغان كامالنى پاشىلىقتىن ياندۇرۇپ ئاچىقماقچى بولۇۋاتىدىلا.

— ھاشىم ھازىرمۇ پارتىيە ئەزاسى، بۇنى ئوبدان بىلىۋالسىلا، بىرنەچچە بەتنىيەتنىڭ سۆيىقەستىگە پارتىيە، ھۆكۈمەت ئاسانلا ئىشىنىپ جازالىمايدۇ.

— بۇ... بۇ... — ئىگەمبەردىنىڭ دېمى ئىچىگە چۈشۈپ كەتتى، — مۇنداق گەپكەن ـ ده.

— ئەمدى سىنىپىي كۆرەشنى ئۇنتۇغان بولسام، مەن جاۋاب قىلىمەن. لېكىن، سىلى دەۋاتقان «بۇزغۇنچىلىق»نى تەكشۈرۈش ئۈچۈن كامال بولمىسا بولمايدۇ.

— كا... كامالنىڭ خا... خاتالىقى ئېغىر بولغاچقا، پا... پاشىلىقتا ئۆزگىرىۋاتىدۇ، — ئىگەمبەردى دۈدۈقلاپ كەتتى، — مەن... مەن سىلىنىڭ سەمىلىرىگە سېلىپ قويايى، كامالنىڭ

ئىشى قانۇنسىزلىق! ھۆكۈمەتنىڭ نە قىزىل قەغىزى، جامائەتنىڭ نىكاھى يوق، ھارامدىن بالا تاپقان تۇرسا.

ــ مەن كامالنىڭ ئانىسى بىلەن سۆزلەشتىم، ئۇمۇ، كامالمۇ، قىزمۇ رازى ئىكەن، بۇ نىكاھ قانۇنىغا تامامەن ئۇيغۇن!ــ جەۋلان سەل قىزىشىپ قالدى، ــ لېكىن قورسىقى كۈندىن ــ كۈنگە يوغىنىۋاتقان بىر ئايالنى مال ئېغىلىدا ئىشلىتىش، بېسىم بىلەن قورقۇتۇش، ھەتتا خورلاش... بۇمۇ سىياسەتمۇ؟ ئەگەر ئۇ مال ئېغىلىدا تۇغۇپ قالسا ئۇنىڭغا كىم قارايدۇ، بالىغا كىم ئىگە؟

ــ بۇنىڭدىن غەم قىلمىسىلا، تەشكىل ئىگە. ئوغۇل تۇغسا، ئېتى «خۇدابەردى» بولىدۇ، قىز بولسا دۆلەتخان...

جەۋلان قۇلاقلىرىغا ئىشەنمەي قالدى. ئۇ ئىگەمبەردىنىڭ چىگىش ساقال باسقان چىرايىغا، قورۇقلىرى گىرەلىشىپ كەتكەن ھال رەڭ بوينىغا، بۇرنىنى كوچىلاپ تۇرغان قوپال بارماقلىرىغا قاردى ــ دە، بىردىنلا غەزىپى تاشتى:

ــ نېمە، چاقچاق قىلىۋاتامىلا ياكى راستمۇ؟ سىلىنىڭ نەزەرلىرىدە ھامىلدار ئايال ۋە قورساقتىكى بالا ئادەمدۇ، ئەمەس، ــ جەۋلاننىڭ كۆزلىرى ئىگەمبەردىنىڭ خۇنۇك چىرايىغا قادالدى، ــ تېخى ئوغۇل تۇغسا دادىسى خۇدا، قىز بولسا دادىسى دۆلەت بولىدىكەن ــ دە؟! ئۇنداقتا سىلىمۇ ئالالا ئىگەمنىڭ بالىسى ئوخشىمامىلا؟ چۈنكى، ئاتلىرى ئىگەمبەردى!

يەنە بىردەملا ئولتۇرسا، ئۇنىڭدىنمۇ قاتتىق ھەم سېسىق گەپلەرنى قىلىۋېتىدىغانلىقىنى پەملىگەن جەۋلان ئورنىدىن تۇردى. ئۇ خوشمۇ دېمەي چىقىپ كەتتى. بولۇپمۇ جەۋلاننىڭ ئاخىرقى گېپى بىلگەن ئادەم ئۇچۇن ئىنتايىن ئېغىر ئاھانەت بولۇپ، «سىلىمۇ ھارامدىن بولغانمۇ؟» دېگەن ئۇقۇملىقى ئېنىق ئىدى. جەۋلان ئالدىراپ كەنت تەشكىلىگە يۈرۈپ كەتتى. ئۇنى ئەخمەت گاچا كۈتۈپ تۇراتتى. ئۇ سۈيىكى چىرايلىق ئاق ئات

«ئاقتاش»نى توقۇپ، ئېگەر ئۇستىگە گۈلدۈك كۆرپە سالدى. ئۆزىگە قاشقا تورۇقىنى ئېگەرلەپ تەييارلاپ تۇرۇشى يان قورۇ ئۆگزىسىدە كۆزىتىپ تۇرغان ھابىل قارا مەدەك ھەجايىنىچە يېتىپ كەلدى. ئۇ ئەخمەتتىن ئىشارەت ئارقىلىق نەگە باردىغانلىقىنى سورىغان ئىدى، ئۇمۇ «خىزمەت گۇرۇپپىسى» كادىرى جەۋلان بىلەن پاشىلىققا باردىغانلىقىنى ئۇقتۇردى. شۇنداقتىمۇ ھابىل ئاساقچىلاپ سورىدى:

— كامىلنى ئەپچىقىش ئۈچۈن باردىكەنسىلەر، شۇنداقمۇ؟

ئەخمەت نېمىلەرنىدۇر دەپ شەرەتلەپ بېشىنى لىڭشىتىپ تۇرۇشى جەۋلان دەرۋازىدىن كىرىپ كەلدى. ھابىل ئوپۇل – توپۇللا يان قورۇغا كىرىپ كەتتى. پاشىلىققا ئالدىراۋاتقان جەۋلان ئىككى قەدەمنى بىر ئېلىپ دېگۈدەك ئىشخانىغا كىردى. ئاندىن ياتقىنىڭ قۇلۇپلانغان ئىشىكىنى ئاچتى. ئۇ قۇلاقلىق تېلېفونىنى چۆرۈپ قۇمچاقار يېزىلىق باش ئاپپاراتى ئارقىلىق يېزىلىق ھۆكۈمەت ئىشخانىسىنى ئالدى. ئۇ كاتىپ ئوبۇلھەسەنگە ۋاڭ يۈكنى دەرھال چاقىرىپ بېرىشنى دېيىشى، ئۇمۇ «ۋاڭ زۇجاڭ ئىشخانامدا» دېدى. ئاڭغىچە تېلېفون تۇرۇپكىسىدىن ۋاڭ يۈكنىڭ ئاۋازى ئېنىق ئاڭلاندى:

— ھەي، سەن جەۋلانما؟

— شۇنداق، ۋاڭ زۇجاڭ، سىز توغرا پەرەز قىپتىكەنسىز، كامال ھېلىمۇ پاشىلىق دېگەن يەردىكەن. قاچتى دېگىنى يالغان ئىكەن.

— كامالنى پاشىلىققا پالىغانلىق سەۋەبىنى ئوبۇلھەسەندىن ئاڭلىدىم. مەن ساڭا خەۋەر قىلاي دەپ تۇراتتىم.

— مەن ھازىر پاشىلىققا ماڭماقچى، يا، ياق، ئەنسىرىمەڭ، ئەخمەتكام بىللە باردۇ. نېمە، سالىمىنى يەتكۈزۈپ قوي! ۋاڭ زۇجاڭ، قۇرۇق سالامغا ھۆپۈپمۇ ئوسۇرۇپ قويمايدۇ، — بوسۇغدا پەيدا بولغان كامالەت ئاغزىنى تۇتۇپ كۈلۈۋەتتى.

لېكىن، جەۋلان ئۇنى كۆرمىگەچكە سۆزلەۋەردى، ـــ مەن قاراڭغۇ چۈشكۈچە كامالنى ياندۇرۇپ كېلىمەن، ئۆزىڭىز كېلىپ كۆرۈشۈڭ، سىز ئۇنىڭ بىلەن قەدىناس بولغاندىن كېيىن بىر نەچچە ئېغىز نەسىھەت قىلىڭ، بىزگە ماسلاشسۇن.

ـــ ھەي شاماللىق، نېمانداق ئەسكى نېمىسەن؟ مەن بۇ يەردە ئۆزۈمنى پارچىلاپ ئىشلەتكۈدەك بولغان تۇرسام، تېخى ناھىيىدىن پارتىيە مەكتىپىگە ئوقۇشقا مېڭىشىمنى سۈيلەپ يەنە تېلېفون كەلدى.

ـــ ئىشقىلىپ بۈگۈن كېچە ياكى ئەتە ئەتىگەنگە ئۈنۈپ بولۇڭ! بەكمۇ ئىنساپسىز، يوغانچى، گىرىي ئادەمكەنسىز، ھاشىمكاممۇ قۇمچاقارغا ئۆزى بېرىپ سىز بىلەن كۆرۈشۈپ كەلدى.

ـــ ھەي ئەبلەخ... مەن... مەن قەستەن قىلدىمما؟

جەۋلان تېلېفوننى قويۇۋېتىپلا ئاغزىنى تۇتۇپ كۈلۈۋەتتى. لېكىن ئۇ ئارقىسىدا بىر كىمنىڭ پىخىلداپ كۈلۈۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ دەرھاللا قاراپ، كامالەتنى كۆردى.

ـــ باشلىققىمۇ شۇنداق قوپال گەپ قىلامدۇ؟ ـــ كامالەت كۆزىدە ئۇردى، ـــ راستتىنلا ئەسكىكەنسىز.

ـــ ۋاڭ يۇڭ جۈيجاڭنىڭ مېنى كۆرگۈسى كەپتۇ.

ـــ تېلېفوندا چۇڭۇلدىغان ئۇيغۇرچە گەپنىڭ ھەممىسىنى ئاڭلىدىم، ـــ دېدى كامالەت، ـــ ئۇ كۆرگۈم كەلدى ياكى سېغىندىم دېگەندەك قىلمىدىغۇ.

ـــ ئاڭلىغانسىز، ئۇ مېنى «ئەبلەخ» دەپ تىللاۋاتمامدۇ، ئۇ بەك ئامراقلىقى تۇتۇپ كەتسە مۇشۇنداق تاتلىققىنا تىللاپ قويىدۇ.

ـــ ئىككىڭلار راستتىنلا ئوماق ساراڭلاركەنسىلەر، مەڭ بۇنى، يولدا يەرسىز. قارىسام بەك ئالدىراۋاتقاندەك قىلىسىز.

كامالەت قولياغلىققا چىگىلگەن تۇخۇمنى، بىر تال قىپقىزىل

ئانارنى تۇتقۇزۇپ ئارقىغا يېنىشى جەۋلان ئۇنى ئاستاغىنا چاقىردى:

ـــ كامالەت، سىز بىر ئىشنى ئۇنتۇپ قالدىڭىزغۇ، دەيمەن.

ـــ نېمىنى؟

جەۋلان كۆزىنى مەنىلىك قىسىپ قويۇشى كامالەت قىزىرىپ كەتتى. ئۇ ئالدى ـ ئارقىسىغا، دېرىزە، ئىشىكلەرگە قارىۋېتىپ ئاستا كەلدى ـ دە، جەۋلاننىڭ مەڭزىگە بوشقىنا بىرنى سۆيۈپ قويۇپ، يۈگۈرۈپ چىقىپ كەتتى...

ئون توققۇزىنچى باب

يەكتا پالۋان

قوش قاناتلىق دەرۋازا ئارقا ـ ئارقىدىن ئەنسىز ئۇرۇلدى. كۈنلىرى قورقۇنچ ئىچىدە ئۆتۈۋاتقان مەتسىدىق ئىشىك كىلتانىنى چىقىرىپ ئۇلگۈرمەيلا چاۋار دەرۋازىنى ئىتتىرىپلا كىرىپ، پۈتى بىلەن جالاقىدە يېپىۋەتتى. ئۇنىڭسىزمۇ تىزلىرى پۈكۈلۈپ، كۆزلىرى چۈمۈكلاپ تۇرغان مەتسىدىق قورقۇنىدىن يىقىلىپ چۈشكىلى ئازلا قالدى. چاۋار ئۇنىڭ ئىككى مۇرىسىدىن قامالالاپ، شارتلا ئۆزىگە قاراتتى. داتلاشقان مىستەك داغ ـ داغ ھۇررەك چىرايىدىن شۇنچىلىك ياۋۇزلۇق يېغىپ تۇراتتىكى، مەتسىدىقنىڭ پۈتۈن بەدىنى سوغۇق تەرلەپ كەتتى! جۇدۇنى قاتتىق، جېنى بوش بۇ پاكار بەندىنىڭ سۆڭەكلىرى ئېرىپ كەتكەندەك يەر دەسسىيەلمەي تىزلىنىپ قالغانىدى، چاۋار ئۇنى سىلكىپ ئورنىدىن تۇرغۇزدى:

ـــ ھابىلنىڭ دېيىشچە، ـــ شۇنىرلىدى چاۋار، ـــ جەۋلان بىلەن ئەخمەت گاچا پاشىلىققا مېڭىپتۇ.

ـــ ئىش... ئىش، ـــ مەتسىدىقنىڭ چىشلىرى كاسىلدىدى، ـــ چو... چوڭىيىپ كېتەرمۇ؟

ـــ كامالنىڭ كۆيۈپ ئۆلگىنىنى بىلىسىلا، جەۋلان ناھىيىلىك، ھەتتا ۋىلايەتلىك ساقچى ئىدارىسىغا مەلۇم قىلىدۇ.

ـــ نېمە؟ ـــ مەتسىدىقنىڭ چىرايى پەنجىرە قەغىزىدەك سارغىيىپ كەتتى، ـــ قىلمايلى، قىلمايلى دېسەم ئۇنىماي...

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

ـــ نېمىگە ھۇلۇقىسەن؟ ـــ چاۋار مەتسىدىقنىڭ قۇلىقىغا خېلى ئۇزۇن پىچىرلىدى، ـــ ئۇقتۇڭما؟

ـــ ھەممە، ھەممىنى ئىگەمبەردىگە ئارتىپ قويسا ئۇ... ئۇ ئاچچىقىدا، ئىچى ـ قارنىنى تۆكۈۋەتسىچۇ؟

ـــ ئۇنداق قىلالمايدۇ، ئىقتىسادىي ئىشلاردا ئۇ بىزگە ئوخشاشلا شالتاق، ـــ چاۋارنىڭ كۆزلىرىدىن ۋەھشىيلىك چىقىپ تۇراتتى، ـــ ئىگەمبەردىنىڭ لەيلىگە باسقۇنچىلىق قىلماقچى بولغانلىقى، جىنايىتىنى يېپىش ئۈچۈن لەيلىنى ئېغىلدا ئىشلىتىپ، كامالنى سۈرگۈن قىلىشى، ھەتتا لەيلىنى يوق قىلىش ئۈچۈن «يامان جاڭگال» دا تېنىتىۋەتكەنلىكى، ئۆزىنى قاتتىق ئۇرۇۋەتكەن كامالنى كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرگەنلىكلىرى... بىر ـ بىرىگە باغلىنىپ كەتكەن قىساس ئېلىشلار تۇرسا.

ـــ ۋاقتى كەلگەندە ئۇنىڭمۇ ئاغزى بار چاۋاركا!

ـــ ھەي خام كاللا، ئىككىمىزنىڭ گېپى بىر يەردىن چىقىپ، باشقىلارغا قەتئىي ئىقرار قىلمىساقلا، بىزنى ھېچنېمە قىلالمايدۇ. چۈنكى، ئۇلارنىڭ قولىدا تۇتقۇدەك ساپاق يوق.

ـــ ئا... ئادەم... ئادەمنىڭ خۇنى خۇن تەلەپ قىلارمىش... كا... كامال ئۆلمىگەن بولسىمۇ، كاشكى.

ـــ ھەي ئەرلىك تۈكى يوق ھەزىلەك... خوتۇن كىشىدەك ئىشتانبېغىڭ يانغا ئۆتۈپ قالدىما؟ ـــ چاۋار مەتسىدىقنىڭ ئىككى مۈرىسىدىن سىلكىدى، ـــ بىر سىقىم كۈلگە ئايلىنىپ بولغان كامالنى ئەمدى ئونمىڭ داخانمۇ ئەپسۇن ئوقۇپ تىرىلدۈرەلمەيدۇ.

ـــ جەۋ... جەۋلان، ئۇ... ئۇ... چوقۇم بىلىۋالىدۇ، ـــ مەتسىدىق يىغلىۋەتتى، ـــ ئۇ ئىككى غۇلاچ يەر تېگىدە كۆشەۋاتقان يىلاننىڭ ئەركەك ـ چىشىلىقىنى بىلىدىغان جادۇگەركەن.

ـــ دەۋاتىمەنغۇ، ئىككىمىزنىڭ گېپى ئىككى ئاچىماق

چىقىپلا قالمىسا، تەكشۈرۈپ - تەكشۈرۈپ ئاخىر بىخەستەلىكتىن ئوت كېتىپ ئۆلگەن، دېگەن خۇلاسىگە كېلىدۇ. بولمىسا يەنىلا ئىگەمبەردىگە ئارتىلىدۇ.

چاۋار بىلەن مەتسىدىق ھويلىدىلا دەتالاش قىلىۋاتقاندا، چىرايلىق توقۇلغان «ئاقتاش»قا مىنگەن جەۋلان، «قاشقا تورۇق»قا يانتۇ ئولتۇرۇۋالغان ئەخمەت قۇملۇقلار ئارا كېتىۋاتاتتى. ئەخمەت ئىما - ئىشارەت، قول، كۆز ھەربىرىلىرى ئارقىلىق تۇگىمەس - پۈتمەس كۆڭۈل سۆزلىرىنى تۆكمەكتە ئىدى. ئۇنىڭ چىرايى بىردە شادلىنىپ، ئېچىلىپ كەتسە، بىردە غەزەپلىنىپ قىزىرىپ كېتەتتى. تۇرۇپلا ھەسرەتلىك چوڭقۇر تىناتتى. جەۋلان ئۇنىڭ غەيرىي ئاۋازدا گۇڭۇراشلىرىنى، ھەرخىل ئىشارىلىرىنى تولۇق چۈشىنىپ كېتەلمىسىمۇ، ھەر ھالدا قانداقتۇر ناھەقچىلىكلەرنى كۆرگەندەك قوشۇملىرى تۇرۇۋلەتتى.

ئۇلار كۇن تىك كۆتۈرۈلۈش بىلەن ئاياغ - ئۇچى كۆرۈنمەس، بىر - بىرىدىن پەرقسىز قۇم بارخانلىرى، ئاجايىپ ئېگىز قۇم دۆڭلۇكلىرى تىلسىمغا كىرىپ كەلدى. يۇرەكنى ئەنسىزلىككە سالىدىغان قۇم ئېدىرلىقلىرى ئارا تىنىمسىز قۇتراپ يۇرگەن شامال ھېلىدىن ھېلى ئىزلارنى كۆمۈپ، يوللارنى تۇزلەپ تۇرغاچقا، جەۋلان قۇم چوقىلىرىغا يول بەلگىسى قىلىپ بېكىتىپ قويغان خادىلارغا، خادىلاردا ساڭگىلاپ تۇرغان تۇلۇم، قوتاز قۇيرۇقى، ئۇزۇن - قىسقا شەلپەر لاتىلارغا قارايتتى. شامالدا ئىرغاڭلاپ ۋە ھەرخىل ئاۋازلارنى چىقىرىپ تۇرىدىغان بۇ يول بەلگىلىرى كۆز يەتكۈسىز يىراقلارغىمۇ كۆرۈنەتتى!

قۇياش باش ئۇستىگە كۆتۈرۈلۈپ، سايىلار تاپان ئاستىغا يوشۇرۇنغاندا، قۇم دەشتى ئوت دېڭىزىغا ئايلاندى! ئېدىر - قاپتاللاردىكى ياۋا قوموش، قامغاق، قوڭغۇراقتەكەن، تىكەنلىك زاغزاغلار ئاپتاپتا سولىشىپ كەتكەن بولسا، قۇملۇق ھاشاراتلىرى

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تاۋارىسى

جانلىنىپ كەتكەنىدى. گەرچە ئۆكتەبىر ئايلىرى كىرىپ قالغان بولسىمۇ، قىزىق قۇمنىڭ تەپتىگە چىدىمىغان كەسلىنىچۇكلەر ھېلى بۇ پۇتىنى، ھېلى پۇتىنى نۆۋەت بىلەن ئېگىز كۆتۈرەتتى. ئۇلارنىڭ پۇتلىرىنىڭ پەنجىلىرى سۇس ھال رەڭ بولۇپ، كۈن نۇرى كۆرۈنگۈدەك نازۇك ۋە نېپىز ئىدى. تومۇز يەيدىغان كېلەرلەر قىپقىزىل ئاغزىلىرىنى يوغان ئېچىپ قۇم چوققىلىرىدا ئاسمانغا قاراپ ياتاتتى. لەڭمەنتاقتاق، پاتمىچۇق، يىلان ۋە قانداقتۇر قۇرت ـ قوڭغۇزلار پۇتى كۆيگەنسېرى شۇنچىلىك تېز يۈگۈرۈيتتىكى، كۆز يۇمۇپ ـ ئاچقۇچە غايىب بولاتتى. قۇم بارخانلىرىدىن ھۈپۈلدەپ ئۇرۇلۇۋاتقان قىزىق شامال يۈزلەرنى كۆيدۈرۈپ، نەپەسلەرنى بوغاتتى. تەرلەپ چىلىق ـ چىلىق سۇ بولۇپ كەتكەن جەۋلان بىلەن ئەخمەت كۆڭلەكلىرىنى باشلىرىغا ئارتىپ، ئاتلىرىنى يېتىلىگەن ھالدا كېلىۋاتاتتى. ئۇلار قۇملۇقلاردا چوڭقۇر ئىزلارنى قالدۇرۇپ يەنە بىر ئاز ماڭغاندىن كېيىن ئىپتىدائىي توغراق ئورمانلىقىنىڭ يوقالمىغان ئىزنالىرى «قاقشاللىق»قا يېتىپ كەلدى. جەۋلان قولىنى سايىۋەن قىلىپ يىراقلارغا نەزەر سالدى:

ـــ پاھ، نېمىدېگەن كارامەت بۇ!

جەۋلان قەدىمىي توغراق ئورمانلىقى «قاقشاللىق»نى كۆرۈپ ھاياجانلاندى. قاقشالغا ئايلانغان، كۆكىرىپ تۇرغان، سارغايغان توغراقلار ئەسىرلەر بويى ئۆسكەن، ياشىغان، قېرىغان، يىقىلغان، شىددەتلىك بورانلار ئۇچۇرۇپ ئۈستى ـ ئۈستىگە دۆۋۈلەپ تاغ ھاسىل قىلغانىدى. بۇ ئوتۇن تاغلىرىنىڭ ئەسىرلەر، ھەتتا ئېرالار مۇقەددەم چەكسىز گۈزەل ئورمان ئىكەنلىكىگە شاھىت بولۇپ يېشىل ياپراقلىق نوتىلار، پاخپاق توغراق شاخلىرى كۆزگە چېلىقاتتى... دەرۋەقە بۇ ـــ ئانا تۇپراققا چوڭقۇر قانات يايغان يىلتىزنىڭ ئەبەدىلئەبەد ياشناپ تۇرىدىغانلىقىدىن بەرگەن بېشارىتى بولسا كېرەك.

جەۋلان بىلەن ئەخمەت ئاتلىرىغا مىنىپ قاقشاللىقنى ئايلىنىپ كۆپ ماڭمايلا ئادەم بىلىدەك بىر ئېقىننىڭ كۆرۈپ ئاتلىرىدىن چۈشۈشتى. بۇ ئېقىننىڭ ئاخىرى بىر نەچچە تارامىلارغا بۆلۈنۈپ كەتكەن بولۇپ، سۇ بويلىرىنى يېكەن، قومۇش، يالپۇز، لويلا، ياۋا كەندىرلەر قاپلاپ كەتكەندى. جەۋلان ئېقىن قىرىدا ئولتۇرۇپ قوللىرىنى يۇيۇپ، ئەمدىلا ئۇچۇمداپ سۇ ئىچىپ تۇرۇشى ئاجايىپ يوغان پاشىلار ھۇجۇمنى باشلىۋەتتى. ئۇلار ئالىقانلىرىدا ھەم قوللىرىدىكى بۇيىلاردا پاقىلدىتىپ ئۇرغاچ بۇ يەردىن دەرھال كېتىشتى. لېكىن، ئەخمەت تۇيۇقسىزلا غەلىتە ئاۋازدا ۋارقىراپ، ئالدىدىكى كۆز يەتكۈسىز پىچانلىقنى كۆرسەتتى. پىچانلىقنىڭ جەنۇب تەرىپى قاقشاللىققا، شىمال تەرىپى گۈڭگا قۇم دەشتىگە تۇتاشقان بولۇپ، ئۇدۇلدا ئاجايىپ زور لەھەڭدەك قاتمۇقات قۇم تاغلىرى ياتاتتى. چاتقاللىقلاردا، قېرى توغراق تۇۋلىرىدە قىڭغايغان پاخال ساتما، چۇۋۇلغان قومۇش كەپىلەرنى كۆرگەن جەۋلان بۇ يەرلەردە بۇرۇندىنلا مالچىلارنىڭ، پىچان ئورۇغۇچىلارنىڭ تۇرغانلىقىنى ھېس قىلدى.

ئۇلار ئاتلىرىنى يېتىلەپ كېلىپ، كۆيۈپ كۈلگە ئايلانغان ئۆڭ ئالدىدا توختاپ بىر ـ بىرىگە ئەنسىزلىك ئىچىدە قارىدى. ئۆينىڭ ئىسلىشىپ كەتكەن تۆت تېمى چوقچىيىپ تۇراتتى. ئەتراپ بولسا كۈل ۋە ھەرخىل كۆيۈندىلەر بىلەن تولغانىدى. جەۋلان ئارقىسىدىكى شەپىدىن قايرىلىپ قاراپلا، كۆزلىرى چەكچىيىپ، تۇرۇپلا قالدى. چۈنكى، ئۇنىڭ ئالدىدا كۆيۈپ كىيىگۈدەك يېرى قالمىغان خام پارچىلىرىنى ئۈستىگە يېپىۋالغان، توخۇ كۆزىدەك كۆيۈك ئىزلىرى بىلەن تولغان، تامبىلىنىڭ ئىككى پۇچقىقى تىزىنىڭ ئۈستىدە، يۈز، بويۇن، مۇرە، بىلەك، مەيدىلىرىدىكى چاۋرىپ چىققان تېرىلىرى سۇ كۆتۈرگەن... قىسقىسى پۈتۈن بەدىنى تونۇغۇسىز بولۇپ كەتكەن

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ ئىپىڭى تادىرىسى

بەردەم بىر يىگىت تۇراتتى... جەۋلان ئەخمەتكە قارىغانىدى، ئۇ: «كامال شۇ» دېگەن ئىشارىدە بېشىنى لىڭشىتتى. ئەخمەتمۇ ئۇنىڭ تۇرقىدىن دەھشەتلىك ئىزتىراپتا ئىدى. قورقۇنچلۇق بىر پاجىئەنىڭ يۈز بەرگەنلىكىنى دەرھاللا سېزىۋالغان جەۋلان ئىتتىك كېلىپ، كۆرۈشتى ـ دە، ئۇنى توغراق كۆتىكىگە ئولتۇرغۇزۇپ ئۆزىمۇ ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇردى.

جەۋلان كېچىدىن يۈز بەرگەن ئىشلارنى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلىغاندىن كېيىن ئۆزىنى بىر جىنايەتكاردەك ھېس قىلدى. ئادەملەرنىڭ مەنپەئىتى، تەقدىرى، ھايات ـ ماماتىغا مۇناسىۋەتلىك بۇنداق كۈرەشلەردە ئۆزىنىڭ تېخى پىشمىغانلىقىغا، تەجرىبىسىنىڭ يوق دېيەرلىك ئىكەنلىكىگە تەن بەردى. ئىگەمبەردى پاشىلىققا ئۈچ قېتىم كىرىپ قۇتراتقۇلىق قىپتۇ. تۆتىنچى قېتىم يەنە كىملەردۇر كامالنى كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرمەكچى بوپتۇ، شۇ چاغقىچە جەۋلاننىڭ بىخۇدلۇق بۆشۈكىدە ئۇخلىغانلىقىنى كۆرۈڭ! ئەمدى پۇشايمان زەردابىنى ئېچىپ، ۋىجدان ئازابىدا ئۆرتەنگىنى ئاشتىن كېيىن زاغرا، تويدىن كېيىن ناغرا دېگەندەكلا بىر گەپتە! ھەرقانچە ئالدىراش ھەم جىددىي خىزمەتلەر بولغان تەقدىردىمۇ كامالنى ۋاقتىدا قايتۇرۇپ كەلمىگەنلىكى زور خاتالىققا سەۋەبچى بولغانىدى.

ــ كامال، مېنى ئەپۇ قىلىڭ، ــ دېدى جەۋلان خىجىللىق بىلەن، ــ مەن بىخۇدلۇق قىپتىمەن.

ــ ئۆزلىرىدىن ھەرگىز ئاغرىنمايمەن. خىزمەت گۇرۇپپىسىدىن يالغۇز سىلىلا تۇرسىلا، ھېلىمۇ سۇ سەپسە سىڭمەيدىغان، بىگىز تىقسا ئۆتمەيدىغان ئۈچ بەز كۆتەكنى تەۋرىتىۋەتتىلە.

ــ بىر ئىشنى ئۇنتۇپتىمەن، ــ دېدى جەۋلان كامالنىڭ چىناردەك گەۋدىسىگە قاراپ، ــ قەدىناس بۇرادىڭىز ۋاڭ زۇجاڭ سىزگە سالام ئېيتتى.

ـــ نېمە، ۋاڭ يۇڭ جۇيجاڭمۇ كەلگەنمىدى؟

ـــ لەيلى بىرقانچە قېتىم كەپتۇ، سىزگە دېمىگەنمىدى؟

ـــ ئۇ خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ ئىچىدە بىر خەنزۇ بار ئىكەن دېگەن بولسىمۇ، ۋاڭ جۇيجاڭنىڭ كېلىشىنى ئويلىماپتىمەن.

كۇن چۈشتىن قايرىلغان ئىدى. ئەخمەت پىچان يېپ، سۇ ئىچىپ بىر ئاز ئارام ئېلىۋالغاندىن كېيىن ئاتلارنى ئېلىپ كەلدى. ئۇلار ئىككى ئاتنى دەملىشىپ مىنىپ قايتماقچى بولۇشتى. كامالغا ئەخمەتنىڭ يەكتىكى ياكى جەۋلانىنىڭ چاپىنى خوپ كەلمىگەچكە، ئۇستىگە ئارتىۋالغان كۆيۈندە لاتىلار بىلەنلا ماڭدى. جەۋلان ئۇنىڭ سىياقىغا قاراپ رىۋايەتلەردە تىلىلاردا داستان قىلىنغان مەجنۇن، پەرھاد، يۈسۈپلەرگە ئوخشىتىپ باقتى، ئەمما كامال ئۇلار ئىچىدە يەكتا تەكلىماكان ئوغلى ئىدى!...

... ...

ئاتقۇچىنىڭ زېھىدىن توزۇغان پاختىلاردەك پارچە ـ پارچە بۇلۇتلار ئارىسىغا بىرده يوشۇرۇنۇپ، تۇرۇپلا سۇزۇلۇپ چىققان ئاي قۇمتام كەنتى تەشكىلى هويلىسى، لاپاسلىق ئېغىللىرى، پاكار بىر يۇرۇش ئىشخانىلارنى دەم يورۇتۇپ، دەم قاراڭغۇلۇققا كېپەنلەيتتى. يان قورۇ ئامبار ئۇستىدە كۆزەتچىلىك قىلىۋاتقان هابىل، ئىمىنلار قىزىل كالتەكلىرىنى تۇتۇپ، ئۇياقتىن ـ بۇياقىقا مېڭىپ يۈرەتتى. تۇيۇقسىزلا چوڭ دەرۋازا ئۇرۇلۇپ كىملەرنىڭدۇر گەپلەشكەن ئاۋازلىرى ئاڭلاندى. خېلىدىن بېرى پاشىلىقنىڭ يولىغا كۆز ـ قۇلاق بولۇۋاتقان هابىل ئىمىنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلاپ قويۇپ، ئامبارنىڭ ئارقا تېمىغا يۆلەكلىك ئۇزۇن شوتىدىن چۇشۇپ، دەرۋازىنى ئاچتى. ئۇ دەسلەپتىلا جۇلدۇر كېپەنلىك كامالنى كۆرۈپ قورققىنىدىن ئارقىسىغا بىر نەچچە قەدەم داجىپ كەتتى. جەۋلان بىلەن ئەخمەت ئۇنىڭ غەيرىي هالىتىدىن گۇمانلىنىپ تەكشۈرۈپ قارىدى. ئەمما، بۇ ئەسنادا

تەشكىل ئىشخانىسىدىن ھاشىم، ۋاڭ يۈكلار ئىتتىك بېتىپ كېلىشتى. ئۇلار كامالنىڭ تۇرقىغا قاراپ تەئەججۇپ ئىچىدە ھاڭ ـ تاڭ قېلىشتى ياكى نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي تۇرۇشتى. جەۋلان تۇنۇگۈن كېچە يۇز بەرگەن ئىشنى قىسقىلا چۈشەندۈردى. غەزىپىنى تەستە بېسىۋالغان ۋاڭ يۈك ئاستا كېلىپ كامالنى قۇچاقلىدى ھەم «كۆپ جاپا چەكتىڭ» دەپ ئۇنىڭ دۈمبىسىنى پەپلىدى. ئەمما، ھەممىسى تەشۋىشلىك سۈكۈتتە ئىدى.

ـــ ئاران بىر كۆرۈشكەندە، ـــ دېدى ھاشىم مەدەت بەرگەن تەلەپپۇزدا، ـــ خۇشال بولماستىن، نېمانداق غەمكىن بولىمىز؟

ـــ ھاشىم گۈڭ تۇغرا دەيدۇ، ـــ ۋاڭ يۈك دەرھاللا چاقچاق قىلدى، ـــ كامال، ئاغزىڭغا سالغان ئېمىزگۈنىڭ سۈتى بارمىكەن ياكى يوقمىكەن؟

ھەممىسى كۈلۈشۈپ كەتتى. ئەخمەت ئاتلارنى يېتىلەپ ئېغىلغا كىرىپ كەتتى. ھابىل ۋاڭ يۈك، ھاشىم، جەۋلان، كامالالاردىن كۆز ئۈزمەي قاراپ تۇردى. بولۇپمۇ ۋاڭ يۈكنىڭ تەتىرىمەي ئۇيغۇرچە سۆزلىگىنىگە ئاغزى ئوچۇقلا قالدى.

ـــ ۋاڭ جۇيجاڭ، سىز سالغان ئېمىزگۈ قۇرۇق بولسا سەت تۇرار؟!

كامالنىڭ جاۋابى يەنە كۈلكە كۆتۈرۈۋەتتى.

ـــ كامال ھەر قېتىم شەھەرگە كىرگەندە: «خىزمەت گۈرۈپپىسى راستمۇ ياكى قۇرۇق ئېمىزگۈمۇ؟» دەپ ئۇششۇقلۇق قىلاتتى. مانا ئەمدى بۇ ئۇششۇقنا، ـــ ۋاڭ يۈك جەۋلانغا قارىدى، ـــ بۇ ئۇششۇق قېتىلدى.

كۈلكە باشقىدىنلا كۆتۈرۈلدى.

ـــ ۋاڭ زۇجاڭ، ـــ دېدى جەۋلان، ـــ ئۆزىڭىزنى تاختۇپشىغا ئېلىپ قويماي، مېنىڭمۇ ئادەم تىللايدىغان يەرلىرىم بار دېمەمسىز؟

ـــ ھەي كاززاپ، سەن: «گېپىڭىزگە ھۆپۈپمۇ ئوسۇرۇپ

قويمايدۇ، ئىنساپسىز، يوغانچى، گىربى...» دەپ تىللىساڭ يوللۇق، مېنىڭ يولسىزمىكەن؟

كېچىكى تۈن جىمجىتلىقىدا كۆلكە ئاۋازى يان قورۇ ياتاقلىرىدىكى مىنبىڭلارنىمۇ ئويغىتىۋەتتى. ئاڭغىچە هاشىم چاقچاقلا بەرهەم بەردى:

ــ چاقچاق ئەتىگىمۇ قالسۇن، جەۋلان، ياتىقىڭغا بىر كارىۋات راسلاپ بەردىم، ۋاڭ يۈڭ زۇجاڭ بىلەن بىللە ئارام ئال، مەن كامالنى ئۆيىگە ئاپىرىپ قويايى.

ــ مەنمۇ بىللە باراي.

ــ بوپتۇ، جەۋلانىڭ گېپى بار ئوخشايدۇ، بىللە بارسۇن، ــ دېدى ۋاڭ يۈڭ كامالنىڭ مۇرىسىگە ئۇرۇپ قويۇپ، ــ كامال ئەتە ئەتىگەن ئۆيۈڭگە بارىمەن، سېنى مەھلىيا قىلىۋالغان ئاشۇ خەنزۇ قىزىمىزنى مەن بىر كۆرەي.

ئۇلار قاقاقلاپ كۈلگەن پېتى ئايرىلىشتى.

ئۆكتەبىر ئايلىرىنىڭ ئاخىرلىرى بولۇپ قالغاچقا، ئاخشاملىرى قۇم چۆللۈكى تەرەپتىن بوش ئۇرۇۋاتقان سوغۇق شامال دولىلارنى قورۇپ ئۆتەتتى. شۇنداقتىمۇ قۇمتام كەنتى يەنىلا يامغۇر بۇلۇتىدەك بۇك ـ باراقسانلىق ئىسكەتتىن چۈشمىگەنىدى. هاشىم يول بويى پەس ئاۋازدا سۆزلەپ كېلىۋاتاتتى. ئۇ «لەيلىنى» «يامان جاڭگال»دا ئېزىقتۇرۇپ ئۆلتۈرمەكچى بولغانلىقى، ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ئەبلەخلەر يەنە بىر قېتىم ئۇرۇنغاندا، جەۋلانىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن غەرىزىنىڭ ئىشقا ئاشمىغانلىقى قاتارلىق جەريانلارنى بىر قۇر دەپ بەردى:

ــ شۇڭا، ــ دېدى هاشىم تەمكىن هالدا، ــ ئۆيۈڭنىڭ ئەتراپىدا كېچە ـ كۈندۈز مىنبىڭلار بار، سەن هويلىدىكى قازناق ئۆيدە يات، لەيلى ئاناڭ بىلەن بىللە ياتسۇن.

ــ بۇنى بىلىمەن هاشىمكا، هەر قايسىلىرىنىڭ يۈزىنى

سۆرۈن قىلمىدىغان ئىشنى قىلارمەنمۇ؟

— مەن، — جەۋلانمۇ ئەنسىرىشىنى تەكىتلىدى، — مۇناسىۋەتلىك رەھبەرلەر بىلەن سۆزلىشىپ، سىزنىڭ ئەيلى بىلەن بولغان توي ئىشىڭىز ھەل بولغۇچە، خەقنىڭ ئاغزىدا سۆز ـ چۆچەك بولۇپ قالماڭ.

— ئەيلى ئەتىگەندىن بېرى ئىككى قېتىم كەلدى، — دېدى ھاشىم يول ئاچىلىغا كەلگەندە، — ئۇ بەلكىم ئىشىك ئالدىدا سېنى ساقلاۋاتىدۇ. ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈپ بولۇپ، ئاناڭنىڭ قېشىغا ئەكىرىپ قوي.

— ماقۇل، ئەمىسە قايتاي.

ئەيلىنىڭ ئىسمىنى ئاڭلاش بىلەن پۈتۈن ۋۇجۇدى ئوت بولۇپ يانغان كامال ھاشىم ۋە جەۋلانغا خوش دەپ قويۇپ ئۆيىگە قايتتى. يىراقتىنلا ئۇنىڭ قارىسىنى كۆرگەن ئەيلى بايات بېرى ساقلاپ ئولتۇرغان كۆتەكتىن تۇردى. ئۇ بۇگۈن ئالما ئۇرۇقى رەڭلىك ئەتلەس كۆڭلەك، بېشىغا چىمەندوپپا، پۇتىغا ئاق توپلەي كىيىپ بۆلەكچىلا بەرنالىشىپ كەتكەنىدى. ئاي نۇرى ئۇنىڭ يۈزىدىكى قوڭۇر داغلارنى يۇيۇۋەتكەندەك بادام يۈزلۈك چىھرى جۇلالىنىپ تۇراتتى. ئەيلى قارا سايە يېقىنلاشقانسېرى ھاياجانلىنىپ، يۈرىكى دۈپۈلدەپ، نەپەسلىرى تېزلىشىپ قولىنى كۆكسى ئۈستىگە قويدى ـ دە، دەرەخ دالدىسىغا يوشۇرۇندى. ئېرىقتىكى سۇنىڭ شارقىرىشى، سارغىيىۋاتقان ئوت ـ چۆپلەر ئارىسىدىكى چېكەتكىلەرنىڭ توختىماي چىرىلدىشى ھەم ئېغىر ـ ئېغىر تىنىقلار ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

— كامال!

نازۇك ھەم يېقىملىق، سۆيۈملۈك ئاۋاز ئاڭلاندى. تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالغان كامال ئەتراپىغا تەلمۈرۈپ قاراپ بوشقىنا: «ئەيلى!» دەپ پىچىرلىشى دەرەخ ئارقىسىدىن نازلىنىپ چىقىقان ئەيلى ئۆزىنى كامالغا ئاتتى... بىراق ئۇ كامالنىڭ ئۇچىسىدىكى

ئادەمنىڭ تېنى ئەيمەنگۈدەك سېلىنىپ تۇرغان كۆيۈندە لاتىلارنى كۆرۈپ ئۆزىنى تارتتى ـ دە، كامالنىڭ گۈرزىدەك بىلەكلىرىنى تۇتۇپ باشتىن ـ ئاياغ قاراپ يۈرىكى ئاغدى!

ـــ لەيلى، ھەيران بولۇۋاتامسىز؟ ـــ كامال ئېڭىشىپ لەيلىنىڭ مەڭزىگە سۆيدى، ـــ سىزنى يامان جاڭگالدا ئېزىقتۇرۇپ يوقاتماقچى بولغانلار مېنى كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرمەكچى بولۇشتى.

ـــ ئاھ تەڭرىم، ـــ لەيلى كامالنىڭ جاراھەتلىك كۆكرىكىگە بېشىنى قويۇپ يىغلىۋەتتى، ـــ ھېلىمۇ... ھېلىمۇ... مەن... مەن ئۈچۈن سىزنى تەڭرىم ئۆز پاناھىدا ساقلاپتۇ... كامال... مېنىڭ كامالىم... سىز... سىز بولمىسىڭىز بۇ دۇنيا مەن ئۈچۈن بەجايىكى دوزاخ!

ـــ يىغلىماڭ لەيلى، ـــ لەيلى ئالىقانلىرىدا قىزىنىڭ ياشلىرىنى سۈرتتى، ـــ سىلەرنى ئەجەبمۇ ئېغىرچىلىقتا قويدۇم.

كامال بىلەن لەيلى بۈككىدە دەرەخلىك قويۇق سايە تاشلىغان قاراڭغۇلۇقتا بىر ـ بىرىنىڭ باغرىغا سىڭىپ كەتكەندە، ئىشىك غىچ قىلىپ ئېچىلىپ نېۋىخان چىقىپ كەلدى. ئۇلار ھېچ ئىش بولمىغاندەك مومايىنىڭ ئالدىغا يېتىپ كېلىشتى... ئەمما، بۇ چاغدا يول ئاچىلىدا تۇرغان ھاشىم بىلەن جەۋلانىسىمۇ مۈڭلىرى ئاياغلىشىپ قالغانىدى:

ـــ جەۋلان، مەن سىزنى تەشكىلگە ئاپىرىپ قويايي.

ـــ بولدى قىلىڭ ھاشىمكا، كەنت تەشكىلى كۆرۈنۈپ تۇرسا.

ـــ ماقۇل ئەمىسە، ياخشى چۈش كۆرۈڭ.

ئىككىسى خوشلىشىپ، ئۆز يوللىرىغا مېڭىشتى. لېكىن، ھاشىم يەنىلا خاتىرجەم بولالمىدى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا «يامان جاڭگال» دىكى ۋە «پاشىلىقتىكى» سىرلىق ئىككى ئادەم پەيدا بولۇش بىلەن ئارقىسىغا ياندى. ئۇ ئانچە ئۇزاپ كەتمىگەن

جەۋلاننىڭ قارىسىنى يوقاتماي ئىز بېسىپ ماڭدى. ھەم دەرەخ، ئازغان توپلىرىنى دالدا قىلىپ بارغانسېرى يېقىنلاشتى. لېكىن، قويۇق سۆگەتلىك ئىچىدىن بىر كىمنىڭ زىل ئاۋازدا «جەۋلان!» دەپ چاقىرغانلىقىنى ئاڭلاپلا ئۆزىنى دالدىغا ئالدى. جەۋلانمۇ «كامالەت!» دەپ شۇنىرلىغاچ سۆگەتلىك ئىچىگە كىردى. ئۇلار ئۇن ـ تىنسىز قۇچاقلاشتى. ھاشىم دەرھالا يولىغا راۋان بولماقچى بولدىيۇ، ئەمما، ئۇلارنىڭ بەكمۇ شېرىن، تولىمۇ تاتلىق سۆزلىرى قۇلىقىغا كىرىپ قالدى... ئاپئاق ئايدىڭ كېچىلەردىكى قىز ـ يىگىتلەرنىڭ بىر ـ بىرىگە تۆككەن مۇڭلىرى، سېغىنىش شەربەتلىرى تېمىپ تۇرغان ياسالما قېيىدىشىشلىرى... ئەركىلىتىشلىرى... نازۇك ئىڭراشلىرى... بۇ پانىي دۇنيانىڭ جەننىتى شۇ بولسا كېرەك... «غېرىب ـ سەنەم»، «لەيلى ـ مەجنۇن»، «پەرھاد ـ شېرىن»، «يۈسۈپ ـ زۇلەيخا»، «ۋامۇق ـ ھۇزرا» ۋىسالىرىدىن، شېرىن ـ سۇخەن سۆھبەتلىرىدىن قانچىلىگەن داستان، دىۋانلار پۈتمىگەن! ئەدناسى چاھار باغدا ئۆز قىزىنى تونۇماي ئاشىقى بىقارار بولغان شاھى ئاببىاسمۇ بىر گۈزەل ئۇچۇن قانداق غەزەللەرنى ئېيتمىغان! قىمارۋازلارنىڭ پىرى بولمىش جەمشىت شاھمۇ مەلىكە دىلسۇزنى لەيلىۋەشكە ئۇتتۇرۇۋېتىپ، شامۇ سەھەرلەردە «مەلىكەم» دەپ بېيىت ـ قوشاق توقۇمىغانمۇ؟! خۇلاسە، كالام، يۇلتۇزلار نېمە ئۇچۇن چىرايلىق؟! چۇنكى، ئۇلار ئايدىڭ كېچىلەردىكى ئەنە شۇنداق شېرىن ۋىسالارنىڭ شاھىتى بولغاچقا...

ھاشىم شەپە چىقارماي جەۋلان بىلەن كامالەتكە يېقىنلاشتى..

ـــ مېنىڭ مېيىڭ ـ مېيىڭ ئاسلىنىم، ـــ جەۋلان قىزنىڭ يۈزىنى ئالقانلىرىغا ئالدى، ـــ مېنى سېغىنىڭىزمۇ؟

ـــ سېغىنمامتىكى، سالپاڭ قۇلاق توشقىنىم ! ـــ كامالەت بوش شۇنىرلىدى، ـــ ۋاي خۇدايىم، ساقلىڭىز سانجىلىپ كەتتى...

ـــ توشقان دېگەننىڭ بۇرۇتى سانجىلىدۇ...

ـــ ئەسكى، قاچانلا بولسا، ئادەمنىڭ غىدىقى كېلىدىغان يەرلەردە قولى يۇرگەن...

ـــ ئەمسە نېمىشقا خۇشال بولۇپ كۇلىسىز؟

ـــ خۇشال بولۇپ كۇلمىدىم، غىدىقىم كېلىپ... توختاڭ بىر گېپىم بار دەۋالاي، ۋاي خۇدايىم يۇزلىرىمنى ھۆل قىلىۋەتتىڭىز...

ـــ ھە، قېنى دەڭ، ـــ جەۋلان ھاسىراپ كەتكەندى، ـــ بۇنىڭدىنمۇ مۇھىم ئىشمىدى؟

ـــ ئۇرۇمچىگە بېرىپلا ئوقۇش ئىشىمنى ھەل قىلىسىز. بولمىسا سىزنى ئۆمۇر بويى تىللايمەن.

ـــ سىزنىڭ ئىشىڭىزنى ھەل قىلمىسام، ئۆزۈم سېغىنىپ كېتەرمەن...

ـــ راستما؟ مېنىڭ... مېنىڭ ھاشىمانكام جەننەتتىن ئەكېلىپ بەرگەن غۇلمانىم...

بىر تۇپ دەرەخ ئارقىسىدا يوشۇرۇنۇپ تۇرغان ھاشىم كۇلۇپ سېلىپ ئاغزىنى دەرھال تۇتۇۋالدى. ئاندىن ئۇ ئارقىسىغا ئاستا چېكىنىپ كېتىۋېتىپ: «ھەي ياشلىق ـــ بەختىياشلىق» دەپ پىچىرلىدى.

بىر يېتىم قىزدىن كۆڭلى تىنغان ھاشىم خۇشاللىقتىن تېنى يايراپ كېتىۋاتقان مۇشۇ كېچىكى تۇنده ئەنسىزلىك ئىچىده قالغان چاۋارنىڭ كۆزىدىن ئۇيقۇ قاچقانىدى. ئۇنىڭ خوتۇنى ئوغۇلخان ئاغزىنى يوغان ئېچىپ بۇرنىغا پۇۋدەپ ئۇخلاۋاتاتتى. چاۋار ياستۇقنى تامغا يۆلەپ ئولتۇرۇپ، ئارقا ـ ئارقىدىن ئۇلاپ تاماكا چېكەتتى. ئۇ ھەرقانچە ئويلىماي دېسىمۇ، ئاجايىپ قورقۇنچلۇق مەنزىرىلەر ئايان بولاتتى. قۇم تاغلىرى ئارىسىدىكى پاشىلىق، ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈۋاتقان قويۇق ئىس، لۇغۇلداپ كۆيۈۋاتقان ئوت، ئىسلىشىپ كەتكەن تۆت تام ئىچىدىن قاپقارا

چۈچۈلىغا ئايلانغان جەسەتنى كۆتۈرۈپ چىقىۋاتقان ساقچىلار، قەلەي باكنى پۈراۋاتقان بۆره ئىت، ئۆزىنى يەرگە ئېتىپ يىغلاۋاتقان نېۋىخان، غەزەپ ۋە نەپرەت بىلەن ئالىيىپ قاراۋاتقان دېھقانلار قاتارلىق ... لار بىر ـ بىرلەپ ئۆتەتتى. شۇنداقتىمۇ چاۋار ئاچچىق كۈلۈمسىرەپ، دىمىغىنى قاقاتتى ھەم كىلىش ئېھتىمالى بولغان ئېغىر ئاقىۋەتلەرگە تاقابىل تۇرۇش چارىلىرى ئۈستىدە ئويلىناتتى. بەلكىم ھازىر ئەخمەت گاچا كامالنىڭ جەستىگە ھەمراھ بولۇپ قالغان بولسا، جەۋلان يولدا ئات سېلىپ كېلىۋاتقاندۇر. ئۇ كەلگەن ھامان شەھەردىكى ساقچىلار يامراپ كېلىشىدۇ. گۇمانلىق دەپ قارالغانلارنى بىر ـ بىرلەپ تۈتۈپ سوراق قىلىشىدۇ. ئەتىگىنەي، بۇ ئىشقا مەستىدىقنى ئارىلاشتۇرۇپ بەك چوڭ خاتالىققا يول قويغان.. يەنە بىرى ھابىل! چاۋار بۇنداق چوڭ ئىشلاردا تولىمۇ پۇختا، سەۋرچانلىق بىلەن ئويلاپ ئىش كۆرەتتى. بۇ قېتىم ئۇنى ئەجەب قارا باستى! فورمىلىق ساقچىلار سەللا ھەيۋە كۆرسەتسە، بۇ ئىككىسىنىڭ، بولۇپمۇ مەستىدىقنىڭ تامبىلى ئەكۈ بالدۇر سىيرىلىپ چۈشىدۇ... قانداق قىلىش كېرەك؟ ھابىل دېگەن نان قېپىمۇ شۇ كەمگىچە كەلمەيدىغۇ؟ جەۋلان قۇملۇقتا تېنەپ كەتكەنمىدۇ ـ يا؟! ئۇنداقتا...

چاۋار زەھەردەك كۈلۈۋەتتى. ئۇنداقتا تەلەي ئوڭغا تارتسا، ئىشتان قوڭغا تارتقاندەك خويمۇ ئەپلىك ئىش بولاتتى. قۇمتامدىكى بۇ ساراسىمىلىق كۈنلەر خۇددى چۆلدىكى يانغىن ئۈستىگە ۋاچچىدە ياققان يېشىنىدەك ئۆزلۈكسىز جىمىپ كېتەتتى...

چاۋار بىردە قىرتاق، بىردە تاتلىق خىياللىرىنى داۋام ئەتكەنمۇ بولاتتى. ئەمما، دەرۋازىنىڭ ئەنسىز ئۇرۇلۇشى ئۇنى ئىختىيارسىز تۇرغۇزۇۋەتتى. ئۇ ئىچ كىيىملىرى بىلەنلا چىقىپ دەرۋازىنى ئاچتى. يول بويى يۈگۈرۈپ كەلگەن ھابىل ھاسىراپ،

بىر هازا گەپ قىلالماي قالدى.

ــ هە، گەپ قىلمامسەن دەلتە، پاشىلىقتىن خەۋەر بارمۇ؟

ــ چا... چاۋاركا، جەۋلان، ئەخمەتلەر، كا... كامالنى پاشىلىقتىن قايتۇرۇپ كەلدى...

ــ جۆيلۈمە، ئۇ... ئۇ... قانداقسىگە...

ــ ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆ... كۆردۈم. كامالنىڭ تامبال، يەكتەكلىرى كۆيۈپ، ئىت تالىغاندەك بولۇپ كېتىپتۇ.

هابىل دۇدۇقلاپ، هاسىراپ، هېلىلا كەنت تەشكىلىدە كۆرگەن ـ ئاڭلىغانلىرىنى بىر ـ بىرلەپ سۆزلىگەنسېرى چاۋارنىڭ چىرايى بارغانسېرى ئۆزگىرىپ، چويۇندەك كۆكىرىپ كەتتى. ئۇنىڭ بىر چېكىتكە قادىلىپ قالغان قىياق كۆزلىرى قىسىلىپ يېرىم يۇمۇق هالدا قېتىپ قالدى. ۋاڭ دېگەن جۇيجاڭنىڭ كېلىشى ياخشىلىقتىن بېشارەت ئەمەس ئىدى! هېلىقى چاغدا ئۇ ئىگەمبەردى بىلەن چاۋارنى قۇتقۇزۇۋالغان بولسىمۇ، لېكىن شۇ چاغلاردىن باشلاپلا كامال ئىككىسى ئارغامچىنى ئۇزۇن قويۇۋېتىپ، مۇشۇ كۈنلەرنى ساقلىغان. ئاقىۋەت چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنى تۇيدۇرماي يار لېۋىگە ئېلىپ كەلگەن!

ــ هىم، ــ چاۋار بوش شۇنىلىدى، ــ جەۋلان، كامال، هاشىم، بۇ قېتىم سەنلەر بىلەن يا ئۆلۈم، يا كۆرۈم دەيدىغان ئوخشايمىز!

ــ چاۋاركا، ــ دېدى هابىل سەل قورقۇمسىراپ، ــ كامال تەپتارتماي ۋاڭ جۇيجاڭ دېگەنگە هەزىل قىلالايدىكەن. تېخى ئۇ خەنزۇ كاتتام جەۋلاننى خېلى بەك چوڭ كۆرىدىكەن.

ــ بولدى، بۇ گەپلەرنى سورىمىدىم، ــ چاۋار تولىمۇ پەس ئاۋازدا شۇنىلىدى، ــ كامال... قانداق قىلىپ شۇنچە ئۇلۇغ ئوت ئىچىدىن قۇتۇلۇپ قالغاندۇ؟

ــ نېمە دەۋاتىسىز، چاۋاركا؟

www.uyghurkitap.com

— ھېچ، ھېچنېمە، سەن بېرىپ مەتسىدىق بوغالتېرنى چاقىرىپ كەل، — چاۋار يۇلتۇزلۇق ئاسمانغا قاراپ قويدى، — بولدى، ئۆزۈملا باراي.

ھويلىدىن ئىككىسى بىللە چىقىپ، ھابىل كەنت تەشكىلىگە، چاۋار مەتسىدىقنىڭ ئۆيىگە يۈرۈپ كەتتى. چاۋار داۋاملىق زىخچىلاپ تۇرمىسا مەتسىدىق ئاسانلا خېمىغا يېنىۋالاتتى ياكى قورقىنىدىن دۇم يېتىپ يىغلايتتى. توۋا، دۇنيادا زەئىپ مىجەز ئەرلەر غەلىتىلا بولىدىكەن. ئۇلار خوتۇن كىشىدىن بەتتەرەك يۈرەكسىز بولۇپ، ئەدناسى يولدا ئۇچرىغان پۇلغىمۇ ئىككى يېنىغا قاراپ قول سوزالمايدىكەن، خوتۇنىدىن بىسوراق يۆتىلەلمەيدىكەن، ھەتتا ئايدىڭدىكى سايىسىدىنمۇ ئۇركۈپ، چۆچۈپ تۇرىدىكەن. مەتسىدىق مانا شۇلارنىڭ بىرى ئىدى. ئۇنىڭ دادىسى رەجەپ چامغۇرچى مەھەللىسى مەسچىتىنىڭ ئىمامى بولغاچقا، ئوغلىنى تۆت يېشىدىن باشلاپ ئۆزى دىنىي دەرس بېرىپ ساۋاتىنى چىقاردى. ئاندىن مەتسىدىق ئەلئاباد باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتكۈزگەندىن كېيىن قۇمچاقاردىكى ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇدى. ئالىي كوپىراتسىيە قۇرۇلغان يىلى ئۇنى قۇمتام كەنتىنىڭ كوپىراتسىيە بوغالتىرلىقىغا ئېلىپ كەلدى. ئۇ كوللېكتىپنىڭ بىر تىيىن پۇل، بىر تال ياڭقىغا كۆز قىزارتىشتىن ھەزەر ئەيلەيتتى. لېكىن، چاۋار دەسلەپتە ئۇنى ماختاپ ئۇچۇرۇش بىلەن تەڭ ئاز ـ ئازدىن يېيىشنى ئۆگەتتى. كېيىنچە تالون يىرتىش، ئۆزگەرتىشتەك ئۇسۇللارمۇ قالمىدى. مەتسىدىق بۇ ئىشلارنىڭ «سوربقى» بولىدىغانلىقىنى ئېيتقاندا، چاۋار: «بۇ يەرلەر ھۆكۈمەت نەزىرىدىن يىراق» دەپ ئۇنىڭ كۆڭلىنى تىندۇردى. تېخى:

— ھەي، دېۋەڭ، ئارقاڭدىن دۇرۇت ئوقۇپ تۇرىدىغان دادالڭ ئۆلۈپ كەتتى. ئاناڭ بولسا، ئاچاڭنىڭ قولىغا تەلمۈرۈپ ئۆتۈۋاتىدۇ. ئۆيلىنىپ قالساڭ، ساڭا كىم قولىنى سوزىدۇ؟ —

دەپ ئۇنى ئويلاندۇرۇپ قويدى. بولۇپمۇ چاۋار ئوتتۇرىدا يول مېڭىپ يۈرۈپ سائادەتنى ئېلىپ بەرگەندىن كېيىن مەتسىدىق ئۇنى بېشىمنى سىلايدىغان شاپائەتچىم، سەجدە قىلىدىغان ماشايىخىم، دەپ سىزغان سىزىقىدىن چىقمايدىغان بولدى. بىراق، توي بولۇپ بىر ياستۇققا باش قويۇپ بولغۇچە، قانداق ناشايان ئىشلارنىڭ قارار تاپقانلىقى چاۋار بىلەن سائادەت ئىككىسى ئوتتۇرىسىدىكى مەڭگۈ يېپىق سىر بولۇپ قالدى.

كېچە قاراڭغۇلۇقىدا ئادەملەرگە كۆرۈنمەي، كىچىككىنە شەپىدىنمۇ ئۆزىنى دالدىغا ئېلىپ مەتسىدىقنىڭ ئۆيىگە كېتىۋاتقان چاۋارنىڭ بىردىنلا تېنى ئوت ئالغاندەك بولۇپ، تامىقىنى تامشىپ قويدى. ھەم «پاھ، ئاق بېلىقنىڭ ئۆزىكەنغۇ!» دېگەن سۆزى يادىدىن كەچتى. ئۇ پۈتۈن ئىختىيارىنى چاۋارغا بېرىپ پۈت ـ قوللىرىنى تاشلاپ ياتقان سائادەتنىڭ ئۇقادەك بەدىنىنى، تولغان يوتىلىرىنى، ئۇچۇشقا تەلپۈنگەن ئاپئاق كەپتەردەك تىترەپ تۇرغان ئىككى كۆكسىنى ئەسكە ئېلىش بىلەن غۇرتتىدە يۇتۇندى. تاتلىق ئەسلىمىلەردىن ئېھتىياتنى ئۇنۇتقان چاۋار كوچا دوقمۇشىدىن قايرىلىشى بىر قارا كۆلەڭگە يەردىن ئۇنگەندەكلا ئالدىدا لەڭكىدە پەيدا بولدى. ئۇ ئۆزىنى قاچۇرۇشقىمۇ ئۇلگۇرەلمىدى.

ـــ كىمسەن؟ـــ ھۇدۇقۇپ كەتكەن چاۋار ئۇنىڭغا ئېڭىشتى، ـــ ھە، ئىمىنمۇ سەن، بۇ كېچىدە نېمىش قىلىسەن؟

ـــ نۆۋەتچىلىكتىن قايتىشىم.

ـــ نۆۋەتچىلىكتىن قايتساڭ بۇ كوچىدا يۈرسەنغۇ؟

ـــ بوغالتىر مەتسىدىققا ھاجىتىم چۈشۈپ بارغانىدىم، ئۇلار يېتىپقالغان چېغى، گەپ قىلماي يېنىپ كەلدىم.

ـــ ئىگەمبەردىدىن سورىساڭ بولمىدىمۇ، ئىشى چىقسا ئېشەكتەك ئىشلىتىپ، ھاجىتىڭ چۈشكەندە «سېنى نەدە كۆردۈم» دېسە بولمايدۇ ـ دە.

— ياقەي، — ئىمىن چاۋارغا تىكىلىپ قارىيالمىدى، — ئەمدى شۇ ئىگەمبەردىكامنىڭ كۆڭلىنىڭ ئارامى يوق.

— ئەمىسە مەتسىدىق خۇشلۇقتىن ناخشا ئېيتىپ، ئۇسسۇل ئويناۋېتىپتىما؟

— بۇ... بۇ... ئەمدى شۇ، بۇغالتىر بولغاندىن كېيىن...

— ئۇ ھازىر پوتلىسىنى تارتالماي تۇرسا، — چاۋار بوش سۆزلەۋاتاتتى، — ئۆلمەكنىڭ ئۇستىگە تەپمەك قىلىپ ئۇنىڭدىن بىر نېمە سورامتىڭ؟ يۇگۇر، ئىگەمبەردىنىڭ قېشىغا بار... مەن تاماق سىڭدۈرگەچ چۆرگىلەپ يۈرىمەن.

ئىمىن «خوش، خوش» دەپ ئۇزاپ كەتتى. ئۇ ئەسلىدە مەتسىدىقتىن پۇل سوراش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى يار بەختىنىڭ كەپتىرىنى ئوغرىلاش ئۈچۈن كەلگەنىدى. لېكىن، ئويلىمىغان يەردىن ئۆگزىدىكى كەپتەرخانا ئالدىدا يوغان ئالا ئىت باغلاقلىق تۇراتتى. ئۇ داۋاملىق «قۇماقتى»، «شال توغراق»، «چامغۇرچى»، «جىگدىلىك»، «قوغۇنچى» قاتارلىق كەنت، مەھەللىلەرگە كېچىدە كېلىپ، كەپتەر، توخۇ ئوغرىلاپ، ئازنە بازارغا ئاپىرىپ ساتاتتى. ئۇ بۇ ئىشتا شۇنچىلىك چاققان، ئەپچىل ئىدىكى، ھەرقانچە ئېگىز كەپتەرخانا، توخۇ كاتەكلىرىگە ئوغرى مۇشۇكتەك يامىشىپ چىقىپ كېتەتتى. ھەتتا ئۇجمە، سۆگەتلەردە مۇگدەپ قالغان توخۇلارنىمۇ گېلىدىن بىر سىقىقانچە ئاۋاز چىقارماي تاغارغا پۈرلەپ تىقاتتى.

قۇرۇق قول قايتقان ئىمىن كۆڭلى غەش ھالدا ئۆيىگە قايتتى. «ئادەتلەنگەن ئوغرىلار ھېچنېمە ئوغرىلىيالمىغاندا، بېشىدىكى دوپپىسىنى ئوغرىلاپ قوينىغا تىقىدۇ...» دېگەن گەپ بار ئىكەن. ئىمىن تازمۇ بېشىدىكى مايلىشىپ كەتكەن شاپاق دوپپىسىنى ئوغرىلىغۇدەك بولۇپ كەتتى. بىراق، ئۇنىڭ كۆڭلىنى تۇيۇقسىزلا بىر خىيال كەچتى. ئىگەمبەردى كامالنىڭ قايتىپ كەلگەنلىكىدىن تېخى بىخەۋەر ئىدى. بۇ گەرچە ئۇنىڭ

ئۇچۇن شۇم خەۋەر بولسىمۇ، لېكىن يېڭى خەۋەر ھېسابلىناتتى. كىم بىلىدۇ، كەنت باشلىقى كېچىنى كېچە دېمەي، كەلگىنىدىن خۇش بولۇپ نەشە پۇلى بولسىمۇ «ئال قۇلۇم» دەۋېتەر!

ئىمىن يېرىم يولدىن قايرىلىپ جىگدىلىك مەھەللىسىگە ئالدىراپ يۇرۇپ كەتتى. ئۇ ئىگەمبەردىنىڭ ئىشىك ئالدىغا كېلىپ، ئەتراپىغا زەن سېلىپ قارىۋەتكەندىن كېيىن دەرۋازا ھالقىسىنى شاراقلاتتى. بىر چاغدىلا ھويلا ئىچىدىن ئالدىراپ ماڭغان شەپە ھەم «كىم ئۇ» دېگەن ئۇيقۇلۇق ئاۋاز ئاڭلاندى.

ــ ئىگەمبەردىكا، مەن ئىمىن.

دەرۋازا ئېچىلىشى بىلەن ئىمىن لەپپىدە قىلىپ كىرىۋالدى. ئۆيدە خوتۇن ـ بالىلار ئۇخلاۋاتقاچقا ئۇلار ھويلىدىلا كۈسۈرلىشىپ كېتىشتى.

ــ ھە، ئالا كېچىدە كېلىپ قاپسەنغۇ؟ ــ دېدى ئىگەمبەردى ئەندىككەن ھالدا، ــ پاشىلىقتىن بىرەر خەۋەر بار ئوخشىمامدۇ؟ مەنمۇ شۇنى ئويلاپ ياتاتتىم.

ئىمىن جەۋلان بىلەن ئەخمەتنىڭ كامالنى پاشىلىقتىن ئېلىپ كەلگەنلىكى، لېكىن كامالنىڭ يالىڭاچ دېگۈدەك سىياقى ۋە يۈز، بويۇن، مەيدىلىرىنىڭ كۆيۈپ كەتكەنلىكى قاتارلىق ھاجىلىدىن ئاڭلىغانلىرىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم، دەپ سۆزەتلەپ بېرىشى ئىگەمبەردىنىڭ كۆزلىرى چىقىپ كەتكۈدەك چەكچىيىپ كەتتى ھەم پۇتۇن ۋۇجۇدىغا بىردىنلا جۇغ ـ جۇغ ئۇلىشىپ، يۈرىكىنى كۆرۈنمەس بىر قول سىقۋاتقاندەك بولدى. بۇ ئىشنى كىملەرنىڭ قىلغانلىقى ئۇنىڭغا ئايانىقتەك قېتىقتەك ئايان بولسىمۇ، ئېغىزىدىن ھەرگىز چىقىرالمايتتى. بىراق، ئەگەر قورقۇنچلۇقى، بۇ سۈيىقەستنىڭ ئۆزىگە ئارتىلىپ قېلىش خەۋپى ئېغىر ئىدى. چۈنكى، كامالنى قاچۇرۇۋېتىش ئۇچۇن قىلغان ھەرىكەتلىرى ئۆزىگە ئايان بولغاچقا، ئەنسىرىمەي تۇرالمايتتى. ئەگەر چاۋار، مەتسىدىقلار راستىنلا پەيلىنى بۇزۇپ،

ئىگەمبەردىنى ئوتقا ئىتتىرمەكچى بولسا ئۇمۇ توقۇمىنى قارىغا ئالماي تۇرالمايتتى. ئۇنداقتا بۇ ئوچ «بۇرادەر»نىڭ ئىشلىرى پايپاقىنىڭ يىپىدەك چۈۋۈلۈپ كېتەتتى. بۇ تەۋەككۈلچىلىك ئىڭ خەتەرلىك بولۇپ، ئۇلارنى ئۇدۇل قانۇن جازاسى مەيدانىغا سۈرەپ ئاپىراتتى! ئىگەمبەردى مانا شۇنداق دار ئارغامچىسىغا ئېسىلىپ تۇرۇقلۇقمۇ، كۆڭلىدىن قانداقتۇر شۇملۇق كېزىپ ئۆتتى ـ دە، ئاخىرقى قېتىم جان تالىشىپ باقماقچى بولدى.

ـــ كامال تەشكىلدە يېتىپ قالامدىكەن ياكى ئۆيىگە كەتتىمۇ؟ ـــ سوردى ئىگەمبەردى ئىمىننىڭ كۆزلىرىگە قاراپ، ـــ راست گەپ قىل، بۇ ئىنتايىن مۇھىم.

ـــ جەۋلان، ھاشىمكام ئىككىسى ئۇنى ئۆيىگە ئېلىپ كېتىشتى.

ـــ راستما؟

ـــ ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرگەن تۇرسام.

ـــ بەك ياخشى بوپتۇ، ھۆم... ـــ ئىگەمبەردىنىڭ كۆزلىرى قىسىلدى، ـ نىكاھسىز بىر نېمىلەرنى بىر ئۆيدە قىلىپ قويغىنىنى قارا! دېھقانلارنىڭ مۇدۇي قوپۇشىدىن قورقمامدىكىنە؟!

ـــ ئىگەمبەردىكا، ـــ ئىمىن ئىگەمبەردىگە بويۇن قىسىپ قاردى، ـــ خەج ... خەجلەيدىغان پۇلۇم قالمىغاندى.

ـــ يالىڭاچ چىققىنىمنى كۆرمىدىڭمۇ؟ ئەتە ئەتىگەن بولسۇن ـ ھە؟ شۇنداق قىل، ھازىرچە قايتقاچ تۇر.

ھابىلنىڭ ئورنىغان نەشىسىنى بىر قېتىم شورىۋالغانچە، ئىككى كۈندىن بېرى چېكەلمەي نەشە خۇمارى تۇتۇپ كەتكەن ئىمىن تاز ئەتىسى ئەتىگەندىلا ئىگەمبەردىنىڭ ئۆيىگە يېتىپ كەلدى. ئۆز غېمى بىلەن قالغان ئىگەمبەردى ئاخشامقى ۋەدىسىنى ئۇنتۇپ قالغاچقا، ئۇ «يەنە نېمىگە كەلدىڭ؟» دېگەندەك چىرايىغا قارىۋىدى، ئىمىن: «ئاخشام ئەتە ئەتىگەن كەل» دېمىدىلىمۇ،

دېگەچ بارماقلىرىنى ئويناتقان ئىدى، شۇندىلا ئىگەمبەردى ئۆيىگە كىرىپ كېتىپ، بىر ھەپتە يەتكۈدەك نەشىگە پۇل ئاچقىپ بەردى.

ـــ ھەي مۇشۇ مەينەتتىن چەكمىسەك نېمە، چەكسەكمۇ ئازراق چەك.

ـــ ئىگەمبەردىكا، ـــ ئىمىن دەرھاللا گەپنى ئەپقاچتى، ـــ يولدا كېلىۋېتىپ خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ كاتتا باشلىقى ۋاڭ دېگەن خەنزۇنىڭ كامالنىڭ ئۆيى تەرەپكە كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدىم.

ـــ يالغۇزلىما؟

ـــ ئۆزىلا، باشقا ھېچكىم يوق.

ـــ بولدى، سەن ئىشىڭغا بېرىۋەر.

ئىمىن چىقىپ كېتىشى ئىگەمبەردى ئىت كاتىكى ئالدىدىكى كۆتەكتە ئولتۇرۇپ ئىككى چېكىسىنى ئۇۋۇلىدى. «خىزمەت گۇرۇپپىسى باشلىقى ۋاڭ بىلەن كامال، نېۋنخان، لەيلىلەر نېمىلەرنى دېيىشىۋاتقاندۇ؟» دېگەن سوئال ئۇنىڭ ئىچىنى چاشقاندەك غاجىلىماقتا ئىدى. بىرەر ئىشنى باھانە قىلىپ باراي دېسە، ئۇلارنىڭ، بولۇپمۇ ھېلىقى باشلىقنىڭ كۆرۈپ قېلىشىدىن قورقتى. بارماي دېسە بىر خىل بۇرۇقتۇرمىلىق ئۇنى دەي ـ دەيگە سالاتتى. تەرەپبال ئەپچىل باھانىدىن بىرى ئۇنىڭ كۆڭلىنى ۋىللىدى يورۇتۇۋەتتى. ئەگەر كۆزگە چېلىقىپ قالغۇدەك بولسا، «چاۋار لەيلىنىڭ ئاشلىق نورمىسىنى بېرىۋاتامدۇ ـ يوق؟» دەپ سورىسىلا بولمىدىمۇ، تېخى ھويلىغا ئوسۇپ كىرىپ سورىسىمۇ، ئۇلار خۇشال بولىدىكەن، ھەرگىز خاپا بولمايدۇ.

ئىگەمبەردى ئۆزىنى ئۆزى بەزلەپ كۆڭلىنى تىندۇرغاندىن كېيىن ھويلىدىن چىقتى. ئۇنىڭ كۆزلىرى يىراق ـ يىراقلارغا تىكىلىش بىلەن نېمە ئۈچۈندۇر بىردىنلا مۇڭلىنىپ قالدى. يۈرىكىمۇ ئالاڭغۇ ئۇرۇپ كۆزلىرىدىن ياش ئەگىدى. دېمىسىمۇ،

جەۋلان قاچانكىن قۇمتامغا ئۇندى، شۇنىڭدىن بېرى ئۇنىڭ خۇشاللىقى يوقالدى. ھەيۋىسى سۇندى، ئەمەلدارلىق كىبرى، توزغاقتەك توزۇپ، كۈنلىرى تۈزسىز ئۇماچتەك ئۆتۈۋاتاتتى. ماڭا كۈز كېلىپ ھەممە نەرسىلەر كېسەل رەڭگىدەك سارغىيىشقا باشلىۋىدى، ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى غېرىبلىق، ھەسرەت قاپلىۋالدى. ھازىر ئۇ يىراق ـ يېقىندىكى ئاشنىلىرىنىمۇ يوقلىمايدىغان بولدى. ئۇنداق كۆڭۈلگە تالىق ئىشلار خاتىرجەم، غەمسىز چاغلارغا يارىشىدىكەن ئەمەسمۇ! ئىگەمبەردى بىپايان سىرلىق قۇم سەھراسىدىكى يېشىل مەرۋايىت ئەلئاباد‌نىڭ يىراق ئىزنالىرىغا، قۇم تاغلىرى ۋە قۇم بارخانلىرى ئوتتۇرىسىدىكى جىلغىلار، جىلغىلارنى قاپلاپ كەتكەن سۆسۈن رەڭ يۇلغۇنلارغا، كۈنسېرى قۇرۇۋاتقان ياۋا قوموش، تىكەنلىكلەرگە، ساپسېرىق سارغايغان توغراقلارغا، خىلۋەت ئورمانلارغا، قىزىل ۋە قوڭۇر تاۋلانغان ئۆرۈكلۈك باغلارغا قارىغانسېرى ئۆپكىسى ئۆرۈلدى. ئىگەمبەردىنىڭ كۆڭلى نېمىشقا ئەلەمزادە بولمىسۇن؟ باسقان مەنزىلى ئارقىدا، باسمىغىنى ئالدىدا، ئەمەل خۇمارىغا قانمايۋاتقان يېرىم يولدا گۈپپىدە يىقىلىسا، كىممۇ ئېچىنمىسۇن؟ ئارزۇ ـ ئارمان باغلىرىغا بىمەھەل قىرو چۈشسە كىمنىڭمۇ يۈرىكى قان بولمىسۇن! ھەي... ئۆزىدىن ئۆتكەن! نېمىشقىمۇ چاۋارنىڭ شېرىن ـ شەربەت گەپلىرىگە ئىشىنىپ كەتكەن بولغىيتتىڭ! ئۆز ۋاقتىدا ئۇ كۆرسەتكەن مەئىشەتلىك يوللار ئەمدىلىكتە تىكەن، زاغزاغ قاپلىغان چاتقاللىقلارغا ئايلاندىغۇ... بۇۋىلارنىڭ: «ھەر كىم ئۆز پەيلىدىن كۆرسۇن!»، «كىمكى باشقىلارغا ئورا كولىسا، ئۆزى چۈشەر!» دېگەنلىرى بىئەمدۇللا دۇرۇسكەن...

سېرىق لىباس كىيىشكە ئۇلگۇرگەن تەبىئەت ئىگەمبەردىنىڭ جاراھەتسىگە تۇز سەپكەندەك بىئارام قىلىپ قويدى. شۇنداقتىمۇ، كۆجۇم مەھەللىلەر يەنىلا كۆكسېپ تۇراتتى. بەزى باغلاردا تېخى ئۇزۇلمىگەن بېھىلەر يوپۇرماقلار ئارىسىدىن ساپسېرىق يالتىراپ

تۇراتتى. قىز - چوكانلار ئۇزۇن خادا تاياقلاردا مارجاندەك جىگدىلەرنى، ماك بولغان ياڭاقلارنى قېقىۋاتاتتى. ئۇلار شۇنچىلىك خۇشال ئىدىكى، باغ ئىچىنى كۇلكە، چاقچاق، ۋاڭ - چۇڭغا تولدۇرغاندى. «قاياق سۇ ئىچ كۆڭلۈڭ تىنچ» دېگەن گەپ ئەجەبمۇ توغرا ئىكەن. ئەمىلىككە ھېچنېمە يەتمەيدىكەن، دېگەننى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزگەن ئىگەمبەردى نېۋىخانىنىڭ ھويلىسى ئالدىغا كېلىپ قالدى. ئۇ شاخلارنى قايرىپ ھويلا ئوتتۇرىسىدىكى سۇپىدا پاراڭلىشىۋاتقان كامال، لەيلى، ۋاڭ زۇجاڭنى كۆردى. بولۇپمۇ ئۆزىگە ئۇدۇل قاراپ ئولتۇرغان خەنزۇنىڭ چىرايى تونۇشتەكلا كۆرۈندى. ئىگەمبەردى قايتا زەن سالغاندىن كېيىن چۆچۈپ كېتىپ: «ۋاڭ يۇڭ...» دەپ سالدى. ئۇ قانچە قارىغانسېرى ئون يىل ئالدىدىكى ۋاڭ يۇڭ شۇ ئىدى. ئۇنىڭ: «ئىگەمبەردى، سىز تېتىك، جۇشقۇن، تۇرگۇن ئادەمسىز، ‹كەمبەغەل دېھقان› دېگەن شەرەپلىك نامىڭىزنى ناشايان ئىشلار بىلەن بۇلغىماڭ...» دېگەن سۆزى ھېلىھەم ئەكس سادا بېرىپ تۇرۇپتۇ!

ۋاڭ يۇڭ قۇمتامغا كېلىپ نېمىشقا ئىگەمبەردىنى ئىزدىمىگەندۇ؟ تېخى شەھەرده چاۋار ئىككىسىنى بازار باشقۇرۇش گۇندىخانىسىدىن قوتقۇزۇپ بولۇپمۇ كۆرۈشمىگىنىگە قارىغاندا، ئىگەمبەردىنىڭ ھەممە ئىشلىرىدىن خەۋىرى بار ئىكەن - ده... ۋاڭ يۇڭ ئاچچىقىدا «چىرايىنىمۇ كۆرمەي» دېگەنلىكى ئېنىقلا تۇرمامدۇ؟ ئەمدى ئىگەمبەردى قايسى يۈزى بىلەن ئۇنىڭ يۈزىگە قارىسۇن؟! ئۇ: «كەمبەغەل دېھقان تەلەتى يوق ئازغۇن! سىنىپىدىن ياتلاشقان ئۇنسۇر!» دەپ تىللاشتىن يانمايدۇ.

ئىگەمبەردى تەۋىش چىقارماي كەينىگە يېنىپ كېتىپ قالدى. يول تەرەپكە قاراپ ئولتۇرغان ۋاڭ يۇڭ ئۇنىڭ قارىسىنى غىل - پاللا كۆرگەن بولسىمۇ، كىم ئىكەنلىكىنى پەرەز قىلىپ بولغاندى. لېكىن ئۇ چاندۇرماي گېپىنى داۋام قىلىۋەردى:

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ـــ كامال، ساڭا دەيدىغاننى دەپ بولدۇم، بۇنىڭدىن كېيىن جەۋلانغا ھەممىنى قالدۇرماي ئېيت، شۇندىلا تۇرمۇش ئىشىڭ ۋە باشقا سەۋەنلىكلىرىڭ ياخشى بىر تەرەپ بولىدۇ، ـــ ۋاڭ يۇڭ لەيلىگە تىكىلدى، ـــ لەيلى، سىزگە دېگەن گەپلىرىم قاتتىق كەتمىگەندۇ؟

ـــ ياق، ياق، ـــ لەيلى بېشىنى چايقىدى، ـــ ئاتا ـ ئاناممۇ ماڭا بۇنداق كۆيۈنۈپ نەسىھەت قىلىپ باقمىغان.

ـــ ئاز سانلىق مىللەت رايونلىرىغا بارغان خەنزۇلار شۇ مىللەت تىلىنى ئۆگىنىشى كېرەك، ـــ ۋاڭ يۇڭ بەزى گەپلەرنى قايتا تەكرارلاۋاتاتتى، ـــ بۇ مېنىڭ گېپىم ئەمەس، ماۋجۇشىنىڭ، ئۇقتىڭىزما؟ ئاندىن موماي ياشىنىپ قاپتۇ، ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىش، ئاسراش، ئېغىرىنى يېنىك، يىراقنى يېقىن قىلىش سىزنىڭ باش تارتىپ بولمايدىغان بۇرچىڭىز.

ـــ بىلىمەن ۋاڭ جۈيجاڭ.

ـــ كامال، يۇقىرىدىن مېنى پارتىيە مەكتىپىگە ئوقۇشقا بېرىشىمنى ئۇقتۇردى. شۇڭا، مەن ئەتىلا شەھەرگە قايتىمەن، ـــ دېدى ۋاڭ يۇڭ، ـــ شۇڭا، بۇنىڭدىن كېيىن جەۋلانغا ئىشىنىشىڭ، ئۇنى قوللىشىڭ كېرەك.

ـــ بولىدۇ، ۋاڭ جۈيجاڭ، ئۇنداقتا خىزمەت گۇرۇپپىسىغا كىم رەھبەرلىك قىلىدۇ؟

ـــ ئەيسايۇپ بار، ئۇ مېنىڭدىنمۇ قاپىقى يامان، كەسكىن ئادەم.

ۋاڭ يۇڭ داستىخانغا تىزىلغان قوغۇن، شاپتۇل، ئۈزۈملەردىن ئاز ـ تولىدىن ئېغىز تېگىپ ئورنىدىن تۇردى. ئۇنى نېۋىخان، كامال، لەيلىلەر ئىشىك ئالدىغىچە ئۇزىتىپ چىقىشتى. ۋاڭ يۇڭ كېتىشى بىلەن لەيلى نېۋىخاننى قولتۇقلاپ ئۆيىگە ئەكىرىپ قويدى. لېكىن، موماي قىزنىڭ بىلىكىدىن تارتىپ سۇپىدا

ئولتۇرغۇزدى. يېرىم يىلدىن بېرى نېۋىخان ئانا بىلەن كېچە ـ كۈندۈز بىللە بولغان لەيلى ھازىر ئۇيغۇرچە سۆزلەپ ئۆز مەقسىتىنى ئۇقتۇرالايدىغان بولۇپ قالغانىدى.

ـــ قىزىم، ۋاقىڭ باشلىق نېمىلەرنى دېدى، ـــ سورىدى موماي قىزىنقسىنىپ، ـــ ئۇ كامال ئىككىڭلار توغرىسىدا بىر نېمە دېمەي قالمىغاندۇ؟

ـــ ئۇ... ئۇ... ـــ لەيلى قىزىرىپ يەرگە قارىدى، ـــ تويى... تويدىن ئەنسىرىمە... مەن بارنىياز شۇجىغا دەيدۇ، ئۇ... ئۇ... كىزىل كەگەز ئېلىپ بېرىدۇ... دېدى.

ـــ ھەببەللى، يېزىلىق ھۆكۈمەت باشلىقىنىڭ گېپى پىچاقتەك كېسىدۇ، ـــ موماي ئالقىنىنى پىچاقتەك شىلتىدى، ـــ قىزىل قەغەز ھەل بولسا، ئەجەبمۇ بەلەن بولاتتى. ئەمدى شۇ مەشەدىكى شۇم ئىغىزلارنىڭ ۋىت ـ ۋىت گەپلىرىنى توسىدىغان ئامال بولسا...

لەيلى دۇدۇقلاپ، تەستەرەك، كەمتۈك سۆزلىگىنى بىلەن، بولۇنغان گەپلەرنى خېلىلا ئوبدان چۈشىنەتتى. بولۇپمۇ نېۋىخان ئانىنىڭ ئېدىتلىق، ئالدىرىماي، ھەربىر بىلەن قىلغان ھەربىر سۆزىنىڭ تېگىگە يېتەتتى.

ـــ ۋاقىڭ جۇيجاڭ سىز... سىلەر قورقماڭ... بارى شۇجى يوغان ئاخۇنغا دەڭ... دېدى.

ـــ ئەجەب ياخشى بوپتۇ، بۇ ئىشقا ئاخۇنلىرىمىز پەتىۋا بەرسە، ھەممىسىنىڭ زۇۋانى ئېتىلىدۇ.

ـــ ئانا، ـــ لەيلى خېلىلا يوغىناپ قالغان قورسىقىنى كۆرسىتىپ قولىدا سەكرىگەننى ئىما قىلدى، ـــ مۇنداق، مۇنداق، كېلىڭ دېسە..ـــ موماي كۈلۈۋەتتى.

ـــ بالىنىڭ بۇنداق پات ـ پات تەۋرىگىنىگە قارىغاندا ئوغۇل تۇغىدىغان ئوخشايسىز، قىزىم.

ـــ ئوگۇل... ئوگۇلما؟!

ئانا ـ بالا بىر ـ بىرىنى قۇچاقلاپ بىر ھازا كۈلۈشتى. ئاندىن موماي ئېغىر بوي ئاياللارنىڭ دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلىرى، نېمىلەرنى قىلىپ، نېمىلەرنى قىلماسلىق ھەققىدە خېلى بىر چاغقىچە كۈسۈرلىدى.

كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

يىگىرمىنچى باب

ئاچچىقتىن چىققان ئويۇن

ۋاڭ يۇڭ كامال ۋە لەيلى بىلەن سۆھبەتلىشىپ كەتكەن كۈنى چۈشتىن كېيىن نېۋيورك ئاننىڭ خىلۋەت بىغىدا جىددىي سۆھبەت بولدى. قېلىن ئوت ئۈستىگە سېلىنغان كىگىز ئۈستىگە تۆت چاسا شىرە قويۇلغان بولۇپ، كاتېپ كامالەت كامالنىڭ سۆزلىرىنى زېھىن بىلەن ئاڭلايتتى ھەم قالدۇرماي يازاتتى. ھاشىمنىڭ بەزى سوئاللارنى ئارىلاپ سوراپ قويۇشلىرىنى دېمىگەندە، كامالدىن باشقىسى جىمجىت ئاڭلىماقتا ئىدى. مۇھىم دەپ قارالغان نۇقتىلارنى جەۋلان خاتىرىسىگە قوندۇرۇپ قويياتتى. گاھىدا نائېنىق، چىگىش ھەم چۈشىنىكسىز ئىقتىسادىي مەسىلىلەر يولۇققاندا سوراپ ئېنىقلايتتى. كامالنىڭ سۆزلەۋاتقانلىرى گەرچە چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنىڭ نەچچە يىللىق بۇلاڭ ـ تالاشلىرىنىڭ مۇقەددىمىسى بولسىمۇ، جەۋلان، ھاشىم، كامالەتلەرنى غەزەپ ئىزتىراپىغا سالماقتا ئىدى. گويا ئۇلار بۇ دۇنيانىڭ ياكى ئۇ دۇنيانىڭ سورىقى يوقتەك بىر ـ بىرىدىن قىزغىنىشىپ، مەنمەنلىك، غالجىرلىق بىلەن غاجاپ، قۇمتام دېھقانلىرىنى نامراتلىق، قاششاقلىق گىردابىغا ئەكىلىپ قويغانىدى. ئۇلار بارا ـ بارا ياۋۇزلىشىپ، ھېچكىمدىن تەپ تارتماي قىپيالىڭاچ خامپىغا سەكرەپ ئوغرىلىق، خىيانەت، چوڭ يەپ ـ چوڭ ئىگىلەشتە قۇمتام كەنتىنى ئۆزلىرىنىڭ ئىرغىتسا

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

تەڭگە تۆكۈلىدىغان دەرىخىگە، ئېچىل داستىخانغا، گۆھەر تۇغىدىغان توخۇسىغا ئايلاندۇرۇۋالغانىدى.

كامال نەچچە يىللاردىن بۇيان، ھەتتا ھاشىم شۇجىلىق ئەمىلىدىن قالدۇرۇلمىغان چاغلاردىن بېرى تۆت - بەش كۈندە، ھەپتە - ئون كۈندە بىر قېتىم شەھەرگە مال ئېلىپ كىرگەنلىكى، لېكىن ھەر نۆۋەتتە چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنىڭ تۈگىمەس - پۈتمەس زاڭ ماللىرى ھارۋا ئاستىغا بېسىلىدىغانلىقى، ھەتتا كوللېكتىپنىڭ يۇقىرىغا ئۆتكۈزگەن ماللىرىنىڭ پۇللىرىغىمۇ تاپشۇرۇپ ئالغانلىق ئىسپات بەرمەيدىغانلىقى قاتارلىق مەسىلىلەرنى سۆزلەپ، قاچانلاردا گۇگۇم چۈشۈپ قالغانلىقىنى تۇيماي قېلىشتى.

— كامال، — دېدى جەۋلان خاتىرىسىنى شىرەگە قويۇپ، — سىز بۇ مەسىلىلەرنى يىل، ئاي، كۈنلىرى بىلەن يېزىپ چىقالامسىز؟

— مەن بۇ ئىشلارغا چېتىلىپ قېلىشىمدىن ئەنسىرەپ يېزىپ ماڭغان.

— بەك ياخشى قىپسىز، — جەۋلان خاتىرىسىنى ۋاراقلاپ قاراپ قويدى، — سۆزىڭىزدىن قارىغاندا، مەتسىدىق بوغالتىرنىڭ زاڭ مال ساتقۇزغان قېتىم سانى باشقىلاردىن ئازدەك قىلىدۇ. ئۇ چاۋار، ئىگەمبەردىلەرگە قارىغاندا سەل ئېھتىياتچان ئوخشىمامدۇ؟

— ئېھتىياتچان؟ ھىھېي، — كامال دىمىغىنى قاقتى، — ئاشلىق، ياغلىق دان، چارۋا، ئۆچكە تىۋىتى، قۇرۇق يەل - يېمىش، گىلەم، خۇرجۇن، تاغار قاتارلىق قوشۇمچە كىرىم مەنبەلىرى چاۋار، ئىگەمبەردىلەرنىڭ باشقۇرۇشىدا بولغىنى بىلەن ئۇلاردىن كىرگەن نەق پۇل مەتسىدىقنىڭ ئالىقىنىغا چۈشىدۇ. ئۇ تالونلاردىكى سانلارنى ئۆزگەرتىش، يالغان تالونلارنى پەيدا قىلىش، بەزىلىرىنى يىرتىپ تاشلاپ ئورنىنى يوقىتىش، تالون

نومۇرىنى ئۇستىلىق بىلەن توغرىلاش ئارقىلىق قان شورايدۇ.

— بۇلارنى ئېنىقلاش ئۈچۈن، — دېدى ھاشىم جىددىي ھالدا، — يۇقىرى - تۆۋەن چېپىپ، سودا ئىدارىسى، ئاشلىق ساقلاش ئۇرۇقچىلىق پونكىتى، ماي زاۋۇتى قاتارلىق ئورۇنلاردىكى تالون كۆتەكلىرىنى تېپىپ نەقلەشتۈرۈشكە توغرا كېلىدۇ.

— بۇ ئىشتا كامالكام ئۆزى ماڭسا ئوبدان بولامدىكىن دەيمەن.

— كامالەتنىڭ دېگىنى توغرا، — دېدى جەۋلان، — يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ تونۇشتۇرۇشىنى كۆرسە ئۇلارمۇ ھەمكارلىشىدۇ.

— تاماق پىشىپ قالدى، قورسىقىڭلارمۇ ئېچىپ كەتكەندۇ؟ قىزغىن سۆھبەتكە كىرىشىپ كەتكەچكە ئۇلار لەيلىنىڭ كەلگەنلىكىنى تۇيماي قېلىشقانىدى. شۇڭا، ھەممىسى ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشۇپ، ھويلىدىكى سۇپىغا كېلىشتى. لەيلى سۇپىغىلا داستىخان سېلىپ، بىر قاچىدىن ئۈگرە ئېلىپ كەلدى. ئاشنىڭ ئۇستىگە سېپىلگەن ئاشكۆكىنىڭ ھىدى ئاچ قورساقلارنى غىدىقلاپ، ئىشتىھانى بىردىنلا ئېچىۋەتتى. بەزىلىرى ئېشىغا قوشۇقلاپ قېتىق ئارىلاشتۇرسا، يەنە بەزىلىرى زاغرا چىلاپ يېيىشتى. ئۇلار تاماقلىرىنى يەپ دۇئا قىلىشقاندىن كېيىن ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى. كامال جەۋلان، ھاشىم، كامالەتلەرنى ئۈزىتىپ ھويلا ئالدىغا چىقىقاندا، قۇم دېڭىزىدىن ئەمدىلا كۆتۈرۈلگەن ئاي قول يەتكۈدەك يەردىلا ئېسىلىپ تۇراتتى.

— جەۋلان، سىزگە بىر تەلىپىم بار ئىدى، — دېدى كامال خىجىل بولغان ھالدا، — ھازىرچە مەن ئاكتىپلار گۇرۇپپىسىغا قاتناشماي تۇرسام دەيمەن.

— سىزنىڭ نېمىدىن ئەندىشە قىلىۋاتقانلىقىڭىزنى بىلىمەن، — جەۋلان دەرھاللا جاۋاب بەردى، — شۇڭا ئەڭ ئالدى بىلەن سىزنىڭ تۇرمۇش ئىشىڭىزنى ھەل قىلىمىز.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ـــ بۇ مۇمكىن بولارمۇ؟ ئۇ بولسا خەنزۇ قىز... بۇ يەردە...

ـــ نىكاھ قانۇنى بويىچە ئېيتقاندا، تامامەن مۇمكىن، ـــ جەۋلان ئۆزىگە ئىشەنگەن ھالدا تەمكىن ئىدى، ـــ ئەمما بۇ يەرنىڭ ئۆرپ ـ ئادەت، قائىدە ـ يوسۇنلىرى ئاۋارىچىلىك تۇغدۇرىدىغاندەك قىلىدۇ. شۇنداقتىمۇ خاتىرجەم بولۇڭ. ئەمما بەزى ئىشلارغا دىققەت قىلىڭ.

ـــ جەۋلاننىڭ دېگىنىنى چۈشەنگەنسەن، ـــ ھاشىمنىڭ تەلەپپۇزى قاتتىق ئىدى، ـــ لەيلى بىلەن بولغان ئىشلارغا سەل قارىما، بولۇپمۇ كېچىلىرى ئۇ ياتقان ئۆيگە كىرمە.

ھاشىمنىڭ يالىڭاچ تەنبىھىدىن ئىزا تارتقان كامالەت تەتۈر قارىۋالدى.

ـــ خاتىرجەم بولۇڭلار، ئىگەمبەردىگە قۇيرۇقۇمنى تۇتقۇزۇپ قويىدىغان ئىشنى ھەرگىز قىلمايمەن. لەيلى بىلەن ئانام ئىككىسى ئىچكىرىكى ئۆيدە بىللە ياتىدۇ. مەن قازناقتا ياتىمەن.

كامال ھاشىم، جەۋلان، كامالەتلەرنى ئۇزىتىۋېتىپ قايتىپ كىرىشى ھويلىدا لەيلى ئۇنى ساقلاپ تۇراتتى. باغدىكى نەرسىلەرنى يىغىشتۇرۇۋەتمىسە ئەتىسى ئەتىگەنگىچە ئاپئاق توپا ئاستىدا قالاتتى. كامال كىگىز، شىرەلەرنى كۆتۈرۈپ ئېلىپ ماڭدى. لەيلى يەل ـ يېمىش سېلىنغان لېگەن، داستىخانلارنى يىغىشتۇرۇپ مېڭىشى كامال يۈگۈرۈپ كېلىپ، ئۇنىڭ قولىدىكى نەرسىلەرنى ئالدى. ئۇلار ئىشلىرىنى تۈگىتىپ بولغان بولسىمۇ بىر ـ بىرىگە قىيمىغان ھالدا ھويلا ئوتتۇرىسىدا تۇرۇپ قېلىشتى. لەيلى ئاستا كېلىپ كامالنى قۇچاقلاپ بوش پىچىرلىدى:

ـــ باغنىڭ ھاۋاسى نېمىدېگەن ياخشى، قارىڭا ئايغا، بىزگە قاراپ كۈلۈۋاتىدۇ.

ـــ بىردەم مۇڭدىشايلى، دېسىڭىزلا بولمىدىمۇ؟ ھاۋا، ئاي دېگەندەك سەۋەبلەرنى كۆرسەتمەي.

ـــ ئادەم ئىزا تارتىدىكەن.

ـــ كۆڭلىڭىزدىكىنى دېمىدىڭىز، ـــ كامال كۈلدى، ـــ ساپ ھاۋا، سىرلىق ئاق كېچە، تولۇن ئاي، ئىزغىرىن شامال... مانا بۇلار بىر ـ بىرىگە ئىنتىزار بولغان ئاشىق ـ مەشۇقلارغا ئىشتىياق بەخش ئەتكۈچى دوستلىرى.

ـــ ئەسكى، ئۆزىڭىز بىلىپ تۇرۇپ، يەنە نەدىكى گەپلەرنى قىلىسىز.

ـــ خاپا بولماڭ، سىز بىلەن چېقىشقۇم كېلىپلا تۇرىدۇ، ـــ كامال قىزنىڭ ئېڭىكىدىن سىلىققىنا كۆتۈردى، ـــ لەيلى، ۋاڭ جۇيجاڭ بىلەن جەۋلانىڭ گەپلىرىدىن بەكمۇ سۆيۈندۇم. مەندىكى ئەندىشە، غەم ـ غۇسسىلار نەگىدۇر ئۇچۇپ كەتتى.

ـــ مېنىڭمۇ كۆڭلۈم توق، يۇرىكىم خۇشال...

ئۇلارنىڭ باشلىرى ئاستا ـ ئاستا يېقىنلىشىپ، لەۋلىرى بىر ـ بىرىگە تېگەي دېگەندە، يېقىنلا بىر يەردىن نېۋىخانىڭ كالتە يۆتىلى ئاڭلاندى. ئۇلار ئىككىسى كۈلۈمسىرەپ، باشلىرىنى كۆتۈرۈشتى.

بۇ چاغدا جەۋلان بىلەن ھاشىم سالقىن ماڭغاچ پاراڭلىشىپ كېتىۋاتتى. بەزىدە توختاپ خىلىغىچە گېپى تۈگىمەيتتى. جەۋلانىڭ بىر نەچچە ئېغىز تاتلىق ـ ئاچچىق گەپلىرىنى ئاڭلاش كويىدا ئۆرتىنىۋاتقان كامالەت ئاخىر ئۇلارنىڭ قۇرتتەك مېڭىشىدىن، تۈگمەس مۇڭلىرىدىن ئىچى پۈشۈپ، ئالدىدا ئۈزاپ كېتىپ قالدى. جەۋلان بىلەن ھاشىم كوچا دوقمۇشىدىن ئەمدىلا قايرىلىشى قېرى ياڭاق ئارقىسىدا بىر نەرسىنىڭ لىپ قىلىپ ئۆزىنى دالدىغا ئالغانلىقىنى كۆرۈپ قېلىشتى. جەۋلان دەرھالا ۋارقىرىدى:

ـــ كىمسەن؟

ـــ بۇ.. بۇ مەن، ئىگەمبەردى، ـــ ئىگەمبەردى ئۇلارنىڭ ئالدىغا كەلدى. ئىككىسى ئۇنىڭ ئۆمۈرۈن تەلەتىگە قارىدى.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ بېڭى نادرىسى

ھاشىم ئاچچىقى بىلەن سورىدى:

— بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىدىلا؟ — ئىگەمبەردى دۇدۇقلاپ دەمال بىر نېمە دېيەلمىدى.

— ھە... مۇنداق ئىشتى، خوتۇن ئانىسىنىڭ ئۆيىگە كەتكەن، قۇماقتىغا بېرىپ قايتىشىم.

— بۇ ياڭاق تۈۋىدە دەم ئېلىپ ئولتۇرغانمىدىلە، — جەۋلان گۇمان بىلەن سورىدى.

— يوغسۇ... يوغسۇ، بۇ يەردە زەرە قىلاي دەپ... ھەر قايسىلىرىچۇ؟

— كامالنىڭ ئۆيىدىن كېلىشىمىز، — دېدى جەۋلان.

— شۇنداقمۇ؟ — دېدى ئىگەمبەردى، — نېۋىخان ئوبدان تۇرغاندۇ؟

— شۇنداق، — جەۋلان توڭلا تەگدى، — موماي لەيلى بىلەن ئىچكىرىكى ئۆيدە يېتىۋېتىپتۇ، كامال قازناقنى ئۆي تۇتۇپ ئولتۇرۇپتۇ. سىلى شۇنى تەكشۈرۈپ ماڭغانغۇ دەيمەن.

— يا... ياق، ئۇنداق بولامدىغان.

— ئىگەمبەردىكا، مەندىن قۇسۇر ئىزدەپ، كېچىلەردە تولا تىمىسقىلاپ يۈرمىسىلە، ئەمما ئىككىمىز تۇتۇشۇپ قالساق، سىلىگە ھېچكىم ئارا تۇرالمايدۇ.

— بۇ... بۇ... نېمە دېگەنلىرى؟ مەن... مەن... شۇ... قۇماقتىغا بارغان...

ئىشتانغا چىققان كۆڭۈلگە تايىن بولغىنىدەك تولىمۇ ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈپ قالغان ئىگەمبەردى تۇنجۇقۇپلا كەتتى. چۈنكى، جەۋلان ئۇنىڭ نېمە ۋەجىدىن كەلگەنلىكىنى يۈز ـ خاتىر قىلماي ئاشكارىلىۋەتكەنىدى. ئۇ نومۇستىن ۋە قورققىنىدىن غىپپىدىلا كېتىپ قالدى. ھاشىم ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ئۈنلۈك تىللىۋەتتى:

— قارا بۇ بەتنىيەتنى! كامالنى «ئىش» ئۈستىدە تۇتۇۋېلىپ، ئاندىن بىزنىڭ كوكۇلىمىزدىن تۇتماقچى بوپتۇ ـ دە...

ھاشىم جەۋلانىنى كەنت تەشكىلى دەرۋازىسىدىن كىرگۈزۈۋەتكەندىن كېيىن قايتىپ كەتتى. ئۆزىمۇ چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيدىغان بىر خىل غەزەپ ـ نەپرەت ئورنۇالغان جەۋلان ھويلا ئوتتۇرىسىدا غېرىبسىنىپ تۇرۇپ قالدى. يان قورۇدىكى ئاشلىق ۋە مەنقۇلات ئامبىرى، گىلەم كارخانىسى، بوغالتىرىيە ئىشخانىلىرى جىمجىت سۈكۈتكە چۆمگەنىدى. پەقەت ئاشلىق ئامبىرىنىڭ ھەممىدىن ئېگىز چوقچىيىپ تۇرغان ئۆگزىسىدە قاراۋۇللۇقتا تۇرغان مىنبىكىنىڭ غۇۋا سايىسى بىلەن تەسكەيدىكى ئامبارغا تىكلەنگەن ئۇزۇن شوتىنىڭ قارا كۆلەكىگىسى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. پىغانى ئۆرلەپ قالغان جەۋلانىڭ بىردىنلا ئاشۇ ئېگىز ئۆگزىگە چىقىپ يىراقلارغا قارىغۇسى كەلدى! ئۇ ئىككى بادرا ياغاچ ئۇلىنىپ ياسالغان كېلەكسىز ھەم ئۇزۇن شوتىغا ياماشتى. ھەربىر بالداققا قەدەم ئالغاندا غىرىسلاپ تۇرغان شوتا بىر خىلدا لىكشىپ ئادەمگە ئەنسىزلىك تۇيغۇسى بېرەتتى. ئۇ ئۆگزە قىرىغا كېلىش بىلەن مىنبىكلار باشلىقى مەتسىلىم قىزىل كالتىكىنى كۆتۈرۈپ يېتىپ كەلدى. ئۇ 35 ~ 36 ياشلاردىكى قاتاڭغۇر يىگىت ئىدى.

ـــ ۋۇي ئۆگزىگە چىقىپ نېمە قىلالا، ئىش بولسا پەستىنلا ۋارقىرىسىلا بولمىدىمۇ، ـــ مەتسىلىم جەۋلانىنىڭ قولىدىن تارتىپ ئۆگزىگە چىقىرىۋالدى، ـــ بۇ ئۇلانما شوتا ئۇزۇن بولغاچقا خەتەرلىك. بېشى قايىدىغان ئادەم تەڭپۇڭلۇقىنى يوقىتىپ، ئاسانلا غۇلاپ چۈشىدۇ.

ـــ باشقا ئىش يوق، تەكلىماكانىنىڭ كېچىلىك مەنزىرىسىنى تاماشا قىلاي دەپ چىقىشىم. ھە، مەتسىلىم ئاكا، ئۆزىڭىز يالغۇز تۇرۇپسىزغۇ؟

ـــ بۇگۈن ئازنە بولغاچقا، مىنبىكلار دەم ئالدى. لېكىن، سىلىنىڭ ئىشخانىلىرىنىڭ ئالدى ـ كەينىدە بىردىن ئىككى مىنبىك بار.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئەتوردىن كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ـــ ئىشخانام ئەتراپىغا مىنبىڭ قويمىساڭلارمۇ بولاتتىغۇ.

ـــ بۇ ھاشىم شۇجىنىڭ بۇيرۇقى، ـــ دېدى مەتسېلىم جىددىي تەلەپپۇزدا، ـــ جەۋلان زۇجاڭ، ئەسلىدە مەن سىلىنى ئىزدىمەكچى ئىدىم. مىنبىڭلارنى بىرقۇر رەتكە سېلىش مۇھىممىكىن دەيمەن.

ـــ گەپ بولسا ئوچۇق دەڭ، بىرەر چاتاق بار ئوخشىمامدۇ؟

ـــ ھابىل بىلەن ئىمىن مىنبىڭلار ئارىسىدا ئۆسەك گەپلەرنى تارقىتىپ قۇتراتقۇلۇق قىلىۋاتىدۇ.

ـــ بەلكىم ئۇلار «جەۋلان كېتىدۇ، كەنت ئاكتىپلىرىنىمۇ قۇم باسىدۇ. كىمگە ئەگىشىش، كىمنىڭ گېپىنى ئاڭلاش ئۆزۈڭلارغا باغلىق، كېيىنكى ئاقىۋەتنى ئويلاپ قويۇڭلار...» دەيدىغاندۇ؟

ـــ مانا، ئۆزلىرىمۇ بىلىدىكەنلىغۇ.

ـــ مەتسېلىم ئاكا، بىر نەچچە كۈن سەۋر قىلىڭ، بۇ ئىشلار ناھايىتى تېز ھەل بولىدۇ، مېنىڭ گېپىمگە ئىشىنەمسىز؟

ـــ لاتىمۇلات ئىشىنىمەن.

جەۋلان ئاستا قەدەملەر بىلەن ئامبار ئۆگزىسىنىڭ چېتىگە كەلدى. بۇ يەردىن نە ـ نەلەر ئايدىلەڭ كۆرۈنەتتى. تولۇن ئاي تەكلىماكاننىڭ نىل رەڭلىك ئاسمىنىدا سەيلانە ئۈزۈپ يۈرەتتى. ساپسېرىق سارغايغان توغراقلار، قىزارغان يۇلغۇنلار، قومۇشلۇق، تىكەنلىك ۋە چاتقاللىقلار... ئەگرى ـ بۈگرى كەنت كوچىلىرى... ۋادەكلىك ئاددىي دېھقان ئۆيلىرى... قاراڭغۇ باغلارنى ئاھادا قىلغان پاخال ساتمىلار... يۇلغۇن قاشالىرىدىن ئارتىلىپ چۈشكەن جىگدە، ياڭاق، ئامۇتلار، قۇم توپىلىق يوللار... ئۆگزىلەرگە تىزىۋەتكەن قوغۇن، كاۋىلار... باراڭلاردا ئېسىلىپ تۇرغان نوگاي ۋە بوغما قاپاقلار... خامانلاردا دۆۋىلەنگەن قوناق چەشمىلىرى، ئاپتاپقا سېلىنغان ھەرخىل قاقلار ئاي يورۇقىدا گىرىمسەن كۆرۈنەتتى. ناگان ـ ناگاندا

ئاڭلىنىۋاتقان ئىتلارنىڭ سوزۇپ ـ سوزۇپ قاۋاشلىرى... تۇن قۇشلىرىنىڭ ئۇيقۇلۇق چۇرۇقلاشلىرى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. جەۋلان پايانى يوق، مانانلار قوينىدا غايىب بولغان قورقۇنچلۇق قۇملۇققا قاراپ چوڭقۇر تىندى ۋە بوش شۇنىلىدى:

ـــ ئاھ دەرىخا، تەقدىر ـ قىسمىتىم مېنى نەلەرگە ئەكېلىپ تاشلىدى؟ يۇرتۇم نەدە؟ مەن نەدە؟! ئاتا ـ ئانام، قېرىنداشلىرىمچۇ؟! بۇ سۇرلۇك قۇملۇقنىڭ پايانسىز كائىناتتەك ئاخىر چېكى يوقمىدۇ؟!

يۇرتى، ئاتا ـ ئانا، قېرىنداشلىرى ئەسكە چۈشكەن جەۋلان ئېغىر ھاردۇق يەتكەندەك ئاستا كەينىگە ياندى. ئۇ مەتسىلىمنىڭ يارىدىمى بىلەن شوتىدىن چۈشۈپ، ياتقىغا كىرىپ كەتتى. جەۋلاننىڭ كۆزىگە ئۇيقۇ كېلىدىغاندەك ئەمەس ئىدى. ئۇ ئىشخانىنىڭ دېرىزە قاپقاقلىرىنى ئېچىۋېتىپ ئايغا قارىغىنىچە تىكىلىپ قالدى. دېرىزە تەكچىسىدىكى كۈرۈشكىدىن كۆتۈرۈلگەن سۇس پار تاماكا ئىسىغا قوشۇلۇپ سىرتقا كۆتۈرۈلەتتى. جەۋلاننىڭ چىرايى غەزەپ ۋە نەپرەت بىلەن جىددىيلەشكەن بولۇپ، ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ياش تۆكۈپ سۆزلەۋاتقان لەيلى، قاپقارا كۆيۈندە لاتىلار ئارتىلغان كامال ۋە مۆمىن، بىچارە دېھقانلار دەممۇدەم پەيدا بولاتتى. بولۇپمۇ لەيلى ۋە كامالنىڭ بېشىغا كەلگەن پاجىئەلەر جەۋلاننى تۈۋسىز خىياللار قاينىمىغا سۆرەيتتى. «ئۇلار نېمانچە رەھىمسىز ۋە ياۋۇزدۇ؟» دېگەن سوئال خۇددى سىڭمىگەن لوقمىدەك ئۇنى بىئارام قىلاتتى. مەنپەئەت ۋە ھوقۇقنىڭ دۇنيادا تەڭداشسىز كۈچ ـ قۇدرىتىگە ھەيران بولاتتى. چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار كىچىككىنە ھوقۇقى ئارقىلىق قولىغا كەلتۈرگەن مال ـ دۇنياسى ۋە پىشانىسىدە چاقناپ تۇرغان ئەمەل يۇلتۇزى ئۈچۈن قاتىللىق قىلىشتىن، ئوت قويۇشتىن، بارلىق ياۋۇزلۇقلارنى قىلىشتىن يانمىدى. پۈت ـ قولى باغلانغان، كۆزى تېڭىلغان لەيلىنى ئات ئالدىغا ئېلىپ

«يامان جاڭگال» دا ئېزىقتۇرماقچى بولغان ئىككى رىقابلىشىش ئادەم زادى كىم؟ پاشىلىقتا كامالنى كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرمەقچى بولغان ئىككى كۆلەڭگىچۇ؟

جەۋلاننىڭ كۆڭۈل ئەينىكىدىن ئېچىنىش، قورقۇنچ، رەزىللىك ئارىلاشقان ئاجايىپ كۆرۈنۈشلەر ئۆتۈشكە باشلىدى:

... تاڭ شەپىقى قىزارغان قۇملۇقلار ئارا يۇز ۋە قوللىرى قانغا بويالغان لەيلى «ئېزىتقۇ 8» يۆنىلىشى بويىچە يۈگۈرۈۋاتىدۇ... قۇم بارخانلىرىنى ئايلىنىپ يەنە ئۆز جايىغا كېلىپ قالغان لەيلى قۇملارغا ئۆزىنى ئېتىپ يىغلىماقتا...

... كېچىكى تۈندە ئات يېتىلگەن ئەخمەت گاچا لەيلىنى ئېلىپ كېلىۋاتىدۇ... ئۇ ياتقىدا كۆزى قىيمىغان رومالنى يىرتىپ قىزنىڭ باش، بىلەكلىرىنى تېڭىۋاتىدۇ.

... ئاغزىغا كۆشۈك سېلىنغان كامال ۋە لەيلىنى مىنىڭلار گەجگىلىرىدىن بېسىپ كەنت ھويلىسىدا كۈرەش قىلماقتا...

... ئىگەمبەردى لەيلىگە زورلۇق قىلىۋاتىدۇ. ئاغزى ـ بۇرنى قانغان ئەخمەت كېچىكى تۈندە غەلىتە ئاۋازدا توۋلىماقتا.

... پاشىلىقتا كۆيۈۋاتقان ئوت ئەتراپىنى قىپقىزىل يالقۇنغا تولدۇرغانىدى. ئۆي ئىچىدىن كامالنىڭ قاتتىق ۋارقىرىغان، تىللىغان ئاۋازلىرى ئاڭلانماقتا.

... چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار بۆلۈشۈۋالغان پۇللارنى ئاچ كۆزلۈك بىلەن سانايتتى. ھارۋا، ئۇلاغلاردا زاڭ مالىلارنى نەگىدۇر توشۇيتتى، تالونلارنى سۆكۈپ، كۆيدۈرۈپ، ئورنىنى يوق قىلاتتى... زاڭ پۇللارنى مەيدىسىگە بېسىپ قاقاقلاپ كۈلەتتى...

ـــ دېھقان تەلەتى يوق مۇناپىقلار، ـــ جەۋلان غەزەپ بىلەن تىللىدى، ـــ قۇمتام دېھقانلىرىنى بۇلاپ ـ تالىغان ئاغزى قان بۆرىلەر! ئىمانسىز تۈزكورلار، ھەي كامال، ھەي كامال، بۇرۇقتۇرمىلىق ئىچىدە ھېلىمۇ قورسىقىڭ يېرىلىپ كەتمەپتۇ.

كامال، لەيلىلەر بىلەن بولغان سۆھبەتتىن كېيىن جەۋلان

شۇنى ھېس قىلدىكى، قۇمتامدىكى ھالال ئەمگەكچىلەر بىلەن تەييارتاپ ھارامخورلار ئوتتۇرىسىدىكى ئۇن - تىنسىز كۈرەش خېلىدىن بېرى داۋاملىشىپ كەلگەن بولسىمۇ، لېكىن ھۆكۈمەتنىڭ سىياسەت، ئەمر - پەرمانلىرىنى تۇزۇك بىلمىگەچكە، كەنت ئەمەلدارلىرىنىڭ يولسىزلىقلىرىغا قانداق تاقابىل تۇرۇشنى بىلمىگەن. بىچارىلىك، چارىسىزلىق، ياۋاشلىق كىچىككىنە ئەمەل تاجىسىنى كىيىۋالغان ئاچ كۆزلەرنىڭ خورىكىنى ئۆستۈرۈپ، بارا - بارا كەنتنىڭ قارا كۆڭۈل ھۆكۈمدارلىرىغا ئايلانغان. ئۇلارنىڭ سىلىۋاتقان زورلۇق - ستەملىرىنى تەڭرىدىن، قىسمەتتىن كۆرۈپ كەلگەچكىمۇ ئۆزىنىڭ نېمەتلىرىگە ئىگە بولۇش ئۈياقتا تۇرسۇن، بەلكى خورلۇقتىن، يوقسۇزلۇق گىردابىدىن بېرى كېلەلمىگەنىدى. قۇمتام دېھقانلىرى چاۋارغا تىكىلىپ قاريالمايتتى. بولۇپمۇ پېشقەدەم شۇجى ھاشىم ۋەزىپىسىدىن سۈيىقەست، ھىيلە - مىكىر بىلەن قالدۇرۇلغاندىن كېيىن ئۇلار چاۋارنىڭ زىتىغا تېگىپ قويۇشتىن ھەزەر ئەيلەيدىغان بولۇپ قالدى. ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار گۈلدۈرى بار، يامغۇرى يوق پوپاك ئادەملەر بولۇپ، ۋاقتى كەلگەندە بىر - ئىككى قېتىملىق سوئال - سوراقىغا بەرداشلىق بېرەلمەيتتى. ئەمما، چاۋار ئۇلارغا ئوخشمايتتى. ئۇ ھاياتلىق دەپ ئاتالغان داش قازاندا پىشىپ يېتىلگەن، كۆپ ئىشلارنى كۆرگەن، ئىسسىق - سوغۇقلار بېشىدىن ئۆتكەن ئادەمدەك قىلاتتى. ھەتتا ئۇنىڭ مىسرەڭ سېمىز يۈزىدىن، قىياق كۆزلىرىدىن، كۆتەكتەك بەستىدىن بىر خىل سۈرلۈك چېقىنلار چېقىپ، بەئەينى جاللاتقىلا ئوخشايتتى.

جەۋلان ياستۇققا باش قويۇپ ياتقاندىمۇ، ئەينى يىللاردا كېرىم شۇجى قۇمتامغا سانجىپ قويغان چاۋاردىن ئىبارەت تۆمۈر قوزۇقنىڭ زادى كىم ئىكەنلىكى، بۇرۇن قەيەردە تۇرۇپ، نېمە ئىشلارنى قىلغانلىقىنى ئويلا - ئويلا ئۇخلاپ قالدى. ئۇ ئەتىسى

ئەتىگەندە يۇزلىرىنى يۇيۇپ، مىنبەڭلار ئاشخانىسىدا ناشتا قىلغاندىن كېيىن ئىشخانىسىغا كىرىپ ئىشقا كىرىشىپ كەتتى. جەۋلان يىرتىلغان، كونىرىغان، كىرلىشىپ تىتىلغان ھۆججەت ـ تالونلارنى كامال پاش قىلغان ئىقتىسادىي مەسىلىلەرگە سېلىشتۇرۇپ، كۈن ـ ئايلىرىنى نەقلەشتۇرۇپ، پەرقلەرنى خاتىرە قالدۇرۇۋاتقاندا ئىشىك چېكىلىپ ئىشخانىغا ھاشىم، زۇلال، مەتنىيازلار كىرىپ كەلدى. ئۇلارنىڭ چىرايلىرىدىن ئىشلارنىڭ ئانچە ئوڭۇشلۇق بولمىغانلىقى چىقىپ تۇراتتى.

ـــ قېنى ئولتۇرۇڭلار، چىرايىڭلاردىن ئىشلىرىڭلارنىڭ ئوڭۇشلۇق بولمىغانلىقىنى بىلۈۋالدىم. شۇڭا، سىلەردىن گەپ سورىماي، ـــ جەۋلان خاتىرىنى ئۇلارغا سۇندى، ـــ بۇنىڭغا يېزىلغان پاكىتلارنى كۆرۈپ بېقىڭلار، ھاشىمكام ئىككىمىز تۇنۇگۈنلا كۆرگەن.

زۇلال بىلەن مەتنىياز خاتىرىگە تەڭلا كۆز يۈگۈرتۈپ ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇشتى، ھاشىم جەۋلانغا كۆز ئىشارىسى قىلىپ سىرتقا بىللە چىقىپ كېتىشتى. ھاشىمنىڭ چىرايىدىن بىر خىل غەزەپ ئۇچقۇنلىرى چاچراپ تۇراتتى.

ـــ ئۇلار بىزدىن بالدۇر چىقىپ كېتىپتۇ، ـــ دېدى ھاشىم ئاچچىقى بىلەن، ـــ بۇ ئەبلەخلەر پەقەتلا پېتىدىن چۈشمەيۋاتىدۇ.

چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار ھابىل، ئىمىن تاز قاتارلىق ئون نەچچە مىنبەڭنى باشلاپ ئىككى كېچە ئۇخلىمايدىغان ئۆيلىرىگە بۆلۈنۈپ كىرىپ تەشۋىق ئېلىپ بارغانىدى. ئۇلار: «خىزمەت گۇرۇپپىسى بەربىر كېتىدۇ، يەنىلا سىلەر بىلەن بىز قالىمىز» دېگەندەك قورقاق سېلىشتىن باشقا: «دىنىمىز، ئۆرپ ـ ئادىتىمىز ئوخشىمايدىغان بىر دىنسىزدىن بالا تاپقان كامالنى مەسىلە پاش قىلساڭ، قانۇنىي جازادىن كەچۈرۈم قىلىمىز، دەپ قورقۇتۇپ سۆزلىتىۋاتىدۇ. كامالمۇ

ئۆزىنى قۇتقۇزۇپ قېلىش ئۈچۈن ياخشى ئادەملەرگە زىيانكەشلىك قىلىۋاتىدۇ...» دېگەندەك ئىغۋالارنى ئوچۇق - ئاشكارا تارقاتقاندى. بۇ ئۇلارنىڭ دىنىي جەھەتتىن قۇتراتقۇلۇق قىلىشى بولۇپ، دېھقانلارنى قايمۇقتۇرۇشنىڭ ئەڭ ئەپلىك چارىسى ھېسابلىناتتى.

— ئۇلار «قورققان ئاۋۋال مۇشت كۆتۈرەر» دېگەندەك راستلا قۇتراپتۇ، — دېدى جەۋلان، — مەن مۇشۇ كاۋاكتىن پايدىلىنىپ كېتەرمۇ؟ دەپ ئەنسىرىگەنىدىم، دېگىنىمدەك بولدى.

— بۇنىڭغا بىرەر ئامال - چارە ئويلاپ باقتىڭىزمۇ؟

— ھاشىمكا، خاتىرجەم بولۇڭ، ئالدى بىلەن كامالىڭ تۇرمۇش ئىشىنى ھەل قىلمىساق بولمىغۇدەك.

— مۇمكىن بولارمۇ؟

— قانۇنىي جەھەتتىن تامامەن مۇمكىن. لېكىن، بۇ يەردە تەستەك تۇرىدۇ. شۇنداقتىمۇ چوقۇم بىر ئامالىنى قىلىمىز.

— ھەي تاڭەي...

— ئۇمىدلىك بولۇڭ ھاشىمكا، ئۇمىدسىزگە ھايات زىندان دېگەن گەپ بار... يۈرۈڭ ئەمدى كىرىپ كېتەيلى.

ئۇلار ئىشخانىغا قايتىپ كىرگەندە، زۇلال ھەم مەتنىياز خاتىرىدىن باش كۆتۈرەلمەي قالغانىدى. ئۇلار سېلىشتۇرما ئارقىلىق نەقلەشتۇرۇپ يېزىلغان ئىقتىسادىي پاكىتلارنى ئوقۇپ نېمە دېيىشنى بىلمەي قالدى. چۈنكى، بىر نەچچە يىللاردىن بېرى شەھەردە شەخسىي ھېسابىغا سېتىلغان ياغلىق دان، بۇغداي، قوناق، قۇرۇق يەل - يېمىش، ئۆچكە تۇتىتى، ئوغۇت، گىلەم، تاغار، ھەتتا يوتقان - كۆرپە، كىگىزلەرگىچە ئېنىق يېزىلغانىدى. بولۇپمۇ ھەر قېتىم كەنت ھېسابىغا سېتىلغان بۇغداي، قوناق، ياغلىق دان، قۇرۇق يەل - يېمىش، كالا - قوي (سودا ئىدارىلىرىنىڭ گۆش ۋەزىپىسى) قاتارلىقلارنىڭ پۇل سانى مەتسىدىق بوغالتىر تاپشۇرغان تالون، ھۆججەتلەردىكى پۇل

سانىغا يېقىنمۇ كەلمەيتتى، ھەتتا كامال تاپشۇرغان دەپتەردىكى پۇللارنىڭ تالونلىرى يوق ئىدى. قىسقىسى قۇمتامدىكى ئۇچ بۇرە دېھقانلارنىڭ ئەجىر ـ مېھنەتلىرىنى پۈتۈنلەي ئۆزلىرىنىڭ قىلىۋالغانىدى.

ـــ ياھ، ئۇلاردىكى يۇرەك ئەمەس، ئاتنىڭ كاللىسىمۇ نېمە، ـــ دېدى مەتنىياز كۆزلىرىنى ئالايتىپ، ھېلىمۇ ياخشى قۇمتاملىقلار خۇرجۇن كۆتۈرۈپ قەلەندەر بولۇپ چىقىپ كەتمەپتىمىز.

ـــ ئىشلەپچىقىرىش ئەتىرەتلىرىنىڭ قاقشىغىنى بىكار ئەمەسكەن ـ دە، ـــ زۇلال خاتىرىنى كۆرسەتتى، ـــ قاراڭلار بۇلارنىڭ نەپسىنىڭ يامانلىقىنى، نەچچە يىللاردىن بېرى قۇمتامغا تەقسىم قىلىنغان ئاق ئوغۇتنى ئۇچ ئادەم بۆلۈشۈپ سېتىپ خەجلەپتۇ ئەمەسمۇ.

ـــ تېخى ھاشىمكام شۇجىلىقتىن قالغان يىلدىكى نۇرغۇن ئىشلار خاتىرىلەنمەپتۇ، ـــ دېدى جەۋلان، ـــ بۇنى شەھەردىكى مۇناسىۋەتلىك ئىدارىلەردىن ئېنىقلاش كېرەك. مەتنىياز، سىز ئىگەمبەردىنى دەرھال چاقىرىپ كەلسىڭىز، ھاشىمكام ئىككىمىز ئۇلار ئۇچى بىلەن سۆھبەتلەشمەكچىمىز.

ـــ قۇمتامغا ھەر يىلى تەقسىم قىلىنغان ئاق ئوغۇتنى، ـــ دېدى ھاشىم مەتنىياز چىقىپ كېتىشى بىلەن ـ يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن ئېنىقلىساق ھەممىسى ئاشكارا بولىدۇ.

ـــ بۇ توغرۇلۇق مەن بىر نەرسە يېزىپ قويغان، ـــ جەۋلان بىر پارچە تىزىملىكنى زۇلالغا بەردى، ـــ مەتنىياز ئىككىڭلار مۇشۇ تىزىملىكتىكى ئادەملەردىن كوللېكتىپ باغ، ئورمان، پىچانلىقلارغا يىلدا نەچچە قېتىم، ھەر قېتىمدا قانچە خالتىدىن ئاق ئوغۇت چاچتى، ئېنىقلاپ چىقىڭلار.

ـــ ئەگەر چاۋار، ئىگەمبەردىلەر ئوغۇت چاچقانلارنىڭ ئاغزىنى تۇڭاقلىۋەتكەن بولسىچۇ؟

ـــ ئۇنداقتا يللاردىن بېرى ئۇلارنىڭ شەھەردە ساتقان ئوغۇتلىرى ئاسماندىن چۈشۈپتىمۇ؟ ئۇلار راست گەپ قىلمىسا ئۆزلىرى زىيان تارتىدۇ.

ـــ جەۋلان، يەنە بىر ئىش، ـــ دېدى ھاشىم، ـــ ھەر يىلى قۇتقۇزۇش ئائىلىلىرىنىڭ قولىغا زادى قانچىلىك بىر نېمە تەگدى؟ بۇنىمۇ تەكشۈرۈپ كۆرسەك.

ـــ ھاشىمكا، بۇ ئىشلارنى ئۆزىڭىز ئورۇنلاشتۇرۇڭ. لېكىن، ئاشلىق مەسىلىسىگە تەگمەڭلار، بۇ ئىشلەپچىقىرىش ئەترەتلىرىنىڭ باشلىقلىرى بىلەن مۇناسىۋەتلىك مۇرەككەپ مەسىلە. ئۇلارنى مەن ئايرىم چاقىرىپ، چېتىلىپ قالغان تەرەپلىرى، بېسىم بىلەن ئۆتكۈزگەن سەۋەنلىك، قورقۇشتىن سادىر قىلغان خاتالىقلىرى... قىسقىسى يۈدۈۋالغان ئىدىيىۋى بوپلىرىغا قارىتا تەربىيە بېرىپ باقاي.

ـــ ئۇلارنى يەنىلا ئىتتىپاقلىشىشقا تېگىشلىك كۈچلەر، دەپ ئاياپدىكەنسىز ـ دە؟ ـــ دېدى زۇلال كۈلۈپ قويۇپ، ـــ سىزمۇ چاۋاردەك ھېيلىگەركەنسىز.

ئۇلار كۈلۈشۈپ تۇرۇشى مەتنىياز ئىگەمبەردىنى باشلاپ كىرىپ كەلدى. زۇلال جەۋلانىڭ كۆزىگە قاراپلا مەتنىيازنى باشلاپ چىقىپ كەتتى. ئىگەمبەردىنىڭ چىرايى تاتىرىپ قالغان بولۇپ، سەل قورقۇپ تۇرغانلىقى كۆزلىرىنىڭ غىل ـ پاللىشىدىن بىلىنىپ تۇراتتى. جەۋلان ھېچ ئىش بولمىغاندەك ئۇنى ئورۇندۇققا تەكلىپ قىلدى. ئىگەمبەردى ئولتۇرغاندىن كېيىن ھاشىم بىلەن جەۋلانغا تىكىلىپ قارىيالمىدى.

ئىگەمبەردى بىلەن بۇ ئۇچىنچى قېتىملىق سۆھبەت ئىدى. ئۇ بۇ چاغقىچە ئىقتىسادىي ۋە تۇرمۇش ئىستىلى جەھەتتىكى خاتالىقلىرىغا ئىقرار بولۇش ئۈياقتا تۇرسۇن، بەكمۇ قاتتىقلىق بىلەن رەت قىلىپ كەلدى. ھەتتا لەيلىنى يامان جاڭگالدا ئېزىقتۇرۇش، كامالنى پاشىلىقتا كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرۈشتەك

جىنايى قىلمىشلارنى ئاڭلىغاندا چىچاڭشىپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتكەندى. شۇنداقتىمۇ جەۋلان بىر ـ ئىككى قېتىم كېچىسى ئۇنىڭ ئۆيىگە بېرىپ سەممىي پاراڭلاشتى. ئۇ يەنىلا جاھىللىق قىلىۋىدى، جەۋلانمۇ يۇز ـ خاتىر قىلماي، ئۇنىڭ بەزى ئوغرىلىق، خىيانەت، باشقىلارغا يالا چاپلاپ جازالاشتەك خاتالىقلىرىنى ئېچىۋەتتى. ئىگەمبەردى ھەرقانچە قىلىپمۇ جەۋلانغا تەڭ كېلەلمىدى. بولۇپمۇ ھېلىقى كېچە جەۋلاننىڭ: «ئىگەمبەردىكا، مەندىن قۇسۇر ئىزدەپ كېچىلەردە تولا تىمىسقىلاپ يۈرمىسىلە، ئەمما ئىككىمىز تۆتۈشۈپ قالساق سىلىگە ھېچكىم ئارا تۇرالمايدۇ...» دېگەن سۆزىدىن كېيىن ئۇ بىردىنلا ھورىدىن چۈشۈپ ياۋاشلاپ قالغان بولسىمۇ، لېكىن خاتالىقىنى ئوتتۇرىغا قويۇشتا يەنىلا جاھىللىق قىلۋاتاتتى. شۇ تۇرقىدىمۇ جەۋلان پارتىيىنىڭ ئىقرار قىلغانلارغا كەڭچىلىك، جاھىللىق قىلغۇچىلارغا قاتتىق بولۇش دېگەن سىياسىتىنى، شۇنداقلا خاتالىق ھەرقانچە ئېغىر بولسىمۇ، لېكىن پوزىتسىيە ھەل قىلغۇچ ئامىل ئىكەنلىكىنى ئەمەلىي مىساللار بىلەن چۈشەندۈردى. ئەمما، ئىگەمبەردى بېشىنى كۆتۈرمەي تۇرۇپ پەس ئاۋازدا غۇدۇڭشىدى:

ـــ ماڭغان پۇتقا توپا يۇقىدۇ. خىزمەت قىلغان ئىكەنمىز، ئۇنداق ـ مۇنداق سەۋەنلىكلەردىن خالىي بولغىلى بولمايدۇ ـ دە.

ـــ سەۋەنلىك؟ ـــ جەۋلان ئىگەمبەردىگە مىختەك قادالدى، ـــ مېنىڭ دەۋاتقىنىم چوڭ يەپ، چوڭ ئىگىلەش، خىيانەت قىلىش قاتارلىق خاتالىقلار، ھەتتا جىنايى قىلمىش!

ھاشىم ئاچچىقىدا چېچىلىپ ۋارقىرىۋەتتى:

ـــ سىلىنىڭ ھازىرغىچە يېزىپ تاپشۇرغانلىرى تۆرمۇشتىكى ئۇنداق ـ مۇنداق كەمچىلىك، يېتەرسىزلىكلەر، قولىمىزدىكى پاكىت ـ ئىسپاتلارغا يېقىنمۇ كەلمەيدۇ.

ـــ كۆپىنىڭ خىزمىتىنى قىلغانكەنمىز، ـــ ئىگەمبەردى

بىردەم تۇرۇۋالدى، ــ دېھقانلارنى تىللاپ سېلىش، بەزىدە بىرەر شاپىلاق ئۇرۇپ قويۇش ئارقىلىق ئىشلەپچىقىرىشنى ئىلگىرى سۈرىدىكەنمىز، ئەمما مەندە خاتالىق ھەم جىنايەت نېمىش قىلسۇن؟

ــ ئىگەمبەردى، تولا جاھىللىق قىلما، ــ جەۋلان ئاچچىقىدا قىزىرىپ كەتتى ـ دە، قولىدىكى خاتىرىنى ئۇستەلگە تاشلىدى، ــ مانا بۇنىڭدا ھەممىسى ئاي، كۇنلىرى بىلەن يېزىلغان.

ئىگەمبەردى خاتىرىگە بويۇنداپ قاراپ، مەنستىمىگەندەك چىرايىنى پۇرۇشتۇردى:

ــ سىلى ناھىيىدىن كەلگەن كادىر تۇرۇقلۇق، بىر قىزنى قانۇنسىز خوتۇن قىلىپ بالا تاپقان كامالنىڭ گېپىگە ئىشىنىپ، كادىرلارغا ئۇۋال قىلسىلا بولامدۇ؟

ــ ئۇۋال قىلىش؟! ــ جەۋلان ئۇستەلگە ئۇردى، ــ كامال بىلەن لەيلىخۇ ئۆزئارا ياخشى كۆرۈشۈپ قاپتۇ، بۇنى قانۇن توغرا بىر تەرەپ قىلىدۇ، لېكىن كىچىككىنە بىر قىزغا باسقۇنچىلىق قىلىش نىيىتىدە زورلۇق ئىشلىتىش بۇ جىنايەت ئەمەسما؟

ــ بۇ... بۇ تۆھمەت! ــ ئىگەمبەردى بېشىنى كۆتۈردى، ــ بۇ دېگەن كادىرلاردىن ئۆچ ئېلىش، مەن ئۇلارغا قىزىل قەغەز ئېلىش ئۈچۈن تونۇشتۇرۇپ قىلىپ بەرمىگەنلىكىم ئۈچۈن كامال مەندىن ئۆچ ئالغان گەپ.

ــ ئەمسە كامال بىلەن لەيلىنى «مال ئېغىلىغا ئوت قويدى» دەپ سىلىمۇ تۆھمەت قىپتىلىدە؟

ــ بۇ... بۇنىڭغا تۆت مىنبىك گۇۋاھ تۇرسا.

ــ مانا، گۇۋاھچىلىرىنىڭ گۇۋاھلىق ئىسپاتى! ــ ھاشىم قىزىل سۇرۇختا بارماق باسقان بىرمۇنچە ئىسپاتلارنى ئۇنىڭ ئالدىغا تاشلىدى، ــ تېخى نەق مەيداندىكى دېھقانلارنىڭمۇ گۇۋاھلىقى بار.

ئىگەمبەردى ئۇستەلدە يېيىلىپ تۇرغان ئىسپاتلارغا قاراپ

ئېغىر پۇشۇلداپ جىمىپ قالدى. بىراق، جەۋلاننىڭ ئورنىدىن تۇرۇپ قىلغان ئاخىرقى سۆزى ئۇنىڭ يۈرىكىنى سىرقىرىتىۋەتتى:

ــ كەنت باشلىقى، سىلىنىڭ خاتالىقلىرى ئېغىر جىنايەت شەكىللەندۈرگەن. مەن سىلىنى مەجبۇرلىمايمەن. چۈنكى، ئۆز تەقدىرلىرىنى ئۆزلىرى بەلگىلەيلا... ئەمما ئۇششاق بالىلىرىنى ئويلىسىلا... مەڭگۈ جاھىللىق قىلسىلىمۇ، پاكىت ـ پاكىت بويىچە قالىۋېرىدۇ...

ئىگەمبەردى چىقىپ كەتتى. ئۇ ھويلىدا كېتىۋېتىپ تۆز يەردىمۇ پۇتلىشىپ، يىقىلىپ چۈشكىلى تاسلا قالدى. ئوچۇق دېرىزىدىن قاراپ تۇرغان جەۋلان بىلەن ھاشىم مىيىقىدا كۈلۈپ، باش چايقىدى. ئۇلار بۇ قېتىم ئىگەمبەردىنىڭ ئوبدانلا چۆچۈگەنلىكىنى ھېس قىلىشتى. سوراق جەريانىدىمۇ ئۇنىڭ چىرايى دەمۇدەم ئۆزگىرىپ قول ـ پۇتلىرى توختىماي تىترەپ تۇردى. ھاشىم ئۇنىڭ بۇرۇن تۇرمۇش مەسىلىرى بولسىمۇ، لېكىن ئىقتىسادىي جەھەتتە پاكلىقى، خىزمەتتە تىرىشچانلىقى، شۇنداقلا مەتسىدىقىنىڭمۇ ھارامىلىقنى بىلمەيدىغان، كوللېكتىپقا كۆيۈنىدىغان كادىرلىقىنى ماختاپ سۆزلەپ بەردى. بىراق، ھەر ئىككىسىنىڭ كېيىنكى ۋاقىتلاردا چاۋارنىڭ دامىغا چۈشۈپ بارغانسېرى پاتقاقلا چوڭقۇر پېتىپ كەتكەنلىكىنى ئېيتىپ خىلىلا قاياپ قالدى. چاۋارنىڭ ئىسمىنى ئېغىزغا ئېلىش بىلەن كەيپى ئۆرلەپ ئۆزىنى بېسۋالالمىغان ھاشىمنىڭ دېگەنلىرىنى ئاڭلىغان جەۋلاننى يەنە بىر قېتىم «چاۋار دېگەن بۇ چايان زادى قانداق ئادەم؟!» دېگەن سوئال غەزەپلىك ئويغا سالدى.

جەۋلان بىلەن ھاشىم پىلان بويىچە چاۋاردىن مەسىلە ئېنىقلاش ئۈچۈن خاتىرە دەپتەرلىرىنى يىغىشتۇرۇپ، قىسقىلا پىكىر بىرلىكىگە كېلىۋالغاندىن كېيىن ئىشخانىسىدىن چىقىشتى. ئۇلار كىچىك ئەگۈن ئارقىلىق يان قورۇغا كىرىپ،

كۆتۈرۈپ سېلىنغان ئامبارغا قەدەم ئېلىشتى. ئامبار ئالدىدىكى پاكار، لېكىن ئۇزۇن بىر يۈرۈش گىلەم كارخانىسىدىن «گۈپ، گۈپ، گۈپ...» قىلىپ ئۇرۇلغان پەنجىنىڭ ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. ئۇلار ئامبارغا كىرىشى بىلەن بۇرنىغا گۈپپىدە ئاشلىق ھىدى ئۇرۇلدى. تورۇسى خېلىلا ئېگىز ئامبار كارىدورىغا قاتىرىسىغا قويۇلغان تولىمۇ يوغان ئۇچ دانە كاجۇ[1] ساندۇقنىڭ ھەربىرىدە بۇغداي، قوناق، ئارپا ئۇنلىرى قاچىلانغان بولۇپ، ماي تۇڭلىرى ئۈستىدە ئۈچ سەرلىك، بەش سەرلىك كەمچەنلەر تۇراتتى. تورۇسنىڭ لىمىدىن ئېسىلىپ تۇرغان ئاسما تارازا يۇمشاق، يېرىك ئۇنلارنى تاتۇەرگەچكىمۇ كۆز چاقىۋەك پارقىرايتتى. كارىدورنىڭ سول تەرىپىدە قارا قۇلۇپ سېلىنغان قوش قاناتلىق ئىشىك يېرىك ئاشلىق ئامبىرى ئىدى. كاجۇ ساندۇقلارنىڭ ئارقىسىدىكى كىگىز سېلىنغان كاتتا يانتۇ يېتىپ كونا گېزىتىنى كۆرۈۋاتقان چاۋار جەۋلان بىلەن ھاشىمنى كۆرۈپ ئورنىدىن تۇردى. ئۇنىڭ چىرايىدىن بىر خىل مەنىستىمەسلىك، كۆڭۈل قارىلىق، زەھەرخەندىلىك چىقىپ تۇراتتى. ئۇ رەسمىيەت يۈزىسىدىلا «كېلىشىپتىلا» دەپ قويدى. ئۇنىڭ ئاۋازىدىكى يوغانچىلىق، تۇرقىدىكى مەنمەنلىكتىن گەجگىسى قورۇغان جەۋلان قوپاللىق بىلەن بۇيرۇق قىلدى:

ــ قۇلۇپنى ئاچ، ئامبارنى كۆزدىن كەچۈرىمىز.

جەۋلانىڭ تۇلۇمدىن توقماق چىققاندەك سەنلەپلا چۈشۈشى چاۋارنى بىردىنلا پەسكويغا چۈشۈردى. ئۇ تامدىكى ياغاچ قوزۇقتا ساڭگىلاپ تۇرغان ئاچقۇچنى ئېلىپ قارا قۇلۇپقا سالدى. لېكىن ئۇنىڭ قولىنىڭ سۇس تىترىگەنلىكى جەۋلان بىلەن ھاشىمنىڭ نەزىرىدىن چەتتە قالمىدى. چاۋارنىڭ بۇ ھالىتى قورقۇشقا قارىغاندا زەھەردەك ئاچچىقتىن بولۇۋاتقانلىقى ئېنىق ئىدى.

يېرىك ئاشلىق ئامبىرى ئادەمگە بىر خىل سوغۇق تەسىر

① كاجۇ ــ ئاشلىق قاچىلايدىغان چوڭ ساندۇق.

www.uyghurtap.com

بېرەتتى. بۇ بەلكىم ئېگىز بېسىلغان ئاشلىقلارنىڭ تەنچىمىپ كۆكىرىپ قالماسلىقى ئۈچۈن ئامبارنىڭ ئاستىدا شامال ئۆتۈشمە يوللىرى بولغانلىقىدىن بولسا كېرەك. يېرىك ئاشلىق ئامبىرىنىڭ ئالدىدىكى ئۈزۈن كارىدور بويلاپ بىر قانچىلىغان بۆلۈنمە «ساڭ»لار بولۇپ، ھەربىرىگە قوناق، بۇغداي، ئارپا، ياغلىق دان، ماش قاتارلىق ئاشلىق بېسىلغان ئىدى. ئاشلىقنى چاشقان، سېرىق قۇيرۇق، لەگمەنتاختاقلارنىڭ توشۇپ كېتىشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن ساڭلارنىڭ ئاستى ـ ئۈستىگە، ھەتتا تاملارغا زىچ قېقىلغان قېلىن تاختايلار سارغىيىپ كەتكەن بولۇپ، سىلىق ھەم پارقىراپ تۇراتتى.

جەۋلان ئالدى بىلەن بۇغدايىنى، ئاندىن قوناقنى قولىدا سورۇپ پۇۋلىشى بىلەن توپا ۋە قوقان پۈرردە ئۈچۈپ چىقتى. ھاشىمۇ سورۇپ بېقىپ قاپاقلىرى تۇرۇلدى. چاۋار دىمىقاندەك بولۇپ كۆزلىرى ئالايدى.

ـــ تەكشۈرۈپ كۆرۈشۈمچە، ـــ دېدى جەۋلان قاپىقىنى تۇرۇپ، ـــ ئەترەتلەر قوناق، بۇغداي، ئارپىنى قۇرۇتۇپ ھەم سورۇپ ئۆتكۈزىدىكەن، سىلەرمۇ قۇرۇق، پاكىز قىلمىغۇچە قوبۇل قىلمايدىكەنسىلەر.

ـــ شۇنداق، ـــ چاۋار بېشىنى گىلدىڭلاتتى.

ـــ ئاشلىق ھۆل ياكى ياخشى قۇرۇمىسا ئامبارىدا نەمدىشىپ كۆكىرىپ بۇزۇلىدۇ. پاكىزلىمىغاندا ئاشلىقتىكى توپا تارازا بېسىپ كېتىدۇ، شۇنداقمۇ؟

چاۋار ھاشىمنىڭ سۆزىگە پىسەنتمۇ قىلمىغان بولاتتى، ئەمما جەۋلاننىڭ تەكەندەك قادىلىپ تۇرۇشىدىن ئەندىكىپ «ھىم...» دەپ دىمىغىدا زەردە بىلەن خىڭىلداپ قويدى. ئۇلار «پىششىق» ئاش ئامبىرىدىكى چاۋارنىڭ دۇكىنىغا قايتىپ چىقىپ ئورۇندۇقلاردا ئولتۇرۇشتى. چاۋار ئوغرىلىقچە جەۋلان ھەم ھاشىمغا ئالىيىپ قويدى. جەۋلان تامدىكى قوزۇقىغا ئېسىپ قويغان چوڭ دەپتەرنى قولىغا ئېلىپ ۋاراقلاپ كۆرۈشى بىلەن

چاۋارنىڭ كۆزلىرى ئالىچەكمەن بولۇپ كەتتى. ئۇنىڭ بۇنداق ئۆڭۈپ، تاتىرىشى جەۋلانىنى گۈمانغا سېلىپ قويدى. شۇڭا، دەرھاللا سورىدى:

— بۇ دېھقانلارنىڭ ئايلىق نورما ئاشلىق ئېلىش خاتىرىلەش دەپتىرىكەن — دە؟

— خوش.

— چاۋاراخۇن، — دېدى ھاشىم جەۋلانىنىڭ ئىشارىتىدىن كېيىن، — سىلى بۇلتۇر يازلىق يىغىم — تېرىمدىن بۇ يىل سەككىزىنچى ئايغىچە شەھەردە قانچە قېتىم ئاشلىق ساتتىڭلار؟

چاۋار شارتتىدە بېشىنى كۆتۈرۈپ ھاشىمغا گۆلەيدى. لېكىن، ئۇ يەنىلا «گەپ قىلمامسەن؟» دېگەندەك ئۆزىگە كۆزىنى تىكىپ تۇرغان جەۋلانىنى كۆرۈپ ئېغىر پۇشاڭشىدى:

— ئۇ... ئۇچ قېتىمغۇ دەيمەن.

— ئۇچ قېتىم؟ — جەۋلانىنىڭ قاپقارا قاشلىرى مۆژۈلدە يىغىلدى، — چاۋاراخۇن، قولىمىزدا ئىسپات بولمىسا بۇنچىلىك زىغىرلاپ كەتمەيتتۇق. سەن بىز بىلەن تولا مۇكىمۇكىلەك ئويىنما. قېنى دەپ باققىنا، زادى قانچە قېتىم؟ قانچىلىك ئاشلىق ساتتىك؟

— بەلكىم، — چاۋار بىر ھۆرپىيىپ جىمىقتى، — تۆت — بەش قېتىمدۇ. ساتسام ئۆزۈمنىڭ ئېشىنغان ئاشلىقىم.

— سېنىڭ قانچىلىك قالدۇرۇق يېرىڭ بار؟

— تۆت پۇڭ.

— بۇ تۆت پۇڭ يەر، — جەۋلانىنىڭ پوزىتسىيىسىدىن جانلانغان ھاشىم قورقمايلا ۋارقىرىدى، — بىر يازدا ئون قېتىم ھوسۇل بەرگەن تەقدىردىمۇ، بىر يىل ئىچىدە 11 قېتىم ئاشلىق ساتالامسىلە؟ تېخى ھەر قېتىمدا ھارۇنغا 15 ~ 20 چارەك ئاش بېسىپ بەردىڭلار.

— ئۇ ئاشلىقلار، — غەزىپى تاشقان جەۋلان سۆلكەت قىلىپ

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئولتۇرمىدى، ـــ ئاسماندىن چۈشكەنمۇ ياكى مۇشۇ ساڭدىن ئوغرىلانغان؟

چاۋارنىڭ سېمىز يۈزى ھۈپپىدە ئېسىلىپ ھايال ئۆتمەي قارىداپ كەتتى. ئاچچىقىدا كالپۇكلىرى تىترەپ، زاڭاق گۆشلىرى لىپىلداپ، كۆزلىرىدىن ئوت چاقنىغان ھالدا كېكەچلەپ كەتتى:

ـــ س... سىلى پارتىيىنىڭ كادىرى تۇرۇپ، كامالدەك قانۇننى دەپسەندە قىلغان، نىكاھسىز بالا تاپقان بىر زىناخورنىڭ ماۋۇنىڭغا ئوخشاش، ـــ چاۋار ھاشىمغا قولىنى جۆنىدى، ـــ ھۆكۈمەت جازالىغان بۇزۇق ئۇنسۇرلارنىڭ سىنىپىي ئۆچ ئېلىشىغا يول ئېچىپ بەرسىلە توغرا بولامدا؟

ـــ كامال ۋە ھاشىم ماڭا بەش قولدەك ئايان! ـــ جەۋلان ئۆزىنى بېسىۋالغانىدى، ـــ لېكىن بىلمىگەن بولساڭ بىلىۋال، ھاشىمكامنىڭ ۋىلايەتلىك پارتكومدىن يېزىلىق پارتكومغىچە «مۇنەۋۋەر پارتىيە ئەزاسى» دېگەن نامى ساقلىنىپ كېلىۋاتىدۇ. پارتىيە قانداقتۇر سۇيىقەستچىلەرنىڭ تۆھمىتىگە ئاسانلا ئىشىنىپ كەتمەيدۇ... ئەڭ ياخشىسى، ھوشۇڭنى تېپىپ مەسىلىلىرىڭنى داۋاملىق، تولۇق تاپشۇر... مەن سېنىڭ سەمىمىيىتىڭنى بىر كۆرۈپ باقاي! ئىككىمىزنىڭ گېپى، ئويلىغانلىرى بىر يەردىن چىقامدۇ، يوق؟

ـــ مەن... مەن ئىككى قېتىم ئاغزاكى، بىر قېتىم يېزىپ تاپشۇردۇم... ئەمدى...

ـــ ئەمدى تۈگىدى دېمەكچىمۇ سەن؟ ـــ جەۋلان تۇيۇقسىزلا قولىنى شىلتىپ ۋارقىرىۋەتتى، ـــ ھەي چاۋار! بىر قانچە قېتىم سىلىق ـ سىپايە سۆزلەشكەنلىرىم ساڭا سوغۇق كەپتۇ! چېكىدىن ئاشقان قەبىھ جىنايەتلىرىڭ بولسىمۇ، چىقىش يولى قالدۇرۇپ، ئۆزۈڭنىڭ تاپشۇرۇقىنى كۈتۈپ كەلدۇق. ئەمما، ھوشۇڭنى تاپمىدىڭ! ئاددىيسى، ئاسماندىن قىر دەريا سايلىقىغا چۈشكەن

ئىككى تونىنا ئاشلىقتىنمۇ خەۋىرىڭ يوقمۇ دەيمەن؟ ئۇنى يۆتكىگەن خوجايىن ئىككى ئات، بىر ھارۋىنىڭ پۈلى ئوچۇن پوتلىسىنى تارتالماي قالدى!

جەۋلان چاۋارغا، چاۋار جەۋلانغا بىر ھازا تىكىلىپ قېلىشتى. چاۋارنىڭ تەلەتى سۈپسۈر تاتىرىپ كەتكەن بولۇپ، يۈرىكىنىڭ ئۇرۇشىنىمۇ بىلگىلى بولمايتتى. ئۇ جەۋلان بىلەن ھاشىمنىڭ قاچانلاردا چىقىپ كەتكەنلىكىنىمۇ بىلمەي ئامبار ئوتتۇرىسىدا ئەگرى قوزۇقتەك دۈمچىيىپ تۇراتتى. لېكىن، ئۇنىڭ ئىچىدە قارا قۇيۇن كۆتۈرۈلگەن ئىدى.

ــ ئۇ چاغدا بۇ تۈكباش قۇمتامغا تېخى شۇمبۇيىدەك ئۇنمىگەن تۇرسا، نەدىن بىلىدىغاندۇ؟ ــ چاۋارنىڭ قاپقارا كالپۇكلىرى مىتىلدىدى، ــ ئاشلىق ۋە ئات، ھارۋىلارنى بۇلاش قۇمچاقارلىقلارنىڭ ئويۇنمۇ ياكى قۇمتام دۇانلىرىنىڭ ئىشمۇ؟ ئەگەر جەۋلان قۇمچاقاردىن ئاڭلاپ كەلگەن بولسا، خاس خادىم نەسرۇللانىڭ ئىشى چاتاق! ئۇنىڭغا ئۇششۇك تەگسە بالا ــ قازانىڭ ئەڭ چوڭى چىقىدۇ، كۆزگە ئىلمىغان تارىشا قاڭشارنى يارىدۇ، دەپ جەۋلان دېگەن بۇ كۈچۈك كارنايدىن ئالامدۇ، نېمە؟

چاۋار ئۆز ــ ئۆزىگە سۆزلەپ، نەسرۇللادىن ۋايىم يەپ، جەۋلاننى غايىۋانىسىگە تىللاپ تۇرغىنىدا، ياندىكى بۇغالتىرىيە بۆلۈمىدىن مەتسىدىقنىڭ ئەسەبىيلەرچە توۋلىغىنى ئاڭلاندى. ئۇ ئۇستەلدىكى تالونلارغا قولىنى شىلتىپ نېمىلەرنىدۇر دەپ ئۆزىنى ئاقلايتتى:

ــ بۇ تالونلارنىڭ ھەممىسى راست، بۇلارنى ئۆزگەرتكەنلىكىمگە نېمە ئىسپاتىڭلار بار؟

ــ نېمانچە سەكرەيسەن؟ ــ دېدى جەۋلان، ــ كېيىنچە كىرىدىغان تۆشۈك تاپالماي قالما يەنە.

ــ جېنىم باشلىق، كامال بۇزۇق ئۇنسۇر مەندىن ئۆچ ئاپتۇ، ــ مەتسىدىق ئالقانلىرىغا ئۇردى، ــ ئۇ نەچچە قېتىم ئانىسىنى

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ ئېڭى تادرىسى

داۋالىتىش ئۈچۈن پۇل سورىغاندا مەن بەرمىگەن. ئەنە شۇنداق قانۇننى، تەشكىلنى، ھۆكۈمەتنى كۆزگە ئىلمايدىغان بىر بۇزۇق ئۇنسۇرنىڭ گېپىگە ئىشىنىپ ئادەمگە ئۇۋال قىلسىلا بولامدۇ؟

— بولدى ۋارقىرىما، — جەۋلاننىڭ سەپرايى ئۆرلىدى، — تالونلارنىڭ ھەممىسىنىڭ دېگۈدەك رەقەملىرى ئۆزگەرتىلگەن. مەن سېنىڭ ئۇيقۇڭنى ئېچىپ قوياي. بۇلتۇر 9 - ئايدا ناھىيىلىك سودا ئىدارىسىگە ئۆتكۈزگەن قۇرۇق يەل - يېمىشنىڭ ئەسلىي پۇلى بىر مىڭ يەتتە يۈز سوم. لېكىن سېنىڭ تالونىڭدا يەتتە يۈز سوم تۇرىدۇ. ئالدىدىكى بىرنى نەگە يوقاتتىڭ؟ بىرنى ئۆچۈرگەن ئىكەنسەن، خەنزۇچە خەت بىلەن يېزىلغان «بىر مىڭ يەتتە يۈز سوم» دېگەن خەتنىمۇ ئۆچۈرسەڭ بولماسمىدى. نېمانداق دۆت نېمىسەن.

مەتسىدىق خۇددى كاتەك ئىچىدە تۇتۇلۇپ قالغان توخۇ ئوغرىسىدەك ئاغزى ئېچىلىپ، چەكچىيىپلا قالدى. ئۇ نېمىدەپ جاۋاب بېرىشنى بىلمەي ھاڭقىيىپ تۇرغاچقا ھاشىمنىڭ ئۈستىلەپ سورىغان سوئالىنى پەقەتلا ئاڭقىرالمىدى. شۇڭا، مەتسىدىق ياندۇرۇپ ھاشىمدىن سورىدى:

— نې... نېمە دېدىلە؟

— تالون نەچچە بىرلەشمە بولىدۇ، دەپ سوراۋاتىمەن.

— ئۆ... ئۈچ بىرلەشمە.

— بۇنىغۇ بىلىدىكەنسەن، — دېدى جەۋلان زەردە بىلەن، — ئەمىسە ناھىيىدىكى ئاشلىق ئىدارىسى، ئۇرۇقچىلىق پونكىت، سودا كوپىراتىپى، ماي زاۋۇتى، پاختا زاۋۇتلىرىدىكى تالونلارنى ئەكېلىپ كۆرسەتسەك ئىقرار بولامسەن؟ تېخى يىللاردىن بېرى سېتىلغان نۇرغۇن نەرسىلەرنىڭ تالونى يوق، سەن ئۇنى يوقىتىۋەتكىنىڭ بىلەن باشقا ئورۇنلاردىكىسى بار - دە! بۇگۈندىن تارتىپ ياۋاشلىق بىلەن مەسىلەڭنى يېزىپ تاپشۇر. ھىيلىگەرلىك قىلىمەن دېسەڭ ئۆزۈڭ زىيان تارتىسەن.

جەۋلان بىلەن ھاشىم بوغالتىر ئىشخانىسىدىن چىچىلغان ھالدا چىقىپ كەتتى. ئۇلار كىچىك ئەگۈن ئارقىلىق كەنت تەشكىلى ئىشخانىسىغا يېنىپ كىردى. ھەر ئىككىلىسىنىڭلا چىرايىدىن خىلىلا خاپا بولغانلىقى چىقىپ تۇراتتى. چۈنكى، چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار خۇددى مەسلىھەتلىشۋالغاندەك، كامالدىن ئىبارەت ساپاقنى چىڭ تۇتۇۋېلىپ زادىلا قۇيرۇق تۇتقۇزمىدى. ئۇلارچە بولغاندا، كۆرەش ئوبيېكتلىرى ئۆزلىرى ئەمەس، بەلكى جەۋلان، ھاشىم، كامالاردەك، يوغانچىلىق بىلەن قورقاق سالدى، تەپتارتماي «بىزدە خاتالىق، جىنايەت نېمە ئىش قىلسۇن؟»، «قانۇننى كۆزگە ئىلمىغان بۇزۇق»، «كادىرلاردىن ئۆچ ئالدى»، «پارتىيىنىڭ كادىرى تۇرۇقلۇق بۇزۇق ئۇنسۇرلارنىڭ سىنىپىي ئۆچ ئېلىشىغا يول ئېچىپ بەردى» دېيىش ئارقىلىق كەنت ئاكتىپلىرىغا، جەۋلانغا جەڭ ئېلان قىلدى. بۇ تەتۇر ئېقىم تاسادىپىي بولماستىن، بەلكى ئۇلارنىڭ يۇقىرى ـ تۆۋەندە تۇرۇشلۇق خوجايىنلىرىنىڭ كۆرسەتمىلىرى ئىكەنلىكى ئېنىق ئىدى.

ـــ جەۋلان، ھېس قىلدىڭىزمىكىن، ـــ دېدى ھاشىم ئېغىر تەلەپپۇزدا، ـــ ئۇلار پېتىدىن چۈشمەي تۇرۇۋاتىدۇ. خىيالىدا «تاش چۈشلەپ تۇرۇۋالساق ھېچنېمە قىلالمايدۇ» دەيدىغان ئوخشايدۇ.

ـــ مېنىڭچە ئۇلار ناھىيىلىك ئىنتىزام تەكشۈرۈش ئىدارىسىدىكى كېرىم بىلەن يېزىلىق ھۆكۈمەتتىكى خاس خادىم نەسرۇللاغا ئۈشتۈمتۇت يوغانچىلىق قىلۋاتسا كېرەك.

ـــ مېنىڭ كۆڭلۈمدىكى گەپنى قىلدىڭىز.

ـــ مەن ئۇلارنى شۇنداق ئەپلەيكى، ـــ جەۋلان بىر چېكىتكە تىكىلىپ قالدى، ـــ بەشى ئۆزۈلگەن يىلاندەك تولغىنىپ كەتسۇن.

جەۋلان ھاشىمنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلاپ گېپىنى دەپ بولغۇچە

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى
www.uyghurtap.com

ئۆزى كۈلۈپ سالدى. لېكىن، سەل ئەندىكىپ قالغان ھاشىم قورقۇپقىنا سورىدى:

— بۇ ئۇسۇلىڭىز بولامۇ؟

— قورقمىسىلا، «بىرى جەڭ، توققۇزى رەڭ» دېگەن گەپمۇ بارغۇ. ئەگەر سىلىلا ماڭا ماسلىشىپ بەرسىلە، قالغىنىنى ئۆزۈم جۆندەيمەن.

— ئەگەر، — دېدى ھاشىم خىيال بىلەن، — چاۋارنىڭ ھەيۋىسىنى چۈشۈرگىلى بولسا، قالغانلىرى قۇيرۇقىنى قىساتتى.

— ئۇنى سۇغا چۈشكەن مۈشۈكتەك قىلىۋېتىدىغان بىرلا ئۇسۇل بار، — جەۋلان نېمىنىدۇر ئەسكە ئالدى، — مەن ئاشلىق ئامباردىكى دېھقانلارغا نورما ئاشلىق تارقىتىش دەپتىرىنى ئەپكەلگەندىن كېيىن بىلىپ قالىدىلا.

— ئۇنداقتا، بايىقى پىلانىڭىز بويىچە يىغىن سائەت تۆتتە ئېچىلامدۇ؟

— جەزمەن.

ھاشىم جەۋلاننىڭ سائەت تۆتتىكى يىغىنىدا ئوينىماقچى بولغان ئويۇنىنى ئويلاپ ئاچچىققىنا كۈلۈپ قويدى. بۇنىڭدىن جەۋلاننىڭ چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارغا خېلىلا قاتتىق ئاچچىقى كەلگەنلىكىنى بىلىۋالماق تەس ئەمەس ئىدى. شۇنداقتىمۇ: بىردەملىك ئاچچىقنى چىقىرىۋېلىش، بىردەملىك قورقۇتۇش، ھەيۋە كۆرسىتىش ئارقىلىق ھەيۋىسىنى سۇندۇرۇشلارنىڭ قانچىلىك ئۈنۈمى بولار؟ دېگەن خىيال ھاشىمنى ئويغا سېلىپ قويغانىدى. بىر تەرەپتىن كۆڭلىدە: «ئوقۇغان ئادەم ئۆزى بىلەر» دەپ ئاقلىسىمۇ، يەنىلا «ياشلىق، قان قىزىقلىق قىلىۋاتىدۇ» دەپ بىلەتتى.

چىگىش خىياللار يىپىغا چىرمىلىپ قالغان ھاشىم ئىگەمبەردى، چاۋار، مەتسىدىق ھەم ئەترەت كادىرلىرى،

ئاكتىپلىرىغا خەۋەر قىلىش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇردى. جەۋلان ئۇنى ئۆزىتىپ قويۇپ، چوڭ ئىشخانا ئىچىدىكى ياتقىغا كىردى. ئۇ ۋاڭ يۈك ئوقۇشقا كەتكەندىن كېيىن ئەيسايۇپنىڭ يولىورۇقى بويىچە ئىشلەۋاتاتتى. جەۋلان تېلېفونىنىڭ قۇلىقىنى تولغاپ قۇمچاقاردىكى باش ئاپپارات ئارقىلىق يېزىلىق ھۆكۈمەت كاتىبات ئىشخانىسىنى ئالدى. كاتىپ ئوبۇلھەسەن ھايال ئۆتمەيلا ئەيسايۇپنى چاقىرىپ قويدى. ئۇ ھازىر قۇمچاقار، ئەلئابادلاردىكى «چىرىكلىككە قارشى تۇرۇش» ھەرىكىتىگە رەھبەرلىك قىلىۋاتاتتى. جەۋلان تېلېفوندا مەقسىتىنى سۆزلەپ بولۇشى ئەيسايۇپ ئاچچىقلاپ، «بۇنداق قىلىشنىڭ نېمە زۆرۈرىيىتى؟» دەپ ۋارقىرىدى. لېكىن جەۋلان دېگىنىدە چىڭ تۇرۇۋالدى:

ــ ئەيسايۇپكا، «يۇرىكىڭ مەن» دېگەن گېپىڭىز يادىڭىزدىمۇ؟ ئەمدى نېمىگە ئىنجىقلايسىز؟ ماڭا ماسلىشىپ بەرسىڭىزلا بولدى. ۋاي ـ ۋۇي، زىغىرلاپ سوراۋېرەمسىز؟ ئىنقىلابىي خىزمەتكە پايدىلىق ئىش؟ ماقۇل، رەھمەت، ئۇنتۇپ قالماڭە؟ تېلېفوننى سائەت تۆت يېرىم ئەتراپىدا ئۇرۇڭ.

شۇ كۈنى چۈشتىن كېيىن سائەت تۆتلەردە كەنت تەشكىلى ئىشخانىسىغا ھاشىم، زۇلال، مەتنىياز، كېرىمۇللا، يار بەختى، ئايشەم، كامالەت قاتارلىق ئەترەت كادىرلىرى ۋە يېزا ئاكتىپلىرى بولۇپ ئون بەشتەك ئادەم يىغىلدى. ئىگەمبەردى، چاۋار، مەتسىدىقلار ئالدىدىكى ئورۇندۇقلاردىن ئورۇن ئالغانىدى. چاۋار پۈتىنى ئالماشتۇرۇپ ئولتۇرۇپ، قەلەمتىراچتا تىرنىقىنى ئېلىپ، ئېتىكىگە چۈشكەن تىرناقلارنى بەخىرامان پۈۋلەپ قويۇۋاتاتتى. مەتسىدىق بارمىقىنى بۇرنىغا تىقىپ ھەدەپ كوچىلايتتى. ئۇلار جەۋلانىڭ ئوقۇۋاتقان ماتېرىيالىنى زېرىككەندەك ئەلپازدا ئاڭلاۋاتاتتى. بىردىنلا مەجلىسخانىنىڭ ئىچىدىكى كىچىك ياتاقتىن تېلېفون ئۈزمەي سىگنال بېرىپ ھەمىسىنى دىققەتتىنى چېچىۋەتتى. جەۋلان بىزار بولغان

ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى
www.uyghurkitap.com

قىياپەتتە ھاشىمغا قارىدى:

ــ ھاشىمكا، تېلېفوننى ئېلىڭا، ھەرقانچە جىددىي ئىش بولسىمۇ كېيىن بەرسۇن، يىغىن ئېچىۋاتىمىز دەڭ.

ھاشىم جەۋلاننىڭ ياتىقىغا كىرىپ كېتىپ ھايال بولمايلا يېنىپ چىقتى.

ــ ئابلىز ھاكىمكەن، ناھىيىدىن بېرىپتۇ.

ھاشىم پەس ئاۋازدا دېگەن بولسىمۇ، ئولتۇرغانلارنىڭ ھەممىسى ئاڭلىدى. جەۋلان ياتىقىغا مېڭىشى ئۇلارنىڭ باشلىرى بىردەك ئۇنىڭغا بۇرالدى. بولۇپمۇ ئىگەمبەردى، چاۋار، مەتسىدىقلارنىڭ پۈتۈن بەدىنى قۇلاققا ئايلانغاندەك، سۈكۈتكە چۆمگەنىدى. ياتاقنىڭ ئىشىكى ۋە ئىشخانا ئىچىگە قارىغان چوڭ دېرىزىسى بولغاچقا، جەۋلاننىڭ ئادەتتىكى پەس ئاۋازىمۇ ئېنىق ئاڭلاندى:

ــ ۋەي، ئابلىز ھاكىمما؟ ئەسسالامۇئەلەيكۇم، تېخى تۈنۈگۈنلا تېلېفون بەرگەن ئىدىڭىز، نېمە، يەنە شۇ ئىشمىدى؟ ھاكىم، مېنىڭ ئەنزە ئىشلەيدىغان، ئەرزىيەت ئىشلىرىنى تەكشۈرىدىغان يەردە ئىشلىگۈم بولسا، جامائەت خەۋپسىزلىك نازارىتىدە قالغان بولاتتىم. ئۆتكەندە ناھىيىلىك ساقچى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى بىلەن لى شۇجى ئىككىسى مېنى «سىياسىي قانۇندا ئوقۇپسەن، ساقچى ئىدارىسىدە ياكى سوت مەھكىمىسىدە ئىشلىسەڭمۇ بولىدۇ» دېگەندە مەن رەت قىلغان ئىدىم. شۇڭا، ئىنتىزام تەكشۈرۈش ئىشخانىسىدا ئىشلىگۈم يوق، ئاڭلىسام ئۇ يەردە گومىنداڭ ۋاقتىدا باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتكۈزگەن قارا قورساق، ساۋاتسىز، ساپاسىنىڭ تايىنى يوق كېرەم دەيدىغان بىر بيۇروكرات كادىر بارمىش... نېمە، يېزا ئىگىلىك بۆلۈمىگە ئاددىي كادىر قىلىپ يۆتكىۋېتىدىغان بولدۇق؟ يا، ياق، ئۇنىڭ ئورۇندۇقىدا ئولتۇرغۇم يوق! نېمە دېدىڭىز، ناھىيىلىك ساقچى ئىدارىسى بىلەن ئىنتىزام

تەكشۈرۈش ئىشخانىسىنىڭ بىرىنى تاللايمەنما؟ ئەمىسە قۇمتامدىكى ئىشلار ئۆزۈل ـ كېسىل ھەل بولمىغۇچە ناھىيىگە قايتمايمەن. خاتىرجەم بولۇڭ، ئاساسلىق پاكىتلارنى ئىگىلەپ بولدۇم، ئابلىز ھاكىم، ئۇنداق ئاسان ئىش يوق، مۇشۇك چېغىدا تۆتۈڭالغان چاشقاننى ئويناپ، قىيناپ، ئىچ پۇشۇقى چىققاندا يەڭېتىدىكەن، مۇشۇكچىلىك روھ بولمىغان ئەرنى ئەر دېگىلى بولامدۇ؟ شۇڭا، كونىلار قەھرىسز ئەر ئەر ئەمەس! دېگەنىكەن. يا... ياق، ھازىرچە ۋەدە بېرەلمەيمەن، كېيىنچە بىر گەپ بولسۇن... خەير ئابلىز ھاكىم، يىغىن ئېچىۋاتاتتۇق، رەنجىمەڭ...

جەڭلان بىر پەردە ئويۇن ئوينىۋەتتى: «جەڭلان بۇ ئويۇننى ئۆزى ئۇچۇن ئويناندى، ئۆزىنىڭ نوچىلىقىنى كۆرسەتمەكچى بولدى» دېگۈچىلەر ئۇزۇنغا چىقسۇن! ئۇ بۇ چاغقىچە سىرتتىكى تەتۈر تەشۋىقاتلار تۈپەيلىدىن «چىرىكلىككە قارشى تۇرۇش» كۇرىشىگە، ئەڭ مۇھىمى ئۆزلىرىگە ئىشىنەلمەي كېلىۋاتقان ئەترەت كادىرلىرى ۋە بىر قىسىم ئاكتىپلارغا ئىشەنچ، غۇرۇر، ئىرادە ئاتا قىلىش ئۇچۇن بولسا، نوغۇچ يۇتۇڭالغاندەك گىدىيىپ يۇرگەن ئۇچ زوراۋانىڭ ھەيۋىسىنى نەق جەرەستاندا ئۇرۇپ سۇندۇرۇش ئۇچۇن شۇنداق قىلدى! مانا قارا! كادىرلار، ئاكتىپلار گەۋدىلىرىنى كۆتۈرۈشۇپ، بىر ـ بىرىگە باش لىڭشىتىپ كۇلۇمسىرەشتى. ھۇپپىدە ئېسىلىپ كەتكەن چاۋار قەلەمتىراچىنى قاتلاپ يانچۇقىغا سالدى ـ دە، جىممىدە يەر باقتى. مەتسىدىق بۇرۇن تۆشۈكىگە كەپلىشىپ قالغان بارمىقىنى شاتلا تارتىۋېلىپ، تۇرۇسقا ئالايدى. ئىگەمبەردى چىگىش ساقاللىرىنى تاتلاپ تۇنجۇقۇپ كەتتى. جەڭلان ۋە باشقىلار يېنىككىنە تىن ئالدى...

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى
www.uyghurkitap.com

يىگىرمە بىرىنچى باب

قۇترىغان دۈشمەن

قۇمچاقار يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ دەۋا ئىشلىرى ــ كەنتلەر ئارا ئېلىم ـ بېرىم جېدەللىرى، سىياسىي ـ ئىقتىسادىي ئەنزىلەر، خىلمۇخىل تالاش ـ تارتىش، قىسقىسى ئائىلە ماجىرالىرىغىچە داتاڭ ـ سوراققا تارتىدىغان ئامانلىق ساقلاش ئەمەلدارى «خاس خادىم» نەسرۇللا گىلەم، كۆرپىلەر سېلىنغان مېھمانخانىسىدا چاۋار بىلەن كۇسۇرلىشىۋاتقىنىغا بىر ئاش پىشىم ۋاقىتتىن ئۆتتى. ئىككى قات تاۋار كۆرپىدە بەدەشقاننى قۇرۇپ، يۇمشاق ناننى قېنىق چايغا تۈگۈرۈپ يەۋاتقان چاۋارنىڭ باياتىن بېرى دېگەنلىرىنى ئاڭلىغان نەسرۇللا راستتىنلا قورقۇپ قالدى. ئۇ گىلەمگە چاپلىشىپ قېتىپ قالغان چۆپتەك بىر نېمىنى تاتىلىغاچ: «قانداق بولۇپ بۇ چاياننىڭ قۇيرۇقىغا باغلىنىپ قالغاندىمەن؟» دېگەن ئوي كۆڭلىدىن كەچكەندە، بولۇپ ئۆتكەن كونا ئىشلار لەپپىدە ئەسكە چۈشتى...

چاۋار بۈگۈن سەھەردىلا قۇمچاقارغا كېلىپ، قاشقا تورۇق ئېتىنى ئازنە بازاردىكى بارات بودەكنىڭ دېڭىگە قويۇپ، ئۆزى نەسرۇللانىڭ بازار سىرتىدىكى قورۇسىغا غىپپىدە كىرىۋالدى. قورقۇپ كەتكەن خاس خادىم دەرھاللا كوچىغا چىقىپ ئەتراپقا راسا قارىۋەتكەندىن كېيىن دەرۋازىنى يېپىپ ئىچىدىن كىلتاننى سالدى. ئۇ چاۋارنىڭ ئەزرائىلدەك چىرايىغا قاراش ئەمەس، ئىسمىنى ئاڭلىسىمۇ تەرلەپ كېتەتتى. ئەمدىلىكتە «چىرىكلىككە قارشى تۇرۇش» ھەرىكىتىنىڭ غوللۇق «ئۇنسۇرى» بولۇپ

قالغىنىدا، ئۇ تېخىمۇ قورقۇنچلۇقتەك! ئۇنىڭ ئارىلاپ ـ ئارىلاپ ئەۋەتىپ تۇرىدىغان ئاشلىق، ماي، قۇرۇق يەل ـ يېمىش، پۇل ـ پۇچەكلىرى بۇ چاغقىچە تاتلىق تېتىغىنى بىلەن ھازىر بويىنىغا چۈشكەن سىرتماق، پوكىنىنى ئەسكەن زەھەر ـ زوقۇمغا ئايلانغانلىقىنى نەسرۇللا ئوبدان بىلىدۇ. يەنە تېخى يەر ئىسلاھاتى ئاياغلاشقان ئاشۇ يىللىرى ئۇنى ئۆز ئۆيىدە تۆت ئايدەك ساقلىغانىدى. بۇ تۆت ئاي نەسرۇللا ئۇچۈن تۆت يىلدەك بىلىنىپ، كۈنلىرى قورقۇش، ئەندىشە، ۋەھىمە ئىچىدە ئۆتكەنلىكى بىر خۇدا، بىر ئۆزىگە ئايان! چاۋار كىچىككىنە زېتىغا تەگكەن، ئەدناسى سەن ـ پەن دېيىشىپ قالغان ئادەمنىمۇ «ئۆلتۈرۈۋېتىمەن» دەپلا تۇراتتى. ئەگەر شۇ چاغلاردا كېرىم مۇدىر «ئاتۇشتىن كەلگەن تۇغقىنىم» دەپ زورلاپ تاڭمىغان بولسا، ئۇنى ئۆيگە يولاتمىغان بولاتتى. كېيىن كېرىم مۇدىر چاۋارنى قىر دەرياسىنىڭ ئۇ قانىتىدىكى خىلۋەت ۋە پىنھان قۇمتام كەنتىگە ئورۇنلاشتۇرۇپ، يېزا نوپۇسىغا ئالدى. ئاندىن ئۇزۇن ئۆتمەي چاۋارنىڭ تەلىپى بويىچە «ئامبارچى»لىققىن ئىبارەت «تۇگمەس كان» ھوقۇقىنى ئېلىپ بەردى. كېرىم شەھەرگە يۆتكىلىپ، تەشكىلات بۆلۈمىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى، يېزا ئىگىلىك بۆلۈمىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى، ئاخىرىدا ئىنتىزام تەكشۈرۈش ئىشخانىسىنىڭ باشلىقى بولغاندىن كېيىنمۇ نەسرۇللاغا تېلېفون بېرىپ، بەزىدە ئۆزى كېلىپ چاۋارنىڭ ئەھۋالىنى سوراپ، تېگىشلىك يوليورۇقلارنى بېرىپ تۇردى. بارا ـ بارا نەسرۇللا چاۋارنىڭ تورىغا ئىلىنىپ قالغانلىقىنى ئۆزى تۈيماي قالدى. ئۆمۈچۈك ئولجىسىنى قاتمۇقات تورغا ئورىۋالغاندەك، كېيىنچە نەسرۇللانىڭ پۈتۈن ئىختىيارى چاۋارنىڭ ئىلكىگە ئۆتتى. ئۆمۈچۈك ئەسىرىنىڭ قارىنىغا نەشتىرىنى تېقىپ شورىسا، چاۋار قۇمتاملىقىنىڭ قېنىنى شوراپ، نەسرۇللانى سەمرىتتى. دەسلەپتە قورققان خاس خادىم

ئاستا ـ ئاستا ئۆزىمۇ دەندەپ قالدى. ئۇنىڭ قارنى بارغانسىرى يوغىناپ ھايانكەشلىك خالتا كوچىسىغا قەدەم ئالدى. بىراق، بۇ يول ئۇنى ئويلىمىغان يەردىن ئوڭدا قويدى. چاۋارنىڭ ئىككى تونىندىن ئارتۇق ئاشلىقىنى ئالغان نەسرۇللا قانداقتۇر نىقابلىق بۇلاڭچىلارغا ئۇچراپ ھازىرغىچە ئىككى ئات، بىر ھارۋىنىڭ پۇلىنى تۆلەش ئۈچۈن ساتمىغان ھېچ نەرسىسى قالمىدى. ئۇ بۇ چاغقىچە ئات ۋە ھارۋىنىڭ ئىگىلىرىگە «ئانامنى ۋىلايەتلىك دوختۇرخانىغا ئاپارغان. ئاتلار بىلەن ھارۋىنى دوختۇرخانا ئالدىدىن ئوغرى ئالدى» دەپ ھەقىقىي ئەھۋالنى يوشۇرۇپ كەلدى. ئەگەر ئۇلار يېزىلىق ھۆكۈمەتكە ئەرز قىلسا، ئىش چىڭغا چىقىپ كېتەتتى. ئۇلگەننىڭ ئۈستىگە بىر پەنجە دېگەندەك، نەسرۇللا بۇ كېلىشىمەسلىكلەرنى تارتالماي تۇرغىنىدا مۇنۇ قارا ئېيىقنىڭ كۆتۈرۈپ كەلگەن گەپلىرى ئۇنى تېخىمۇ ساراسىمگە سېلىپ قويدى. بولۇپمۇ جەۋلاننىڭ: «قىر دەريا سايلىقىدىن ئىككى تونىنا ئاشلىقنى يۆتكىگەن خوجايىن ئىككى ئات، بىر ھارۋىنىڭ پۇلى ئۈچۈن پوتلىسىنى تارتالماي قالدى...» دېگىنى ئادەتتىكى قورقاق سېلىش بولماي، بەلكى نەسرۇللانىڭ تەقدىرىنى ۋەيران قىلغۇدەك ئېغىر تەھدىت ئىدى! ئەگەر بۇ خەۋەر يېزىلىق ھۆكۈمەت رەھبەرلىرىنىڭ قۇلىقىغا يېتىپ قالسا نەسرۇللانىڭ تۇگەشكىنى شۇدە!

ـــ چاۋار، بۇ سەل قارايدىغان ئىش ئەمەس، ـــ دېدى نەسرۇللا چىرايى تاتارغان ھالدا، ـــ تۇن نىسپىدە بولغان ۋەقەنى جەۋلان كىمدىن ئاڭلىدى، نىقابلىق بۇلاڭچىلار زادى كىم؟

ـــ ئۇلارنىڭ نەدىن كەلگەنلىكى مۇھىم مەسىلە، ـــ چاۋار بېشىنى كۆتۈردى، ـــ بۇ ئېنىقلانسا، جەۋلاننىڭ نەدىن خەۋەر تاپقانلىقى ئاشكارلىنىدۇ.

ـــ ئەگەر بۇلاڭچىلار قۇمچاقارلىق مىنبىكلار بولغىنىدا نىقابلانمايدۇ، بىلىكىگە قىزىل پەتتىنى باغلۇۋېلىپ ئاشكارا

بۇلاۋېرىدۇ. ئازنە بازار ئىچىدىمۇ بىرەمدىلا گەپ - سۆز تارقىلىپ كېتىدۇ، — نەسرۇللا خىيالغا پاتتى، — تېخى بۇرادەرلىرىم، يېزىلىق ھۆكۈمەت ئىچىدىكى ئەل - ئاغىنىلەرمۇ ئاللىقاچان يەتكۈزگەن بولاتتى، ھەتتا رەھبەرلىك بۇنى تەكشۈرۈشۈمنى ئېيتاتتى. قىسقىسى بۇ ھەقتە قۇمچاقار كۆل سۈيدەك تىپتىنچ.

— ئۇلار چوقۇم قۇمتاملىقلار، — چاۋار قولىنى شىلتىدى، — كېسىپ ئېيتقاندا، قېرى تۈلكە ھاشىمنىڭ ئادەملىرى.

— بىراق، — نەسرۇللا ئىككىلەندى، — ئاشلىق يۆتكىگەن ئادەملىرىمنىڭ دېيىشچە، بۇلاڭچىلار قۇمچاقار تەرەپتىن ئات سېلىپ كەپتۇ.

— بۇ ھاشىمنىڭ ئېزىقتۇرۇش ھىيلىسى، قۇلۇپ ياسىغان ئادەم ئاچقۇچ ياسىيالمامدا؟ قۇمتاملىقنى گۇماندىن خالاس قىلىش ئۈچۈن ھۇجۇم قىلىش يۆنىلىشىنى ئۆزگەرتكەن.

— ھۆم! — نەسرۇللا بېشىنى لىڭشىتتى، — جەۋلان نېمىشقا مېنىڭ ئىسمىمنى ئاتىماي «خوجايىن» دېگەندۇ؟

— چۈنكى، ئۇمۇ ئاش يۆتكىگەن ئادەمنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى بىلمەيدۇ، بىراق گۇمانى بار.

— ئۇنداقتا «قەرز ئۈچۈن پوتلىسىنى تارتالماي قالدى» دېگىنىچۇ؟

— بۇ پەرەز بىلەن دېيىلگەن گەپ، — چاۋارنىڭ كۆزلىرى چەكچەيدى، — چۈنكى، بۇنداق چوڭ ھارۋا بىلەن ئاتلار كەنت ھەم ئەترەتلەرنىڭ ئىلكىدە بولىدىغانلىقىنى ھەممە بىلىدۇ. شۇڭا، ئات - ھارۋىلارنىڭ ئىگىلىرىنىڭ ئاغزىنى ئىلاج بار قاتتىق تۇۋاقلاش كېرەك. ئاشلىققا مەنلا ئىقرار بولمىسام، سىلى ئاشكارلىنىپ قالمايلا.

— شۇ چاغدا قىلمايدىغانمۇ ئىشكەنسىز، — دېدى نەسرۇللا باش چايقاپ، — ئەنسىزچىلىك ئىچىدە قېلىشتىن سىرت بىر

مۇنچە زىيان.

ـــ ھازىر پۇشايمان قىلىدىغان، پايدا ـ زىيانىنى زىغىرلايدىغان چاغ ئەمەس، ـــ چاۋار ئاچچىقىدا گېلىنى قىرىپ قويدى، ـــ كېرىم مۇدىرىدىن خەۋەر يوقمۇ؟

چاۋار جەۋلان بىلەن ئابلىز ھاكىمنىڭ تېلېفونىدا قىلىشقان گەپلىرىنى سۆزلەپ بېرىشى نەسرۇللانىڭ يالپا يۈزلىرى پۈرۈشۈپ، قاش ـ كىرپىكىنىڭ تاينى يوق پىت كۆزلىرى چوڭ ئېچىلدى. ئۇ قورقۇپقىنا چاۋارنىڭ خۇنۇك چىرايىغا تىكىلدى.

ـــ كېرىم مۇدىرنىڭ يېزا ئىگىلىك بۆلۈمىگە ئادەتتىكى كادىر بولۇپ يۆتكەلگەنلىكىدىن خەۋىرىم يوق. خېلىدىن بېرى تېلېفونمۇ ئۇزۇلۇپ قالدى.

ـــ ھۆم، مۇنداق دېسىلە، شۇڭا، جەۋلان يوغان سۆزلەپتىكەن ـ ده، ـــ چاۋارنىڭ كەيپى بىردىنلا ئۆرلىدى، ـــ ئەقلىم زادىلا يەتمەيدۇ. باشقا كەنت، مەيدان، باشقۇرۇش رايونلىرىغا چۈشكەن خىزمەت گۇرۇپپا ئەزالىرىغا يەرلىكتىن ئىككى ـ ئۈچ كادىر قېتىپ بېرىپسىلەر، قۇمتامغا بىرسىمۇ يوققۇ؟ ئەڭ بولمىسا كامالنى پاشىلىقتىن ئاچقماسلىققا ئەسقاتار ئىدى.

ـــ دېمەيدىغان ئىش بولامدۇ، مەن بېرىشنى تەلەپ قىلغان، ـــ دېدى نەسرۇللا، ـــ لېكىن ۋاڭ يۇڭ «جەۋلان يالغۇز ھۆددىسىدىن چىقالايدۇ» دەپ زادىلا ئۇنىمىدى. ئۇ يەر ئىسلاھاتىدا قۇمتامدا تۇرۇپتىكەن، ئۇ يەرنىڭ ئەلمى ـ تەلمىنى ئوبدان بىلگەچكە جەۋلاننى پۈتلىكاشاڭسىز دادىل ئىشلىسۇن دېگەن ئوخشايدۇ.

ـــ كادىر قوشۇپ بېرىشنى «قۇم ئارىلاشتۇرۇش» دەپ خاتىرجەم بولالماپتۇ ـ ده.

ـــ ئېھتىمال.

ئۇلار بۇنىڭدىن كېيىن قانداق قىلىش، جەۋلان، ھاشىملارغا تاقابىل تۇرۇش، كامالنى دىنىي پەتۋالار بىلەن سېستىپ دېھقانلارنىڭ نەزىرىدىن چۈشۈرۈش قاتارلىقلار ھەققىده

مەسلىھەتلىشىۋالغاندىن كېيىن چاۋار ئورنىدىن تۇردى. نەسرۇللا ئۇنىڭ كوچىدا بىرەر كىمنىڭ كۆزىگە چېلىقىپ قېلىشىدىن قورقتى بولغاي، بېغى ئارقىلىق ئېلىپ ماڭدى. نەسرۇللانىڭ ئېھتىيات قىلىۋاتقانلىقىنىڭ تېگىگە يەتكەن چاۋارمۇ بۇنداق مېڭىشنىڭ ئۆزىگە پايدىلىق ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. باغنىڭ ئىچىدىكى ھەرخىل مېۋىلەر ساپسېرىق سارغىيىپ كەتكەن بولۇپ، پەقەت ئۆرۈكلەرنىڭ يوپۇرماقلىرىلا قىپقىزىل تاۋلىنىپ تۇراتتى. ئاياغ ئاستىدا شالدىرلاپ تۇرغان ھەرخىل رەڭدار غازاڭلار كۆڭۈللەرنى يېرىم قىلىپ، كەچ كۈزنىڭ كېلىۋاتقانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى. باغ ئەتراپىدىكى كۆمىلاچ تام بويلاپ قويۇلغان جىگدىلەر گىرەلىشىپ تەبىئىي چىتلاقتەك بولۇپ كەتكەنىدى. ئۇنىڭ كۆمۈش رەڭ ياپراقلىرى ئارىسىدىكى ئاق، سېرىق، قىزغۇچ جىگدىلەر مارجانىدەك ئېسىلىپ تۇراتتى. ئۇنى يېغىۋېلىشقا ھەپسىلىسى يوق ئۆي ئىگىلىرى تېخى قاقمىغانىدى.

نەسرۇللا چاۋارنى تامدىن ئارتىلدۇرۇپ، ئارقىدىكى ئازغانلىققا چۈشۈرۈۋەتتى. بۇ ئازغانلىق باھار ئايلىرى ھۆپپىدە ئېچىلىپ كەتسە، گويا قۇمچاقارغا سۈزۈك بۇلۇتلار ئۆزۈلۈپ چۈشكەندەك ئاپئاق لىباس ئىچىدە قالاتتى. گۈلخۇمار ھاشاراتلار غىڭشىدىغان، ۋىڭشىدىغان، بوغۇق غۇڭۇلدىغان نەغمە ـ ناۋاغا تولدۇرۇپ، چېچەكلەر ئارا توپ ـ توپ ئايلىنىپ يۈرەتتى. چاۋار ئازغانلىق ئىچى بىلەن ئازنە بازارنىڭ ئاخىرىغا چىقىپ، بارات بوەكنىڭ دېڭىگە كىرىپ كەلدى. ئۇ دەڭجاغا دەك ھەققىنى بەرگەندىن كېيىن ئېتىغا مىنىپ قىر دەريا سايلىقىغا قاراپ يول ئالدى.

چاۋار قاشقا تورۇقنى ئۆز مەيلىگە قويۇپ بېرىپ، ئېغىر خىياللار ئىسكەنجىسىدە بوغۇلۇپ يىراقلارغا تىكىلىپ قاردى. ئالدىدا ئەلئاباد قارا بۇلۇتتەك كۆكۈچ يېيىلىپ ياتاتتى.

ئۇنىڭدىنمۇ نېرىدا سۇس كۆل رەڭ قۇم تاغلىرى، بىپايان قۇملۇق ۋە توغراقلىقلار مانانلار ئارىسىدا ئېرىپ كېتىۋاتقانىدەك كۆرۈنەتتى. قىر دەريا سايلىقىدىكى ئۆمۈچۈك تۇرىدەك گىرەلىشىپ كەتكەن ئۇلاغ يوللىرى، چىغىر يوللار، كىرپە، پاتمىچۇق، كەسلەنچۈك، چۆل كىرپىلىرى سالغان گۈلدار ئىزلار قاياقلاردىندۇر باشلىنىپ، نەلەردىدۇر غايىب بولاتتى. 7 ~ 8 يىللار ئىلگىرى بولسا كېرەك. ئىگەمبەردى چاۋارنى ئۇلاغقا مىندۇرۇپ مۇشۇ يوللاردىن ئېلىپ كەتكەنىدى. كېرىم مۇدىر ئۇنى «كۆزدىن نېرىراق، پىنھانراق، خىلۋەترەك ئەتىرەتلەرنىڭ بىرىگە ئورۇنلاشتۇرۇپ قوي» دەپ شەپە بەرگەچكە، ئىگەمبەردى چاۋارنى شال توغراق كەنتىدىكى ۋاسىل بەگنىڭ قورۇسىغا ئورۇنلاشتۇرۇپ قويدى. ئۇ چاغلاردا بۇ قورۇ كوپىراتسىيە تەشكىلى بولغاچقا، ئادەملەردىن خالىي ئەمەس ئىدى. شۇڭا، چاۋار: «مېنى بۇ يەردىن يۆتكىۋەت» دەپ تۇرۇۋالغاچقا، ئىگەمبەردى ئۇنى ۋاسىل بەگنىڭ ئىچكىرىكى قورۇسىدىكى چوڭ بىر ئېغىز ئۆيگە يۆتكەپ قويدى. بۇ ئۆي ئەينى يىللاردا ۋاسىل بەگنىڭ تۆتىنچى خوتۇنى گۈلۋەرخانىنىڭ ھوجرىسى بولۇپ، ئەمدىلىكتە كوپىراتسىيىنىڭ مەنقۇلاتلىرى ساقلىنىدىغان ئامبار ئىدى. چاۋار مۇشۇ چوڭ ئۆيدە قىشنىڭ تاڭ ئاتماس تۇنلىرى، يازنىڭ ئۇزۇن كۈنلىرى نۇرغۇن ـ نۇرغۇن شېرىن خىياللارنىڭ ساھىبى بولدى. كوپىراتسىيىنىڭ مۇدىرى، قۇمچاقاردىكى «شاڭ» (يېزا)نىڭ شاڭجاڭى بولۇش ئۈچۈن چۈشى، ماڭسا خىيالى بولۇپ قالدى. بىراق، بۇ تاتلىق خىياللار ئوغۇلخانغا پۈتلاشقاندىن كېيىن سۇغا چۈشكەن چالمىدەك ئۆزىلا كەتتى. ئوغۇلخان ۋاسىل بەگنىڭ ئېرىقنىڭ نېمىچىلىك شىرەم تۇغقىنىنىڭ قىزى بولۇپ، ۋاسىل بەگ كۈرەشكە تارتىلغاندا، ئۇنىڭ دادىسى بىلەن ئانىسى «نەيزىنى ئارقىغا قارىتىپ ئۇرغان»لىقىدەك كۆرسەتكەن «خىزمىتى» ئۈچۈن ئىچكىرى قورۇدىن ئىككى ئېغىز ئۆي

بېرىلگەنىدى.

چاۋار گەدەنگە چۈشكەن ئوغۇلخانىنى نىكاھىغا ئېلىپ بىر ياستۇققا باش قويغاندىن كېيىن ئۈزۈن ئۆتمەي بېشى ئاغرىغان باھانە بولدى ـ دە، ئىسسىتمىسى بىر يولىلا ئۆرلەپ ئورۇن تۈتۈپ يېتىپ قالدى. ئۇ ئوت ـ كاۋاپ بولۇپ راسا قىزىپ كەتكەندە، ئاغزىدىن نېمە چىققانلىقىنى بىلمەي جۆيلۈپ سالدى. ئۇنىڭغا كاشكاپ قاينىتىپ كىرگەن ئوغۇلخانىنىڭ قورققىنىدىن قولىدىكى كورا يەرگە چۈشۈپ كەتتى. چۈنكى، چاۋار ئۆزىنىڭ ئۆتمۈشىگە تەئەللۇق قارا داغلارنى دەۋەتكەن ئىدى. كېيىن بۇنداق جۆيلۈش يەنە بىرقېتىم تەكرارلاندى. بىر كۈنى ئوغۇلخان ئورۇندا يېتىپ تۇرۇپ:

ـــ سىز ئادەم ئۆلتۈرگەنمۇ؟ ـــ دەپ سورىشى چاۋار ئورنىدىن چاچراپ تۇرغىنىچە خوتۇنغا ئالايدى. لېكىن، ئوغۇلخانىنىڭ دېگەنلىرىنى ئاڭلاپ بىر ھازا بۇتتەك قېتىپ قالدى. ئاندىن ئۆزىنى بېسۋېلىپ:

ـــ بولدى، ئۇخلا، مېنى قارا باسقان ئوخشايدۇ، ـــ دەپ قويدى. مانا شۇنىڭدىن بېرى بۇ تۇغماس خوتۇن ئۇنىڭ پۈتىغا يىلاندەك چىرماشتى.

چاۋار كۆڭۈلسىز خىياللار ئىلكىدە ئەلئابادنىڭ پاسىل قىرغىقىغا بېرىپ قالغاندى. ئۇ كەنت ئىچى ئارقىلىق مېڭىشنى ئەپسىز كۆرۈپ، دەريانىڭ يۇقىرىسىغا ئۆرلەپ «شال توغراق» كەنتىنىڭ «ئۇۋلىق» جاڭگاللىقىغا قايرىلدى. پاكار ـ پاكار قوم دۆڭلۈكلىرى، كېلەر، كەسلەنچۇك، پاتمىچۇق، لەڭمەنتاختاق، كىرپىلەرنىڭ سانسىزلىغان ئۇۋىلىرى، قامغاق، قوڭغۇراقتىكەن، شۇۋاق، چىغىرتماق، بۆرە تاۋۇز، سۆكسۆك، يەنە قانداقتۇر تۈكلۈك غوللۇق سېسىق ئوتلار بىلەن قاپلانغان بۇ چاتقاللىقتا كۆڭۈلگە تالىق ئىشقى كەچمىشلەر يۈز بەرگەن دېسە كىممۇ ئىشىنەر؟! شۇنداق! بىر زامانلاردا ئەخمەت ئوماق قىز

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

نۇربانۇمغا ئات مىنىشنى ئۆگەتكەن ئەمەسمىدى! ئۇلار كېچىلىرى قۇملۇقتا يېتىپ ئايغا باققىنىچە مۇڭداشمىغانمىدى! ئاشۇ كىچىك ناتىۋاننىڭ غۇنچە يۈرەكلىرى مۇشۇ قۇملۇقتا ئېچىلمىغانمىدى!!...

چاۋار ئۇۋىلىقتىن ئۆتۈپ يۇلغۇنلۇق تەرەپكە ئات سالدى. ئۇ قۇم يېيىغ ئارقىلىق ھېچكىمگە كۆرۈنمەي ئۆيىگە كىرىۋالماقچى ئىدى. قاشقا تورۇق پېتىق قۇم، چاۋار ـ چاتقاللىق قاپتاللاردىن يورغىلاپ ئۆتكەندىن كېيىن ئانچىمۇ ئېگىز بولمىغان، تەكشى قۇم بارخانلىرى ئىچىگە كىرىپ كەلدى. بۇ بارخانلار ئارىلىقلىرىدا دېھقانلار قۇم يۆتكەپ ئۆزلىرى ئېچىۋالغان پارچە ـ پارچە ئېتىزلار بولۇپ، ئۇلارغا چامغۇر، چىلگە قوناق، ئاق يەر قونىقى، ماش تېرىۋېتىلگەن ئىدى. چاۋار ئېتىنى يورغىلىتىپ كېتىۋېتىپ، ساپسېرىق قۇرۇغان قوناقلىق ئىچىدە قوناق ئۈزۈۋاتقان ئىككى ئادەمنىڭ سايىسىنى كۆرۈپ قالدى. ئۇلار خەنزۇ تىلىدا نېمىلەرنىدۇر دېيىشىۋاتاتتى. ئۇلارنىڭ كامال بىلەن لەيلى ئىكەنلىكىنى تونۇپ قالغان چاۋار ئېتىنىڭ تىزگىنىنى سىيرىپ، قۇم بارخانلىرىنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپ كەتتى. ئاتنىڭ پۇشقۇرۇشىنى ئاڭلاپ قالغان كامال چۆچۈپ قارىغان بولسىمۇ، پەقەت غىل ـ پاللا بىر ئاتلىقنىڭ قارىسىنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ ئېگىز قۇم دۆڭلۈكى ئۈستىگە چىقىپ كۆرۈپ باقماقچى بولدى. لېكىن، يانباغىرغا بېكىتكەن يۇلغۇن قاشاردىن ئۇ تەرەپكە ئۆتكىلى بولمايتتى. لەيلى قاشارغا تىكىلىپ قالغان كامالنىڭ قېشىغا كەلدى.

ـــ كامال، بۇ نەرسىنى سىز قىلغانمۇ؟ ـــ سورىدى لەيلى يۇلغۇن چىۋىقلىرىدا توقۇلغان قاشارنى كۆرسىتىپ، ـــ ئەگەر بۇ بولمىغان بولسا بۇ ئېتىزنى قۇم بېسىپ كەتكۈدەك.

ـــ شۇنداق، بۇ بىر تاختا ئېتىزنى مەن قۇم يۆتكەپ ئاچقان، ـــ كامال قولىدىكى قوناقنى لەيلىگە بەردى، ـــ قۇمتامدىكى

ئاغىنىلەرمۇ يارەملەشكەن. شۇ چاغدا قۇم ـ بورانىنى توسۇش ئۈچۈن ىبكىتكەنىدىم.

ـــ ئائىلىمىزدە ئاشلىق ئۆكسۈپ قالمىغاچقا، مەن سىزدىن ئەنسىرىگەنىدىم.

ـــ نېمىشقا؟

ـــ چاۋارنىڭ «تاپان ھەققى» دەپ بەرگەن بۇغداي، قوناقلىرىنى ئالغانمىكەن دەپ.

ـــ سىزنىڭ ئويلىمايدىغانلىرىڭىز يوق، قالدۇرۇق يەر ھەم بۇ بىر تاختا ئېتىز بولغاچقا، ئاشلىقتىن ئانچە قىينالمايمىز. بولمىسا نورما ئاشلىق يەتمەيدۇ.

ـــ مانا ئەمدى مەن قوشۇلدۇم.

ـــ ھەرگىز ئۇنداق ئويلىمىڭ. بىز مۇسۇلمانلاردا «مېھمان ئۆز رىزقى بىلەن كېلىدۇ» دېگەن گەپ بار. سىزنىڭ بىزنىڭ ئائىلىمىزدە يەيدىغان رىزقىڭىز بولغاچقا، سىزنى خۇدايىم ئۆزى ئەۋەتكەن.

ـــ سىلەرنىڭ خۇدايىڭلار ئەجەب ياخشىكەن، بۇنىڭدىن كېيىن مەن سىزنىڭ خۇدايىڭىزغا سېغىنىمەن!

ـــ ياخشى، ـــ كامال لەيلىنى باغرىغا باستى، ـــ لەيلى، سىزگە دەيدىغان بىر مەسلىھەت بار. مەن تەشكىلگە بېرىپ، ئاكتىپلار سېپىغا قېتىلايمىكىن دەيمەن.

ـــ يەنە بىر نەچچە كۈن سەۋر قىلىڭ، ـــ دېدى لەيلى خىيال بىلەن، ـــ ئىگەمبەردى، چاۋار، مەتسىدىقلار «سىلەر كامال، لەيلىدەك قانۇنسىزلار، بۇزۇق ئۇنسۇرلارنىڭ گەپلىرىگە ئىشىنىپ بىز كادىرلارغا زەربە بەردىڭلار» دېگەندەك سەۋەبلەرنى كۆرسىتىپ ئاكتىپلارغا ئۆكتە قويۇپتۇ.

ـــ سىز نەدىن ئاڭلىدىڭىز؟

ـــ كامالەتتىن. ئۇ قىز تۇنۇگۈن ئانامنى يوقلاپ كەپتىكەن، ـــ لەيلى قولىدىكى قوناقلارنى تاغارغا سالدى، ـــ ئۇنىڭ دېيىشىچە،

جەۋلان بۇگۈن ـ ئەتىنىڭ ئىچىدە ئىككىمىزنىڭ ئىشىنى يۇقىرى بىلەن سۆزلىشىپ ھەل قىلغۇدەك.

ـــ يېشى كىچىك بولغىنى بىلەن ئەجەب جىگەرلىك بالىكەن.

ـــ نېمىلا دېگەنبىلەن ستۇدېنت ـ تە.

لەيلى سارغىيىپ قۇرۇشقا ئۇلىگۈرگەن بىر تاختا ئېتىزغا قاراپ، تەرەپبال بىر قىزنىق ئىشنى ئەسكە ئالدى. ئۇ نېۋىخان ئانا بىلەن قوشقىراق بولغان قوناقلارنىڭ تۇڭىگە توپا يۆلەپ، ئوتنى ئوتاۋېتىپ، يىراقتىكى شەھەر يوللىرىغا تەلمۈرۈپ قارىدى. ئۇ كامال سۆيگەن مەكتىنى تۇتۇپ، تاتلىق ھېسلارغا چۆمۈپ تۇرۇشى، گېپىنى ئۇقتۇرالمىغان نېۋىخان ئانا: «ۋېكى... ۋېكى... ۋېكى... پاشا ھام قىلدىما؟» دەپ سورىغاندا، لەيلىمۇ پاشىنىڭ ئۇچقىنىنى دوراپ «كۆپ... كۆپ... كۆپ...» دېگىنىچە ئاغزىنى يوغان ئېچىپ «ھام» دېگەندى، نېۋىخان ئانا چۆچۈپ كەتتى. مانا، ۋاقىت نېمىدېگەن تېز ئۆتكەن. شۇ چاغلاردا بىر غېرىچ كىلىدىغان قوناقلار قۇرۇپ قاقشالغا ئايلىنىپتۇ... قورسىقىمۇ يوغىناپ بەش ئايدىن ئېشىپ قالدى.

ئۇلار پاساردىن سۈرۈۋالغان ساپسېرىق قوناقلارنى تاغارغا سېلىپ تۇرۇشى ياربەختى يىراقتىنلا ۋارقىراپ يېتىپ كەلدى. ئۇ يۈگۈرۈپ كەلگەچكىمۇ ھاسىراپ كەتكەندى.

ـــ كامال، جەۋلان سېنى يىغىنغا قاتناشسۇن، دەيدۇ، دەرھال ماڭايلى.

ئىككى تاغارغا بۆلۈپ قاچىلانغان باش قوناقنى كۆتۈرگەن كامال بىلەن ياربەختى ئالدىدا، لەيلى ئارقىدىن مېڭىپ مەھەللە ئىچىگە كىرىشتى. ئۇلار تاغارلارنى ھويلىدىكى سۇپىغا قويۇپ تۇرۇشى نېۋىخان ئانا قاياقتىندۇر پەيدا بولۇپ كايىپ كەتتى.

ـــ بارماڭ، بارماڭ دېسە ئۇنمايدۇ. ئېغىر بوي ئايالغا ئېتىزغا بېرىپ نېمە كەپتۇ، مانا چىرايى شوراپ تاشلىۋەتكەن شوخلىدەك بولۇپ كېتىپتۇ.

لەيلى كامالغا تىلىنى چىقىرىپ قويۇشى ئۈمۈ كۆزىنى قىسىپ قويۇپ، ياربەختى بىلەن ئالدىراپ ھويلىدىن چىقتى. ئۇلار كەنت تەشكىلىگە كەلگەندە، مەجلىسخانىدا ئادەملەر پەۋەس ئولتۇراتتى. جەۋلان قوللىرىنى شىلتىپ ھاياجان ئىلكىدە سۆزلەۋاتاتتى. ھاشىم، زۇلال، مەتنىياز،كېرىموللا، ياربەختى، ئايشەم، كامالەت، مىنبىگلار باشلىقى مەتسىلىم يەنە بىر قانچىلىغان يېزا ئاكتىپلىرى جىددىي كەيپىياتتا زېھىن قويۇپ ئاڭلاۋاتاتتى. بەزىلىرى خاتىرىلىرىگە نېمىلەرنىدۇر يازاتتى.

— يولداشلار، — دېدى جەۋلان جاراڭلىق ئاۋازدا، — بىز بۈگۈن «خىيانەتچىلىك ۋە چىرىكلىككە زەربە بېرىش» جەڭگىۋار گۇرۇپپىسىنى قۇردۇق. يولداشلار ئاۋاز بېرىش ئارقىلىق ھاشىمكام بۇ گۇرۇپپىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى، يەنە ئامانلىق خىزمىتىنى ئۆز ئۈستىگە ئالدى. بۇنىڭدىن كېيىن مىنبىگلار ھاشىمكامنىڭ بۇيرۇقى بىلەن ھەرىكەت قىلىدۇ. باشقا ھەرقانداق ئادەمنىڭ بۇيرۇق چۈشۈرۈش ھوقۇقى يوق!

— يولداشلارنىڭ ماڭا ئىشەنگەنلىكىگە رەھمەت، — ھاشىم ئورنىدىن تۇردى، — جەۋلان «خىيانەتچىلىك ۋە چىرىكلىككە زەربە بېرىش» جەڭگىۋار گۇرۇپپىسىنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى ئۆتەشكە تېگىشلىك ۋەزىپىلىرى ھەققىدە توختالدى. يولداشلارمۇ ئۆز ئىرادىلىرىنى بىلدۈردى. ئەمما، يۇرىكى ئېزىلىپ كەتكەن دېھقانلىرىمىز قورقۇش سەۋەبىدىن ئويغانمايۋاتىدۇ. شۇڭا، چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنىڭ ئەمىلىنى ئېلىپ تاشلىمىغۇچە دېھقانلار يۈرەكلىك بولالمايدۇ.

— مەن قوشۇلمەن.

كۆپچىلىكمۇ ئايشەمگە ئەگىشىپلا «قوشۇلىمىز!» دەپ بىردەك ۋارقىراشتى. جەۋلان ئاخشامدا مۇشۇنداق قىلىشنى ئويلىغان بولۇپ، بۇگۈنكى يىغىندا ئوتتۇرىغا قويماقچى بولۇپ تۇراتتى. شۇڭا، ئۇ دەرھاللا ئورنىدىن تۇردى.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تورىيكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

ـــ كۆپچىلىك بىلەن مېنىڭ ئويلىغىنىم بىر يەردىن چىقتى، ـــ دېدى جەۋلان، ـــ ئۇنداقتا ئەتە چوڭ يىغىن ئېچىپ چاۋار بىلەن مەتسىدىقنى دېھقانلار ئالدىدا ئەمىلىدىن قالدۇرايلى. ئۇلارنىڭ خىزمىتىنى ئارىمىزدىن ئىككى ئادەم ۋاقىتلىق ئۈستىگە ئالسۇن. ئىگەمبەردى مەسىلىسىنى يۇقىرىدىن يوليورۇق سوراپ كۆرسەك. چۈنكى، ئۇ يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن بېكىتكەن كەنت باشلىقى.

ـــ بۇ گەپمۇ يوللۇقتەك قىلىدۇ، ـــ كېرىمۇللا دەرھاللا قوشۇلدى، ـــ ئىگەمبەردى ئاچچىقى يامان، جېنى بوش پوپاڭ نېمە. ئاۋۇ ئىككىسىنىڭ مۈڭگۈزى سىرقىرىغان ھامان ئۇنىڭمۇ تۇيىقىغا دەز كېتىدۇ.

ـــ ئەگەر ئۈچ ئادەمنىڭ ئۆزئارا زىددىيىتىدىن پايدىلىنىپ بىرەرىنى قولغا كەلتۈرۈۋالساق، كامالمۇ بىلمەيدىغان نۇرغۇن ئىشلار ئېچىلىپ كېتەتتى، ـــ دېدى كامالەت.

ـــ كامالەت قالتىس جۇمۇڭ سىز، ـــ دېدى جەۋلان كۈلۈپ تۇرۇپ، ـــ تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى دېگەن باشقىچە ئەقىللىق ـ تە.

كامالەت قۇلاقلىرىغىچە قىزىرىپ ناز بىلەن كۆزلىرىنى ئېلىپ قاچتى. ئۇنىڭ بۇنداق تاتلىق خۇلقىغا زوقلانغان كۆپچىلىك پاراققىدە كۈلۈشكەن ئىدى، ئۇ تېخىمۇ قىزىرىپ ئالىقانلىرىدا يۈزىنى يېپىۋالدى. بىردەملىك كۈلكە ـ چاقچاقلاردىن كېيىن يىغىن كەيپىياتى يەنە ئەسلىگە كەلدى. چاۋارنىڭ ئامبارچىلىق ۋەزىپىسىنى زۇلال، مەتسىدىقنىڭ بوغالتىرلىق خىزمىتىنى كامالەت ئۈستىگە ئالدى. ئۇلارنىڭ ھەر ئىكىللىسى گەرچە ئەترەتلەرنىڭ بوغالتىرى بولسىمۇ، خىزمىتىگە تەسىر يەتكۈزمىگەن ھالدا يېڭى ۋەزىپىلەرنى بىللە ئېلىپ بارىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈشتى. ئۇنىڭدىن باشقا ئەتىكى چوڭ يىغىندىن كېيىنلا ھاشىم، ئايشەم، مىنبىڭلار باشلىقى

مەتسىلىم يەنە بىر نەچچە ئاكتىپ ياشلار ئامباردىكى ئاشلىقنى تاسقاپ، تارتىپ ئۆتكۈزۈۋېلىش، مەتنىياز، كامالەتلەر بوغالتىر ئىشخانىسىدىكى ۋە مەنقۇلات ئامبىرىدىكى بارلىق خام ئەشيا، گىلەم، خۇرجۇن، تاغار، ئۆچكە تېرىغىچە تىزىملاپ، مەتسىدىقنى قول باستۇرۇش قاتارلىق ھەرىكەت يۈنلىشىنى بەلگىلەپ بولۇپ تارقىلىشتى. ئامباردىكى ئاشلىقنى ئۆتكۈزۈۋېلىشقا بەلگىلەنگەن بەزى ياشلار: «ئاشلىقنىڭ يېرىمى توپا چىقىپ كەتسە، چاۋارنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىپ بېرەمدۇق؟» دېسە، يەنە بەزىلەر «تىل ـ ئاھانەتكە كۆنۈپ قالغان تۇغمەنچى ئەمدى خاپا بولامدىكىن؟» دېگەندەك چاقچاق ـ كۈلكىلەر بىلەن ئۇزاشتى. كامال، كېرىموللا، يار بەختىلەر جەۋلانىنىڭ ئىشارىتى بىلەن قېپقالدى.

ـــ يار بەختى، كېرىموللا سىلەر، ـــ جەۋلان چوڭ دەپتەرنى كېرىموللاغا بەردى، ـــ بۇ نورما ئاشلىق بىلەن تەمىنلەش تىزىملىكى، دېھقانلارنىڭ ھەر ئايدا تەمىنلىنىۋاتقان ئاشلىقنى دەپتەردىكىگە سېلىشتۇرۇپ، ئارىلىقتىكى پەرقنى تېپىپ چىقىڭلار، ئۇچ كۈن يېتەرمۇ؟

ـــ كەچ بولۇپ قالغان بولسىمۇ، ـــ كېرىموللا دېزىدىن سىرتقا قاراپ قويدى، ـــ ھازىردىن تارتىپلا باشلىساق بوپقالا.

ـــ بۇنىڭ ئۇنۇمى چوقۇم ياخشى بولىدۇ، ـــ دېدى يار بەختى، ـــ چۈنكى بۇ دېھقانلارنىڭ مەنپەئىتى بىلەن مۇناسىۋەتلىك چوڭ ئىش.

ـــ ئەتە يىغىندىن كېيىن زۇلال ئىككىمىز چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنى نۆۋەت بىلەن سوراق قىلىمىز، ـــ جەۋلانغا ھاردۇق يەتكەنلىكى ئولتۇرۇشقان كۆزلىرىدىن بىلىنىپ تۇراتتى، ـــ ئاندىن كامالنىڭ تۇرمۇش ئىشىنى ھەل قىلىمەن. شۇڭا، سىلەرگە يارەملىشەلمەيدىغان بولدۇم.

ـــ خاتىرجەم بولۇڭ، ـــ يار بەختى ئورنىدىن تۇردى، ـــ

ئۇيغۇر كتاب تورىيكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى
www.uyghurkitap.com

ئۆزىمىز ھۆددىسىدىن چىقىمىز.

كېرىموللا بىلەن يار بەختى تىزىملىكنى كۆتۈرۈپ چىقىپ كەتتى. جەۋلان ئالدىدا ئولتۇرغان كامالغا قارىدى.

ــ كامال، سىز شەھەرگە كىرىپ يىللاردىن بېرى ئالاقىلىشىپ كېلىۋاتقان ئىدارە، زاۋۇتلاردىن سودىلاشقان ماللارنىڭ تالون كۆتەكلىرىنى ئېلىپ كەلسىڭىز.

ــ ئۇلار بەرمەسكىمىن، تالون يىتىپ كەتسە، مۇناسىۋەتلىك ئادەم بالاغا قالىدىغان گەپ.

ــ دېگىنىڭىز توغرا، ــ جەۋلان تامغا بېسىلغان بىر پارچە قەغەزنى ئۈستەلگە قويدى، ــ بۇ يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ تونۇشتۇرۇشىنى كۆرسەتسىڭىز، بەلكىم ۋاقىتلىق بېرىشى مۇمكىن. تالونلارنىڭ نومۇرى، تۈرى، پۇل سانى، يىلى ھەم قاچان قايتۇرۇش ۋاقتىنى ئېنىق يېزىپ ھۆججەت يېزىپ بېرىڭ. مەن ئەخمەتكە دەپ قويدۇم. ئەتە ئەتىگەن ئاتنى توقۇپ بەرمەكچى.

جەۋلان كامالنى ئۇزىتىپ قويۇپ، ئەيسايۇپقا تېلېفون قىلدى. خېلى بىر چاغدىلا ئۇلانغان تېلېفون تۇرۇپكىسىدىن ئەيسايۇپنىڭ «كىم سەن؟» دېگەن بوم ئاۋازى ئاڭلاندى. جەۋلان سۆزنى قىسقىلا بايان قىلدى:

ــ ئەيسايۇپكا، مۇھىم ئىش بولمىسا سىزنى ھەرگىز ئاۋارە قىلمايتتىم، بارنىياز شۇجىنى باشلاپ كەلگەن بولسىڭىز، نېمە؟ بىر نەچچە كۈنلۈك جىددىي ئىش بار دەمسىز؟ ئەمىسە قاچان كېلەلەيسىز؟ بولىدۇ، مەن ھەپتىنىڭ ئاخىرىغىچە ساقلايمەن.

سەھەردىن بېرى مۈكچىيىپ ئولتۇرۇپ ھۆججەت ـ تالونلارنى سېلىشتۇرۇش، كىچىك ئەترەتلەرگە بېرىپ كادىر ۋە دېھقانلار بىلەن سۆھبەتلىشىش، باشقىلارنىڭ خىزمەت دوكلاتىنى ئاڭلاش ھەم ۋەزىپە تاپشۇرۇش، بىرىنى جىمىلەش، كىمنىدۇر ماختاش دېگەندەك قۇيرۇقى ئۈزۈلمەس ئىشلار بىلەن چارچاپ كەتكەن جەۋلان «ئۇھ...» دەپ چوڭقۇر تىندى. ئۇ دېرىزە راملىرىنى

ئېچىۋېتىپ تاماكا تۇتاشتۇردى. قۇمتام ئاسمىنىدا تۇنجى يۇلتۇزلار جىمىرلىشىپ كۆز قىسقانىدەك قىلىشاتتى. پايانسىز قۇملۇقتىن كۆزنىڭ سوغۇق شامىلى ئېسىپ تۇراتتى. قەيەردىندۇر ئاڭلانغان موزاينىڭ سوزۇپ مۆرىشى كۆڭۈللەرنى خىرە قىلاتتى. گاھىدا توپ - توپ جىگدىچى قۇشلار تۇن ئاسمىنىدا «چىۋ... چىۋ...» قىلىپ ئۇچۇشۇپ ئۆتەتتى. تاش پەنەرنى كۆتۈرگەن ئەخمەت مال ئېغىلىدا تىمىسقىلاپ يۈرەتتى. ئۇنىڭ ئاياغ ئاستىدىكى بىر دەستە غۇۋا نۇر ئۇ نەگە بارسا شۇ يەرگە لەپكىلەپ ئەگىشىپ باراتتى. يان قورۇنىڭ قوش قاناتلىق ئەگۈنى غارىلداپ ئېچىلىپ بىردىن تىزىلغان ئون نەچچە مىنبىڭ رىتىم بىلەن «گۇپ، گۇپ، گۇپ...» يۈگۈرۈپ تەشكىل ھويلا ئوتتۇرىسىدا توختىدى. ئۇلارغا «بىر، ئىككى، ئۈچ...» دەپ كوماندا بېرىۋاتقان مەتسىلىم «دىققەت!» دەپ ۋارقىرىغاندىن كېيىن ھاشىم ئالدىغا چىقتى. ئۇ ھابىل، ئىمىنلارنىڭ مىنبىڭلار سېپىدىن ھەيدەلگەنلىكىنى ئېلان قىلىپ بولۇپ، ئارقىدىكى باغ ۋە باغقا قارىغان ئىشخانا دېرىزىسى ھەم ئىشخانا ئالدى تەرەپلىرىگە ئىككىدىن قاراۋۇل نۆۋەتلىشىپ تۇرىدىغانلىقى، كىمكى ئۇخلاپ قالسا، قاتتىق چارە كۆرۈلىدىغانلىقى قاتارلىق تۈزۈملەرنى ئېلان قىلدى. مەتسىلىمۇ بىرىنچى، ئىككىنچى قېتىم نۆۋەت ئالمىشىدىغانلارنىڭ ئىسىملىرىنى بېكىتتى. جەۋلان غاراسلىغان تورۇسقا قاراپ قويۇپ، ئۆگزىدىمۇ قاراۋۇللارنىڭ بارلىقىنى بىلدى. يان قورۇنىڭ ئامبار ئۆگزىلىرىدىمۇ مىنبىڭلارنىڭ قاپقارا سايىسى كۆزگە چېلىقاتتى.

جەۋلاننىڭ كۆڭلىدىن: بۇ جىددىيچىلىك قاچانغىچە داۋاملىشار؟ دېگەن ئېغىر ئوي سازاڭدەك سۇرۇلۇپ ئۆتكىنىدە، ھەپتىدىن بېرى ئېنىقلانغان ئىقتىسادىي مەسىلىلەر ئۇنى راستىنلا چۆچۈتۈپ قويدى. بۇ تېخى ئاق ھۆججەت ۋە

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

تالونلاردىكى ئۆزگەرتىلگەن، ئۆچۈرۈلگەن ھەم كامالنىڭ يېزىپ ماڭغان دەپتىرىدىكى كەم چىققان ھېساباتلار ئىدى. دەپتەردە نومۇر، تۈر، پۇل، يىل، ئاي بويىچە ئېنىق يېزىلغان خېلى كۆپ تالونلار مەتسىدىقنىڭ ھېساباتىدا يوق بولۇپ، بۇ ئادەم چۆچۈگۈدەك ئېغىر سالماقنى ئىگىلەيتتى. جەۋلاننى تەقەززا قىلىۋاتقىنى بۇلا بولماستىن، ھاشىم شۇجىلىقتىن قالغان يىلىدىكى يۇقىرىغا ئۆتكۈزۈلگەن ئاشلىق، ياغلىق دان، قۇرۇق يەل - يېمىش، ئۆچكە تىۋىتى، گىلەم، خورجۇن، تاغار، گۆش ۋەزىپىسى قاتارلىقلارنىڭ تالۇن - ھۆججەتلىرى يوق دېيەرلىك ئىدى. ئەگەر كامال شەھەردىكى مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلاردىكى سېتىلغان ماللارنىڭ ئىسپاتلىرىنى ئېلىپ كەلگىنىدە، بۇ ئۈچ ئاچ كۆزنىڭ خىيانەتلىرىنى تەسەۋۋۇر قىلىش تەستەك قىلاتتى. بىر قانچە يىللاردىن بېرى يېگىنى، ئىچكىنى، بۇلاپ - تالىغىنى، قاقتى - سوقتى قىلغىنى، ئوغرىلاپ توشۇغىنى ئۆزلىرىگە ئايان بولغاچقىمۇ، ئۇلار قاپ يۈرەكلىك بىلەن شۇنچە قۇترىغان! يىغىۋالغان، توپلىغان، ھارام مەئىشەتلىرىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن، ۋاسىتە تاللىماي جىنايەت يولىغا ماڭغان! لەيلىنى ئېزىقتۇرۇپ ئۆلتۈرۈش، كامالنى كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرۈش، ئەخمەتنى كالتەك بىلەن يارىلاندۇرۇش، قاراڭغۇ، كېچە دېمەي باغ، ئۆگزىلەردە تىمىسقىلاش، نايىمگۈل ئارقىلىق جەۋلاننى قاپقانغا دەسسىتىشكە ئۇرۇنۇشلارنىڭ ھەممىسى چىرىكلىشىشنىڭ نەقەدەر ئېغىر، چوڭقۇر ۋە رەزىل ئىكەنلىكىدىن دېرەك بېرەتتى.

جەۋلان قۇمتامدىكى ئۈچ مەرەزنىڭ «قاپ يۈرەكلىك بىلەن قۇتراش» سەۋەبلىرىنى قېزىۋاتقان شۇ پەيتتە، چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار پۇت ئېتىپ جان تالىشىۋاتقان يىرتقۇچلاردەك «يۇلغۇنلۇق»قا يىغىلغان ئىدى. ئۇلار قىزارغان يۇلغۇنلار ئارىسىغا چۆكۈپ كۇسۇرلىشىۋاتقانغا خېلى ۋاخ بولۇپ

قالدى. چاۋارنىڭ ئىككى بۇرادىرىنى بۇ يەرگە چاقىرىپ ئەكېلىشىمۇ بۇگۈن جەۋلان ئاچقان يىغىن توغرۇلۇق بولۇپ، ھاشىمنىڭ ئىشخانا ئەتراپىغا قاراۋۇل قويغانلىقى يىغىندا قارار قىلىنغان مەسىلىلەرنىڭ قەتئىي مەخپىي ئىكەنلىكىدىن بېشارەت بەرگەن چاۋار «ئالدىمىزدا چوڭ ھەربىكەت بار» دەپ باشقىلارنى ئەنسىزچىلىككە سېلىپ قويدى. بۇنىڭدىن قورقۇپ كەتكەن مەتسىدىق دەرھاللا سورىدى:

— نېمە ھەربىكەتتۇ ئۇ؟ ئادەم قورقۇتماڭا، چاۋاركا.

— بەلكىم ھەممىمىز ئەمەلدىن قېلىشىمىز مۇمكىن، — دېدى چاۋار پەس ئاۋازدا، — ئۇ چاغدا دېھقانلار بىر يولا قوزغىلىدۇ، بۇ ئەڭ خەتەرلىك.

— جەۋلان، — مەتسىدىق تىترەۋاتاتتى، — تالونلارنىڭ بەزىلىرىنى ئۆزگەرتىپ، بەزىلىرىنى يىرتىۋەتكەنلىكىمىزنى نومۇرى، تۇرى، يىل، ئاي، پۇللىرىغىچە بىلىۋاپتۇ.

— نېمە دېدىڭ؟ — چاۋارنىڭ كۆزلىرى چەكچەيدى، — ئۇ... قانداقلارچە بىلىۋالسۇن؟

— شەھەردىكى ئىداره - ئورگان، زاۋۇتلارنىڭ تالون كۆتەكلىرىنى كۆرسەتسەم، ئاندىن ئىقرار بولامسەن؟ دەۋاتامدۇ.

— ئۇنداقتا ئىشلار بىز ئويلىغاندىنمۇ چاتاق.

ئۇلار يۇلغۇنلۇقتا «كالتە يىغىن» ئېچىۋاتقىنىغا بىر ئاش پىشىم ۋاقتى بولۇپ قالغان بولسىمۇ، ئىگەمبەردى بېشىنى ئىچىگە تىقىۋېلىپ زۇۋان سۈرمەي ئولتۇراتتى. چاۋار ئۇنىڭغا بىر نېمە دېمەكچى بولدىيۇ، بىراق ئۇ «ئاسىيلىق قىلارمۇ» دەپ دەرگۇماندا بولۇپ قالغاچقا، ئىلاج بار ئۆزىنى بېسىۋالدى. شۇنداقتىمۇ ئېغىر پۇشۇلداپ ئالايغان بولسىمۇ، يەنىلا چىش يېرىپ بىر نېمە دېمىدى. ئۇ مەتسىدىققا ئېڭىكىنى سىلكىپ ئىشارەت قىلغانىدى، سەپرايى ئۆرلەپ تۇرغان مەتسىدىق ئىگەمبەردىگە چېچىلدى:

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ـــ ئىگەمبەردىكا، سىزمۇ زۇۋانىڭىزنى ئېچىپ بېقىڭ، پۇل بۆلۈشكەندە بىر تىيىن كەم ئالمىغاندىن كېيىن.

ـــ مېنىڭ گۇمانىم، ـــ دېدى ئىگەمبەردى ئىنجىقلاپ، ـــ كامال شەھەردە ساتقان نەرسىلەرنى يېزىپ ماڭغانلىقى ئېنىق. بۇ دەپتەر، يەنە شەھەردىكى ئىدارە، زاۋۇتلاردىن ئەكەلگەن ھۆججەت ـ تالونلار جەۋلاننىڭ قولىدا... بىزنىڭ تونىمىزنى ئاللىبۇرۇن پىچىپ، ئىسكەنجىگە ئېلىپ بولدى. شۇڭا، ئۇ قورقماي قىر كۆرسىتىۋاتىدۇ.

ـــ ئىگەمبەردى توغرا دەيدۇ، ـــ چاۋار پىچىقىنىڭ دەستىسىنى سىلىدى، ـــ جەۋلاننىڭ چوڭ سۆزلىشىدە ئاساسى بار ئىكەن. ئۇنى يۇقىرى ـ تۆۋەن رەھبەرلەر قوللايدىكەن. يەنە كېلىپ ساپلا قانۇن ھەم دىكتاتورا ساھەسىدىكىلەر! شۇڭا ئۇ كېرىم جۇرىن، خاس خادىم نەسرۇللا دېگەندەكلەرنى كۆزگە ئىلىپمۇ قويمايدىكەن.

باياتىن بېرى ئۆزىنى تىڭشاپ قالغان مەتسىدىق ئىگەمبەردى ھەم چاۋارنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ قورققىنىدىن ئۈن سېلىپ يىغلىۋەتتى:

ـــ ئاپلا، خۇدايىم، شۇنداقلا بولسا، ماڭا ئۆلۈم جازاسىمۇ ئازلىق قىلىدۇ. شەھەردىكى تالونلار ئاز دۇنيا بولمىسا يا. لېكىن، ئۇ پۇللارنى ئۈچىمىز تەڭ ئۆلەشكەن تۇرساق. ھەممىگە مەن ئىگە بولامتىم؟ بۇ ئاز پۇل ئەمەستە! قۇمتاملىقنىڭ نەچچە يىللىق كىرىمى!

ـــ مەن بۈگۈن سىلەرنى بۇ يەرگە جەم قىلىشىمدىكى سەۋەب، بېشىمىزغا بالا تىغى ياغسىمۇ بىر ـ بىرىمىزنى چىشلەيدىغان، ساتىدىغان ئىشنى قىلمايلى... بۇ دېگەن خائىنلىق، ئاسىيلىق، مۇناپىقلىق بولىدۇ، ـــ چاۋار قولىنى مەتسىدىقنىڭ مۈرىسىگە قويدى، ـــ مەتسىدىق، سەن ۋىجدانلىق، دىيانەتلىك، دۇرۇس يىگىتسەن. ھەرگىز يېقىنلىرىڭنى سېتىۋەتمەيسەن. ئەگەر

بېشىڭغا كۈن چۈشۈپ قالسا، ئائىلە ـ بالىلىرىڭغا مانا بىز قارايمىز، ماڭا ئىشەن!

ـــ مېنى خاتىرجەم تۇرمىگە كېتىۋەر دېمەكچىما؟ ھەھ... ـــ مەتسىدىق ئورنىدىن چاچراپ تۇردى، ـــ پۈلنى سىلەر خەجلەڭلار، مەن تۇرمىدە ياتاي، نەدە شۇنداق سۈپۈرگە زىيانكەش بار ئىكەن؟ كۆرۈپ تۇرۇڭلار، ۋاقتى كەلگەندە، مېنىڭمۇ ئامال ـ تەدبىرىم بار...

مەتسىدىق دىمىغىنى قاققىنىچە شاپاشلاپ كېتىپ قالدى. ئىگەمبەردىمۇ «ھاي توختا، مەتسىدىق توختا...» دېگەن بولۇپ، ئۇمۇ قۇيرۇقىنى خادا قىلدى... ئۇلار ئىككىسى قۇم بارخانلىرى ئارا كېلىۋاتقاندا ئىگەمبەردى «ئامال ـ تەدبىر» ھەققىدە كوچىلاپ سورىغاندى، مەتسىدىق ئۇنىمۇ «سەنمۇ ھوشۇڭنى تاپ» دېگەن نىيەتتە راست گېپىنى قىلدى. ئەسلىدە مەتسىدىقنىڭ يوشۇرۇن ساقلاپ كەلگەن كۆك سۇلياۋ تاشلىق خاتىرىسى بولۇپ، ئۇنىڭغا نەچچە يىلدىن بېرى ئۇچى تەڭ ئۇلاشكەن پۇل ۋە ماددىي بۇيۇملارنىڭ سانى، تۇرى، كۆيدۈرۈلگەن ياكى يىرتىپ تاشلانغان تالونلارنىڭ نومۇرى، ۋاقىت ـ سائىتى، ئورنى قاتارلىقلار يېزىپ قالدۇرۇلغاندى. دۇنيادا مەنپەئەت ئۈستىگە قۇرۇلغان دوستلۇق، بۇرادەرلىك كەمىرى ھەرقانچە ئالتۇن ھەل بىلەن بېزەلگەن بولسىمۇ، تولىمۇ ئاجىز ۋە زەئىپ بولىدۇ! بۇنداق مەنپەئەت كەمىرىنى باغلىغان ئادەملەردىن ۋىجدان، غۇرۇر، ئىنساپ ـ دىيانەت، پىداكارلىق تەمە قىلىش خۇددى شەيتاندىن ئىمان تىلىگەنلىك بىلەن باراۋەردۇر. چۈنكى، مەنپەئەت كەمىرى تاڭدىكى تۇمان، سۇدىكى كۆپۈك، باھاردىكى كۈلتۈك قاردەك ئازغىنا ھارارەت ۋە سەلكىنگە بەرداشلىق بېرەلمەيدۇ.

ئىگەمبەردى غال ـ غال تىترىگىنىچە، مەتسىدىقنىڭ ياقىسىدىن بوغۇپ سىلكىشلەپلا كەتتى.

ـــ سەن... سەن باشقا كۈن چۈشكەندە بىزنى ساتماقچىكەنسەن ـ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يېڭى تادرىسى

دە؟

ـــ سى... سىلەرنىڭ ھەممىنى ماڭا ئارتىپ قويۇشۇڭلاردىن قورقۇپ... مەن.. مەن ھازىرلا بېرىپ ئىشخانىدىن ئەكېلىۋالاي.

ـــ پوق يەپسەن ئىت پاكار... ـــ ئىگەمبەردى ھېلىھەم تىترەۋاتاتتى، ـــ بۇگۈن كەچتىلا ئاشلىق ئامبار بىلەن بوغالتىر ئىشخانىسىغا مىنبىڭ قويۇلۇپ بولدى.

ـــ ئەمما، ئۇلار خاتىرىنى يوشۇرغان يېرىمنى ئويلاپمۇ يېتەلمەيدۇ.

جەۋلان قۇمتامغا كېلىپ، مەكتەپتە يېتىۋاتقان كۈنلەردە، مەتسىدىق ئىشخانىنىڭ بۇلۇڭىنى كولاپ، ئاستىغا ئالىقاندەك تاختاي قويغاندىن كېيىن قاتمۇقات ماتاغا ئورالغان خاتىرىنى كامارغا جايلاشتۇردى ـ دە، ئۈستىگە يەنە تاختاي قويۇپ كۆمۈۋەتكەنىدى. بۇنىڭدىن خەۋەر تاپقان ئىگەمبەردى «ئۇھ» دېگىنىچە يۈرىكىگە قولىنى قويۇپ، چىرايىغا قان يۈگۈردى.

ـــ نېمىلا بولسا ئەقلىڭنى جورۇپسەن، ـــ ئىگەمبەردىنىڭ كۆڭلى ئاز بولسىمۇ تەسكىن تاپتى، ـــ سەنلا ئاغزىڭ بوشلۇق قىلىپ دەپ قويمىساڭ، ئۇلار ئىشخانىنى ھەرگىز كولاپ يۈرمەيدۇ.

ـــ دەيدىغانغا ساراڭمۇ مەن، ـــ مەتسىدىق ئىگەمبەردىگە بويۇنداپ قارىدى، ـــ ئىگەمبەردىكا، دىققەت قىلدىڭىزمۇ؟ چاۋاركامنىڭ قولى تىترەپ، پىچىقىنىڭ دەستىسىنى تۇتسا، ئۇ بىر شۇملۇقنىڭ ئالامىتى.

ـــ مەن چاۋاردىن ھەزەر ئەيلىدىم، ئۇنىڭ كېچىكىگە كىرىپ قالغىنىمدىن شۇنچە پۇشايمان يەيمەن.

ـــ مەنمۇ شۇ، ـــ مەتسىدىق بۇرنىنى تارتىپ قويدى، ـــ لېكىن ئەمدى كېچىكتۇق، كەينىمىزگە يانىمىز دەپمۇ يانالمايمىز.

ـــ چاۋار كېرىم جۇرىننىڭ زادى نېمىسى، ساڭىغۇ دەپ

بەرگەندۇ؟

ـــ چاۋارنىڭ ئاغزى خۇددى شامىگۆرنىڭ داتلاشماس قۇلۇپى، ـــ دېدى مەتسىدىق، ـــ لەھەتتىكى ئۆلۈك گەپ قىلسا قىلىدىكىن، ئۇنىڭ ئاغزىدىن ساداً چىقمايدۇ. لېكىنزە، كېرىم جۇرىن بىلەن بەك يېقىن ھەم ئۇلارنىڭ مۇناسىۋەتلىرى تولىمۇ سىرلىق.

ئۇلار ئىككى يول ئاچىلىغا كەلگەندە، ئايرىلىپ ئۆيلىرىگە مېڭىشتى. لېكىن «چاۋار زادى كىم؟ تەكتى راستتىنلا ئاتۇشلۇقمۇ؟ كېرىم جۇرىن ئۇنىڭغا نېمىشقا قانات ياپىدۇ، ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەت نېمانچە سىرلىق؟» دېگەن مەۋھۇم سوئاللار يۈرىكىنى ئامبۇردەك قىسىۋالغان ئىگەمبەردى جەمجىت قاراڭغۇ كوچىلارغا قورقۇپقىنا قاراپ قويدى. ئۇ كۆڭلىدە: «ساپسېرىق كۆرۈنگەنىنىڭ ھەممىسى ئالتۇن ئەمەس، دەپ كونىلىرىمىز توغرا دەپتىكەن، راست ئەمەسمۇ، نىجاسەتمۇ، ئادەم چاقىدىغان سېرىق ئېشەكمۇ سېرىققۇ...» دېگەنلەرنى ئويلىدى.

تەكلىماكان ئاسمىنى يۇلتۇز تونىللىرى بىلەن تولدى. پايانسىز قۇملۇق دىيارىدىن كۆتۈرۈلگەن يېرىم ئاي قۇمتام كەنتىنى غۇۋا نۇر پەردىسى بىلەن ئورىدى. ئىگەمبەردى ۋەھىمە ۋە ئەندىشە ئىچىدە چاۋارنى ئويلاپ كېتىۋاتقان مۇشۇ جەمجىت كېچىدە يۇزىنى قارا پوتىدا يۆگىۋالغان نىقابلىق بىر كۆلەڭگە كەنت تەشكىلى ئالدىدىكى كوچىغا بىر بېسىپ، بىر توختاپ، ھەم ئەتراپقا نەزەر سېلىپ كېرىپ كەلدى. ئۇ قاراڭغۇ تام دالدىسىدا خېلى ئۇزۇن تۇرۇپ كەنت تەشكىلى دەرۋازىسىغا، مال ئېغىلى ئۇستىدىكى لاپاسقا دۆۋىلەنگەن پىچان، زىغىر پاخاللىرىغا، يان قورۇدىكى ئامبار ئۆگزىلىرىگە خېلى قاراپ تۇرغاندىن كېيىن تامغا چاپلىشىپ تۇرغان دوڭغاق ئۇجمىگە يامىشىپ، دەرۋازا يېنىدىكى كىچىك ئۆينىڭ ئۆگزىسىگە چىقىۋالدى. ئۇ يەنە بىردەم ئەتراپقا زەن سېلىپ تېڭىرقاپ تۇردى. ئاندىن تەشكىل ھويلىسىغا چۈشۈشكە ئەمدىلا تەمشىلىپ

تۇرۇشى جەۋلانىڭ ئىشخانىسىنىڭ دېرىزىسى ئالدىدا پاللىدە يانغان تاماكا ئوتىنى كۆرۈپ قالدى ھەم كىملەرنىڭدۇر گۇدۇڭلاشقان ئاۋازى ئاڭلاندى. نىقابلىق كۆلەڭگە ئارقىغا يانغانچە ئۇجمىدىن يامىشىپ چۈشۈۋاتقاندا ئۇنىڭ يانپىشىدىكى يوغان غىلاپلىق پىچاقنىڭ كۈمۈچ دەستىسى ئايدىڭدا ۋىللىدە چاقنىدى. سىرلىق كۆلەڭگە كوچا بويلاپ مېڭىپ يان قورۇنىڭ ئارقىسىغا ئۆتتى ـ دە، تېز ـ تېز مېڭىپ كەنت تەشكىلى بېغىنىڭ ئارقىسىغا يېتىپ كەلدى. ئۇ بالىلار مېۋە ئوغرىلاپ شور قىلىۋەتكەن تامغا يامىشىپ، باغ ئىچىگە سىيرىلىپ چۈشتى، نىقابلىق ئادەم سارغايغان مېۋىلىك كۆچەتلەر، ئۈزۈم باراڭلىرىنى دالدا قىلىپ جەۋلان يانتاق ئىشخانا تەرەپكە قەدەملىرىنى ئاستا ئېلىپ ئىلگىرىلىدى. سۇس يورۇپ تۇرغان ئىشخانا دېرىزىسى كۆرۈنۈش بىلەن ئۇ غىلاپتىن پىچىقىنى سۇغۇرۇۋېلىپ، بارغانسېرى يېقىنلاپ كەلدى. لېكىن، كۈتۈلمىگەندە، ئىككى ئادەمنىڭ «كىم سەن؟» دەپ تەڭلا ۋارقىرىغان ئاۋازىدىن ئۇ تۆكۈلگەن غازاڭلار شالدىرلىتىپ باغ ئىچىگە تىكىۋەتتى. ئىككى مىنبىڭ «توختا!» دەپ ۋارقىرىغىنىچە ئۇنى قوغلاپ باغنىڭ ئاخىرقى پاسىل تېمى تۈۋىگە كەلدى. ئۇلار تام ئۈستىگە چىقىپ قولچىراغنى توپىدىكى ئاياغ ئىزىغا ۋە كەنت ئىچىگە قېچىپ كېتىۋاتقان كۆلەڭگىگە توغرىلىدى.

ـــ بۇ ھېلىقى غالجىرلاشقان ئۇچ بۆرىنىڭ بىرى، ـــ دېدى تۇردى ئىسمىلىك مىنبىڭ، ـــ ئۇنىڭ توغراق كۆتىكىدەك بەستى مانا مەن دەپ تۇرمامدۇ.

ـــ شۇنداق، ـــ مەتسىلىم بېشىنى لىڭشىتتى، ـــ چاۋار چايانىدەك قىلىدۇ.

بۇ ئەسنادا باغ ئىچىدە قولچىراغنىڭ يالت ـ يۇلت يورۇشى بىلەن تەڭ جەۋلان يېتىپ كەلدى. ئۇ «كىم سەن؟»، «توختا!» دېگەن ئەنسىز ئاۋازلارنى ئاڭلاپلا، قىلىۋاتقان ئىشىنى تاشلاپ

چىققانىدى. جەۋلان تۇردى بىلەن مەتسىلمىنىڭ ھۇدۇقۇش، تەمتىرەش ئىچىدە قىلغان سۆزلىرىنى ئاڭلاپ كۆڭلىدە: دۇشمەن قۇتردى، دەپ ئويلىدى.

ــ بۇنىڭدىن كېيىن تېخىمۇ ھوشيار بولساق بولغۇدەك، ــ دېدى مەتسىلىم جەۋلانغا قاراپ، ــ مەن بايىلا دەرۋازا يېنىدىكى ئۆگزە ئۇستىدە بىر كۆلەڭگىنى غىل ـ پاللا كۆرگەندەك قىلىۋىدىم، كېيىن ئۇ يوقاپ كەتتى. شۇڭا، تۇرمىدىن ئەنسىرەپ باغقا ئۆتۈشۈم ئىدى.

ــ ھېلىمۇ ھاشىمكام بىلگەندەك، ــ تۇرمىنىڭ ھېلىھەم كۆزلىرى چەكچىيىپ تۇراتتى، ــ ئىشخانىنىڭ ئالدى ـ كەينىگە قاراۋۇل بەلگىلەپتىكەن. بولمىسا ئاقۇەتنى تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايتتى.

ــ ھاشىمكام تەجرىبىلىك ئادەم بولغاچقا، ــ دېدى جەۋلان، ــ بۇگۈنكى يىغىندىن كېيىنلا ھابىل بىلەن ئىمىننى كەتكۈزۈۋېتىپ، ئىشەنچلىك بالىلاردىن قاراۋۇل قويۇپتىكەن. قۇترىغان بۇ دۇشمەننىڭ كىملىكى ماڭا ئايان!

ئۇلار ئۇچى دۇشمەن چۈشۈپ كەتكەن شور تامغا بىرەم قاراپ قېلىشتى.

ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

يىگىرمە ئىككىنچى باب

چاۋار چايانىنىڭ ھەسرىتى

چوڭ يىغىندا چاۋار بىلەن مەتسىدىقنىڭ ئەملى ئېلىپ تاشلىنىپ، ئاشلىق، مەنقۇلات ئامبارلىرى، بۇغالتىرىيە ئىشخانىلىرى ئۆتكۈزۈۋېلىندى. ئىگەمبەردى ۋاقىتلىق سىناقتا قالدۇرۇلدى. قۇمتام دېھقانلىرى يىغىندا تەلەپ، دوپپىلىرىنى ئاسمانغا ئېتىپ خۇشاللىقتا چۆمگەن بولسىمۇ، ئىگەمبەردىنىڭ ئۆمۈچۈك تورىغا ئېسىلىپ قالغانلىقى ئۈلارنىڭ كۆڭلىنى يەنىلا خىرە قىلىپ قويدى. جەۋلان چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنىڭ داۋاملىق مەسىلە تاپشۇرىدىغانلىقىنى، كىمكى ھوشىنى تېپىپ خاتالىقلىرىنى ئۇزۇل ـ كېسىل تاپشۇرسا، يەنىلا چىقىش يولى بېرىلىدىغانلىقى، جاھىللارنى قاتتىق زەربە كۈتۈپ تۇرغانلىقىنى ئېيلان قىلدى. قۇمتام كەنتى غەلىبە تەنتەنىسىگە چۆمۈپ، دېھقانلار گەجگىسىنى بېسىپ تۇرغان ئۆچ چوڭ تاغنى ئاغدۇرۇپ تاشلىغاندەك يېنىك تىن ئېلىشتى. يىغىندىن كېيىن ھاشىمنىڭ تونۇشتۇرۇشى ۋە باشچىلىقى بىلەن جەۋلان، زۇلال، ئايشەملەر پارتىيە بايرىقى ئالدىدا قەسەم بېرىپ پارتىيىگە ئەزا بولۇپ كىردى. ھاشىم بىر نەچچە كۈن ئىلگىرىلا يېزىلىق ھۆكۈمەت، پارتىيە ياچېيكىسىغا بېرىپ ئۈلارنىڭ تولدۇرۇلغان ئانكىتلىرىنى تەستىقلىتىپ كەلگەنىدى.

بۈگۈن ئەتىگەندىن بېرى جەۋلاننىڭ ئىشخانىسى سۈرلۈك سۈكۈتكە چۆمگەن بولۇپ، جەۋلان، زۇلال، ھاشىملار چاۋارنى

سوراق قىلىۋاتاتتى. كامالەت كاتىپلىق جوزىسىدا ئولتۇرۇپ سوئال ـ جاۋابكارنى قالدۇرماي خاتىرە قالدۇرۇۋاتاتتى. چوڭ ئىشخانىنىڭ ئوتتۇرىغا قويۇلغان يالغۇز كىشىلىك بىر ئورۇندۇق كىشىگە تەرگاۋخانىدەك تەسىر بېرەتتى.

ـــ ئۆزۈڭ ئۇستىدە قاراپ تۇرىدۇڭ، ـــ دېدى جەۋلان ئورۇندۇققا مۇكچىيىپ ئولتۇرغان چاۋارغا، ـــ قوناق ئامبىرىدىن 1452 جىڭ، بۇغداي ئامبىرىدىن 1260 جىڭ توپا چىقتى. بۇنى قانداق چۈشەندۇرىسەن؟

ـــ ئاشلىق قۇرۇغانسېرى، ـــ چاۋار بېشىنى كۆتۈرۈپ كارتتىدە كېكىرىپ قويدى، ـــ تېگىدە توپا ھەم قوقان توپلىنىپ قالىدۇ. بۇنىڭ ھەيران قالغۇچىلىكى يوق.

ـــ ئەقىلگە سىغمىدىغۇدەك گەپ قىل، ـــ ۋارقىرىدى ھاشىم، ـــ ھەرقانداق كۆپ بۇغداي ساڭلىرىدىن توپان ياكى قوقان چىقمايدۇ. پەقەت قوناق ئامبىرىنىڭ ئاستىدىلا ئاز ـ تولا قوقان، مەدەك ئۇۋاقلىرى قالىدۇ. بۇنى ئادەتتىكى دېھقانمۇ بىلىدۇ. قوقان ۋە مەدەك ئۇۋاقلىرى يېنىك ۋە پورپاڭ بولغاچقا، 30، 40 جىڭ چىقسىمۇ بىر گەپ، مىڭ نەچچە يۈز جىڭمۇ چىقامدا؟

زۇلال ۋە ھاشىم ئارقا ـ ئارقىدىن دېھقانچىلىقتىكى ئىش رېتىملىرىنى سۆزلەپ چاۋارنىڭ ئاغزىنى تۇۋاقلاپ قويدى. بازلىق ۋە كۈزلۈك ئاشلىق ئامبارغا كىرگۈزۈلگەندە قۇرۇق ۋە پاكىز بولمىسا قوبۇل قىلىنمايدۇ. شۇڭا، دېھقانلار خامانغا يېيىلغان بۇغداي، بولۇپمۇ قوناقنى قۇرۇغىچە ئاپتاپقا سېلىپ، شامالدا سورۇپ پاكىزلايتتى. ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغان جەۋلان چاۋارنىڭ قاپقارا پارقىراپ تۇرغان قورۇقسىز يۈزىگە، تىزلىرىغا قويۇۋالغان بوغۇرساقتەك بودەك بارماقلىرىغا، كۈنجۈرده بودىغان بۇقىدەك سېمىز تۇرقىغا قاراپ: بۇنىڭ نەدىمۇ دېھقان تەلەتى بولسۇن، دەپ ئويلىدى ـ ده، تەرەپبال بىر سوئال ئارقىلىق ئۇنى چېكىپ باقماقچى بولدى.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
كىتابخانىدىن ئىزدىنىڭ ئىچىگە تادرىسى

ـــ چاۋار، مەن سېنىڭ تېگى ـ تەكتىڭنى سۈرۈشتۈرۈپ باققۇم كېلىۋاتىدۇ. لېكىن، سەن دېھقان بالىسىدەك قىلمايسەن، ـــ جەۋلان ئۇنىڭغا سىنچىلاپ قارىدى، ـــ پەمىمچە بېشىڭدىن چىق ئىشلار ئۆتكەن ئادەمدەك قىلىسەن.

چاۋار شارتلا بېشىنى كۆتۈرۈپ، كۆزلىرى غىل ـ پاللىدىيۇ، يەنە دەرھاللا يەرگە قارىۋالدى. ئۇنىڭ قورققانلىقتىنمۇ ياكى زەھەرلىك ئاچچىقى كەلگەنلىكتىنمۇ ئەيتاۋۇر بويۇن تېرىلىرى قارىلىقتىن بېغىررەڭ داغلىشىپ كەتكەنىدى. شۇنداقتىمۇ ئۇ جەۋلاننىڭ سوئالىدىن ئۆزىنى قاچۇردى.

ـــ كەم چىققان ئاشلىقنى تۆلەپ بەرسەم بولىدىغاندۇ؟ ـــ چاۋارنىڭ ئاۋازى بىردىنلا مۇلايىملاشتى، ـــ بولدى، تۆلەپ بېرەي، ئامبارچى ئىكەنمەن، ئەلۋەتتە ئىگە بولىمەن.

چاۋارنىڭ ئۆتمۈشىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ، بىردەمدىلا ياۋاشلىق، سەمىمىيلىك تونىنى كىيگەنلىكىدىن جەۋلان راستتىنلا گۇمانلىنىپ قالدى. ئۇنىڭ تېگى ـ تەكتىنى خاس خادىم نەسرۇللادىن ياكى كېرىم مۇدىردىن ئېنىقلاش كېرەكمۇ؟ ئۇلار ئەلۋەتتە «ئاتۇشتىن كەلگەن تۇغقىنىم» دېگەن سۆزىدە چىڭ تۇرىدۇ. ئۇنداقتا ئاتۇشقا بېرىشقا توغرا كېلىدۇ. بۇ ئەلۋەتتە كۈرمىڭ ئۆتكەللەردىن ئۆتىدىغان قىيىن ئىش ئىدى.

ـــ سېنىڭ ئىقتىسادىي مەسىلەڭ تولۇق ئوتتۇرىغا قويۇلمىدى، ـــ دېدى جەۋلان تەمكىن ھالدا، ـــ جىنايى قىلمىشىڭ ھەققىدە تېخى ئېغىز ئاچمىدىڭ.

ـــ ئىقتىسادىي جەھەتتە ئاشلىقتىن كەم چىققىنىغا مەن ئىگە، دېدىم، لېكىن مەندە جىنايى قىلمىش نېمە قىلسۇن؟

خىيانىتىگە ئىگە بولۇش، تۆلەپ قايتۇرۇش خىيانەتچىنىڭ ئۆتەشكە تېگىشلىك مەجبۇرىيىتى ئەلۋەتتە. لېكىن، تەكشۈرۈشكە تۇتقان پوزىتسىيە ئەڭ مۇھىم ئورۇندا تۇراتتى. جەۋلان بۇ قائىدىلەرنى چۈشەندۈرۈپ، چاۋارنىڭ جىنايى

قىلمىشىنى ئالدىرماي سۆزلىدى. لەيلىنى «يامان جاڭگال» قۇملۇقىدا ئېزىقتۇرۇپ زىيانكەشلىك قىلىش، كامالنى پاشىلىقتا كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرۈش، ئەخمەتنى ئۇرۇپ زەخمىلەندۈرۈش، بۇزۇق ئايالالار ئارقىلىق خىزمەت گۇرۇپپا ئەزاسىنىڭ ئاغزىنى ئەتمەكچى بولۇش قاتارلىق مەسىلەر ئوتتۇرىغا قويۇلۇپ بولغۇچە چاۋار ئورنىدىن سەكرەپ تۇرۇپ كەتتى.

— مەن لەيلىگە باسقۇنچىلىق قىلىشقا ئۇرۇنمىسام، كامال مېنى ئۇرۇپ چىشمىنى سۇندۇرۇۋەتكەن بولسىكەن كاشكى، ئۇ ماڭا قاچانكەن، قەيەردىلىكىن بولسا قوي بوغۇزلىغاندەك بوغۇزلايمەن، دەپ تەھدىت سالمىغان تۇرسا، — چاۋار قوللىرىنى شىلتىپ قاينىاپ قالدى، — ياكى مېنىڭ ئۇلار ئالدىدا تىلسىم تۇتۇق بولمىسا، ئۇلارنى نېمىشقا ئۆلتۈرگۈدەكمەن، قىزىق گەپ بولدى ـ دە، بۇ.

— ئۇنداقتا، — زۇلال قولىدىكى خاتىرىنى ئۇستەلگە قويدى، — پاشىلىققىمۇ كىرمەپسەن ـ دە؟ شۇنداقما؟

— ياق، — چاۋار ئويلانغان قىياپەتكە كىردى، — توغرا بىر كۇنى ئىگەمبەردى «پاشىلىققا كىرىپ كامالنى قاچۇرۇۋېتىمەن، خىزمەت گۇرۇپپىسى كەتكۈچە بىر نەچچە ئاي ياقا يۇرتلارغا تۇرۇپ كەلسۇن» دېگەندەك قىلغان. بۇنىڭغا مەتسىدىقمۇ گۇۋاھ.

— چاۋار، بۇ ئىشلارنى بىز تېگى ـ تەكتىدىن ئېنىقلاۋاتىمىز، — دېدى جەۋلان تەمكىن تەلەپپۇزدا، — قېنى دەپباققىنا، سېنىڭ ئىقتىسادىي جەھەتتە مەتسىدىق بىلەن قانداق چېتىشلىق يەرلىرىڭ بار، زادى قانچىلىك؟

چاۋار يەنە ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. ئۇنىڭ ئىزتىراپقا چۈشكەنلىكى، قورقانلىقى تىزلىرىنىڭ، قوللىرىنىڭ تىترەشلىرىدىن، كالپۇكلىرىنىڭ مىتىلداشلىرىدىن بىلىنىپ تۇراتتى. چىرايىمۇ سۇپسۇر تاتىرىپ كەتكەن بولۇپ، قىياق

كۆزلىرىدىن دۇشمەنلىك ئۇچقۇنلىرى چاچراۋاتاتتى. جەۋلان «ئولتۇر» دەپ ۋارقىرىغاندىن كېيىن ئۇ پۇشۇلداپ ئولتۇرغان بولسىمۇ، خېلىغىچە ھاسىراپ، ئاچچىقىنى باسالمىدى.

ــ نېمىگە بۇنچىلىك چىچاڭشىيسەن؟ ــ ھاشىم قولىنى جۆنىدى، ــ چېتىلىپ قالغان يەرلىرىڭ بولسا دەۋەتسەڭ بولمىدىمۇ؟

ــ مېنى ھۆل كېسەككە دەسسەتمە، ــ چاۋارمۇ قولىنى شىلتىدى، ــ مەتسىدىق بولسا بوغالتىر، مەن دېگەن ئامبارچى، قانداقلارچە ھېساباتتا چېتىلىپ قالىدىغان ئىشلار بولسۇن.

ــ نېمە پوكانلىرىڭنى ئاسىسەن؟ ــ جەۋلان ئۇستەلگە ئۇردى، ــ خىيالىڭدا مەنلا ئىقرار بولمىسام، بىزنى ھېچنېمىگە ئېرىشەلمەيدۇ، دېمەكچىمۇسەن؟ خام خىيال قىلما. پاكىت، ئىسپاتلار قولىمىزدا، پەقەت بىز سېنىڭ سەمىمىيىتىڭنى كۆرۈپ باقماقچى.

ئىككى سائەتتىن ئارتۇق سوراق قىلىش جەريانىدا چاۋار ئۆزىنى قاچۇرۇش بىلەن ئىقتىسادىي ۋە جىنايى قىلمىشلىرىغا تەن بەرمىدى. ئۇنىڭ تاشتەك قاتقان تۇرقىدىن بۇنداق تەرگاۋ سوراقلاردا پىشقان ئادەمدەك قىلاتتى. ئۇنى مىنبىڭلار ئېلىپ چىقتىپ كەتتى. ياندىكى ئىككى ئىشخانىغا ئايرىم ـ ئايرىم سولانغان ئىگەمبەردى بىلەن مەتسىدىق ئۇستەلدە ئولتۇرۇپ مەسلىسىگە تەييارلىق قىلىۋاتاتتى. جەۋلاننىڭ بۇيرۇقى بىلەن ئىككى مىنبىڭ مەتسىدىقنى ئېلىپ كىرىشتى. ئۇ بوسۇغىغا قەدەم ئېلىپلا چوڭقۇر تەزىم قىلىپ، يالغۇز كىشىلىك ئورۇندۇققا كېلىپ ئولتۇردى. ھاشىم جەۋلاننىڭ قۇلىقىغا پىچىرلاپ قويۇپ ئورنىدىن تۇردى. بوغالتىر ئىشخانىسى، مەنقۇلات ۋە ئاشلىق ئامبارلىرىنى رەتكە سېلىۋاتقان كىرىمۇللا، ياربەختى، ئايشەم يەنە يېزا ئاكتىپلىرى ئۇنى ساقلاپ تۇراتتى. ھاشىم چىقىپ كېتىشى بىلەن جەۋلان زۇلال، كامالەتكە باش

لىكشىتىپ قويۇپ، سوراقنى باشلىدى. ئۇ مەتسىدىققا «ئويلاندىڭمۇ؟» دەپ ئونلۇك خىتاب قىلدى، مۆڭۈپ ئولتۇرغان مەتسىدىق بىچارىلەرچە بېشىنى گىلدىڭلىتىپ سۆزىنى باشلىدى:

ــ مەن چوڭ يەپ، چوڭ ئىگىلىگەن ھەم خىيانەت قىلغان خاتالىقلىرىمنى سۆزلىدىم، بۇلارنى يېزىپمۇ تاپشۇردۇم.

ــ ئۇنداقتا سېنىڭدىن ئوغۇت، يوتقان، كۆرپە، ئۆچكە تۆتىتلىرى ئۇچۇن گەپ سوراپ ئولتۇرۇپتۇق ـ تە، ــ جەۋلان تۇنجى خۇلاسىدە بېكىتىلگەن خىيانەتنى ئېلان قىلدى، ــ شۇنچە كۆپ پۇلنى ئۆزۈڭ خەجلەپ تۇگەتكەنلىكىڭگە ئىشەنمەيمەن. بۇ تېخى ئۆزۈڭنىڭ، كامال، ئىگەمبەردىنىڭ، ئامىنىڭ پاش قىلغىنى ھەم بىزنىڭ ئېنىقلاپ چىققىنىمىز، ئەگەر شەھەردىكى مۇناسىۋەتلىك ئىسپاتلار كەلسە خىيانىتىڭنى تەسەۋۋۇر قىلماق تەس. سەن باشقىلار ئۈچۇن پىداكارلىق قىلماقچىمۇسەن؟

يەر بېقىپ، مۇكچىيىپ ئولتۇرغان مەتسىدىقنىڭ دولىسى تىترەۋاتاتتى. جەۋلاننىڭ سۆزى ئۇنىڭ يارىسىغا تۇز سەپكەندەك تەسىر قىلغانلىقى ئېنىق ئىدى. شۇڭا زۇلال ئۇنى تېخىمۇ ئويغا سېلىپ قويۇشنى لايىق كۆردى.

ــ سەن باشقىلارنىڭ يۈكىنى ئارتىۋېلىپ، پىداكارلىق قىلغىنىڭ بىلەن، ئۇلار ساڭا خەيرخاھلىق قىلارمۇ؟ قۇسماق تەس كېلىپ سۇيىقەست قىلمىسلا بولاتتىغۇ.

ــ مەتسىدىق، زۇلالنىڭ گېپىنى دەڭسەپ كۆر، ــ جەۋلان زۇلالنىڭ گېپىنى يالىڭاچ شەرھىلىدى، ــ مەنپەئەت دېگەن تولىمۇ تاتلىق نېمە، ئۇنىڭ ئالدىدا كىشىنىڭ جېنى ئىتنىڭ جېنى!...

ــ ئۇ... ئۇ پۇللارنى ئۆزۈم تۆلەي... مەن تۆلەپ قايتۇراي... ــ ئۇ يىغلامسىرىدى، ــ چۇنكى، ئۆزۈمنىڭ دېۋەڭلىكىدىن، ھېساب ئىشلىرىغا چولتىلىقىمدىن، ھېسابتا خاتالىق كۆرۈلدى.

ــ بۇ ھېسابتا كېتىپ قالغان خاتالىق ئەمەس، ــ جەۋلاننىڭ

ئاۋازى بىردىنلا كۆتۈرۈلدى، ــ تالونلارنى ئۇيالماي، قىزارماي، نومۇس قىلماي ئۆزگەرتىپ، يىرتىپ ھەم كۆيدۈرۈپ، ئۇنىڭ پۈللىرىنى بۆلۈشكەندە، بۇ تالونلارنىڭ باشقىلارنىڭ قولىدا يەنە ئىككى بىرلەشمە نۇسخىسى بارلىقىنى، شۇنداقلا ھارامنىڭ سورىقى بولىدىغانلىقىنى خىيالىڭلارغا كەلتۈرمىگەن، دېۋەڭلىك دېسە مۇشۇنى دېسە بولىدۇ.

ــ ئەمىسە ئۆزۈڭنىڭ شورى، ــ دېدى زۇلال كەسكىن تەلەپپۇزدا، ــ بۇ پۈللارنى قاچانغىچە قايتۇرۇپ بولىسەن؟

ــ بىر ئايغىچە قايتۇرۇپ بولاي.

ــ بولمايدۇ، ــ زۇلال كۆزىنى قىسىپ قويدى، ــ بىر ھەپتە ئىچىدە قايتۇرىسەن. ئەگەر ۋاقتىدا تۆلىيەلمىسەڭ، قانۇننىڭ «خىيانەت مۇنچە پۇلغا يەتسە ئۆلۈم جازاسى بېرىلىدۇ...» دېگەن ماددىسى بارغۇ دەيمەن.

ــ شۇنداق، ــ جەۋلانمۇ كۆزىنى چۇمچۇكلىتىپ قويدى، ــ مەتسىدىقنىڭ خىيانىتى ئۇنى ئۇچ قېتىم ئېتىشقا يېتىدۇ...

ــ ئىسىت، ــ زۇلال يىغلاۋاتقان مەتسىدىقنى ئېڭىكىدە ئىشارەت قىلدى، ــ باشقىلار ئۇچۇن جېنىڭنى سېلىپ بېرىدىغان بولدۇڭ ــ دە.

مەتسىدىقنىڭ ئايىغى ئاستىغا ياش تامچىلىدى. بىراق، ئۇ «لەيلىنى يامان جاڭگالدا ئېزىقتۇرۇش»، «كامالنى پاشىلقتا كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرۈش»، "ئەخمەتنى كالتەك بىلەن ئۇرۇپ يارىلاندۇرۇش»، «نايمگۇلنى سەتەڭلەر ھىيلىسىگە سېلىش» قاتارلىق مەسىلىرىدە، چاۋارغا ئوخشاشلا جاۋاب بېرىپ ھەممىنى ئىگەمبەردىگە ئارتىپ قويدى. چاۋار ئىككىسىنىڭ جاۋابى خۇددى بىر قېلىپتىن قۇيۇلۇپ چىقىقاندەك ئوخشاش ئىدى. مەتسىدىق «باسقۇنچىلىق»، «ئاغزىغا كۆشۈك سېلىپ كۈرەش قىلىش»، «مال ئېغىلىغا ئوت قويىدى دەپ تۆھمەت چاپلاش» قاتارلىق جىنايەتلىرىدىن قورقۇپ كەتكەن ئىگەمبەردى «ئىز ئۆچۈرۈش»

ئۇچۇن قاتتىلىق قىلىشتىن يانمىدى دېگەن سۆزىدە چىڭ تۇردى.

مىنبىكلار مەتسىدىقنى ئېلىپ چىقىپ كېتىپ ئىگەمبەردىنى ئېلىپ كىردى. ئۇ ئىشخانىغا كىرىپلا توغرا قويۇلغان ئۇستەللەردە ئولتۇرغان جەۋلان، زۇلال، كامالەتلەرگە قاراپ، سۇسقىنا ئېگىلىپ سالام قىلدى. ئاندىن ئىشخانا ئوتتۇرىسىدىكى يالغۇز ئورۇندۇقتا كېلىپ ئولتۇردى. جەۋلان سوراقنى دەسلەپتىلا لەيلىنىڭ يامان جاڭگالدا ھادىسىگە ئۇچراش ۋەقەسىدىن باشلىدى. ئۇ قۇمتامدا يۈز بەرگەن ئىشلارنى بىر - بىرىگە باغلاش ئارقىلىق، ئىگەمبەردىنىڭ ئىمىن تاز بىلەن بىرلىشىپ، لەيلىگە زىيانكەشلىك قىلغانلىقىنى دەللىدى. لېكىن، ئىگەمبەردى ئېغىر - بېسىقلىق بىلەن ئۆزىنى ئاقلىدى. لەيلىنىڭ جەۋلانىنىڭ كۆزىگە چېلىقىپ قېلىشىدىن ئەنسىزلىككە چۈشكەن چاۋار، مەتسىدىقلار ئۇنى كۆزدىن يوقىتىش ئۈچۈن ئىگەمبەردىگە بىر قانچە قېتىم بېسىم ئىشلەتتى. تەڭلىكتە قالغان ئىگەمبەردى كېچىدە بىر نەچچە قېتىم كېلىپ لەيلىگە يالۋۇرغان بولسىمۇ، ئۇ كەتكىلى ئۇنمىدى. چارسىز قالغان چاۋار بىلەن مەتسىدىق بىر كۈنى يۇلغۇنلۇققا يىغىلىپ لەيلىنى يامان جاڭگال قۇملۇقىغا ئاپىرىپ تاشلىۋېتىشنى ئېيتقاندا، ئىگەمبەردى قەتئىي قوشۇلمىغاندى.

— بۇنىڭغا ئىسپاتلىرى بارمۇ؟ — سورىدى جەۋلان دەرگۇماندا بولۇپ.

ئىگەمبەردى تام - تورۇسلارغا تىكىلدى، ئاندىن بېشىنى ساڭگىلىتىپ، بىردەم تۇرغاندىن كېيىن تۇيۇقسىزلا گەۋدىسىنى رۇسلاپ، چىرايى ۋاللىدە ئېچىلدى:

— توغرا، لەيلى يوقاپ كەتكەن كۈنى مەن بىر كېچە جۇۋازخانىدا بولدۇم، بۇنىڭغا ئىنىمىز زۇلال ھەم ئۇنىڭ دادىسى گۇۋاھ.

— ئۇنداقتا، — جەۋلان دەرھاللا سورىدى، — پاشىلىقتا

ئۇنۇمۇر كىتاب تور بىكىتى
www.uyghurkitap.com

كامالنىڭ ئۆيىگە ئوت قويغان ئىشچۇ؟

ـــ ئۆزلىرى لەيلى بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزۈپ بولغاندىن كېيىن ئۇلار كامالنى مېنىڭ قولۇم ئارقىلىق يوقىتىش كويىغا چۈشۈپ ماڭا ئارقا ـ ئارقىدىن بېسىم قىلدى.

ـــ نېمە ئۈچۈن ئۇلار سىلىنىڭ قوللىرى ئارقىلىق كامال، لەيلىلەرنى يوقاتماقچى بولىدۇ.

ـــ چۈنكى، مەن بىرىنچىدىن كەنت باشلىقى، ئىككىنچىدىن، لەيلىنى ئۆز ۋاقتىدا «قارا نوپۇس» دەپ ھەيدىۋەتمىگەن گۇناھ مەندە. ئۈچىنچىدىن، لەيلىگە ئاشلىق نورما بەلگىلەپ بېرىپ كەنتتە ئېلىپ قالدىم. لېكىن، ئۇ كامالدەك ياۋاش يىگىتنىڭ كۆزىنى ئېچىۋەتتى. شۇڭا، مېنىڭ ئۇلار ئالدىدا تىلىم تۇتۇق!

ـــ قېنى داۋاملاشتۇرسىلا!

ـــ مەن پاشىلىققا كىرىپ كامال بىلەن سودىلاشتىم، ئۇمۇ قوشۇلدى، ـــ دېدى ئىگەمبەردى ئېغىر تىنىپ قويۇپ، ـــ مەن ئىككىنچى قېتىم پۇل ۋە ئاشلىق بېلىتىنى ئېلىپ كەلسەم كامال ئاقسۇغا كېتىشتىن يالتىيىپ قاپتۇ. مەن ھەتتا چاۋارنىڭ ۋەدىسىگە ئاساسەن قاشقا تورۇقنى بەرمەكچىمۇ بولدۇم، لېكىن كامال ئۇنىمىدى. لېكىن، خۇدا گۇۋاھ، كىملەرنىڭ ئوت قويغانلىقىنى بىلمەيمەن.

ـــ بىراق، چاۋار ھەم مەتسىدىقلار، ـــ دېدى جەۋلان ئاچچىقى بىلەن، ـــ «لەيلى ھەم كامال ھادىسىلىرىنى ئىگەمبەردى ئۆز جىنايىتىدىن قورقۇپ قىلغان» دەيدۇ، مېنىڭچە بۇ پاكىتلار يوللۇقتەك قىلىدۇ. چۈنكى ئۇلار لەيلىگە يامان نىيەتتە بولمىغان ـ دە.

ـــ چاۋار بىلەن مەتسىدىق بىر ـ بىرىگە باجا كېلىدۇ، ـــ ئىگەمبەردى جەۋلان تۇتاشتۇرۇپ بەرگەن تاماكىنى قولىغا ئالغاندا، كۆزىگە ياش كەلدى، ـــ سائادەت ئوغۇلخاننىڭ نەۋرە سىڭلىسى. ئۇ ئىككىسىنىڭ مەندىن يوشۇرۇن قىلغان

خيانەتلىرى كۆپ. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئاشكارىلىنىپ قېلىشىنىڭ ئاچقۇچى لەيلى بىلەن كامال ئىكەنلىكىنى ئوبدان بىلىدۇ.

— ئىگەمبەردىكا، سىلى پاكىتلارنى ئاستىن - ئۈستۈن قىلىۋاتىدىلا، — زۇلال خاتىرىسىگە كۆز تاشلىدى، — ئۇلار ھەتتا ئاق ئوغۇت، قۇنقۇزۇش بۇيۇملىرى، كامال سېتىپ كەلگەن نەرسىلەرنىڭ پۇلىنىمۇ ئىگەمبەردى ئۆلەشتۇرۇپ بېرەتتى، ئۆزى بىزدىن كۆپ ئالاتتى، دەۋاتسا.

ئىگەمبەردى ئاچچىقى بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتىيۇ، لېكىن جەۋلانغا قاراپ بېشىنى چايقىغىنىچە ئاستاغىنا ئولتۇردى.

— راست، ئۇلار ھازىر بارلىق شالدىر - شاپىلاقنى ماڭا ئارتىپ قويۇپ قۇتۇلماقچى بولۇۋاتىدۇ. مەن ھازىرغىچە ئۆزۈم بىلگەن، ئېسىمدە قالغان خىيانەتلىرىمنى تاپشۇرۇپ كېلىۋاتىمەن، — ئىگەمبەردى چوڭقۇر تىنىپ قويدى، — جەۋلان، ئۆزلىرى ھۆكۈمەت ئەۋەتكەن كادىر، ئۇلارنىڭ نېمە ئۈچۈن شۇنداق دەۋاتقىنىنىڭ تېگىگە يېتىدىلا. قېنى تەكشۈرۈپ كۆرەلا.

جەۋلان، زۇلال، كامالەتلەر بىر - بىرىگە قاراپ باشلىنى بىلىنەر - بىلىنمەس لىڭشىتىپ قويۇشتى. دەرۋەقە ئىگەمبەردى مەسىلە تاپشۇرۇشتا باشقىلارغا قارىغاندا خېلى سەممىي بولۇۋاتاتتى. ئۇ يېزىپ تاپشۇرغان بىر نەچچە قېتىملىق غوللۇق پۇل بۆلۈشۈش باشقىلارنىڭ تەكشۈرۈشنامىلىرىدە يوق بولۇپ، كامال يېزىپ قالدۇرغان تالونلاردىكى پۇلنىڭ ئۆزى ئىدى. ئەمما، بۇلارنى نەچچە يىللىق قۇمتام كەنتى كىرىمىگە سېلىشتۇرغاندا يەنىلا ھېچنېمىگە ئەرزىمەيتتى. شۇڭا، جەۋلان «تەكشۈرۈش مەشغۇلچە بولسۇن» دېگەن مەنىدە ئىشارەت قىلغاندىن كېيىن ئىگەمبەردىگە سىلىق - سىپايىلىك بىلەن سۆزلىدى. ئۇنىڭ سۆزلىرىدىن نەسىھەت، تەنبىھ ۋە تەھدىت پۈرىقى كېلىپ

www.uyghurkitap.com
ئۇنۇمۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

تۇراتتى.

ـــ ئىگەمبەردىكا، ئۆزلىرى كەنتنىڭ ئاتىسى، بۇ ھوقۇقنى خەلق بەرگەن. ئەمما، ئىمتىيازلىرىدىن پايدىلىنىپ چىرىكلەشتىلە. دېھقانلارنىڭ ئۈمىدىنى يەردە قويدىلا. مانا ئەمدىلىكتە سىلى ئىشەنگەن ئادەملەر مەيدىلىرىگە تېپىپ گۆرگە ئىتتىرىۋاتىدۇ. پارتىيە، خەلق قۇتقۇزۇۋېلىش ئۈچۈن قولىنى سوزسا ئىشەنمەيۋاتىدىلا، قېنى، سىلى يەنە قاچانغىچە جاھىللىق قىلىدىكەنلا، كۆرۈپ باقايلى.

ئىككى مىنبىڭ ئىگەمبەردىنى ئالدىغا سېلىپ ئېلىپ ماڭدى. جەۋلان، زۇلال، كامالەتلەرمۇ ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن چىقىپ ياندىكى ئىشخانىغا كىرىشتى. جەۋلاننىڭ بۇيرۇقى بىلەن چاۋار بىلەن مەتسىدىقنى ئېلىپ كەلدى. چاۋار ياۋاشلىق بىلەن باش ئېگىپ تۇرغان ئىككى بۇرادىرىگە يەۋەتكۈدەك ئەلپازدا ئالىيىپ تۇراتتى. جەۋلان ئۇلارغا ئۆيىگە قايتىشىنى، لېكىن قالايمىقان سىرتلارغا چىقماسلىق، بىر ـ بىرى بىلەن ئالاقىلەشمەسلىك، ئەگەر تۈزۈمگە خىلاپلىق قىلغۇچىلار بايقالسا، قاتتىق بىر تەرەپ قىلىنىدىغانلىقىنى ئۇقتۇرۇپ قويۇپ بەردى. ئۇلار ئىلگىرى ـ كېيىن دەرۋازىدىن چىقىپ ئۇزاپ كېتىشتى. ئەڭ ئاخىرىدا كېتىۋاتقان مەتسىدىق يېڭىلا كېزىكتىن قوپقان ئاغرىقتەك سەنتۈرۈلۈپ ـ پۇتلىشىپ ئۆيىگە ئارانلا كېلىۋالدى. ئۇ دەرۋازىدىن كىرىپلا پۇتلىشىپ يىقىلدى. تاراق ـ تۇرۇقتىن چۆچۈپ كەتكەن سائادەت ئۆيدىن ئوقچۇپ چىققىنىچە ئاللا ـ توۋا دەپ ۋارقىراپ ئېرىنى يۆلىدى. مەتسىدىقنىڭ تىزلىرى پۈكۈلۈپ بىر خالتا گۆشتەك مىلىق ـ سىلىقلا بولۇپ قالغانىدى.

سائادەت ئېرىنى ئىككى قات كۆرپىدە ياتقۇزۇپ، چۆپ ئاش ئىچۈردى. لېكىن، مەتسىدىق بېشىنى ئىككى ياققا چايقاپ، ھۆ تارتىپ يىغىنى باشلىۋەتتى.

ـــ مەن تۈگەشتىم، مېنى ئاتىدىغان بولدى، قىزىم بىلەن

ئوغلۇم يېتىم بولۇپ قالارمۇ، سائادەت، ياخشى ـ ياماندېيىشكەن بولساق مەندىن رازى بول، ـــ دەپ ناله ـ پەريادنى باشلىۋەتتى. ئۇ يىغلا ـ يىغلا ئۆزىمۇ هالىدىن كەتتى. ئاخىر چىدىيالمىغان سائادەت قولىدىكى چېنىنى شىرەگە قويدى ـ دە، ئۇمۇ يىغلىغانچە ۋارقىردى:

ـــ نېمانداق تۇغمەيدىغان يىغا بۇ، توۋا، سىلىمۇ ئەر بولۇپ قاپتىلا.

تولا يىغلاپ كاكىراپ قالغان مەتسىدىق غاراڭ ـ غۇرۇڭ ئاۋازدا بۇگۈنكى سوئال ـ سوراق جەريانىنى ئېسەدەپ تۇرۇپ سۆزلەشكە باشلىدى. بىرىنچى قېتىملىق خۇلاسىدە بېكىتىلگەن خىيانەتنى ئاڭلىغان سائادەتمۇ ئايلىنىپ يىقىلىپ چۈشكىلى تاسلا قالدى. بۇ تېخى ئۆزگەرتىلگەن تالون، ئاق هۆججەتلەردىكى ساختىلىق هەم كامال، ئىگەمبەردىلەرنىڭ تاغدىن ـ باغدىن پاش قىلىشلىرى ئىدى. ئەگەر شەهەردىكى سودا ئىدارىسى، ماي زاۋۇتى، ئاشلىق ساڭ، گىلەم كارخانىلىرىنىڭ، ئاشلىق، ياغلىق دان، ئۆچكە تېۋىتى، قۇرۇق يەل ـ يېمىش، گىلەم ـ خۇرجۇن، پاختا، چىگىت، گۆش سېتىۋالغان تالون كۆتەكلىرىنى ئېلىپ كېلىدىغان بولسا، ئۇلارنىڭ پۇللىرى مەتسىدىقنى ئۇدۇل دار ئالدىغا سۆرەپ باراتتى. چۈنكى، نەچچە يىللاردىن بېرى كۆيدۇرۇپ، يىرتىپ ئورنىنى يوقاتقان تالون ـ هۆججەتلەر ئاز ئەمەس ـ تە!

ـــ خوتۇن، ـــ دېدى مەتسىدىق يىغلامسىراپ، ـــ شۇنچە كۆپ پۇلنى قانداق تۆلەيمەن؟ جەۋلان قىلغان خىيانىتىڭ سېنى ئۆچ قېتىم ئېتىشقا يېتىدۇ، دەۋاتسا.

ـــ ۋاي خۇدايىم، هەممىنى سىلى خەجلىمىسىلە، ـــ سائادەت چالۋاقاپلا كەتتى، ـــ چاۋار، ئىگەمبەردىلەر سىلىدىن كۆپ ئالغان تۇرسا. ئۇلارنىڭ ئۇلۇشىنى تۆلەشكە بىزنىڭ بېشىمىزنى ئېشەك غاجىلىۋالمىغان.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى نادىرىسى

ـــ ھەر قېتىم بۆلۈشكەن پۇللارنى يېزىپ ماڭغان خاتىرە بار ئىدى...

ـــ پاھ، پاھ، ئەۋلىيادەك ئىش قىپتىلا، شۇنى ئاپىرىپ كۆزىگە تىقسىلا، ئۇلار يەيدىغاننى يەپ ـ يەۋېلىپ، ئەمدى قۇسىدىغان ۋاقىتتا قىيامەتنىڭ مۆشۈكىدەك كۆزىنى يۇمۇۋالسا بولامدا؟

ـــ ئۇ... ئۇ خاتىرە ئىشخانامدا كۆمۈكلۈك ئىدى.

ـــ ۋاي خۇدايىم، ـــ سائادەت كالپۇكىنى چىشلىدى، ـــ ئەمدى قانداق قىلارمىز، ئۇلار ئىشخانىغا قۇلۇپ سېلىۋالغاندۇ؟

ـــ بۇغالتىر ئىشخانىسىدىكى مەنقۇلاتلارنى ئۆتكۈزۈپ بەرگەندە بىر تال ئاچقۇچنى ئېلىۋالغانىدىم.

ـــ راستما؟ ـــ خۇشاللىقتىن سائادەتنىڭ كۆزلىرى ئويناپ كەتتى، ـــ ئەمىسە نېمىگە قاراپ تۇرىدىلا، ھازىر ھەممە خەق سۈت ئۇيقۇسىدا ئۇخلاۋاتىدۇ...

ئەر ـ خوتۇن ئۆزئارا بىر پەس قۇلاق يېقىشىۋالغاندىن كېيىن مەتسىدىق ئاغزى ـ بۇرۇنلىرىنى قارا پوتىدا ئوراپ ئۆيدىن چىقتى. تېخى ئاي تۇغمىغاچقىمۇ ھويلا ئىچىگە قاراڭغۇلۇق تىقىلغان ئىدى. بىراق، يۇلتۇزلار شۇنچە روشەن چاقناپ تۇراتتى. مەتسىدىق ئەتراپتا كۆزىتىۋاتقان مىنبىڭلار بولۇشى مۇمكىن دەپ ئويلىغاچقا، باغ تېمىدىن ئارتىلىپ، چوڭقۇر ئېرىق ئىچى بىلەن چوڭ يولغا چىقىۋالدى. ئۇ يول بويى بولجالىق، سۆگەتلىك، جىگدىلىكلەر ئارىسىدىن مېڭىپ كەنت تەشكىلى كوچىسىغا يېتىپ كەلدى. ئاندىن دوڭغاق ئۈجمە ئارقىلىق پىچان دۆۋىلەنگەن ئۆگزىگە يامىشىپ چىقتى. ئەمما، جەۋلاننىڭ ياتىقىنى قوغداۋاتقان ئىككى مىنبىڭنىڭ گىرىمسەن سايىسىنى كۆرۈپ ھويلىغا شوتا ئارقىلىق چۈشمەي تامدىن سىيرىلىپ چۈشتى. شۇنداقتىمۇ ئۇ ئەتراپنى راسا كۆزەتكەندىن كېيىن قاراڭغۇ تام دالدىلىرى ئارقىلىق يان قورۇنىڭ ئەگۈنىگە

شىپلداپ بېرىۋالدى. مەتسىدىق يان قورۇ ھويلىسىغا غىپپىدە كىرىۋالغاندىن كېيىن پۇتىنىڭ ئۈچىدا دەسسەپ بوغالتىر ئىشخانىسىغا ئەمدىلا كېلىشى ئۆگزىدىكى مىنبىڭ «كىم سەن؟» دەپ ۋارقىرىدى. ھۇدۇقۇپ ۋە قورقۇپ كەتكەن مەتسىدىق پالاق ـ پۇلۇق ئارقىغا قېچىپ، ئۆگزىگە ياماشتى ـ دە، كوچىغا سەكرەپ چۈشۈپ كەلگەن يولى بويىچە تىكشۈەتتى. ئۇ كەنت ھويلىسىدىن كېلىۋاتقان ئەنسىز ئاۋازلارنى ئاڭلاپ ئۆلە ـ تىرىلىشىگە باقماي، تېخىمۇ تېز يۈگۈردى. ئۇ جىگدىلىك مەھەللىسىنىڭ ئاچال يولىغا كەلگەندىلا ئۆزىنى بېسۋېلىپ بىر تۈپ پاخپاق ئارغانىنىڭ تۈۋىدە دالدىلاندى.

مەتسىدىق خوتۇنىنىڭ مەسلىھەتى بويىچە «خاتىرىنى كۆزىگە تىقىش» ئارقىلىق ئىگەمبەردى، چاۋارلاردىن كۆپ پۇل ئۇندۇرمەكچى ئىدى. ئەمما، ئويلىمىغان يەردىن مىنبىڭلار تۈيۈپ قېلىشتى. بۇ ئەھۋالنى ئەتىلا جەۋلان، ھاشىملار ئاڭلىسا بۇغالتىر ئىشخانىسىنى تېخىمۇ قاتتىق ئىسكەنجىگە ئالىدۇ. ھەتتا ئىشخانىنى قايتىدىن ئەرەختەن ـ پەرەختەن قىلىپ ئاختۇرۇشتىن يانمايدۇ. مەتسىدىق ئۇيان ئويلا، بۇيان ئويلا ئاخىر يەنىلا ئىگەمبەردىگە يېلىنىپ باقماقچى بولدى. چۈنكى، ئۇنىڭ بېشىدىكى «كەنت باشلىق»لىق تاجىسىنى ئېلىۋەتمىگەچكە، ھەرقانداق ئىشخانىغا كىرىپ ـ چىقالايتتى. ئاددىيسى، «بۇغالتىر ئىشخانىسىدا مەسلەمگە تەييارلىق قىلىۋالسام» دېسە جەۋلان «بوپتۇ» دېيىشىمۇ مۇمكىن.

لېكىن تاقتاق خىياللىرىدىن كۆڭلى تەسكىن تاپقان مەتسىدىق ئۆيىگە قايتماي، ئىگەمبەردىنىڭ ئىشىك ئالدىغا كەلدى. ئۇ دەرۋازىنىڭ ھالقىسىنى ئېھتىيات بىلەن شاراقلىتىپ ھەم دەرۋازا يوچۇقىغا تۇمشۇقىنى كەپلەپ ئاستا ۋارقىرىدى:

ـــ ئىگەمبەردىكا، ھاي ئىگەمبەردىكا! كەنت باشلىقى، ئىشكىنى ئاچسىلا.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادىرىسى

ئىچكىرىدىن خېلى بىر چاغدىلا «ئو...» دېگەن بوشقىنا ئاۋاز ئاڭلىنىپ، دەرۋازا ئېھتىيات بىلەن ئاستا ئېچىلدى. ئەمما، ئىگەمبەردى نىقابلانغان ئادەمدىن قورقۇپ ئارقىغا داجىدى:

— كىم سەن؟ نېمە... نېمە ئىشىڭ بار؟

مەتسىدىق ئاغزى - بۇرنىنى يۆگىۋالغان قارا لاتىنى چۈشۈرۈۋېتىپ، ھويلىغا لىپپىدە كىرىۋالدى. ئەنسىزچىلىك ئىچىدە قالغان ئىگەمبەردى قورققىنىدىن زەردە بىلەن شىۋىرلىدى:

— ھەي ئىت پاكار، جان ساقلىغىلى قويامسەن، يوق؟ — ئىگەمبەردى كوچىغا قارىۋېتىپ دەرۋازىنى ياپتى، — نېمانداق لالما ئىتتەك سوكۇلداپ يۈرىسەن؟ بايا جەۋلاننىڭ «ئالاقىلەشسەڭ قاتتىق تەدبىر قوللىنىمىز» دېگەن گېپىنى ئۇنتۇپ قالدىڭما؟

مەتسىدىق نېمە ۋەجىدىن كەلگەنلىكىنى ئېڭەكلىرى كاسىلدىغان ھالدا دەپ بولۇشى ئىگەمبەردى قوللىرىنى شىلتىگەن ھالدا چېچىلدى:

— كېچىكتۇق، ئەمدى كېچىكتۇق.

تۈنۈگۈن چۈشتىن كېيىن كەنت تەشكىلى ئىشخانىسىدا مەسىلىسىگە تەييارلىق قىلىۋاتقان ئىگەمبەردى كامالەتتىن قەغەز ئېلىش ئۈچۈن بۇغالتىر ئىشخانىسىغا كىرگەن ئىدى. ئىشخانىدىكى ئۈستەل - ئورۇندۇقلارنىڭ ئورنى رەتلىنىپ، يوغان ھەم كېلەڭسىز ماتېرىيال ئىشكاپى خاتىرە كۆمۈلگەن بۇلۇڭدا چوقچىيىپ تۇراتتى. ئۇنى ئاز بولغاندا تۆت ئادەم ياكى ئالتە ئادەم ئارانلا يۆتكىيەلەيتتى. ئىگەمبەردى بىردىنلا مەتسىدىقتىن گۇمانلىنىپ قالدى.

— ھەي مەتسىدىق، ئۇ خاتىرە ئارقىلىق بىز بىلەن ھېساب - كىتاب قىلماقچىمىدىڭ؟

— ئەمىسە پۇلنى بۆلگەندە تەڭ ئېلىپ، مەن جېنىمنى سېلىپ بېرەيما؟ — مەتسىدىق بوينىنى تولغىدى، — بىر ئۈلۈش

سىلى، يەنە بىر ئۇلۇشنى چاۋار، قىسقىسى ئۇچمىز تەڭ تۆلەيمىز.

ئىگەمبەردى راستتىنلا قورقتى! ئۆزلىرىنىڭ قىلىۋاتقان ئىشلىرىنىڭ ھالا بىر كۈنلىرى بويىنىغا سىرتماق بولۇپ چۈشۈشىدىن ئەنسىرىگەن مەتسىدىق ھەر قېتىم بۆلۈشكەن پۇل، مەنقۇلات ئامبىرىدىن ئالغان نەرسىلەر، قۇمتام كەنتىنىڭ قان ـ تەرىنى بۇلاپ يېيىشلەر ئەدناسى ھۆكۈمەت تەرىپىدىن تەقسىم قىلىنغان قۇتقۇزۇش بۇيۇملىرىغىچە، يىرتىلغان، كۆيدۈرۈلگەن تالونلارغىچە يېزىپ ماڭغانلىقى ئېنىق. چۈنكى، مەتسىدىق ھەممە بالايى ـ بەتتەرلەرنىڭ ئۆزىنىڭلا زىممىسىگە چۈشۈپ قېلىشىدىن ھەزەر ئەيلەيدۇ ـ دە! ئۇنىڭ كۆك تاشلىق خاتىرىسى بولسىلا، شەھەردىن ئېلىپ كېلىدىغان ئىسپاتلارنىڭ نېمە كېرىكى!! ئەڭ قورقۇنچلۇقى، بۇ خاتىرە يۇقىرىغا تاپشۇرۇلسا، خاتالىقلارنىڭمۇ خاراكتېرى بىر يولىلا ئۆزگىرىپ، ھەممىسى مەسچىتقا چېچىلان قارا ئىت بولۇپ قالاتتى. ئەمدى مەتسىدىققا يېلىنىپ، بىر ئامالالاپ ئۇنى ئۆز كېچىكىگە كىرگۈزمىسە بولمايتتى.

ـــ مەتسىدىق ئىنى، ماڭا تېگىشلىك پۇلنى بېرەي، ـــ ئىگەمبەردىنىڭ ئاۋازى بىردىنلا يۇمشىدى، ـــ بىراق، مەن پۇللىرىمنى شەھەردىكى بانكىغا قويغان، ئون نەچچە كۈن سەۋر قىلىپ تۇرسىڭ.

ـــ بولمايدۇ، ئۇلار بىر ھەپتە ئىچىدە تاپمىسىڭ ئاتمىز دەۋاتسا...

ـــ ماقۇل، ماقۇل، ـــ ئىگەمبەردىنىڭ بەللىرى پۈكۈلدى، ـــ مەن شەھەرگە بىر كىمنى كىرگۈزۈپ ھەپتە ئىچىدە تەييارلاپ بېرەي، لېكىن شەرتىم، مېنى ئارىغا قاتمىسىڭ.

ـــ ئۇنداقتا قانداق بولىدۇ، ھەممىنى مەن خىيانەت قىلغان دېسەم، گۇناھىم تېخىمۇ ئېغىرلىشىپ كەتمەمدۇ؟

ـــ قارا ئۇكا، كەنتىمىزگە تراكتور ئېلىش ئۈچۈن بانكىغا، ـــ

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تورپىكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پىڭى نادرىسى

ئىگەمبەردى يەنىلا ئويلىنىپ قالدى، ـــ يا، ياق بانكىغا دېسەڭ بولمىغۇدەك، كىچىك ئانامنىڭ ئۆيىگە قويۇپ قويغان، بۇنىڭغا ئىگەمبەردى، چاۋارلار گۇۋاھ دېسەڭ بولىدىغۇ.

ـــ ئۇلار كىچىك ئاناڭنىڭ ئۆيىگە ھازىرلا بارىمىز، دەپ تۇرۇۋالسا قانداق قىلىمەن؟

ـــ بىرەر باھانە كۆرسەتمەمسەن؟ «كىچىك ئانام ناھىيىگە تويغا ياكى نەزىرگە كېتىپتۇ، بۈگۈن ـ ئەتىگىچە كېلىدۇ» دېگىن، ئاڭغىچە ئۆزۈمگە تېگىشلىك پۇلنى تەييارلاپ بەرمەمدىم.

ـــ بۇمۇ بوپقالغۇدەك، لېكىن پۇلنى ۋاقتىدا تەييارلاپ بەرمىسىلە، مەن چىرىكلىككە زەربە بېرىش گۇرۇپپىسىغا خاتىرىنى پاش قىلىمەن.

ـــ خاتىرجەم بول، چوقۇم تەييارلايمەن.

ئىگەمبەردى مەتسىدىقنى چىقىرىۋېتىپ، دەرۋازىنى قۇلۇپلاپ ئۆيىگە كىردى. باياتىن بېرى دېرىزىدىن ماراپ تۇرغان نىساخان ھەممە گەپلەرنى ئاڭلىغانىدى. شۇڭا ئېرى سۇپا ئۈستىگە چىقىپ بولغۇچە كايىپ كەتتى:

ـــ مەن بۇرۇنلا بۇ خەقتە يۈز يوق دېمىگەنمىدىم. مانا ئەمدى ئالا كېچىدە پۇل دەپ كەپتۇ.

ـــ راست دەيسەن خوتۇن، ئىككى قېتىملىق ئادەم قەستلەش ئىشىنىمۇ ماڭا ئارتىپ قويدى ئەمەسمۇ.

ـــ بۇ ئىشلارنىڭ مىزەممىتى ئارتىلىپ قېلىپ، ـــ نىساخان يىغلىدى، ـــ سىلىگە بىرەر ئىش بولۇپ قالسا ئۇششاق بالىلار بىلەن قانداقمۇ قىلارمەن؟

ـــ خوتۇن، قاقشىغان بىلەن بىكار، ـــ ئىگەمبەردى تاماكا ئورىغاچ باش چايقىدى، ـــ ئاۋۋال مەتسىدىققا بېرىدىغان پۇلنى تەييار قىلايلى، بولمىسا ئۇ چاۋىمىزنى چىتقا يايىدىغان يۈزسىزلەردىن.

ـــ سىلى شەھەرگە كىرەلمىسىلە، ئۇ پۇلنى كىم ئەكېلىدۇ؟

ـــ ئۇكاڭ بەردىقۇلنى كىرگۈزەيلى، شۇ ئەكېلىپ بەرسۇن.

ـــ بېشىڭنى يەيدىغان نەس باسقۇر پاكار، پۇتلىشىپ ئۆلەرسەن! گۆرۈڭگە ئوت كېتەر! پۇل دېگەن ئاغزىڭغا مۇنناق چىقار ئىلاھىم!

نىساخان مەتسىدىقنى راسا قارغاۋاتقاندا ئۇ چاۋارنىڭ ھويلىسىدا ئاغزىدىن كۆپۈك قاينىتىپ، ئالقانلىرىغا ئۇرۇپ سۆزلەۋاتاتتى. ئۇنىڭ دېگەنلىرىنى ئاڭلىغانسېرى چاۋارنىڭ كۆز قارىچۇقلىرى خۇددى مۇز ساقىدەك سوغۇق يالتىراپ بىر چېكىتكە قادىلىپ قالدى. قاپقارا سېمىز چىرايى بولسا ئادەم چېچىش ئالدىدا تۇرغان جاللاتنىڭ ۋەھشىي چىرايىدەك سۇرلۇكلىشىپ كەتكەنىدى.

ـــ ھىم... كۆك تاشلىق خاتىرەم بار، دېگىن، ـــ چاۋارنىڭ بوش تىترەۋاتقان قوللىرى پىچىقنىڭ دەستىسىنى سىلىشى مەتسىدىق ئارقىغا چېكىندى، ـــ بولدۇ، ئىگەمبەردىدەك مەنمۇ بىر ئۇلۇشنى بەرسەم بولىدىغۇ؟

ـــ ئەمىسە قاچان؟

ـــ شەھەرگە كىرىپ بانكىدىن پۇل ئاجرىتىش ئۈچۈن بىرەر ئەپلىك پۇرسەت بولمىسا بولماس.

ـــ بىر ھەپتىدىن ئېشىپ كەتسە، ـــ مەتسىدىق ئارقىغا يەنە چېكىندى، ـــ مېنى يۇز ـ خاتىر قىلمىدى دەپ قالمىسىلا، «چىرىكلىككە زەربە بېرىش» گۇرۇپپىسىغا خاتىرىنى تاپشۇرۇپ بېرىپ گۇناھىمنى يېنىكلىتىمەن.

ـــ بولدۇ دېدىمغۇ، مۇناپىق، ـــ چاۋار ئۆزىنى تۇتۇۋالالمىدى، ـــ پۇل تەييار بولغاندىن كېيىن مەن سېنى ئىزدەيمەن، ئەمما بىر شەرت، مېنىڭ پۇل بەرگەنلىكىمنى ئېنىق ـ جىنغا، ھەتتا خوتۇنۇڭغىمۇ تىنمايسەن.

ـــ نېمىشقا ئەمدى؟

ـــ نېمىشقا دېگىنىڭ نېمىسى؟ ھازىر ئىككىمىزلا قاشقىسى

بار بۆره تۇرساق، ئۆزئارا بىر ـ بىرىمىزنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن پۇل بېرىشكەنلىكلىرىمىزنى ئۇلار بىلىپ قالسا، ئاقىۋىتى نېمە بولىدىغانلىقىنى بىلەمسەن؟ ئىگەمبەردى دېگەندەك «تراكتور ئالىدىغان پۇل» دەپلا تۇرۇۋالمايتتى. ئەگەر بىر كىمگە دېسەك مەندىن پۇلنىڭ سۇنۇقىنىمۇ ئالالمايسەن. ماڭ ئەمدى چىقىپ كەت.

چاۋار مەتسىدىقنىڭ دۇمبىسىدىن بوشقىنا ئىتتىرىپ چىقىرىۋەتكەندىن كېيىن دەرۋازىنى تاقىدى. ئاندىن ئۇ پەلەمپەيگە قەدەم ئىلىپ بولۇپ، توختاپ قالدى. ئوغۇلخان تورۇسنى كۆتۈرۈۋەتكۈدەك خورەك تارتمىغىنى بىلەن ئۇنىڭ توختىماي بۇرنىدا پۈشتەك چىلىپ پۇشۇلداشلىرى ئادەمنىڭ ئىچىنى سىقىپ قويايتتى. خىيال، ئوي ـ پىكىر ۋە نازۇك پىلانلارنى ھەقدادىغا يەتكۈزۈپ ئويلاش ھەم ئۇلارنىڭ يىلتىزلىرىنى كۆرۈش ئۈچۈن چاۋار بەكمۇ تىمتاسلىقىنى خالايتتى. شۇڭا، ئۇ ئارقىغا يېنىپ باغقا كىرىپ كەتتى. پايانسىز قۇم دەشتىدىن كۆتۈرۈلگەن ئاي باغدىكى بىر تۇپ قېرى ئامۇتنىڭ ئۈستىگە قونۇۋالغاندى. يوپۇرماقلىرى تۆكۈلۈپ كەتكەن نازۇك شۇڭلاردا ھاياتقا تويمىغان بىر نەچچە تال قورۇلۇپ كەتكەن ئامۇت قارىيىپ كۆرۈنەتتى. ھەرخىل مېۋىلەرنىڭ رەڭگارەڭ يوپۇرماقلىرى باغ ئىچىدىكى چىغىر يوللارنى باغاشلىۋالغاندى. لېكىن، زەپىران ياپراقلار ئارىسىدىن ساپسېرىق بېھىلەر ماراپ قارايتتى. كېچە ئاپئاق ئايدىڭ بولۇپ، نەرسىلەرنىڭ ئېنىق بولمىغان ئىزنالىرى غۇۋا كۆرۈنۈپ تۇراتتى. تېخىچىلا ئۇرۇلمىگەن بېھىلەرگە، ناسۋال قاپىقىدەك ئېسىلىپ تۇرغان ئاندا ـ ساندا قۇرۇق ئامۇتلارغا، پىلدىرلىشىۋاتقان تەنھا ياپراقلارغا قاراپ: شۇلار چېغىدا ھاياتقا قانمايدۇ... دېگەن ئوي كۆڭلىدىن كەچكەن چاۋار ئېغىر خورسىنىپ، ئايىغى ئاستىدىكى غازاڭلارغا قاراپ قويدى. ئەجەب ئىش، چاۋار شۇ ياشلىق بولغۇچە بۇنداق غېرىبسىنىپ، ئاھ

ئۇرۇپ باقمىغاندى. بىراق، بۇ قېتىم ئۇنىڭمۇ ھايات قىسمەتلىرىگە «كۇز» كېلىپ قالغاندەك قىلاتتى. لىللا گەپنى قىلغاندا بۇ «كۇز» نى ئۆزى چىللاپ كەلدى. ئۇ «ئىشەنچسىز دوستتىن، ئىشەنچلىك دۇشمەن ياخشى»، «چالا مۇسۇلماندىن، شەيتان ياخشى» دېگەن بوۋىلارنىڭ نەسىھەتلىرىنى ئۇنتۇپ، ئىشەنچسىز ئادەملەرگە سىرنى بېرىپ قويدى. دانالار:

ھەر سىرنى دىلدا ساقلىسا دانا،
ئۇ يوشۇرۇن بولسۇن مىسالى ئەنقا.
سەدەپنىڭ ئىچىدە قاتار دۇر بولۇر،
سىر قىلىپ يوشۇرغاچ قەلبدە دەريا...

دەپ بىكار ئېيتمىغان ـ دە. مانا ئەمدىلىكتە ئىگەمبەردى، مەتسىدىق، ھابىللار ئۇنىڭ گۆرىنى قازىدىغان گۆركارلار بولۇپ قالىدىغاندەك تۇرىدۇ... شۇنداق، بۇ لەنىتىلەر نۇرغۇن ئىشلارنىڭ شاھىتى ۋە ئاسىيسى!

چاۋار باغ ئىچىدىكى غازاڭ باسقان چىغىر يوللاردا ئاستا مېڭىپ تۇۋۇنسىز خىياللار قاينىمىغا پاتقان ئىدى! كەم چىققان ئاشلىق، ئاق ئوغۇت، قۇتقۇزۇش بۇيۇملىرى، بىرقانچە پارچە گىلەملەر قانۇندا تارازا باسقۇدەك چوڭ ئىشلار ئەمەس. ئەمما، مەتسىدىقنىڭ سېسىق ئاغزى ئېچىلدىيۇ، ھېلىقى بۆلۈشكەن كۆپ پۇللار ئۆلۈم بوسۇغىسىغا ئېلىپ بارمىسمۇ، خېلىلا قارا تەرگە چۆمدۇرۇپ، نەم ـ نەمگە ئۇسسۇل ئويناتمىدۇ. تۇۋا، ئادەمنىڭ گول، نادىنى يوقكەن! شۇنچە يىللاردىن بېرى ھېچكىمگە تۇيدۇرماي، ھەممىنى خاتىرلەپ كەلگىنىنى قارا! ئۇ ئەسلىدە ئايىغىدا قۇرت ئۆلمەيدىغان، ياۋاش، مۆمىن بىر سايات ئىدىغۇ! چاۋارنىڭ ئۇنى «بىر قوللۇق تەربىيىلىدىم...» دەپ ئۆزىگە تەمەننا قويغانلىرى قېنى؟

چاۋار قېرى ئاموتنىڭ غولىغا يۆلىنىپ ئاسماندىكى ئايغا قارىدى. ئايمۇ ئۇنىڭغا مەسخىرە بىلەن كۈلۈپ: «كۆرگۈلۈكلۈك ئالدىڭدا» دېگەندەك قاراپ تۇراتتى. راست ئەمەسمۇ، لەيلى دېگەن ئالۋاستىنى يامان جاڭگالدا ئېزىقتۇرۇپ ئۆلتۈرۈش، كامالنى كۆيدۈرۈپ چۈچۈلىغا ئايلاندۇرۇشنىڭ ئۆزى ئۇدۇل دوزاخقا ئاپىرىدىغان دەھشەتلىك يول!... ئەگەر مەتسىدىقلا ئىقرار قىلمىسا، ئىگەمبەردىگە ئارتىپ قويۇپ، قۇتۇلغىلى بولاتتى. چۈنكى، بۇ لەيلىگە مۇناسىۋەتلىك ئىشلار تۇرسا! بىراق مەتسىدىقتا زەررىچە ئۇمىد قالمىدى. ئۇ ھازىر چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىدىن پۇل ئۇندۇرۇشنىڭ كويىدا، ھەممىنى دوغا تىكمەكچى!

چاۋارنى ئەنسىزلىككە سېلىۋاتقان يەنە بىر ئادەم ھاشىم ئىدى. ئۇنىڭ بېشىدىكى شۇجىلىق تاجىنى ئېلىپ تاشلاپ، بىر كېچىدىلا ئوغرى قىلىپ قويۇشتەك سۈيىقەست، ھىيلە ـ مىكىر، تۆھمەتلەر ئادەتتىكى جىنايەت ھېسابلانمايتتى. سىنىپىي كۈرەش تۇتقا قىلىنىۋاتقان ئىنچىكە ۋەزىيەتتە «ئەكسىيەتچىلەرنىڭ ئىنقىلابىي كادىرلاردىن سىنىپىي ئۆچ ئېلىشى» دەپ قارىلىپ ئېغىر جازاغا تارتىلاتتى. ھاشىمنى قەستلەش، لەيلى بىلەن كامالنى ئۆلتۈرۈشكە مەتسىدىق، ھابىللارنى ئارىلاشتۇرۇپ قويغىنىنى كۆرمەمدىغان! قانداق بولۇپ سەۋەنلىك يۈز بەردى؟ ھەي دەرىخا... ئادەمنى خاتا مۆلچەرلەش، توغرا باھا بېرمەسلىكتىن تۆلەيدىغان بەدەل ئۆمۈر شامىكىنى ئۆزۈك پۈۋلەپ ئۆچۈرۈشتەك پاجىئەكەن ئەمەسمۇ! ئەۋلىيالار: «قورقۇنچاق ئادەم ئاللانىڭ ئەڭ ناباب بەندىسىدۇر...» دەپ بىكار ئېيتماپتىكەن. مانا ھازىر مەتسىدىق قورقىنىدىن تامبىلى بىلىدە توختىمايۋاتىدۇ. ئۇنىڭغا بىر ئۇلۇش پۇلنى بېرىپ ئاغزىنى ئېتىش كېرەكمۇ؟ زادى شۇنىڭ بىلەن بالا ـ قازانىڭ ئاغزى ئېتىلەمدۇ، يوق! ھەي مۇناپىق پاكار، زۇۋانىڭنى مەڭگۈ

ئېچىلماس قىلىۋەتكىنى بولسا كاشكى...

چاۋارنىڭ قىياق كۆزلىرى قىسىلىپ، قانداقتۇر بىر شۇملۇق كۆز ئالدىدىن لىپ قىلىپ ئۆتتى...

چاۋار باغنى ئارىلاپ، ئېغىر خىياللار ئىلكىدە قالغاندىن سەل ئىلگىرى، يەنى مەتسىدىق كەنت تەشكىلىدىن قېچىپ كەلگەندىن كېيىن مىنبىگىلارنى تەكشۈرۈپ كەلگەن ھاشىم بىر نىقابلىق ئادەمنىڭ بۇغالتىر ئىشخانىسىغا كىرمەكچى بولۇپ قېچىپ كەتكەنلىكىنى مىنبىگىلاردىن ئاڭلاپ، جەۋلاننىڭ ئىشخانىسىغا كىرىپ كەلدى. لېكىن، جەۋلان كىمگىدۇر جىددىي تېلېفون قىلىۋاتقاچقا، ھاشىم ئورۇندۇققا كېلىپ ئولتۇردى.

ــ ئەيسايۇپكا، ــ دېدى جەۋلان ھاشىمغا لەپپىدە قاراپ قويۇپ، ــ قۇمتامدا ئېنىقلىنىۋاتقان خىيانەتنى ئاڭلىسىڭىز ئىشەنمەسلىكىڭىز مۇمكىن. شۇڭا، قۇمچاقار يېزىلىق ھۆكۈمەت، يېزىلىق، ناھىيىلىك، ۋىلايەتلىك بانكىلار بىلەن ئالاقىلىشىپ، چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنىڭ مەسلىسى بىر تەرەپ بولغۇچە بانكىلاردىكى پۇللىرى توڭلىتىۋېتىلسە... رەھمەت، ئەيسايۇپكا، يەنە بىر گەپ، ئۆتكەنكى ۋەدىڭىزنى ئۇنتۇپ قالمىغانسىز؟ ئەمىسە بارنىياز شۇجىنى ئېلىپ قاچان كېلەلەيسىز؟ نېمە، بىر ـ ئىككى كۈننىڭ ئىچىدە دەمسىز؟ بولىدۇ، مەن ساقلايمەن.

ــ ياۋاللا، كاللىڭىز زەپ ئىشلەيدۇ جۇمۇڭ، ــ دېدى ھاشىم جەۋلان تۇرۇپكىنى قويغاندىن كېيىن، ــ ئۆتكەنكى ئاتقان پوريڭىزنىڭ خېلىلا ئۇنۇمى بولدى. ئاۋۇ ئوچ بۆرە قۇيرۇقىنى قىسىپ تۇنجۇقۇپلا كەتتى.

ــ ئاساسىم بولمىسا ھاكىمنىڭ نامىدىن پايدىلىنىشقا ھەددىمۇ، ــ جەۋلان تاماكا تۇتاشتۇردى، ــ مېنى ناھىيىلىك ساقچى ئىدارىسىنىڭ جۇيجاڭى تالاشقانلىقى، لېكىن ئابلىز ھاكىم ئىنتىزام تەكشۈرۈش ئىشخانىسىنى، سوت مەھكىمىسىنى

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

سايە قىلغانلىقى راست. ئەمما، كېرىم جۇرىننى يېزا ئىگىلىك بۆلۈمىگە يۆتكىمەكچى بولغانلىقىنى ھاكىمدىن ئاڭلىغان.

— شۇنداقتىمۇ بۇ ئىشلارنى ئېپى - جىپى بىلەن قۇراشتۇرۇپ، رەقىبىڭىزنىڭ يۈرىكىگە ئىسكەنجە سالماق ئاسان ئەمەس - تە.

— مانا بۇ تاكتىكا، — ئىككىسى تەڭلا كۈلۈشۈپ كېتىشتى، — ھاشىمكا، تېخى بايىراقتا ھويلىدا ۋارقىرىغان ئاۋازلارنى ئاڭلاپ چىقسام، مىنبىڭلار يۈزىنى ئورۇۋالغان بىر ئادەمنىڭ بۇغالتىر ئىشخانىسىغا كىرمەكچى بولغانلىقىنى دېيىشتى.

— مەنمۇ شۇ گەپنى ئاڭلاپ يېنىڭىزغا كىرىشىم، — ھاشىم جەۋلانغا ئېڭىشتى، — ئۇ چوقۇم مەتسىدىق.

— مىنبىڭلارنىڭ «پاكار، دىقماق» دېگىنىدىن مەنمۇ شۇنداق گۇمانلاندىم. ئۇ... نېمىشقا كەلگەندۇ؟

— ئۇنىڭ مۇھىم بىر نەرسىسى ئىشخانىدا ئۇنتۇلۇنۇپ قالغان.

— مەنمۇ شۇنداق ئويلايمەن، — دېدى جەۋلان سەل ئويلىنىۋېلىپ، — كامالەت، مەتنىياز، زۇلاللار ئىشخانىنى ھەم ماتېرىياللارنى يەنە بىر رەت قىدىرىپ چىقسا بولغۇدەك.

— بولىدۇ، ئەتە ئەتىگەنلا ئۇقتۇرۇۋېتەيلى، — ھاشىم ئورنىدىن تۇردى، — بولدى، ۋاقىت خېلى بولۇپ قاپتۇ. سىزمۇ ئارام ئېلىڭ.

ھاشىمنى ھويلىدىلا ئۇزىتىپ قويغان جەۋلان ئۇنىڭدىن ئەنسىرەپ قالدى بولغاي، ئىشخانىنى كۆزىتىۋاتقان مىنبىڭلاردىن بىرنى چاقىرىپ ئۇنىڭ قۇلىقىغا قىسقىلا پىچىرلىدى. مىنبىڭمۇ دەرھاللا ھاشىمنىڭ ئارقىسىدىن يۈگۈرۈپ كېتىپ قالدى...

يىگىرمە ئۈچىنچى باب

كۈلۈپ قارىمىغان بەخت

ئاتلىرىنىڭ ساغرا، بويۇن ۋە قۇلاق تۈۋىلىرى تەرلەپ كەتكەن ئەيسايۇپ بىلەن بارنىياز شۇجى قۇمتام كەنتى تەشكىلى ئالدىدىكى كوچىغا كىرىپ كەلگەندە، ئۇلارنىڭ خەۋىرىنى تېلېفوندىن ئاڭلىغان جەۋلان ۋە ئەخمەت گاچا ئىككىسى دەرۋازا ئالدىدا ساقلاپ تۇراتتى. ئاڭغىچە بىر قانچە دېھقان ۋە بالىلار توپلاشتى. ئۇلار شەھەردىن ياكى يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن ئادەم كەلدىيۇ، ھەممىنى «رەھبەرلەر» دەپ بىلگەچكە، بىرەر «خۇش خەۋەر»، «يېڭىلىق» ئاڭلاش كويىدا يەردىن ئۈنگەندەكلا پەيدا بولاتتى. ئەيسايۇپ، بارنىياز ئاتتىن چۈشۈشتى. ئەخمەت ئاتلارنىڭ چۈلۈۋىرىدىن يېتىلەپ ئېغىلغا ئېلىپ ماڭدى. جەۋلان ئۇلار بىلەن كۆرۈشۈپ هويلىغا باشلىدى.

— ھە، شامالىلىق، — ئەيسايۇپنىڭ كەيپى چاغ ئىدى، — نېماندىق تېلېفون ئۇرىۋېرىسەن، سەنزە، سەنزە... يا بىزگە بېرىدىغان زىياپىتىڭ بارمىدى؟

— شۇنداق، — دېدى جەۋلان كۈلۈپ تۇرۇپ، — سىزگە ھېكايە زىياپىتى، بارنىياز شۇجىغا پاقلان زىياپىتى بار.

— ئۇنداقتا ھەممە پايدا بارنىياز شۇجىغا بولغۇدەك.

ئۇلار كۈلكە ـ چاقچاقلار بىلەن ئىشخانىغا كىرىشىگىلا ئەخمەت بىلەن يەنە بىر مىنبىڭ ئالدىن تەييارلانغان لۆڭگە، چۆگۈنلەرنى كۆتۈرۈپ كېلىشتى. بارنىياز بىلەن ئەيسايۇپ

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

سىرتقا چىقىپ توپا باسقان يۈزلىرىنى يۇيۇپ كىرگۈچە جەۋلان يوغان كۆكچى قوغۇننى تىلىپ ئۈستەلگە تىزىپ قويدى. ئاڭغىچە ئەخمەت ئىككى لېگەندە قىزىل ئۈزۈم ھەم شاپتۇل ئېلىپ كىردى. ئەخمەت رەھبەرلەر ئالدىدا تۇرۇشنى بىئەپ كۆردى بولغاي جەۋلانغا «مەن چىقاي» دېگەندەك ئىشارەت قىلدى. ئەخمەتنىڭ چىقىپ كېتىشى بىلەن ھاشىم «ھارماڭلار»، «قەدەم مۇبارەك» دېگەندەك تەكەللۇپلارنى قىلىپ كىرىپ كەلدى ـ دە، بارنىياز، ئەيسايۇپلارغا قول بېرىپ كۆرۈشتى. ئۇلار شەربەتلىرى تېمىپ تۇرغان كۆك ئەتلىك قوغۇننى يەپ ئاغزى ـ ئاغزىغا تەگمەي ماختاشتى. «ئۈچ يىلدا بىر كۈلمەس» بارنىياز شۇجىمۇ تاماقلىرىنى تامشىپ: «پاھ... پاھ... زەپ تاتلىقكىنا، ئۇسسۇزلۇقنى باستى» دېگەن بولسىمۇ، لېكىن قاپىقى ئېچىلمىدى.

ـــ ھەي، جەۋلان، نېمانداق باشتۇڭ نېمىسەن،ـــ دېدى ئەيسايۇپ ياسىما ئاچچىقلاپ، ـــ ئامبارچى بىلەن بوغالتىرنى ئەمىلىدىن ئېلىۋېتىپ، ئاندىن بىزگە دوكلات قىلغىنىڭ نېمىسى؟

ـــ دېھقانلار قورقۇپ زادىلا ھەرىكەتكە كەلمىدى، ـــ چۈشەندۈردى ھاشىم، ـــ كۆپچىلىكنىڭ مۇزاكىرىسىدىن ئۆتكۈزۈپ، ئاندىن بىر قارارغا كەلدۇق.

ـــ بۇمۇ ياخشى بوپتۇ، ـــ بارنىيازنىڭ تەلەپپۇزى ئېغىر ئىدى، ـــ ئۇلار ئۈستىدە ئەرز ـ شىكايەت بەك كۆپ. نەپسى يوغىناپ كەتكەن، ئەمدى ئىگەمبەردىنىمۇ خىزمەتتىن ئايرىپ تەكشۈرۈش كېرەك.

جەۋلان باشقىلار قوغۇن يەۋاتقاندا، قۇمتامنىڭ ئەھۋالىنى قىسقىلا تونۇشتۇردى. كامال بىلەن لەيلىنىڭ بېشىغا كەلگەن پاجىئە كەنتنىڭ تەقدىرى بىلەن باغلانغان بولغاچقا، كەنت ئەمەلدارلىرى ئۇلارغا ۋاسىتە تاللىماي زىيانكەشلىك قىلغان

ئىدى. جەۋلان ئەگەر كامالنىڭ تۇرمۇش ئىشى توغرا ھەل قىلىنمىسا قۇمتام كەنتىنىڭ «پاش قىلىش، ئېنىقلاش، بىر تەرەپ قىلىش»تىن ئىبارەت «قاپقاقنى ئېچىش»، «چىرىكلىككە زەربە بېرىش» كۆرۈشىگە تەسىر يېتىدىغانلىقىنى دەللىلەپ ئۆتتى. ئەيسايۇپ ھەم بارنىيازمۇ لەيلىنى يامان جاڭگالدا تېنىتىش ۋەقەسى بىلەن پاشىلىقتىكى ئۆيگە ئوت قويۇش ئارقىلىق كامالنى كۆيدۈرمەكچى بولغانلىقى ھەم خىيانەتنىڭ تولمۇ ئېغىرلىقىنى ئاڭلاپ قاتتىق غەزەپلىنىشتى.

— بىر تەرەپتىن ئېيتقاندا، — دېدى ئەيسايۇپ ئاچچىقلىغان ھالدا، — لەيلى ۋەقەسىنىڭ چىققىنمۇ ئوبدان بوپتۇ. جەۋلانغا يول ئېچىلىپتۇ ئەمەسمۇ.

— بىراق، بۇ ئۇچ ئەبلەخ، — ھاشىم دەرھالا قوشۇپ قويدى، — لەيلى ۋەقەسىنى دىنغا باغلاپ، كامالنىڭ ئىسپاتلىرىنى يوققا چىقىرىشقا ئۇرۇنۇۋاتىدۇ.

— بۇ مەسىلىنى قانداق ھەل قىلساق بولار؟ — ئەيسايۇپ بارنىيازغا قارىدى، — قېنى، سىلى بىر نېمە دەپباقسىلا شۇجى.

بارنىياز «ھۆم» دېگىنىچە بىر ھازا جىمىپ كەتتى. قۇمتامدا دىنىي ئەقىدىلەر چىڭ بولۇپ، ئەگەر توغرا بىر تەرەپ قىلىنمىغاندا، دېھقانلارنىڭ ئېڭىدىن ئۆتكۈزمەك تەس ئىدى. بۇنداقتا ئۇچ زومىگەرنىڭ ھەيۋىسىنى چۈشۈرۈش ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ خورىكى تېخىمۇ ئۆسۈپ ئاكتېپلارنىڭ كوكۇلىسىغا ئېسىلىپ ئالاتتى. جەۋلان، ئەيسايۇپ، ھاشىملار بارنىيازنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇلارمۇ تۇنجۇقۇپ كېتىشتى. لېكىن، بارنىيازنىڭ قاتاڭغۇر، ئات يۈزلۈك چىرايى تۇرۇلۇپ، بىردىنلا بېشىنى كۆتۈردى:

— مەن بۇرۇنلا بۇ ئۇچ ئادەمدىن بىزار بولغان، مۇنداق قىلايلى، بۇ كەنتتە مەنسۇرخان ھاجىم دېگەن بىر زات بار. قۇمچاقار، ئەلئابادلىقلار ئۇ كىشىنى «پەيغەمبەر ئەۋلادى» دەپ

بەيئەت قىلىشىدۇ. شۇ زاتقا ئەھۋالنى چۈشەندۈرۈپ پەتىۋا ئالساق، كۆمەچنىڭ ئىككىلا يۈزىنى كۆيدۈرۈۋەتمەيمىز.

— ئۇ كىشىگە بىر ئاز سوۋغات ئېلىۋالساق قانداق؟ — دېدى جەۋلان خۇشاللىقىدا.

— بولمايدۇ، — بارنىياز دەرھالا رەت قىلدى، — ئۇ زات «بىر بەندىنىڭ ھاجەت يۈزىسىدىن ئېلىپ كەلگەن نېمىتى بىئامالليقتىندۇر، بۇنداق نېمەت ھارام بولۇر» دېگەندەك ئېتىقادى چىڭ ئادەم.

راسا بامەسلىھەت قىلىنىۋاتقاندا ئىشخانىغا زۇلال، مەتنىياز، كېرىموللا، يار بەختى، ئايشەم، كامالەتلەر كىرىپ كېلىشتى. ئۇلار بارنىياز شۇجى، ئەيسايۇپلار بىلەن قىزغىن كۆرۈشۈپ، خۇشاللىقىنى باسالماي قېلىشتى. ئەيسايۇپ ئەتىگەن تېلېفوندىلا كىچىك ئەترەت كادىرلىرى ۋە ئاكتىپلار بىلەن كۆرۈشمەن، دەپ قويغاچقا، ئۇلار ياندىكى ئىشخانىغا چىقىپ كەتتى. جەۋلان، ھاشىم، بارنىيازلار يەل ـ يېمىش يېگەچ قۇمتامنىڭ ۋەزىيىتى ھەققىدە پاراڭلاشتى. ئاردىدىن بىرەر سائەت ئۆتكەندىلا ئەيسايۇپ ئەترەت كادىرلىرى بىلەن يېنىپ چىقىشتى. ھاشىم زۇلال، مەتنىياز، كامالەتلەرگە مەتسىدىقنىڭ كېچىدە نىقابلىنىپ كەلگەنلىكى، لېكىن مىنبىڭلار تۈيۈپ قالغاچقا قېچىپ كەتكەنلىكىنى سۆزلەپ بېرىپ، بوغالتىر ئىشخانىسىدىكى ماتېرىياللاردىن تارتىپ، تام ـ تورۇسلارغىچە قىدىرىپ تەكشۈرۈشنى بۇيرۇدى. زۇلال ئەترەت كادىرلىرىنى باشلاپ چىقىپ كېتىشتى. ئەيسايۇپ، بارنىياز، جەۋلان، ھاشىملار مەنسۇرخان ھاجىمنىڭ ئۆيىگە يول ئالدى. ئۇلار «قوغۇنچى» مەھەللىسىنىڭ يول ئاچىلىغا ئەمدىگە كەلگەندە كوچىنىڭ ئۇ بېشىدىن چاۋارنى ئوتتۇرىغا ئېلىۋالغان بىر توپ دېھقانلار ۋاڭ ـ چۇڭ كۆتۈرۈپ يېتىپ كەلدى. ئۇلار چاۋارنىڭ دۇمبىسىدىن ئىتتىرىپ نوقۇيتتى، بەزىلىرى تىللايتتى. دېھقانلار بارنىياز

شۇجى بىلەن ئەيسايۇپنى كۆرۈپلا، تېخىمۇ ۋارقىرىشىپ چۈقان كۆتۈرۈشتى.

ــ كادىرلىرىمىز، بۇ ئىشنى سوراپ بەرسىلە، ــ دېدى چار ساقال دېھقان، ــ مەن بەش جان ئادەم، ھەر ئايدا ئامباردىن 84 جاڭ ئاش بېرىدۇ. مانا ئەمدى دەپتەردە، ئائىلىمىزنىڭ ئايلىق نورما ئاشلىقى 104 جىڭكەن ئەمەسمۇ، نەچچە يىلدىن بېرى ھەر ئايدا 20 جاڭ ئاشلىقىمىزنى قايرىۋاپتۇ.

ــ جېنىم شۇجى، بىز 9 جان، ــ 50 ياشلاردىكى قارىمۇتۇققىنا بىر ئايال يىغلاپ كەتتى، ــ ھەر ئايدا نورمىمىزنى يېتىشتۇرەلمەي توپا يېگۈدەك بولۇپ كېتىمىز، ئەمما بۇ لەنىتى رېزىنكا قورساق، مىس كاناي، ئۆلگۈر ئاچ پاقا ھەر ئايدا ئوتتۇز جاڭ ئاشلىقىمىزنى ئۆزى يەپتۇ ئەمەسما.

ــ يۈرتداشلار، چاۋاراخۇننى قويۇۋېتىڭلار، ــ دېدى جەۋلان ئارىغا چۈشۈپ، ــ بىز ھازىر ھەرقايسىڭلارنىڭ ناھەقچىلىككە ئۇچرىغان ئىشلىرىڭلارنى تەكشۈرۈۋاتىمىز، چوقۇم زىيىنىڭلارنى تولدۇرۇپ بېرىمىز.

ــ ئۇز كادىرىمىز، ــ شاپاق دوپپىلىق، ئورۇق دېھقان ئالدىغا چىقتى، ــ لەۋزىلىرىدە تۈرالما؟ بولمىسا خۇيمۇ تاتلىق گەپ قىلدىلا ئەينا.

ــ كادىر غوجام، ــ ئاپئاق چاچلىق موماي جەۋلانىڭ بىلىكىدىن ئۇچلىدى، ــ بىزنىڭ ئاغزىمىزغا قۇرۇق ئېمىزگۈنى سېلىپ قويۇپ، بىر كېچىدىلا غىپپىدە تىكىۋەتمەيدىغانلا؟

ــ ئىشەنمىسەڭلا ھەممەڭلار نۆۋەتلىشىپ شەھەر يولىدا قاراۋۇللۇق قىلىڭلار!

جەۋلانىڭ سۆزىدىن ھەممە پاراققىدە كۈلۈشتى. چاۋار «قويۇپ بېرىڭلار» دېگەندىلا قويرۇقىنى خادا قىلغانىدى. دېھقانلار: «ئەددەسسىز ئۇز گەپ قىتقان كادىركەييا» دېسە، يەنە بەزىلىرى: «تۈرۈلغۇدەك سايراپلا كېتىدىكەن ئان، شۇنداقتىمۇ گېپىنى

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى نادىرىسى
www.uyghurkitap.com

ئۇققىنى بوتكەنيا» دېيىشىپ تارقىلىپ كېتىشتى. بارنىياز بىلەن ئەيسايۇپ پاراڭلاشقاچ خېلىلا ئۇزاپ كەتكەن بولۇپ، ھاشىم بىلەن جەۋلانلا قېپقالغان ئىدى.

ــ ھەقىقەتەن ئىلمىي ھىيلىگەركەنسىز، ــ دېدى ھاشىم كۈلۈپ، ــ «چاۋارنى دېھقانلارنىڭ نەزىرىدىن چۈشۈرگىنى بولسا» دېگەن گېپىمنى ئاڭلاپلا كاللىڭىزغا دېھقانلارغا نورما ئاشلىق تارقىتىش دەپتىرى كەلگىنىنى كۆرمەمدىغان. ئۇنىڭ ئاجىزلىقى قانداقلارچە يادىڭىزغا كەلدى؟

ــ ئېسىڭىزدىمۇ، ئىككىمىز ئامبارنى تەكشۈرگىلى بارغاندا، تامدا ئېسىلغان دەپتەرنى قولۇمغا ئېلىپ ۋاراقلاپ كۆرۈشۈم بىلەن چاۋار ئالاقزادە بولۇپ كۆزلىرى ئالىچەكمەن بولۇپ كەتتى. مەن شۇ چاغدىلا ئاشلىق نورما تارقىتىشتا مەسىلە بارلىقىنى پەملەپ بولغان.

ــ راست، ــ دېدى ھاشىم بېشىنى چايقاپ، ــ دېھقانلارنىڭ نورمىسىدىن قاسىمىسا شۇنچە نۇرغۇن ئاشلىقنى قانداقمۇ خىيانەت قىلسۇن؟

ــ كۆردىڭىزمۇ ھاشىمكا، مەنپەئەتنىڭ قۇدرەتلىك كۈچىنى، دېھقانلار ئەيمىنىپ قارالمايدىغان چاۋارنى موللام مۈشۈك قىلىۋېتىپتۇ.

ــ چاۋار قانچە، سىزمۇ شۇنچە، ــ ھاشىم كۈنگە قاراپ قويدى، ــ جەۋلان، مەن ئۈچىنچى ئەترەتكە باراي، ئەيسايۇپ بىلەن بارنىياز سىزگە قالدى.

ــ راست، قېچىپ كەتكەن 3 ـ ئەترەت باشلىقى روزى كاتاڭ، بۇغالتىرى بەكرى سونجاقلارنىڭ ئورنىغا ۋاقىتلىق ئادەم بېكىتىپ قويدىڭىزمۇ؟

ــ بۈگۈن دېھقانلار بىلەن سايلام ئۆتكۈزمەكچى.

جەۋلان ھاشىمدىن ئايرىلىپ مەنسۇرخان ھاجىمنىڭ ئۆيىگە ئالدىراپ يۈرۈپ كەتتى. يول بويلىرىدا سارغايغان قىڭغىر ـ

سىڭغىر توغراقلار، قېرى ئاموت، دوڭغاق جىگدىلەر، يالىڭاچلىنىپ قالغان سەگۈ تېرەكلەر زەپىران ياپراقلىرىنى قۇم توپلىق يوللارغا تۆكمەكتە ئىدى. جازىلىرىدىن چۈشۈرۈلگەن ھۆل تاللار ئېتىزلىرىدا ئاپتاپسىنىپ ياتاتتى. سۆگەت، ئۇجمىلەرگە ياماشتۇرۇۋېتىلگەن ئايىمقى تاللارنىڭ بوي يەتمىگەن يالاڭ شاخلىرىدا ساپ ئۈزۈملەر مەرۋايىتتەك يالتىراپ تۇراتتى. غاراللىق ھويلىدىن يۈگۈرۈپ چىققان بىر كۈچۈك زىل ئاۋازدا قاۋىماقتا ئىدى. كوچىنىڭ ئىككى تەرىپىدىكى ۋادەكلىك ئۆيلەر، باغلار پاكار كۈمىلاچ تام بىلەن ئاھادا قىلىنغان بولۇپ، ئۆگزىلەردىكى پەغەزلەردە كەپتەرلەر گۇگۇلايتتى. ھويلا ـ ئارامىلارغا تىزىۋەتكەن قوغۇن ـ كاۋىلار ئاپتاپتا يالتىرايتتى. قايسىدۇر ھويلىدىن كەكلىكنىڭ ۋاقىلدىشى ئاڭلانسا، تۇخۇم قويغان توخۇلار توختىماي قا ـ قاقلايتتى.

ئەتىرەتلەرنى رەتكە سېلىش، دېھقانلارنى ئويغىتىش، ئىقتىسادنى ئېنىقلاش، رەتكە تۇرغۇزۇش، يىرتىلغان، تىتىلغان توپ ـ توپ تالونلارنى تەكشۈرۈش، ئۇچ خىيانەتچى بىلەن بولغان كۈرەش قاتارلىق ئايىغى ئۈزۈلمەس خىزمەتلەر بىلەن بۇ ئىككى يېرىم ئاينىڭ قانداق ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى تۇيماي قالغان جەۋلان ئەتراپىغا تويماي قارىغىنىچە مەنسۇرخان ھاجىمنىڭ قورۇسى ئالدىغا كەلگەندە، بارنىياز بىلەن ئەيسايۇپ پاراڭلاشقاچ ئۇنىڭغا ساقلاپ تۇراتتى. جەۋلان ئۇلارغا ئۆزىرە ئېيتتى:

ـــ سىلەرنى ساقلىتىپ قويدۇم.

ـــ كۈنلىرىڭ ئالدىراش ئۆتۈۋېتىپتۇ، ـــ دېدى ئەيسايۇپ، ـــ دېھقانلار يوللاردىمۇ ئارامىلىق بەرمەيدىكەن.

بارنىياز يېشىل سىرلانغان قوشقاناتلىق دەرۋازا ھالقىسىنى بىر نەچچە قېتىم شاراقلاتقان ئىدى، ھويلا ئىچىدىن «كىم؟» دېگەن كىچىك بالىنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى ـ دە، ھايال ئۆتمەيلا دەرۋازا ئېچىلىپ 12 ياشلاردىكى شاپاق دوپپىلىق بالا بوسۇغىدا

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلاڭ پېڭى تادرىسى

پەيدا بولدى. ئۇ ھەيرانلىق بىلەن مۆلۈلدەپ قارىشى بارنىياز ئۇنىڭدىن سورىدى:

— ئۆيدە كىم بار، بالام؟

— بوۋام بىلەن دادام باغدا تال پۇتاۋاتىدۇ، — دېدى بالا چۇڭۇلداپ، — ئۆيگە كىرىشسىلە.

بالا پېشايۋانلىق كۆتۈرمە ئۆينى ئايلىنىپ، باغقا كىرىدىغان كىچىك ئىشىكنى ئاچتى. باغدا بىر دېھقان يىگىت بىلەن ھاجىمنىڭ ئوغلى تال كۆمۈۋاتاتتى. بېشىدا ئاق شاپاق دوپپا، تىزلىرىغا چۈشۈپ تۇرغان ناۋات رەڭ چۈنچەن كەمزۇلى ئۈستىدىن شايى پوتا باغلىغان، چىرايلىق ياسالغان ساقاللىرى ئۇچتەك ئاقارغان مەنسۇرخان ھاجىم قەلەمتىراچ بىلەن تالنىڭ خام شۇڭلىرىنى قىيىۋاتاتتى.

— ئەسسالامۇئەلەيكۇم ھاجىم، تەنلىرى ساق، ئۆزلىرى ئوبدان تۇردىلىمىكى.

بارنىياز قوش قوللاپ كۆرۈشكەندىن كېيىن ئەيسايۇپ بىلەن جەۋلانمۇ ھۆرمەت ئېھتىرام بىلەن ئېگىلىپ سالاملاشتى.

— خەۋەرلىرىدە بارمىكىن ھاجىم، — دېدى بارنىياز ئەيسايۇپنى كۆرسىتىپ، — بۇ كىشى يۇرتىمىزغا كەلگەن خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ باشلىقى ئەيسايۇپ بولىدۇ. بۇ ياش يىگىت بولسا، قۇمتامنىڭ خىزمەتلىرىنى تۇتۇۋاتقان جەۋلان.

— ئاڭلىغان، ئاڭلىغان، — ھاجىم باش لىڭشىتتى، — قەدەملىرىگە تەشەككۇر.

— ھاجىم، — بارنىياز كېسىلگەن شۇڭلارغا قاراپ قويدى، — تالنى بەكلا پۇتىۋەتتىلىمۇ قانداق؟

— قارىسىلا يۇرت بېشى، — ھاجىم كۈلدى، — تال ئىگەم جىگەرلىك ھەم رەھىمسىز بولسا، پىچىقى پولاتتىن بولسا، مېنى ئايىماي پۇتاپ تۇرسا، كۈز كەلگەندە سېۋەتنىڭ يوغىنىنى چېنەپ كەلسە... دەيمىش.

ھەممىسى كۈلۈشتى. ھۆرمەتكە سازاۋەر ئادەملەر ئالدىدا بارنىيازنىڭ چىرايى بىلەن ئېغىزى تەڭ ئېچىلدى. ئۇ يەنە سۆزگە تۇتۇندى.

ــ كۈزدە تالنى كۆمۈش، ئەتىيازدا ئېچىپ باراڭغا ئېلىشنىڭ ئۆزى بىر ئاۋارىچىلىككەن، شۇڭا مەن تاللىرىمنى ئايمەقى قىلىۋەتتىم قارىسىلا.

ــ ئۇمۇ بولىدىغان چارە، ــ دېدى ھاجىم قەلەمتىراچنى قاتلاۋېتىپ، ــ كاللەك ساپ چۈشمىگىنى بىلەن ئۈزۈمى رەڭ تۈزۈپ، بەكمۇ تاتلىق بولىدىكەن.

ــ ئايمەقى دېگەن قانداق ئۈزۈم ئۇ؟ ــ جەۋلان ئەيسايۇپنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىدى.

ــ دەل ـ دەرەخلەرگە ياماشتۇرۇۋېتىلگەن تالنى ئايمەقى دەيدۇ. دەرەخ غوللىرىدىن نەملىك يېتىپ تۇرغاچقا قىشتا ئۇششۇمەيدۇ.

ــ ئۇياتلىق مېھمانلارنى باغدا ئۆرە تۇرغۇزۇپ قويغىنىم بولماپتۇ، ــ ھاجىم ئۆزرە سورىدى، ــ قېنى، ئۆيگە ئىلتىپات قىلىشسىلا.

ھاجىمنىڭ ئوغلى بىلەن كېلىنى مېھمانخانىنىڭ ئوتتۇرىسىغا سېلىنغان داستىخاننى بىرەمدىلا توغاچ، لېگەنلەردە قوغۇن، شاپتۇل، ئۈزۈملەر بىلەن گۈللىتىۋەتتى ھەم ئېلىشسىلا، بېقىشسىلا دېگەندەك ئىلتىپاتلاردىن كېيىن ھەممىسى نېمەتلەرگە بېقىشتى. بارنىياز ئۆزلىرىنىڭ نېمە ھاجەت بىلەن كەلگەنلىكىنى ئالدىرىماي سۆزلىدى. ئەيسايۇپمۇ كامال ھەم لەيلى ۋەقەسىنىڭ خىزمەتلىرىگە كۆرسىتىۋاتقان تەسىرىنى چۈشەندۈردى. مەنسۇرخان ھاجىم بارماقلىرىدا ئاپئاق ساقاللىرىنى تارىغاچ زېھىن قويۇپ ئاڭلاۋاتاتتى. ئۇ بىر چاغدىلا سالاپەتلىككىنە يۆتىلىپ قويغاندىن كېيىن: «خەۋىرىم بار» دەپ قويدى. شۇڭا، بارنىياز دەرھاللا سورىدى:

ئۇنۇمۇ كتاب تور بىكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇنۇمۇ كتاب تور بىكىتى ئىنتىرنىتىنىڭ يېڭى تادرىسى

— ئۆزلىرىمۇ خەۋەر تېپىپلا ـ دە؟

— شۇنداق، كەنت باشلىقى ئىگەمبەردى كەلگەن ئىكەن، ئۇنىڭچە بولغاندا، مەن كامال بىلەن ھېلىقى مەسۇمەنى ئەل ـ جامائەت ئالدىدا شەرىئەت نىزاملىرى بويىچە جازالاپ بەرسەم بولغۇدەك، — ھاجىم ئاچچىقتىن كۈلۈمسىرىدى، — لېكىن، پەقىر ھۆكۈمەتنىڭ ئەمرۇ پەرمانلىرى بويىچە ئىش كۆرۈش، قورساقنى كەڭ تۇتۇش، كۆڭۈل ھۆكمى بىلەن ئەمەس، بەلكى ئەقىل ـ ئىدراك بىلەن ئىش قىلىشنى ئېيتىپ قايتۇردۇم.

— ئۇنداقتا، ھاجىم، — دېدى جەۋلان، — كامال بىلەن لەيلىنىڭ نىكاھ ئىشىنى شەرىئەت قائىدىسى بويىچە بىر تەرەپ قىلغىلى مۇمكىن بولارمۇ؟

— تامامەن مۇمكىن، ئوغلۇم، ئۆزلىرى ئېيتقان «مۇھەببەت» ئاللاھتائالا تەرىپىدىن بەندىلەرگە ئەۋەتىلگەن ئىلاھىي تۇيغۇدۇر. بۇ ھەممىلا كىشىگە نېسىپ بولۇۋەرمەيدۇ. تەڭرى نەزىرى چۈشكەن بەندىسىنىڭ كۆڭلىگە سېلىپ ئۇنى نۇرغۇن مۇشكۈلاتلار كۆۋرۈكلىرىدىن ئۆتكۈزىدۇ!

— ھاجىم، ئەدەپسىزلىك بولسىمۇ سورىغۇم كەلدى، — جەۋلان يەنە سورىدى، — كامال بىلەن لەيلىنىڭ دىنىي ئېتىقادلىرى ئوخشىمايدۇ. بۇمۇ ئوخشاشلا ئاللا سالغان ئىشقى سەۋدامۇ؟

— ئەلۋەتتە، ئوغلۇم، ئاللا بەندىلىرىنى تۈرلۈك ـ تۈمەن ياراتتى، — ھاجىم ساقاللىرىنى سىيپىدى، — مۇنداقچە ئېيتقاندا، بىدئەت تۇپرىقىغا ئىسلام ئۇرۇقىنى چېچىش ساۋاب ئىشتۇر. لەيلى قىز ئىمان ئېيتىپ، پاك ئىسلام نىزاملىرىغا بەيئەت قىلىپ، بىر مۇسۇلمان يىگىتكە ھالال جۈپ بولۇپ قوشۇلسا ئۇنىڭغا ئاللامۇ رازى.

قەۋەتلا خۇشال بولۇپ كەتكەن جەۋلان ئورنىدىن تۇرۇپ قايتا ئېگىلىپ سالام قىلدى.

ـــ تەشەككۇر ھاجىم سىلىگە، مىڭ مەرتىم تەشەككۇر!

ـــ ئۇنداقتا تۇيى ئىشىنى ئورۇنلاشتۇرساق ئۆزلىرى ئاتىدارچىلىق قىلىپ، نىكاھىنى ئوقۇشقا قەدەم تەشرىپ قىلىپ بېرەلمۇ؟ ـــ دېدى بارنىياز.

ـــ بۇنداق ساۋابلىق ئىشقا جان تەسەددۇق يۇرت بېشى! ـــ ھاجىم بارنىيازغا بېشىنى ئەگدى، ـــ جامائەت كۆپرەك قاتناشسۇن، مەن ئۇلارغا ئىككى كەلىمە سۆز قىلاي.

ئۇلار يەنە بىردەم كەنت ئەھۋالى، چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنىڭ ھارامدىن قورقماي قىلغان خىيانەتلىرى ھەققىدە بىردەم ھەمسۆھبەت بولغاندىن كېيىن دۇئاغا قول كۆتۈرۈشتى. مەنسۇرخان ھاجىم ئۇلارنى ئىشىك ئالدىدا ئۇزىتىپ قويدى. بارنىياز، ئەيسايۇپ، جەۋلانلار تۇيى كۇنىنى بېكىتىش ئىشىنى ئىشخاندا مەسلىھەتلىشىشنى دېيىشىپ قايتىۋاتقىنىدا، مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلاردىن تالون كۆتەكلىرىنى ئېلىپ كېلىش ئۇچۇن شەھەرگە كىرىپ كەتكەن كامال ھويلىسىغا ئاتلىق كىرىپ كەلدى. ئۇ ئەمدىلا ئاتتىن چۈشۈپ تۇرۇشى باغدىن ئېتىكىنى كۆتۈرۈپ چىقىۋاتقان لەيلى ئېتىكىنى قويۇۋېتىپ يۈگۈرۈشى ساپسېرىق مەرۋايىتتەك جىگدىلەر يەرگە چېچىلدى. ئۇ ئۇچقاندەك ئېتىلىپ كېلىپ كامالنىڭ باغرىغا تاشلاندى. كامالمۇ ئۇنى قۇچاقلاپ تۇرۇپ قۇلىقىغا شۇنىلدى:

ـــ ئانام نەدە؟

ـــ باغدا جىگدە تېرىۋاتىدۇ.

ـــ مەن ئاتنى ئېغىلغا ئاپىرىۋېتەي.

ـــ مەن ئاپىرىۋېتىمەن، ـــ لەيلى ئاتنىڭ بوجىسىنى قولىغا ئېلىۋالدى، ـــ مېنى تېز يۆلەپ قويۇڭا، ئانام چىقىپ قالسا ئۇنمايدۇ.

خېلىلا ئېغىرلىشىپ قالغان لەيلىدىن ئەنسىرىگەن كامال بىردەم ئىككىلىنىپ تۇرغاندىن كېيىن ئۇنىڭ قولتۇقىدىن يۆلەپ

ئاتقا مىندۈرۈپ قويدى. لېكىن، لەيلىنىڭ قورسىقىنى سىلاپ تۇرۇپ ئاستا شۇنداق دېدى:

ــ ئېھتىيات قىلغىن.

ــ بىلىمەن، مەن ئات مىنمىگەندەك ئەنسىرەيدىكەنسىز، ــ لەيلى كامالغا لەپپىدە كۆز تاشلىدى، ــ خوش كامال، مەن پاشىلىققا كەتتىم...

كامال ئاتنى يېتىلەپ ئىشىك ئالدىغا ئېلىپ چىققاندىن كېيىن لەيلى قولىنى كۆتۈرۈپ قويۇپ تىزگىنىنى سىيرىدى. ئوچۇق چىراي سۆيۈملۈك قىزنى سېغىنغان قۇملۇق ئوغلى ئۇنىڭ ئارقىسىدىن خېلىغىچە قاراپ تۇردى. بىر چاغلاردا پات ـ پاتلا پاشىلىققا كىرىپ ئات مىنىشنى خۇمادىغان لەيلى ئۇزاقراق مىنىۋېلىش ئۈچۈن جىگدىلىك مەھەللىسى تەرەپكە قايرىلدى. ئۇ بىر كۆۋرۈكتىن ئۆتۈپلا، تار كوچا ئىچىدە توپلىشىۋالغان بىر توپ دېھقانلارنى كۆرۈپ، ئېتىنى دېۋىتىپ يېقىن كەلدى. تېخى بايىلا قوغۇنچى مەھەللىسىنىڭ دېھقانلىرى ئالدىغا سېلىۋالغان چاۋارنى ئەمدى جىگدىلىك مەھەللىسىنىڭ دېھقانلىرى ئارىغا ئېلىۋالغان ئىدى. ئۇلار بىر ـ بىرىگە قوۋناق بەرمىگەن ئەلپازدا ۋارقىرىشاتتى. سەت تىللار بىلەن تىللايتتى:

ــ مېنىڭ ئۈچ يىللىق كەم بەرگەن ئاشلىقىمنى بەر، بولمىسا ئانا ـ ماناڭنى كۆزۈڭگە كۆرسىتىمەن!

ــ ھەي تويماس ئوغرى، قۇمتامدىكى شۇنچە نۇرغۇن ئادەمنىڭ ئاشلىقىنى يەپ قارنىڭ ئېتىلىپمۇ كەتمەپتۇ...

ــ چاۋار كاززاپ، ھەي تويماس چايان، مېنىڭ نەچچە يىللىق بىر مىڭ ئىككى يۈز ئاتمىش جىڭ ئاشلىقىمنى بەرمىسەڭ ئۆيۈڭگە ئوت قويۇۋېتىمەن!

بۇ چۇقان ـ سۇرەن ئىچىدە بىر دېھقان چاۋارنى قەھرى بىلەن ئىتتىرگەنىدى، ئۇ ئوڭدىسىغا يىقىلىپ، قامچا تۇتۇپ ئۆزىگە دەھشەتلىك قادىلىپ تۇرغان لەيلىنى كۆرۈپ قالدى. لەيلى

كۆزىگە خەنجەر تۇتۇپ ئېتىلىپ كېلىۋاتقان چەۋەندازدەك كۆرۈنۈپ كەتكەن چاۋار توپنى يېرىپ قاچتى. دېھقانلار ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ كېتىشتى. لەيلى مەسخىرىلىك كۈلۈپ قويۇپ، ئېتىنى تەشكىل تەرەپكە قايرىدى.

لەيلى تەشكىل هويلىسىغا كىرىپ كېلىشى ئەخمەت ئېغىلدىن چىقىپ ئۇنىڭ ئاتتىن چۈشۈشىگە ياردەملەشتى. ئۇ باشمالىتىقىنى چىقىرىپ، ئېغىزىنى كۆرسىتىپ، ئىككى بارمىقىنى ئالماشتۇرۇپ، «خۇش خەۋەر» دېگەن مەقسىتىنى ئۇقتۇردى هەم جىقلا ئىما ـ ئىشارەتلەرنى قىلىپ «ئاخۇنۇم»، «توي» دېگەنلەرنى ئۇقتۇرۇپ تۇرۇشى ئەخمەتنىڭ يارەمچىسى مىنبىك تۇردى يېتىپ كەلدى. ئۇ بارنىياز، ئەيسايۇپ، جەۋلانلارنىڭ مەنسۇرخان هاجىمنىڭ ئۆيىگە كەتكەنلىك سەۋەبلىرىنى سۆزلەپ بەردى. خۇشاللىقىنى باسالماي قالغان لەيلى ئۇلارغا «رەهمەت» مۇ دېمەي ئالدىراپ هويلىدىن چىقىپ كەتتى. ئۇ هاسىراپ ـ هۆمىدەپ هويلىغا كىرىپ كەلگەندە، كامال ئۆرۈك ئاستىدىكى سۇپىدا ئانىسىنىڭ دولىسىنى تۇتۇپ، گەپلىشىپ ئولتۇراتتى. لەيلى هاياجان شادلىقىدا ۋارقىرىۋەتتى:

ـــ ئانا، كامال، خۇش خەۋەر!

لەيلى «خۇش خەۋەر»دىن مومايمۇ تەڭ بەھرىمەن بولسۇن، دېدىمۇ ئىشقىلىپ دۇدۇقلاپ قىينالسىمۇ ئاڭلىغانلىرىنى ئۇيغۇر تىلىدا سۆزلەپ مەقسىتىنى ئۇقتۇردى. هاياجانلانغان كامال مومايىنىڭ قوللىرىنى تۇتتى.

ـــ ئاڭلىدىلىمۇ ئانا، يېزىلىق هۆكۈمەتتىن بارنىياز شۇجى، يەنە خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ باشلىقى كەپتۇ. جەۋلان ئۇلارنى مەنسۇرخان هاجىمنىڭ ئۆيىگە ئېلىپ كېتىپتۇ.

ـــ خۇدايىم بىزگە ئاسايىشلىقنى بېرەر...

نېۋىخان ئانا بالىلىرىغا ئاسايىشلىق تىلەپ دۇئا قىلىۋاتقاندا، كەنت تەشكىلى ئىشخانىسىدا ئەيسايۇپ، بارنىياز، جەۋلانلار

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلاشنىڭ يېڭى تادرىسى

ئىگەمبەردى بىلەن سۆزلىشىش ئۈچۈن بىر مىنىبىڭنى ئەۋەتىۋېتىپ توي مەسلىھەتىگە چۈشكەن ئىدى. جەۋلان توينى قانچە بالدۇر قىلساق، خىزمەتلىرىمىزگە ئاسانلىق تۇغۇلىدۇ، دەپ تۇرۇۋالغان بولسىمۇ، لېكىن بارنىياز شۇجى توي دېگەننىڭ ھەشەمىتى كۆپ بولىدىغانلىقى ھەققىدە چۈشەندۈردى. قىز ـ يىگتنىڭ ھۇجرىسىنى جابدۇش، تويلۇق يوتقان ـ كۆرپە، كىيىم ـ كېچەك تەييارلاش، توي راسكالىقى دېگەندەك تەييارلىقلارنى قىلمىسا بولمايتتى. ئۇنىڭدىن قالسا كامالنىڭ قانچىلىك تەييارلىقى بار، بۇمۇ ئويلىنىشقا تېگىشلىك مۇھىم ئىشلارنىڭ بىرى ئىدى.

ـــ 10 ـ ئايمۇ چىقىپ كەتكىلى بىر نەچچە كۈن قالدى، ـــ دېدى ئەيسايۇپ جەۋلانغا، ـــ شۇڭا، توينى 11 ـ ئاينىڭ 7، 8 ـ كۈنلىرىگە توغرىلىساق بولامۇ؟

ـــ بوپقالىدۇ، مەنمۇ شۇنداق ئويلىغان، ـــ بارنىياز دەرھاللا قوشۇلدى، ـــ لېكىن، جەۋلان كامالنىڭ پىكرىنى ئېلىپ باقسۇن، ئۇ نېمە دەيدۇ. يەنە بىر گەپ، يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن بىر قوي، ئەللىك جىڭ گۈرۈچ ھەم يېتەرلىك ماي ياردەم قىلىشقا مەن ئىگە بولاي.

ـــ رەھمەت، بارنىياز شۇجى، ـــ جەۋلان خۇشاللىقىدا ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، ـــ مەنمۇ كەنتتىن بىر قوي ھەم پاراۋانلىق پۇلىدىن پۇل ياردەم قىلاي.

ـــ قىزىل قەغەز ئالغىلى يېزىلىق ھۆكۈمەتكە بارغاندا، كامال قىزنىڭ نوپۇس ئىشى توغرۇلۇق كەنت تەشكىلىنىڭ تونۇشتۇرۇشى بىلەن ئۆزىنىڭ ئىلتىماسىنى قوشۇپ ئاپارسۇن، مەن يېزا نوپۇسىغا ھەل قىلىپ بېرەي.

بارنىيازنىڭ بۇ ئىلتىپاتى جەۋلاننى قەۋەتلا خۇشال قىلىۋەتتى. بۇ ئەلۋەتتە كامال بىلەن لەيلىنىڭ تويىغا قىلىنغان ئەڭ چوڭ ۋە ئەھمىيەتلىك سوۋغات ئىدى. ئەمدى لەيلى قارا

نوپۇس دەيدىغان ئاھانەتلىك نامدىن بىر يوللا قۇتۇلدىغان بولدى. شۇڭا، جەۋلان بارنىيازغا يېنىش ـ يېنىشلاپ مىننەتدارلىقىنى بىلدۈردى. ئۇنىڭ بۇنچىلا خۇشال بولۇپ كەتكىنىنى كۆرگەن ئەيسايۇپ دەرھاللا چاقچاق قىلدى:

ـــ ۋاھ، مانىڭ خۇشال بولۇپ كەتكىنىنى قارا، بارنىياز شۇجى سېخىي ئادەمكەن، دەپ ئەلئاۋادتا سەنمۇ ئۆيلىنىۋالما يەنە.

ئۇلار كۈلۈشۈپ تۇرۇشى ئىشىك چېكىلىپ بىر مىنبىڭ يىگىت ئىگەمبەردىنى باشلاپ ئەكىرىپ قويۇپ چىقىپ كەتتى. بارنىياز ئۇنى «ئولتۇر» دەپ ئورۇندۇقنى سۈرۈپ بەرگەندىن كېيىن ئاچچىقىدا خېلىغىچە گەپ قىلالماي ئولتۇرۇپ كەتتى. ئۇ بىر چاغدىلا بېشىنى كۆتۈرۈپ ئۇنىڭغا خەنجەردەك قادالدى. خىيانەت، چوڭ يەپ، چوڭ ئىگىلەش ھەققىدە سۆزلەۋېتىپ: «قۇمتاملىققا ئۆتكۈزۈپ قويغىنىڭ بارمىدى نومۇسسىز» دەپ تىللىۋەتتى. بارنىياز ئىگەمبەردىنىڭ تۇرمۇش ئىستىلى مەسىلىسى ئۈستىدە توختىلىپ زەھەردەك ئاچچىق تىللارنىڭ ئاغزىدىن چىقىپ كەتكەنلىكىنى ئۆزى تۇيماي قالدى. ئۇ لەيلى، كامال ۋەقەلىرىنى دەلىل كەلتۈرۈپ ئۈستەلگە بىر ئۇرغاندى، ئىگەمبەردى دىڭگىدە چۆچۈپ كەتتى.

ـــ يېشىڭ ئەللىككە تاقاشتى، نېمانداق ئىززەت ـ ئابرۇيىڭنى ساقلىمايدىغان نېمىسەن؟! مۇشۇ قىلمىشلىرىڭ ئۈچۈنلا ساڭا قانداق جازا بېرىلىدىغانلىقى ئېنىقلىغۇ!

ـــ بارنىياز شۇجى، ـــ ئىگەمبەردى بېشىنى كۆتۈرەلمىدى، ـــ مەن... مەن قانۇنغا خىلاپ جىنايەت ئۆتكۈزمىدىم. مېنىڭ تۇرمۇشتىكى يامان ئادەتلىرىم قارا نىيەتلەر ئۈچۈن تۈتىدىغان ساپاق بولدى.

ـــ شۇنداق ئىكەن، تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئۇلارنىڭ مەسىلىلىرىنى پاش قىلىپ چىقىش يولى تاپساڭ بولمامدۇ، ـــ بارنىياز قولىنى شىلتىدى، ـــ چاۋار، مەتسىدىقلارنىڭ

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى

دېگەنلىرىگە ئاساسلانغاندا، ئون قېتىم ئېتىلساڭمۇ ئازلىق قىلىدۇ. ئۆز تەقدىرىڭنى، ئۇششاق بالىلىرىڭنى ئويلاپ خىزمەت كۆرسەت.

ئىگەمبەردى ئۈنسىز ياش تۆكتى.

— بولدى، ئەمدى چىقىپ ياخشى ئويلانغىن - ھە؟ — دېدى ئەيسايۇپ يۇمشاق تەلەپپۇزدا، — جاھىللىق قىلىپ ئۆتكەلدىن ئۆتۈپ كېتەرمەنمىكىن، دېگەن خام خىياللاردا بولما.

ئىگەمبەردى چىقىپ كېتىپ كۆپ ئۆتمەيلا مىنبىڭلار باشلىقى مەتسىلىم بىر لېگەن گۆش ئېلىپ كىردى. ئارقىدىنلا قاچىلاردا شورپا، ئارپا كۆمىچى، توم نانلار كەلتۈرۈلدى. لېگەندە تىترەپ تۇرغان گۆشنىڭ پۇرىقى دىماغلارغا ئۇرۇلۇپ، ئىشتىھانى غىدىقلىماقتا ئىدى. بىر مىنبىڭ ئىۋرىق بىلەن چىلاپچنى ئېلىپ كېلىپ ئەيسايۇپ بىلەن بارنىيازنىڭ قولىغا سۇ ئالدى. ئەيسايۇپنىڭ قورسىقى ئاچقانمۇ نېمە، ئۇ گۆشنى كۆرۈپلا كەيپى كۆتۈرۈلۈپ چاقچاقنى باشلىدى:

— بارنىياز شۇجى، سىلى تويغا بىر قوي، گۈرۈچ، ماي ياردەم قىلاي، دېگەندىن كېيىن پەيدا بولغان گۆش بۇ، بولمىسا بۇ پىخسىقتىن بىر لېگەن گۆش چىقامدا؟

— ئۇنداق ئەمەستۇ، — دېدى بارنىياز، — مەنسۇرخان ھاجىمغا سوۋغات ئاپىرايلى دېگىنىگە قارىغاندا، خېلى قولى ئوچۇق يىگىتتەك قىلىدۇ.

— بارنىياز شۇجى، ئەيسايۇپكامنىڭ گېپىگە «ھە»لا دەپ قويسىلا، بۇ ئادەم «پىخسىق» دەپ تىللىسام، قۇمچاقارغا ئېلىپ كەتكىلى يەنە بىر لېگەن گۆش چىقارمىكىن، دېگەن تەمەدە قىلغان گېپى بولمامدۇ.

بارنىياز بىلەن ئەيسايۇپ كۈلۈۋەتتى. ئۇلار قىزىق شورپىغا نان تۈگۈرۈپ يېگەچ گۆشكە تۇتۇش قىلدى. جەۋلان ئەتىگەنلا مىنبىڭلار باشلىقى مەتسىلىمگە ئېغىلدىكى ئوغلاقلاردىن

سېمىزرەكىنى سويۇپ شورپا سېلىپ قويۇشنى بۇيرۇغانىدى. ئوغلاق گۆشى يۇمشاق ھەم مەززىلىك پىشقاچقا، ئۇلار ئاغزى ـ ئاغزىغا تەگمەي ماختاپ كېتىشتى. بۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ جەۋلانمۇ چاقچاققا ئۇرۇق سالدى.

ـــ قارىسام، ئەيسايۇپكامنىڭ سوغۇقى ئېشىپ كەتكەندەك قىلىدۇ. شۇڭا، قىرقىمىغان ئوغلاقتىن سويۇڭلار، دەپ قويغانتىم، ـــ دېدى جەۋلان كۆزىنى چىمچىقلىتىپ قويۇپ، ـــ ئەيسايۇپكا، جىقراق يەۋېلىڭ.

ـــ ھەي گەپ ئۇرۇقى شاماللىق، مېنىڭ نەدە سوغۇقۇم ئېشىپ كېتىپتۇ، ـــ ئەيسايۇپ چاقچاقنى راست دەپ چۈشەنگەندەك قىلاتتى، ـــ قارا، بۇنىڭ ساغرىسىغا ئۇرۇپلا تاپقان گېپىنى.

ـــ دەيمىنا، سوغۇقى ئېشىپ كەتكەن ئادەملەر ئادەم تىللىغاق بولۇپ قالىدۇ، دەيدىكەن.

ئۇلار بىردەم كۈلۈشمەك قىلغاندىن كېيىن ئەيسايۇپنىڭ كۆڭلىگە تۇيۇقسىزلا بىر ئىش كەلدى بولغاي، سۆڭەك غاجىلاۋېتىپ جەۋلانغا قادالدى:

ـــ ھەي، ئۆتكەندە تېلېفوندا مېنى «ئابلىز ھاكىم» قىلىپ قويۇپ نېمە ئويۇنلارنى ئوينىدىڭ ـ ھە؟

ـــ ئويۇن ئەمەس، ـــ جەۋلان كۈلدى، ـــ ئۇ دېگەن ھالقىلىق پەيتلەردە رولى بار سىياسىي رەڭۋازلىق...

ـــ ۋۇي، مانىڭ قورقمايلا دەۋاتقان گېپىنى قارا، سىياسىي رەڭۋازلىق دېگەننى ئەكسىيەتچىلەر ئىشلىتىدۇ.

ـــ ئەيسايۇپكا، ئەكسىيەتچىلەر بىلەن بولغان كۈرەشتە بەزى ھاللاردا سىياسىي رەڭۋازلىق ئىشلەتمەيمۇ بولمايدۇ. چەت ئەللىكلەر سىياسەتنى «پالېتكا» دەپ ئاتىشىدۇ. «پالېتكا» «ھىيلە ـ مىكىر» دېگەن مەنىنىمۇ بىلدۈرىدۇ. شۇڭا، سىياسەت بىلەن ئادەم قورقۇتىدىغانلارنى «پەلىتكەڭنى ئىشلەتمە» دەپ قويىدۇ.

خىزمەت ئېھتىياجىدىن ئازراق «پەلسەتكە» ئىشلەتسەك نېمە بوپتۇ؟

ــ ۋاي ـ ۋۇي، ساڭا گەپ تېپىپ بەرمەك تەس جۇمۇ، ــ ئەيسايۇپ قوللىرىنى سۈرتتى، ــ بەزى گەپلىرىڭ پىشقان سىياسىئون، بەزى قىلىقلىرىڭ كىچىك بالىنىڭ ئۆزىلا. بۇنىڭدىن كېيىن «پەلسەتكە» دېگەن ھېيلە ـ مىكىرلىرىڭنى ئىشلەتمە.

بارنىياز ۋە ئەيسايۇپلار قوللىرىنى يۇيۇپ قايتىشنىڭ تەرەددۇتىنى قىلىۋاتقاندا، جەۋلان ئىشىك ئالدىدىكى مىنبىڭلارغا ئاتلارنى توقۇپ تۇرۇشنى تاپىلاپ قويۇپ يېنىپ كىردى. ئەيسايۇپ چىرىكلىككە زەربە بېرىش ھەرىكىتىنىڭ سۈرئىتىنى تېزلىتىش، ئۇچ ئادەمنىڭ خىيانىتىنى ئېنىق بېكىتىپ، ئۇلارنى قايىل قىلىش، يۇقىرىغا ۋاقتىدا دوكلات قىلىپ تۇرۇش، ئۇچ ئادەمگە ئالاھىدە كۆز ـ قۇلاق بولۇش، بولۇپمۇ چاۋارنى قاتتىق كۆزىتىش قاتارلىق بۇنىڭدىن كېيىنكى قىلىشقا تېگىشلىك خىزمەتلەرنى جەددىي جېكىلەپ تاپىلىدى. بارنىيازمۇ مىنبىڭلار ئىنتىزامىنى چىڭىتىش، ھوشيارلىقنى ئۆستۈرۈپ، بىخەتەرلىكنى قوغداش، ئوت قويۇش، زەھەر تاشلاش، ئادەم ئۆلتۈرۈشتەك پاجىئەلەرنىڭ ئالدىنى ئېلىش ھەققىدە كونكرېت ئىشلارنى سۆزلىدى.

ــ مېنىڭچە، ــ دېدى بارنىياز ئەيسايۇپقا، ــ ئىگەمبەردىنىڭ خىزمىتىنى توختىتىپ تەكشۈرسەك بولامدىكىن؟

ــ ئەترەت كادىرلىرىمۇ مۇشۇ پىكىردە چىڭ تۇرۇۋالدى. بولمىسا دېھقانلار دادىل پىكىر قىلالمىغۇدەك، ــ ئەيسايۇپ جەۋلانغا قارىدى، ــ سەن ئەتىلا يىغىن ئېچىپ ئەزالارغا ئۇقتۇرۇۋەت.

ئۇلار سومكا، پوپكىلىرىنى قولتۇقلاپ ھويلىغا چىقىشى ئەخمەت توقۇلغان ئاتلارنى يېتىلەپ ئېلىپ كەلدى. ئاڭغىچە بىر

قانچىلىغان مىنبىكلارمۇ يىغىلدى. ئۇلار رەھبەرلەرنى ئۇزىتىپ قويۇش ئۈچۈن كەلگەنىدى. مىنبىكلار بارنىياز بىلەن ئەيسايۇپنىڭ ئۇنىمىغىنىغا قويماي قولتۇقلىرىدىن يۆلەپ ئاتقا مىندۈردى.

— جەۋلان، — دېدى بارنىياز چاپچىپ تۇرغان ئاتنىڭ تىزگىنىنى سىيرىپ، — توي ئىشىدىن كامالنى دەرھال خەۋەرلەندۈرۈۋېتىڭلار.

— خاتىرجەم بولۇڭ بارنىياز شۇجى، مەن ھازىرلا بارىمەن. سىلەرمۇ توي كۈنى بالدۇرراق كېلەرسىلەر.

— جەۋلان، — ئەيسايۇپمۇ ئېتىنىڭ بېشىنى قايرىدى، — مەن تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ باشلىقىغا تېلېفون بېرىپ، ناھىيىلىك سەنئەت ئۆمىكىنى ئەكەلدۈرۈشنىڭ ئامالىنى قىلاي. لېكىن، بەكمۇ ئۇمىدلىنىپ كەتمە.

— ئەيسايۇپكا، ئۇنداق ئېغىر بىلەن بېغىنىڭ تايىنى يوق ۋەدىنى قىلماي، تىكىچ باسقۇدەك گەپ قىلىڭا.

— ۋاي ـ ۋۇي، مۇشۇ شامالىلىقنىڭ ئاغزىنىزە...

بىر دىنلا كۆلكە كۆتۈرۈۋەتكەن مىنبىكلار ئۇلارنى دەرۋازا ئالدىدا ئۇزىتىپ قويۇشتى. جەۋلان مىنبىكلار باشلىقى مەتسىلىمغا ئىشخانىنى تازىلاپ، ئورۇندۇقلارنى رەتلەپ قويۇشنى تاپىلاپ كامالنىڭ ئۆيىگە يۈرۈپ كەتتى. ئۇ خۇددى ئۆزىنىڭ تويى بولىدىغاندەك خۇشال ئىدى. ئەگەر بىر ئائىلە كىشىلىرى ئالدىدا خۇش خەۋەرنى ئاڭلىسا زادى نېمە بولۇپ كېتەر؟ تۇمەنمىڭ يىللىق ئىزا ـ ئاھانەتلەر بىر يولىلا يۇيۇلۇپ كەتكەندەك باشلىرى كۆككە يېتەر! بولۇپمۇ نوپۇسنىڭ ھەل بولۇشى ئۇلار ئۈچۈن ئۆيلىرىگە شۇنچە قەدىرى نۇرى چۈشكەندەك ئېيتقۇسىز خۇشاللىقۇ! «قارا نوپۇس» دېگەن قارا تامغىنىڭ ئازاب ـ ئوقۇبىتىنى خورلۇق نادامەتلىرىنى تارتقان ئادەملەرلا بىلىدۇ!

باشقىلارنىڭ خۇشاللىقى ئۈچۈن ئۆزىنى ئۇنتۇرغان جەۋلان

ئەنە شۇنداق تاتلىق ھېس ـ تۇيغۇلاردىن روھلىنىپ كېتىۋاتقاندا، ئۆرۈك ئاستىدىكى سۇپىدا نېۋىخان، كامال، لەيلىلەر غەم ـ ئەندىشە تورلىرىغا چىرمىلىپ ئولتۇراتتى. كامال شەھەرده بېجىرگەن خىزمەتلىرىدىن خەۋەردار قىلىشنى باھانە قىلىپ باراي، دەپ ئورنىدىن تۇردىيۇ، لېكىن رەھبەرلەر جىددي يىغىن ئېچىۋاتقان بولسا قانداق قىلغۇلۇق؟ ئەگەر جەۋلان خىجىللىق ئىلكىده: «كەچۈرۈڭ كامال، ئامال بولمىدى» دەپ سالسا، بۇ... بۇ... نېمىدېگەن دەھشەت! جاھاننى قاراڭغۇلۇق بېسىپ كەتكەندەك ئاجايىپ دەھشەتتە!! نېۋىخان، لەيلىلەرگە قارىغاندا ئېيتقۇسىز ئىزتىراپتا قالغان كامال ئۈمىدسىزلىق ئىچىده يوللارغا قارايتتى. مەنسۇرخان ھاجىمنىڭ پەتۋاسى گويا بەخت ـ ئامەت ئاتا قىلىدىغان سۈرەيىيا يۇلتۇزىدەك تۇتىيا بىلىنمەكته ئىدى.

ـــ ئۇلار مەنسۇرخان ھاجىمنىڭ ئۆيىدىن قايتىپمۇ بولغاندۇ، ـــ ئاستا پىچىرلىدى كامال، ـــ جەۋلان نېمىشقا كەلمەيدىغاندۇ؟

ـــ ئەگەر خۇش خەۋەر بولغان بولسا، ـــ لەيلىمۇ غەم ئىچىده قالغانىدى، ـــ جەۋلان ئاكام شۇ زاماتلا كېلىپ بولاتتى.

ـــ نېمانداق ئاغزىڭلارنى ئۇشۇتىسىلەر، ـــ نېۋىخان ئانا بىردىنلا چېچىلدى، ـــ ئۇلار كەنتنىڭ ئىشلىرى توغرۇلۇق سۆزلىشىپ خالىزىم بولۇپ قالغاندۇ، ۋاي ـ ۋۇي، يوپۇرماقتەك تىترىشىپلا تۇرغان.

كامال بىلەن لەيلى ئوڭايسىزلىنىپ بىر ـ بىرىگە يوشۇرۇن قاراپ قويۇشتى. نېۋىخان ئانا يەنە گەپ قىلماقچى بولغانىدى. لېكىن، جەۋلان كوچىدىنلا «خۇش خەۋەر» دەپ ۋارقىراپ كىرىپ كەلدى. ئۇلار ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ ئۇنى ئورىۋالدى. ئۈمىد بىلەن تولغان كۆزلەر ئۇنىڭغا تىكىلىپ تۇراتتى. جەۋلان سۇپىدىكى كىگىزدىمۇ ئولتۇرماي ئۆره تۇرغىنىچه، مەنسۇرخان ھاجىمنىڭ ئۆيىدىن گەپ باشلاپ، كەنت ئىشخانىسىدا بولۇنغان با

مەسلىھەتكىچە ھەممىنى ھاياجان بىلەن بايان قىلدى. بولۇپمۇ «نوپۇس» توغرۇلۇق خەۋەر نېۋىخان، كامال، لەيلىلەرنىڭ كۆزلىرىنى ياشقا تولدۇردى.

ـــ ئاڭلىدىلىمۇ ئانا، مەنسۇرخان ھاجىم ئۆزى نىكاھ ئوقۇيدىكەن، ـــ كامالنىڭ كۆز جىيەكلىرى قىزارغان ئىدى، ـــ تېخى يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن قوي، گۈرۈچ، ماي يارەم قىلىدىكەن.

ـــ ئۇقتۇم بالام، ئۇقتۇم، ئادىل ھۆكۈمەت، ئادىل ئەمەلدار دېگەن ئاشۇنداق يوقسۇلنىڭ غېمىنى يەيدۇ.

خۇشاللىقىنى ئىچىگە سىغدۇرالمىغان لەيلى ئالىقانلىرىدا يۈزىنى توسۇپ يىغلىغانچە باغقا يۈگۈرۈپ كىرىپ كەتتى. جەۋلان كامال بىلەن مومايغا «سىلەر بارماڭلار» دېگەندەك ئىشارەت قىلغاندىن كېيىن ئۇنىڭ ئارقىسىدىن باغقا كىرىپ كەتتى. لەيلىنىڭ چوڭ ئامۇتقا يۆلىنىپ يىغلاۋاتقانلىقى، جەۋلاننىڭ ئۇنىڭغا نېمىلەرنىدۇر دەۋاتقانلىقى ياپراقسىز شالاڭلىشىپ قالغان مېۋىلەر ئارىسىدىن كۆرۈنۈپ تۇراتتى. مومای بېشىنى چايقاپ:

ـــ بۇ ئاجىزە كۆپ ئازا يېدى، ياش جېنىدىن ئايرىلىپ قېلىشقىمۇ تاسلا قالدى. لېكىن، خورلۇقلارغا چىدىدى... ـــ دەپ رومىلىنى كۆزلىرىگە باستى. يۇرىكى چوغ چۈشكەندەك ئېچىشىپ كەتكەن كامالمۇ يۈزىنى قاچۇرۇپ نەلەرگىدۇر قارىۋالدى. باغ ئىچىدىن قىزنىڭ ئېسەدەۋاتقانلىقى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. قويۇق كىرپىكلىك كۆزلەردىن تۆكۈلۈۋاتقان ياشلار شەبنەم تۆكۈلگەن گۈلدەك، سۈزۈك ئاق يۈزلەرنى ھۆل قىلىۋەتكەنىدى. ئۇنىڭ خىلىلا ئۆسۈپ قالغان قاپقارا چاچلىرى يۇمىلاق مۇرىلىرىنى تامام يېپىۋالغان بولۇپ، تومپىلاق ھال رەڭ لەۋلىرى ئۆمچىيىپ، قىياقتەك قاشلىرى يالتىرايتتى. ئۇنىڭ بۇ مىسكىن ھالىتى جەۋلاننىڭمۇ كۆڭلىنى ئەلەمزادە قىلىۋەتتى.

ـــ لەيلى، مال ئېغىللىرىدا ئىشلەپ جاپا چەكتىڭىز، يامان

ئادەملەر تەرىپىدىن خارلاندىڭىز، بۇلار ئۇچۇن مەن سىزدىن كەچۈرۈم سورايمەن.

جەۋلانىڭ سۆزلىرىدىن ئۆپكىسى ئۆرۈلۈپ، كۆڭلى بۇزۇلغان لەيلى ئۇن سېلىپ يىغلىۋەتتى:

ـــ ھەرگىز ئۇنداق دېمەڭ، ـــ لەيلىنىڭ چىرايلىق كۆزلىرى قىزىرىپ قالغانىدى، ـــ ماڭا كامال، نېۋىخان ئانا، ئەخمەت ئاكام، ھەۋزىنىيازخان ئانام ھەم نۇرغۇن دېھقانلار خەيرخاھلىق قوللىرىنى سۇندى. ئۇلارنىڭ مېھىر ـ شەپقىتىنى ھەرگىز ئۇنتۇيالمايمەن.

ـــ بولدى، يىغلىماڭ، كامال ئەمدى سىزنىڭ مەڭگۈلۈك ۋاپادارىڭىز، جۈپتىڭىز بولىدۇ. ئىناق ئۆتۈڭلار، بىر ـ بىرىڭلارنىڭ ھۆرمىتىنى، قەدىر ـ قىممىتىنى قىلىپ، مومايىنىڭ ئاخىرقى ئۆمرىدە خىزمىتىنى ياخشى قىلىڭلار.

ـــ جەۋلان ئاكا!...

لەيلى ياش تۆككىنىچە جەۋلانىڭ ئالدىدا تىزلىنىپ، باش ئۇرۇشى جەۋلان ئۇنى دەرھال يۆلەپ تۇرغۇزدى.

ـــ بۇ... بۇ نېمە قىلغىنىڭىز؟

ـــ سىز ماڭا ھاياتلىق بەردىڭىز، بەخت بەردىڭىز، سىلەر ئۇيغۇرلار باھاسىز مىللەت ئىكەنسىلەر، سىلەرنىڭ كۆڭۈل ـ كۆكسۈڭلار ئالەم پانقۇدەك كەڭ ئىكەن.

ـــ يۇرۇڭ، نېۋىخان ئانام بىلەن كامال ساقلاپ قالمىسۇن.

جەۋلان لەيلىنى باشلاپ باغدىن چىققاندا، ئانا ـ بالا ئىككىسى توي غېمىنى قىلىشىپ سۆيىدا ئولتۇراتتى. نېۋىخان مومايى جەۋلانىڭ بوينىغا ئېسىلىپ پېشانىسىگە سۆيۈۋېتىپ يىغلاپ سالدى:

ـــ خۇدايىم ئۆمۈرلىرىنى ئۇزۇن قىلىپ، مۇراد ـ مەقسەتلىرىگە يەتكۈزەر، بىزدىن يانمىسا خۇدايىمدىن يانار، ـــ نېۋىخان لەيلىنىڭ قولىدىن تۇتتى، ـــ لەيلى قىزىم، يۇرۇڭ، بىز

تاماق تەييارلىقىنى قىلايلى، بۇلارنىڭ قورسىقى ئېچىپ كەتتى.

مومای لەيلىنى باشلاپ ئۆيگە كىرىپ كەتتى. ئولتۇرۇپ كەتكەن كۈننىڭ قىزىللىقى قۇمتام باغلىرىنى بىنەپشە رەڭ نۇر ئىلكىدە بېزىگەن بولۇپ، ساپسېرىق، قىزغۇچ، قوڭۇر ياپراقلار ئېرىنچەكلىك بىلەن ئارقا ـ ئارقىدىن لەيلەپ چۈشمەكتە ئىدى. ئالدىراپ تۇرغان جەۋلان كامالنىڭ قولىغا قاتلانغان پۇلنى تۇتقۇزۇپ قويدى.

ـــ كامال، بۇ مېنىڭ تويىڭىزغا ئاتىغىنىم بولسۇن، ئەتە ئەتىگەن مەن سىلەرگە پاراڭلىشىپ پۇلىدىن ئىككى يۈز سوم ئېلىپ بېرىمەن.

ـــ بۇنداق قىلىسىلا مەن خىجىل بولىمەن، ـــ كامال قولىدىكى پۇلنى ياندۇرماقچى بولغاندى، جەۋلان ئالغىلى ئۇنمىدى، ـــ كەنتتىن بەرگىنىنى قەرز ھېسابىدا ئالاي، لېكىن سىلىنىڭكىنى ئالالمايمەن.

ـــ كەنتتىن بەرگىنى ياردەم، ـــ جەۋلان كامالنىڭ مۇرىسىگە قولىنى قويدى، ـــ لېكىن، مېنىڭ كۆڭلۈمنى قايتۇرسىڭىز مەن رەنجىيمەن، ئەتە يېزىلىق ھۆكۈمەتكە قىزىل قەغەز ئالغىلى بارغاندا، لەيلىگە تويلۇق ئالارسىز. ئۇنى ئوبدانراق جابدۇپ قويۇڭ.

ـــ ئاناممۇ شۇنداق دېگەن.

ـــ يەنە قانداق قىينىچىلىقلىرىڭىز بار؟

ـــ يوق، ئۆزۈمنىڭمۇ توي ئۈچۈن يىللاردىن بېرى يىغقان ئاز ـ تولا پۇلۇم بار.

ـــ شەھەردىكى ئىشلىرىڭىز مۇڭدىشىدىغان بولدىمۇ؟

ـــ بەك ياخشى، ئابلىز ھاكىم ياردەم قىلمىغان بولسا تەس بولاتتى، ـــ كامال تۇيۇقسىزلا بىر ئىشنى ئەسلىدى، ـــ يەنە بىر گەپ، مەن ئىگەمبەردىنىڭ قېينىنىسى بەردىقۇلنىڭ بانكىدىن خاپا چىقىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ ئېڭى تادرىسى

ـــ شۇنداقمۇ؟ ـــ جەۋلان ئاچچىققىنا كۈلدى، ـــ چۈشىنىشلىك، مەتسىدىق چاۋار، ئىگەمبەردىلەرنى يار لېۋىگە قىستاۋاتىدۇ. لېكىن، ئۇلار بانكىدىن پۇل ئالالمايدۇ. چەكلىرىنى ئاخىرقى ھېسابتا بىزگە تاپشۇرماي ئامالى يوق. بولىدۇ، ئەتە ئەتىگەن تالونلارنى ئېلىپ ئىشخانىغا كېلىڭ.

جەۋلان كامالنىڭ «تاماق يەپ كېتىڭ» دېگىنىگە ئۆزرە ئېيتىپ كېتىپ قالدى. ئۇ ئۆزىنى بەكلا يېنىك ھېس قىلىۋاتاتتى. ئىشلارنىڭ ئىزىغا چۈشۈپ، يۈرۈشۈپ كېتىۋاتقانلىقىدىن مەمنۇن ئىدى. ئەمما كۆڭلىنىڭ بىر يەرلىرى نېمىگىدۇر تەلپۈنەتتى. توغرا كامالەت! ئۇنىڭ بىلەن ئوبدانغىنا مۇڭدىشىپ، ئۇرۇشمىغىنىغا ھەپتىدىن ئېشىپ قاپتۇ. ئەجەبمۇ خۇماداپ كەتتا بۇ يۈرەك! ئەگەر بۇ يەردىكى ئىشلار قارار تاپسا، بۇ مۇلايىم، ساددا، ئوچۇق ـ يورۇق ئوماق قىزنى سېغىنىپ كەتسەم قانداقمۇ قىلار؟ ئەتىگەن ئەترەت كادىرلىرى بارنىياز، ئەيسايۇپلار بىلەن كۆرۈشكىلى كەلگەندە، ئىككىسىنىڭ كۆزلىرى ئۇچرىشىش بىلەن جەۋلاننىڭ يۈرەكلىرى تېپىچەكلەپ كەتتى. كامالەتنىڭمۇ ئاي يۈزىدىن، چولپان كۆزلىرىدىن، ھەتتا لەۋلىرىدىن قېيىدىغانلىق، سېغىنغانلىق ئۇچقۇنلىرى يېلىنجاپ تۇرغانلىقى راستقۇ... ھازىر... نەق ھازىرنىڭ ئۆزىدە كامالەت تۇرۇۋاتقان تۇل خوتۇننىڭ ئۆيىگە بېرىپ باقسۇنمۇ ـ يا؟ بۇ كەچتە خەقلەر كۆرۈپ قالسا نېمە دەپ ئويلىشار؟ قانداق سۆز ـ چۆچەكلەر تېرىلىپ كېتەر؟!

سېغىنىش ئامبۇرىنىڭ قىسىشىغا بەرداشلىق بېرەلمىگەن جەۋلان «بېشىمغا كەلگىنىنى كۆرەيمۇ ـ يا...» دېگەندەك ئىككىتايىن بولۇپ كېتىۋاتقىنىدا، يول چېتىدىكى يوغان بىر تۈپ ئازغان گۈلى ئارقىسىدىن بەكمۇ سۆيۈملۈك ئاۋاز ئاڭلاندى:

ـــ غۇلمان!...

يۈرىكى بىردىنلا توسۇن ئاتتەك ئويناپ كەتكەن جەۋلان

قايرىلىپلا كامالەتنىڭ كۈلۈپ تۇرغان چىھرىنى كۆرۈپ قالدى.

— قۇملۇق گۈلى! — جەۋلان پەس ئاۋازدا پىچىرلىدى، — مېنىڭ قۇملۇق گۈلۈم!...

— مېنىڭ غۇلمانىم!...

ئىككىسى تۆش چىقارماي بىر - بىرىگە يېقىنلاشتى...

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

يىگىرمە تۆتىنچى باب

بورانلىق كېچىدە

ئىگەمبەردى ئۈچ كۈندىن بېرى تالا ـ تۈزگىمۇ چىقماي، ئۆينىڭ بىر بۇلۇڭىدا، ئىككى چېكىسىنى قاماللاپ، ئۈنسىز ياش تۆكۈپ ئولتۇراتتى. ھازىر ئۇنىڭ كۆڭلى ئەڭ چارىسىز قەلەندەرنىڭ خۇرجۇنىدىنمۇ قۇرۇق ئىدى. ئۇ شەھەردىن بەردىقۇل پۇل ئېلىپ كەلسە، مەتسىدىققا كۆپرەك پۇل بېرىپ ئۆزىنى خىيانەتكە چاتماسلىق، كەنتكە تراكتور ئېلىش ئۈچۈن يوشۇرۇلغان پۇل، دېگەن گەپتە چىڭ تۇرۇش، ئەگەر ۋەدىسىدە تۇرمىسا پۇلنى قايتۇرۇش ھەققىدە توختاملىشىمەن، دەپ چوت سوققان ئىدى. كىم بىلىپتۇ، بانكىدىكى پۇللارنى توڭلىتىۋېتىشنى! شۇنداقتىمۇ كىگىز ئاستىدىكى، ساندۇق تېگىدىكى ھەم تۇغقانلاردىن يىغىلغان پۇللارنى قېتىش ـ قوراش قىلىپ تەييارلاپ قويدى. ئاغزىنى كېلەردەك يوغان ئېچىپ تۇرغان مەتسىدىقنىڭ تويماس نەپسىگە بۇ پۇللار ھۈندىگە ـ سۈندە بولامۇ؟ بارنىيازنىڭ: «مۇشۇ قىلمىشلىرىڭ ئۈچۈنلا ساڭا قانداق جازا بېرىلىدىغانلىقى ئېنىقلىغۇ؟»، «چاۋار، مەتسىدىقلارنىڭ پاش قىلغانلىرىغا ئاساسلانغاندا ئون قېتىم ئېتىلساڭمۇ ئازلىق قىلىدۇ!...» دېگەن سۆزلىرىدىنلا ئىگەمبەردى ئۆزىنىڭ ھاڭ لېۋىگە كېلىپ قالغانلىقىنى بىلىپ يەتتى. لېكىن، كېچىكتى. كېچىككەندىمۇ خېلىلا ئۇزاپ كەتتى... زادى باشقىلارنىڭ، بولۇپمۇ كۆپنىڭ رىزقىغا قارا سانىغانلارنىڭ خۇشاللىقى،

ئامىتى، ھۇزۇر ـ ھالاۋىتى ئوچاقنىڭ ئىسىدەك بىردەملىكلىكەن... ئازغىنا سەلكىنگە بەرداشلىق بېرەلمەي توزۇپ كېتىدىكەن! ھارام دۇنيا ئاشنالىرىنىڭمۇ رىشتى خۇددى ئۆمچۇك توربەدەك ئاجىزكەن ئەمەسمۇ!... مانا چاۋار، مەتسىدىقلار قىلىشقان قانخورلۇقلىرىنى ئىگەمبەردىگە ئارتىپ قويۇپ ئۆزلىرى ئاق بالىخان بولۇپ قىرغا چىقماقچى! پەندىيات! مىڭ پەندىيات! بالىسىدىن بالىسىغا نەسىھەت ۋە ساۋاق ـــ ھالال مېھنەتسىز، ئۆزۈڭگە تېگىشلىك بولمىغان مەئىشەتكە قول ئۇزاتما! ھېرىس قىلما!... ئۇ سېنىڭ يۇزۇڭنى سۆرۈن قىلىپ، خەلقئالەم ئالدىدا شەرمىسار بولىدىكەنسەن!... بۇنداق دۇنيا يۇز سىيپىغۇچىلىك پۇرسەتتە خۇش قىلغىنى بىلەن مەڭگۈلۈك لەنەت تامغىسىنى بېسىپ، قارا كېپەنگە ئوراپ قويىدىكەن! قىسقىسى، زەررىچە ھارامغا ھېرىس قىلىش ھەقىقىي ئادەمىيلىك خىسلەتىنى خىرەلەشتۇرۇپ، نىجاسەت ئەۋرەزلىرىگە سۆرۈپ ئاپىرىدىكەن! شۇڭا، دانا پازىللار: «ھېرىس كۆزى گۆر توپىسىدىن باشقا نەرسىدە بولماس...»، «ھېرىس قىلغۇچى بىگۇناھلىقتىن تەمە قىلماسلىقى كېرەك»، «كىشىگە ھەرقانداق بالا يەتسە ھېرىس ۋە تەمە سەۋەبىدىن يېتىدۇ!...» دېگەن پەند ـ نەسىھەتلەرنى بىكار قالدۇرمىغان!

ئىگەمبەردى مىچىلداپ يىغلىدى. ئالدىدا لۆڭگە تۇتۇپ ئولتۇرغان نىساخان ئۇنىڭ ياشلىرىنى سۈرتۈپ ئۇلگۈرتەلمىدى. دالاندىكى چوڭ ـ كىچىك تۆت قىز، بىر ئوغۇل بەش بالا قىسىلىشىپ، ئىشىك يوچۇقىدىن مارىماقتا ئىدى. دادىسىنىڭ كۆز ياشلىرىدىن يۇمران يۈرىكى سىمابتەك تىترەپ تۇرغان بالىلارنىڭ بەزىلىرى يىغلىسا، يەنە بەزىلىرى ئۇمچىيىشىپ بۇرۇنلىرىنى تارتىشاتتى. لېكىن، ئىگەمبەردىنىڭ نالە ـ پىغانلىرى توختايدىغاندەك ئەمەس ئىدى.

ـــ مەن ئەمدى قانداق قىلاي؟ ئاھ خۇدايىم، مېنىڭ جېنىمنى

ئالساڭچۇ. كۆرۈنە ـ كۆرۈنمەس بالا ـ قازالارنى ماڭا بەرسەڭچۇ، بۇنداق رەسۋايى ـ ئالەم بولغۇچە بىر يولىلا ئۆلۈپ تۈگەشسەمچۇ...

ـــ ھەي مۇسۇلمان، نېمانداق شۇم ئېغىزلىق قىلىدىلا؟ بەش نارەسىدىنى ئويلىسىلا بولمامدۇ، ـــ نىساخان تاقەت قىلالمىدى، ـــ بارنىياز شۇجى «مەسىلىلەرنى پاش قىلىپ چىقىش يولى تاپ» دەپتىغۇ.

ـــ مېنى شۇنداق قىلغۇسى يوق دەمسەن؟ ـــ ئىگەمبەردى بېشىنى توختىماي چايقايتتى، ـــ ئۇ ئىمانسىزلارنى پاش قىلسام، ئۆزۈمنۇ سۆرۈلۈپ چىقىدىكەنمەن، ئەگەر مەتسىدىقنىڭ مېزىنى چوڭۇسام مېنىڭ گۇناھىم ئېغىرلىشىپ كەتكۈدەك... ئۇنداقتا ھۆكۈمەت ھەرگىز كەچۈرمەيدۇ.

ـــ ئەمىسە پوتلا ـ مىشقېرىقلىرىنى ئېقىتىپ ئولتۇرسىلا ئىش تاڭاتامدا، ـــ نىساخاننىڭ كۆڭلىدىن بىر ئىش كەچتى بولغاي، ئېرىنىڭ تىزىغا قولىنى قويدى، ـــ ھەي ئادەم، كامالەت سىڭىلىلىرىنىڭ قىزى تۈرسا، ئاڭلىساق ئۇ جەۋلان بىلەن...

ئىگەمبەردىنىڭ يىغىسى توختاپ، ياش يۈقى كۆزلىرى بىر نۇقتىغا تىكىلىپ قالدى. راست، بۇ ئىش نېمىشقا بالدۇرراق ئېسىگە كەلمىگەندۇ؟ ئۇ بىر تۇغقان بولمىسىمۇ ئۆگەي سىڭلىسىنىڭ قىزى ـ دە! بىر زامان ئاش ـ نان بېرىپ باقتى، ھالىدىن خەۋەر ئالدى. ئەڭ بولمىسا يېگەن تۇزنىڭ ھەققى ـ ھۆرمىتى بولار! جەۋلانغا ئىككى ئېغىز لەۋزى قىلىپ، بىر ناياقلىۋەتسە، بۇ بويتاق يىگىت مومەك ئېرىپ كېتەر... بىراق! مانا مۇشۇ «بىراق» ئىگەمبەردىنىڭ تىلىنى باغلاپ، پۈتىنى چۈشەپ قويدى. ھېلىقى بىر چاغلاردا تاقىلداپ كەتكەن ھايۋانىي نەپسىنىڭ كەينىگە كىرىپ قىلىپ قويغان رەسۋاچىلىقى ئادەمىيلىك ئەمەستە! ھەر نېمە دېگەنبىلەن ئاتا يوللۇق ئاتا تۇرۇقلۇق 14 ~ 15 ياشلىق قىزغا قانات سۆرەپ يۈرسە، ئۇنىڭ

نەرىنى شاپائەتچى دېگىلى بولىسۇن! بولدىلا ئۆتۈپ كەتكەن ئىشلارنى تەگمەيلا قويايلۇق، ئەدناسى كامالەت ئۆيدىن قاچقىپ چىقىپ كەتكەندىن كېيىن ھاشىمنىڭ ھۇزۇرىدا تۇردى. لېكىن، ئۇنىڭ قىمارۋاز ئوغلى ساتتار ئۇنىڭغا كۇن بەرمىدى. ھەممىلا يەردە قېقىلىپ ـ سوقۇلۇپ يۇرگەن بۇ يېتىم قىز ئاقىۋەت ساراڭقېتىش ھۆرىخان سەپرا دېگەن تۇل خوتۇننىڭ ئۆيىنى ماكان تۇتتى. بۇ كىچىككىنە ناتىۋانىنىڭ قىسمىتى خۇددى بالىلار تاش، چالما ئېتىپ، ئۇرۇپ، قوغلاپ، يۇڭۇزلىنىپ ھالىدىن كەتكەندىلا، ئۇتتۇر كەلگەن بىر كامارغا ئۆزىنى ئۇرغان كۇندۇزى كۆرمەس قارىغۇ ياپىلاقنىڭ بىچارە تەقدىرىگە ئوخشاپ كېتەتتى. ۋاقىت گويا ئاتقان ئوق، ئاققان سۇدەك تېز ئۆتتى! ئىگەمبەردى مۇشۇ 6 ~ 7 يىل ئىچىدە كامالەتنى «ھالىڭ نىچۇك» دەپ باقتىمۇ؟ ھېلىغۇ ئۇ چوڭ دادىسىكەن، يات بىراۋلارمۇ ئاتا ـ ئانىسى يوق قارا يېتىم قىزغا ھىممەت قولىنى سۇنىدىغۇ! شۇنداق ئىكەن، يۇزىنى داپتەك قىلىپ كامالەتنىڭ ئالدىغا قانداقمۇ بارار؟! تەقدىرى ئەزەلنىڭ ئويۇنلىرىغا ئادەمنىڭ ئەقلى لال بولىدۇ. بۇ دۇنيادا بىر كىمنىڭ بىر كىمدە قالمايدىكەن! خۇددى تاز قوچقارنىڭ ئەنتى مۆڭگۈزلۈكىدە قالمىغاندەك، ھامان بىر كۇنى يانىدىكەن... قاراڭ، ئىگەمبەردى خورلۇق يۇندىسىنى چېچىپ ئۆيدىن چىقىرىۋەتكەن بىر قىزغا يېلىنماقچى! گەپنى ئوچۇقراق قىلغاندا ئىنسان بالىسى ھاياتلىق دەپ ئاتالغان بىر غوۋغالىق جاھانغا تويمايدىكەن، تۆت كۇن بولسىمۇ كۇننىڭ سېرىقىنى كۆرسەم، بەھۇزۇر ياشىسام، دۇنيا دەپنە يىغسام، خامانىنىڭ مومىسىدەك ھەممىنىڭ كۆزىگە چېلىقىپ تۇرسام... دېگەندەك خام تەمەلەر بىلەن كۇنلىرى ئۆتىدىكەن... بۇ يولدا ئىزا ـ نومۇس چۈمپەردىلىرىنى يىرتىپ تاشلاپ، غۇرۇرىنى دەپسەندە قىلىدىكەن. مانا ئىگەمبەردىمۇ «يۇز ـ ئابرۇي دېگەن قانچە سەر، نەچچە مىسقال كېلەتتى...» دەپ ئورنىدىن تۇردى.

ئاي تۇغمىغاچقا، ئەتراپ قاراڭغۇ ئىدى. ئەلىيانقۇ ۋاقتى تېخى بالدۇر بولۇپ، كان ئوچاققا زاغرا چاپلاۋاتقان، ئوماچ قوچۇۋاتقان دېھقانلارنىڭ تۇرخۇنلىرىدىن قويۇق ئىسلار تولغىشىپ چىقىۋاتاتتى. كۆڭۈلسىز خىياللارغا چىرمىلىپ قالغان ئىگەمبەردى قوغۇنچى مەھەللىسىگە كىرىپ كەلگەندە ھويلا ـ ھويلىلاردا ئىتلار «مەن سەندىن قالامدىم» دېگەندەك بەس ـ بەستە قاۋاشماقتا ئىدى. ھۆرىخان سەپرانىڭ ھويلىسى مەھەللىنىڭ چەت ياقىسىدا بولۇپ، ئۇ تەرىپى يۇلغۇن، جىغان، قىياق قاپلىغان قۇم چاتقاللىقى ئىدى. ئىگەمبەردى دەرۋازا ئورنىدا توسالغان غارالدىن ئاتلاپ ھويلىغا كىردى. ئۇدۇلدىكى ھۆرىخان سەپرا پالەچ قىزى بىلەن ئولتۇرىدىغان ئۆي جىمجىت ھەم پەنجىرىلىرى قاراڭغۇ ئىدى. لېكىن، ياندىكى كامالەت تۇرۇۋاتقان بىر ئېغىز ئۆينىڭ قەغەز چاپلانغان پەنجىرىلىرى غۇۋا يورۇپ تۇراتتى. ئاپتاپتا قاغجىراپ يېرىقلىرىغا ماز تىقىلغان كونا ئىشىك ئاستا چېكىلىشى بىلەن جەۋلان بىلەن كۆرۈشۈپ ئەمدىلا قايتىپ كەلگەن كامالەت «كىم؟» دېگەچ ئىشىكنى قورقۇپقىنا ئاچتى، ئاچتى ـ دە، يەنە دەرھالا يېپىۋالماقچى بولدى. ئەمما، ئىگەمبەردىنىڭ: «جېنىم قىزىم، رەھىم قىلىڭ» دېگەن يېلىنچىسىدىن گەپ قىلالمىدى. ئۆزىگە تەتۇر قاراپ سۈپىدا ئولتۇرغان كامالەتتىن ھېيىقىپ تۇرغان ئىگەمبەردى توپا تامغا دۈمبىسىنى يۆلەپ يەردىلا زوڭزىيىپ ئولتۇردى. ئۇ گېپىنى نەدىن باشلاشنى بىلمەي بىردەم تۇرغاندىن كېيىن كارنىيىنى رۇسلاپ گەپكە تۇتۇندى:

ـــ كامالەت قىزىم، ئاڭلىسام جەۋلان بىلەن يېقىن ئوخشايسىز... نېمىلا بولسا بىز تۇغقانغۇ، مەن ئۇچۇن ئىككى ئېغىز...

ـــ بولدى قىلسىلا، سىلىدەك نومۇسسىز، قارا نىيەت تۇغقىنىم يوق، ـــ كامالەتنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدى شۇركۈنۈپ

تۇراتتى، ــ مېنى ھاشىمكام ئوقۇتۇپ، بېقىپ قاتارغا قاتقان.

ــ سىز... سىز كىچىكتۈزدىلا ئەدەسسىز ئۇز، ھەممىنىڭ ئامراقلىقى كەلگۈدەك مۇلايىم ئىدىڭىز... ئامراقلىقىم كېلىپ ئۇ يەر ـ بۇ يەرلىرىڭىزنى تۇتۇپ، سىلاپ قويسام ئۆيدىن چىقىپ كەتتىڭىز...

ئىگەمبەردىنىڭ نومۇس قىلماي ئۆزىنىڭ كونا بۇزۇقچىلىقىنى ئەسكە سالغانلىقىدىن كامالەت ئوت ئىچىدە قالغاندەك قىزىرىپ كەتتى. يۇرىكىدىكى بۇ ئىپلاس داغنى ئۇ ھازىرغىچە ئۇنتالماي كېلىۋاتقاچقىمۇ غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولۇپ ئورنىدىن دەس تۇردى ـ دە، قاتتىق ۋارقىرىدى:

ــ بولدى كۆڭلۈمنى ھۆ قىلماي ئۆيدىن چىقسىلا... ــ كامالەت ئىشىكنى چوڭ ئېچىۋەتتى، ــ چىقسىلا دەيمەن، بولمىسا قوشنىلارنى چاقىرىمەن...

ــ بولىدۇ، بولىدۇ، ــ ئۆي ئوتتۇرىدا قولىنى جۆنۈپ تۇرغان كامالەتنىڭ تاشتەك قاتقان چىرايىدىن ئەندىككەن ئىگەمبەردى ئورنىدىن تۇردى، ــ مەن چىقاي... مانا چىقتىمغۇ...

ــ ھايۋان! ــ كامالەت ئىشىكنى گۈپلا قىلىپ يېپىۋالدى، ــ شەھۋانىيەت يۈندىسىغا چىلىشىپ قالغان مەرەز، ھايا قىلماي ئىپلاسلىقلىرىنى قايتا يۈزۈمگە سىلىۋاتىدا...

ھويلا ئوتتۇرىسىدا دۇانىدەك ئېڭىشىپ تۇرغان ئىگەمبەردى كامالەتنىڭ ئاچچىق تىلىدىن ئۆزىنىڭ گەپتە كەتكۈزۈۋەتكەنلىكىگە كۆزى يەتتى. ئۇ غارالدىن ئارانلا ئاتلاپ چۈشكەندىن كېيىن يولدا كېتىۋېتىپ: «راست، نېمىشقىمۇ ھېلىقى ئىشلارنى تەكرارلاپ يۈرگەندىمەن» دەپ پىچىرلىدى. بىراق، بۇ ئۇنىڭ مەيلى ئەمەستە! ئىگەمبەردى سۈپىدا ئولتۇرغان كامالەتنىڭ تولغان يوتىلىرىغا، جۈپ ئالمىدەك كۆتۈرۈلگەن كۆكسىلىرىگە، نازۇك بەل، چىرايلىق ساغرىلىرىغا قارىغانسىرى ئۆزىنى ئۇنتۇپ، قىزىنىڭ كىچىك چاغلىرىدىكى بەرنالىقى،

ئوماق، مۇلايىملىقى، شۇنداقلا دەس كۆتۈرگەن چاغدىكى تېپچەكلەشلىرى كۆز ئالدىدا ئايان بولغاندى... شۇڭا، ئۇ بۇ يەرگە نېمە ئۈچۈن كەلگەنلىكى ئېسىدىن كۆتۈرۈلۈپ، ئەدىكى تېتىمەي گەپلەرنى قىلىپ سالدى. ئۆگەنگەن خۇي ئۆلگۈچە دېگەن گەپ شۇدە.

ئىگەمبەردى قوغۇنچى مەھەللىسىدىن جىگدىلىك مەھەللىسىگە قايرىلىدىغان ئاچا يولغا كەلگەندە، ئالدىدا بىرنىڭ ئۆزى تەرەپكە قاراپ ئالدىراپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ ئۆزىنى دەرھال دالدىغا ئېلىپ تۇرۇشى هامان تۆت ئەتراپىغا ئالاق ـ جالاق قارىغىنىچە ئۆتۈپ كەتتى. ئۇنىڭ ئۇدۇل چاۋارنىڭ ئۆيىگە ماڭغانلىقىنى كۆرگەن ئىگەمبەردى: بۇ لالما ئىت ئىگىسىگە خەۋەر يەتكۈزگىلى مېڭىپتۇ ـ دە، دەپ ئويلىدى. راست، هامان بۇ كېچىدە چاۋارنىڭ ئۆيىدىن باشقا يەنە نەگىمۇ بارسۇن؟ ئۇ دەرۋازا هالقىسىنى بوشقىنا بىر ـ ئىككى قېتىم شاراقلىتىشى بىلەن چاۋار ئىشىكنى ئېچىپ ئۇنىڭ قولىدىن تارتقانچە هويلىغا ئەكىرىۋالدى ـ دە، پىچىرلىغانچە چېچىلىپ كەتتى.

ـــ هەي دەلىتە، ئەتراپىتا مىنبىڭلار تۇرسا، غاز بوينۇڭنى سوزۇپ كېلىۋەردىڭما؟ ـــ چاۋار ئادەم بار دېگەندەك ئۆيىنى ئىشارەت قىلىپ قويدى، ـــ بۇنىڭدىن كېيىن بولجالىق ئىچىدىكى چوڭ ئېرىق ئىچىدىن ئۆملەپ، بېغىمنىڭ ئارقىسىدىكى سۆڭگۈچتىن كىر.

ـــ ئەم... ئەمىسە بىر كىم توسمىدىغۇ؟

ـــ ئۇلار مەن، ئىگەمبەردى، مەتسىدىق ئۇچىمزنى نازارەت قىلىدۇ. نەگە بېرىپ كىم بىلەن ئۇچراشقىنىمزنى يۇقىرىغا يەتكۈزىدۇ، ـــ چاۋارنىڭ ئاۋازى تېخىمۇ پەسلەپ كەتتى، ـــ هە، قېنى دېگىنە، نېمە خەۋەرلەر بار؟

هامان ئۆيگە كۆز تاشلىۋالغاندىن كېيىن چاۋارنىڭ قۇلىقىغا

خېلى ئۇزۇنغىچە نېمىلەردىندۇر كۈسۈرلىدى. ئۇ كۈسۈرلىغانسېرى چاۋارنىڭ كۆزلىرىنىڭ پاختىسى ئەمدىلا كۆتۈرۈلگەن ئاي نۇرىدا قىزغۇچ يالتىرىدى.

ــ مەنسۇرخان ھاجىم پەتىۋا بەرگەن بولسا، ھىم... ــ چاۋار ئېغىر تىندى، ــ ئەمدى دىن ئارقىلىق ئىسكەنجىگە ئېلىشىمىز سۇغا چىلىشىپتۇ. ھە، توي قاچانغا تايىن تېپىپتۇ؟

ــ ئۇنى ئۇقمىدىم، لېكىن پات ئارىدا بولىدىغان ئوخشايدۇ. ھە، راست، مەتسىدىق ئىككى كېچە يېغلاپ چىقىپتۇ.

ــ نېمىشقا؟

ــ جەۋلان: «سېنىڭ خىيانىتىڭ سېنى ئۇچ قېتىم ئېتىشقا يېتىدۇ...» دەپتىكەن.

ــ بۇ راستمۇ؟

ــ مەن ئاشلىق نورمىنى ئالغىلى ئامبارغا بارغان، ــ دېدى ھابىل تۆكۈرۈكلىرىنى چاچرىتىپ، ــ سائادەتمۇ بېرىپتىكەن. ئۇ نورما ئالغىلى بارغان ئايالىلارغا يېغلاپ تۇرۇپ سۆزلەپ بەردى.

ــ جەۋلان راستتىنلا شۇنداق دەپتۇما؟ ــ چاۋارنىڭ كاللىسىدىن ئىنتايىن نازۇك بىر ئوي ئىيۇل چاقمىقىدەك لىپ قىلىپ ئۆتتى، ــ يالغاننى ئارىلاشتۇرما!

ــ ۋاي چاۋاركا، سىلىنى ئالداپ نېمە قىلاي، مەتسىدىق «قۇم دەشتىگە كىرىپ كېتىمەن»، «ئېسىلىپ ئۆلۈۋالىمەن» دەپ زار ــ زار يېغلاپتۇدەك.

ــ ھىم جەۋلان... جەۋلان، سېنىڭمۇ كەتكۈزۈۋېتىدىغان ئاجىزلىقلىرىڭ بار ئىكەن...

ــ نېمە دەۋاتىدىلا، چاۋاركا؟

ــ ھېچ... ھېچنېمە، ھابىل، ئەمدى مەن سىرتقا چىقالمايمەن. بىر نەچچە كۈنگىچە كېچىدە كېلىپ تۇرغىن. لېكىن، ھېلىقى ئېرىق ئىچى بىلەن ئۆمىلەپ، يەر بېغىرلاپ جۇمۇ.

www.uyghurbook.com

ـــ ئۇقتۇم چاۋاركا، ـــ ھابىل بارماقلىرىنى ئوينىتىپ سەتا ھىجايدى، ـــ چاۋاركا...

ـــ ئۇلۇشكۇنلا پۇل بېرىۋىدىمغۇ، چېكىدىغان نەشكە يەنە تۇگىدىما؟

چاۋار قوينىغا قولىنى تىقىپ، يەكتەكنىڭ قولتۇق يانچۇقىدىن قاتلانغان پۇلنى ئېلىپ، ھابىلنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇپ قويۇۋىدى، ئۇ خۇشاللىقىدا نەچچە پۈكۈلۈپ تەزىم قىلغىنىچە چىقىپ كەتتى.

ھابىل مىنبىڭ ئەترىتىدىن قوغلانغاندىن بېرى بىكارلىق تاماق، ھەر كۈنى بېرىلىدىغان 21 نومۇردىن قۇرۇق قالدى. بۇ چاغقىچە تەييارغا ھەييار بولۇپ كەلگەچكىمۇ، ئىشقا ھەپسىلىسى يوق، ھۇرۇن، لايغەزەل پاتقىقىغا تېخىمۇ پاتتى. ئەمما، جۇدۇنى كۆپ ئۆرلەيدىغان بولۇپ كەتكەچكىمۇ نەشىنى كۆپ چېكىدىغان بولۇپ كەتتى. بىر نەپەس تۇتۇندە ئورۇق تېنى ھۇزۇرلانسىلا بەس، جاھاننى سۇ باسامدۇ، كۆيۈپ كۈل بولامدۇ، بىر پاي غەم يېمەيتتى. لېكىن، مۇشۇكنىڭ پۇلى يوق بەزگە ئامراق دېگەندەك نەشە بىلەنلا ئۆرە تۇرۇۋاتقان بۇ پاسىق بەندە بىر چېكىم نەشە ئۈچۈن غۇرۇرىنى، ۋىجدانىنى، ئىمانىنى سېتىشقا تەييار ئىدى. شۇڭا ئۇ كوچا ـ كويلاردا لاغايلاپ يۈرۈپ بالىلارنىڭ، ساددا دېھقانلارنىڭ ئاغزىنى تاتىلاپ گەپ ئالاتتى. ئىگىلىگەن «مەلۇمات» لىرىنى چاۋارغا ساتاتتى. بەزىدە خۇماری تۇتۇپ كېتىپ ئۇلگۈرەلمەي قالغانلىرىدا ئۇدۇل ئىمىن تازنى ئىزدەپ بېرىپ ئۇنىڭ نەشىسىگە داخىل بولاتتى. دېگەنبىلەن ئىمىن تازنىڭ ئىشى ساز بولۇپ، دېھقانلارنىڭ توخۇ، كەپتەر، پاقلانلىرىنى ئوغرىلاپ قۇمچاقاردىكى ئازنە بازاردا پۇل قىلاتتى، ھەتتا ئۇ ئۆگزىلەرگە يېيىپ قويغان گۈلەقاق، كاۋا، قوغۇن، قاپاقلارغىچە ئالا قويماي تاغىرىغا تىقاتتى. تۇن نىسپىدە قىر دەريا سايلىقىدىن ئۆتۈپ، بىرەر پىنھاندا ياكى يۇلغۇن تۇۋىلىرىدە ئۇخلاپ بازار

قىزىغاندا چۆپقەتلىرىگە ئۆتكۈزۈۋېتەتتى. بىراق، ھابىل سەل كالاكۆپاي بولغاچقا، بۇ «ھۇنەر»نى زادىلا ئۆگىنەلمىدى. شۇنىڭغا قارىغاندا ئوغرى بولۇش ئۇچۇنمۇ چاققانلىق، چەبدەسلىك، ھىيلە ـ مىكىرلىك، يۇرەكلىك، زېھنىياتلىق بولمىسا بولمىغۇدەك. ئىمىن تاز ھەتتا بىلىكىگە قىزىل پەتتىنى چىگىۋېلىپ بازار كۈنلىرى رەستىلەرنى ئارىلايتتى. بىر نەچچە توخۇ قولتۇقلىغان ياكى قوي ـ ئۆچكە يېتىلىگەن، بادىرا كۆتۈرگەن بەزى ئادەملەرگە قورقمايلا: «ھەي، بۇنەرسىلەرنى نەدىن ئوغرىلاپ كەلدىڭ؟» دېگەن ھامان ئۇ ئادەملەر نەرسە ـ كېرەكلىرىنى تاشلاپ ئالدى ـ كەينىگە قارىماي قاچاتتى. ھابىل كۆڭلىدە: ئىمىن تاز ئوغرى بولغاچقىمۇ ئۆزىگە ئوخشاشلارنى تونۇيدىكەن ـ دە، دەپ ئويلىدى. بىراق ئىمىن تاز: «ھەي ئەخمەق، ئۇنداق خۇدۇكى بارلار بازارغا كىرگەن ھامان ئەتراپىغا ئالاقزادىلىك بىلەن قاراپ ماڭىدۇ. كىچىككىنە شەپىدىنمۇ چۆچۈپ تۇرىدۇ. چىرايى ئۆمسۈرۈن، قانسىز بولىدۇ» دەپ كۈلۈپ كەتتى.

ھابىل كېتىۋېتىپ: ئەگەر بۇ قېتىم چاۋاركام تۇتۇلۇپ كەتسە، ئىمىن تازغا شاگىرت كىرسەم بولغۇدەك، دېگەننى كۆڭلىگە پۈكتى. ئۇ بولجالىق ئورمانلىقىغا كەلگەندە خۇمارى تۇتتى بولغاي، بىر تۇپ سۆگەت تۇۋىدە ئولتۇرۇپ، دوپپىسىنىڭ يىرتىق ئەستىرى ئىچىگە يوشۇرۇپ قويغان قوناقتەك نەشىنى ئالدى. ئاندىن ئۇنى ئۇششاق ئۇزۇپ تاماكىغا ئارىلاشتۇردى. ئۇ ئەمدىلا گېزىت قەغىزىنى ئېلىپ ئوراپ دەپ تۇرۇشى چوڭقۇر ئېرىق ئىچىدىن شاپۇر ـ شۇپۇر قىلىپ بىر قارا كۆلەڭگە ئۆملەپ چىقتى. قورققىنىدىن «ۋاي ئانىمەي» دەپ ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتكەن ھابىلنىڭ ئەجىر بىلەن تەيىارلىغان تاماكىسى يەرگە چېچىلدى.

ـــ ھابىلمۇسەن، ـــ دېدى پاكار گەۋدە تۇمشۇقىنى يېقىن ئەكىلىپ، ـــ بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىسەن؟

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

— ۋۇي... بۇ... بۇ... مەت... مەتسىدىققۇ!

بىردىنلا ھابىلنىڭ قۇلىقىدا ئىمىن تازنىڭ «خۇدۇكى بارلار...» ھەققىدە دېگەن گەپلىرى تەكرارلانغاندەك بولدى. ئۇلارغا قارىغاندا مەتسىدىقنىڭ خۇدۇكى تۇرماق «مۇدىكى»مۇ تۇرسا! ئۇنىڭ مۇشۇ ئېرىق ئىچى ئارقىلىق قېچىپ كەلگەنلىكى ئوچۇقلا تۇرمامدۇ. ئەگەر ئۇنى «ھەي ئوغرى» دېگەن ھامان، ئازنە بازاردىكى ئوغرىلاردىنمۇ بەكرەك قاچار! لېكىن ئۇنىڭ تاشلاپ قاچقۇدەك زادى نېمىسى بار؟ ھابىل ئۆزىنى بىر سىناپ باقماقچى بولدى:

— بۇ يەردە نېمىشقا تۇراتتىم؟ — ھابىلنىڭ ئاۋازى بەكلا قاتتىق ئىدى، — ھەر قايسىڭنى كۆزىتىپ بولمامدۇ!

— نې... نې... نېمە دېدىڭ، سەن... سەن مىنبىڭ بولمىساڭ يا...

— تېخى ئۇقمىدىڭما، مەن ۋەدىنامە يېزىپ گۇناھىمنى تونۇدۇم. شۇڭا، خىزمەت كۆرسىتىش ئۈچۈن مەشەدە ھەر قايسىڭنى نازارەت قىلىۋاتىمەن. ئالدىمغا چۈشۈپ ماڭ. ھېلى ۋارقىرىسام، ئىشىك ئالدىڭدىكى مىنبىڭلار يۈگۈرۈپ كېلىشىدۇ. ئۇ چاغدا دومبا ـ تېپىكتىن قۇتۇلالمايسەن.

تۆكۈلۈپ كەتكەن بىر چېكىم نەشىسىنىڭ «ئوت ـ پىراق» يۈرىكىنى ئۆرتەۋاتقان ھابىل قوپاللىق بىلەن مەتسىدىقنىڭ گەجگىسىدىن قامالىدى. قورقۇپ كەتكەن مەتسىدىق غال ـ غال تىترىگىنىچە ئىشتىنىغا سىيىۋەتتى.

— جېنىم ئۇكام ھا... ھابىل... مېنى قويۇۋەت... مەن سېنىڭدىن خۇش بوپقالاي...

— مېنى مىنبىڭلىققا سىناققا ئېلىپ قالدى، — مەتسىدىقنىڭ بىچارە ھالىتىدىن ھابىلغا جان كىردى، — مۇشۇ پۇرسەتتە خىزمەت كۆرسەتمىسەم قانداقمۇ رەسمىيلىشىمەن؟ ماڭ دېدىم ماڭ...

ـــ جېنىم ئۇكام ھابىل، ـــ مەتسىدىق قولىنى يانچۇقىغا سېلىپ بىر سىقىم پۇلنى ئېلىپ ھابىلنىڭ يانچۇقىغا سېلىپ قويدى، ـــ ئەم... ئەمدى قويۇۋەت.

ـــ سېنىڭ بۇنچىلىك پۇلۇڭنى ئالغىنىمدىن ـــ ھابىل تېخىمۇ قېتىۋالدى، ـــ يۇقىرىغا تاپشۇرۇپ بېرىپ رەسمىي مىنبىڭ بولغىنىم تۇزۇك، يۇرۇ دەيمەن، بىكار ھېلى ۋاقىرايمەن.

ـــ ئوبدان ئۇكام، ۋاقىرىما، بولدى ۋاقىرىما، ـــ مەتسىدىق يانچۇقلىرىنى كولاپ قالغان ـ قاتقان پۇلنىمۇ ئالدى، ـــ مانا بۇنىمۇ ئال، قەسەم قىلىپ بېرەي، ئەمدى قالمىدى.

ھابىل ئالىقىنىدىكى پۇللارنى ئاي يورۇقىغا تۇتۇپ ئانچىكىملا سانىغان بولدى ـ دە، كۈلۈپ سالغىلى تاسلا قالدى. چۇنكى، ئۇنىڭ كۆڭلىدىن: ھىم، ئىمىن تاز دۇنيادا مەنلا دېمىگىن، ھابىلمۇ سەندىن قېلىشمايدۇ... دېگەن ئوي كەچكەندى. شۇنداقتىمۇ ئۇ پېتىنى بۇزماي:

ـــ بوپتۇ، كونا بۇرادەرلىكنىڭ يۇزىنى قىلىپ سېنى قويۇپ بېرەي، بۇنىڭدىن كېيىن كېچىلەردە قۇتراپ، ھۆكۈمەتنىڭ كۆزىنى بويىغۇچى بولما... ـــ دېدى.

ـــ ھەرگىز... ھەرگىز... شۇنداقمۇ قىلارمەنمۇ؟

تامبىلى ھۆل بولۇپ كەتكەن مەتسىدىق ئىككى پۇتىنى كېرىپ ماڭغىنىچە كېتىپ قالدى. ھابىلمۇ قولىدىكى پۇلنى چوككىدا سۆيدى ـ دە، يانچۇقىغا سالدى.

خۇددى قاچقانمۇ خۇدا دەيدۇ، قوغلىغانمۇ، دەپ بىرى قۇتۇلغىنىغا، يەنە بىرى قاقتى ـ سوقتى قىلغىنىغا خۇشال ئىدى. بولۇپمۇ مەتسىدىق «ئۇھ، خۇدايا شۇكۇر» دەپ مەيدىسىگە قولىنى قويۇپ كېتىۋاتاتتى. مۇشۇنداق قىلىنىڭ ئۈستىدە تۇرغاندا مىنبىڭلارنىڭ كۆزىنى غەلەت قىلىپ، ئۆيدىن قېچىپ چىقىش، يەنە كېلىپ «ئالاقىلەشمەڭلار» دېگەن ئادەملەر بىلەن

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرۇن كىتابلىرىنىڭ ئىپكى تادرىسى

يوشۇرۇن ئۇچرىشىش گۇناھ ئۈستىگە گۇناھ قىلىش ھېسابلىناتتى. ھېلىمۇ ياخشى يېنىدىكى پۇل بىلەن ئاران قۇتۇلدى. بولمىسا تەشكىلنىڭ بىرەر ئۆيىگە سولىنىپ، سوئال ـ سوراق، مىنبىڭلارنىڭ دۆشكەلەشلىرىدىن قۇتۇلالمايتتى. توۋا، ئادەمدەك ئوسال نېمە يوقكىنا! تۈنۈگۈنلا قاپقارا ھابىل، بۈگۈن بوياقچىنىڭ تۇڭىدىن چىققاندەك قىپقىزىل بولۇۋالغىنىنى قارا! تېخى بۇنداقلار قامچىسىدىن قان تامىدىغان تېخىمۇ ۋەھشىي بولىدىكەن ئەمەسمۇ؟ ھىم، ئەمدى بىلدىم، بىر خوجايىندىن يۈز ئۆرۈپ يەنە بىر خوجايىننىڭ تاپىنىنى يالىغانلار ئەڭ خەتەرلىك ياۋۇزغا ئايلىنىدىكەن! ئۆزىنىڭ سادىق ئىت ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن كونا خوجايىنغا ئېغىز سېلىشتىن يانمايدىكەن... ھەتتا تېرىسىدىن تاسما تىل دېسە، ئىككى يېنىغا قارىمايدىغان ئوخشايدۇ. توۋا، مەتسىدىق بىر پۇلنىڭ كۆزىدىن مىڭ ئۆتۈۋاتقان مۇشۇنداق قاتىلاڭ پەيتتە ئاۋۇ ھاراملىقنىڭ يانچۇقىنى قۇرۇقداپ قويغىنىنى كۆرۈڭ! ئەگەر قەسەم قىلىپ بېرەي دېمىگەن بولسا، سالجىدەك چاپلىشىپ، ئۇدۇل تەشكىلگە تۇتۇپ بېرىدىغان چېغى. مەتسىدىق بايىلا خوتۇنى سائادەت بىلەن چاۋار، ئىگەمبەردىلەردىن ئالماقچى بولغان پۇل توغرۇلۇق خېلى ئۇزۇن پاراڭلاشتى. ئۆتكەندە كۆك تاشلىق خاتىرىدىن ئەنسىرىگەن چاۋار «جېنىم ئۇكام، نېمىلا بولسا بىز تۇغقانغۇ» دەپ يېلىندى. ئىگەمبەردى: «سېنىڭ دېگىنىڭچە بولسۇن، لېكىن مېنى خىيانەتكە چاتمىساڭ...» دەپ كۈچۈكلەندى. بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان سائادەت باشقىچىلا روھلىنىپ:

ـــ كۆك تاشلىق خاتىرە ئەمدى ئۆز كۈچىنى كۆرسىتىۋاتىدۇ، بىز مۇشۇ پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ، ئۇلاردىن كۆپرەك پۇل ئۈندۈرۈۋالايلى، ـــ دەپ ئېرىنى دەيدەيگە سالدى. شۇنداقتىمۇ سائادەت چاۋارنىڭ چىرايىدا ئەزرائىلنىڭ تۈكى باردەك سۈرلۈك، قورقۇنچلۇق ئىكەنلىكىنى ئەسكەرتىشنى ئۇنتۇپ قالمىدى.

مەتسىدىقمۇ:

ـــ ئۇنى بىر دېمە خوتۇن، خۇددى كۆزىنىڭ ئارقىسىدا كۆزى، يۈزىنىڭ ئارقىسىدا يەنە بىر يۈزى باردەك بەكمۇ سىرلىق، مۆڭ ئادەم، ھەزەر ئەيلىمەي بولمايدۇ، ـــ دەپ خوتۇنىنىڭ كۆڭلىنى تىندۇردى. شۇنىڭدىن كېيىن سائادەت ئېرىنىڭ باغ ئىچىدىكى سۈڭگۈچ ئارقىلىق سىرتقا چىقىشىغا ياردەملەشتى. ھېلىمۇ ياخشى بولجالىقتىن باشلانغان چوڭقۇر ئېرىق چاۋار، مەتسىدىقلارنىڭ باغلىرىنىڭ ئارقىسىدىن ئۆتەتتى. مەتسىدىق ئۆمۈلە ـ ئۆمۈلە بولجالىققا كەلگەندە ھابىلغا تۇتۇلۇپ قالغىنىنى كۆرمەمدىغان.

مەتسىدىق ئالچاڭلاپ مېڭىپ ئىگەمبەردىنىڭ بېغىنىڭ ئارقىسىدىكى شورتام ئارقىلىق ھويلىسىغا كىرىپ كەلدى. تاراق ـ تۇرۇق، كالتە يۆتەلگەن شەپىلەردىن ئورنىدىن چاچراپ تۇرغان ئىگەمبەردى مەتسىدىقنى ئۆيىگىلا باشلاپ كىردى. نىساخان بالىلىرىنى ئېلىپ قۇمتامدىكى ئانىسىنىڭ ئۆيىگە كەتكەنىدى. بۇ ئۇچرىشىشنىڭ تېگى ـ تەكتى ھەر ئىككىسىگە ئايان بولغاچقا، ئوشۇق ـ تۆشۈك گەپ بولۇنمىدى. ئىگەمبەردى ساندۇقتىن ئىككى باغلام پۇلنى ئېلىپ كىگىز ئۈستىگە قويدى.

ـــ نەچچە يىلدىن بېرى ئۈچىمىزنىڭ ئۈلۈشكەن پۇلى ئۆزلىرىگە ئايان تۇرۇپ، بىر ئۈلۈش دەپ بەرگەن پۇللىرى مۇشۇما؟ ـــ مەتسىدىق پۇلغا قاراپ مەسخىرىلىك كۈلۈپ قويدى، ـــ يالىڭاچ سۇدىن قورقمىغاندەك، خاتىرىنى پاش قىلسام بولغۇدەك...

ـــ جېنىم مەتسىدىقاخۇن، بانكىدىكى پۇللارنى توڭلىتىۋېتىپتۇ. مۇشۇ پۇلنىمۇ ئۇرۇق ـ تۇغقان، ئەل ـ ئاغىنىلەردىن يىغىپ ئارانلا مۇشۇنچىلىك قىلدىم.

ـــ ئۇنداقتا سىلى قىلغان خىيانەتنى مەن تۆلىشىم كېرەكما؟

ـــ ئەمدى بۇ... بۇ...

— جەۋلان كەنتىمىزگە كەلگەندىلا، مەن خاتىرىدىكى ھېسابنى جەملەپ، ھەربىرىمىزنىڭ ئالغان ـ پۇتكىنىنى ئېنىق يېزىپ قويغان، — دېدى مەتسىدىق ئىشەنچلىك ھالدا، — سىلى يەنە مۇشۇنداق باغلامدىن بەشنى ئالدىمغا قويسىلا ئاندىن يېتىپ قوپا بوپقالىدۇ.

— نېمە؟ — ئىگەمبەردى چۆچۈپ كەتتى، — شۇنچە جىقما؟

— بۇ تېخى ھۆججەت ـ تالونلارنىڭ ئورنىنى يوقىتىپ، ئۆزگەرتىپ بۆلۈشكەن پۇللار. لېكىن، ئۇلارنىڭ نومۇرى، سېتىلغان مال تۈرى، ئورنى، چېسلالىرىغىچە ئېنىق يېزىلغان، — مەتسىدىقنىڭ چىرايى بىردىنلا تۇرۇلدى، — مەنقۇلات ئامبىرىدىن ئالغان گىلەم، يۇڭ يىپ، كىگىز، تاغار، خۇرجۇن، ئاق ئوغۇت، يوتقان ـ كۆرپە، قۇرۇق يەل ـ يېمىش، ئۆچكە تۇتىتى، كوللېكتىپنىڭ قوي ـ ئۆچكىلىرى قاتارلىقلار خاتىرىگە پۈتۈلگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇلارنى پۈلغا سۈندۇرۇپ خىيانەتكىلارغا كىرگۈزۈشكە ئۇلگۇرەلمىدىم. چۈنكى، ئۇلار ئىنتايىن كۆپ. مەن كىرگۈزمىگەن بىلەن جەۋلان كىرگۈزمەي قالارما؟ ئۇ چاغدا تۆلەيدىغان پۇللىرى مۇنۇ پۇللىرىدىن ئون باراۋەر ئاشىدۇ.

ئىگەمبەردىنىڭ بېشى چۈشۈپ كەتتى. يۈرىكى سوقۇشتىن توختاپ قالغاندەك ئالاڭغۇ ئۇراتتى. خۇددى كېسەل مىسقالىلاپ كىرىپ پاتمانلاپ چىقىدۇ، دېگەندەك، ئۆز ۋاقتىدا يېگەندە سىلىق ـ سىپايە ئۆتۈپ كەتكەن لوقمىلار يىغىلا ـ يىغىلا قۇسماق تەس بولغان دەھشەتلىك ئۆسمىگە ئايلانغاندى!

— بولىدۇ، مەن تېخى چاۋارنىڭ ئۆيىگە بېرىشىم كېرەك، — مەتسىدىق ئورنىدىن تۇردى، — ئۆيدىن چىقمىقمىنىڭ تەسلىكى ئۆزلىرىگە ئايان، شۇڭا پۇلنىڭ كېمىنى تولۇقلاپ قويسىلا، ئۇچ كۈن ئىچىدە ئېلىپ كېتىمەن. بىراق، خام خىيال قىلمىسىلا، ھەر قايسىلىرى ئۇچۇن ئۆلۈپ بەرمەيمەن.

مەتسىدىق ئىشىكىنى قاتتىق يېپىپ چىقىپ كەتتى. ئىگەمبەردى بىر ئىشىككە، بىر يەردىكى پۇلغا تىكىلگىنىچە ھۆ تارتىپ يىغلىۋەتتى. ئۇ مىچىلداپ كەتكەن بۇرنىنى تارتىپ كۆز ياش تۆكۈۋاتقاندا، مەتسىدىق بولجالىقتىكى چوڭقۇر ئېرىق ئىچىدە ئۆمىلەپ چاۋارنىڭ بېغىنىڭ ئارقا تەرىپىگە كېتىۋاتاتتى. باغنىڭ سۆڭگۈچ ئېغىزى چوڭ بولغىنى بىلەن ئۈچ تال قوزۇق قېقىلىپ ئىتمۇ كىرەلمەس قىلىپ قويۇلغانىدى. مەتسىدىق سۆڭگۈچكە بەلگىچە ئۆمىلەپ كىرىپ، قوزۇقتىن ئىككىنى تەستە سۇغۇرۇۋېتىپ باغقا كىرىۋالدى. ئۇ غازانلارنى پىسرلىتىپ دەسسەپ، ئىلغۇچ سېلىنمىغان باغ ئىشىكىدىن ھويلىغا كىرىشى قەپەستىكى كەكلىك قاتتىق ۋاقىلداپ سايراپ كەتتى. ئاڭغىچە چاپىنىنى يېپىنچا قىلغان چاۋار ئۆيدىن ئېتىلىپ چىقتى.

— مەتسىدىق؟ — چاۋار ئېڭىشتى، — قانداق كىردىڭ؟ كوچىدا مىنبىڭلار تۇرسا؟

— باغ سۆڭگۈچىدىن، ھېچكىم كۆرمىدى.

— ھىم، — چاۋارنىڭ كۆڭلى ئارامىغا چۈشكەندەك بولدى، — يۈر باغقا كىرەيلى. ئۆيدە خوتۇن بار.

كېچە ئايدىڭ بولۇپ، باغ ئىچى تولىمۇ جىمجىت ئىدى. پەقەت ئاخىرقى كۈنلىرىنى ياشاپ بولغان ياپراقلارنىڭ شىرتىلداپ تۆكۈلۈۋاتقان ئاۋازلىرى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. ئامۇت تۈۋىگە قويۇلغان كاتنىڭ ئۈستىنى ساپسېرىق غازانلار قاپلىۋالغاچقا، ئاستىدىكى كىگىزمۇ كۆرۈنمەيتتى. ئۇلار كات قىرىدا ئولتۇرۇشتى. چاۋار گەرچە جىمجىت، يەرگە قاراپ ئولتۇرغىنى بىلەن ئىچىدە ئوغا قاينىۋاتاتتى. ئادەتتە دەرەخلەر شىلدىرلىسىمۇ يۈرىكى تىترەپ تۇرىدىغان توخۇ يۈرەك، ئەرلىك قەھرى يوق مەتسىدىقنىڭ تۇتۇلۇپ قېلىشتىن قورقماي كېچىلەردە قەرز سۈيلەپ كېلىشى ئۇنىڭ چاۋاردىن قىلچە تەپ تارتمىغانلىقى

ئۇيغۇرچە كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېچىگى نادىرىسى
www.uyghurtap.com

ئىدى. بۇرۇن ئۇنىڭدا بۇنداق تۇرگۇنلۇك يوق بولۇپ، چاۋارغا قاش كۆتۈرۈپ قاراش ئۇياقتا تۇرسۇن، ئۇنلۇكرەك كېكىرەلمەيتتى. مانا ئەمدىلىكتە تەپتارتماي سۆڭگۈچىنىڭ قوزۇقلىرىنى قومۇرۇۋېتىپ ھويلىغا بېسىپ كىرگىنىنى كۆرمەمدىغان! ھازىر چاۋارنىڭ يۈرىكىنى تولۇق تاشتەك بېسىپ تۇرغىنى پۇل تۆلەش ئەمەس، بەلكى مەتسىدىقتىن ئەنسىرەش ئىچىدە قالغانلىقى ئىدى. ئىقتىسادىي جەھەتتىكى خىيانەتنى سۈرۈشتە قىلىش، ئېنىقلاشلار ئانچە قورقۇنچلۇق بىلىنمەيتتى. لېكىن، بۇنىڭ ئارقىسىدىن ئىسكەنجىگە ئالىدىغان ھېلىقى ئىشلار سۈرۈشتۈرۈلمەي قالمايتتى. مانا بۇ چاۋارنى ئۇدۇل ئەجەل گىردابىغا سۆرەپ ئاپىراتتى. ھازىر جەۋلان ئىقتىسادنى ئېنىقلىغاندەك قىلغىنى بىلەن ئۇنىڭ دەپتىرىنىڭ باش بېتىدە «پاشىلىقتىكى ئوت قويۇش»، «يامان جاڭگالدىكى تېنىتىش»، «ئەخمەتنى يارىلاندۇرۇش»، «كېچىدە جەۋلاننى قەستلىمەكچى بولۇش»تەك «ئەمەلگە ئاشمىغان قاتىللىق»لار يېزىقلىق ئىدى. قانۇن تارازىسىنى باسقۇدەك بۇ ئېغىر ئاقىۋەتلەرنى جەۋلان قاتتىق قوللۇق بىلەن بىر - بىرلەپ ئېنىقلىماي قالمايدۇ. ئۇ چاغدا مەتسىدىق؟!...

— چاۋارکا، — دېدى مەتسىدىق ئېغىر سۈكۈتكە تاقەت قىلالماي، — خىيانەتنى قايتۇرىدىغان مۆھلەت ئۈچ كۈن قالدى. مۇشۇكتەك كۆزلىرىنى يۇمۇپ ئولتۇراملا؟

— ھە، نېمە دېدىڭ؟ — خىيالغا پېتىپ قالغان چاۋار چۆچۈپ كەتتى، — ئىككى كۈن سەۋر قىلىپ بەر، شەھەرگە ئادەم كىرگۈزدۇم.

— سىلىمۇ پۇللىرىنى شەھەردىكى بانكىغا قويغانما؟ ئەمىسە ئۇ يوق پۇلكەن. ئىگەمبەردىنىڭ پۇللىرىنى توڭلىتىۋېتىپتۇ.

— شۇنداقمۇ؟ — ئەزەلدىنلا بانكىغا پۇل قويمايدىغان چاۋار ھەيرانلىق تونىنى كىيدى، — بولدى، مەتسىدىق ئىنى، مەن

شەھەرگە كىرگۈزگەن ئادەمگە بانكىدىن ئالالىمىساڭ ئەل ـ ئاغىنىلەردىكى قەرزلەرنى يىغىپ كەل دېگەنتىم.

ـــ نېمە دەۋاتىدىلا، تۆت توكتوك قەرز بىلەن تۆلىنىدىغان بىر ئۇلۇشما ئۇ؟

ـــ ھەي، ئۆيدىكى بارنى يىغىپ تۆشەپ تولدۇرۇپ بەرسەم بولمىدىمۇ.

چاۋارنىڭ «يىغىپ ـ تۆشەپ» دېگەن گېپىدىن خاتىرجەم بولالمىغان مەتسىدىق خاتىرىدىكى ھەربىر ئادەمگە كېلىدىغان پۇل سانى، تېخى بۇنىڭغا مەنقۇلات ئامبىرىدىن ئېلىنغان پىششىق ـ خام ماللارنى قاتمىغانلىقى قاتارلىق ئىگەمبەردىگە دېگەن گەپلەرنىڭ ھەممىسىنى دېگەندى، چاۋار بىر ھۆرپىيىپ ئۆزىنى بېسىۋالدى. ئەكسىچە ئۇ: «دېگىنىڭنى بەرسەم بولمىدىمۇ» دەپ قويدى. بۇنىڭدىن خۇش بولۇپ كەتكەن مەتسىدىق يانداپ سورىدى:

ـــ راستما؟

ـــ راست، سېنى ئالدىسام كۆك تاشلىق خاتىرىنى ھېلىقى جەۋلان دېگەن تۆكباشقا ئاپىرىپ بېرەرسەن؟

ـــ شۇنى بىلگەندىن كېيىن ئاغزىمغا قۇرۇق بىجىق سالغۇچى بولمىسىلا. ھەر قايسىلىرى ئۆچۈن ئۆلۈپ بېرىدىغانغا مېنى سارايڭ پىت چېقىۋالمىغان.

ـــ ئۇنداقتا، ـــ چاۋار ئاساسىي تېمىغا كۆچتى، ـــ ئۆلىمەن ـ ئۆچىمەن دەپ ئىككى كۈن يىغلاپسەنغۇ؟

ـــ جەۋلان خىيانىتىڭ ئۇچ قېتىم ئېتىلىشقا يېتىدۇ، دېگەن تۇرسا.

ـــ بولماپتۇ، بولماپتۇ، ـــ چاۋار شۇملۇق بىلەن كۈلۈمسىرەپ، كۆزلىرى قىسىلدى، ـــ خىزمەت گۇرۇپپىسى كادىرى تۇرۇقلۇق ئادەم قورقۇتسا بولامدۇ؟

بىرىنچى مەقسىتىگە يەتكەن چاۋار يەنە بىردەم تۇرۇۋالغاندىن

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تورىيكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ ئېڭى تادرىسى

كېيىن ئىككىنچىسىگە ئۆتتى.

ـــ مەتسىدىق، سوراق جەريانىدا سەندىن پاشىلىقتىكى، يامان جاڭگالدىكى ئىشلارنى سورىدىمۇ؟

ـــ سورىدى، ھەتتا جەۋلان بىلەن ھاشىم ئىككىسى بىر كېچىسى ئۆيۈمگىمۇ كەلدى، ئۇلار: «سەن ئەگەشكۈچى، تۆت قېتىملىق ئەمەلگە ئاشمىغان قاتىللىق جەريانىنى پاش قىلساڭ، ساڭا كەڭچىلىك قىلىمىز» دېيىشتى.

ـــ تۆت قېتىملىق؟

مەتسىدىق پاشىلىق، يامان جاڭگالدىكى ۋەقەدىن باشقا ئەخمەتنى كالتەك بىلەن ئۇرۇپ يارىلاندۇرۇش، جەۋلاننى ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن پىچاقلىق ئادەمنىڭ ئارقا باغقا كىرگەنلىكلىرىنى سۆزلەپ بېرىشى بىلەن چاۋار ئېغىر ـ ئېغىر تىنىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ چىشلىرى غۇرۇچلاپ، زاڭاق گۆشلىرى لىپىلداپ كەتتى. بولۇپمۇ يەرگە چۈشكەن ئىز، كېچىدىكى سىرتقى قىياپەتلەردىن پىچاقلىق ئادەمنىڭ چاۋار ئىكەنلىكىنى جەزم قىلغانلىقى ئۇنىڭ غەزەپ قېپىنى يېرىۋەتتى.

ـــ ھە، سەن نېمە دېدىڭ؟

ـــ مەن... مەن... بىلمەيمەن، دېدىم شۇ. لېكىن، قورقىقىنىمدىن جېنىم تۇمشۇقۇمغا كېلىپ قالدى. پۈتۈن تېنىمنى سۈر بېسىپ كەتتى.

ـــ سەن ئۈچىمىزنىڭ قۇرئان تۇتۇپ قىلغان قەسىمىمىزنى ئۇنتۇپ قالما، قۇرئانى كېرىم ئۇرسا، ئىت ئۆلۈمىدە ئۆلىسەن.

چاۋار ئىككى كۈنگىچە ئوغا يەپ، يىڭنە يۇتقاندەك بولۇپ كەتتى. ئۇ قويغان ـ پۈتكىنىنى بىلمەيلا قالدى. مەتسىدىقنىڭ دۇدۇقلاشلىرى، قورقۇپ تىترەپ تۇرۇشلىرى، ئەنسىز قاراشلىرى بىرەر دەقىقىمۇ كۆز ئالدىدىن كەتمىدى. ئۇنىڭ زۇۋال ۋاقتىنىڭ گۇگۇملۇقى بىلەن ئوساللاشقان كەيپى ئەلياتقۇغىچە زادىلا پەسەيمىدى. ئونىغانغا ـ يونىغاندەك بۈگۈن تولىمۇ ئەنسىز كېچە

بولدى. سىرتتا بوران چىقىۋاتاتتى. باياۋان دەشتتىن يوپۇرۇلۇپ كەلگەن قۇم ـ توپىلار دېرىزە، پەنجىرىلەرگە شىددەت بىلەن ئۇرۇلاتتى. نېمىلەردۇر گۈپۈلدەپ، ئۆگزىلەردىكى قانداقتۇر نەرسىلەر كوچا ـ هويلىلارغا ئۇچۇپ چۈشەتتى. يالىڭاچلىنىپ قالغان دەل ـ دەرەخلەردىكى ئەڭ ئاخىرقى ياپراقلار، يەردىكى غازاڭلار ئاسمان قەرىگە كۆتۈرۈلۈپ، قۇم ـ توزانلار بىلەن پايانسىز چۆللەردە غايىب بولاتتى. ئۇچار قانات، ئىت ـ مۆشۈكلەرمۇ پىنهان ئۇۋىلىرىغا يوشۇرۇنغانىدى.

چاۋار گىلەملەر ئوتتۇرىسىغا سېلىنغان ئورنىدا قوش ياستۇقنى تامغا يۆلەپ ئاچچىق خىياللار بورانلىرىدا ئۇچۇپ يۈرەتتى. ئۇنىڭ يېنىدا ئېغىر ئۈيقۇغا كەتكەن ئوغۇلخان چىراغ ئۆچۈرمەكچى بولغان گاچىدەك توختىماي پۈۋلەيتتى. پۈۋلىگەنسېرى سېمىز كالپۇكلىرى خۇددى لەگلەكنىڭ دارقىراتمىسىدەك دىرىلدەيتتى. توختىماي پۇشۇلداش، پۈۋلەشلەر چاۋارنىڭ خىياللىرىنى توزغاقتەك چېچىپ، نەلەرگىدۇر ئېلىپ قاچاتتى. ئىچى پۇشقان چاۋار ئۇنىڭ بىر داس لەڭپۈڭدەك لىغىرلاپ تۇرغان ساغرىسىغا نوقۇپ قويۇشى بىلەن دۇم ياتقان ئوغۇلخان دېرىزە تەرەپكە ئۆرۈلۈپ، بوش پۇشۇلداشقا باشلىدى. چاۋارنىڭ بۇنداق ئىزتىراپ ئوتىدا پۈچىلىنىشى پەقەتلا مەتسىدىققا كۆڭۈل توختىتالمىغانلىقىدىن بولۇۋاتاتتى. ئۇنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى سوراقلارغا بەرداشلىق بېرەلمەيدىغانلىقى گەپ ـ سۆزلىرىدىن، ئۆمسۈرۈن هالىتىدىن، دۇدۇقلاشلىرىدىن چىقىپ تۇراتتى. هاياتنىڭ ئەڭ قاتتىق، ئەڭ يىرگىنچلىك، ۋەهشىي، قورقۇنچلۇق هەم قان بۇقسۇپ تۇرغان قاينامىلىرىدا پىشتىم، يېتىلدىم، نەيرەڭ ۋە پاراسەتتە كامالەت ساهىبى بولدۇم، دەپ ئۆزىگە تەمەننا قويغىنى قېنى؟! هەر باشقا ئوت تۇتاشسا تەكەببۇرلۇق گۈلخانلىرىدىن يامرىغان تەمەننا يالقۇنلىرى سەۋەب بولىدىكەن. شۇڭا ئەۋلىيالار:

تەكەببۇر ئەيلىمە زىنھار، مەگەرچە ئاسمان بولسا ئ...

دەپ ئۆزىنى قالتىس چاغلىغانلارغا تەنبىھ بېرىپتىكەن ـ دە! مەتسىدىقنىڭ ئەزەلدىن تارازا باسقۇدەك ۋەزنى يوق، تۇتۇرۇقسىز، يۈرەكسىز ئادەم ئىكەنلىكىنى بەش قولدەك بىلىپ تۇرۇپ ئەڭ نازۇك، ئەڭ زىل ئىشلارغا چېتىۋالغىنى تولىمۇ نادانلىق بولغان! ئەمدى ئۇ ھېلىتىنلا ئېڭەكلىرى كاسىلداپ، ھېچ تۇتۇپ ئىشتىنى تىزىغا چۈشتى. «قورققىنىمدىن جېنىم تۇمشۇقۇمغا كېلىپ قالدى»، «پۈتۈن تېنىم سۇر بېسىپ كەتتى»، «مەن... مەن ياق دېدىم شۇ...» دېگەندەك ئەركەك تۈكى يوق گەپلەرنى قىلىپ ئۆزىنى ئاشكارىلىدى. لېكىن ئۇ پۇل، دۇنيا، مەئىشەت، مەنپەئەتكە كەلگەندە، زادىلا دۆت ئەمەسكەن. كۆك تاشلىق خاتىرە ئۇنىڭ دەللىلى! بۇ خاتىرە جەۋلاننىڭ قولىغا چۈشسە ئۇنىڭ چېيىنى چېچەكلەپ، تەخىيى تۆت چىشلىق بولىدۇ ـ دە! بۇ مۇناپىق تۈكباشنىڭ تەلىيى بار ئىكەن، ھېلىقى كېچىسى...

چاۋارنىڭ خىيال تورلىرى بىردىنلا جەۋلانغا يېيىلدى. «يولغا چۈشكەن ئىز ۋە پىچاقلىق ئادەمنىڭ كېچىدىكى سىياقىدىن چاۋار ئىكەنلىكى جەزم قىلىندى...»، «تۆت قېتىملىق ئەمەلگە ئاشمىغان قاتىللىق»، «سەن ئەگەشكۈچى»، «پاش قىلساڭ كەڭچىلىك قىلمىز»... بۇ ھۆكۈم ۋە خىتابلار چاۋارنىڭ قۇلىقىغا قايتا ئەكس بولۇپ ياڭراش بىلەن ئۇنىڭ قاش ـ قاپاقلىرى تۇرۇلۇپ، چىشلىرى كىرىشىپ، بوش شۇرلىدى:

ـــ ھىم، جەۋلان، سەن مېنىڭ ئىزىمغا چۈشكەن ئىكەنسەن، مەنمۇ سېنى قۇمتامدىن يىلتىزىڭ بىلەن قومۇرۇپ تاشلايمەن!...

چاۋارنىڭ قارا كۆڭلى بۇگۈنكى ئاسماندىن بەتتەر تۇتۇلغاندى. ئۇنىڭ كاللىسىدا قويۇن كۆتۈرۈۋاتقىنى مەتسىدىقنىڭ «ئېسىلىپ ئۆلۈۋالمەن» دېگەن گېپى ھەم جەۋلاننىڭ «خيانىتىڭ ئۈچ قېتىم ئېتىشقا يېتىدۇ» دەپ قورقاق سالغىنى ئىدى. بۇ ئىككىلىسىنىڭ گەرچە ئاچچىقىدا پوپاك

سالغىنى بولسىمۇ، ۋاقتى - سائىتى كەلگەندە راستقا ئايلىنالايتتى. چاۋارنىڭ زەھەرلىك ئوي - خىياللىرى قىرىق ئايىغى بىلەن ئۆمىلەشكە باشلىدى. جەۋلانىنى پەقەت مەتسىدىق ئارقىلىقلا يوق قىلغىلى بولاتتى. ھاشىمنى ئەپچىللىك بىلەن باشسىز يىلاندەك قىلىپ قويغانلىقى ئىنتايىن نازۇك پىلانلارنىڭ قۇدرىتىدىن بولغانىدى! شۇڭا، دېھقانلار تۇرماق ھۆكۈمەت، ھەتتا قانۇن - دىكتاتورا ئورگانلىرىمۇ ئەلھەكمۇللالا دېمىدىمۇ! پىشقان شۇجى، كونا كوممۇنىستنى خۇددى پايپاقنىڭ يىپىنى سۇغۇرغاندەك بىر تەرەپ قىلغان يەردە، مەتسىدىق قانچىلىك نېمىتتى؟ ئۇ، ئۆز ئاغزى بىلەن «ئېسىلىپ ئۆلۈۋالمەن» دېگەن تۇرسا... ئەلۋەتتە ئۇ شۇ يولنى تاللىغان ئىكەن، چاۋارغا نېمە ئامال!!...

چاۋار ئويلا - ئويلا، ھىيلە - مىكىر، سۈيىقەست يىپلىرىدىن ئادەم ئەقلى ھەيرانۇھەس قالغۇدەك بىر تور توقۇپ چىققۇچە، تامغا يۆلىنىپلا ئۇيقۇغا كەتتى. لېكىن توخۇ داڭگال چۈشەيدۇ، ئۆچكە جاڭگال دېگەندەك غەلىتىلا بىر چۈش كۆردى:

چوڭ بىر جەرەستانغا ئادەملەر توپلانغانمىش. قوللىرىغا كالتەك ئەمەس، مىلتىق تۈتۈۋالغان مىنبىڭلار ئۇچىلىرىغا ساقچى فورمىلىرى كىيىۋاپتۇدەك. مەتسىدىق يىراقتىن يۇگۈرۈپ كەلگىنىچە كۆك تاشلىق خاتىرىنى قوش قوللاپ جەۋلانغا تاپشۇرۇپتۇ ھەم چاۋارغا قولىنى جۆنۈپ:

ـــ كامالنى كۆيدۈرمەكچى بولغان، لەيلىنى يامان جاڭگالدا ئېزىقتۇرۇپ ئۆلتۈرۈشنى پىلانلىغان، جەۋلانغان قەست قىلغان ئادەم مۇشۇ! ـــ دەپ ۋارقىراپتۇ. چاۋار جان - پېنى بىلەن قېچىپتۇ، ئۇ قانچە يۇگۈرسىمۇ ئارقىغا داجىپ ماڭالماپتۇ، بارخانلار ئارا قوغلاپ كەلگەن ساقچىلار ئۇنىڭ بېشىنى قۇملارغا نىقتاپ تۇرۇپ قولىغا كويزا ساپتۇ... چاۋار قارىغۇدەك بولسا، ئەجەب ھەيۋەت ھەم سۇرلۇك سوراقخانىدا تۇرارمىش، ئۇ دەھشەت

ئۇنۇمۇر كتاب تور بىكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

بىلەن ياڭرىغان بىر ئاۋازدىن چۆچۈپ كېتىپتۇ:

— ئون يىل ئالدىدا يەر ئىسلاھاتى كادىرىنى ئۆلتۈرگەن قاتىل ئابدۇش جودا، جىنايىتىڭگە ئىقرارمۇسەن؟

... كەڭ كەتكەن تاشلىق سايمىش، ماشىنىنىڭ كوزۇپىدىن قولى باغلانغان چاۋارنى سۆرەپ چۈشۈرۈپ تىزلاندۇرۇپتۇدەك. بىر ساقچى ئۇنىڭ سول غولىغا بور بىلەن بىر يۇمىلاق سىزىپتۇدەك. جېنى تېنىدىن ئاللىبۇرۇن جۇدا بولغان چاۋار: بۇ، يۈرەكنىڭ ئۇدۇلىنى نىشان قىلىپ بەرگىنىكەن ـ دە، دەپ ئويلاپ تۇرۇشى، مىلتىقنىڭ ئاغزى ئۇنىڭ دۈمبىسىگە تىرىلىپتۇ. ئاندىن «گوم!...» قىلغان ئاۋاز ياڭراپتۇ:

— ۋايجان! — چاۋار چۆچۈپ ئويغاندى. ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتكەن ئوغۇلخانمۇ خالتا ئەمچەكلىرىنى ساڭگىلىتىپ ئورۇن ئۈستىدە ئولتۇردى.

— زەپ قوقاتتىڭلىيا مۇسۇلمان، يۈرىكىم ئاسىقىپ كەتتى دېسە.

— بولدى يېتىڭلار، م... مېنى قارا بېسىپتۇ.

چاۋار گەرچە خوتۇنىغا گەپ قىلىۋاتقان بولسىمۇ، قاراڭغۇ ئۆينىڭ تورۇسىدىن ئېسىلىپ تۇرغان يەر ئىسلاھاتى كادىرى سىدىقۇللا كۆزلىرىگە شۇنچە روشەن كۆرۈنۈۋاتاتتى. ئۇنىڭ پۇلتىپ چىققان كۆز قارىچۇقلىرى ئۆزىگە مىختەك قادىلىپ تۇراتتى. خۇددى قۇش پەنجىسىدەك كىرىشىپ كەتكەن بارماقلىرى چاۋارنىڭ گېلىغا سوزۇلۇۋاتاتتى. سىدىقۇللا بىردىنلا يۈزلىرى ئېسىلىپ ئاغزىدىن كۆپۈك قاينىغان مەتسىدىققا ئايلىنىپ قالدى... چاۋار قاراڭغۇ تورۇسقا قاراپ، قاپقارا كالپۇكلىرىنى مىتىلدىتىپ نېمىلەرنىدۇر دەپ پىسىرلىماقتا ئىدى:

— ۋۇي تۇزكۇر مۇناپىق، سەن تېخى ماڭا ئاسىيلىق قىلماقچىما؟ مەن كىم؟! گومىنداڭ جازا ئەترىتىنىڭ جاللات ئەسكىرى ئابدۇش جودا بولىمەن. قاراڭغۇ تۈرمە، قىيناقخانىلاردا

سەندەكلەردىن نەچچىسىنى ئۇزىتىپ قويغىنىمنى بىلمەيسەن ـ دە... مەن يەر ئىسلاھاتى كادىرى سىدىقۇللانىمۇ ئويناشقاندەكلا يولغا سالغان... سەن قانچىلىك نېمىتىكى! لېكىن مەن تۇتۇلسام زادى بولمايدۇ... ساقچى ئورۇنلىرىدا مېنىڭ ئارخىپ، رەسىملىرىم بار... كونا ـ يېڭى ھېساب مېنى بىر پاي ئوققا نېسىپ قىلىدۇ!...

ئۆگزىگە «بۇككىدە» چۈشكەن چالمىدىن چاۋارنىڭ كالپۇكلىرى مىتىلداشتىن توختىدى. ئاڭغىچە يەنە بىرىمۇ چۈشتى. ئۇ خوتۇنغا سىڭايان قاراپ قويۇپ، بىردەم تۇرغاندىن كېيىن كېچىلىك ئىچ كىيىملىرىنىڭ ئۈستىگە يەكتەكنى يېپىنچاقلاپ، يالاڭ ئاياغلا سىرتقا چىقتى. يىرتقۇچ ھايۋانىدەك ھۇۋلاپ چىقىۋاتقان بوران ئۇنىڭ كۆزلىرىنى ئاچۇرماي قويدى. شۇنداقتىمۇ پەلەمپەيلەردىن ئاۋايلاپ چۈشۈپ باغقا قەدەم ئالدى. ئۇ ئەتراپقا بويۇنداپ قاراۋاتقاندا، بىر تۈپ ئۆرۈك دالدىسىغا ئۆتۈۋالغان ھابىل شىپىلداپ يېتىپ كەلدى. چاۋار ئۇنىڭ قۇلىقىغا خېلى بىر نېمىلەرنى پىچىرلىغاندىن كېيىن ھابىل قۇم تىقىلغان كۆزلىرىنى ئۇۋۇلىغاچ چاۋارغا ئېڭىشتى:

ـــ ئۇقتۇم چاۋاركا، ئارغامچىغا ھاجەتلىرى چۈشكەن بولسا بۇ ئاسانلىغۇ، ھاشىمنىڭ ئارغامچىسىدا كالا باغلىغاندىن بېرى بۇ ئىش ماڭا سىر ئەمەس.

ـــ ھەي، چوڭقۇر ئېرىق ئىچى بىلەن ئۆمىلەپ مېڭىشنى ئۇنتۇما، بۇگۈنكى بوراندا ئىزلىرىڭ بىردەمدىلا كۆمۈلۈپ كېتىدۇ.

ـــ سىلىنىڭ باغلىرىنىڭ ئارقىسىغىمۇ مىنبىڭ قويۇلۇپتۇ، ـــ دېدى ھابىل ئاستاغىنا، ـــ ۋاللىدە يانغان تاماكا ئوتىنى كۆرۈپ قالدىم.

ـــ ئاپىلا، چاتاق بوپتىغۇ، ـــ چاۋار ئەندىكتى، ـــ سېنى كۆرۈپ قالمىغاندۇ؟

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلىرىنىڭ پېڭى نادرىسى

ـــ بىرلا ئادەمكەن، بوراندىن دالدىلىنىپ دەرەخلىك ئىچىدە شۇمشەرەپ ئولتۇرۇپتۇ. ئۇ ئېرىق ئىچىدىن يىلاندەك يەر بېغىرلاپ كېلىپ، سۆڭگۈچ ئىچىگە كىرىپ كەتكىنىمنى تۇيمىدى.

ـــ ئەمىسە، ـــ چاۋار تېخىمۇ پەس شىۋىرلىدى، ـــ مەتسىدىقنىڭمۇ بېغىنىڭ ئارقىسىدا ئادەم بولۇشى مۇمكىن، بەك ئېھتىيات قىل.

ـــ ئۇخلاپ قالمىسىلا چاۋاركا، مەن بىردەمدىلا كېلىمەن.

چاۋار يانچۇقىدىن بىر سىقىم پۇلنى ئېلىپ ئۇنىڭ قولىغا تۇتقۇزدى. ئاندىن ئۇ قاراڭغۇلۇقتا غايىب بولغۇچە قاراپ تۇرۇپ، «تۇفىي» دەپ يەرگە تۈكۈردى. چۈنكى، ئۇنىڭ ھابىلغا قاتتىق ئاچچىقى كەلگەنىدى.

ـــ «ھاشىمنىڭ ئارغامچىسىدا كالا باغلىغاندىن بېرى، بۇ ئىش ماڭا سىر ئەمەس» دېگىنىنى قارا، بۇ مۇناپىقنىڭمۇ توقسىنى تولدى. دېمىسىمۇ ئۇ جىق ئىشلارنى بىلىپ كەتتى.

ھابىلنىڭ «بىردەمدىلا كېلىمەن» دېگىنى قۇرۇق «پو» ئەمەس ئىدى، ئۇ مەتسىدىقنىڭ ئۆيىگە كەلگەنلىرىدە ئۈزۈم باراڭغا تارتىلغان كىر ئارغامچىسىنى كۆرگەنىدى. ئۇنى ھېچ مۇشەققەتسىزلا ئېلىپ چىقىشقا ئىشەنگەن ھابىل يىراقتىنلا بوراندا ئۇچۇۋاتقان ئۇششاق تاماكا ئۇچقۇنلىرىنى چېلىقتۇرۇپ قالدى. بوراندا تۈگۈلۈپ قالغان مىنبىڭ بىر تۈپ چوڭ دەرەخنىڭ دالدىسىدا كالتىكىنى قۇچاقلاپ تۇراتتى. ئۇ مەتسىدىقنىڭ باغ تېمىدىن ئانچە يىراقتا بولمىسىمۇ، لېكىن ئېرىقنىڭ قىرلىرى ئېگىز بولغاچقا، پەستىكى ئادەمنى كۆرەلمەيتتى. ھابىل دەسلەپتە ئۆمىلەپ، مىنبىڭغا يېقىنلاشقانسېرى يەر بېغىرلاپ كېلىپ سۆڭگۈچتىن باغقا كىرىۋالدى. ئۇ باغدىن ئەمدىلا ھويلىغا چىقىشى ئەخلەت چېلىكىگە پۇتلىشىپ كەتتى. داراڭ ـ دۇرۇڭ ئاۋازدىن ئۆزى قورقۇپ كەتكەن ھابىل دەرھاللا باغ

تەرەپتىكى ئۆي تېمىغا چاپلاشتى. لېكىن تاسادىپىيلا قەغەزى يىرتىلىپ كەتكەن دېرىزە تۆشۈكىدىن سائادەتنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ قالدى:

ــ ھەي دادىسى، مەتسىدىقاخۇن، سىرتتىن داراڭلىغان ئاۋاز كېلىۋاتىدىيا، ھويلىغا بىر كىم كىرگەندەك قىلامدۇ، نېمە؟

ــ قوشنىلارنىڭ ئېتىمىكىن؟ ــ مەتسىدىقنىڭ ئۇيقۇلۇق غاراڭ ــ غۇرۇڭ ئاۋازى ئاڭلاندى، ــ بىزنىڭ ھويلىغا كۆنۈۋاپتۇ، ئەجەب ئەنسىز خوتۇندە بۇ.

ــ ھەي تاڭەي، چىقىپ باقامسىلە ــ يا؟

ــ ئالا كېچىدە پاشىدەك غىڭشىلدىماي، كۆزۈڭلارغا ئۇخلاڭلار مەزلۇم.

ئۆي ئىچى جىمىدى. ئوغرىلىق ھاياجىنىدىن ھاسىراۋاتقان ھابىل بىردەم تۇرۇۋالغاندىن كېيىن ئەتراپىغا زەن سالدى. ئاندىن پۇتىنىڭ ئۇچىدا دەسسەپ باراڭ تۆۋىگە كەلدى. ئۇ قانچە ھەپىلىشىپ باققان بولسىمۇ، چىڭ چىگىلىپ كەتكەن تۇگۇچنى يېشەلمەي، پىچىقىنى ئالدى ــ دە، تۆۋرۈككە باغلانغان ئارغامچىنى ئىككىلا تەرەپتىن كېسىپ، ئۇچ غۇلاچەتك ئارغامچىنى قوينىغا پۇرلاپ چىقتى. ھابىل بىر نەچچە قەدەم ئارقىچىلاپ مېڭىپ، ئاندىن قايرىلىپلا باغ ئىچىگە كىرىپ كەتتى. ئۇ ئارقا پاسىل تامدىن بوينىنى سوزۇپ قاراپ باققان ئىدى، يېقىن ئەتراپتا مىنبىك كۆرۈنمىدى. لېكىن، ئۇ تايىقىنى قولتۇقىغا قىسۋېلىپ دەرەخلىك ئىچىدە ئۆرە تۇرۇپ سىيۋاتقان مىنبىڭنىڭ خىرە ــ شىرە سايىسىنى كۆردى. بۇ ئىنتايىن ياخشى پۇرسەتنى غەنىيمەت بىلگەن ھابىل ئوپۇل ــ توپۇللا سۆڭگۈچ ئارقىلىق ئۆمىلەپ تىكىۋەتتى.

بوران توختايدىغاندەك ئەمەس ئىدى. دەممۇدەم كۆتۈرۈلۈۋاتقان قۇم ــ توپا بوغۇناقلىرى ئارا ھېچنېمىنى پەرق ئەتكىلى بولمايتتى. ھابىلنىڭ كۆڭلەك ــ ئىشتانلىرى شاپىلداپ بەدىنىگە

ئۇرۇلاتتى. دەرەخ شاخلىرىنىڭ قارسىلداپ سۇنۇشلىرى، چەكسىز قۇملۇقلاردىن قاڭقىپ كەلگەن قامغاقلارنىڭ كوچا بويلاپ «شاۋ ـ شۇۋ» ئۇچقان ئاۋازلىرى، قايسىدۇر ھويلىدىكى تال باراڭلىرىنىڭ ئۆرۈلگەن گۈلدۇر ـ تاراقلىرى ئاڭلىنىپ قالاتتى. ھابىل قولتۇقىدىكى ئارغامچىنى، ئاندىن قويۇن يانچۇقىدىكى پۇلنى سىلاپ قويۇپ، ھېڭىدە ھېجايدى ـ دە: «خەقلەر ئۇنى دېگىنى، بۇنى دېگىنى بىلەن، چاۋاركام يەنىلا قولى ئوچۇق مەرد ئادەم ـ دە!...» دەپ قويدى. ئۇ بۇنداق مىننەتدارلىقىنى چاۋارنىڭ ئالدىدىمۇ نەچچە قېتىم يۈز تۇرا دېگەن ئىدى. چاۋارمۇ ئۇنىڭغا: «بىلگۈچىلىكىڭ بار جۇمۇ سېنىڭ» دەپ دولىسىغا ئۇرۇپ ماختاپ قويىاتتى. دېمىسىمۇ تۇرمۇشتىكى پارچە ـ پۇرات خىراجەت، ئەڭ مۇھىمى نەشىگە ۋاقتى ـ قەرەلىدە پۇل بېرىپ تۇرۇشلاردەك ساخاۋەتنى قايسى مەرد ـ ھاتەم قىلالايدۇ؟ تۇغرا، ئۇنىڭ بەزىلەردە «سارىڭ»، «پەپىلىقوش دېۋەك»، «دەلىتە، تەلۋە، قارا مەدەك» دەپ تىللاپ قويۇشلىرىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئۇ ھابىل ئۇچۇن دۇنيادا ئەڭ ياخشى ئادەم ئىدى. ئۇنىڭ تىللاشلىرىمۇ ئەركىلەتكەندەك تۇيۇلاتتى. مانا ئەمدىلىكتە بۇ ئادەمنىڭ بېشىغا دىشۋارچىلىق كېلىپ ھابىلنىڭ ياخشى كۇنلىرى زۇۋاللىق كۇتۇۋاتاتتى. شۇڭا ئۇ يىراق يۇرتلارغا باش ئېلىپ چىقىپ كېتىشنى كۆڭلىگە پۇكۇپ يۇرگىنىگە ئۇزۇن بولمىدى. بۇنىڭ ئۇچۇن يەنىلا چاۋارغا يېلىنماي بولمايتتى.

ھابىل كۆڭلىدە چاۋارغا ئاسايىشلىق تىلەپ، ئۇنىڭ بۇ قېتىمقى قىيىن ئۆتكەللەردىن ئامان ـ ئېسەن ئۆتۇپ كېتىشىگە تىلەكداشلىق قىلىپ كېتىۋاتقىنىدا، چاۋار بېغىدىكى كاتتا مۇگدەپ ئولتۇراتتى. لېكىن، ئۇ كۆزلىرىنى يۇمۇۋالغىنى بىلەن ئىچىدە مىڭلىغان چۇمۇلىلەر، قۇرت ـ قوڭغۇزلار ئۆمىلىشىپ يۇرگەندەك بىر ـ بىرىدىن دەھشەتلىك پىلانلار كاللىسىغا رەتلىك

تىزىلماقتا ئىدى. توغرا، مەتسىدىقنىڭ ئاسىيلىق قىلىشى قاش بىلەن كىرپىك ئارىلىقىدەكلا قالدى. لېكىن ھابىل بىر نەچچە قېتىملىق سوراقلاردا «ھېچنېمىنى بىلمەيمەن» دەپ مۇرىسىنى چىقىرىپلا تۇردى. ئەمما، ئۇنىڭغا پۇل ـ دۇنيا تۇرماق، راسا خۇمارى تۇتقاندا، بىر كاللەك نەشە بەرسىلا ئۇ ھەممىنى سېتىۋېتىشقا قادىر بولۇپ، «ئانامنىڭكىنى دەيمۇ ياكى دادامنىڭكىنى» دېيىشتىن يانمايتتى. بۇنداق كەيپى خۇمارى كۆچلۈكلەر خۇددى قىمارۋازلاردەك خوتۇن ـ قىزلىرىنىمۇ بىر چېكىم تۇتۇنگە تېگىشىشنى ھار ئالمايتتى. شۇنداق، مەتسىدىق قورقۇنچاقلىقىدىن ئاسىيلىق قىلسا، ھابىل بىر نەچچە نەپەس تۇتۇن ئۈچۈن تۇزكورلۇق قىلىشى خۇددى ساتىراشنىڭ ئەينىكىدەك ئېنىق ئىدى. ئادەمنى قارا باسسا شۇنداقمۇ باسامدۇ؟ مەتسىدىقتەك غۇرۇرى پۈچەك يۈرەكسىزنى، ھابىلدەك دۈت كەيپنى ئەڭ زىل ئىشلارغا ئارىلاشتۇرۇپ قويغىنى نېمىسى! لەيلىنى ئېزىقتۇرۇپ ئۆلتۈرۈشكە ھابىل يامان جاڭگالغا بارمىغىنى بىلەن تاڭ قاراڭغۇلۇقىدا تۇرۇپ ھويلىدىكى، كوچىدىكى ئادەم ۋە ئات ئىزلىرىنى سۈپۈرۈپ ھېچ ئىش بولمىغاندەك يالغان مەيدان ياسىدى. قىر دەريا سايلىقىغا شۇنچە كۆپ ئاشلىق يۆتكەشتە بىللە بولدى. ھەتتا چاۋارنىڭ دۇنيا دەپنىسىنى يۇلغۇنلۇقتىكى قۇم بارخانلىرى ئىچىگە كۆمۈشكە قاتناشتى. باشقىلىرىنى ئەسكە ئالمىغاندىمۇ مۇشۇلارنىڭ ئۆزىلا چاۋار ھابىلنىڭ تونىنى پىچىشقا يېتەتتى ... خوش ... شۇڭا ... ئەمدى ...

چاۋار قانداقتۇر شەپىدىن كۆزىنى ئاچتى. ئۇنىڭ ئالدىدا تۇرتەكلەنگەن ئارغامچىنى قوش قوللاپ تۇتۇپ تۇرغان ھابىل تۇراتتى. ئۇنىڭ ئىنىس ـ جىنغا تۆيدۇرماي، ئىشنى «پاكىز» بېجىرىپ كەلگەنلىكىدىن مەمنۇن بولغان چاۋار ئۇنى يېنىدا ئولتۇرغۇزۇپ قۇلىقىغا پىچىرلىغانسېرى ھابىل بېشىنى

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچىلىقتىن ئىبارەت پىكى نادىرىسى

گىلدىڭلىتىپ ماقۇللۇقىنى بىلدۈرۈپ تۇردى. ئۇ كۆڭلىدە: ناھايىتى شۇ مەتسىدىقنى يۇلغۇنلۇققا ئالداپ ئاپىرىپ ئەدىپىنى بېرىدىغان گەپكەنغۇ، دەپ ئويلىدى. خام نەشىنى تولا چېكىپ، ئەقلى دۈمبىسىگە ئۆتۈپ قالغان بۇ بەڭگىنىڭ كاللىسىغا «ئەمىسە ئارغامچىنى نېمىشقا ئوغرىلاپ كەلگەندىمىز» دېگەن ئوي كەلمىدى.

— چاۋاركا، سىلىنىڭ يەنە «مۇھىم» بىر ئىشنى قىلىدىغانلىقلىرىنى بىلىمەن، — دېدى ھابىل قورقۇپقىنا، — ئۇ ئىشلىرى تۈگىگەن ھامان ماڭا سەپەرگە تۇشلۇق پۇل بەرگەن بولسىلىرى.

— نېمە، بىر يەرگە بارماقچىمىدىڭ؟

— مىنبىڭلىقنىڭمۇ تەييار نېنىدىن قۇرۇق قالدىم. باشقا يۇرتلارنى كۆرۈپ باقاي دەيمەن.

— نېمە، — چاۋار ئۇنىڭ بېشىدىن ـ ئايىغىغىچە قارىدى، — قورقۇپ قالغان ئوخشىمامسەن؟

— ياقەي... ئەمدى بۇ يەردە ئۆزلىرىگە ئېغىرچىلىقىمنى سېلىپ يۈرۈۋەرسەممۇ بولمايدىكەن.

چاۋارنىڭ كاللىسىدىن ئىنتايىن نازۇك، لېكىن تىغدەك ئىتتىك بىر ئوي لىپ قىلىپ ئۆتتى. «خۇدا دېگەن بەندىسىگە، ئەكېلىپ بېرەر مەلىسىگە» دېگەندەك، ئۆزلۈكىدىنلا ئىندەككە كەلدا بۇ كالۋا مەدەك... دېگەنلەرنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزگەن چاۋار ۋەدىنى ئايىماي بەردى:

— بولىدۇ، سەن دېگەن «مۇھىم» ئىشنى كۆڭۈلدىكىدەك بېجىرىۋالساق، مەن بۇنچىلىك پۇل، — چاۋار بەش بارمىقىنى چىقاردى، — يەنە ئۈچ ئايلىق ئاشلىق بېلىتى بىلەن سېنى ئۆزۈم يولغا سېلىپ قويىمەن.

— نېمە، ئەللىك سوم دەمدىلا؟

— ساراڭ، ئەللىك سوم دېگەن سېنىڭ بىر ھەپتىلىك نەشە

پۇلۇڭ تۇرسا، مەن ساڭا بەش يۈزنى دەۋاتىمەن.

ـــ ھە؟! ـــ ھابىلنىڭ كۆزلىرى چاچراپ چىقىپ كەتكۈدەك چەكچىيىپ كەتتى، ـــ رەھمەت چاۋاركا، رەھمەت. سىلى ئوتقا دېسىلە ئوتقا، سۇغا دېسىلە سۇغا كىرىمەن. سىلى ئۇچۇن سېسىق جېنىم پىدا.

ـــ مۇشۇ گېپىڭ بولسىلا كۇپايە... يولۋاس ئىزىدىن، يىگىت سۆزىدىن يانماس دېگەن گەپنى بىلمىدىغانسەن؟

ـــ ب... بىلمەن... ن... نېمىشقا بىلمەي...

ھابىل ئۆمرىدە ئاڭلىغان، لېكىن تۇتۇپ ياكى كۆرۈپ باقمىغان بەش يۈز سومدىن گاراڭلا بولۇپ قالغانىدى. بۇ ئەلۋەتتە مەن ـ مەن دېگەن كادىرنىڭ ئون ئايلىق مائاشى ـ دە! تېخى ئۇچ ئايلىق ئاشلىق بېلىتى دېگەن پالانچى پۇل تۇرسا...

ـــ بولدى چاۋاركا، مۇشۇ تۇرقىدا بىر كىمنىڭ جېنىنى قىيىدىغان ئىش بولسىمۇ، ئالدى ـ ئارقامغا قارىسام ئىت بولاي!

ـــ پۇل ۋە بېلەتنى سەن دېگەن «مۇھىم» ئىشنى قىلدىغان كۇنى بېرىمەن. لېكىن، ئەتە مۇشۇ چاغلاردا مەتسىدىقنى مېنىڭ ئۆيۈمگە ئەپكەلگىن. ئۇنىڭغا بېرىدىغان پۇلنىڭ غېمىنى قىلىپ قويدۇم، ـــ چاۋار سەل ئويلىنىۋالدى، ـــ ھەي، مەتسىدىقنى نېمىدەپ قاقتى ـ سوقتى قىلدىڭ؟ سائادەت تۇنۇگۇن مېنى ئىزدەپ كەپتىكەن، ھېلىمۇ ياخشى كۇندۇزى ئەتراپتا مىنبىڭلارنىڭ يوقلۇقى.

ـــ ئەمدى شۇ، ـــ ھابىل گەدىنىنى قاشلىدى، ـــ قانداق بولىدىكىن، دەپ قورقۇتۇپ باقسام، غىڭ قىلمايلا قويىندىن پۇل چىقىرىپ بەردى.

ـــ قارا، قىلغان ئىشىڭنى، ـــ چاۋار كۇلۇۋەتتى، لېكىن مەتسىدىقنى تىللىدى، ـــ ئەر سىياقىدا تۆرىلىپ قالغان بۇ خوتۇنتالاق، بۇنىڭدىن كېيىن ئۇنداق ئىشلارنى قىلما، سەكسەن نەچچە سومنى مەن بېرىۋەتتىم.

— نېمە، سىلى بېرىۋەتتىلىمۇ؟ ئۇ... دېگەن ئۆزىنىڭ بولۇمسىزلىقىدىن بولغان ئىش تۇرسا.

— ھابىل، كامالىنىڭ توي كۈنىنى ئېنىق بىلىپ كەل، يەنە سەپەرگە چىقىدىغانلىقىڭدىن ئاناڭنى خەۋەرلەندۈرۈپ قوي.

— ماقۇل چاۋاركا، خاتىرجەم بولسىلا.

ھابىل خوشلىشىپ باغ سۆڭگۈچى تەرەپكە كېتىپ قالدى. چاۋار ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قارىغىنىچە «ھىھ» دەپ دىمىغىنى قېقىپ مەسخىرىلىك كۈلۈمسىرىدى ـ دە:

— مەن سېنى چىرايلىق ئۇزىتىپ قويۇپ مۇرادىڭغا يەتكۈزىمەن، — دەپ قويدى.

زېھنىياتلىق ئوقۇرمەنگە شۇ نەرسە ئايان بولدىكى، چاۋارنىڭ پەيلى بۇزۇلدى. ئۇ توغرۇلۇق يۇقىرىقى بابلىرىمىزدا ئاز ـ تولا قەيت قىلىپ ئۆتكەن ئىدۇق. لېكىن ئۇ زادى قانداق ئادەم، نام ـ ئەسلى قەيەردىن قەيەرگىچىلىك، نېمە ئۈچۈن شۇنچە قاپ يۈرەك، قارا كۆڭۈل، تاشبېغىر بۇنى ئوقۇرمەنلىرىمىز روشەنرەك بىلىشى كېرەك ئەلۋەتتە...

يىگىرمە بەشىنچى باب

چايانىڭ قىسمىتى

1946 ـ يىللىرى «تۇڭمەنبېشى» مەھەللىسىدە غەلىتىلا بىر پاجىئە يۈز بەردى. ئابدۇش جودا چوڭ سىڭلىسى بانىگۈلگە چېقىلىپ قويۇپ، بۇ بەختسىز قىز شۇ كېچىسىلا بېغىدىكى ئۇجمىگە ئېسىلىپ ئۆلۈۋالدى. زايىتاخۇن ئوغلى ئابدۇشنى كالتەك بىلەن ئۇرۇپ ئۆيدىن قوغلاپ چىقىرىۋەتتى. ئۇنىڭسىزمۇ ھەر كۈنى جېدەل ـ ماجىرا چىقىرىپ، دادىسىنى بىزار قىلىۋەتكەن ئابدۇش تۇڭمەنبېشى مەھەللىسىدىكىلەرنىڭ كۆزىگە «جىن» كۆرۈنۈپ كەتكەنىدى. شۇڭا ئۇ بانىگۈل بىلەن بولغان رەسۋاچىلىقنىڭ تالا ـ تۈزلەرگە تارقىلىپ كېتىشىدىن قورقتى بولغاي، بىر كېچىسىلا شەھەرگە قېچىپ كەتتى. بۇ ئازادلىق ئارمىيە شىددەت بىلەن جەڭ سىگنالىنى چېلىپ، گومىنداڭ ئارمىيىسىنى بىر قىسىم ئۆلكە، رايونلاردىن چېكىنىدۈرۈۋاتقان، ئېلى ئۈچ ۋىلايەت قوزغىلاڭچىلىرىمۇ جايلاردىكى ئەكسىيەتچى ھۆكۈمەت دائىرىلىرىنى ھالسىرىتىپ قويۇۋاتقان چاغلار بولغاچقا، گومىنداڭ ھۆكۈمىتى يېشىغا يەتكەن ياشلارنى ئەسكەرلىككە تۇتۇۋاتاتتى. ئابدۇش ئۇچۇن بۇ پاناھلىنىشنىڭ ياخشى پۇرستى ئىدى! شۇڭا ئۇ ئۆزىنى دەرھاللا ئەسكەرلىك قوينىغا ئاتتى. ئۇنىڭ توغرىقتەك بەستى، كۈچتۈڭگۈرلۈكى، قارامىلقى، رەھىمسىزلىكى ھەم ھېچنېمىدىن تەپ تارتمايدىغان تۈرگۈنلۈكى گومىنداڭ جىنايى ئىشلار بۆلۈمى جازالاش

ئەترىتىنىڭ كەم ـ كۆتىسىز جاللىتى بولۇشقا سەۋەب بولدى. ئىچكىرىدىكى ئازادلىق ئۇرۇشىنىڭ كۈنسېرى ئۇلغىيىشى، ئۇچ ۋىلايەت ئارمىيىسىنىڭ گومىنداڭ دائىرىلىرىنى پاراكەندە قىلىشى كۈچەيگەنسېرى ئىلغار پىكىرلىك زاتلار، ئوقۇتقۇچى ـ ئوغۇچىلار، بىلىملىك زىيالىيلارنى، ھەتتا قاچقۇن ئەسكەرلەرنى تۈتۈش باشلىنىپ كەتتى. ئۇلارنى «قىزىل پاچاق»، «ئايغاقچى»، «كومۇنىست باندىتلىرىنىڭ تەشۋىقاتچىسى»، «كومۇنىست» دېگەندەك باھانە ـ سەۋەبلەر بىلەن گاڭزىغا ېېسىش، داغمالاش، قامچىلاش، سىم بىلەن بوغۇپ ئۆلتۈرۈش قاتارلىق خىلمۇخىل جازالاش ئارقىلىق قىيىن ـ قىستاقلارغا ئالاتتى. ئابدۇش گەرچە جازالاش ئەترىتىدە بىرەر ئەمىلى بولمىسىمۇ، رەھىمسىزلىكتە ھەممىنى تاڭ قالدۇرغۇدەك جاللات ئىدى. قىپقىزىل چوغدەك داغمالالارنى يالاڭ كۆكرەكلەرگە يېقىش، لازا قىيمىلىرىنى ۋارۋنكا ئارقىلىق بۇرنىغا ماڭدۇرۇش، شاخارغا تىزلاندۇرۇش، چىرقىرىتىپ تۇرۇپ تاپان ئاستىغا خىش قويۇش، بېشىنى سۇغا تىقىپ تۇنجۇقتۇرۇپ قىيناش، بولۇپمۇ قامچىلاشتا ئابدۇشنىڭ چىرايى تاتارمايتتى، قوللىرى تىترىمەيتتى، يۈرىكى ئېچىشمايتتى. قىيناقلاردا ئۆلۈپ كەتكەن جەسەتلەرنى، قانغا چىلىشىپ قالغان تەنلەرنى، داغمالاشتىن كاۋاپ پۇراپ كەتكەن جاراھەتلەرنى تولا كۆرۈپ يۈرىكى تاشقا ئايلانغان ئابدۇش بىر نەچچە يىل ئىچىدىلا ئادەمىيلىك قېلىپىدىن چىققان يىرتقۇچ ھايۋانغا ئايلاندى. لېكىن، ئۇنىڭ بۇ قانخورلۇقى ئۇزۇنغا بارمىدى. 1949 ـ يىلى ئۆلكە ئازاد بولۇش بىلەن ئۇ قولغا ئېلىنىپ، «ئەمەل تۇتمىغان، بۇيرۇقنى بىنائەن جىنايەت ئۆتكۈزگەن» دېگەن كەڭچىلىك بىلەن ئۈچ يىللىق قاماق جازاسى بېرىلدى.

ئابدۇش جودا يەر ئىسلاھاتىنىڭ ئاخىرقى مەزگىللىرىدە تۇرمىدىن چىقىپ «تۈگمەنبېشى» مەھەللىسىگە كەلدى. دادىسى

ھەم ئانىسىنىڭ ئۆلۈپ كەتكەنلىكىنى، كىچىك سىڭلىسىنىڭ ياقا يۇرتلارغا سەرسان بولۇپ چىقىپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلاپ كۆڭلى ئازراقمۇ يېرىم بولمىدى. ئەكسىچە ئىچىدە: «ئۇلارنىڭ كەتكىنىمۇ ياخشى بوپتۇ» دەپ يېنىككىنە تىن ئالدى. كەنت تەشكىلى ئىشخانىسىدىن ئۇنىڭغا ئىسلاھات مېۋىلىرىدىن بىر سوقا، سۆرەم، زاك ئېشەكتىن بىرنى، يەنە ئون نەچچە كۈرە بۇغداي، قوناق بېرىپ ھەمكارلىق گۇرۇپپىلارنىڭ بىرىگە كىرگۈزۈپ قويدى. قامچا، تاياق، داغمال تۇنقان قوللارغا كەتمەن دەستى يات تۇيۇلدى بولغاي، ئۇ ئىشقا ئۆزىنى ئانچە بېسىپ كەتمىدى. ئۇنىڭ كۈنلىرى دېھقانلار بىلەن ئۇرۇشۇش، ياقىلىشىش، پۇت تېپىشىش بىلەن ئۆتتى، ھەتتا ئۇ ئاتا ـ ئانىسىدىن قالغان كىچىككىنە قورۇسىنىمۇ تۇزەشتۈرۈپ ئولتۇرماي ھويلا ـ ئارام، ئۆگزىلەرنى قوراي بېسىپ كەتكەندى. بىر كۈنى ئابدۇش ھويلىسىدىكى كونا تونۇر سۇپىسىدا تاماكا چېكىپ ئولتۇرۇشى ھويلىغا كۆك سىيامبۇدىن شەپكە، چاپان، ئىشتان كىيگەن 39 ـ 38 ياشلار چامىسىدىكى كادىر سىياق بىر ئادەم كىرىپ كەلدى. ئۇ كونا تونۇشلارىدەكلا قوللىنى بېرىپ كۆرۈشتى:

ـــ ئابدۇش، ئەركىنلىككە چىقىپسەن، مۇبارەك بولسۇن، مەن كېرىم بولىمەن.

ئابدۇش ئورنىدىن تۇرمايلا ئۇنىڭ ئالتە قىرلىق كۆك شەپكىسىگە، تىك ياقىلىق «جۇڭسەنفۇ» چاپىنىغا، سېلىنىپ تۇرغان ئىشتىنىغا، ئاق چەملىك قارا لاتا خېيىغا قارىدى. ئابدۇشنىڭ چىرايىدىن ھەيرانلىققا قارىغاندا خۇشياقمىغانلىقى چىقىپ تۇراتتى. ئۇ قوپال ئورىغان تاماكىسىنى پىرقىرىتىپ تاشلاپ، چىش ئارىلىقلىرىدىن «چىرتتىدە» تۈكۈردى.

ـــ قايسى كېرىم ئۇ؟ ـــ ئابدۇش قوپالىلا تەگدى، ـــ دۇنيادا كېرىمدىن تولا نېمە يوق.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ـــ تۈگمەنبېشى مەھەللىسىدە ئابدۇممەت سەرگەزچى، دېسە تونۇمايدىغىنى يوق، مەن شۇنىڭ ئوغلى ئەمەسمۇ.

ـــ ھە، مۇندا دېمەمسەن، شايىمقۇل مىڭبېگىنىڭ ئاچىسىنىڭ ئوغلى مەن دېگىنە، ـــ ئابدۇش يەرگە شالاققىدە تۈكۈردى، ـــ ھېلىقى بىر يىللىرى توخۇنىڭ پۆپچىكىدەك چوقاڭدىكى بىر تۇتام چېچىڭنى يېلىم چېپىپ، ئوتتۇرىدىن ئىككى تەرەپكە تاراپ، شەھەردىكى مەكتەپكە قاتنايدىغان كېرىم ئاۋاقكەنسەندە.

ـــ مانا، مانا، يادىڭغا ئالدىڭ، ـــ كېرىم ئابدۇشنىڭ سۆزلىرىنى ھار ئالغان بولسىمۇ، يەنىلا ھىجايدى، ـــ ئۇ كىچىك چاغلار، نەدە قالدى دېگىنە، ھازىر مەن ناھىيىلىك ھۆكۈمەتتە ئىشلەيمەن، ئاز ـ تولا ئەمىلىممۇ بار.

ـــ مۇنداق دېگىن، ھە، مەندە بىرەر ئىشىڭ بارمىدى؟

شايىمقۇل مىڭبېگى ئىككى ئوغلى بىلەن قولغا ئېلىنىپ كەتكەندىن كېيىن بىرەر يىلغا قالماي خوتۇنىمۇ ئالەمدىن ئۆتتى. پەقەت ئۇلارنىڭ ئەڭ كىچىك قىزى زىبادىگۈللا ئىچكىرىكى قورۇدىكى ئىككى ئېغىزلىق ئۆيدە تۇرۇۋاتاتتى. كېرىم بۇ قىزنىڭ بىر يىگىتكە كۆڭلى چۈشۈپ قالغانلىقىنى پۇرىتىپ ئۆتۈشى ئابدۇش ئۇنىڭغا يالىتتىدە قاراپ ئالىيىپ قويدى. چۈنكى، ئۇ مېنى «دەللاللىققا سالماقچى ئوخشايدۇ» دەپ بىلگەنىدى. لېكىن، كېرىم ئۇنىڭ ئالدىدا زوڭزىيىپ ئولتۇرغاچ كۆزىنى قىسىپ، سەتلا ھىجىيىشى كۆڭلى بىر ئىشنى سېزىپ قالغان ئابدۇش ئۇنىڭ گېپىنىڭ بېلىگە تەپتى:

ـــ ھەي، مېنى قاپاق سەردە جىڭلىماي، گەپنىڭ پوسكاللىسىنى دېمەمسەن، نېمانداق جالاپ خوتۇندەك غىلجىڭلاۋېرىسەن، ـــ ئابدۇشنىڭ غۇژژىدە سەپرايى ئۆرلىدى، ـــ ئۇ جۇمباق مەندەك مەھبۇسقا كۆيۈپ قالمىغاندۇ؟

ـــ تە بولمىغىنا، تېخىچە گېپىمنىڭ ئۇرانىغا يېتەلمىدىڭما؟ ـــ كېرىم ئۇنىڭغا يېقىن كەلدى، ـــ ئۇنىڭ ساڭا

كۆڭلى چۈشۈپ قاپتۇ.

ـــ ماڭا، ماڭما؟ ـ ئابدۇش مەسخىرىلىك كۈلدى، ـــ مەندەك بىر قوڭالتاققا؟ بۇنداق ئوسۇرۇق گەپنىڭگە كىم ئىشىنىدۇ، بۇنداق چەك باسمايدىغان گەپنى قىلغۇچە ئىشىكنى قىلە.

ـــ راست دەيمەن. ئۇ ئۆزى دېيىلمەي مېنى ئەۋەتتى، قەسەم قىلىپ بېرەي.

ـــ ئۇنداقتا بۇ قىزنىڭ چوقۇم بىرەر مەقسىتى بار، ـــ ئابدۇش كېرىمگە قادالدى، ـــ چىمپىشىق گەپنى قىلە.

ـــ ئازراق ھاجىتى بار ئوخشايدۇ...

ـــ ئۇ قىسىر ئىنەكنىڭ ئەردىن باشقا يەنە نېمىگە ھاجىتى چۈشەتتى؟

ئابدۇش بىر نەچچە قېتىم ئېتىزدا قوناق تۈپلىرىنىڭ تۈۋىگە توپا يۆلەۋاتقان، كەتمەندە كېۋەز قىرلىرىنى يۇمشىتىۋاتقان زىبادىگۈلنى ئەسلەپ قالدى. ئۇ 27 ~ 28 ياشلاردىكى قېرى قىز بولۇپ، دېھقانلارغا يېقىن بارالمىغاچقا، داۋاملىق يالغۇز ئىشلەيتتى. ئۇنىڭ بۇرنى سەل پاناقراق بولغىنى بىلەن ئاپتاپپەرەستەك دۈپدۈگىلەك يۈزى ئاپئاق سۈزۈك ئىدى. ئوڭ قېشىنىڭ ئۈستىدىكى پۈرچاقتەك قاپقارا مېڭى مەن ـ مەن دېگەن تۇمىقى قۇلاقلىق يىگىتلەرنى ئۆزىگە مەھلىيا قىلاتتى. بولۇپمۇ زىبادىگۈلنىڭ قاملاشقان سەرۋى بويىغا كۆزى چۈشمەيدىغانلارنى يوق دېيىسمۇ بولاتتى. بۇ قىز ئىشىك ئالدىدىن ئۆتكەنلىرىدە ياكى ئېتىزلاردا ئۇچرىشىپ قالغانلىرىدا، بادام قاپاقلىرىنى سۈزۈپ، سۇس كۈلۈمسىرەپ، بېشىنى ئەگكىنىچە تەبەسسۇم قىلىپ ئۆتكىنىدە، ئابدۇشنىڭ قەيەرلىرىدۇر قۇتراپ كېتەتتى.

ـــ قېنى دېگىنە، ئۇنىڭ ماڭا نېمە ھاجىتى بارىكەن، ـــ دېدى ئابدۇش سەل ئېرىگەن ئەلپازدا، ـــ ئۇقۇپ باقسام بولىدىغاندۇ؟

ـــ ئابدۇش، مەن سېنى بارماي قالمىسۇن دەپ شۇنداق دەپ قويدۇم. لىللا گەپنى قىلسام، ئۇنىڭ ساڭا مەيلى بار، تۇتە ماۋۇ

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ ئېڭى تادرىسى

پۇلنى، ـــ كېرىم قاتلاقلىق ئوتتۇز سومنى ئۇنىڭ قولىغا تۇتقۇزدى، ـــ بۇنىڭغا تاماكا ئېلىپ چەك، لېكىن مېنىڭ بۇ يەرگە كەلگىنىمنى زىبادىگۈلگە دېگۈچى بولما. بىلىمەن، سەن باتۇر ئەزىمەت، خوتۇن كىشىلەرگە گەپ توشۇپ يۈرمەيسەن.

ئابدۇش شۇ كۈنى كەچكىچىلا بىر خىل دېلىغۇللۇق ئىچىدە قالدى. باراي دېسە تۈرمىدە ياتقان ئادەمنىڭ بىر سىنىپىي دۈشمەننىڭ پۇشتى بىلەن بېرىش ـ كېلىش قىلىپ، ئېغىز ـ بۇرۇن يالىشىپ يۈرگەنلىكى كەنت ئاكتىپلىرىنىڭ قۇلىقىغا يەتسە ئابدۇشقا ياخشى كۈن يوق ئىدى. بارماي دېسە زىبادىگۈلنىڭ ئەۋرىشىم بەللىرى، ئاق سۈزۈك رۇخسارى، تىرىسىدە چوقچىيىپ تۇرغان كۆكسىلىرى كۆز ئالدىغا كېلىۋېلىپ ئارامىنى بۇزاتتى. ئۇ كۈن ئولتۇرۇش بىلەن ئىشتىن قايتىپ كېلىپ، ئاسانراق تاماق ئۇماچ ئەتمەكچى بولدى. شۇڭا، ھويلىدا ئاق چامغۇر ئادالاپ ئولتۇراتتى. زىبادىگۈل شەپە چىقارماي ھويلىغا كىرىپ كەلدى. ئابدۇش نېمە قىلارىنى بىلمەي تەمتىرەپ كەتتى.

ـــ ئابدۇش ئاكا، تاماققا تۇرغانمىدىڭىز؟ ـــ زىبادىگۈلنىڭ كۆزلىرىدىن ھاياسىزلىق ئۇچقۇنلىرى چاچراپ تۇراتتى، ـــ بولدى، يالغۇز جېنىڭىزغا ئاۋارە بولماڭ، گۇگۇم بىلەن مېنىڭ ئۆيۈمگە بېرىڭ... لەڭمەن ئېتىپ تۇرىمەن.

سىڭلىسى بانىگۈلدىن ئۆزگە 38 ~ 39 يېشىغىچە ئايال زاتىنىڭ تېنىنى ھىدلىمىغان ئابدۇشنىڭ نەپسى بالاسى قورقۇشتىن غالىب كەلدى. ئۇ گۇگۇم ۋاقتىنى ئۆتكۈزۈپ خېلىلا كۆز باغلانغاندا، شايىمقۇل مىڭبېگىنىڭ ئىچكىرىكى قورۇسىدىكى ئىككى ئېغىزلىق ئۆيگە كىرىپ كەلدى. زىبادىگۈل نېپىز يىپەك مايكا، تىزىنىڭ يۇقىرىسىدا ئاق كالتە ئىشتان كىيىۋالغاچقا، باغىرداقسىز كۆكسى لىغىرلاپ، ئاپئاق، چىڭ يوتىلىرى جۇۋاز ئاقىدەك پارقىراپ تۇراتتى. ئۇنىڭ بۇ جىلۋىگەرلىكىگە تاقەت قىلالمىغان ئابدۇش غۇرتتىدە يۇتۇندى.

ـــ ئۇدۇلىلا كىرىۋەردىڭىزما؟ ـــ سورىدى زىبادىگۇل ئەنسىرىگەن ھالدا، ـــ دەپ قويۇشنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن.

ـــ دەرۋازىدىن كىرگىلى بولامدۇ، ساپلا كەنت تەشكىلىنىڭ ئىشخانىلىرى تۇرسا، باغ تېمىدىن ئارتىلىپ چۈشتۇم.

ـــ سىز بەك زېرەك جۈمۇڭ، ـــ يېرىم يالىڭاچ زىبادىگۇل ئاستا يېقىنلاشتى، ـــ قورسىقىز ئاچقاندۇ؟

ئۇلار بۇ كېچە بىر تەخسىدىن لەڭمەن يېگەندىن كېيىن يېتىپ قېلىشتى. ئەرسىرەپ قالغان بۇ قېرى قىز خىلمۇخىل تاتلىق خۇلقلىرى، نازۇكەرەشمىلىرى، شېرىن ـ سۇخەن تىللىرى ۋە يىلاندەك تولغىنىشلىرى بىلەن ئابدۇشنى ئۆزىگە ئەسىر قىلىۋالدى. بۇ كېچە تاتلىقىم، ئومىقىم، ئارسلىنىم، باتۇرۇم، جېنىم... لەر بىلەنلا كۆپايىلىنىپ ئوشۇقچە گەپ ـ سۆزلەر بولۇنمىدى. ئەمما، ئۇچىنچى قېتىم ئۇلار بىر ياستۇققا باش قويۇپ ياتقان كېچىسى بىر ـ بىرىگە خىلىلا ئۆزلىشىپ قالغاچقىمۇ، كۆڭۈللىرىدىكىنى دېيىشەلىدى:

ـــ ھە زىبادىگۇل، ـــ دېدى بىلەكلىرىگە بېشىنى قويۇپ ئوخدىسىغا ياتقان ئابدۇش، ـــ سېنى ياتلىق بولمىغان دەپ ئاڭلىغان، ئەجەب قىز ئەمەسكەنسەنغۇ؟

ـــ مېنى نىكاھلاپ ئالغاندەك ئەجەب قىزلىقىمنى زىغىرلاپ كەتتىڭا. شاپتۇل بەرسە تۇكى باركەن دېگەندەك.

ـــ ۋاي ـ ۋۇي، مۇنداقلا سوراپ قويدۇم شۇ.

ـــ ئۇ ئىشىنىڭ سىر تۇتقۇدەك يېرى قالمىدى. كەنتىمىزدىكى ئابدۇمەت سەرگەزچىنىڭ ئوغلى كېرىم مېنى ئالمەن دەپ چېقىلغان...

ـــ داداڭ باي ھەم مىڭبېگى بولغاندىن كېيىن ئۆز ۋاقتىدىلا ئەدىپىنى بەرسە بولىدۇ.

ـــ كېرىم دادامنىڭ ئاچىسىنىڭ ئوغلى تۇرسا، قانداق ئەدىپىنى بەرگىلى بولسۇن؟

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ـــ ئۇ ناھىيىلىك ھۆكۈمەتتە ئىشلەيدىغۇ دەيمەن، ئەرز قىلساڭ بولىدۇ.

ـــ بۇ سەتچىلىكنى داستىخانغا ئېلىپ كۆتۈرۈپ يۈرگۈم يوق، مېنىڭ يۈرىكىمنى يەپ كېتىۋاتقىنى يەر ئىسلاھاتى كادىرى سىدىقۇللا دېگەن قانخور.

شايىمقۇل گومىنداڭ ۋاقتىدا راسا ھۆكۈم سۈرگەن مىڭبېگى بولۇپ، نۇرغۇنلىغان يەر ـ زېمىنلىرىدە يۈزلەپ دېھقانلار ياللىنىپ ئىشلەيتتى. يېزىدىكى تېرىلغۇ يەرلەرنىڭ يېرىمى دېگۈدەك ئۇنىڭ تەسەررۇپىدا بولغاچقا، ھەر يىلى دېھقانلار يازلىق ۋە كۈزلۈك ئاشلىق، ياغلىق دان، پاختىلارنى شايىمقۇلنىڭ ساڭلىرىغا توشۇيتتى. يېزا بويىچە ئۈچ چوڭ ياڭاقلىق باغ، ئىككى ئورمان، بىر ئۆرۈكلۈك مەيداندىن قىلىنغان كىرىممۇ ئۈزۈلمەي كېلىپ تۇراتتى. بايلىق، مەئىشەت ۋە ھۆكۈمدارلىق ئۇنى قارا كۆڭۈل، تويماس زالىم قىلىۋەتكەنىدى. ئىككى ئوغلىمۇ دادىسىنىڭ سايىسىدا قىلمىغان ئەسكىلىكى قالماي، نۇرغۇن ئائىلىلەرنى ۋەيران قىلىپ، دېھقانلار خوتۇن ـ قىزلىرىنى، كېلىنلىرىنى ئېتىزلارغا ئىشەنچلىك چىقىرالمايتتى. شۇنداقتىمۇ «قاغا بالام ئاپئاق، كىرپە بالام يۇمشاق» دېگەندەك، دادىسى ۋە ئاكىلىرىنىڭ ۋەھشىي قىلمىشلىرى زىبادىگۈلنىڭ كۆزىگە كۆرۈنمەيتتى.

ـــ سىدىقۇللا دېگەن پۆپەكباش كادىر، ـــ دېدى زىبادىگۈل زەردىسى بىلەن، ـــ دادامنى «زومىگەر پومېشچىك، قان قەرزى بار مىڭبېگى» دەپ ماتېرىيالىنى قاتۇرۇپ يېزىپ، ئىككى ئاكامنى قوشۇپ قولغا ئالدۇرۇۋەتتى. بۇ دەردلەرگە چىدىمىغان ئانام بىر يىلغا بارمايلا ئۆلۈپ كەتتى.

ـــ مەن كەنتتىن چىقىپ كەتكىنىمگە 6 ~ 7 يىل بولۇپ قالغاچقا، كۆپ ئىشلاردىن خەۋەرسىز، ـــ ئابدۇش كۆڭۈل ئاياپ ئولتۇرىدىغانلاردىن ئەمەس ئىدى، ـــ ئاڭلىشىمچە، ئىككى ئاكاڭ

داداڭنىڭ سايىسىدە كەنتىمىزدە خورلىمىغان قىز قالماپتىكەن.

ــ مېنىڭ ئاكىلىرىمغۇ ئەسكىلىك قىپتۇ، سېنىڭ ئاناڭ بىلەن سۆكلىڭ نېمە گۇناھ قىلغان؟ ــ زىبادىگۈل ئابدۇشنىڭ يېغىرىنى ئاچتى، ــ يىغىنلاردا ئاناڭنى تۇرغۇزۇپ قويۇپ «تۇرمىدىكى جاللات ئوغلۇڭنىڭ جىنايىتىنى تاپشۇر» دەپ نېمىلەرنى قىلمىدى. سىدىقۇللا دېگەن شاۋۇچى سۆكلىڭ بادامگۈلنى لۈكچەك ئاكتىپلارغا تاشلاپ بېرىپ... ئۇلار كېچىلىرى سوراق قىلىش باھانىسىدا نۆۋەتلىشىپ...

ــ بولدى قىل، ــ ئابدۇش ۋارقىرىدى، ــ زەردەمنى قاينىتماي، مەنمۇ چالا ـ پۇچۇق ئاڭلىغان...

ــ داداڭغۇ سەن شەھەرگە كېتىپ ئۇزۇنغا بارماي ئۆلۈپ كەتتى. لېكىن، ھەممە بالاغا ئاناڭ بىلەن سۆكلىڭ قالدى، ــ زىبادىگۈل ئابدۇشنىڭ تومۇرىنى تۇتۇۋالدى، ــ ئاناڭ بىر قېتىملىق كۆرەش يىغىندىن قايتىپ كېلىۋېتىپ يولدىلا يىقىلىپ جېنى چىقىپ كەتتى. سۆكلىڭ بادامگۈل يۇزىنى كۆتۈرۈپ يۇرەلمەي ياقا يۇرتلارغا قېچىپ كەتتى. ھېلىمۇ زەردەڭ قاينىمايدىكەن، سەنمۇ ئوغۇل بالا بولۇپ قاپسەن.

ــ ئەجەب كەيپىمنى ئۇچۇردۇڭا، خەپ سىدىقۇللا دېگەن قىزىل پاچاق! سېنىڭ بىر قوشۇق قېنىڭنى ئىچمىسەم، بىر چىشلەم گۆشۈڭنى يېمىسەم، ئوغۇل بالا بولماي كېتەي.

ئاشنىڭ دەم يەپ قالغانلىقىنى بىلگەن زىبادىگۈل ھاياجان ئىلكىدە ئابدۇشنىڭ قاپقارا تۈكلۈك مەيدىسىگە يالاڭ كۆكسىلىرىنى چاپلاپ، سۆيمىگەن ھېچ يېرى قالمىدى. ئۇ «ئەمدى مېنىڭ يىگىتىمدەك بولدۇڭ» دەيتتى. تۇرۇپلا: «باتۇرۇم، پالۋىنىم، يولۋىسىم...» دېگەنچە قوللىرى نەلەرنىدۇر مۇجۇيتتى، سىلايتتى... ئايال كىشىنىڭ يۇمران تېنىدىن، نازۇك قوللىرىدىن ھوشىنى يوقاتقان ئابدۇشمۇ زىبادىگۈلنىڭ كۆڭلىدىكىنى چۈشەندى بولغاي: «سىدىقۇللا دېگەن غالچىنى شۇ تۇرقىدىلا...»

دەپ ئالىقانلىرىنى پىچاقتەك شىلتىيىتتى. مۇشتۇملىرىنى كۆتۈرۈپ: «مەن دېگەن ئۆز ۋاقتىدا...» دېيىش ئارقىلىق ئۆيىنى يىللاردىكى غالجىرلىقلىرىنى ئەسكە ئالاتتى.

ــ سېنىڭ جازالاش ئەترىتىدىكى ئىشلىرىڭنى ئاڭلىغاچقا، سېنى ئۆزۈم چىللاپ كەلدىم، ــ دېدى ئابدۇشۇكۇر ئۇستىدە يېتىۋالغان زىبادىگۇل، ــ كېرىم دېگەن موت ـ موت زەيپانىغا دېسەم: «مەن بۇنداق ئىشلارنى ئەپلەشتۇرەلمەيمەن» دەپ تىلىنى چاينىۋاتىدۇ ئۇ ھەزىلەك.

ــ بولدى، گېپىڭنىڭ ئۇرانىغا يەتتىم، ــ يالىڭاچ ئابدۇش ئورنىدىن تۇرۇپ ئولتۇردى، ــ قېنى، دەپ باققىنە، سەنچە قانداق قىلسام بولار؟

زىبادىگۇل ئابدۇشۇكۇر مەيدىسىگە چاپلىشىپ تۇرۇپ ئۇنىڭ قۇلىقىغا جىقلا بىر نېمىلەرنى دېدى. ئۇنىڭ كۆسۈرلىشى جىددىيلەشكەنسېرى ئابدۇشۇكۇر چىرايىمۇ سۇرلۇكلىشىپ كەتتى. بىراق، زىبادىگۇلنىڭ بەزى گەپلىرىنىڭ تېگىگە يېتەلمىگەچكە ھەيران بولۇپ سورىدى:

ــ ئۇنىڭ تۇغمىسىنى قانداق قىلىمەن؟

ــ ئۇ دېگەن سېنى گۇماندىن خالاس قىلىدىغان قۇتقۇزغۇچ ئەڭگۈشتەر... لېكىن، تۇغمىنى كېسىۋالماي، يۇلۇپ ئال.

زىبادىگۇلنىڭ سىدىقۇللانى يوقىتىشتىكى ئۇسۇل، تەدبىرلىرىنىڭ بۇنداق زىل ھەم ئەپچىل بولۇشى، ئۇنىڭ ئاتا ـ ئانىسى ھەم قېرىنداشلىرىنىڭ قىساسىنى ئېلىش ئۈچۈن ئۆزۈندىن بېرى ئويلانغانلىقىنىڭ مەھسۇلى بولۇپ، پىشقان پىلان ئىكەنلىكىدىن دېرەك بېرەتتى. ئۇلار ئەتە كۈندۈزى ھەم كېچىسى قىلىدىغان ئىشلارنى مەسلىھەتلىشىۋالغاندىن كېيىن ئابدۇش تاڭ سەھەر قاراڭغۇلۇقىدىن پايدىلىنىپ ئۆيدىن چىقىپ كەتتى.

ئەتىسى ئەتىگەندە ھەمكارلىق گۇرۇپپا ئەزالىرى باشلانغۇچ مەكتەپ تەرەتخانىسىدىن چىقىرىلغان ئوغۇتنى ئېتىزغا يۆتكەش

ئۇچۇن كېلىشتى. ئۇلارنىڭ ھەممىسى تاغار كۆتۈرۈشكەن ئاياللار بولۇپ، زىبادىگۈلمۇ شۇلارنىڭ ئىچىدە بار ئىدى. بۇ ئۇنىڭ ئۇچۇن تولىمۇ قۇلايلىق پۇرسەت ئىدى.

شايىمقۇل مىڭبېگنىڭ چوڭ قورۇسىدىكى كۆتۈرمە ئۆيلەر خېلى كۆپ بولسىمۇ، «كەنت تەشكىلى ھەيئەتلىرى»، «دېھقانلار ئۇيۇشمىسى»، «نامراتلارنى يۆلەش» ۋە «ئامانلىق ساقلاش» قاتارلىق ئىشخانىلار ئىگىلەپ، قالغانلىرىدا شايىمقۇل ۋە ئۇنىڭ ئىككى ئوغلىنىڭ مۇسادىرە قىلىنغان ئاشلىق، گىلەم ھەرخىل ساندۇق ـ ئىشكاپلار ۋە خىلمۇخىل ئېسىل ئۆي مۇلكى قاتارلىق دۇنيا دەپىنىسى ساقلانغاچقا، ئىشىك ـ دېرىزىلەر مىخلىنىپ پېچەت چاپلانغانىدى. شۇڭا، ئىسلاھات كادىرلىرىدىن سىدىقۇللا بىلەن ناسىر ئىككىسى مەكتەپ ئىچىدىكى بىر ئېغىز ئۆينى ياتاق ھەم ئىشخانا قىلىۋالغانىدى. ھەمكارلىق گۇرۇپپىلارنىڭ ئەھۋالىنى ئىگىلەش، قايتىدىن يەر تەڭشەش خىزمىتى، ھەمكارلىق گۇرۇپپىلار ئوتتۇرىسىدىكى يەر ـ سۇ، ئورمان، ۋەخپە يەرلەر جېدەللىرى قاتارلىق مەسىلىلەرنى تەكشۈرۈپ بىر تەرەپ قىلىش، كېلىشتۈرۈش، ئىتتىپاقلاشتۇرۇش خىزمەتلىرىگىمۇ بۇ يەر قۇلايلىق ئىدى. سىدىقۇللا بىلەن ناسىر ھەر كۈنى ماتېرىيال پوپكىلىرىنى كۆتۈرۈپ چىقىپ كەتسە، كەچ گۇگۈم بىلەن بەزىدە ئوتتۇرا كېچىلەردە قايتىپ كېلەتتى. ناسىرنىڭ ئۆيى يېقىن بولغاچقا، پات ـ پاتلا ئۆيىگە كېتەتتى. بۇنداق چاغلاردا سىدىقۇللا ماتېرىيال، ھۆججەتلەرنى كۆرۈش، بىر كۈنلۈك خىزمەتتىن خۇلاسە يېزىش، پىلان تۈزۈش... لەر بىلەن تۈن نىسپى بولۇپ كەتكىنىنى تۇيماي قالاتتى.

ئاياللار بىلەن ئوغۇت توشۇۋاتقان زىبادىگۈل مەكتەپكە كىرگىنىدە، تاغار كۆتۈرۈپ يانغىنىدا سىدىقۇللانىڭ ئىشخانىسىغا لەپپىدە قارايتتى. ئوچۇق ئىشكىتىن ئۆي ئىچىگە زەن سالاتتى. سىدىقۇللا بىلەن ناسىرنىڭ باش چۆكۈرۈپ

ئۇيغۇرچە كىتاب تور بىكىتى
www.uyghurtap.com

ئىشلەۋاتقانلىقىنى كۆرگىنىدە لاسسىدە بولۇپ قالاتتى.

ھەمكارلىق گۇرۇپپا ئەزالىرى چۈشلۈك تاماققا تارقىلىپ كۈن يانغاندا يەنە كېلىشتى. ئۇلار بىر كۈنلۈك ۋەزىپىنى ئورۇندىمىسا، ئەتىكى يەر ئاغدۇرۇش ئىشىغا تەسىر يېتەتتى. ئاياللار ھەر يۈدۈم ئوغۇتنى ئېتىزغا تۆككەندە نومۇر خاتىرىلىگۈچى چوقۇر يىگىت ئۇ ئايالنىڭ بىلىكىگە كىچىككىنە شەخسىي تامغىسىنى ئۇرۇپ قوياتتى. كەچ كىرگۈچە ئاياللارنىڭ ھەر ئىككىلا بىلىكى قىپقىزىل بويىلىپ كەتتى.

كۈن ئولتۇرۇپ، كەنتنى باھار سالقىنلىقى قاپلىدى. قورسىقى ئېچىپ ئىلەڭ ـ سىلەڭ بولۇپ قالغان ئاياللار تاغارلىرىنى يۈدۈشۈپ ئارانلا ماڭاتتى. بەزىلىرى بىلىكىدىكى تامغا ئىزلىرىنى ساناپ: «مېنىڭ مانچە يۈدۈم بوپتۇ، سېنىڭچۇ؟» دېيىشىپ قوياتتى. لېكىن، زىبادىگۈلنىڭ كۆزى يەر ئىسلاھاتى ئىشخانىسىدا ئىدى. ئۇ بىر نەچچە چوكانلار بىلەن مەكتەپ مەيدانىغا كېتىۋاتقىنىدا، ناسىر قىزىل بەش شوئار چۈشۈرۈلگەن سېرىق سومكىسىنى مۈرىسىگە ئېسىپ ئىشخانىدىن چىقتى: «ناسىر ئۆيىگە ماڭدى» دېگەن چاقماقتەك تېز كەلگەن ئويدىن زىبادىگۈلنىڭ يۈرىكى سېلىپ كەتتى. ئەمدى بىر ئامال قىلىپ ئىشخانا ئىچىنى كۆرمىسە بولمايتتى. ئابدۇشنىڭ دېيىشىگە قارىغاندا، ياتاق ئىچىدە بىرەر ئارغامچا بولمىسا، سىرتتىن ئارغامچا ئېلىپ كىرگەندە، گۇمان پەيدا قىلىپ قوياتتى. شۇڭا، ئىشخانىغا قانداق كىرىش كېرەك؟ توغرا، ئوغۇت توشۇۋاتقان، قىغ چىقىرىۋاتقان، يەر ئاغدۇرۇۋاتقانلار بەزىدە يېقىن ئەتراپتىكى ئۆيلەرگە «پالانىخان ئاچا، سۇ ئىچىۋالايچۇ» دەپ كىرىۋېرەتتى. شۇڭا بۇقېتىم قايتىپ كەلگەندە بىرەر چوكاننى باشلاپ ئىشخانىغا «سۇ ئىچكىلى» كىرسە نېمە بوپتۇ؟ بۇ زەپمۇ ئەپچىل ئۇسۇل بولۇپ، ھېچقانداق ئادەمدە گۇمان قوزغىمايتتى.

بەزى ھاللاردا تەقدىرى قىسمەتنىڭ غەلىتە ئويۇنلىرىغا

ئادەمنىڭ ئەقلى يەتمەيدىكەن. گۈناھى كەبىر، گۈناھى سەغىرلەرگە يېقىن، نىيىتى يامان، قارا كۆڭۈللەرنىڭ تەنتەنە قىلىشى ئۈچۈن شەيتان خالىس قولىنى سوزامدۇ، نېمە، زىبادىگۈل ئوغۇتنى ئېتىزغا تۆكۈۋېتىپ، بىر نەچچە ھەمقانلىرى بىلەن مەكتەپكە كىرىشى ئىشخانا ئالدىدا تۇرغان سىدىقۇللا قولىنى كۆتۈرۈپ ۋارقىرىدى:

ــ زىبادىگۈل، ئىشخانىغا كىرىڭ، سىزگە دەيدىغان گەپ بار...

خۇشاللىق ھەم ھاياجاندىن يۈرىكى «قارتتىدە» قىلغان زىبادىگۈل: خۇدا مېنى يۆلەۋاتىدۇ... دەپ ئويلىدى. چۈنكى، ئويلىغان ياكى قىلماقچى بولغان قىيىن ئىشلارنىڭ بۇنداق «ياپسا» كېلىشى بەكمۇ تەس ئىدى. ئۇ ئەتراپىدىكى چوكانلارغا لەپپىدە قاراپ قويۇپ، ئىسلاھات ئىشخانىسىغا قاراپ ماڭدى. بىراق، نېمە ئۈچۈندۇر تۇيۇقسىزلا يۈرىكىگە ئەنسىزلىك چاپلاشتى. شايىمقۇلغا «ئىككى يىل كېچىكتۈرۈپ ئېتىش»، چوڭ ئوغۇلغا 11 يىللىق، كىچىك ئوغۇلغا 16 يىللىق قاماق جازاسى ھۆكۈم قىلىنغانىدى. ئۇلار ھۆكۈمگە قايىل بولماي كېلىۋاتاتتى. شۇڭا، ئۇلارنى ئۆزگەرتىش مەيدانىغا ئېلىپ كەتمەي، ھازىرغىچە ۋىلايەتلىك بىرىنچى تۈرمىدە تۇرۇۋاتاتتى. ئاكىلىرىدىن بىرەرى تۈرمىدە ئىش تۇغدۇرۇپ قويىدىمۇ ياكى دادىسى جاھىللىق قىلىپ، مۇددەتتىن بۇرۇن ئېتىلدىمۇ، دېگەنگە ئوخشاش خىياللار زىبادىگۈلنىڭ يۈرىكىگە ئەنسىزلىك تىرنىقىنى پاتۇرغانىدى. ئۇ ئىشخانىغا كىرىپ، بوسۇغىدىلا ئۆرە تۇرغانچە تام ـ تورۇسلارغا، ئىش جوزىلىرىغا، ئورۇندۇق، كارىۋاتلارغا قارىدى. ئەمما، ئىشخانىنىڭ ئۇ تېمىدىن ـ بۇ تېمىغا تارتىلغان ئارغامچىغا كۆزى قادىلىپ قالدى. ئىشخانا ئەسلىدە سىنىپ بولغاچقا، خېلىلا چوڭ بولۇپ، ئىچى ئازادە ھەم كەڭرى كۆرۈنەتتى.

ــ قېنى ئولتۇرۇڭ، ــ دېدى سىدىقۇللا ئۇستەلنىڭ ئۇ

تەرىپىدىكى ناسىرنىڭ ئورۇندۇقىنى كۆرسىتىپ، ــ تۇرمىدىن خەۋەر كەلدى، دادىڭىز ھەم ئاكىلىرىڭىزنى ئۆزگەرتىش مەيدانىغا يۆتكەيدىكەن، ــ سىدىقۇللانىڭ چارچاپ كەتكەنلىكى ئولتۇرۇشقان كۆزلىرىدىن بىلىنىپ تۇراتتى، ــ شۇڭا، تېگىشلىك بولغان كىيىم ـ كېچەك، يوتقان ـ كۆرپە، كىگىز دېگەندەك نەرسىلەرنى ئاپىرىپ بەرسىڭىز بولغۇدەك.

ــ ئۇ... ئۇلارنىڭ ئەھۋالى قانداقراقكەن؟ ــ زىبادىگۈلنىڭ كۆزلىرىگە لۆمىدە ياش كەلدى، ــ دەپ بېرىڭا، سىزدىن ئۆتۈنۈپ قالاي.

ــ «كېچىكتۈرۈپ ئېتىش» ئادەتتە شۇ ئادەمنىڭ ئۆزگىرىش ئىپادىسىگە قاراپ ئىجرا قىلىنمايدۇ، ــ دېدى سىدىقۇللا گەپنى ئەگىتمەي، ــ ھازىر دادىڭىز بىلەن چوڭ ئاكىڭىزنىڭ ئىپادىسى ياخشىكەن، لېكىن كىچىك ئاكىڭىز سەل ئۆكتەملىك قىلمۇاتقان ئوخشايدۇ.

ــ ئۇ... ئۇنىڭ ئادەتتىمۇ مىجەزى ئوسال، ئاچچىقى يامان، تەرسا، مۇتتەھەم، قارام ئىدى.

ــ بولدى زىبادىگۈل، چىقىسىڭىز بولىدۇ. ئاڭلىسام سىزنىڭمۇ ئىپادىڭىز ياخشى بولۇۋاتىپتۇ.

زىبادىگۈل گەپمۇ قىلماي چىقىپ كەتتى. شۇ كۈنى قاراڭغۇ چۈشكەندە ئۇ ئابدۇش بىلەن قەبرىستانلىقتىكى كونا گۈمبەز ئىچىدە كۆرۈشۈپ خېلىغىچە ئولتۇرۇشتى... ئاندىن ئەتراپ جىمجىتلىققا چۆمۈپ، ئۆيلەردىكى قارا چىراغلار ئارقا ـ ئارقىدىن ئۆچۈشكە باشلىغاندا، ئۇلار گۈمبەزدىن چىقىشتى. قارا يەكتەك كىيىپ، يۈزىنى قارا لاتىدا ئورىۋالغان ئابدۇش پوتىسىنىڭ ئارقىسىغا كالتەك قىستۇرۇۋالغان ئىدى. زىبادىگۈلمۇ ئۇنىڭ ئارقىسىدىن دەمبەسقەدەم كېلىۋاتاتتى. سىرتتا شامال بىر كۈچىيىپ، بىر پەسىيەتتى. ئۇلار مەكتەپ ئەتراپىنى تام ئورنىدا ئاھادا قىلغان جىگدە قاتارلىرىغا كەلگەندە،

زىبادىگۈل بۈككىدە چاتقال ئىچىگە يوشۇرۇندى. ئىشخانىنىڭ سامان قەغىزى چاپلانغان دېرىزىسى سۈس يورۇپ تۇراتتى. ئابدۇشنىڭ سىڭلىسى بادامگۈلگە نۆۋەتلىشىپ باسقۇنچىلىق قىلىۋاتقان ئاكتىپ لۈكچەكلەر، كۆرەش مەيدانىدا تىتىرەپ، ئۆمچىيىپ تۇرغان ئانىسى كۆز ئالدىغا كەلگەنسېرى قولىدىكى كالتەكنى تېخىمۇ چىڭ سىقىمدايتتى. ئۇ دېرىزىدىكى قەغەزنى ھۆللەپ يىرتقاندىن كېيىن ئىشخانا ئىچىگە قارىدى. سىدىقۇللا دۈمبىسىنى ئىشىك تەرەپكە قىلىپ، ئۈستەلدە بىر نېمە يېزىۋاتاتتى. ئەگەر ئىشخانا ئىچىدىن ئېتىلگەن تەقدىردە، ئابدۇش ئىشكىنى چېكىپ «مەن ناسىر» دېيىشنى، سىدىقۇللانىڭ بېشى كۆرۈنۈشى بىلەنلا، كالتەك بىلەن ئۇرۇپ ھوشسىزلاندۇرۇشنى كۆڭلىگە پۈكتى. شۇنداقتىمۇ ئۇ ئاۋايلاپ تارتىپ باققانىدى، ئىشىك ئاۋازسىزلا ئېچىلدى. ئابدۇش يالاڭ ئاياغ بولغاچقا، ھېچقانداق تۈۋش چىقارماي، سىدىقۇللانىڭ ئارقىسىغا كېلىپ كالتەك بىلەن ئۇنىڭ بېشىغا بىرنى ئۇرغانىدى، ئۇ ئۈستەلگىلا دۈم يېتىپ قالدى. ئابدۇش دەرھال ئىشخانا ئىشكىنى تاقاپ، لۆڭگە، پايپاق، كالتە ئىشتانلار ئارتۇېتىلگەن ئارغامچىنى يېشىپ، تورۇستىكى لىمغا قارىدى. ئاندىن ئورۇندۇق ئۈستىگە چىقىپ لىم ياغاچقا ئىككى قات قىلىنغان ئارغامچىنى ئۆتكۈزۈپ باغلىدى ھەم يەنە بىر ئۇچىنى كىرمەكلەپ سىرتماق تەييارلىدى. ئۇ بۇ ئىشلارنى شۇنچىلىك تېز، لېكىن تەمكىنلىك بىلەن قىلىۋاتاتتى. بېشىنىڭ ئارقىسىدىن قان ساقىپ چۈشۈۋاتقان سىدىقۇللانى كۆتۈرۈپ ئورۇندۇق ئۈستىگە ئېلىپ چىقاندىمۇ ئۇنىڭدا ھېچقانداق تېنەش ـ تەمتىرەش بولمىدى. سىرتماقنى بوينىغا سېلىپ ئورۇندۇقنى ئۆرۈۋەتكەندى، سىدىقۇللا مۇئەللەق ئېسىلىپ قالدى. لېكىن، ئۇنىڭ كۆزلىرى پۈلتىيىپ، بىردەم خارتىلداپ، بولجۇنۇپ باققاندىن كېيىن جىمىپ قالدى. ئابدۇش ئۇنىڭ بىر تال تۈگمىسىنى يۇلۇۋېلىپ قويۇن يانچۇقىغا سالدى.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تورپىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ئىشخانىنىڭ ئاستى نەم توپا بولغاچقىمۇ ئىزلار مۆھۈردەك بېسىلىپ قالاتتى. شۇڭا، ئۇ سىدىقۇللانىڭ رېزىنكە ئايىغىنى سالدۇرۇپ ئۆزىنىڭ پۇتىغا كەپلەپ كىيدى. ئاندىن ئارغامچىنى ئالغان ھەم ئېسىلىش ئۈچۈن ئورۇندۇق قېشىغا بارغان ئىزلارنى ئەتەي قالدۇرۇپ بولۇپ، ئۇنىڭ ئايىغىنى يەنە كىيگۈزۈپ قويدى. ئۇ يالاڭ ئاياغ ئىزلارنى بولسا ئارقىچە مېڭىپ سۈپۈرگىدە ئۆچۈرۈپ باققانىدى، يەنىلا سۈپۈرگىنىڭ ئىزى قالدى. شۇڭا پوتىسى بىلەن چاندۇرمىغۇدەك يوقىتىپ، ئارقىچە مېڭىپ ئىشىكنى قىيا ئاچتى. ئۇ ئىشىك يوچۇقىدىن مەكتەپ ھويلىسىنىڭ ھەممە يېرىگە سەپسېلىپ، ھېچقانداق خەۋپنىڭ يوقلۇقىغا كۆڭلىنى توختاتقاندىن كېيىنلا بوسۇغا ئەتراپىغا چۈشكەن ئىزلارنى پوتىسىدا ئۇرۇپ يوقىتىپ مەيدانغا چىقىۋالدى. ئەتە سەھەردىلا ئوقۇغۇچىلار يۈگۈرۈشۈپ، قوغلىشىپ ئويناپ مەيداننى ئاق توپىلاڭغا ئايلاندۇرۇۋېتەتتى. خۇددى چۈمۈلىنى دەسسىۋەتكەندەك، كۆزنى يۇمۇپ ـ ئاچقۇچە بىر ئادەمنىڭ جېنىنى قىيغان ئابدۇش ھاسىرىغىنىچە جىگدە قاتارلىرىنىڭ قېشىغا كېلىشى زىبادىگۈلمۇ چاتقاللىق ئىچىدىن چىقتى. ئۇ قاپقارا تۈگمىنى تىترەپ تۇرغان نازۇك ئالىقانغا تۇتقۇزۇپ ئاستا شىۋىرلىدى:

ـــ ئىش... ئىش... تۈ... تۈگىدى...

تۈگمىنى ئالىقىنىغا چىڭ سىقىمدىۋالغان زىبادىگۈل شۇنداق دەھشەتلىك چىرقىرىدىكى ئابدۇشنىڭ كۆزلىرى چەكچىيىپ ئىختىيارسىز قۇلاقلىرىنى چىڭ ئېتىۋالدى. زىبادىگۈل قويۇندەك پىرقىراپ يۈگۈرۈپ قاراڭغۇ كوچىدا غايىب بولدى. لېكىن، ئەسەبىيلەرچە چىرقىرىغان «ۋايجان» دەپ ۋارقىرىغان «ھۆ...» تارتىپ يىغلىغان ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇردى. كېچىنىڭ تىمتاسلىققا چۆككەن جىمجىتلىقىدا تۈگمەنبېشى كەنتى بىر پەس لەرزىگە كەلدى. زىبادىگۈل شۇ يۈگۈرگىنىچە يېزىلىق

ھۆكۈمەتنىڭ قورۇسىغا يەتىلا چىرقىراپ، ۋارقىراپ كىرىپ كەلدى.

ــ ۋايجان!... ۋاي خۇدايىم... مەن ئۆلدۈمغۇ... ماڭا ئىگە بولىدىغان ئادەم بارمۇ؟ ۋاي مېنى قۇتقۇزۇڭلار!!...

ھويلا ئوتتۇرىسىدا ئولتۇرۇۋالغان زىبادىگۈل يۇزلىرىنى مورلاپ، يەرگە پاقىلداتىپ ئۇرۇپ ھەم دومىلاپ چۇقان كۆتۈرۈۋاتقاندا، قوغداش بۆلۈمىدىكى پاكار، دوغلاققىنا كەلگەن يۇنۇس كۆڭلىكىنىڭ ھەم تامبىلىنىڭ تۈگمىلىرى ئېتىكسىز ھالدا چاپىنىنى يېپىنچاقلاپ چىقىپ كەلدى. قاتتىق سارىسىمدىن مەڭدەپ كەتكەن يۇنۇس كۆزلىرىنى يىرتىپ ئېچىپ چىققاچقا، ئۇنىڭ زاغرا نانداك سېمىز چىرايىدا ھېلىمۇ ئۇيقۇ سايىلىرى ئەلەڭلەپ تۇراتتى. ئۇ زىبادىگۈلنىڭ قوللىرىدىن يۆلەشتۈرۈپ تۇرغۇزۇپ قوغداش بۆلۈمىگە ئېلىپ كىردى. سەرەڭگىنى تەستە چىقىپ، پەنەر چىراغنى ياندۇردى. قوغداش بۆلۈمىدە داۋاملىق ئادەم ياتقاچقا، ئاچچىق تەر ھىدى سىڭىپ قالغانىدى. بۇلۇڭدىكى كارىۋاتتا يىغلىمىغان كىر ھەم مەينەت چىت يوتقان پۈرلىشىپ تۇراتتى. يۇنۇس پەنەر چىراغنى ئۇستەلگە ئېلىپ كەلگەندىلا زىبادىگۈلنىڭ يۈزىدىكى، بويۇنلىرىدىكى تىرناق زەخمىلىرىنى كۆرۈپ قالدى.

ــ سىزگە نېمە بولدى؟

ــ مەن... مەن تۇغمەنبېشى كەنتىدىن، ــ زىبادىگۈل ئالىقانلىرىدا يۈزىنى قاماللاپ يىغلىۋەتتى، ــ يەر ئىسلاھاتى كادىرى سىدىقۇللا «سۆھبەتلىشىمەن» دەپ ياتقىغا ئەكىرىپ باسقۇنچىلىق قىلدى...

ــ نېمە، باسقۇنچىلىق قىلدى؟ ــ يۇنۇس زىبادىگۈلگە قاينىق سۇ قۇيۇپ بەردى، ــ سىز بىردەم ئارام ئېلىپ تۇرۇڭ، مەن خاس خادىم بىلەن ئامانلىق ساقلاش ئىشخانىسىنىڭ باشلىقىغا خەۋەر قىلاي.

يۇنۇس چاپىنىنى كېيىپ چىقىپ كەتتى. زىبادىگۈلنىڭ قورسىقى ئېچىپ كەتكەندى. ئۇ تارتمىلارنىڭ بىرىدىن قېتىپ كەتكەن ناندىن بىرنى تېپىپ، قاياق سۇغا تۇگۈرۇپ يېدى. ئۇنىڭ چىرايىغا قان يۇگۈرۇپ، سەل جانلانغاندەك بولدى. زىبادىگۈل كېچىدىن يۇز بەرگەن ئىشلارنى ئويلاپ، پۈسۇققىدە كۈلۈپ قويدى. ئۇ ئۇزۇندىن بېرى قايتا ـ قايتا ئويلاپ قۇراشتۇرغان پىلاننى ئەمەلگە ئاشۇرغاندى. دادىسى، ئانىسى ھەم قېرىنداشلىرى ئۇچۇن ئېلىنغان بۇ قىساس ئۇنىڭ ئېچىگە پاتماي قالغان ئاچچىق زەردابلىرىنى بىر يولىلا يۇيۇۋەتكەندەك يېنىكلەپلا قالدى. ئەگەر ئۇلار ئاڭلىسا زىبادىگۈلگە قانچىلىك ئاپىرىن، تەھسىن ئوقۇپ كېتەر؟! قىنىقماس دۇشمىنىنىڭ قىزىنىڭ قولىدا ئۆلگەنلىكىدىن كۆڭۈللىرى تەسكىن تېپىپ، يۇرەكلىرىدىكى ئىنتىقام ئوتلىرى ئازراق بولسىمۇ ئارامىلىق بېرەر!...

بىرەر سائەتكە قالماي يۇنۇس قايتىپ كەردى. ئۇنىڭ ئارقىسىدىن خاس خادىم بىلەن ئامانلىق ساقلاش بۆلۈمىنىڭ باشلىقى يېتىپ كەلدى. ئۇلار تاتلىق ئۇيقۇسىنى ھارام قىلغان بۇ قىزدىن قوپاللىق بىلەن بىر قانچە سوئاللارنى سوراپ تۇرۇشى يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ ھارۇسىنى ھەيدەيدىغان بالا قامچىسىنى كۆتۈرۈپ كىرىپ كەلدى. ئۇ ھارۇنى دەرۋازا ئالدىدا توختىتىپ قويغانلىقىنى دېگەندى، ھەممىسى ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى. ئات قوشقان چوڭ ئېشەك ھارۇسىغا خاس خادىم، ئامانلىق ساقلاش بۆلۈمىنىڭ باشلىقى ھەم زىبادىگۈل چىقتى. تۇگمەنبېشى كەنتى يېرىم سائەتلىك يول بولغاچقا، پىيادە ماڭسىمۇ بىرەمدە يېتىپ باراتتى. لېكىن، تۆۋەنگە خىزمەتكە چۈشكەن كادىرلار ھەيۋە پەيدا قىلىش ئۈچۇن ئات، ئېشەك ھارۇلاردا باراتتى.

تاڭ سۈزۈلۈپ، ئوتقاشتەك قىزارغا قۇياش ئېچىز سۇۋادان تېرەكلەر ئارقىسىدىن كۆتۈرۈلگەندى. ئۇلار تۇگمەنبېشى كەنتى

باشلانغۇچ مەكتەپ قورۇسىغا كىرىپ كەلگەندە ئىسلاھات ئىشخانىسىنىڭ ئالدىغا بىر توپ ئادەملەر توپلىشىۋالغان بولۇپ، كەنت باشلىقى ۋە ناسىرلار ئۇلارنى ياتاقتا يېقىن كەلتۈرمەي توساپ تۇراتتى. شۇنداقتىمۇ بەزىلەر دېرىزە قەغەزلىرىنى يىرتىپ ئىشخانا ئىچىگە بويۇنداپ قاراۋاتاتتى. زىبادىگۈلنىڭ باشلىقلار بىلەن كەلگەنلىكىنى، ئۇنىڭ يۈزلىرىدىكى جاراھەتلەرنى كۆرگەن ئەر - ئايال دېھقانلار ئۇنى ئورىۋېلىشتى. ناسىر، خاس خادىم بىلەن ئامانلىق ساقلاش باشلىقىغا سىدىقۇللانىڭ ئېسىلىپ ئۆلۈۋالغانلىقىنى سۆزلەپ بەرگەندى، چىرايى غۇرۇرلۇق تۇرۇلگەن خاس خادىم دەرھاللا سورىدى:

— ئىشخانىغا كىرىدىكلارمۇ؟

— ياق، بوسۇغىدىن نېرىغا ئۆتمىدۇق، — دېدى ناسىر، — نەق مەيدانىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن سىدىقۇللانىمۇ چۈشۈرمىدۇق.

كەنت باشلىقى ئىشخانىنىڭ ئىشىكىنى چوڭ ئېچىۋەتتى. خاس خادىم بىلەن ئامانلىق ساقلاش باشلىقى بوسۇغىدىن ئاتلاپ، چۈشكەن ئىزلارنى تەكشۈرۈپ، ئۈستەلنىڭ ئارقىسىغا ئۆتتى. ئۇ ئىشخانىنى ئايلىنىپ بىر قۇر تەكشۈرگەندىن كېيىن:

— ھەممىسى سىدىقۇللا ئۆزىنىڭ ئاياغ ئىزىكەن، ئۇنى چۈشۈرۈۋېلىكلار، — دەپ قولىدا ئىشارەت قىلدى. ئاڭغىچە بىر نەچچە ئادەم كېلىپ ئارغامچىنى كېسىپ سىدىقۇللانى يەرگە چۈشۈردى.

— ناھىيىلىك ساقچىغا خەۋەر قىلدىكلارمۇ؟ — دېدى ئامانلىق ساقلاش باشلىقى كەنت باشلىقىغا، — جەسەتنى ئىنچىكە تەكشۈرمىسە بولمايدۇ.

— سەھەردىلا تېلېفون قىلىۋەتكەن، — كەنت باشلىقى بېشىنى لىڭشىتتى، — كەنت تەشكىلىنىڭ تېلېفونى بۇزۇلۇپ قاپتىكەن، بەك تەستە ئۇلاندى.

ئۇنغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇنغۇرچە كتابلارنىڭ ئەڭ تەرىسى

سىدىقۇللانىڭ جەسىتى ئۈستەلگە ياتقۇزۇلدى. ئاڭغىچە ئىشىك ئالدى ۋە ئىشخانىنىڭ بوسۇغا ئەتراپىغىمۇ ئادەملەر يىغىلىۋالدى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى «قورقۇپ ئېسىلىۋاپتۇ» دېسە، يەنە بەزىلىرى: «ئەل ـ جامائەت، خوتۇن ـ بالىلىرىدىن نومۇس قىلىپ ئۆلۈۋالغان گەپ» دېيىشەتتى. ياشانغان بىر دېھقان: «توۋا، بىر ئوبدان كادىر ئىدى، ئۇنىڭ بۇنداق شەيتاننىڭ كەينىگە كىرىشىنى كىم ئويلىغان...» دەپ ساقاللىرىنى سىيپاپ قويدى. خاس خادىم بىلەن ئامانلىق ساقلاش باشلىقى ئىشخانىدىكى كارىۋات ئۈستىلىرى، ئۈستەل تارتمىلىرى، بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلارغا قاراپ چىققاندىن كېيىن خاس خادىم يەردىكى ئارغامچىنى قولىغا ئالدى. ئۇ كۆپچىلىككە قاراپ:

ـــ بۇ ئارغامچىنى سىلەر بۇرۇن كۆرگەنمۇ؟ ـــ دەپ سورىغانىدى، ناسىر دەرھاللا جاۋاب بەردى:

ـــ مۇشۇ ئىشخانىنىڭ ئارغامچىسى، بۇ تامدىن ئۇ تامغا تارتىلغان.

خاس خادىم ئاپئاق تاتىرىپ كەتكەن زىبادىگۈلگە قادالدى. ئۇ ئەر ـ ئايال دېھقانلار ئوتتۇرىسىدا كۆڭلەكلىرىنى غىجىملاپ يەر بېقىپ تۇراتتى.

ـــ سىز كېچىدە ئىشخانىغا نېمىشقا كەلگەن؟

ـــ مەن ئاياللار بىلەن ئوغۇت توشۇۋاتسام ئۇ چاقىرغانىدى.

ـــ راست شۇنداق، ـــ دېدى ياشقىنا چوكان، ـــ زىبادىگۈل قايتىپ چىققاندىن كېيىن سورىساق ئۇ «بۈگۈن كەچتە سىدىقۇللاكام مەن بىلەن سۆھبەتلەشكۈدەك» دېدى. بىز شۇ چاغدىلا گۇمان قىلىشقان.

بۇ چوكاننىڭ گېپى تۈگىمەيلا بىرقانچە ئاياللار «راست شۇنداق، بىزمۇ گۇۋاھ» دەپ ۋارقىرىشىپ كېتىشتى. بۇ ئەسنادا مەكتەپ ھويلىسىغا يېشىل رەڭلىك لاتا پىكاپ كىرىپ كەلدى. ئۇنىڭدىن ساقچى باشلىقى بولسا كېرەك، ئەللىك ياشلار

ئەتراپىدىكى بىر ئادەم، يەنە ئاق خالات كىيگەن ياشانغان بىر خەنزۇ بىلەن بويۇنلىرىغا ئاپپاراتلىرىنى ئاسقان ئىككى ياش خادىم چۈشتى. ئۇلار ئىشخانىغا كىرىپلا جەسەت ئەتراپىغا كېلىشتى. ياش بالىلار يەردىكى ئىز، يەنە ئىشخانىدىكى ھەممە نەرسىنى قايتا ـ قايتا سۈرەتكە ئېلىشتى. ئاق خالاتلىق خەنزۇ سىدىقۇللانىڭ بويۇن، يۈز، مەيدىلىرىنى تەكشۈرۈپ بولۇپ، ئۇنىڭ بېشىدىكى جاراھەتنى ئىنچىكىلەپ كۆردى. كېچىككىنە ئەسۋابتا يېرىلغان يەرنىڭ ئۇزۇنلۇق، چوڭقۇرلۇقلىرىنى ئۆلچەپ نېمىلەرنىدۇر يازدى. ھەتتا ئۇ سىدىقۇللانىڭ بارماق ھەم تىرناقلىرىغىچە تەكشۈرۈپ، «تىرناقنىڭ ئېلىنغىنىغا ئىككى كۈن ئەتراپىدا بولغان» دەپ قويۇپ خاتىرىسىگە قانداقتۇر بەلگىلەرنى قويدى. ئۇ ساقچى باشلىقىغا سىدىقۇللانىڭ ئۇزۇلگەن تۇغمە ئورنىنى شەرەتلەپ كۆرسىتىپ قويۇپ يەنە ئاستا پىچىرلاپ بىر نېمىلەرنى دەپ قويۇۋىدى، ساقچى باشلىقىنىڭ قاپاقلىرى تۇرۇلدى. ئۇ شارتتىدە زىيادىگۈلگە قايرىلدى:

ـــ زىيانكەشلىككە ئۇچرىغۇچى سەنمۇ؟

ـــ خوش... ـــ زىيادىگۈل قورقۇنچتىن تىر ـ تىر تىترەۋاتاتتى.

ـــ ئۇ ساڭا قانداق باسقۇنچلىق قىلدى؟

ـــ ئۇ... ئۇ مېنى كۆتۈرگىنىچە كارىۋىتىغا ياستى، ـــ زىيادىگۈلنىڭ كۆزىدىن مىت قىلىپ ياش چىقىدى، ـــ مەن قورقۇنچتىن ۋاراقسىزسام، ئۇ مېنىڭ ئاغزىمنى تۇتۇۋالدى. كانايلىرىمنى سىقىپ، يۈزلىرىمنى قامالىدى. ئاخىر مەن بىر قولۇمنى بوشىتىۋېلىپ ئۇنىڭ ياقىسىغا ئېسىلدىم، مانا بۇنى، ـــ زىيادىگۈل بىر تال تۇغمىنى چىقىرىپ بەردى، ـــ جان ئاچچىقىمدا يۇلۇۋاپتىمەن.

ـــ ياقىسىغا ئېسىلغان بولساڭ، نېمە ئۈچۈن ئۇچىنچى تۇغمە ئۇزۇلىدۇ.

ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ـــ تاڭ بىلمىدىم، قولۇمغا چىققىنىنى...

ـــ سەن ئىشخانىغا كىرگەندە ئۇ نېمە قىلىۋېتىپتىكەن؟

ـــ بىر نەرسە يېزىۋېتىپتىكەن.

ناسىر دەرھاللا تارتمىدىن قىزىل تاشلىق خاتىرە بىلەن «تۆگە» ماركىلىق قەلەمنى چىقىرىپ بەردى. ساقچى باشلىقى ئۈستىگە يىل، ئاي، كۈنلىرى يېزىلغان ئاخىرقى بەتنى ئاچتى. ئۇنىڭغا بىر كۈنلۈك خىزمەت دوكلاتى يېزىلغان بولۇپ، ئاخىرقى سەھىپىلىرى تۈگىمەيلا مۇنداق توختاپ قالغانىدى:

«تۈگمەنبېشى كەنتى بىرىنچى ھەمكارلىق گۇرۇپپا بىلەن ئۈچىنچى ھەمكارلىق گۇرۇپپىنىڭ يەرلىرى تۇتاش، بىرىنچى ھەمكارلىق گۇرۇپپىسىنىڭ ئىككى ئۆكۈز، بىر ئېشىكى بار. ئۈچىنچى ھەمكارلىق گۇرۇپپىنىڭ بىرلا قېرى ئۆكۈزى بار، يېرى كۆپ. ئاق يەر قونىقىنىڭ يەرلىرىنى ئاغدۇرۇشتا قىيىنچىلىق ئېغىر. بىرىنچى ھەمكارلىق گۇرۇپپا ئۇلاغلىرىنى ئاياپ بېرىشكە قوشۇلمىدى. بۇ ئەھۋالنى يېزىلىق ھۆكۈمەت...»

خەت مەشەدە ئاياغلاشقان بولۇپ، ئاخىرقى «ت» ھەرپى ئۇزۇن جىجىلىپ كەتكەنىدى. ساقچى باشلىقى قەلەم ئۇچىنىڭمۇ كېرىلىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ چىرايلىرى تۈرۈلدى. ئۇ جىنايى ئىشلار دوختۇرىغا خەنزۇ تىلىدا نېمىلەرنىدۇر دېگەنىدى، ئۇمۇ جىجىلىپ كەتكەن «ت» ھەرپىگە ھەم قەلەم ئۇچىنى دىققەت بىلەن كۆزەتتى. ساقچى باشلىقىنىڭ ۋە جىنايى ئىشلار دوختۇرىنىڭ تەكشۈرۈشلىرى، قوپال سوئاللىرى، خەنزۇ تىلىدا پىچىرلىشىپ سۆزلىشىشلىرى، چىراي ئۆزگىرىشلىرىنىڭ تېگىگە يەتكەن زىبادىگۈلنىڭ يۈرىكى سېلىپ، چىرايى شاكىلىدىن ئايرىلغان تۇخۇمدەك ئاقىرىپ كەتتى.

ـــ ئۇنىڭ ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشىدا گۇمانلىق تەرەپلەر كۆپ، ـــ دېدى جىنايى ئىشلار دوختۇرى خەنزۇ تىلىدا سۆزلەپ، ـــ خەتنىڭ جىجىلىپ كېتىشى، قەلەم ئۇچىنىڭ كېرىلىپ

كېتىشىدىن شۇنى پەرەز قىلىشقا بولىدۇكى، ئۇ جىددىي بىر نەرسە يېزىۋاتقاندا، بىرى ئارقىدىن قاتتىق ئۇرۇۋەتكەن.

ناھىيىدىن كەلگەن ساقچى خادىملىرى، خاس خادىم، ئامانلىق ساقلاش باشلىقى ھەم كەنت باشلىقى قاتارلىقلار كەنت ئىشخانىسىدا بىرەر سائەتتەك پاراڭلاشقاندىن كېيىن زىبادىگۇلنى ماشىنىغا سېلىپ ئېلىپ كېتىشتى. ئەمما شۇ كۈنى كەچتە ئۇنى ئەكېلىپ قويغان ساقچى خادىم كەنت باشلىقىغا زىبادىگۇلنىڭ كىملەر بىلەن ئالاقىلىشىدىغانلىقىنى كېچە ـ كۈندۈز نازارەت قىلىشنى تاپىلاپ قويۇپ كېتىپ قالدى.

زىبادىگۇلنى ئېلىپ كەتكەن بىر كۈن ئىچىدە ئابدۇش ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالمای قالدى. ئۇ خۇددى قوقاستا پۇچىلانغانىدەك بىر يەردە تۇرالمای ئولتۇراتتى، قوپاتتى، سىرتقا چىقىپ كوچىنىڭ ئۇ تەرىپىدىن بۇ تەرىپىگە قارايتتى. تاماكىنى بىر ـ بىرىگە ئۇلاپ چېكىپ، چوڭقۇر تىناتتى. بىر ئولتۇرۇپ كەتسە، ئايىغى ئاستىغا تۈكۈرۈپ كۈل قىلىۋېتەتتى. ئۇنىڭ كۆزلىرى قان قۇيغاندەك قىزىرىپ، قاپاقلىرى تۇخۇمدەك پولتىيىپ كەتتى. پەقەت كەچتە زىبادىگۇلنى لاتا پىكاپتا ئەكېلىپ قويغاندىن كېيىنلا كۆڭلى تەسكىن تاپقاندەك بولدىيۇ، بىراق يەنىلا خاتىرجەم بولالمىدى. «ساقچىلار نېمىلەرنى سوردى؟ زىبادىگۇل نېمىدەپ جاۋاب بەردى؟ ئۇلار زىبادىگۇلنى راست قويۇپ بەردىمۇ ياكى سېپىنى ئۇزۇن قويۇۋېتىپ بېلىقنىڭ چوڭىنى تۇتماقچىمۇ؟...» دېگەندەك ئەنسىز چىلىك ئۇنىڭ ئىچىنى قۇرتتەك غاجايتتى. بىرقانچە يىللار گومىنداڭ جىنايى ئىشلار بۆلۈمى جازالاش ئەتىرىتىدە نۇرغۇن تەرگاۋلارنى بېشىدىن ئۆتكۈزۈپ قاقۇاش بولۇپ كەتكەن ئابدۇش ساقچىدا بولۇنغان سوئال ـ سوراق ۋە جاۋابلاردىن كېيىنكى ئاقىۋەتلەرنى تەسەۋۋۇر قىلالايتتى. زىبادىگۇلنى ئەكېلىپ قويغان ساقچىلارنىڭ كەنت باشلىقى بىلەن كۆرۈشكىنىگە قارىغاندا، زىبادىگۇلنىڭ ئۆيىنىڭ

ئەتراپىغا ئادەم قويۇشى مۇقەررەر ئىدى. ئۇنىڭ تۇراخان ئىسىملىك بىر ھاممىسى بولۇپ، ئۇ ياشلىقىدا كەمبەغەل دېھقان يىگىتنى ياخشى كۆرۈپ، توي قىلىۋالغاچقا، شايىمقۇل ئائىلىسىدىكىلەر ئۇنى كۆزدىن سېلىۋېتىپ ئادا ـ جۇدا بولۇشقانىدى. ئاتا ـ ئانىسىدىن، قېرىنداشلىرىدىن ئايرىلىپ، ھېچكىمگە ئارىلىشالماي يېتىمسىراپ قالغان زىبادىگۈل ئەمدىلىكتە ھاممىسىنى ئىزدەپ باردىغان، ئۇنىڭغا دەردىنى تۆكىدىغان بولۇپ قالغانىدى. بەزىدە قوناق ئۇنى ئاپىرىپ بەرسە، ھاممىسى كاڭ ئوچاققا بىر نەچچە زاغرا چاپلاپ بېرەتتى. ئۇنىڭ تاماقسىز قېلىشىدىن ئەنسىرىگەن ھاممىسى ئارىلاپ ـ ئارىلاپلا ئوغلىدىن بىرەر قاچا تاماق سۇنۇپمۇ تۇراتتى.

ئابدۇش تۇراخان ئارقىلىق زىبادىگۈلنى چاقىرىپ بېرىشنى يېلىنماقچى بولۇپ، بۇ ئويىدىن دەرھاللا يالتايدى. چۈنكى، كېيىنكى ياماں ئاقىۋەتلەرنى كۆزدە تۇتقاندا، زىبادىگۈل بىلەن ئابدۇشنىڭ سىرلىق مۇناسىۋىتىنى ئوچىنچى بىر ئادەمنىڭ بىلىشى ئىنتايىن خەۋپلىك ئىدى. بۇنىڭدىن كېلىپ چىقىدىغان ئاپەت جانغا تاقىلاتتى.

كېچىچە كىرپىك قاقماي، قاپاقلىرى ئىششىپ كەتكەن ئابدۇش ئەتىسى ئەتىگەندە كەتمەننى كۆتۈرۈپ ئېتىزغا چىقتى. ئاياللار بىلەن ئوغۇت تۇشۇۋاتقان زىبادىگۈل ئابدۇشنى كۆرۈپ يەرگە قارىۋالدى. شۇنداقتىمۇ ئۇ ئىلاج بار ئېتىزغا ئوغۇت چېچىۋاتقان ئابدۇشنىڭ قېشىغا كېلىپ تاغىرىدىكى ئوغۇتنى تۆككەچ: «سۆزلەشسەك بولاتتى» دەۋالدى. ئابدۇشمۇ: «خېنى[1] ئورمانلىقىدىكى بۇلاق بېشىدا ساقلايمەن» دېگەن گەپنى زىبادىگۈلگە قارىماي دەۋېلىشقا ئۈلگۈردى.

زىبادىگۈل كەچلىك ئىشتىن چۈشكەندىن كېيىن بىر چىنە

① خېنى ــ پادىشاھلىق، ۋەخپە، يەنى ئىگىسىز ئورمان مەنسىدە.

ئۇننى كۆتۈرۈپ ھاممىسىنىڭ ئۆيىگە ماڭدى. ئۇ يولدا كېلىۋېتىپ ئارقىسىغا ئادەم چۈشكەنلىكىنى سېزىپ قالدى. زىبادىگۈل ئابدۇشتىن قورقۇپ قالدىمۇ ياكى باشقا ئېھتىماللىقلارنى كۆزدە تۇتتىمۇ، ئىشقىلىپ:

ــ ھامما، مەن خېنى ئورمانلىقىدىكى بۇلاقتا يۇيۇنۇپ كېلەي، ئۈستۈبشىم ئوغۇت توشۇپ مەينەتلىشىپ كەتتى، ــ دېدى.

ــ تاماق پىشقۇچە كېلەرسىز، ــ دېدى بىر چىنە ئۇننى تۇتۇپ تۇرغان تۇراخان، ــ ئۇن ئەكېلىپ نېمە قىلارسىز؟ بىر ئادەمنىڭ گېلى چاغلىق ئىشقۇ.

زىبادىگۈل ئىشىك ئالدىدا ساقلاپ ئولتۇرغان ئادەمنىڭ بارلىقىنى بىلگەچكە باغ ئارقىلىق تامدىن ئارتىلىپ چۈشتى. ئەتراپىنى ئوبدانلا قاراڭغۇلۇق باسقانىدى. ئۇ ئېتىز ـ ئېرىقلار بىلەن يۈگۈرۈپ يېتىپ كەلگەندە، ئابدۇش بۇلاق بويىدىكى بۈككىدە چاتقاللىقتا تاماكا چېكىپ ئولتۇراتتى. بۇ يەر ئىنتايىن پىنھان بولۇپ، ئەتراپىنى ئېگىز ئۆسكەن تىكەنلىك جىگدە، جىغان، سۈتلىگەن، ياۋا كەندىر، لويلا، قوڭغۇراقتىكەنلەر قاپلاپ كەتكەچكە، ئادەمنىڭ ئۆتمىكىمۇ تەس ئىدى.

ــ تۇنۇگۈندىن بېرى سەندىن ئەنسىرەپ، جېنىم تۇمشۇقۇمغا كېلىپ قالدى، ــ دېدى ئابدۇش تاماكىسىنى ئۆستەڭگە تاشلاپ، ــ ناھىيىلىك ساقچى ئىدارىسىدىن چىققانلار جەسەتنى كۆرۈپ نېمە دېيىشتى؟

زىبادىگۈل تۇنۇگۈن ئەتىگەنكى سوراقنىڭ بەكمۇ قوپال بولغانلىقىنى ئۇجۇر ـ بۇجۇرىغچە سۆزلەشكە باشلىدى. ئاق خالاتلىق خەنزۇنىڭ بەكمۇ ئىنچىكە تەكشۈرۈپ ئىشەنمىگەندەك بېشىنى چايقاپ، خەنزۇ تىلىدا بىر نېمىلەرنى پىچىرلىغانلىقى، بولۇپمۇ ئارغامچا ھەم تۈگمىنى كۆرۈپ ئاغزىنى قىيسايتىپ ئاچچىق كۈلگەنلىكى قاتارلىقلارنى دەپ بولغۇچە جاقىلداپ

www.uyghurtap.com
ئۇنۇمۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇنۇمۇرچە كىتابلىرىڭ بىڭى تادرىسى

تىترەپ كەتتى.

ــ ساقچى باشلىقى جىجىلىپ كەتكەن خەتنى، ئۇچى كېرىلگەن قەلەمنى كۆرسىتىپ بىر نېمە دېۋىدى، ھېلىقى خەنزۇ ئۆزىنىڭ بېشىنىڭ كۆرسىتىپ: «ئارقىدىن ئۇرغان» دېگەندەك بېشارەتنى قىلغانىدى، ئارقامغا ئۆرۈلۈپ چۈشكىلى تاسلا قالدىم.

ــ قارا، ئۇنىڭ يامانلىقىنى، ــ دېدى ئابدۇش، ــ «ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالدى» دېگەنگە ئىشەنمەپتۇ ـ دە.

ــ ئىشقىلىپ ئۇ خەنزۇ بەك ياماندەك قىلىدۇ.

ــ ئەمىسە ساقچى ئىدارىسىدە نېمە گەپلەر بولۇندى؟

ــ ئۇلار: «سىز سىدىقۇللانى بىرەر نەرسە بىلەن ئۇردىڭىزمۇ؟» دېدى، مەنمۇ «ھەئە، نوغۇچتا بېشىغا بىر ئۇردۇم» دېسەم، سوراقچى: «سىدىقۇللانىڭ ياتىقىدا نوغۇچ ياكى ئۇرغۇدەك بىرەر نەرسە يوقكەن» دېگەنىدى، قورقۇپ كەتتىم.

ــ ئاپلا، چاندۇرۇپ قويۇپسەن ئەمەسمۇ، «سىدىقۇللا مېنى كارىۋاتقا بېسىپ ئۈستۈمگە چىققاندا، بىر ئىتتىرسەم، كارىۋاتتىن يەرگە گۈسسىدە يىقىلغان» دېسەڭ بولمىدىمۇ.

ــ ساقچىخانا دېگەن بەك سۈرلۈك يەر ئىكەن، ئاغزىمغا گەپ كەلمەي قالدى، ــ زىبادىگۈلنىڭ تىترىكى بېسىلماي تۇراتتى، ــ مەن قورقۇنچۇمدا «قولۇمغا قول ئېلېكتردەك بىر نېمە چىقىپ قالدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇرغىنىم ئېسىمدە» دەپتىم، سوراقچىلار بىر ـ بىرىگە قارىشىپ كۇسۇرلاشتى، ئۇلاردىن بىرى: «سىدىقۇللانىڭ بېشى يېرىلغۇدەك ئۇرۇپسىز، ئەمما، ئېلېكترنىڭ ئەينىكى چېقىلماپتۇ، بۇنى قانداق چۈشەندۈرىسىز؟» دېۋىدى، ھېچنېمە دېيەلمەيلا قالدىم.

«ساقچىلارغا ھەممە ئىش ئايان بوپتۇ، ئۇنداقتا بۇ جالاپنى نېمىشقا قويۇپ بەردى؟» بۇ سوئال ئابدۇشنى دەھشەتلىك ئىزتىراپ ئوتىغا تاشلىدى. ئۇنىڭ كاللىسىغا: «زىبادىگۈلنىڭ ئارقىسىدىكى ئادەمنى تاپماقچى، ئۇلار مېنى تۇتماقچى» دېگەن

قورقۇنچلۇق گۇماندىن ئۆزىنى بېسىۋالالماي، زىبادىگۈلنىڭ ئىككى مۈرىسىدىن ماقاللاپ، سىلكىشلەپ ۋارقىرىدى:

ــ سەن... سەن بۇ يەرگە قانداق كەلدىڭ؟

زىبادىگۈل ئارقىسىغا چۈشكەن ئادەمنىڭ هاممىسىنىڭ ئىشىك ئالدىدا ساقلاۋاتقانلىقى، ئۆزىنىڭ باغنىڭ ئارقىسى تەرەپتىن قېچىپ كەلگەنلىكىنى دەپ بېرىشى ئابدۇشنىڭ بىردىنلا پەيلى بۇزۇلدى. ئۇنىڭ شۇم نىيىتى قاپقارا سېمىز يۈزىدىن، زەھەردەك چېقىن چېقىۋاتقان كۆزلىرىدىن بىلىندى. زىبادىگۈل خەتەرلىك يېپ ئۇچى بولۇپ قالغانىدى. ساقچىلار ئۇنى بۇ قېتىم بىرلا قېيىن ـ قىستاقتا ئالسا، ئۇ گەپلىرىدىن ئېزىپ، قورقمىدىن ئابدۇشنى هېچ ئايانمايلا سېتىۋېتىشتىن يانمايتتى. هازىر ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى سىرلىق مۇناسىۋەتنى هېچكىم بىلمەيتتى. بۇنداق بالايىئاپەت يىلتىزىنى تۇۋىدىن قومۇرۇپ تاشلىمىسا، ئابدۇشنىڭ هاياتى خەۋپ ئاستىدا قالمامدۇ؟

ئابدۇش ئەترايىغا قاردى. كېچە تولمۇ جىمجىت! ئۇ يېيىلىپ ئېغىۋاتقان سۇغا قاردى. شۇنداق! سۇ ئاجايىپ باتۇر هەم رەھىمسىز نېمە، هايت دەپ بولغۇچە جان قىيالايدۇ... ئۆز ۋاقتىدا جازا مەيدانىدىكى ئىدىشلاردا قانچىلىگەن ئادەملەرنى تۇنجۇقتۇرۇپ باقىيغا ئۆزاتمىغان! زىبادىگۈل ئاخىرقىسى بولۇپ قالسا نېمە بوپتۇ!

زىبادىگۈلمۇ ئابدۇشنىڭ ياۋۇزلۇق، ۋەھشىيلىك يېغىپ تۇرغان ئەلپازىدىن، ئادەم ئۆلتۈرۈش ئالدىدىكى هاياجانلىق تەرەددۇتىدىن هاياتىنىڭ ئاخىرقى چېكىنى كۆرگەندەك بولدى. بىراق، قىسمەت ئۇنىڭغا كۈلۈپ قاردى. ئەڭ دەهشەتلىك دەقىقىلەردە هىممەت قولىنى سوزدى. يېقىنلا بىر يەردىن: «زىبادىگۈل ئاچا!...» دەپ ۋارقىرىغان ئاۋاز كەلدى. چۆچۈپ قالتىراپ كەتكەن ئابدۇش زىبادىگۈلگە چەكچەيدى.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلار توپلىمى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

— بۇ... بۇ كىم؟

— ھامامنىڭ ئوغلى.

— ئۇ بۇ يەردىلىكىنى قانداق بىلىدۇ؟

— مەن، — قىسمەت زىبادىگۈلنىڭ ئاغزىغا گەپ سېلىپ بېرىۋاتاتتى، — مەن ھاممام بىلەن تاغامغا، سېنىڭ بىلەن كۆرۈشىدىغانلىقىمنى ئېيتقان، شۇڭا ئۇلار مەندىن ئەنسىرەپ ئوغلىنى ئەۋەتىپتۇ، خوش مەن كەتتىم.

زىبادىگۈل ئالدىراپ ـ تېنەپ چاتقاللىقلارنى شالدىرلىتىپ كېتىپ قالدى. ئابدۇش غەزەپ بىلەن جىگدە غولىغا بىر مۇشت ئۇرغاندى، ئۇنىڭ بارماق تېرىلىرى سويۇلۇپ قان تەپچىرەپ چىقتى.

خەيرىيەت ئەتىسىمۇ جىم ئۆتۈپ كەتتى. لېكىن، زىبادىگۈلنىڭ قارىسى كۆرۈنمىدى. ئېھتىمال ئۇ ئەتراپتىكى كۆز ـ قۇلاقلاردىن، بولۇپمۇ ئابدۇشتىن قورقۇپ ئىشقىمۇ چىقالمايۋاتقانلىقى ئېنىق ئىدى. ئاردىدىن تۆت كۈن ئۆتۈپ كەتتى. بىر كۈنى ئەتىگەنلىكى ئابدۇش كەتمەننى دولىسىغا سېلىپ ئىشقا ماڭغان قىياپەتتە كېلىۋاتاتتى، كەنت تەشكىلى ئالدىغا بىر توپ ئادەملەرنىڭ توپلىشىۋالغانلىقىنى كۆرۈپ، تېنى شۇركۈنگەندەك بولدى. تېخى يول ئۈستىدە ساقچىنىڭ ئىككى لاتا پىكاپى تۇراتتى. ئۇنىڭ قېشىدا تاپانچا ئاسقان ساقچىلارمۇ بار ئىدى. ئابدۇش ئادەملەرنىڭ ئارقىسىدا بوينىنى سوزۇپ قاراپ تۇرۇشى قولىغا كويزا سېلىنغان زىبادىگۈلنى ساقچىلار گەجگىسىدىن بېسىپ ئېلىپ چىقىشتى. قورقۇپ كەتكەن ئابدۇش ئاستىلا قايتىپ، ئۆيىدىن ئۈششاق ـ چۈششەك نەرسىلىرىنى خالتىغا سالدى ـ دە، تۈگمەنبېشى كەنتىدىن كېتىپ قالدى. ئۇ شۇ كەتكەنچە يەكەن، قەشقەرلەردە ئىشلەمچىلىك قىلىپ، ئېپى كەلسە كېچىلەردە تەنھا يولۇچىلارنى بۇلاپ ئالتە ئايىنى ئۆتكۈزدى. بۇ جەريانىدا ئىككى قېتىم ساقچىخانىلارغا تۈتۈلۈپ، ئەمگەككە

سالغان يەرلەردىن قېچىپ يۇرۇپ دەككە ـ دۈككىدە يۈردى. ئابدۇش نەگىلا بارسا، نوپۇس، تونۇشتۇرۇش سۇرۇشتە قىلىنغاچقا، بىرەر يەرگە ئورۇنلىشىش ئۇياقتا تۇرسۇن، يىراق جايلارغا كېتىشكىمۇ ئىمكان بولمىدى. قېقىلىپ ـ سوقۇلۇش، تۈتۈلۈش، قېچىشتەك سەرسانلىق هاياتتىن جاق تويغاندىلا ئۇ «چىراغ تۈۋى قاراڭغۇ» دەپ ئۆز يۇرتىغا قايتىپ كەلدى. بوەك ساقال قويۇپ تونۇغۇسز بولۇپ قالغان ئابدۇش شەھەرگە كىرىپلا كىرىمنى ئىزدىدى. ئۇ كىرىمنىك نەدە تۇرىدىغانلىقىنى بىلىۋالغاندىن كېيىن يول ئۈستىدە ساقلىدى. ئەتىگەندىن كۈن چۈش بولغۇچە ئۆرە تۇرۇپ هالىدىن كەتكەندىلا پوپكىسىنى قولتۇقىغا قىستۇرغان كىرىم پەيدا بولدى. ئۇ خېلىلا ئۆزگىرىپ كەتكەن بولۇپ، بۇرۇنقى چېچىنى ئىككىگە ئايرىپ تارىۋالىدىغان شاللاق كىرىمگە زادىلا ئوخشىمايتتى. ئۇ بوي ـ بەستى قاملاشقان، قاراشلىرى ئېغىر، سالاپەتلىك كۆرۈنەتتى. قىسقا ئەمما توم قاپقارا ئۆسكىلەڭ قاشلىرى ئۈستىگە قايرىلىپ تۇراتتى. پارقىراپ تۇرغان قورۇقسىز سىدام يۈزلىرىدىن ئۇنى هېچكىم قىرىق ياشلارغا كىردى دېمەيتتى. كىرىم ناهىيىلىك هۆكۈمەت ئائىلىلىكلەر قورۇسى ئالدىغا كېلىشى ئابدۇش ئۇنىڭ ئالدىنى توستى.

ـــ ئەسسالامۇئەلەيكۇم كىرىم، ئوبدان تۇرغانسەن؟

كىرىم يۈزىمۇ، قېشىمۇ، ساقال ـ بۇرۇتلىرىمۇ قاپقارا، تەتۇر ئۈستىخان، يوغان گەۋدىگە قاراپ زادىلا تونۇيالمىدى. شۇڭا، ئۇ هەيران بولغىنىدىن تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالدى. ئابدۇش ئۇنىڭغا يېقىن كېلىپ «مەن ئابدۇش جودا» دەپ پىچىرلىشى كىرىم ئالمان ـ تالمان تۆت ئەتراپىغا ئالاق ـ جالاق قارىدى ـ دە، ئۇنىڭ قولىدىن تارتىپ دەرۋازىدىن يىراقلاشتۇردى، شۇنداقتىمۇ چىرايى سۈپسۈر بولۇپ كەتتى.

ـــ سەن... سەن نېمىدەپ كەلدىڭ؟ ئۇلار سېنى تۇتالماي

يۈرسە.

— سەن ھۆكۈمەتنىڭ يېقىن ئادىمى بولغاندىن كېيىن نىجاتلىق تىلەپ كەلدىم.

— مەندىن؟ مېنىڭدىنما؟ — كېرىم ئالدى ـ ئارقىسىغا قاراپ قويدى، — يوقال بۇ يەردىن، قانچە تېز، قانچە يىراقلارغا كەتسەڭ شۇنچە ياخشى!

— مەن يوقلىمەنما؟ — ئابدۇش ھۈرپىيىشى كېرىم ئارقىغا داجىدى، — يوقالساق ئىككىمىز تەڭ يوقلىمىز! زىبادىگۈلنىڭ تەلىپى بارىكەن دەپ ماڭا ئوتتۇز سوم بېرىپ، مېنى قاتىللىققا سالغان سەن! بۇنىڭدىن تېنىۋالالمىسەن، ياق دەپباقە قېنى؟!

— ۋوي بولدى، بولدى. ئاستا گەپ قىل، — كېرىم كېتىۋاتقانلارغا چاندۇرماي ھەجىيىپ قويدى، — يۈر سېنىڭ بىلەن بىرەر يەردە ئايرىم پاراڭلىشايلى.

كېرىم ئابدۇشنى شەھەر سىرتىدىكى پىنھان چايخانىغا ئېلىپ كەتتى. ئۇلار يول بويى بىر ـ بىرىگە قاراشماي جىمجىت مېڭىشتى. ئابدۇش قېلىن چاپانلاردا تەرلەپ پىخىلداپ كېتىۋاتاتتى. تۇنجى باھار دەل ـ دەرەخلەرگە چاشقان قۇلاق يوپۇرماقلارنى مول سوۋغات قىلغان بولۇپ، ئۇلارنىڭ سايىلىرى يەرگە ئالا كۆلەڭگىلەرنى يايغانىدى. شۇنداقتىمۇ باھار ئاپتېپىنىڭ تەپتى خېلىلا كۆيدۈرۈپ تۇراتتى.

كېرىم تام ـ تورۇسلىرى ئىسلاشقان چايخانىغا كىرىپ، خوجايىنغا: «غەلۋە ـ غۇدۇرسىز يەرلىرى باردۇ؟» دەپ قويۇۋىدى، ئۇ كېرىمنى تەقى ـ تۇرقىغا قاراپ: «بار، بار جۇيجاڭ...» دەپ قويدى. خوجايىن ئىچكىرىكى كىچىك ئۆيگە يۇمىلاق شىرە قويۇپ، كۆرپىلەرنى سېلىپ بەردى. ئۇ يۇگۇرۇپ يۇرۇپ بىر چەينەك چاي، ئىككى سىركايا ھەم سىڭىپ پىشقان ئۇچ گىردىنى پەتنۇستا ئېلىپ كەلدى. ئۇ: «ئۆرۈك، بادام، ياڭاق مېغىزلىرىنى ئارىلاشتۇرۇپ بىر تەخسە 〈چار مېغىز〉 قىلىپ ئەكىرەيمۇ؟»

دېۋندى، كېرىم «بولىدۇ» دېگەندەك بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى.

قورسىقى ئېچىپ كەتكەن ئابدۇش ھېچبىر تەكەللۇپسىزلا چاينى ئۆزى قۇيۇپ، گىرىملەرنى ئوشتۇدى. كېرىم ئۇنىڭ ناننى چايغا تۇگۇرۇپ، مېغىزنى ئارىلاشتۇرۇپ ئۆملاخمان يەۋاتقىنىغا بىرەم قاراپ تۇرغاندىن كېيىن گەپ باشلىدى:

ــ زىبادىگۇل بايىنىڭ قىزى بولغاچقا، ئېغىر بېسىمغا بەرداشلىق بېرەلمەي، شۇ چاغدىلا سېنى پاش قىلدى، ــ كېرىمنىڭ بايىقى ئەلپازى يوق ئىدى، ــ ساقچىلار سېنى تۇتۇش بۇيرۇقى چىقىرىپ جىق ئىزدەپ كەتتى. شۇڭا، سېنىڭ بۇ يەردە تۇرۇشۇڭ بەك خەتەرلىك.

كېرىمنىڭ سۆزىنىڭ ئۇرانىدىن: «مەن ساڭا ئېگە بولالمايمەن، بۇ يەردىن كەت» دېگەن مەنىنى سېزىۋالغان ئابدۇش ئاغزىدىكى ناننى چاينىماي ھەم يۇتماي، كېرىمنىڭ كۆزلىرىنى چوقۇيدىغاندەك تىكىلىپ قالدى. بۇ قاراشقا بەرداشلىق بېرەلمىگەن كېرىم يۈزىنى ئېلىپ قاچتى.

ــ مەن ھېچيەرگە كەتمەيمەن، ئۇقتۇڭما؟ ــ ئابدۇش چېينىنى غۇرتتىدە سۈمۈردى، ــ نوپۇسسىز، تونۇشتۇرۇشسىز ئىتنىڭ كۆنىنى كۆردۈم، يامىنى كەلسە ساقچىغا ئۆزۈم بارىمەن. ئۇ چاغدا سېنىڭمۇ سۈرۈۋاتقان ھۇزۇر ـ ھالاۋىتىڭ، تۇتقان ئەمەللىرىڭ، يېگەن نازۇ نېمەتلىرىڭ ئاغزىڭدىن بۇلاق، ئارقاڭدىن يۇملاق بولۇپ چىقىپ، ئوسۇرۇققا تەڭ بولىدۇ.

ــ مەن.. مېنى... نېمە دەپ...

ــ نېمانچە مەڭدەيسەن، مەن سېنىڭ گېپىڭ بويىچە تاغاڭ شايمقۇل، ئاشناڭ زىبادىگۇل، ئۇنىڭ ئانىسى ھەم ئاكىلىرىنىڭ ئەنىت ـ قىساسىنى ئالىمەن، دەپ مۇشۇ كۈنگە قالدىم.

ــ ئۇ... ئۇلار بىلەن... بىز بىر كەنتلىك، بىر مەھەللىلىك شۇ، نەدىكى گەپلەرنى قىلىسەنغۇ.

ــ مېنى تولا خام كاللا كۆرمە، مېنىڭ نېمە ئۈچۈن تۇرمىدە

www.uyghurkitap.com
كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى

ياتقانلىقىمنى بىلىدىغانسەن؟ مەن نۇرغۇن قازانلاردا پىشىپ چىققان ئادەم، مېنى كولدۇرلىتىمەن دېيىشىڭ ئۇخلاپ چۈشۈڭ! — ئابدۇش شىرەگە ۋاققىدە بىرنى ئۇردى، — سەن زىبادىگۈلنىڭ قىزلىقىنى ئېلىشتىن سىرت ھەر قېتىم كەنتكە بارغىنىڭدا ئۇنىڭ مېغىزىنى چاقتىڭ... شايىمقۇل سېنىڭ ئاناڭنىڭ ئىنىسى! بۇنىڭدىن تانالامسەن؟ ھەتتا بىر كېچىسى زىبادىگۈل «سىدىقۇللانى ئۆلتۈرۈپ، دادام، ئانام، ئاكىلىرىمنىڭ ئۆچىنى ئېلىپ بەر» دېگەندە، سەن: «مەن ئەپلەشتۈرەلمەيمەن، ئابدۇشقا دەپ باقاي» دېگىنىڭ يالغانما؟

— ئۇ... ئۇ جالاپ يالغان ئېيتىپتۇ.

— سەن تولا ئاچچىقىمنى كەلتۈرمە، مەن جاندىن تويغان ئادەم، — ئابدۇشنىڭ چىرايىدىن تەۋرەنمەس بىر شۇملۇق چىقىپ تۇراتتى، — سېنىڭ زىبادىگۈل بىلەن بولغان ئالاقەڭنى، قىلىشقان مەسلىھەتلىرىڭنى، ماڭا 30 سوم پۇل بېرىپ يېلىنغانلىرىڭنىڭ ھەممىسىنى دەپ ئىككىمىز تەڭلا تۈگىشىمىز... زىبادىگۈلنىڭ تەقدىرىنى ۋەيران قىلىپ ئۇنى جالاپلىق يولىغا باشلىغانمۇ سەن! قاتىللىق قىلىشقا ئاستىرتىن ئىس قويغانمۇ سەن!... ھازىر ساقچىلار مەندەك قاشقىلىق بۆرىنى تونۇيدۇ، ئەمەلىيەتتە ھەقىقىي قاتىل سەن!...

كېرىم قورقتى، قورققاندىمۇ ئېيتقۇسىز قورقتى. ئەگەر ئابدۇش ئۆزىنى راستتىنلا تۇتۇپ بەرسە، ئۆزىنى مەلۇم قىلغانلىقى ھەم باشقىلارنى پاش قىلغان خىزمىتى ئۈچۈن ئۇنىڭغا كەڭچىلىك بىلەن ئۆلۈم جازاسى بەرمەسلىكى مۇمكىن. ئۇ شۇنداق قىلارمۇ؟ بۇنىڭغا بىر نېمە دېمەك تەس. ئابدۇشتەك جاھىل، ياۋۇز ئادەملەردىن ياخشىلىق ئۈمىد قىلىش خۇددى تاش ئۈستىدە گۈل ئېچىلدۇرۇشنى، مۇز ئۈستىدە چوغ ساقلاشنى تەلەپ قىلغاندەك ئەخمىقانىلىكتۇر. چۈنكى، توڭگۇزنىڭ ھەممە چىشلىرىنى ئالتۇن بىلەن قاپلىۋەتسىمۇ ئۇ يەنە بەرىبىر

نىجىسلىقىدىن قالمايدۇ. بىراق، سەرسانلىق ھايات، ئۇرۇپ - سوقۇلۇش، لالما ئىتتەك بىر ۋاخلىق لوقمىغا زار بولىدىغان، ئالىقاندەك نېمەت ئۈچۈن جان قىيىدىغان غالچىلارنىڭ قولىدىن ھەر بالا كېلەتتى. ئابدۇشنى «بار - يوقنىڭ ھەممىسىنى يېزىپ ساقچىخانا، يۇقىرى ئورۇنلارغا يوللىمايدۇ» دەپ كىم ئېيتالايدۇ! بۇ خۇددى ئاچچىقى كەلگەن ئىت تامدىن سەكرىگەندەكلا ئىشتە.

پىشانىسىدە ئەمەل يۇلتۇزى چاقناپ، يۇقىرىغا بالداقمۇ بالداق ئېسىلىۋاتقان كېرىم ھوقۇق، مەنپەئەت، ئىمتىيازلىرىدىن ھەرگىز كېچەلمەيتتى. شۇڭا، ئابدۇشقا يېلىنماقتىن باشقا چارە قالمىغاندەك قىلاتتى.

— ۋاي - ۋۇي، نېمانچە سەپرالىق قىلىسەن؟— كېرىم تۈيۈقسىزلا يۈمشاپ كەتتى، — مۇنداق بولسۇن، مەن ھازىر قۇمچاقاردا كوپىراتسىيىلىشىش خىزمىتىگە رەھبەرلىك قىلىۋاتىمەن. تۈگىگەندە شۇ يەرگە مۇدىر بولۇپ قېلىشىم مۇمكىن. سېنى شۇ يەرگە ئەكىتەي، قانداق، بولامدۇ؟

— مۇنداق دېمەمسەن، ئادەمنى رەللە قىلماي، — ئابدۇشنىڭ چىرايىغا قان يۈگۈردى، — ئىشقىلىپ ھۆكۈمەت ساقچىلىرىنىڭ نەزىرى چۈشمەيدىغان يەر بولسىلا بولدى.

كېرىم قۇمچاقار بىلەن ئەلئابادنىڭ قاتناش قۇلايسىز، ھۆكۈمەت نەزىرىدىن يىراق يېزىلار ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈپ، ئابدۇشنىڭ كۆڭلىنى تىندۈردى. كېرىم قۇمچاقاردىكى نەسرۇللا دېگەن ئاغىنىسىنى كادىرلىققا تونۇشتۇرۇپ، ئۆزى بىر قوللۇق تەربىيىلىگەچكە، ئىشەنچلىك ئىدى. ئابدۇش ئۇنىڭ ئۆيىدە بىر مەزگىل پاناھلىنىپ تۇرغاندىن كېيىن ئۇنى ئەلئابادتىكى بىرەر كوپىراتسىيىگە كىرگۈزۈپ قويسا كۇنىنى ئالمامدۇ؟ تېخى يېزىلاردا ساۋاتلىقلار ئەنقانىڭ سۈتىدەك ئەتىۋار بولۇۋاتقاندا، ئابدۇش كېيىنچە بىر ئەمەلگە ئېرىشىپ قېلىشىمۇ مۇمكىن.

— ئۇ تەرەپلەرنى ئۆزۈمگە قوي، كۆتۈمنى پاتۇرۇپلىۋالسام، —

دېدى ئابدۇش جانلىنىپ، ــ ئەمەل ـ پەمەل دېگەننى ھەر نېمە قىلىپ بولسىمۇ قولغا كىرگۈزىمەن.

ــ ئېسىڭدە بولسۇن، سەن مېنىڭ ئاتۇشتىن كەلگەن تۇغقىنىم بولىسەن، ــ كېرىم سەل ئويلىنىۋالدى، ــ ئىسمىڭ چاۋار.

ــ «چاۋار» دېگەن ئىسىم كونىلارنىڭ دېيىشىچە، «ئەخلەت ـ چاۋار» دېگەن مەنىدە ئىكەن. قوي، بۇنداق سەت ئىسىمنى.

ــ ھەي ئەخمەق، ئاتا ـ بوۋىلىرىمىز ئوغۇل بالىغا كۆز تەگمىسۇن، دەپ «چاۋار»، «پاسار»، «سۈپۈرگە» دېگەن ئىسىملارنى قويغانىكەن. مېنىڭ مەقسىتىمنى ئەمدى چۈشەنگەنسەن؟

ــ ئۇنداقتا ماڭا كۆز تەگمىسۇن، خۇدا ئۆز پاناھىدا ساقلىسۇن دەپسەن ـ دە؟

ئۇلار ئىككىسى ئۇنلۇك كۈلۈۋېتىشتى. ئەمما، ئۆزىنى ھېچكىمگە تەڭ قىلمايدىغان كېرىم بىر ساياقتىن يېڭىلگەنلىكىگە تەن بەرگىنىدە ئىچى ئاچچىق بولۇپ قالدى...

يىگىرمە ئالتىنچى باب

شادلىق يار بولغان كۈنلەردە

كەنت تەشكىلى ئىشخانىسىدا جەۋلان، ھاشىم، كامالەتلەر مەتسىدىقنى سوراق قىلىۋاتقىنىغا بىر سائەتتىن ئېشىپ قالدى. بىر نەچچە قېتىملىق سوراق ھەم سۆھبەتلەردىن كېيىن خېلىلا يۇمشاپ قالغان مەتسىدىق بۇگۈن باشقىچىلا قېتىۋالغاندى. ئۇ قورقۇپ، ئەندىكىپ تۇرۇقلۇق ھەممىدىنلا تېنىپ، ئىقرار بولماي تۇراتتى. چاۋار ھابىلغا «مەتسىدىقنى ئەتە كەچتە بىر ئامالىلاپ ئېلىپ كەل، پۇل توغرۇلۇق سۆزلىشىمەن» دېگەنلىكى كىتابخانىلىرىمىزنىڭ مۇبارەك خاتىرىسىدە بولسا كېرەك. شۇڭا، ئۇلار تۈنۈگۈن كەچ يوشۇرۇن ئۇچراشتى. چاۋار «پۇلنى ئەتە ياكى ئۆگۈن ئىچىدە چوقۇم رازى بولغۇدەك بېرىدىغانلىقى، تېخى ھابىلنىڭ ئالداپ ـ قورقۇتۇپ ئېلىۋالغان 82 سوم پۇلنىمۇ قوشىدىغانلىقى، لېكىن خىيانەتكە چاتماسلىقنى، شۇنچە كۆپ پۇلنى تراكتور ئېلىشقا توپلىغانلىقى...» دا چىڭ تۇرۇشنى تاپىلىدى. بولۇپمۇ ئۇچ ئادەمنىڭ قۇرئان تۇتۇپ قەسەم ئىچكەنلىكىنى، ئەگەر قەسەمگە ئەھدە قىلمىغاندا، قۇرئاننىڭ تەخسىراتىغا ئۇچراپ كاپىر ئۆلۈمىدە ئۆلىدىغانلىقىنى قايتا ـ قايتا ئېزىپ ئىچۈردى. ھەتتا ئۇنى كېچىدە ئۇزىتىپ چىققاندىمۇ «قۇرئان»، «ئاللا»، «كاپىر»، «مۇسۇلمان» دېگەندەك ئىبارىلەرنى يېنىش ـ يېنىشلاپ تەپسىر قىلىپ، مەتسىدىقنى ئېيىتقۇسىز قورقۇتۇۋەتتى. شۇڭا، بۇگۈن ئۇ ئۇچ ئادەمگە تەئەللۇق خىيانەتنى

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇر كتابخانىڭ ئىچكى تادرىسى

«كەنتكە تراكتور ئېلىش ئۈچۈن توپلىغان پۇل، ئۇنى شال توغراق كەنتىدىكى كىچىك ئانامنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىپ قويغان، لېكىن ئۇ ناھىيىدىكى قىزىنىڭ ئۆيىگە كېتىپ قاپتۇ، بۇگۈن - ئەتىنىڭ ئىچىدە كېلىدۇ...» دەپ بىر مۇنچە چاك باسمايدىغان يالغان - ياۋىداقلارنى توقۇپ جاھىللىق قىلىۋاتاتتى. قارىماققا مەتسىدىق چاۋارنىڭ «رازى بولغۇدەك پۇل بېرىش»، ئەدناسى «ھابىلنىڭ قاقتى - سوقتى قىلغان پۇلىنىمۇ قوشۇپ بېرىدىغان»لىقىغا ئىشتىھا ساقلاۋاتقاندەك قىلاتتى. قىسقىسى، ئۇ كېچىدە نىقابلىق بوغالتىر ئىشخانىسىغا كەلگەنلىكتىنمۇ تېنىپ: «ئۇ مەن ئەمەس، مىنبىڭلار خاتا كۆرۈپ قاپتۇ» دەپ تۇرۇۋالدى. غەزەپلەنگەن جەۋلان جوزىغا مۇشتلاپ قاتتىق چېچىلىپ كەتتى:

— تانساڭ تان! كېچىدە چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىنىڭ ئۆيىگە قاترىدىڭ، بۇنىڭدىنمۇ تان! سەن تېنىشقا ئۇستا بولغاندىن كېيىن ئۇلارنىڭ «خىيانىتىڭنى تەڭ كۆتۈرەيلى، بىزنى ئۆزۈڭگە چېتىۋالما» دەپ ساڭا قۇرغان قاپقانلىرىدىنمۇ تان!

— ھەي ئەخمەق، — دېدى ھاشىم ئاچچىقى بىلەن، — ئۇلار خىيانىتىڭنىڭ ھەممىسىنى تۆلەپ بەرگەن تەقدىردىمۇ، سەن «خىيانەتچى» دېگەن قالپاقنى پۇلغا تېگىشمەكچىما؟ ئۇنداقتا قانۇنىي جازا يەنىلا ساڭا بېرىلىدىغۇ.

— ئۇ... ئۇنداق بولماس... پۇلنى تولۇق قايتۇرغاندىن كېيىن...

— پۇل خەلقنىڭ ئىكەن، قايتۇرۇلۇشى مۇقەررەر ھەم شەرت، — ۋارقىرىدى جەۋلان، — لېكىن، سېنىڭ خىيانەت قىلغان جىنايىتىڭ جازاسىز قالسا يوللۇق بولماس!

— جازامۇ، — دېدى ھاشىم، — پۇلنىڭ ئاز - كۆپلۈكىگە بېقىپ ئېغىر - يېنىك بولۇشىنى ئۇنتۇپ قالما.

— ئۇ... ئۇ دېگەن خىيانەت بولمىسا، — مەتسىدىق غۇدۇراپ

قويدى، ــ تراكتور ئېلىش ئۈچۈن...

ــ بۇ گېپىڭگە كىم ئىشىنىدۇ؟ ــ كاتىپلىق قىلىۋاتقان كامالەت چىداپ تۇرالمىدى، ــ شۇنچىۋالا چوڭ ئىشنى كەنتتىكىلەر نېمىشقا بىلمەيدۇ، بىز كادىرلار نېمە ئۈچۈن خەۋەرسىز؟

ــ بىز... بىز... ــ مەتسىدىق ئېغىر تىنىپ قويدى، ــ دېھقانلارنى تەرەپبال خۇش قىلىۋېتەيلى دەپ...

ــ ئوسۇرۇق ئۇ گېپىڭ، ــ ئاچچىقىدا چىقىپ كەتكەن بۇ گەپتىن كامالەت ئۆزىمۇ قىزىرىپ كەتتى، ــ تراكتور ئالىدىغان پۇلنى خەقنىڭ ئۆيىدە ساقلاش نە هاجەت؟ سەن بىزنى ئەمچەكنى «مەمە» دەيدىغان كىچىك بالا چاغلاپ قالدىڭما؟

كامالەتنىڭ ئاخىرقى گېپىدىن جەۋلان بىلەن هاشىم كۈلۈۋەتكىلى تاسلا قالدى. ئادەتتە بۇنداق تىللارنى «ئۇيات» دەپ بىلىدىغان كامالەتمۇ ئىزا تارتقىنىدىن يەرگە قارىۋالدى. جەۋلان ئۇنى خىجالەتچىلىكتىن قۇتقۇزۇش ئۈچۈن دەرهاللا گەپ باشلىدى:

ــ مەتسىدىق، ئۆزۈڭ دەڭسەپ كۆر، بۇ ئاز پۇل ئەمەس، مەنقۇلات ئامبىرى ۋە گىلەم كارخانىلىرىدىن ئۇچ يىل ئىچىدە خىيانەت قىلغان خام هەم پىششىق ماللارنى تېخى ئېنىقلاپ چىقمىدۇق، ــ جەۋلان مەتسىدىقا ئېغىر نەزەردە قارىدى، ــ هەممىنى ئۇستۇڭگە ئېلىۋالما، قولۇڭغا كويزا سېلىنغاندا پۇشايمان قىلغىنىڭ بىلەن ئۇلگۈرەلمەيسەن!

كۇن كەنتنىڭ كۆجۇم باغلىرىغا باش قويۇپ، ئۇنىڭ قىيپاش چۈشكەن قىپقىزىل نۇرى ئىشخانا دېرىزىلىرىدىن ماراپ قاراشقا باشلىدى. هاشىم مەتسىدىقنى ئالدىغا سېلىپ ئېلىپ چىقىپ كەتتى. خېلىدىن بېرى مۇڭدىشالمىغان جەۋلان تاماق ئېتىپ يېيىش ئۈچۈن كامالەتنىڭ ئۆيىگە بىللە كېتىشتى. ئۇلار كېچىدە مەتسىدىقنىڭ نىقابلىنىپ بۇغالتىرىيە ئىشخانىسىغا

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ ئېڭى تادرىسى

كەلگەنلىكى توغرۇلۇق سۆزلىشىپ مېڭىشتى. زۇلال، ھاشىم، يار بەختى، كامالەتلەر ئىشخانىدىكى ئىشكاپ، خىزمەت ئۈستەللىرىنىڭ ئاستى ـ ئۈستى، تارتمىلىرى، دېرىزە تەكچىلىرى، ئويۇقلاردىكى نەچچە يىلدىن بېرى يىغىلغان جەدۋەل، خۇلاسە دەپتەرلىرى، ئىشقىلىپ تەكشۈرمىگەن تام ـ تورۇسلارمۇ قالمىدى. بىراق، گۇمانلىق ھېچنېمە تېپىلمىدى. «ئۇنداقتا مەتسىدىق زادى نېمە ئۈچۈن كەلدى، ئۇنىڭ ئۇنتۇلۇپ قالغان نېمىسى بار، ئۇ قەيەردىدۇر...» دېگەن مەۋھۇم بىر گۇمان ئۇلارنى ئويلاندۇرۇپ قويدى.

ـــ مەن مۇنداق ئويلاپ قالدىم، ـــ كامالەت لەپپىدە قارىدى، ـــ ئۇ ھەممە ئىسپاتنى بىر يولىلا يوق قىلىش غەرىزىدە ئوت قويۇش ئۈچۈن كەلدىمۇ ـ يا.

ـــ ئۇنىڭدا ئۇنچىلىك يۈرەك يوق!

ـــ ئۇنداق دېگىلى بولمايدۇ، ـــ كامالەت دەرھاللا قارشى چىقتى، ـــ لەيلىنى يامان جاڭگالدا ئېزىقتۇرۇش، كامالنى كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرۈش، ئەخمەتنى جاراھەتلەندۈرۈش ئىشلىرىدا چاۋار ئۇنى مۈشۈكتىن يولۋاسقا ئايلاندۇرۇپ قويدىمىكىن دەيمەن.

ـــ چاۋار ئۆتۈپ كەتكەن قۇۋ، تادان نېمە، ئۇ بۇنداق جانغا تاقىلىدىغان چوڭ ئىشلارغا مەتسىدىقتەك قورقۇنچاق ئادەمنى ئارىلاشتۇرمايدۇ. ئۇنداقتا ئۇ تولىمۇ چوڭ سەۋەنلىك ئۆتكۈزگەن بولۇپ قالىدۇ.

ـــ ئۇنداقتا ئۇ كىمدۇ؟

ـــ مېنىڭ پەرىزىم، ھابىلمىكىن دەيمەن...

ئۇلار پاراڭلىشىپ تۇل خوتۇن ھۆرىخان سەپرانىڭ ۋەيرانە ئۆيى ئالدىغا يېتىپ كەلگەندە ھاشىممۇ مەتسىدىقنىڭ دەرۋازىسى ئالدىدا ئۇنىڭغا ئېچىنغان ھالدا نەسىھەت قىلىۋاتاتتى. ئۇنىڭ «كېچىچە ياخشى ئويلىنىش»، «چىقىش يولى تېپىش»،

«كېچىلەردە ئوشۇقچە ھەرىكەت قىلىپ تەشكىل بىلەن قارشىلاشماسلىق...» دېگەن گەپلىرى مەتسىدىقنىڭ قۇلىقىغا خۇددى ئېشەكنىڭ قۇلىقىغا ساتار چالغاندەك ئاڭلانغان بولسىمۇ، ئۇ: «بولىدۇ، بولىدۇ...» دېگەنچە ئۆيىگە كىرىپ كەتتى.

ئىرىنىڭ ئىلەڭ ـ سىلەڭ دەسسەپ كىرىپ كەلگەنلىكىنى كۆرگەن سائادەت يۇگۇرۇپ كېلىپ ئۇنىڭ قولتۇقىدىن يۆلۈۋالدى. مەتسىدىق ئوچاق كۇلۇڭى يېنىغا سېلىنغان كۆرپىگە ئۆزىنى تاشلاپ، قوش ياستۇقنى يۆلەندى. سائادەت ئۇنىڭ ئالدىغا داستىخانىنى يېيىپ، بىر جامدا قوناق چۆچۈرىسى ئەكېلىپ قويۇپ، ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرىپ كەتتى. ئۇ قىزىغا يۈك سېلىپ جىلىتكە تىكىۋاتاتتى. جىلىتكىسىنىڭ پەش، ئارقا بويلىرىغا قوش ئەستەر سېلىپ، ئۇنى كۆكلەپ، چېتىشقا تەييار قىلىپ بولغاندىن كېيىن داستىخاننى يىغىشتۇرۇشقا چىقتى. لېكىن، بىر جام قوناق چۆچۈرىسى شۇ پېتى ئۈيۈپ تۇراتتى. مەتسىدىق قىسماقتەك ئېگىلىپ، ئوچاق كۇلۇڭىغا مىشقىرىپ، تۆكۈرۈپ يىغلاپ ئولتۇراتتى. بىردىنلا سەپرايى ئۆرلىگەن سائادەت چېچىنى لەپپىدە ئارقىسىغا تاشلىۋېتىپ ۋارقىراپلا كەتتى:

ـــ ھەي، پوتلا، مىشقىرىقلىرىنى ئېغىتىپ ئولتۇرماي گەدەنگە چۈشكەن پۇلنى تۆلەشنىڭ كويىغا چۈشسىلە بولمامدۇ، ئۆزلىرىمۇ يېنىكلەپ قالىدىلا.

ـــ شۇنچە جىق پۇلنى گەدىنىمگە ئارتىۋالغان تۇرسام، تۆلىسەممۇ بەربىر...

ـــ ۋاي جېنىم، ما گاداي نېمىدەپ بىلجىرلايدۇ، ـــ سائادەت ئۇنىڭغا دۈمىلەپ تۇراتتى، ـــ يوغان قورساق، قارىۋاتقۇ چاۋار، خوتۇن خەقنىڭ قىزىل ئىشتىنى گۈل كۆرۈنىدىغان پاھىشىۋاز ئىگەمبەردىلەر تەڭ كۆتۈرۈشۈپ بەرمەكچى بولغانتىغۇ؟

خوتۇنغا قانداق جاۋاب قىلىشنى بىلمىگەن مەتسىدىق مىچىلداپ ياش تۆكۈپ زادىلا زۇۋان سۈرەلمىدى. دەي دېسە

قۇرئاننىڭ ئۇرۇشىدىن، كاپىر ئۆلۈمىدە كېتىشتىن، قەسەمنىڭ ئۇلۇغلۇقىدىن قورقۇپ ئېغىز ئاچالمايتتى. دېمەي دېسە، جەۋلان، ھاشىملار «تراكتور ئېلىش» پىلانىغا ئىشەنمەي ئۇنى «ئوسۇرۇق» دەۋاتسا، ھەممىنى مەن خەجلىگەن دېسە گۇناھى ئېغىرلاشسا، زادى قانداق قىلغۇلۇق؟ ئاشۇ تەييارتاپلارغا جېنىنى سېلىپ بەرسۇنمۇ؟ ياق، ياق! مەتسىدىقنىڭ پىت ـ بۇرگىلەرگە يەم بولۇپ قاماقتا ياتقۇسى، ئۆلگۈسى يوق! خوتۇنى سائادەت راست دەيدۇ، ھەممىنى ئوچۇقلا دەۋەتسە، ئۆزىمۇ يېنىكلەپ قېلىشى تۇرغانلا گەپ. ئەمما، ئۇ چاغدا قۇرئان تۇتۇپ قىلغان قەسەم جانغا تاقىلىپ قالسىچۇ؟!

مەتسىدىقنىڭ ياشاڭغىراپ تۇرغان كۆز قارىچۇقلىرىدا بۇنىڭدىن ئىككى يىل بۇرۇنقى يۇلتۇزلۇق بىر كېچە ئايان بولدى. چاۋارنىڭ ئۆيىگە ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار يىغىلغان بولۇپ، ئۆي ئوتتۇرىسىدىكى شىرەدە ئوچ يەرگە بۆلۈنگەن پۇل، ئاندىن بۇلغار تاشلىق قۇرئان تۇراتتى. چاۋار ئوچ پارچە تالونغا ئوت يېقىپ، كۆيۈندىنى ئوچاق كۈلۈڭىغا تاشلىغاندىن كېيىن ئالىقىنىنى قۇرئان ئۈستىگە قويۇشى باشقىلارمۇ قوللىرىنى قويۇشتى. «مەنكى خۇدا يولىدا قەسەم ئىچكۈچى چاۋار!...» دېيىلگەندىن كېيىن باشقىلارمۇ ئۆز ئىسمىنى ئاتاپ بۇ گەپنى تەكرارلىدى. ئاندىن چاۋارنىڭ ھەربىر ئېغىز سۆزىگە ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار ئەگىشىپ قەسەمنى باشلىدى:

ـــ «ئۇچمىزنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى دارى ـ مۇئاملىنى قىيامەتكىچە خۇپيانە تۇتىمەن. كاللام كەتسىمۇ ھەرقانداق ئادەمگە، ھەتتا خوتۇنۇمغىمۇ دېمەيمەن. مۇبادا دەپ سالسام، ئىمانسىز كاپىر بولۇپ كېتەي! قۇرئانى كېرەم مېنى ئۇرۇپ تىن تارتماي ئۆلەي...»

... سائادەتنىڭ سۆزىدىن تېخىرقاپ قالغان مەتسىدىق بېشىنى كۆتۈرۈپ خوتۇنىغا قارىدى، ئۇنىڭ يۈزى ياش ۋە پوتلا بىلەن

بۇلغىنىپ كەتكەنىدى.

ــ چاۋار... ئىگەمبەردى، ئۇ ئۇلار خەجلىشىپ بەرمىگەن!... ــ مەتسىدىق ھۆ تارتىپ يىغلىۋەتتى، ــ ئۇ... ئۆتكەنىدە خەتمىدە يوق دەپ ساپتىمەن.

ــ ھەي پوركاللا، تېخى ئۆتكەندىلا تەك خەجلىگەن پۇللارنى خاتىرىلەپ ماڭغانلىقلىرىنى، چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىنى ئىسكەنجىگە ئېلىپ «پۇلنى تۆلە...» دېگەنلىكلىرىنى ئېيتقان ئىدىلىغۇ، ئەمدى نېمانداق تۆگىدەك ئارقىغا سىيدىلا؟

ــ دېسەم زادى بولمايدۇ، خوتۇن! بىز دېمەسلىككە قۇرئان تۇتۇپ قەسەم قىلغان... ئېيتسام خۇدا مېنى ئۇرىدۇ.

ــ خۇدا ئۇرىدۇ، قۇرئان تۇتقان، قەسەم ئىچكەن دەپ، ئاشۇ خەق ئۇچۇن ياش جانلىرىنى سېلىپ بېرەملا؟

مەتسىدىق: «زۇلال دېگەن قارا يۇز خىيانەت مۇنچىغا يەتسە ئۆلۈم جازاسى بېرىلىدۇ، دەيدۇ. جەۋلان: خىيانەتكە ئۇچ قېتىم ئېتىشقا يېتىدۇ، دېگىنى يەتمىگەندەك بايىلا تېخى قولۇڭغا كويزا چۇشكەندە پۇشايمان قىلىپمۇ ئۇلگۈرەلمەيسەن، دەۋاتمامدۇ... ئاھ خۇدا، ئۆلۈۋالاي دېسە، جان تاتلىق...» دەپ زار ـ زار يىغلايتتى. كۇلۇڭغا تۇكۈرەتتى، بۇرنىنى تاشلايتتى، پاقىلدىتىپ تاملارغا ئۇراتتى. ئېرىنىڭ بۇنچىلىك سارىسىمگە چۇشۇپ قالغانلىقىنى كۆرگەن سائادەتنىڭ غەزەپ قېپى يېرىلدى. ئۇ ئاغزىدىن كۆپۈك قاينىتىپ، ئاغزىنى قويۇۋەتتى:

ــ خەپ، جەۋلان دېگەن پاقلانباش، سەن دەيۇزگە تېتىمىغان جاننى ئىتقا تاشلاپ بېرىمەن، ــ سائادەت ئالىقانلىرىغا قارسىلدىتىپ ئۇردى، ــ تېخى ئۆتكەندە ئانچىكىملا قورقاق سېلىپ قويغان چېغى دېسەم، بۇ پۆپەكباش گۇي، بىزنىڭ ئادەمنى ياۋاش كۆرۈپ ئورا كولاپتۇ ئەمەسمۇ...

ــ چاۋار، ئىگەمبەردىدىن پۇل يىغىپ بەرسەمۇ ھەممە گۇناھ ماڭا ئارتىلسا، ــ مەتسىدىق بېشىنى چايقاپ يىغلىماقتا ئىدى، ــ

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

راست گەپنى قىلاي دېسەم، قۇرئان تۇتۇپ قەسەم قىلغان تۇرسام... ھەي چاۋار، ھەي چاۋار، سەن نېمىدېگەن يامان!...

— ئاھ خۇدا، — سائادەتمۇ چېچىنى قاماللاپ يىغىنى باشلىدى، — ئاھ رەببىم، قايناق سۇ ئىچ، كۆڭلۈك تىنچ دەپ نېمە پوق يەپ چوڭ بوغالتىر بولغانلا... نېمىشقىمۇ كۆپنىڭ ھەققىنى يېگەنلا... گاللىرىنى ئەسكەندە ۋايجان ئاللا دېگەنلا... ئەمدى تۆلەش تەس كېلىپ مىڭ توۋىنى قىلغانلا!...

— زۇۋانىڭنى يىغ، ئالۋاستى پاخپاق، — مەتسىدىق تۈكۈرۈكلىرىنى چاچرىتىپ ۋارقىرىدى، — مەن ئۆلگەندە قوشاق قېتىپ يىغلارسەن... مەن تېخى ئۆلمىدىم، كۆزۈمنىڭ پىلدىرلاپ تۇرغىنىنى كۆرمىدىڭمۇ، شۇم ئېغىز...

بۇ ئەر - خوتۇنلار بىر - بىرىگە تاپا - تەنە قىلىشىپ، جەۋلاننى غايىۋانىسىگە تىللاپ - قارغاۋاتقاندا جەۋلان بىلەن كامالەت تاماق ئېتىپ يېيىشىپ، توي تەييارلىقىنى بىلىش ئۈچۈن كامالنىڭ ئۆيىگە مېڭىشقانىدى. ئۇلار ھويلىغا كىرىپ، قىز - يىگىتنىڭ ھۇجرىسى ئۈچۈن تەييارلانغان قازناق ئۆينىڭ ئىچىگە كىرىپ كۆرۈشتى. ئىنچىكە سۇۋاقلىرى قۇرۇپ بىر چىرايلىق بولۇپ قالغان ھۇجرىغا قوش كىشىلىك كارىۋاتتىن بىرى قويۇلغان بولۇپ، پەنجىرىلىرىگە يېڭى قەغەز چاپلانغانىدى. لېكىن تېخى ئاقارتىلمىغاچقا، توي جابدۇقلىرى بىلەن ياسالماي قۇرۇق پېتى تۇراتتى. ئۇلار ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرگەندە نېۋىخان، ھەۋزىنىيازخان ئىككىسى پاختا سېلىپ، ئەستەر، تاشلار يېپىلىپ تەييارلانغان يوتقان - كۆرپىلەرنى قاتلاپ تىزىۋاتاتتى. ئىككى موماي جەۋلان بىلەن كامالەتنى كۆرۈپلا ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشۇپ تەزىم قىلىشتى.

— توي تەييارلىقلىرى سەرەمجان تاپقاندۇ؟— سورىدى جەۋلان، — مانا بىزمۇ ياردەم قىلغىلى كەلدۇق.

— ۋاي رەھمەت بالام، رەھمەت، ماڭا تېگىل بولدى، —

نېۋىخان تېتىكلىشىپ قالغاندەك قىلاتتى، ــ قارىسىلا غوجام، ئۆيىنىڭ شۇنچە ئىشلىرى تۇرسا، كامال بىلەن لەيلى بىردەمدىلا يوقالدى دېسە. توۋا، توۋا بۇ زامانىنىڭ ياشلىرىنىزە، ئەتە ــ ئۆگۈن ئىككى كۈنلا قالغان تۇرسا.

ــ خاتىرجەم بولسىلا ئانا، ــ دېدى جەۋلان كۈلۈپ قويۇپ، ــ ئەتە ئەتىرەت كادىرلىرى، مىنىبىكىلار، ياش چوكانلار دۇررىدا كېلىپ هويلىلىرىغا پاتماي قالىدۇ. ئۇلارغا قىلىدىغان خىزمەت تېپىپ بېرەلىسىلە چوڭ گەپ.

ــ ئىككىلىرى كاككۇك بىلەن زەينەپىتەك كىرىپ كېلىشىپتىلا، ــ دېدى ھەۋزىنىيازخان جەۋلان بىلەن كامالەتكە قاراپ، ــ شۇنداقمۇ زوقۇم كەلدى. ئى... ئە مېنىكىمۇ ياشلىق چاغلىرىم بولغانىستى دەپ ئويلاپ قالدىم.

ئۆي ئىچىدە كۈلكە كۆتۈرۈلدى. كامالەت ئالىقانلىرىدا يۈزىنى توسۇپ تەتۈر قارىۋالدى. جەۋلانمۇ قۇلاقلىرىغىچە قىزىرىپ گەپ قىلالماي قالدى. بۇنى سېزىپ قالغان نېۋىخان ھەۋزىنىيازخانغا ئالايدى:

ــ ھەي قېرى كاپكاپ، ئاغزىم بار دەپلا ئالجۇھرىسەن، قارىغىنا، ئۇلارنى خىجىل قىلىپ قويدۇڭ.

ــ ۋۇي نېمىگە خىجىل بولغۇدەك، ــ ھەۋزىنىيازخان خىلىلا تۇرگۈن ئىدى، ــ كۆرمىدىڭمۇ، ئىككىسىنىڭ بىر بەرگىدىكى ئىككى تال غۇنچىدەك قاملىشىپ كەتكىنىنى!

كامالەت يۈزىنى تۇتقىنىچە قېچىپ چىقىپ كەتتى. جەۋلانمۇ مومايلار بىلەن خوشلىشىپ هويلىغا چىقىقاندا ئۇياتچان قىز ئۇنىڭغا تىكىلىپ قارىيالمىدى. ئۇلار هويلا ئالدىدىكى يولدا بىردەم تۇرغاندىن كېيىن جەۋلان: «زەينەپ، نەگە بارىمىز» دەپ قويۇۋىدى، كامالەتمۇ «كاككۇك باشلىغان يەرگە» دېگىنىچە ئۇدۇلدىكى قۇمۇق يولغا قايرىلدى. ئۇنىڭ بۇگۈن كېچە قانغۇدەك مۇڭداشقۇسى بارەك قىلاتتى. شۇڭا، جەۋلانمۇ قىزىنىڭ

رايىنى قايتۇرماسلىق ئۈچۈن بىللە ماڭدى. قارا ئاغۇ چۈشۈپ قالغاندى، ئەمما پايانسىز چۆل ئۇيۇقلىرىدىن كۆتۈرۈلگەن ئاي كائىناتنى سېخىي نۇرلىرىغا پۈركىگەن بولۇپ، ئېگىز ـ پەس بارخانلار، قۇم دۆڭلۈكلىرى گويا دېڭىز دولقۇنلىرىغا ئوخشايتتى. ئاندا ـ ساندا چوقچىيىپ قالغان توغراق، پاختا يۇلغۇنلار يەلكەنلىك كېمىلەرنى ئەسكە سالاتتى. غۇژمەك ـ غۇژمەك تىكەنلىك چاتقاللار ئارىسىدىن چۈرۈقلىغان، كىتىرلىغان شەپىلەر كېلەتتى. قانداقتۇر جانلىقلار شىتىررىدە قىلىپ ئۆمىلەپ ياۋا قومۇشلۇقلار ئارا غايىب بولاتتى. جەۋلان بىلەن كامالەت يۇمشاق قۇملاردا چوڭقۇر ئىزلارنى قالدۇرۇپ، ئاستا كېتىۋاتاتتى.

ـــ كامالەت، گەپ قىلمايسىزغۇ، ـــ جەۋلان قىزغا يانداپ كەلدى، ـــ تىللىسىڭىزمۇ مەيلى، گەپ قىلىڭچۇ.

ـــ سىزنىڭ ئادەمنى تېرىكتۈرىدىغان گەپلىرىڭىزنى سېغىنىپ كەتتىم.

ـــ ئەمىسە بىرنى سۆيۈپ قويۇڭ، ـــ جەۋلان قىزنىڭ قولىنى تۇتتى، ـــ مەن قۇمچاقارغا يېغىنغا ماڭغان ۋاقىتتىكىدەك...

ـــ قېنى، ئۇياتسىز... گېپىنىڭ سەتلىكىنى. ئۇ چاغدا ئەجەب بىمەھەل ئىش قىپتىكەنمەن.

ـــ ئەمىسە، ـــ جەۋلان توختىدى، ـــ ئارقامغا يېنىپلا كېتىمەن جۇمۇڭ...

ـــ بىرەم ماڭايلىچۇ، ـــ كامالەت ئۇنىڭ قولىدىن تارتتى، ـــ يۈرۈڭ، تولا بىزەڭلىك قىلماي، بىزەڭ چىراي...

ـــ كامالەت، مەن ئۇرۇمچىگە كېتىپ، سىزنى كۆرگۈم كېلىپ كەتسە قانداق قىلارمەن؟

ـــ يالغانچى، سېغىنىپ كېتىدىغىنى سىز ئەمەس، مەن، ـــ قىز بىردىنلا مۇڭلاندى، ـــ كۆڭلۈم كۆل سۈيىدەك تىنچ ئىدى، نەدىن ئارا كەلدىڭىز، ئادەمنى ئومۇلدۇرۇپ...

ـــ ۋەدىمىز بارغۇ، ـــ جەۋلان قىزنىڭ مۇرىسىگە قولىنى ئالدى، ـــ شۇ چاغقىچە چىدايمىز ـ دە.

ـــ يېرىم يىلمۇ، بىر يىلمۇ، تېخى ئۇرۇمچىدىكى قىزلارنى كۆرۈپ مەندەك قۇملۇق گۈلىنى ئۇنتۇپمۇ كېتەمسىز؟

ـــ راست، ئۇنتۇپ قالسام قانداق قىلارمەن

ـــ سىز، ـــ كامالەت ئەركىلەپ جەۋلانىڭ مەيدىسىگە ئۇرۇپلا كەتتى، ـــ ئەسكى، يۇزسىز، سالپاڭ قۇلاق توشقان.

ئامراقلىقى كەلگەن جەۋلان كامالەتنىڭ مۇرىلىرىدىن قۇچاقلاپ ئۆزىگە تارتىشى ئۇ تۇيۇقسىزلا «توختاڭ!» دەپ پىچىرلىغاچ يۇقىرىنى ئىشارەت قىلدى. جەۋلان ئېگىز قۇم دۆڭلۈكى ئۈستىدىكى بىر توپ يۇلغۇن تۈۋىدە ئولتۇرغان ئىككى گەۋدىنىڭ قارا سايىسىنى كۆرۈپ قىزنى چەتكە تارتتى:

ـــ ئۇلار كامال بىلەن لەيلىكەن، ـــ دېدى جەۋلان پەس ئاۋازدا، ـــ يۇرۇڭ، بۇ يەردىن كېتەيلى.

ئۇلار قۇملۇق جىلغا ئىچى ئارقىلىق ئېڭىشىپ دېگۈدەك كېتىپ قېلىشتى. لېكىن، لەيلىنىڭ زىل ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

ـــ كامال، تويمىز بولماقچى بولۇۋاتىدۇ، سىز نېمىلەرنى ئويلاۋاتىسىز؟

ـــ تۇيۇقسىزلا بەخت ـ تەلىيىمىزنىڭ ئوڭىدىن كېلىپ قالغىنىغا ئىشىنەلمەي تۇرىمەن.

ـــ مەنمۇ شۇ. لېكىن بۇ بەختنى جەۋلان بەردى دېسەك ھەرگىز ئاشۇرۇۋەتكەن بولمايمىز، ۋاي جېنىم، ـــ لەيلى قورسىقىنى تۇتۇپ تولغىنىپ كەتتى، ـــ بالام... بالام تەۋرەپ كەتتى.

ـــ قېنى، مەن تېكشاپ باقاي، ـــ كامال لەيلىنىڭ قورسىقىغا قۇلىقىنى ياقتى، ـــ راست، ئۇ مىدىرلىدى.

ـــ بالىمىز نېمە دەۋاتىدۇ؟

— ئۇ مېنىڭ ئىسمىمنى جەۋلان قويۇڭلار دەۋاتىدۇ.

— راستما، — لەيلى كامالنىڭ باغرىغا بېشىنى قويدى، — مەن دېيەلمەي تۇرغان گەپنى سىز دېدىڭىز.

— مەن دېمىدىم، ئوغلىمىز دېدى.

— ئوغۇل ئىكەنلىكىنى قانداق بىلىسىز؟

— كۆڭلۈم تۇيۇپ تۇرىدۇ.

— ئانام: «سىزدىكى ئالامەتلەرگە قارىغاندا ئوغۇل تۇغىسىز» دېدى.

— راستما؟

ئېگىز كۆتۈرۈلگەن ئاي مۇھەببەت مەنزىلىدە كۆپ ھەرەج تارتقان ئىككى ياشنى يورۇتۇپ تۇراتتى. پەستە قۇمتام كەنتى تۆگە لوكىلىرىدەك بارخانلار، ئاندا ـ ساندا توغراق ھەم يۇلغۇنلار ماناناسلىق نۇر ئىلكىدە گىرىمسەن كۆرۈنەتتى. تۇرخۇنلاردىن ئېرىنچەكلىك بىلەن چىقىۋاتقان ئاقۇچ ئىس شامالسىز بۇ كېچىدە ئاسمانغا تىكلەنگەن ئاق بادرىلارغا ئوخشايتتى. كامال بىلەن لەيلى قېلىن كىينىۋالغان بولسىمۇ، نويابىرنىڭ تۇنجى سوغۇق شامىلى دولىلارنى قورۇپ تۇراتتى.

— لەيلى، قايتايلى، — دېدى كامال لەيلىنىڭ قولتۇقلىرىدىن يۆلەپ، — ئەتە ئەتىگەندىن باشلاپ ھويلىنى ئادەم باسىدۇ. بىزمۇ بالدۇررراق ئارام ئالايلى.

ئەتىسى ئەتىگەندە نېۋىخان ئانىنىڭ يېل ـ يېمىش، دەل ـ دەرەخلىرىنىڭ غازاڭلىرى تۆكۈلۈپ يالاڭلىققا ئايلانغان قورۇسى بازاردەكلا قىزىپ كەتتى. كەنت تەشكىللىدە ئۇچ ئادەمنىڭ خىيانىتىنى جەۋھللەشتۇرۇپ، بېكىتىش خىزمىتىنى قىلىۋاتقان ھاشىم، ئايشەم، كامالەتلەردىن باشقا جەۋلان، زۇلال، مەتنىياز، ياربەختى، مىنبىڭلار باشلىقى مەتسىلىم، يەنە تۇردى قاتارلىق بىر قانچە مىنبىڭلار قولمۇقول ئىشقا كىرىشىپ كەتكەنىدى. مەتنىياز، يار بەختى ئىككىسى ھوجرا ئۆينى ئاقارتىۋاتاتتى.

كېرىموللا يەنە بىر مىنبىڭ يىگىت يەرنى كولاپ ئوچاق ياساۋاتاتتى. كامال، مەتسېلىملار باغ ئىچىدە ئوتۇن يېرىپ تەرلەپ كەتكەنىدى. زۇلال يەنە مىنبىڭلاردىن بىر قانچىسى قولۇم ـ قوشنىلاردىن كىگىز ـ گىلەم، پالاس يىغىشقا مەسئۇل بولۇپ، كەلگەنلىرىنى قېقىپ، سۈپۈرۈپ قاتلايتتى. هويلىنىڭ هەممىلا يېرىدە داش قازان، ئەمبەن تاختا، دەستىلەنگەن چىنە ـ قاچا، لېگەنلەر، تاغارلاردا سەۋزە قاتارلىق تويغا تەييارلانغان نەرسىلەر تۇراتتى. ياشلار نېمىلەرگىدۇر ئالدىرايتتى. ئۈنلۈك ۋارقىرىشاتتى. بىر ـ بىرىنىڭ لەقەملىرىنى چىشلەپ چاقچاق ـ هەزىللەرنى قىلىپ كۈلۈشەتتى. دالان ئۆيدە نېۋىخان، هەۋزىنىيازخان يەنە ئىككى چوكان تويلۇق يوتقان ـ كۆرپە، ياستۇق تىكىۋاتاتتى. ئۇلار ئىچكىرىكى كىچىك ئۆينى شەرەتلەپ قاقاقلاپ كۈلۈشەتتى:

ـــ كېلىن ئاغىچىمىز لەيلى، ـــ دېدى ئاقپىشماق چوكان، ـــ هېلىتىنلا ئۆيگە بېكىنىۋېلىپ ياسىنىپ ـ تارىنىۋاتامدۇ، نېمە؟ ها... ها... ها...

ـــ قورسىقىمنى نەگە يىغىشتۇرارمەن، دەۋاتقاندۇ تايىنلىق.

ئېگىزگىنە سەپكۈنلۈك چوكاننىڭ بۇ چاقچىقىغا ئاقپىشماق چوكان كۈلگەن بولسىمۇ، لېكىن ئىككى مومايىنى خاپا قىلىپ قويدى.

ـــ هەي شەپشەكلەر، مېنىڭ كېلىنىمنى تولا مەسخىرە قىلىشما، ـــ دېدى نېۋىخان ئانا قاپاقلىرىنى سۈزۈپ، ـــ ئۇنىڭدەك قولى ئىشلىق، ئايىغى چاققان، كۆزى ئىتتىك كېلىننىڭ پوقىنى دورىيالمايسىلەر، بالىمۇ خۇدايىمنىڭ بەرگىنى.

ـــ شۇ ئەمەسمۇ، ـــ هەۋزىنىيازخان گەپنىڭ سېسىقىنى چىقاردى، ـــ يەر مۇنبەت بولسا كۆچەت ئاينىيدۇ، دېگەن گەپنى ئاڭلىمىغانما؟

ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى
www.uyghurtap.com

ھەممىسى ئاسمانباقتى بولۇشۇپ كۈلۈشۈپ كېتىشتى.

— ھەي... دەرىخا... — نېۋىخان ئۇلۇغ كىچىك تىندى، — ھازىرقى زاماندا گۈلىنى گۈلىگە كەلتۈرمەك تەس گەپكەن. كىممۇ شۇنداق بولۇشىنى خالايدۇ دەيسىلەر؟

— كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلما نېۋى، — ھەۋزىنىيازخانمۇ نېۋىخاننىڭ تەرىپىنى ئالدى، — ئۆز ۋاقتىدا ئىگەمبەردى دېگەن نائەھلى خەت قىلىپ بەرگەن بولسا، شۇ ئىش يۈز بېرەرمىدى؟

— راست دەيلا ھەۋزىنىيازخان ئانا، ساھىبقىران بىر يىگىت يېنىمدا چۆرگىلەپ يۈرسە، مەنمۇ چىدىيالمايمەن...

ئاقپىشماق يۇمىلاق چوكاننىڭ بۇ گېپى ئۆگزىنى كۆتۈرۈۋەتكۈدەك كۈلكە كۆتۈرۈۋەتتى.

— ھېلىغۇ سەن خېلى ئۇز، — دېدى سەپكۈنلۈك چوكان، — مەن چېغىمدا يۈزۈمگە چۈمپەردە تارتىۋېلىپ ياستۇققا چىللايتتىم، ھا... ھا... ھا...

— ھەي دىغىراپ قالغان قىسىر ئىنەكلەر، — ۋارقىرىدى ھەۋزىنىيازخان، — قىمىلداپ قالغان بىر نېمەڭنى جۈپ يۇمىلاق قىسىپ ئىش قىلىشە، بۇ يەردە كامىلاخۇننىڭ ئانىسى بارلىقىنى ئۇنتۇپ قېلىشما.

ھەۋزىنىيازخاننىڭ يالىڭاچ تەنبىھى كۈلكىگە سەۋەب بولدى.

— نېۋىخان ئانا، ھەۋزىنىيازخان ئانا، سىلەر خاتىرجەم بولۇڭلار، — سەپكۈنلۈك چوكان كۆزلىرىنى ئوينىتىپ يۇمىلاق چوكاننى ئىما قىلدى، — توي كۈنى بۇ ئادىشىم بىلەن لەيلىخاننى شۇنداق جابدۇۋېتەيلىكى، ئۇنى قۇمتاملىقلار قايسى چىمەنتاغنىڭ ئاھۇسىكىن دەپ قالسۇن!

تاشقىرىقى ئۆيدە ئەنە شۇنداق كۈلۈشمەك بولۇۋاتقاندا، ئىچكىرىكى كىچىك ئۆيدە چىرايلىق كىيىنىۋالغان لەيلى توي خېتى ۋە نوپۇس دەپتىرىگە قاراپ خۇشاللىق ياشلىرىنى تۆكۈۋاتاتتى. ئۇنىڭ يۇرتى ئەنخۇي پاقىلىقتىكى ئاچارچىلىقلار،

ئاتا ـ ئانىسىنىڭ، ئىككى ئۇكىسىنىڭ پاجىئەلىك ئۆلۈمى، پويىز ئىستانىسىدا يوقاپ كەتكەن چوڭ ئىنىسىنىڭ قېرىنداشلىق مېھرى ئېسىگە چۈشۈش بىلەن ئۇ ئۆپكە ـ ئۆپكىسىنى باسالماي يىغلاپ كەتتى. لەيلى بالىلارنىڭ چوڭى ھەم قىز بولغاچقىمكىن، بىچارە ئانا ئۇنىڭدىن ئەنسىرەپلا يۈرەتتى. بىر كۈنى ئۇ لەيلىنىڭ بېشىنى باغرىغا بېسىپ تۇرۇپ:

ـــ قىزىم، سەن ياۋاش، ساددا، ئاق كۆڭۈلسەن، تەڭرىم ئۆزۈڭگە ئوخشاش بىرەر ئىنساپلىق يىگىتنى ساڭا جۈپتى ھەمراھ قىلىشنى نېسىپ قىلغاي، ـــ دېگەنىدى.

لەيلى توي خېتىنى باغرىغا باسقان ھالدا مۆل ـ مۆل يىغلاپ تۇرۇپ ئاستا پىچىرلىدى:

ـــ خاتىرجەم بېتىڭ ئانا، مەن... مەن بەختىمنى تاپتىم... بىر ئۈيغۇر يىگىتى سىز ئارزۇ قىلغان بەختنى ماڭا ئاتا قىلدى.

چۈشلۈكى ھويلىدا ئىشلەۋاتقان ياشلار ئۆيلىرىگە قايتىشمىدى. ئۇلار چوكانلار ئەتكەن بىر چوڭ قازان ئۇگرە ئاشنى ئولاش ـ چولاش ئىچىشتى. بەزىلىرى ئېشىغا زاغرا ئۇڭاپ، يەنە بەزىلىرى يۇمشاق ئارپا كۆمەچنى تۈگۈرۈپ قورساق پوملاشتى. ھۇجرا ئۆي ئاقارتىلىپ، ئوتۇنلار يېرىلىپ، كولانغان ئوچاققا قازان بېكىتىلىپ، يىغىلغان كىگىز ـ گىلەملەر قېقىلىپ بولغۇچە كۈن ئۆز ئۇڭىسىغا باش قويدى. ئەمدى ئەتىكى ئىشلار تېخىمۇ كۆپ بولۇپ، ھۇجرا ئۆينى جابدۇش، سەۋزە قەلەم قىلىش، قويلارنى سويۇپ تەييارلاش، توي نېنى يېقىش دېگەندەك ئىش تۇرلىرىنى ئۆزئارا تەقسىملىشۈاتقان ياشلار ھويلىدا ئارام ئالغاچ چاي ئىچىشىپ ئولتۇراتتى. ھويلىغا بىر ئات قوشۇلغان ھارۋا كىرىپ كەلدى. ئۇنىڭدىن ھارۋىكەش بالا بىلەن ئەيسايۇپ سەكرەپ چۈشتى. جەۋلان، زۇلال، كامال، مەتنىياز، كېرىمۇللا قاتارلىق ھەممەيلەن ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشۇپ ئەيسايۇپ بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى. ئاندىن ھارۋىدىكى تاغارلارنى «ماۋۇ

گۈرۈچكەن»، «بۇغدايمۇ باركەن» دېيىشىپ چۈشۈرۈشتى. جەۋلان بىلەن كامال پۈتى باغلانغان قوي بىلەن قاپاقلاردىكى مايلارنى ئاۋايلاپ يەرگە ئېلىشتى.

ــ ئاغىنىلەر، ــ دېدى ئەيسايۇپ ھەممىگە تەكشى قاراپ، بۇ جەۋلانىڭ جاپالىق ئىشلەۋاتقانلىقىنى كۆزدە تۇتۇپ، بارنىياز شۇجى بىر تاغار بۇغدايىنى قوشۇپ ئەۋەتتى. تويىنىڭ نېنىنى راسا ئوخشىتىپ يېقىڭلار.

كۆپچىلىك خۇشاللىقتىن چۇرقىرىشىپ، ۋارقىرىشىپ كېتىشتى. لېكىن سەل خىجىل بولۇپ قالغان جەۋلان ئۆزىرە ئېيتقاچ چاقچاق قىلدى.

ــ بارنىياز شۇجىغا رەھمەت، تويى باھانىسىدە قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ گېلىنى بىر مايلىۋالدىغان بولدۇم ــ دە!

جەۋلانىڭ چاقچىقىدىن ھەممە بىردەك كۈلۈشتى. ئۇنىڭغا ياندىپلا قىلغان ئەيسايۇپنىڭ چاقچىقى كۈلكىنى تېخىمۇ ئەۋجىگە كۆتۈردى.

ــ ئارقا ئىشىك قىلاي دەپسەن ــ دە، لېكىن پۈتۈن كەنت دېھقانلىرىنىڭ ئاغزىنى مايلاپ بولۇشۇڭ ناتايىن.

ــ يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن، كەنت تەشكىلىدىن ھەم كامالنىڭ بولۇپ جەمئىي ئۈچ قوي بىر قېتىملىق ئېغىز مايلاشقا يېتىپ قالار.

قاقاقلاپ كۈلگەن ئاۋازلاردىن ئۆي ئىچىدىكى چوكانلارمۇ يۇگۈرۈشۈپ چىقىشتى.

ــ بىزنىڭ ئەترەت بىلەن مەتنىيازنىڭ ئەترىتى ئاغىنىمىز كامالنىڭ تويىغا بىرىدىن ئىككى سەركە ئاتاپ قويغان.

زۇلالنىڭ ھىممىتىنى ئاڭلىغان ياشلار «ئوھۇي!...» دەپ ۋارقىرىشىپ كېتىشتى.

ــ ئەيسايۇپكا، ئەمدى نېمە دەيسىز؟ ــ جەۋلان بەش بارمىقىنى كۆرسەتتى، ــ سويۇلدىغان مال بەش جۈمۇڭ، بەش!

ئەمدى يېزىلىق ھۆكۈمەتتىكى باشلىقلارنىلا ئەمەس، ناھىيىنىڭ رەھبەرلىرى بولسىمۇ ئاغزىنى مايلىيالايمەن.

ھويلا كۈلكە ـ چۈقان بىلەن تولدى. ياشلار جەۋلانغا زوقلىنىپ قاراشتى. دەرۋەقە ئۇنىڭ يېزىلىق ھۆكۈمەت باشلىقلىرىلا ئەمەس، ناھىيىنىڭ رەھبەرلىرى ئالدىدىمۇ يۈز ـ ئابرۇيىنىڭ چوڭلۇقىغا ھەيران قېلىشتى. بولمىسا كامالدەك ھارۋىكەشنىڭ تويىغا كىمنىڭ ئىلا ـ تەتۈرى! ئەمما، ھازىر ھەممىنىڭ بۇنداق تەۋرەپ كېتىشى يەنىلا شۇ جەۋلاننىڭ يۈزىدىن بولۇۋاتامدۇ! كۆرۈڭ! «ئۇچ يىلدا بىر كۈلمەس» بارنىياز چېغىدا تاغارلاپ گۈرۈچ، بۇغداي، قوي، مايلارنى ئەۋەتكىنىنى قارىمامدىغان! بۇ كامالنىڭ تويى ئەمەس، بەلكى نەچچە يىلدىن بېرى ئۇچ بۆرىنىڭ بۇلاپ ـ تالىشىدىن يوقسۇزلۇق، خورلۇق ئازابىدىن روھى سۇنغان قۇمىتاملىقلارنىڭ قەددىنى كۆتۈرۈش، جاسارىتىنى نامايان قىلىش تەنتەنە ئەنجۈمەنى ئىدى!

ـــ ئەيسايۇپكا، ـــ دېدى جەۋلان، ـــ بۇ نېمىدېگەن باياشاتچىلىق ھەم كۆڭۈللۈك تويى! مۇشۇ باھانىدە مەنمۇ ئۆيلىنىۋالسام بولغۇدەك.

بىر دەملىك جىمىققان كۈلكە يەنە كۆتۈرۈلۈشى ھويلىغا ئەمدىلا كىرىپ كەلگەن كامالەت جەۋلاننىڭ سۆزىدىن قىزىرىپ ئورنىدا مىخلاپ قويغاندەك تۇرۇپ قالدى. بۇنىڭدىن ياشلار قىيقاس ـ چۈقان كۆتۈرۈۋېتىشتى. كامالەت يۈزىنى تورغىنىچە ئۆرۈكنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈۋالدى.

نېۋىخان ھويلىسىدىن كۆتۈرۈلگەن كۈلكە ـ چاقچاق، ۋاڭ ـ چۈكلار مەھەللىنىڭ خېلى يىراق بۇلۇڭلىرىغا ئاڭلانماقتا ئىدى. بايانتىن بېرى ئولتۇرالمايلا قالغان ئىمىن تاز تام ياقىلاپ، دەرەخ دالدىلىرىدىن غىپىلداپ مېڭىپ ھويلىغا يېقىنلىشىپ كەلدى. ئۇ ئېرىق بويىدىكى بۈككىدە چاتقاللىشىپ كەتكەن ئازغان تۈپى ئارقىسىدىن بويۇنداپ قارىدى. ئۇ ئات ھارۋا ئەتراپىدا تۇرغان

تىكلەكلىك تاغار، قاپاق، قويلارنى، چاقچاقلىشىۋاتقان ئاغىنە ـ ئۆتكىلەرنى، بولۇپمۇ ئەيسايۇپنى كۆزلىرى چۈمچۈكلەپ كەتتى. ئۇ ئىچىدە: توۋا، خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ باشلىقىمۇ كەپتىيا، شۇنچە بىرەرنېمىلەرنى كامالنىڭ تويغا ئەكەلگەن ئوخشىمامتا؟ دەپ ئويلىدى. لېكىن، ئۇ مىنبىڭ ئەترىتىدىن قوغلانغاندىن بېرى قۇمىتاملىق بۇرادەرلەرنىڭ قېشىغا بارالمايدىغان، ئۇلار بىلەن ئىشەنچلىك سۆزلىشەلمەيدىغان بولۇپ قالغانىدى. چۈنكى، ئۇ مىنبىڭ ئەترىتىدىكى چاغدا قاقشاتمىغان ئادىمى قالمىغاچقا، دېھقانلارمۇ ئۇنىڭدىن بىزار ئىدى. ئىمىن تاز كەينىگە بۇرۇلۇپ كەتمەكچى بولۇپ تۇرۇشى ئەيسايۇپنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ قالدى ـ دە، ئاستا يېنىپ كېلىپ، قۇلىقىنى دىڭ تۇتۇپ ئاڭلىدى:

ـــ ئاغىنىلەر، ياشلارنىڭ راسا بىر ئېچىلىپ ـ يايرىۋېلىشى ئۈچۈن ھېلىقى زەمزەمدىن بولۇپ كەتكەن بولسا تۈز تامىتتى ـ ھە؟

ـــ ۋاي، ۋاي، ۋاي، ـــ كېرىمۇللا بېشىنى گىلدىڭلىتىپ سۆز باشلىدى، ـــ خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ باشلىقى دېگەن غۇچچىدە ئەقىلكەنغۇ، قاراڭلار، نېمىدېگەن ئەتراپلىق ئويلىغان! ئۇنداق نەرسىلەر بىلەن يىغلاپ كۆرۈشكۈدەك بولدۇق دەڭا باشلىق.

ـــ مېنىڭ پۈتۈمغا ھۆل خىش قويالىغۇدەك بولغاندىن كېيىن قۇمچاقاردىن ئىككى قاپاق مۇسەللەس ئالغاچ كېلەي.

ئەيسايۇپنىڭ بۇ ئىلتىپاتى ياشلارنى قەۋەتلا خۇش قىلىۋەتتى. ئۇلار قوللىرىنى كۆتۈرۈپ «ئا!...» دەپ ۋارقىرىشىپ كېتىشتى.

ـــ مېنىڭ «قۇماقتى»، «ھون»لاردىكى بىر نەچچە ئاغىنەم ئۆزلىرى ئىچىتقان مۇسەللەستىن ئۇچ ـ تۆت قاپاق ئەكەلمەكچى.

كامالنىڭ بۇ «خۇش خەۋىرى» دىن ياشلار تېخىمۇ چۇقان ـ

سۇرەن كۆتۈرۈشتى. مۇسەللەسنىڭ گېپىنى ئاڭلىغان ئىمىن تاز تاماقلىرىنى تامشىپ، تۆكۈرۈكىنى يۇتتى ـ دە، ئاستا غۇدۇڭشۇپ قويدى:

ـــ مۇسەللەس!... پاھ، پاھ! بۇ گۈيلار تويدا راسا پەيزى قىلغۇدەك، تويغا مېنىمۇ چاقىرارمۇ؟

ئىمىن مۇسەللەسنىڭ ئىشتىياقىدا تامىقىنى چاكىلدىتىپ تۇرۇشى كېرىمواللانىڭ «ھەي يار بەختى» دېگەن ئاۋازىنى ئاڭلاپ خۇشاللىقتىن يۇرىكى قارتتىدە قىلدى ـ دە، ئۇ چاتقالىلارنى قايرىپ قايتىدىنلا بويۇنداپ قارىدى. راستلا يار بەختى ھارۇنىڭ شوتىسىدا تاماكا چېكىپ ئولتۇراتتى. كېرىمواللا ئۇنىڭ ئالدىدا گەپ قىلىۋاتاتتى.

ـــ قۇمتام بويىچە سەندەك كەپتەرۋاز يوق، كەپتەرلىرىڭمۇ 4 ~ 5 يۈزدىن ئاشقاندۇ؟ تويدا 40 ~ 50 كەپتەرىڭنىڭ مەردىن كېچەرسەن، مۇسەللەسنىڭ يارىشقى قىلمايمىزمۇ.

ـــ ھەر ئازنە بازاردا ساتقان كەپتەرلىرىم ئىككى ـ ئۈچ كۈن ئىچىدە يېرىمىدىن كۆپرەكى قايتىپ كېلەتتى. تويغا ئاتىغان كەپتەرلىرىم قايتىپ كەلمىسىمۇ، ـــ ياربەختىنىڭ سۆزىدىن ھەمە كۈلۈشتى، ـــ بوپتۇ، جەۋلان بېگىمنىڭ يۈزى ئۈچۈن ئاتىمىش كەپتەر ئاتىدىم.

ـــ ھەي مۇسۇلمان، ئۆزلىرىنى دەڭسەپ، يۈرەكلىرىگە قول سېلىپ بېقىپ ۋەدە قىلالا، ـــ دېدى يار بەختىنىڭ ئايالى ھۆرىگۈل، ـــ ئاتىمىش كەپتەرنىڭ ئوت ـ پىراقىدا چىرايلىرىدىن ئاتىمىش كۈن بوران ئۈچمىسۇن.

ھۆرىگۈلنىڭ گېپىدىن ئەر ـ ئاياللارنىڭ ھەممىسى پاراققىدە كۈلۈشتى.

ـــ نېمە دەيدۇ ماۋۇ خوتۇن، ھېلىغۇ كەپتەركەن، ـــ يار بەختى باشقىلارنىڭ كۈلۈشىدىن ئىزا تارتىپ قالغانىدى، ـــ تېخى ئۆگۈنلۈككە تويغا ئۈلگۈرتۇپ، ئىچىگە كەپتەر باچكىسى

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

سېلىنغان مۇسەللەستىن بىر كۇپنى ئېشەك ھارۋىسىغا بېسىپ كېلىمەن. جەۋلان بېگىملا قۇلىقى مىدىرلىغۇچە ئىچمىسۇن، بىزمۇ قۇلىقىمىز مىدىرلىغۇچە ئىچىپ باقايلى.

ھەممىسى «ئوغۇل بالا»، «يارايسەن»، «قالتىس جۇمۇ سەن» دېيىشىپ ۋارقىرىشىپ كېتىشتى.

ــ ھىم، ماقۇلە، يار بەختى بىلەن ئۇنىڭ خوتۇنىمۇ بۇگۈن كېچە بۇ يەردە سەۋزە توغراپ، باغلارنى تۈزلەپ مېھمانلارغا ئورۇن راسلاپ، خوتۇنلار ھۇجرا ئۆينى جابدۇپ، ئاسانلىقچە بىكار بولالمايدۇ. ئۇنىڭ ئۆگزىدىكى كەپتەرخانىسى... بۇ كېچە راسا پەيتىكەندە...

ئىمىن تاز ئارقىغا يېنىپ تېز ـ تېز يۈرۈپ كەتتى. ئۇ كەپتەرخانىنىڭ قۇلۇپىنى قايرىيدىغان ئامبۇر، بولقا، كەپتەر قاچىلايدىغان تاغار تەييارلىمىسا بولمايتتى. تېخى بىرەر ياردەمچى بولسا تېخىمۇ ياخشى بولاتتى. مادا، باچكا كەپتەرلەر ياۋاش بولغىنى بىلەن «نە» كەپتەرلەر تاغار ئىچىدىمۇ بۇقۇلداپ، قاناتلىرىنى پاقىلدىتىپ ئۇرۇپ ئىگىسىگە شەپە بېرەتتى. بۇنداق چاغدا ئۇنىڭ كارنىيىنى پات ـ پات بوغۇپ ياكى سۈمبىسىگە ئۇرۇپ قويسا جىمىپ قالاتتى. ئىمىن ئالدىراپ كېتىۋېتىپ تۇيۇقسىزلا ھابىلغا دۇقۇرۇشۇپ قالدى. خۇشال بولۇپ كەتكەن ئىمىن كۆڭلىدە: خۇدا دېگەن بەندىسىگە، ئەكېلىپ بېرەر مەلىسىگە، دېگەن شۇدە، دەپ ئويلىدى. ئۇ ھابىلنى چەتكە تارتىپ خېلى ئۇزۇن كۇسۇرلىدى. لېكىن، ھابىل ھېچ مەنسىتمىگەندەك گىدىيىپ تۇراتتى. ئۇ تېخى دىمىغىدا خىڭىلداپ قويۇپ، «شۇ ئىشمىدى» دەپ قويدى.

ــ زادى قىلامسەن، قىلمامسەن؟ ــ دېدى ئىمىن ئۇنىڭغا تىكىلىپ، ــ بىر بازاردىلا پىتلىنىپ قالىمىز.

ـــ هازىر قارا، ـــ هابىل چىرتتىدە تۆكۈردى، ـــ بۇنداق ئۇششاق ـ چۈششەك ئوقەتلەرگە چولام يوق.

ـــ نېمە، ئۇششاق ـ چۈششەك ئوقەت؟ ـــ ئىمىن تېرىكتى، ـــ تېخى ئۆتكەندىلا بىرەر ئوقەتنىڭ ئىپى بولۇپ قالسا، مېنىمۇ قېتىۋال، نەشە پۇلىنى تاپسامۇ ھېساب، دەۋاتامتىڭ؟

ـــ ئۆتكەن دېگەن ئۆتكەن، هازىر دېگەن مەن ئۆيلەنسەم بەش قېتىم قىز ئالغۇدەك، بىر مېھمانساراي سالغۇدەك پۇلغا ئېرىشىش ئالدىدا تۇرۇپتىمەن. ئۇنى ئالسام سەن بۇ قۇملۇق چۆلدىن مېنىڭ سايەمنىمۇ تاپالمايسەن.

ـــ ھە، ئاسماندا ئۇچامسەن؟

ـــ ياقەي، ـــ هابىل گارتتىدە كىكىرىپ قويدى، ـــ تاغ ئارقىسىغا ئۆتۈپ كېتىمەن. ئۇ يەرلەرنىڭ بىر ئېرىقىدا شەربەت، بىر ئېرىقىدا كەۋسەر ئاقارمىش.

ـــ پاھ، مۇنداق دېگىن، ـــ ئىمىن كېتىۋاتقان هابىلنىڭ ئارقىسىدىن تىللىدى، ـــ ئىلاھىم شەربەت بىلەن كەۋسەرگە ئەمەس، ئىت پوقىغا نېسىپ بولارسەن. ھەرقانچە مال ـ دۇنياغا ئۇچرىساڭمۇ، بىلىپ قويى خەزىنە بار يەردە يىلان بار، ئەجىلىڭدىن بۇرۇن ئۆلەرسەن قارىۋاتقۇ، قارا مەدەك...

هابىل يول بويى ئىت ـ مۇشۇكنىڭ سايىسى يولۇقسىمۇ ئۆزىنى دالدىغا ئېلىپ بولجالمقا يېتىپ كەلدى. چوڭقۇر ئېرىق ئىچىدىن ئۆمىلەپ، ئەپلىك يەرگە مۆكۈنگەندىن كېيىن چاۋارنىڭ ببغىنىڭ ئارقىسىغا خېلى ئۇزۇن زەن سالدى. بىرەر كىمنىڭ تاماكا ئوتى ياكى سايىسى كۆرۈنمىدى. خورەك تارتقان، پۇشۇلدىغان، يۆتەلگەن ئاۋازمۇ ئاڭلانمىدى. ئۇ ئىچىدە: ئىمىن تاز يالغان ئېيتماپتۇ، ھەممە مىنبىڭلار كامالنىڭ قورۇسىدا ئىكەن ـ دە، دەپ ئويلىدى. هابىل سۇڭگۈچتىن ئۆمىلەپ

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تورپىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پىڭى نادرىسى

كىرىشىگىلا چاۋار ئۇنىڭغا ئېڭىشىپ قاراپ تۇراتتى. ئايدىڭدا ئۇنىڭ قىياق كۆزلىرىنىڭ پاختىسى قىزغۇچ يالتىراپ كەتتى.

— باغ ئارقىسىدا بىر كىم يوقتۇ؟ — سورىدى چاۋار، ئۇنىڭ ئاۋازىدا بىر خىل جىددىيلىك بار ئىدى.

— ھېچكىم يوق، مىنبىڭلارنىڭ ھەممىسى كامالنىڭ قورۇسىدا، خىزمەت گۇرۇپپا باشلىقىنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ ئولتۇرغان ئوخشايدۇ.

— شۇڭا ئىشىك ئالدىغىمۇ مىنبىڭ قويماپتىكەن ـ دە، بەك ياخشى بولدى.

چاۋار ھابىلنى باغ ئىچىگە تارتىپ كېلىپ ھاياجان تىترىكى بىلەن جىقلا بىر نېمىلەرنى كۇسۇرلىدى. ئاندىن ئۇنىڭغا ئىككى باغلام پۇلنى تۇتقۇزۇپ، «قالغان پۇل بىلەن ئاشلىق بېلىتى»نى «ئىش» تۈگىگەندە ئالىسەن... دەپ قويدى.

— چاۋاركا، مەن... مەن قورقۇۋاتىمەن.

— ھەي، سەن ئەركەكمۇ ياكى خوتۇن كىشىمۇ، ئوتقىمۇ، سۇغىمۇ كىرىدىغان قەسىمىڭ شۇنچىلىكمىدى؟ — چاۋار تېخىمۇ پەس ئاۋازدا شىۋىرلىدى، — بۇ ئىشتا سەنمۇ، مەنمۇ تۇخۇمدىن ئاق، سېغىزخاندىن ساق چىقىپ كېتىمىز، مەتسىدىق جەۋلاننىڭ بېسىمىدىن قورقۇپ ئۇ ئۆزىنى...

— ئۇقتۇم، — ھابىل سۇس تىترەۋاتاتتى، — ئۇ ئۆزىنىڭ ئارغامچىسى بىلەن... خۇددى ھاشىم ئۆزىنىڭ ئارغامچىسى بىلەن ئۆزى ئوغرى بولۇپ قالغاندەك...

— ھەببەللى، يەنە قورقساڭ، ئۆزۈم چاقىرىپ كېلىمەن، بۇگۈن مىنبىڭلار يوقكەن، — چاۋار سىنچى كۆزلىرىنى تىكتى، — پەقەت مەن سېنى تاغ ئارقىسىغا كەتسە، مۇساپىرچىلىقتا پۇلدىن قىسىلىپ قالمىسۇن دەۋاتىمەن. لېكىن، زورلىمايمەن، بايىقى

ئىككى باغلام پۇلنى بېرىۋېتىپ كەتسەڭمۇ بولىدۇ.

ــ ما... ماقۇل، مەن... مەن باراي.

ئىككى باغلام پۇلنى قايتۇرۇش بۇياقتا تۇرسۇن، يەنە ئۇچ باغلام پۇل ۋە ئاشلىق بېلىتىنىڭ ئوتىدا كۆيۈۋاتقان هابىل «ئىش»نى بالدۇرراق توگىتىش ئۈچۈن ئالدىراپ ماڭغانىدى، چاۋار ئۇنىڭ بىلىكىدىن تۇتتى.

ــ هەي توختا، هېلىقى كۆك تاشلىق خاتىرىنى ئېلىۋېلىشنى ئۇنتۇمىسۇن، ئەگەر ئۇنى ئەكەلمەيدىكەن، ئۇنىڭغا بېرىدىغان پۇل يوق، ئوچۇق ئېيت. مەن سىلەرنى يۇلغۇنلۇقتا ساقلايمەن.

هابىل سۆڭگۈچ ئارقىلىق چىقىپ كېتىشى چاۋارمۇ ئۆيىگە كىرىپ، هابىل مەتسىدىقنىڭ هويلىسىدىن ئوغرىلاپ كەلگەن ئارغامچىنى پۇرلاپ قوينىغا سالدى. پىچىقىنىڭ بىسىغا ۋە ئۇچىغا بارمىقىنى تەگكۈزۈپ بېقىپ، مەمنۇن بولغاندەك بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى. نەچچە كۈندىن بېرى ئانامنى يوقلاپ كېلەلمىدىم، دەپ ئۇششاق گېپىنى توگىمىگەن ئوغۇلخان بۇگۈن ئەتىگەندىلا قوغۇن، بېھى، ئۈزۈم قاچىلانغان خۇرجۇننى ئېشەككە ئارتىپ كېتىپ قالغانىدى.

يالغۇز قالغان چاۋار دەرۋازا يوچۇقىدىن باغ ئارقىسىغا ئۆتۈپ شور تامدىن ئورمانلىقنى كۆزىتىپ، هويلىنىڭ ئالدى ـ ئارقىسىدا ئادەم يوقلۇقىغا كۆڭۈل توختاتقاندىن كېيىنلا سۆڭگۈچتىن قىسىلىپ چىقىپ، چوڭقۇر ئېرىق ئىچىدە ئۆمىلەپ كېتىپ قالدى. ئۇ بولجالىققا يېتىپ بارغاندىن كېيىنمۇ ئېرىق ئىچىدە تۇرۇپ ئەتراپقا ئۈزۈن سەپسالدى. قوم توپلىق كوچىلار، پاكار دېھقان هويلىلىرى، يول چېتىدىكى تىكەنلىك جىگدە قاتارلىرى جىمجىت ئۇيقۇدا ئىدى. ناگان ـ ناگاندا ئىتلارنىڭ قاۋاشلىرى، هۇۋقۇشنىڭ «هۇۋ، هۇۋ، هۇۋ...» دەپ شۇملۇق

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

چاقىرىشى ئاڭلىنىپ قالاتتى. چاۋار ئورنىدىن شىپىررىدە تۇرۇپ، قۇم يېيىغ تەرەپكە يول ئالدى. ئۇ بۇ پەس دۆڭلۈكنى ئايلىنىپ كېتىۋېتىپ، تۇنجى قېتىم ئاشلىق ئامبىرىنى تەكشۈرگىلى كىرگەندە، جەۋلاننىڭ دېگەن مۇنۇ سۆزلىرىنى ئەسلەپ، چىشلىرى غۇچۇرلىدى:

— «چاۋار، مەن سېنىڭ تېگى ـ تەكتىڭنى سۈرۈشتۈرۈپ باققۇم كېلىۋاتىدۇ...»

— «سەن دېھقان بالىسىدەك قىلمايسەن، پەمىمچە بېشىڭدىن جىق ئىشلار ئۆتكەن ئادەمدەك قىلىسەن...»

«دەرۋەقە يامان نېمىكەنسەن» دەپ تەن بەردى چاۋار. ئۇ جەۋلاننىڭ سىياسىي قانۇندا ئوقۇغانلىقى ئۇنىڭ ئەزەلدىنلا ئۆتكۈر زېھىنياتىغا قانات بەرگەن، دەپ چۈشىنەتتى. شۇڭا، جەۋلان ھەرقانداق ئادەمنىڭ گەپ ـ سۆزلىرى، ئىش ـ ھەرىكىتى، قىسقىسى رەپتارىغا قاراپ باھا بېرىش ئىقتىدارىغا ئىگە ئىدى. ئۇ قۇمتامغا تۇنجى كەلگىنىدە «كىچىك بالىنى ئەۋەتىپتۇ»، «تېخى ئوقۇغۇچىكەن»، «بىرەر چوكان ئارقىلىق قاپقانغا دەسسىتىمىز» دەپ چوتنى خاتا سوققان چاۋار مانا ئەمدىلىكتە ئاچچىققىنا كۈلۈپ قويدى. بۇ ئۇنىڭ ئەقلىنىڭ چولتىلىقىغا، تەدبىرىنىڭ سۇسلىقىغا كۈلگەنلىكى ئىدى، ئەلۋەتتە. لېكىن، شۇنداقتىمۇ ئۇ ئۆزىنىڭ ئەقلىي كارامىتىگە، پىشقان ھىيلە ـ نەيرەڭلىرىگە تاغدەك ئىشىنەتتى. جەۋلان تېخى ئۇنىڭ تېگى ـ تەكتىنى سۈرۈشتۈرمەكچىكەن! ئۇزۇنغا چىقسۇن!! ھازىرغىچە چاۋارنى كوچىلاپ ھېچكىم تېگىگە يېتەلمىگەن! بۇنىڭدىن كېيىنمۇ ھەرگىز يېتەلمەيدۇ. تېخى مەتسىدىق ئۈچۈن خۇن تۆلىمىگەن ھالەتتىمۇ يىلتىزلىرى بىلەن قومۇرۇلۇپ قۇمتامدىن يوقىلىدۇ! ئۇنىڭ «خىيانىتىڭ سېنى ئۈچ قېتىم ئېتىشقا يېتىدۇ»، «قولۇڭغا كويزا چۈشكەندە، پۇشايمان قىلىپمۇ

ئۇلگۈرەلمەيسەن...»، «باشقىلار ئۈچۈن جېنىڭنى سېلىپ بەرمەكچىمۇ؟» دېگەن گەپلىرىڭ مەتسىدىقنىڭ نەچچە كېچىلەر ئۆزىگە ئۆلۈم تىلەپ يىغلىغانلىرىنىڭ ھەم ئۆلۈۋېلىشنىڭ سەۋەب، ئىسپاتى بولۇپ قالىدۇ... مەن سېنىڭ غېمىم ـ ئەندىشە ئىلكىگە ئالغان چىرايىڭنى بىر كۆرۈپ باققۇم بار...

تەكلىماكان ئاسمىنىدا مۇئەللەق ئېسىلىپ تۇرغان ئاي بۇگۈنكى سۈرلۈك كېچىدىن قان ھىدى كېلىۋاتقاندەك ئادەملەرگە ھەيران بولۇۋاتقاندەك قاراپ تۇراتتى!...

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى نادرىسى
www.uyghurkitap.com

يىگىرمە يەتتىنچى باب

چايانىنىڭ ئاخىرقى ئىشى

ئېغىر ئەل ياتقۇ ۋاقتى بولمىغان بولسىمۇ، كېچە قاراڭغۇ ئىدى. ئېگىز كۆتۈرۈلگەن ئاينىڭ نۇرىدا ئەتراپتىكى نەرسىلەرنىڭ ئېنىق بولمىغان ئىزنالىرى غۇۋا يورۇپ تۇراتتى. تۈن ئوغرىسى ئىمىن تاز ياربەختىنىڭ ئۆيىنىڭ ئارقىسىدىكى سۆگەتلىككە شىپىلداپ يېتىپ كەلدى. بۇ سۆگەتلەر قېرىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن ئۈستى تەرىپى كاللەك ئۆرۈۋېتىلگەن بولۇپ، كاللەك ئەتراپىدىن بىر خىل چوڭلۇقتا ئۆسكەن تاللىرى بادرىغا ئايلىنىپ كەتكەچكە، ئۈستى تەرىپى خۇددى سالۋا تەلپەك كىيىۋالغان ئادەمگە ئوخشايتتى. بۇ بادرىلار كەتمەن دەستىسىدەك بولغاندىن باشلاپ كېسىلىپ تال بوستانلارغا، ئۆيلەرنىڭ ۋاسا، ۋادەكلىرىگە ئىشلىتەتتى. بۇ سۆگەتلىكتىن ئۆگزىگە بېكىتىلگەن پەغەز ھەم كەپتەرخانا كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئىمىن كەپتەرلەرنىڭ ئۇيقۇلۇق بۇقۇلداشلىرىنى، تۇخۇمدىن چىققىنىغا ئانچە ئۇزۇن بولمىغان باچكىلارنىڭ «ۋىغ... ۋىغ... ۋىغ...» قىلغان سايراشلىرىنى ئاڭلاپ جانلاندى. ئۇ كەپتەر سولايدىغان يوغان ئاق خالتىنى بېلىدىكى پوتىسىغا قىستۇرۇپ، قونداققا بويۇندىغان توخۇدەك ئۇ يەر ـ بۇ يەرگە تەمشىلىپ باقتى. ئاندىن ئۇچى تەرىپى ئۆگزىگە يېتىۋالغان چوڭ بىر تۈپ سۆگەتكە يامىشىپ چىقتى. بادرىلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا بەخىرامان ئولتۇرغۇدەك ئورۇن بولۇپ، بىر ـ بىرىگە گىرەلىشىپ كەتكەن ئۇششاق چىۋىقلار

چاڭگىلىشىپ كەتكەچكە پەستىكى ئادەمنى ئانچە كۆرگىلى بولمايتتى. ئىمىن بادرىلارنى تۇتۇپ، ئەمدىلا ئۆگزىگە چۈشەي دەپ تۇرۇشى يىراقتىنلا بىر كىملەرنىڭ گۇدۇڭلاشقان ئاۋازىنى ئاڭلاپ جىم بولدى. ئۇلار يېقىن كېلىشى بىلەن ئاۋازلىرىمۇ ئېنىق ئاڭلاندى. ئىمىن ئىچىدە: بۇ ھابىل بىلەن مەتسىدىق بوغالتىر ئوخشىمامدۇ دەپ ئويلىدى. ئاڭغىچە ئۇلار ئىمىن چىقۇالغان سۆگەت تۈۋىگە كەلگەندە، مەتسىدىق توختىغانچە ئالدىغا بىر قەدەمدۇ ئالغىلى ئۇنمىدى.

ــ راست گەپنى قىلە، مەن تېخى پۇلنى ئۆيىدە بېرىدىغان ئوخشايدۇ، دېسەم سەن مېنى نەگە ئېلىپ كېتىۋاتىسەن؟

ــ مەتسىدىقكا، نېمانداق دۆتلۈك قىلىسەن. چاۋار، ئىگەمبەردى ھەم سېنىڭ ئۆيۈڭنىڭ ئەتراپى غىلتاڭ مىنبىڭ تۇرسا، ــ ھابىل قوللىرىنى سىلكىدى، ــ سېنىڭ ئالدىغان پۇلۇڭ ئاز بولمىسا، تۈيۈقسىزلا مىنبىڭلار يوپۇرۇلۇپ كىرسە، شۇنچە نۇرغۇن پۇلدىن ئايرىلىپ قالمامسەن.

ــ نەدە مىنبىڭ بار، مەن ئۇلارنىڭ بىرىنمۇ كۆرمىدىم.

ــ ھازىر ئۇلار سىلەرنى يوشۇرۇن كۆزىتىۋاتىدۇ. قاراۋۇللۇقتا ئاشكارا تۇرمايدۇ.

مەتسىدىق جەۋلانىڭ: «ئىككى كۈندىن بېرى كېچىدە چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىلەرنىڭ ئۆيىگە قاتىرىدىڭ، بۇنىڭدىنمۇ تان» دەپ ۋارقىرىغىنىنى ئەسلەپ قالدى. توغرا، مەتسىدىق ئەتراپىغا نەچچە قېتىم سىنچىلاپ قاراپ، ئېھتىياتچانلىق بىلەن ئۇلارنىڭكىگە بارغان تۇرسا، لېكىن جەۋلان پال سالغاندەكلا بىلىۋاپتا. ئۇلارنىڭ مىنبىڭلارنى يوشۇرۇن قويغىنى راستكەن ــ دە...

ــ ھە، نېمىگە ھاڭقىيىپ تۇرىسەن، ماڭمامسەن؟

ــ پۇلنى مەن ئالسام، سەن نېمىگە شۇنچە كۈچەپ كېتىسەن؟

ــ مېنىڭمۇ چاۋاركامدىن ئالىدىغان نۇرغۇن پۇلۇم بار...

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

— نېمە، سېنىڭ؟ ھىھىي، — مەتسىدىق مەسخىرە بىلەن دىمىغىنى قاقتى، — نەشە پۇلى ئالغىنىڭغا خۇش بولە سولتەك.

— مەن دادامدىن قالغان بىر قاشتېشىنى ساتقان تۇرسام، ئىشەنمىسەڭ ھازىرلا بارغاندا سوراپ باق، ئۇ پۇلنى ئالسام سېنىڭ ھېلىقى 82 سوم پۇلۇڭنىمۇ بېرىۋېتىمەن.

— سېنىڭ ئۇ گېپىڭگە جىن - شاياتۇنلارمۇ ئىشەنمەيدۇ، — مەتسىدىق ئاچچىقىدا يەرگە تۈكۈردى، — بىر پۇلنىڭ كۆزىدىن مىڭ ئۆتىدىغان ھابىلاخۇن، تېخى مېنىڭ پۇلۇمنى قايتۇرۇپ بېرەرمىش!

— شۇنداق دېگىنىڭ بىلەن چاۋاركام بۇ گەپنى ئاڭلاپ ماڭا كايىپلا كەتتى. ئۆز ئادەملەرنى قاقتى - سوقتى قىلىپ مەنمۇ ئوبدان قىلماپتىمەن.

— چاۋاركام زادى نەدە؟

— قۇم يېيىغدىن ئۆتسەكلا بارىمىز، بىزنى يۇلغۇنلۇقتا ساقلىماقچى.

— نېمە، يۇلغۇنلۇقتا؟

— ۋاي بارساڭ بار، بارمىساڭ بارما ئاكا، پۇلۇڭنى ئېلىۋال دېسىمۇ نېزىقايدىكىنا، لېكىن بۇنىڭدىن كېيىن چاۋاركامنى ئىزدىگۈچى بولما، ئەتراپنىڭ ھەممىسى ئايغاقچى!

ھابىل بىر نەچچە قەدەم مېڭىشى مەتسىدىق ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ئەگەشتى. ئۇنىڭ يۈرىكى ئېغىپ، بىر ئەنسىزچىلىك پۈتۈن ۋۇجۇدىغا چاپلىشىۋالغان بولسىمۇ، پۇلنىڭ مېھرى ئۈستۈن كەلدى. ئۆتكەندە چاۋار: «سەن مېنىڭ تۇغقىنىم تۇرساڭ، سېنىڭ تەلىپىڭدىنمۇ ئارتۇق، كۆڭلۈڭ تىنغۇدەك بېرىمەن، ھەتتا ھابىل ئالداپ ئېلىۋالغان پۇلنىمۇ قوشۇپ بېرىمەن» دېگەن ئىدى. تېخى سائادەت چېغىدا: «كۆك تاشلىق خاتىرە بىلەن قورقۇتۇپ، جىقراق پۇل ئۈندۈرۈۋالايلى» دېمىگەن ئەمەسمىدى. ئەمما، بۇ خاتىرە ھازىر يېنىدا بولمىسا قانداق

قىلغۇلۇق؟ ئەگەر چاۋار: «خاتىرىنى ئەكەلمەپسەن» دەپ پۇلنى بەرمىسە، خاتىرىنىڭ قەيەردىلىكىنى دېيىش كېرەك. ئۇنىڭغىمۇ ئۇنىمىسا «خاتىرە بار يەرنى پاش قىلمەن» دېسىلا بولمىدىمۇ؟

ـــ ھىم، ـــ دېدى سۆگەت ئۇستىدىكى ئىمىن، ـــ ھابىل قارا مەدەك بىكارغا يوغان سۆزلىمەپتىكەن ـ دە، مەتسىدىققا يوشۇرۇن بېرىدىغان قانداق پۇلدۇ؟ تېخى بەك كۆپمىش. خەپ، سەنلەر پۇلنى ئېلىپ قايتقاندا، «تەشكىلگە پاش قىلمەن» دەپ تۇرۇپ، ئىككىڭدىن شېرىنكانە ئالمايدىغان بولسام.

ئىمىن سۆگەتتىن سىيرىلىپ يەرگە چۈشتى. ئۇ ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن شەپە چىقارماي، قۇمغا يۇمشاق دەسسەپ، توغراق، يۇلغۇن، قومۇشلۇقلارنى دالدا قىلىپ ئارقىدىن تاپ بېسىپ ماڭدى. مەتسىدىق بىلەن ھابىل قۇم يېيىغدىن ئايلىنىپ ئۆتۈپ پەس قۇملۇقتا كېتىۋاتاتتى. ھابىل پات ـ پاتلا توختىۋېلىپ، ئىككىلىنىپ قېلىۋاتقان مەتسىدىقنى «ئەنە يۇلغۇنلۇققىمۇ كېلىپ قالدۇق، سەنزە ئەجەب تەرسا ـ دە» دېگەندەك ياغلىما گەپلەر بىلەن يۇلغۇنلۇققا ئېلىپ كەلدى. مەتسىدىق يۇلغۇن، تىكەنلىك زاغزاغ، بۆرە تاۋۇز، ئاق تىكەنلەر قاپلاپ كەتكەن قۇم دۆڭلۇكلىرىگە، ئاستىنى شامال كولاپ، كۆرمىڭلىغان يىلتىزلار ساڭگىلىشىپ تۇرغان بارخانلارغا، قۇرۇپ ـ قاغجىراپ، ئاجايىپ ـ غارايىپ مەخلۇقلارغا ئوخشاپ قالغان قېرى توغراقلارغا قاراپ پۈتۈن تېنىنى سوۋ باستى. ھابىلمۇ نېمە ئۈچۈندۇر قورقۇنچ ئىچىدە قالغاندەك قىلاتتى. ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن كەلگەن ئىمىنمۇ بىر ئېگىز قۇم دۆڭلۇكنىڭ كەينى بىلەن ئۆمىلەپ، يەر بېغىرلاپ كېلىپ، چوققىدىكى بىر تۇپ غۇزمەك يۇلغۇننىڭ دالدىسىغا يوشۇرۇندى. بۇ يەردىن يىگىرمە قەدەم ئارىلىقتىكى مەتسىدىق بىلەن ھابىلنىڭ باشلىرى يۇلغۇنلار ئۈستىدىن كۆرۈنۈپ تۇراتتى. قۇم بارخانلىرى زىچ جايلاشقان بۇ قۇم چاتقاللىقى كېچىكى تۇندە بەكمۇ جىمجىت بولغاچقا، ئادەتتىكى

گەپ ـ سۆزلەرمۇ ئېنىق ئاڭلىناتتى. چاۋارنىڭ تېخى يېتىپ كەلمىگەنلىكىگە ياكى تەييارلىقىنىڭ پۈتمىگەنلىكىگە كۆزى يەتكەن ھابىل مەتسىدىقنى گەپكە سېلىپ ۋاقىت ئۆتكۈزمەكچى بولدى.

ـــ مەتسىدىقكا، بايا تال بوستانغا ئېسىلىپ يۈرىسەن، باراڭدا ھازىرغىچە ئۈزۈمىڭ بارما؟

ـــ بۇ چاغدا باراڭدا ئۈزۈم نېمە قىلسۇن، كىر يايىدىغان ئارغامچىنى بىر كىم ئوغرىلاپ ئاچىقىپ كېتىپتۇ.

ـــ نېمە دەيسەنۇي، ئارغامچىنىمۇ ئوغرىلامدۇ؟

ـــ شۇنى دېمەمسەن، لېكىنزە، تاشپاختىدا ئەشكەن چىڭ ئارغامچا ئىدى.

ئارغامچىنىڭ گېپى بولۇنۇش بىلەن مەتسىدىقنىڭ كۆز ئالدىدا بۇنىڭدىن ئۈچ يىل ئىلگىرىكى بىر سۇيىقەستلىك ۋەقە ئايان بولۇشى ئۇنىڭ كۆزلىرى چەكچىيىپ، يۈرىكى ئاغزىغا تىقىلدى...

... كېچىكى تۈن ئىدى. چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىق، ھابىللار ئەترەتنىڭ كالىسىنى ئوغرىلاش ئۈچۈن توپلانغان بولۇپ، ھەممىسىنىڭ چىرايىدىن شۇملۇق ئالامەتلىرى ئەلەڭلەيتتى. چاۋار تۈرتەكلەنگەن ئارغامچىنى مەتسىدىققا تۇتقۇزدى:

ـــ بۇ ئارغامچا بىلەن كالىنى باغلىساڭ، ھاشىم گۇڭ ئۆزىنىڭ پېيىدە ئېسىلىپ قالىدۇ.

ـــ بۇ ئارغامچىنى مەن كۆرگەن، ـــ مەتسىدىق ھەيران بولۇپ ئارغامچىغا قارىدى، ـــ ھاشىم شۇجىنىڭغۇ دەيمەن، بۇ قانداق بولۇپ...

ـــ مەن بار يەردە، ـــ ھابىل غەلىتىلا ھىجايدى، ـــ بۇ كىچىككىنە ئىشقا ھەيران بولۇش كەتمەيدۇ...

ھابىلنىڭ گېپىدىن چاۋار، ئىگەمبەردىلەر كۈلۈپ كېتىشتى.

... كۆڭلىگە قورقۇنچلۇق گۇمان چۈشكەن مەتسىدىق بىردىنلا ھابىلنىڭ كارنىينى بوغدى.

ــ ئەس... ئەسلىدە ئارغامچىنى ئوغرىلىغان سەن ئىكەنسەن ــ دە! سەن... سەنلەر مېنى نېمە قىلىشماقچى ــ ھە؟!

ھابىل بىلەن مەتسىدىق ئىككىسى ياقا بوغۇشۇپ تۇرغىنىدا يۇلغۇنلۇق ئىچىدىن ئۆمىلەپ چىققان چاۋار تۈيدۇرماي كېلىپ، كىرمەكلەنگەن ئارغامچىنى مەتسىدىقنىڭ بوينىغا شارتلا سالدى ــ دە، بىرلا كۈچەپ تارتىپ ئۇنى يەرگە گۈپپىدە يىقىتتى. دۇم بولۇپ قالغان مەتسىدىقنىڭ دۇمبىسىگە مىنۋالغان چاۋار ئارغامچىنى بارغانسېرى چىڭىتماقتا ئىدى. نەپەس ئالالماي قالغان مەتسىدىق تېخىمۇ قاتتىق سىلكىنىپ، تېپىرلاپ قۇملارنى تىلغۇەتتى. جان تالىشىشنىڭ ئاچچىقلىقىدىن شۇنچە يوغان ھەم بەردەم چاۋارمۇ ئۇنىڭ ئۈستىدىن ئاغدۇرۇلۇپ چۈشۈشكە تاسلا قالدى. ئۇ غەزەپ ئاچچىقىدا ۋارقىرىدى:

ــ پۇتنى مەھكەم باس!

يوشۇرۇنۇپ تۇرغان ئىمىن تازنىڭ كۆزلىرى ئالىيىپ ئېغىر ھاسىراپ ئاغزىنى مەھكەم قاماللىۋالدى. لېكىن، جان قىيىلىش ئالدىدا تۇرغان مەتسىدىقنىڭ كاللىسىدىن زۇلالنىڭ:

ــ «قۇسماق تەس كېلىپ سۈيىقەست قىلمىسلا بولاتتىغۇ» دېگەن ئاگاھلاندۇرۇشى بىلەن جەۋلانىنىڭ:

ــ «مەنپەئەت دېگەن تولىمۇ تاتلىق نېمە، ئۇنىڭ ئالدىدا كىشىنىڭ جېنى ئىتنىڭ جېنى...» دېگەن سۆزلىرى خىرە ــ شىرە ئۆتتى.

بېشى قۇمغا پېتىپ، بارغانسېرى تۇنجۇقۇپ قېلىۋاتقان مەتسىدىق بىردەم خارقىراپ، بولجۇنۇپ، تېپىرلاپ بېقىپ ئاخىر جىمىپ قالدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە مىنىپ ئولتۇرغان چاۋار خىلىدىن كېيىنلا سىرتماقنى بوشىتىپ ئورنىدىن تۇردى. ئۇ مەتسىدىقنى ئوڭدىسىغا ئۆرىگەن ئىدى. ئۇنىڭ چەكچىيىپ

قېتىپ قالغان كۆزلىرى، قان ئارىلاش، ماغزاپ قايتىغان ئاغزى ھەم پۈت ـ قوللىرىنى تاشلاپ ياتقان جەسەت سۈرىدىن قورقۇپ كەتكەن ھابىل غال ـ غال تىترەۋاتاتتى. چاۋار مەتسىدىقنىڭ يانلىرىنى ئاختۇرۇپ ھېچنېمە تاپالماي ھابىلغا شارتلا قارىدى:

ـــ كۆك تاشلىق خاتىرە يوق تۇرىدىغۇ؟

ـــ م... مەن دېگەنىدىم... يېنىدا با... بار ئوخشايدۇ دەپتىمەن.

ـــ ھەي مەدەك، ئۆيدىن چىققاندا سورىمىغانمىدىڭ؟

ـــ سو... سورىغان... قوي... قوينۇمدا بار، دېگەندەك قىلغان...

ـــ ھەي مۇناپىق، مەن ساڭا شۇنچە نۇرغۇن پۇل بەرگەندىن كېيىن ئىشنىمۇ كۆڭۈل سۇ ئىچكۈدەك قىلساڭ بولمامدۇ؟

قۇم دۆڭلۈكى ئۈستىدىكى ئىمىن تاز جالاقلاپ تىترىگىنىچە: ھابىلغا بېرىدىغان شۇنچە نۇرغۇن پۇل قاتىللىق قىلىش ئۈچۈن ئىكەن ـ دە، دەپ ئويلىدى. «بەش قىز ئالغۇدەك»، «مېھمانسارای سالغۇدەك» كۆپ پۇلغا ھېرىس قىلىۋاتقان ئىمىن پۇل بەرگەننى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈش ئۈچۈن قاتىللىق مەيدانىغا بويۇنداپ قارىدى.

ـــ چا... چاۋاركا... ـــ ھابىل قورقۇپقىنا كۈچۈكلەندى، ـــ ئەم... ئەمدى، مېنىڭ قالغان ھەققىمنى بېرىۋەتكەن بولسىلا، مەن... مەن كېتەي.

ـــ نېمىگە ئالدىرايتتىڭ، ـــ چاۋار يۇلغۇنلۇق ئارىسىدىن قىسقا دەستىلىك تۆمۈر كۆرەكنى سۇغۇرۇۋېلىپ، ھابىلغا تۇتقۇزدى، ـــ بۇ دېگەن قۇملۇق، ئاسانلا كولىۋېتىمىز، قېنى مۇشۇ بارخان تۈۋىگە بىر ئورەك كولا.

ـــ نېمە، كۆمۈۋېتىمىزما، ئەسلىي ئۆزىنىڭ ئارغامچىسىدا...

ـــ توغرا، ئۆزىنى ـ ئۆزى ئېسىۋالغان قىلماقچى ئىدۇق، لېكىن، ـــ چاۋار كۈنچىقىش تەرەپكە قارىدى، ـــ تاڭ سۈزۈلۈپ

قالسا چاتاق، ئولگۈرەلمەيدىغان ئوخشايمىز، قېنى تېز بول. ئەمما، ئېسىڭدە بولسۇن، ئەتە ئەتىگەندە «مەتسىدىق قاچتى» دېگەن گەپنى تارقىتىشنى ئۇنتۇما.

— ما... ماقۇل چاۋاركا، دېگىنىڭزدەك قىلاي... مېنىڭ قالغان پۇلۇم بىلەن ئاشلىق بېلىتىنى...

— بۇ يەرنى كولاپ بولغاندىن كېيىن چوقۇم بېرىمەن.

— ۋاي - ۋۇي، شۇنچە چوڭ ئىشقا ئارىلىشىپ قالدىم. ئەمدىلىكتە قاچالامدىم، كولاپ بەرسەم بولىدىغاندۇ.

— چاۋاركاڭ گومىنداڭ جازالاش ئەترىتىدە ئىشلىگەنده بۇنداقلاردىن كۆرمىگىنى يولغا سالغان، ئۇنىڭ قولىدىن ھەر بالا كېلىدۇ، قاچمەن دېيىشىڭ خام خىيال، — چاۋار يەنە ئىككى باغلام پۇلنى چىقىرىپ بېرىدۇ، — ئەمدى بىر باغلام پۇل بىلەن ئاشلىق بېلىتىنى ئورەكنى كولاپ، مەتسىدىقنى كۆمۈپ بولغاندىن كېيىن بېرىمەن.

— رەھمەت چاۋاركا، رەھمەت، — ھابىل پۇلنى قوينىغا سالدى، — سىزنىڭ مىجەزىڭىزنى بىلىپ تۇرۇپ، يولۇاسىنىڭ بۇرۇتىنى يۇلغاندەك ئىش قىلارمەنمۇ؟

— مېنىڭ كىملىكىمنى ئوبدان بىلىۋال، مەن ئابدۇش جودا بولىمەن... مەتسىدىقتەك ماڭا يۇزسىزلىق قىلغانلارغا قىلچە رەھىم - شەپقەت قىلىپ ئولتۇرمايمەن.

قۇم بارخان تۇۋىنى كولاۋاتقان ھابىل كۆز چاناقلىرى پۇلتىيىپ، ھېلىھەم ئاغزىدىن قان - كۆپۈك بۇزۇلداپ چىقىۋاتقان مەتسىدىقنىڭ جەسىتىگە قارىغاندا، ئابدۇش جودانىڭ سۆزىدىن پۈتۈن تېنى قارا تەرگە چىلىشىپ قالدى. ئۇ ھەرقانچە ئەسكىلىكلەرنى قىلىپ باققان بولسىمۇ، ئادەم ئۆلتۈرۈپ باقمىغان ئىدى. رەھىمدىل، قولى ئوچۇق مەرد ھاتەمدەك، دەپ بەيئەت قىلىپ كەلگەن ئادىمى كەسپىي قاتىل، ياۋۇز مەلئۇن، خەلق دۈشمىنى ئىكەنلىكىنى بىلىپ يەتكىنىدە، ياش ھاياتىنىڭ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتاب تورپىكتى
ئۇيغۇرچە كتاب تورپىكتى بىڭى تادرىسى

قاپقاراڭغۇ گۆر ئىچىدە ئۆتۈپ كەتكەنلىكىدىن تاراملاپ ياش تۆكتى. ئۇ ئەمدى ئاچچىق ياشلىرىنى دەريا ـ دەريالاپ تۆكسىمۇ قانغا بويالغان ۋۇجۇدىنى، تەنلىرىدىكى قارا داغلارنى يۇيۇشقا ئاجىزلىق قىلاتتى. ئادەم دېگەن ئەنە شۇ! ھارام مەنپەئەت، قارا نىيەت تەمەسىدە يۈرگەنلەر ھەر كويلاردا بولىدۇ، لېكىن ھالالنىڭ جاپاسىدىن ھارامنىڭ ئازابى دەھشەت ئىكەنلىكىنى ئويلىمايدۇ. بۇ دۇنيانىڭ ئۆتنە ئالەم ئىكەنلىكىنى ھەرگىز ئەسلىرىگە ئېلىشمايدۇ. شۇنداق! بۇنداقلارنىڭ ئۆمۈر مەنزىلىدە باسقان ھەر قەدىمى دەككە ـ دۈككە، قورقۇش، ۋەھىمە، ئەنسىزچىلىك ئىچىدە ئۆتىدۇ!

پۇت ـ قوللىرىدا مىسقالچە مادار قالمىغان، بىر تاغار گۆشتەك ئېغىرلىشىپ كەتكەن ئىمىن مېڭىپ، ئۆمىلەپ، يۇمىلاپ بولسىمۇ ئارقىغا يانالمىدى. قىسقىسى ئۇ مىدىرلاشقىمۇ قورقۇپ، قانلىق مەيدانغا قاراپ ياتاتتى. ئۇ تۇيۇقسىزلا چاۋارنىڭ مەتسىدىقنىڭ قولىدىن سۆرەپ بەلگىچە كولانغان ئورەك ئالدىغا ئېلىپ كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ قالدى.

ـــ مانى ئۆرەككە تاشلاپ، كۆمۈۋېتىپ، ئاندىن كەتسەڭ بولىدۇ.

زۇۋانى تۇتۇلۇپ قالغاندەك بولۇپ قالغان ھابىل مەتسىدىقنىڭ ئىككى قولتۇقىدىن كۆتۈرۈپ، ئورەك تەرەپكە مېڭىشى چاۋار پىچىقىنى چىقىرىپ، ئۇنىڭ ئارقىسىغا كەلدى ـ دە، بىقىنىغا بىر ئۇرۇش بىلەن پىچاقنى دەستىسىگىچە پاتۇرۇۋېتىپ يەنە تارتىۋالدى. ۋارقىراشقىمۇ ئۈلگۈرەلمىگەن ھابىل قۇمدىلا تىزلىنىپ قالدى. ئۇنىڭ قوينىدىكى پۇللارنىڭ ھەممىسىنى ئېلىپ ئۆزىنىڭ قوينىغا سالغاندىن كېيىن ئېڭىكىدىن قايرىپ تۇرۇپ كارنىيىغا پىچاق سۈردى! قان شارىلداپ ئورەككە تۆكۈلۈۋاتقاندا، نەدىندۇر «ھا!...» دەپ قىسقىلا توۋلىغان ئاۋازنى ئاڭلاپ قالغان چاۋار پىچىقىنى قۇمغا سانجىپ قويۇپ، ئەتراپقا

تېڭىرقاپ قاراپ قالدى. لېكىن، ئۇ ھۇۋقۇشنىڭ «ھۇۋ، ھۇۋ» دەپ سايرىغان ئاۋازى بىلەن يېقىنلا بىر يەردە قانات قاققانىدەك شەپىلەرنى ئاڭلاپ، كۆڭلى ئارامىغا چۈشتى ـ دە، ھابىلنىڭ جەستىنى ئورەككە ئىتتىرىۋەتتى. ئۇ دۆۋىلەنگەن قۇملارنى شۇنداق تېزلىك بىلەن ئىتتىرىپ ئورەكنى تىندۇرۇۋەتتى.

ـــ ھابىل، سەن سادىق ئىت ئىدىڭ! «ئال...» دەپ بولغۇچە جان يېرىگە ئېغىز سالاتتىڭ، ـــ چاۋار ئىزناسىمۇ يوق قەبرىگە قاراپ تۇراتتى، ـــ لېكىن جىق ئىشلارنى بىلىپ كەتتىڭ، ھاشىم ۋەقەسىدىن، قۇم بارخانلىرىغا مال ـ دۇنيا كۆمۈش، قىر دەريا سايلىقىغا ئاشلىق يۆتكەش، لەيلىنى يامان جاڭگالدا ئېزىقتۇرۇش، مەتسىدىقتەك ئاسىي بەندىنى بۇ دۇنيادىن ئۈزىتىپ قويۇشقا قەدەر جەريانداا كۆپ ئىشلارغا ئارىلاشتىڭ... سەن ھاشىمنىڭ قورۇسىدىن ئارغامچا ئوغرىلىغان كۈندىن باشلاپلا سېنى باقىيغا ئۈزىتىش ئويۇم بار ئىدى. شۇنداقتىمۇ بۈگۈنگىچە ياشۇالدىڭ... لېكىن بۇ ئۇچ يىلدا مەن دەككە ـ دۈككىدە ياشاپ كەلدىم. مۇنداق بولسا ياخشى بولمايدۇ ـ دە، راستىمۇ ھابىل!

يوشۇرۇنۇپ ياتقان ئىمىن كاسىلداپ تۇرغان ئېڭىكىنى قاماللىغىنىچە ئورنىدىن تۇرۇپ ئۆمىلەپ قاچماقچى بولغانىدى. قوللىرى پۈكۈلۈپ يەنە ئورنىغا يېتىپ قالدى. شۇڭا، ئۇنىڭغا چاۋارنىڭ كېتىشىنى كۈتمەكتىن باشقا چارە قالمىدى. ئەمدىلىكتە چاۋار مۇشۈكتەك تېز ھەرىكەتكە چۈشتى. ئۇ مەتسىدىقنىڭ جەستىنى سۆرەپ يول ئۈستىگە ئاپىرىپ قويغاندىن كېيىن تىلغانغان قۇملارنى گۇرجەكتە تۈزلىدى. ئاندىن گۇرجەكنى يۇلغۇنلۇق ئىچىدىكى قۇمغا كۆمۈۋېتىپ، بىر تۇپ يۇلغۇندىن سۈپۈرگە بولغۇدەك شاخنى يىرىۋالدى. چاۋار ئارقىچە مېڭىپ قاتىللىق مەيدانىدىكى ئىزلارنى، ھەتتا ئىزناسىز قەبرىگىچە سۈپۈرۈپ، ئادەم ئاياغ باسمىغاندەك قىلىۋەتكەندىن كېيىن مەتسىدىقنىڭ جەستىنى مۇرىسىگە

ئېلىپ يۈلغۇنلۇقتىن ئۈزىدى. شۇنداقتىمۇ يۈلغۇن شۇنىڭدا ئىزىنى ئۆچۈرۈپ مېڭىپ قۇم يېيىغنىڭ ئارقىسىدىكى چوڭ يولغا چىققاندىلا شاخنى تاشلىۋەتتى. تەرلەپ ھەم ھاسىراپ كەتكەن چاۋار ئەنسىزلىك ئىچىدە يۇگۇرۈپ، قۇم يېيىغنىڭ مەھەللىگە يېقىن ئالدىغا ئۆتۈپ، جەسەتنى يەرگە تاشلىدى. ئۇ ئالدىراپ ـ تېنەپ مەتسىدىقنىڭ ئايغىنى سېلىپ ئۆزى كىيدى. ئۆزىنىڭ ئايغىنى يول چېتىدىكى ئوت ـ چۆپ ئارىسىغا يوشۇرۇپ قويدى. مەتسىدىقنىڭ ئايغى پۇتىنى قىستىغان بولسىمۇ، جەسەتنى كۆتۈرۈپ، قۇم يېيىغ دۆڭلۇكنىڭ ئۇستىدىكى بىر نەچچە تۈپ توغراق تۈۋىگە ئېلىپ كەلدى. چاۋار ئەتراپقا راسا قارىۋەتكەندىن كېيىن ئېگىلىپ تۇرغان چوڭ شاخقا يامىشىپ چىقىپ، ئۇچى كىرمەكلەنگەن ئارغامچىنى باغلىدى. ئۇ توغراقتىن سىيرىلىپ چۈشۈپ ئايغىنى سالدى ـ دە، مەتسىدىققا كىيگۈزدى. ئاندىن جەسەتنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، بوينىغا سىرتماقنى سېلىپ قويۇۋەتتى. جەسەت بىردەم پۇلاڭلاپ توختاپ قالدى. چاۋار شالاڭ ئۆسكەن يولغۇن تۈپلىرىدىن بىر شاخنى سۇندۇرۇپ پاشنىلىق ئاياغ ئىزىنى ئۆچۈرمەي، ئۆزىنىڭ يالاڭ ئاياغ ئىزىنى سۈپۈرۈپ ئارقىچە ماڭدى. ئىز ئۆچۈرۈپ شۇ ماڭغىنىچە قۇم يېيىغنىڭ ئارقىسىدىكى تېخى بايىلا ئۆز ئايغى بىلەن جەسەت كۆتۈرۈپ ماڭغان چوڭ يولغا چۈشتى. بۇ يولدىكى ئىزلارنى ئەتە سەھەردىلا جاڭگالغا ئوتۇنغا ماڭغان، ئوتۇن بېسىپ قايتقان ئات ـ ئېشەك ھارۋىلار ئۆچۈرۈپ تاشلايتتى. چاۋار قۇم يېيىغنى ئايلىنىپ، يوشۇرۇپ قويغان ئايغىنى كىيدى. ئۇ قۇم يېيىغ ئۇستىدىكى توغراقلارغا قارىغان بولسىمۇ، مەتسىدىقنىڭ قارىسىنى كۆرەلمىدى. چاۋار تۈيۇقسىزلا يەرگە شالاقتىدە تۈكۈرۈپ:

ـــ جەۋلان دېگەن ئاتىكاچىنىڭ تاماشىسىنى ئەتە كۆرىمەن، ـــ دەپ ۋارقىرىدى. چۈنكى، ھەپتە بۇرۇن ھابىل يېزىلىق ھۆكۈمەت

ئىنتىزام تەكشۈرۈش ئىشخانىسىنىڭ «پاش قىلىش» ساندۇقىغا بىر خەت سېلىۋېتىپ كەلگەندى. مەتسىدىقنىڭ ئۆلۈمى ئۇ خەتكە مۇستەھكەم ئىسپات بولالايتتى. «ھەممە ئىشنى ئېپى - جېپى بىلەن سەرامجان تۈگەتتىم» دەپ كۆڭلى ئارام تاپقان چاۋار ئېھتىياتچانلىق بىلەن ھەممە نەرسىگە زەن سېلىپ كەنتكە كىرىپ كەتتى.

چاۋار خاتىرجەم ھالدا بولجالىقتىكى چوڭقۇر ئېرىققا يېتىپ كەلگەندە ئوتتۇرا كېچە بولۇپ قالغانىدى. كامالنىڭ ھويلىسىدا توي تەييارلىقى قىلىۋاتقان ياشلارمۇ ئىلگىرى - ئاخىر قايتىشۋاتاتتى. كامال ئەڭ ئاخىر قايتقان ھاشىم بىلەن جەۋلاننى ھويلا ئالدىغىچە ئۇزىتىپ چىقتى. ئۇلار ئۆگۈنلۈككە بولىدىغان تويىنىڭ كەم - كۈسلىرى ھەققىدە بىردەم مەسلىھەتلىشىۋالغاندىن كېيىن ھاشىم كامالغا:

— تويغا ئېلىپ كەلگەن گۈرۈچ، بۇغداي، ماي ھەم قويلار بار، شۇڭا كېچىچە سەگەكرەك ياتقىن، — دېدى. جەۋلانمۇ بەزى ئەھۋاللارنى ئەسكەرتىپ قويدى.

— ھەر ھالدا ھوشيار بولغان ياخشى، ھازىر كەنت ئىچى تىنچ ئەمەس، بەزىلەر قۇتراۋاتىدۇ.

— خاتىرجەم بولۇڭلار، — دېدى كامال، — مەتنىياز كەلمەكچى، ئىككىمىز ھويلىدىكى سۇپىدا ياتىمىز.

جەۋلان بىلەن ھاشىم كامال بىلەن خوشلىشىپ بىللە كېتىشتى. ھاشىم ئىگەمبەردىنىڭ كامالەتكە «جەۋلان بىلەن يېقىنكەنسىز، ئۇنىڭغا دەپ مېنى قۇتقۇزۇۋېلىڭ» دەپ يېلىنغانلىقىنى سۆزلەپ بېرىشى جەۋلاننىڭ جۇدۇنى ئۆرلەپ چېچىلىپ كەتتى:

— ھېلىغۇ كامالەتكەن، ئانام بىلەن دادام يېلىنسىمۇ بىكار، قۇمتامدىكى نامرات، بىچارە دېھقانلار كۆز ئالدىمغا كەلسىلا، ئۇچ بۆرىنى بوغۇپ ئۆلتۈرۈۋەتكۈم كېلىدۇ.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىڭى نادىرىسى

ـــ ئۇنداقتا كامالەتنى، ـــ ھاشىم ئىتتىكلا جەۋلانغا قارىدى، ـــ ئۇنى ھەر ھالدا ئازابلاپ قويماڭ. ھېچنېمىسى يوق يېتىم قىز ئەمەسمۇ.

ـــ ھاشىمكا، بۇنىڭدىن كېيىن كامالەت بىلەن مۇناسىۋەتكە دىققەت قىلىمەن، ـــ جەۋلان ئېغىر تىنىپ قويدى، ـــ ھېسسىياتقا بېرىلىپ كەتسەم بولمىغۇدەك، ئەيسايۇپكامنىڭ دېيىشىگە قارىغاندا سالاھىيىتىمنى، ۋەزىپەمنى ئۇنتۇپ قالسام بولمىغۇدەك.

بۇگۈن چۈشتىن كېيىن ھويلىدا ياشلار ئوتتۇرىسىدا چاقچاق بولۇنغاندا كامالەتنىڭ قىزىرىپ ئۆرۈك ئارقىسىغا ئۆتۈۋالغانلىقىنى كۆرگەن ئەيسايۇپ جەۋلاننى باغقا ئەكىرىپ خېلى قاتتىق گەپلەرنى قىلىۋەتكەنىدى. بەزىلەر جەۋلان بىلەن كامالەتنىڭ كېچىلەردە قۇملۇقلار ئارا يۈرگەنلىكى، ناشايان ئىشلارنى قىلغانلىقى، دېھقانلارنىڭ غەزىپى كەلگەنلىكى ھەققىدە يېزىلىق ھۆكۈمەتكە مەلۇمات يوللىغانىدى. بۇنى دەستەك قىلغان خاس خادىم نەسرۇللا «دېھقانلارغا يامان تەسىر بەردى»، «خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ يۈزىنى تۆكتى، قايتۇرۇپ كېلىش كېرەك» دەپ پارتكومغا بېسىم ئىشلىتىپ، داۋراڭ سالدى، ھەتتا پاش قىلىش خېتىدە: «جەۋلان خىيانىتىڭ ئۈچ قېتىم ئېتىشقا يېتىدۇ»، «قولۇڭغا كويزا چۈشكەندە پۇشايمان قىلساڭمۇ ئۈلگۈرەلمەيسەن»، «باشقىلارنى پاش قىلمىساڭ جىنايىتىڭ ئېغىرلايدۇ...» دەپ قورقاق سېلىپ، قىستاپ ئىقرار قىلدۇرۇپ، باشقىلارنى ئۆلۈۋېلىشقا قىستىغان... شۇڭا، بەزىلەر ياشاشتىن ئۈمىدىنى ئۈزۈپ، نەچچە كېچىلەر يىغلىغان...» دەپ يېزىلغانىدى.

قايناپ، ۋارقىراپ، تىتىلىدەپ كەتكەن ئەيسايۇپنىڭ غەزەپ ئاچچىقى كەلگەنلىكى قوشۇمىسىغا قارا چۈمۈلىدەك يىغىلىۋالغان قوشۇما قاشلىرىدىن بىلىنىپ تۇراتتى:

ـــ ئۇچ ئەبلەخكە تۇتىدىغان ساپاق بولۇپ بەرمە، كامالەت دېگەن قانجۇقنى يېنىڭغا يولاتما. باشقىلارغا قورقاق سالماي، پاكىت سۆزلە، ئۇقتۇڭمۇ، ـــ دېدى ئەيسايۇپ قوللىرىنى شىلتىپ، ـــ سېنىڭ ھەربىر سۆزۈڭ ھۆكۈمەتكە، خىزمەت گۇرۇپپىسىغا ۋەكىللىك قىلىدىغانلىقىنى ئۇنتۇپ قالما!

جەۋلانىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغان ھاشىم خېلى بىر يەرلەرگىچە ئۇندىمەي ماڭدى. ئۇ رەزىل كۆچىلەر بىلەن بولغان كۈرەشنىڭ يۇقىرى پەللىگە كۆتۈرۈلۈۋاتقانلىقى ھەم ئۇلار بارلىق ئامال ـ چارىلەرنى ئىشلىتىپ جان تالىشىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى.

ـــ مۇنداق دەڭ، ـــ ھاشىمنىڭ قاپاقلىرى تۇرۇلدى، ـــ بۇ چاۋارنىڭ ياكى ئىگەمبەردىنىڭ قىلغان ئىشى. ئۇلار سىزنى قۇمتامدىن يۇلۇپ تاشلىماقچى! قورقتىڭىزمۇ؟

ـــ قىزىقكەنسىز ھاشىمكا، مەن نېمىشقا قورقىدىكەمەن؟ پارتىيىمىز «سىياسەت ۋە تەدبىر، پارتىيىنىڭ ھاياتى» دېگەن ئاتالغۇنى بىكارغا ئوتتۇرىغا قويمىغاندۇ؟ ـــ جەۋلان سەل قىزىشىپ قالدى، ـــ مېنىڭ قىلغانلىرىم سىياسەتنى ئىجرا قىلىش يولىدىكى تەدبىر! مەن تەدبىر ئارقىلىق ئۇلارنى يۇمشىتىمەن. يولى كەلگەندە قورقاق سالىمەن... ئەمما، سۇلھى ـ مادارا قىلمايمەن!

ـــ ياخشى، مەن سىزنىڭ مۇشۇنداق كەسكىنلىكىڭىزنى ياقتۇرىمەن، خۇدا ساقلىسۇن، گال پىچاق كادىرلاردىن!

ـــ ئەمما، ھاشىمكا، ـــ جەۋلان چوڭقۇر تىنىپ قويدى، ـــ مەنمۇ سەل تاپتىن چىقىپ كېتىپتىمەن. كامالەتتىن ئۆزۈمنى تارتمىسام بولمىغۇدەك.

ـــ ئۇنداقتا كامالەتكە بەرگەن ۋەدىڭىز چۇ؟

ـــ بۇ سوئالىڭىزغا مەن ۋەزىپەمنى ئادا قىلىپ بولۇپ، قۇمتامدىن كېتىدىغان چېغىمدا جاۋاب بەرسەم بولامدۇ؟

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

— چۈشەندىم، — ھاشىمنىڭ چىرايى ۋىللىدە ئېچىلدى، — مېنىڭ ئويلىغىنىمدەك جاۋاب بولدى.

ھاشىم جەۋلانىنى كەنت تەشكىلى قورۇسىغا كىرگۈزۈۋەتكەندىن كېيىن قايتىپ كەتتى. كېچە ئادەمنى سۈر باسقۇدەك جىمجىت بولۇپ، ئىشخانا، ئامبار ئۆگزىلىرىدە تۇرغان مىنبىتىلار خۇددى گىگانت ھەيكەللەرگە ئوخشايتتى. بوغالتىر ئىشخانىسىنىڭ سارغۇچ يورۇپ تۇرغانلىقىنى كۆرگەن جەۋلان كېچىك ئەگۈن ئارقىلىق يان قورۇغا ئۆتتى. كامالەت كەنتنىڭ بوغالتىرلىق ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئالغاندىن بېرى، تۈل خوتۇن ھۆرىخان سەپرانىڭ ئۆيىدىن ئىشخانىغا كۆچۈپ كېلىۋالغانىدى. جەۋلان ئۆگزىدە قاراۋۇللۇق قىلىۋاتقان ئىككى مىنبىتىغا قولىنى كۆتۈرۈپ سالام ئىشارىتى قىلغاندىن كېيىن ئىشخانا ئىشكىنى چەكتى. «كىرىڭ، ئىشىك ئوچۇق» دېگەن ئىجازەتنى ئاڭلاپ، ئۇ ئىشخانىغا قەدەم ئالدى. كامالەت گاز لامپا يورۇقىدا كەرگىگە تارتىلغان ئاپئاق يىپەك قوليا‌غلىققا گۈل كەشتىلەۋاتاتتى. ئۇ جەۋلاننى كۆرۈپلا قىزارغىنىچە كارىۋىتىدىن تۇرۇپ، كەرگىنى ئارقىسىغا يوشۇرۇۋالدى.

— ھەممە ياشلار توي تەييارلىقى قىلىۋاتسا، سىز غېپىدە كېتىپ، بۇيەردە يىگىتىڭىزگە سوۋغات تەييارلاۋېتىپسىز ـ دە، ئەكېلىڭا كۆرۈپ باقاي.

جەۋلان ئۇتتۇرلا گەپ قىلىپ قىزنىڭ كۆڭلىنى رەنجىتىشنى خالىمىدى. شۇڭا، ئۇ چاقچاق ئارقىلىق مەقسىتىنى ئۇقتۇرۇشنى لايىق كۆردى. كامالەت ئەقىللىق قىز، «ئەقىلغا ئىشارە، يامانغا جۇۋالدۇرۇز» دېگەندەك، ئۇ جەۋلاننىڭ چاقچاقلىرىدىن ئىشىنىڭ تېگىگە يېتەلەيتتى.

— ياق كۆرسەتمەيمەن، — كامالەت يەر بېقىپ تۇراتتى، — مېنى زورلىماڭ.

— ئەمىسە يىگىتىڭىز كىم؟ ئۇنىغۇ دەپ بېرەرسىز؟

ـــ دېمەيمەن، ـــ كامالەت كارىۋىتى تەرەپكە مېڭىشى جەۋلان كەرگىنى شارتلا تارتىۋالدى.

ـــ پاھ، بۇ بىر جۈپ قىزىل گۈل نېمىدېگەن چىرايلىق كەشتىلەنگەن، ۋۇي، كۆزلىرىڭىز ياش يۇقى تۇرىدىغۇ.

ـــ بىر قانچە كۈنلەر بولدى، ماڭا گەپ قىلىش ئۇياقتا تۇرسۇن، قاپىقىڭىزنىمۇ ئاچمايسىز.

ـــ كامالەت، ئارىمىزدىكى مۇناسىۋەتنى خاتا چۈشىنىپ قالماڭ، بىز دېگەن دوست ھەم ئىنقىلابىي خىزمەتداش.

ـــ ئۇرۇمچىگە ئاپىرىپ ئوقۇتمەن دېگەنلىرىڭىز چۇ؟

ـــ ئۇ ۋەدىمدە چوقۇم تۇرىمەن. لېكىن، ئوقۇشىڭىزغا يارىدىم قىلىمەن، دېگەنلىك ياخشى كۆرىمەن دېگەنلىك ئەمەستۇ؟

ـــ سىز... سىز... مېنى راستىنلا...

ـــ خوش كامالەت، مەندىن رەنجىمەڭ...

جەۋلان چىقىپ كەتتى. ئۇنىڭ ئارقىسىدىن يۇگۈرۈپ چىققان كامالەت بىراۋلار قاراڭغۇلۇقتا غايىب بولغانغا قەدەر قاراپ تۇرۇپ، كۆزلىرىدىن تۆكۈلۈۋاتقان ياشلارنى پەقەتلا سەزمىدى. ئەمما، ئەگۈندىن ئارقىغا قارىماي تەشكىل قورۇسىغا چىقىپ كەتكەن جەۋلانمۇ كامالەتكە ئوخشاش ئازابلانغانىدى. ئۇ چوڭ ئىشخانىنىڭ ئوتتۇرىسىدا بىردەم ئۆرە تۇرغاندىن كېيىن ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇپ تاماكا چەكتى. ئۇنىڭ ياتقىغا كىرىپ يېتىشقا رايى بارمىغانىدى. جەۋلان كامالەت داۋاملىق ئولتۇرىدىغان ئورۇندۇقتا قاراپ چوڭقۇر خورسىندى. چۈنكى، قىزنىڭ ھايا ۋە ئېتىلىش مۇجەسسەملەنگەن مۇلايىم چېھرى، غۇنچە بويلۇق سىيماسى كۆز ئالدىغا كېلىۋالدى. ئۇ قىزىرىپ كەتكەن يۈزىنى قاچۇرۇپ قىيا باققىنىچە كۈلۈمسىرەپ تۇراتتى. دىمىغى زىكىدە ئېچىشىپ، كۆز جىيەكلىرى قىزارغان جەۋلان ئورنىدىن تۇرۇپ دېرىزە تۈۋىگە كەلدى. ئۇ دېرىزە قاپقاقلىرىنى ئېچىۋېتىپ، يۇلتۇزلۇق ئاسمانغا قارىغانچە قىزدىن ئۆزرە

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

سورىدى:

ــ كامالەت ساددا، مۇلايىم، ئوماق قىز... مېنى كەچۈرۈڭ، سىزنى رەنجىتكۈم يوق ئىدى. ئامالسىزمەن...

جەۋلان ئەتىسى سەھەر تۇرۇپ، ناشتا قىلمايلا ئىشقا كىرىشىپ كەتتى. ئەمما، ئۇ ئىشىكنىڭ قاتتىق تاراقلاپ ئېچىلىشىدىن چۆچۈپ كەتتى. ھاسىراپ كەتكەن زۇلال بىر ھازا نەپەس يېتىشتۈرەلمەي گەپ قىلالمىدى. ئۇنىڭ تاتىرىپ كەتكەن چىرايىدىن ئەندىككەن جەۋلانمۇ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى.

ــ زۇلال، نېمە بولدى؟

ــ مەت... مەتسىدىق ئېسىلىپ ئۆلۈۋاپتۇ.

ــ نېمە؟!

ــ كېچىدىن قۇم يېيىغدىكى توغراققا... ئېسىلىۋاپتۇ...

جەۋلاننىڭ بېشى ئايلانغاندەك بولدى. ئۇنىڭ كاللىسىغا ئەيسايۇپ سۆزلەپ بەرگەن پاش قېلىش خېتىدىكى «قورقاق سېلىپ، قىستاپ ئىقرار قىلدۇرۇپ، باشقىلارنى ئۆلۈۋېلىشقا قىستىغان» دېگەن سۆزلەر كالتەكتەك تەگدى. مانا ئەمدى ئۇلار: «تۇتىدىغان ساپاق»قا ئىگە بولغانىدى. ھەي، ھەي... ياشلىق، نادانلىق دېگەن شۇكەندە! مۇشۇنداق زىل ۋەزىيەتتە نېمىشقىمۇ بىخۇدلۇق بۆشۈكىدە ئۇخلىغان بولغىيتتى؟ كامالنىڭ تويىغا شۇنچە كۆڭۈل بۆلگەن جەۋلان مۇشۇنداق پاجىئەلەرنى ئالدىن ئويلىسا بولمامدۇ! كىتاب، نەزەرىيە ئەسقاتمايدىغان تۇرمۇشتىكى ئىنچىكە كىتابلارغا نېمىشقىمۇ سەل قارىدى. جەۋلان پىشماپتۇ. ئۇ راستتىنلا تېخى خامكەن!

ــ زۇلال، نەق مەيدان بۇزۇلمىسۇن، ــ جەۋلان سەنتۈرۈلۈپ كەتتى، ــ دەرھال بارغىن، مەن يېزىلىق ھۆكۈمەت قوغداش بۆلۈمىگە تېلېفون بېرەي.

ــ ئەترەت كادىرلىرى، مىنبىڭلار، ئاكتىپلار نەق مەيداننى قوغداۋاتىدۇ. سىزمۇ تېز... تېز بولۇڭ.

زۇلال قانداق تىز كەلگەن بولسا، يەنە شۇنداق تىز يۈگۈرۈپ كېتىپ قالدى. جەۋلان يېزىلىق ھۆكۈمەت قوغداش بۆلۈمىگە تېلېفون بېرىۋېتىپ، ئۇمۇ يۈگۈرۈپ چىقىپ كەتتى. كەنت تەشكىلى ئالدىدىكى توپلاڭ كوچىغا ئادەملەر توپلىشىۋالغان بولۇپ، ئۇلار مەتسىدىقنىڭ ئۆلۈمى ھەققىدە ھەرخىل پەرەزلەرنى قىلىشىۋاتاتتى:

ــ ئاڭلىدىڭلارمۇ، بوغالتىر مەتسىدىقاخۇن ئېسىلىپ ئۆلۈۋاپتۇ!

ــ ۋاي خۇدايىم، قاچان شۇنداق بوپتۇ؟

ــ كېچىدىن، قۇم يېيىغدىكى توغراقلىقتا.

دېھقانلار تاپۇر ـ تۇپۇر قىلىشىپ يۈگۈرۈشۈپ كېتىشتى. يول بويى يۈگۈرۈپ تەرلەپ كەتكەن جەۋلان تۇغمەنبېشىغا كەلگەندە، يەنە بىر توپ ئادەملەرنىڭ بېشى بىر يەرگە يىغىلىپ كۈسۈرلىشىۋاتقانلىقىنى كۆردى ـ دە، توپنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ قۇلاق سالدى. ئۇستۇېشى ئاپئاق تۇز بولۇپ كەتكەن كۆرەك ساقال تۇغمەنچى بىلەرمەنلىك بىلەن گەپ قىلىۋاتاتتى:

ــ سائادەتنىڭ دېيىشچە، خىزمەت گۇرۇپپىسى كادىرى ئۇنى قاتتىق سوراققا تارتىپ، «ئېتىلىسەن» دەپتىكەن، قورقۇپ كەتكەن مەتسىدىقاخۇن ئۇدا ھەپتە يىغلاپ، ئاندىن ئۆلۈۋاپتۇ.

ــ سائادەتمۇ تۇتۇرۇقى يوق خوتۇن، ــ دېدى يېرىم خالتا ئۇگۇت يۈدۈۋالغان چار ساقال دېھقان، ــ ئىشتانغا چىققان پوق، كۆڭۈلگە ئايان بولغاندەك خىيانىتىنىڭ ئېغىرلىقىنى بىلگەن مەتسىدىقاخۇن تەس كېلىپ ئۆلۈۋالغان گەپ.

ــ دېمىسىمۇ ئۇ، ــ ئورۇق، ئېگىز، سويما باش دېھقان ئاغزىدىكى ياپيېشىل ناسۋالنى يەرگە تۈكۈردى، ــ سۆڭىكى، قىلتىرىقى بار ـ يوق دېمەي گېلىغا ئۇراتتى ئەمەسمۇ.

ــ خوپ بوپتۇ، ــ دېدى خام كۆڭلىكى ياڭاق شۆپىكىدە بويالغان ئايال، ــ ھالالىنىڭ جاپاسى، ھارامنىڭ جازاسى بار،

دېگەندەك كۆپنىڭ ھەققى ئاشۇنداق جانغا تاقىلىدىغان گەپ.

ئىتتىك كېتىۋېتىپ، قۇلىقىغا كىرىپ قالغان بۇ گەپلەردىن نە خۇش بولۇشنى، نە ئېچىنىشنى بىلمىگەن جەۋلان قۇم يېيىغقا يېتىپ كەلگەندە ئەتراپ دېھقانلار بىلەن تولغان ئىدى. مەتسىدىقنىڭ جەستى يەرگە چۈشۈرۈلگەن بولۇپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە يېتىۋالغان سائادەت چاچلىرىنى يۇلۇپ يىغلاۋاتاتتى. چىرايىنى ئەندىشە، غەم تۇمانلىرى ئورىۋالغان ئىگەمبەردى توپ ئارىسىدىكى چاۋارغا ئالىيىپ قاراپ تۇراتتى. ھاشىم، زۇلال، مەتنىياز، كېرىموللا، يارىبەختى، مەتسىلىم ھەم ئايشەم، كامالەتلەر ئارغامچا تارتىپ نەق مەيداننىڭ بۇزۇلۇپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن دېھقانلارنى يېقىن كەلتۈرمەي ۋارقىرايتتى.

ـــ يولداشلار، ـــ دېدى جەۋلان قولىنى كۆتۈرۈپ، ـــ يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن ھازىرلا تەكشۈرگۈچىلەر كېلىدۇ. تولا غوۋغا كۆتۈرمەڭلار.

ـــ ئارغامچىغا تارتىلغان يەرنىڭ ئىچىگە كىرمەيلى، ـــ ۋارقىرىدى زۇلال، ـــ ئىز بۇزۇلۇپ كەتسە، ئۆلۈم ۋەقەسىنى ئېنىقلىماق تەس بولىدۇ.

ـــ «ئىز» بۇزۇلۇپ كەتسە؟! ھېھې، ـــ چاۋار مەسخىرە بىلەن دىمىغىنى قاقتى، ـــ ھەر قايسىڭنىڭ قانچىلىك كارامىتى بارىكىن، بىر كۆرۈپ باقاي.

دېھقانلار توپى ئارغامچا تارتىلغان يەرگە بارغانسېرى ئىچكىرىلەپ بېسىپ كىردى. بۇ ئەسنادا ئېتى قارا تەرگە چىلىشىپ قالغان خاس خادىم نەسرۇللا يېتىپ كەلدى. ئادەملەر توپى ئۇنىڭغا يول ئېچىپ بەردى. ئەللىك ياشلاردىن ھالقىغان پاكار، ئەمما تەمبەل، يالپا يۈز، كىچىك كۆزلىرى قىسىلغان، قاش ـ كىرپىكىنىڭ تايىنى يوق، قاپىقى ئۇششۇق نەسرۇللا مەتسىدىقنى تىرىلدۈرىدىغاندەك ئەلپازدا نەق مەيدانغا كىرىپ كەلدى. ئۇ جەسەتنىڭ بويۇن، مەيدە، كۆزلىرىنى ئېچىپ كۆردى.

سائادەتتىن قانداقتۇر سوئاللارنى سوردى. سائادەتمۇ قوللىرىنى سىلكىپ، پوتلا ـ مىشقىرىقىنى ئېقىتىپ، مەتسىدىقنىڭ نەچچە كۈنگىچە يىغلىغان سەۋەبلىرىنى كۆپىتۈرۈپ سۆزلىدى. ئۇ جەۋلاننى كۆرسىتىپ ئۇنىڭ تېخىمۇ قويۇپ بېرىپ يىغلاشقا باشلىدى.

ــ ھەي، سىلەر نېمانداق گەپ ئاڭلىمايسىلەر، ــ دېدى مەتنىياز تېرىككەن ھالدا، ــ ئارغامچا تارتىلغان يەرگە كىرسەڭلار بولمايدۇ. كەينىگە سۈرۈلۈڭلار.

ــ قانداق بەز قۇلاق خەقلەر سىلەر، ــ چاۋار نەسرۇللا ئاڭلىسۇن دېگەندەك ئۇنلۇك ۋارقىرىدى، ــ كادىرلىرىمىز بۇ ئارغامچىنى بىكارغا تارتتىما؟ قۇمغا چۈشكەن ئىزنى ئۆچۈرۈۋەتسەڭلار، ئۆلۈم ئىشىنى قانداق تەكشۈرىدۇ؟

جەۋلان، ھاشىم، زۇلال، كامالەتلەر چاۋارغا تىكىلىپ قارىشى ئۇ ئەتراپىدىكى دېھقانلارغا گەپ قىلغان بولۇپ ئۆزىنى قاچۇردى. بۇ چاغدا نەسرۇللا قۇمغا چوڭقۇر پاتقان ئاياغ ئىزىنى بويلاپ توغراق تۈۋىگىچە باردى. ئاياغ ئىزىنىڭ ئۇزۇنلۇقى ھەم كەڭلىكىنى ئۆلچەپ بولۇپ، جەسەتنىڭ پۈتىدىكى ئاياغنى كۆردى ۋە مېتىر قويۇپ ئۆلچىدى. ئاندىن سائادەتتىن ئارغامچىنىڭ كىمنىڭ ئىكەنلىكىنى سورىغانىدى. ئۇ: «مەتسىدىق تال باراڭغا تارتىلغان ئارغامچىنى كېسىپ ئېلىپ چىقىپ كېتىپتۇ» دەپ قايتىدىنلا يىغنى باشلىدى. بىرەر سائەتتەك «تەكشۈرۈپ، تەتقىق» قىلغان نەسرۇللا قاتۇرمىلىق دەپتىرىگە يېزىلغان تەكشۈرۈش خۇلاسىسىنى دېھقانلار ئاڭلىغۇدەك ئۇنلۇك ئوقۇدى:

ــ يولداشلار، رەسمىي خۇلاسە دوكلاتى يېزىپ يۇقىرىغا تاپشۇرۇش ئالدىدا، دەسلەپكى تەكشۈرۈشنىڭ نەتىجىسىنى كۆپچىلىككە ئېلان قىلىمەن. قورقۇتۇش، ۋەھىمە، بېسىمغا بەرداشلىق بېرەلمىگەن مەتسىدىق ئۆزىنى ئۆزى ئۆلتۈرۈۋالغان!

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرۇ كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

بۇنىڭ ئىسپاتى سىرتماققا ئىشلەتكەن ئارغامچىمۇ، ئاياغ ئىزىمۇ مەتسىدىقنىڭ...

كەنت ۋە ئەترەت كادىرلىرى، ئاكتىپ ياشلار نەسرۇللاغا غەزەپ بىلەن تىكىلىشتى. ئۇلار بۇنداق چوڭ ئىشنى يۈزەكى تەكشۈرۈپلا چىقارغان خۇلاسىنى ئالدىراپ ـ تېنەپ كۆپچىلىككە ئېلان قىلىشى قەتئىي خاتا دېگەن چۈشەنچىدە ئىدى. شۇڭا، زۇلال بىر نېمە دېمەكچى بولۇپ ئالدىغا چىقىشى جەۋلان ئۇنىڭ چاپىنىدىن تارتىپ گەپ قىلىشتىن توسۇپ قالدى. بۇ جىددىي كەيپىياتقا سائادەت تۇتۇرۇق بولۇپ يىغلىغاچ ئورنىدىن دەست تۇردى.

ـــ جەۋلان دېگەن گۇي سوراق قىلغان كۈنى رەھمىتى «مېنى ئۈچ قېتىم ئاتىدىكەن» دەپ نەچچە كېچە يىغلاپ چىقتى. ئەتىسى كەچتە كىر يايىدىغان ئارغامچىنى كېسىپ ئاچىقىپ كېتىپتۇ. ۋاي ياش كەتكەن مۇرەببىم، مېنى داغدا قويدۇڭغۇ مۇرەببىم، قىزىڭغا نېمىدەپ جاۋاب قىلارمەن مۇرەببىم، شاخى چىناردەك، سوقا سەندەلدەك مۇرەببىم!...

سائادەتنىڭ نالە ـ زارى شۇ ھامان ئوتتەك تۇتىشىپ، دېھقانلار ئارىسىدا غۇلغۇلا كۆتۈرۈلدى. توپنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈۋالغان چاۋار ئەتراپىدىكى بىر نەچچە نەشىكەش بەڭگىلەرگە ناھايىتى تېز كۇسۇرلاۋاتاتتى. جەسەتكە چاپلىشىپ يىغلاۋاتقان سائادەت يەنە چاچراپ تۇرۇپ، ئۇچقاندەك ئېتىلىپ كەلدى ـ دە، جەۋلاننىڭ ياقىسىغا ئېسىلدى:

ـــ ئېرىمنى تۆلەپ بەر تۈكباش، ئېرىمنى سەن ئۆلتۈردۈڭ! سەن قاتىل!

ـــ قويۇۋەت، نېمىگە ھەددىڭدىن ئاشىسەن، ـــ ئوقتەك ئېتىلىپ كەلگەن كامالەت ئۇنىڭ قولىنى سىلكىپ چۈشۈرۈۋېتىپ زەردە بىلەن ئىتتىرىۋەتتى، ـــ پۈتۈم قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ يىلىكىنى شوراپ، ئەمدى جىنايىتىدىن قورقۇپ

ئۆلۈۋالسا، جەۋلانغا تاۋان تاشلامتىڭ پاقپاق!

چاۋار بايىقى نەشكەشلەرنى بىقىنداپ قويۇشى ئۇلار توپ ئالدىغا چىقىپ قالايمىقان ۋارقىراشقىلى تۇردى:

— قورقۇتۇپ، بېسىم ئىشلىتىپ ئادەمنى ئۆلۈۋېلىشقا مەجبۇرلىسا سورىقى يوقما؟ — خام نەشىنى تولا چېكىپ چىرايى كۆكىرىپ كەتكەن سىم بۇرۇت ۋارقىرىدى، — جەۋلان دېگەن ئوت قويرۇقنى جازالاپ بەرسۇن!

— ئاڭلىساق، — دېدى چىگىش ساقال، شاپاق دوپپىلىق بىرى، — جەۋلان بىلەن زۇلال مەتسىدىقاخۇنغا ھەرخىل تۆھمەت، بوھتانلارنى چاپلاپ، ئولغۇماچ ساپتۇ. بۇ سىياسەتكە خىلاپ ئەمەسما، جەۋلان دېگەن بالايىئاپەتنى قۇمتامدىن ئېلىپ كەتسۇن!

«ئەپكەتسۇن»، «يوقاتسۇن»، «جازالىسۇن» دېگەندەك ئالىتاغىل ئاۋازلار بىر قانچىلىگەن ئادەملەرنىڭ ئېغىزىدىن چىقىۋاتاتتى. ئەمما، خاس خادىم نەسرۇللا خۇددى گۆھەر تېپىۋالغاندەك ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئالا قويماي يېزىۋاتاتتى.

— ھەي مىرزا شالۇك، — ۋارقىرىدى مەتنىياز، — تۆھمەت، بوھتان، ئولغۇماچ دېگەنلەرنى كىم ئۆگەتكەن بولسا، شۇنىڭغا دەپ قوي، پات ئارىدا تۆھمەت قىلغانىنىڭ تەمىنى ئوبدان تېتىيدۇ.

تەرەپبال چاۋار بىلەن ھاشىمنىڭ كۆزلىرى ئۇچرىشىپ، بىر - بىرىگە قېنىقماس دۇشمەنلىك نەزىرىدە قارىشىپ قالدى. بىردىنلا كونا ئاداۋەت، تۆھمەت، سۇيىقەست قىساسلىرى يۇرىكىنى لەرزىگە سالغان ھاشىم چاۋارغا تىكىلگىنىچە قاتتىق ۋارقىرىدى:

— يۇرتداشلار، دۇنيادا سېرىق نەرسىلەر ئاز ئەمەس! لېكىن، ئۇلارنىڭ ھەممىسىلا ئالتۇن ئەمەس! سىلەر ئالتۇن بىلەن نىجاسەتنى پەرق ئېتەلمەيدىغان كور بولۇپ قالدىڭلارما؟ نەچچە يىللاردىن بېرى ئىشلىگىنىڭلار زادى نەگە كەتتى؟ بىراق،

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ بىڭى تادرىسى

ھۇۋقۇشلار ھۇۋلىسا بىللە ھۇۋلاۋاتىسىلەر، قاغىلار قاقىلدىسا، سىلەرمۇ تەڭ قاقىلداۋاتىسىلەر، قېنى سىلەردىكى ئادىمىيلىك خىسلەت؟ نەگە يوقالدى ۋىجدان ۋە غۇرۇر! ۋۇي دېھقان تەلەتى يوق ئەرۋاھلار!

— ھاشىم گۇڭ، بۇلارغا ئاغزىمىزنى ئۇپراتقاننىڭ پايدىسى يوق، — دېدى بىر ئايال قولىنى چاۋار تەرەپكە شىلتىپ، — كۈرسۈك قانجۇق سەگ تاللىماس دېگەندەك بىر چېكىم نەشىگە خوتۇنىنى سولاپ بېرىدىغان بىر نەچچە نەشىكەشنىڭ خۇمارى تۇتۇپ قالغان چاغۋا... شۇڭا بېشىم بىلەن كۆتۈم قەيەردە، دەپ توۋلاۋاتىدۇ...

توپ ئارىسىدا كۈلكە كۆتۈرۈلۈشى چاۋار چاپانچىلىرى بىلەن ئاستىلا تىكىۋەتتى. ئىگەمبەردى ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قاراپ بېشىنى چايقىدى. بۇ ئەھۋالدىن ئويلىنىپ قالغان جەۋلان ھاشىمنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىغانىدى، ئۇمۇ قۇم يېيىغ ئەتراپىنى كۆرسەتتى. خاس خادىم نەسرۇللا كەنت تەشكىلى ئىشخانىسىدا تۇنجى قېتىملىق تەكشۈرۈش خۇلاسىسىنى يېزىش ئۈچۈن زۇلال، مەتنىيازلارنى باشلاپ كېتىپ قالدى. كېرىموللا، ياربەختى، مەتسېلىم، يەنە بىر قانچە ياشلار مەتسىدىقنىڭ جەسىتىنى كۆتۈرۈپ مېڭىشتى، سائادەت ئارقىدىن قوشاق قېتىپ يىغلاپ ماڭدى. جەۋلان، ئايشەم، كامالەتلەرنى توي تەييارلىقى قىلىش ئۈچۈن كامالنىڭ ئۆيىگە ماڭدۇرۇۋەتكەندىن كېيىن ھاشىم ئىككىسى دەشتى چۆلگە كىرىپ كېتىدىغان يول بىلەن مېڭىپ قۇم يېيىغنىڭ ئارقا تەرىپىگە ئۆتتى. ئۇلار قۇم توپىلىق يوللاردىكى ھەرخىل ئىزلارنى بىر - بىرىدىن پەرقلەندۈرۈپ تەكشۈرۈپ ماڭدى. يول چېتىگە تاشلىۋېتىلگەن يۇلغۇن شېخىغا نەزىرى چۈشكەن جەۋلان ئۇنى قولىغا ئېلىشى ھاشىم شاخنىڭ سۇندۇرۇلغان ئورنىغا قاراپلا: «بۇگۈن كېچە سۇندۇرۇلغانىكەن» دېدى. بۇنىڭدىن جەۋلاننىڭ كۆزلىرى بىر نۇقتىغا تىكىلىپ

قالدى. چۈنكى ئۇ بۇگۈن ئەتىگەنده مەتسىدىق ئىسىلىپ ئۆلگەن يەردىكى بىر توپ يۇلغۇندىن سۇندۇرۇلغان شاخ ئورنىنى كۆرگەنىدى. ئۇ شۇ چاغدىلا: نېمە ئۈچۈن، كىم سۇندۇرغاندۇ؟ نېمىگە ئىشلەتكەندۇ؟ ئۆلۈم بىلەن مۇناسىۋەتى بارمىدۇ؟ دېگەندەك مەۋھۇم ئويلار كۆڭلىدىن كېچىپ، يۇلغۇنغا خىلى ئۇزۇن قاراپ قالغانىدى.

ــ ھاشىمكا، يۇرۇڭ ئارقىمىزغا قايتايلى.

ــ نېمە، نېمە ئىش بولدى؟

ــ بارغاندا بىلىسىز.

ئۇلار شاخنى ئېلىپ، تېخى بايىلا ئارغامچا تارتىلغان يەرگە كەلدى ــ دە، «قۇم يېيىغ»نىڭ يانپاش دۆڭلۈكىگە جىددىيلەشكەن ھالدا يۈگۈرۈپ چىقىشتى. جەۋلان شاخنى يۇلغۇن غولىدىكى سۇندۇرۇلغان ئورۇنغا ياپسالاپ بېقىۋىدى، شاخ نەق شۇ يەرنىڭ بولۇپ چىقتى.

ــ ھاشىمكا، بۇ شاخنى ئاخشام سۇندۇرۇلغان دېدىڭىز، ــ دېدى جەۋلان، ــ ئۇنداقتا مەتسىدىق ئۆلۈۋېلىشنىڭ ئالدىدا شاخنى نېمىشقا سۇندۇرغان؟ ئۇ شاخنى قۇم يېيىغنىڭ ئارقىسىغا ئاپىرىپ تاشلىۋېتىپ كېلىپ، ئاندىن ئېسىلىپ ئۆلگەنمىدۇ؟ بۇنىڭ زۆرۈرىيىتى بارمۇ؟

ــ ھۆم، ــ ھاشىم ئويلىنىپ قالدى، ــ مەتسىدىقنىڭ ئۆلۈمىدە چوقۇم بىر سىر بار.

ــ ھاشىمكا، بۇ شاخ قانداقلارچە قۇم يېيىغنىڭ ئارقا تەرىپىگە بېرىپ قالدى؟ تەكشۈرۈپ باقايلى.

ئۇلار قۇم دۆڭلۈكى ئۈستىدىن قارشى تەرەپكە پەسلەپ كېتىۋېتىپ قۇمدىكى ئېنىق بولمىغان ئىزلارنى بايقاپ قېلىشتى.

ــ ھاشىمكا، بۇلار كونا ئىزلار ئوخشىمامدۇ؟

ــ بىرەر نېمىدە ئىزنى ئۆچۈرۈپ ئارقىچە ماڭسا، كېچىچە

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تورىيكتى
ئۇيغۇر كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

چۆل شامىلىدا قۇم تەۋرەپ ئىزلارمۇ ئۆز شەكلىنى يوقىتىدۇ. چۈنكى «تاش ئۇخلار، قۇم ئۇخلىماس» دېگەن گەپ بار. شۇنداقتىمۇ مۇنۇ ئىزلاردىن يالاڭ ئاياغ ئادەمنىڭ ئىزى ئىكەنلىكى ئېنىق.

— دېگىنىڭىز توغرىكەن، قاراڭ ماۋۇ ئىزغا.

ئۇلار قۇم يېيىغ دۆڭلۈكىدىن چۈشۈپ، بايا يۇلغۇن شېخىنى ئۇچراتقان يولغا قايتىپ كەلدى. ئاندىن مۇشۇ يول بويلاپ ئارقىغا قايتقاچ، ئىز بېسىپ كېتىۋېتىپ بىردىنلا يالاڭ ئاياغ بىر ئىزغا كۆزلىرى چۈشۈشتى. ئۇلار ئىزنى بويلاپ مېڭىپ، چەكسىز قۇم چۆللۈكىگە ئېلىپ بارىدىغان ھارۋا يولىغا چىقىپ قالدى. بۇ يول قۇم يېيىغنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ، كەنتكە تۇتىشىپ كېتەتتى. يالاڭ ئاياغ ئىز بەزىدە ئېنىق، بەزىدە ئۆچكەن ھەم بۇزۇلغان ھالدا قۇم يېيىغنىڭ مەھەللىگە يېقىن ئالدىغا كەلگەندە يوقاپ كەتتى.

— ئەسلەپ بېقىڭ، بۇ يالاڭ ئاياغ ئىز قۇم يېيىغنىڭ دۆڭلۈكىدە كۆرگەن ئىز بىلەن ئوخشاش، — دېدى ھاشىم زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ، — قاراڭ، سونجىقى تار، پەنجىسى كەڭ... بىراق بۇ ئىز مەشەگە كەلگەندە پاشنىلىق ئاياغقا ئۆزگىرىپ قالدىغۇ.

— بۇ يالاڭ ئاياغ ئادەم مەشەگە كەلگەندە ئۆزىنىڭ ئايىغىنى كىيىۋالغان، شۇنداقمۇ؟

— زەن سالدىڭىزمىكىن، بۇ پاشنىلىق ئاياغ ئىزى، — دېدى ھاشىم خىيالغا پېتىپ، — قۇم چۆللۈكىگە كىرىپ كېتىدىغان ھارۋا يولىدىمۇ ئۇچرىغان.

— توغرا، قۇم يېيىغنىڭ ئارقىسىدىكى ئۇلاغ يولىدىمۇ چېلىققان. «ئەجەب چوڭ پۇتكەن» دېگەن ئوي كۆڭلۈمدىن كەچكەن.

— ئۇ يول يۇلغۇنلۇققا ئاپىرىدۇ، بۇ ئىزنىڭ يۆنىلىشىگە

قارىغاندا بۇ ئادەم، ــ دېدى ھاشىم سەل ئويلىنىۋېلىپ، ــ بۇ يولدا ئۇچ قېتىم ماڭغان. دەسلەپكى ئىككى قېتىمدا پاشىنىلىق ئاياغ بىلەن، ئۇچىنچى قېتىم يالاڭ ئاياغ...

ــ توختاڭ ھاشىمكا، ــ جەۋلان چېكىسىنى ئۇۋۇلاپ كۆزى نەگدۇر تىكىلدى، ــ مېنىڭچە، مەتسىدىق قۇم چۆللۈكى ئىچىدە ئۆلتۈرۈلگەن بولۇشى مۇمكىن. پاشىنىلىق ئاياغ كىيگەن ئادەم ئۇنى كۆتۈرۈپ قۇم يېيىغنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلگەن، ئۇ مەتسىدىقنىڭ ئايىغىنى كىيىپ، جەسەتنى دۆڭ ئۈستىگە كۆتۈرۈپ چىقىش ئارقىلىق ئۆلگۈچىنىڭ ئىزىنى قەستەن قالدۇرغان.

ــ پەرىزىڭىزنىڭ ئاساسى بار، ــ دېدى ھاشىم، ــ جەسەتنى ئېسىپ بولغاندىن كېيىن ئايىغىنى كىيدۈرۈپ قويۇپ، ئۆزىنىڭ يالاڭ ئاياغ ئىزىنى ئارقىچە مېڭىپ ئۆچۈرۈپ ئۇلاغ يولىغا چىقىۋالغان.

ــ بۇ پاشىنىلىق ئاياغ قۇم چۆللۈكىنىڭ نەرىگىچە بارغان، تەكشۈرۈپ باقامدۇق؟

ــ بۇگۈن مەشەگىچە بولسۇن، ــ ھاشىم ئورنىدىن تۇردى، ــ زۇلال، مەتنىيازلار خاس خادىم نەسرۇللانى تەشكىلگە ئېلىپ كەتكەن، بىزنى ساقلاپ قالمىسۇن.

ــ راست، بۇ ئادەم «قورسىقىدا جىن بولغاچقا، خۇلاسە يىغىنىدىن قاچتى» دەپ ئەيسايۇپ، بارنىيازلارغا دادلاپ يۈرمىسۇن.

ھاشىم بىلەن جەۋلان نەسرۇللانىڭ يەڭگىلتەكلىك قىلىپ چىقارغان خۇلاسىسى، بولۇپمۇ تولۇق ئىسپاتلانمىغان يەكۈننى ئالدىراپلا دېھقانلارغا ئېلان قىلىشىنىڭ ياخشى ئاقىۋەت كەلتۈرمەيدىغانلىقى ھەققىدە سۆزلىشىپ، كەنت تەشكىلگە يېتىپ كەلگەندە بارلىق ئەترەت كادىرلىرى، ئاكتىپلار، مىنبىڭلار ئىشخانىغا يىغىلىپ بولغاندى. ھاشىم بىلەن

جەۋلاننى كۆرگەن نەسرۇللا ھەيۋە كۆرسەتكەندەك گەپلىنى قىرىپ، سالاپەتلىككىنە يۆتىلىپ قويدى. ئۇ مەتسىدىقنىڭ ئۆلۈمىدىن چىقارغان ئىككى بەتلىك خۇلاسىنى ئالدىرىماي ئوقۇشقا باشلىدى. خۇلاسىدە بارلىق جاۋابكارلىق جەۋلانغا ئارتىلغانىدى. «بىر خىزمەت گۇرۇپپىسى كادىرى قانۇن ـ نىزامنى ئاساس قىلماي، قورقۇتۇش، بېسىم قىلىش، تەھدىت سېلىش، مەجبۇرىي قىستاپ ئىقرار قىلدۇرۇشتەك قانۇنغا خىلاپ ئۇسۇللار ئارقىلىق ئۆلۈم ۋەقەسىنى كەلتۈرۈپ چىقارغان» دېگەندەك قالپاقلار بىلەن تولغانىدى. خۇلاسىگە يەنە چاۋار كۆشكۇرتكەن بىرنەچچە نەشكەشنىڭ تاقا ـ تۇقا سۆزلىرى، قالايمىقان توۋلاشلىرى، «دېھقانلارنىڭ ئىنكاسى» دەپ يېزىلغان بولۇپ، ھەتتا بەزى سۆز ـ ئىبارىلەردىن جەۋلاننى «جازالاش» پۇرىقى چىقىپ تۇراتتى.

ئىشخانىنى شۇنچىلىك جىمجىتلىق باستىكى، دېرىزە تۇۋىدە دانلاۋاتقان قۇشقاچلارنىڭ ۋىچىرلاشلىرى، تورۇستىكى چاشقانلارنىڭ كىتىرلاشلىرى ئېنىق ئاڭلىنىپ تۇراتتى. جەۋلان بىلەن ھاشىمدىن باشقىلار تۇنجۇقۇپ كېتىشتى. بولۇپمۇ كامالەتنىڭ كۆزلىرى لىقمۇلىق ياشلارغا تولدى. ئۇلار خۇلاسىدىكى «خەلق ئىچىدىكى يامان تەسىرىنى تازىلاش»، «دەرھال قايتۇرۇپ كېتىپ، تەكشۈرۈشكە سېلىش»، «تېگىشلىك ئىنتىزام جازاسى بېرىش»كە ئوخشاش تەھدىتلەردىن ئۈمىدلىرى ئۈزۈلگەنىدى. بۇ ھالەت خاس خادىم نەسرۇللانى جانلاندۇرۇۋەتتى. ئۇ خۇلاسە دوكلاتىنى ئوستەلگە قويۇپ، غالىبلارچە ھەممىگە تەكشى قاراپ چىققاندىن كېيىن نوپۇزلۇق ئەربابلار پەدىسىدە گەپ باشلىدى:

ـــ مەتسىدىقنىڭ ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشى ھەققىدە يازغان خۇلاسە دوكلاتىمنى ئوقۇپ ئۆتتۈم. بۇ پاجىئەگە سىلەرمۇ باشتىن ـ ئاخىر قاتناشتىڭلار. شۇڭا، گۇۋاھ بولۇپ قول

قويۇشۇڭلار كېرەك. قېنى، جەۋلان سىز باشلاپ بېرىڭ.

ــ پاھۇي، نېمىدېگەن كۆپ قالپاقلار بۇ، ــ دېدى جەۋلان كۈلۈپ تۇرۇپ، ــ نەسرۇللاكا، دوپپىڭىز مايلىشىپ كېتىپتۇ، ئاشۇ قالپاقلاردىن بىرنى بېرەي، كىيىپ كېتەمسىز؟

غەم ـ ئەندىشىگە چۈشۈپ قالغان كۆپچىلىك ئۇنلۇك كۈلۈۋېتىشتى. جەۋلانىڭ بىر ئېغىز چاقچىقى ئۇلاردا ئىشەنچ، ئىرادە پەيدا قىلىپ بىردىنلا روھلىنىپ كېتىشتى. لېكىن، جەۋلانىڭ بىر تال غېرىب مويىمۇ تەۋرىمەي مەردانە كۈلۈمسىرەپ تۇرۇشىدىن خاس خادىم سەل چۆچۈپ قالدى. قويىنىدا بىرەر كوزىرى بولمىسا، ھۆل تامغا ئېشەك تەپكەندەك چاقچاق قىلامدۇ بۇ ئەبلەخ، دېگەن ئوي ئۇنى ئويلاندۇرۇپ قويدى. شۇنداقتىمۇ ئۇنىڭ ئاتتىن چۈشسە، ئۇزەڭگىدىن چۈشكۈسى كەلمىدى.

ــ ھازىر چاقچاق قىلىدىغان چاغ ئەمەس، ــ دېدى نەسرۇللا خۇلاسىنى جەۋلانىڭ ئالدىغا سۇرۇپ، ــ قېنى ئىمزايىڭىزنى قويۇۋېتىڭ.

ــ بۇ خۇلاسە سىزنىڭ كۆز قارىشىڭىز، ــ جەۋلان خۇلاسىنى ئۇنىڭ ئالدىغا ئىتتىرىپ قويدى، ــ ماڭا ۋەكىللىك قىلالمايدۇ.

ــ ئەمىسە سىزنىڭ كۆز قارىشىڭىز چۇ؟

ــ مېنىڭ ئوخشىمايدۇ، تۈپتىن ئوخشىمايدۇ، ــ جەۋلانىڭ قاپاقلىرى تۇرۇلدى، ــ ئۇقتىڭىزمۇ نەسرۇللا، مەن سىزدەك يەڭگىللىك بىلەن ئۆز قارىشىمنى باشقىلارغا تاڭمايمەن!

يىغىن مەيدانىدىكىلەرنى بىر خىل جىددىيچىلىك ئۆز ئىلكىگە ئالدى. ئۇلار بۇ چاغقىچە جەۋلانىڭ بۇنچىلىك ئاچچىقلاپ قالغانلىقىنى كۆرمىگەنىدى.

ــ ئوخشىمايدىغانلىقى شۇ يەردىكى، ــ جەۋلانىڭ تەلەپپۇزى يەنىلا قاتتىق ئىدى، ــ سىز نەق مەيداندىن ئايرىلغاندىن كېيىن ھاشىمكام ئىككىمىز قۇم يېيىغ ئەتراپىنى تەكشۈرۈپ كۆردۇق.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

بەزى ئالامەتلەرگە قارىغاندا مەتسىدىقنىڭ ئۆلۈمى ھەققىدە ئالدىراپ يەكۈن چىقىرىشقا بولمايدۇ.

نەسرۇللا تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالدى. لېكىن «بەل قويۇپ بېرىش» بۇ چاغقىچە توپلىغان ھەيۋە بىناسىنىڭ ئۆرۈلۈپ چۈشۈشى بىلەن باراۋەر ئىدى. شۇڭا، ئۇ جان تىكىپ تىركىشىشنى بىردىنبىر يول دەپ بىلدى.

— قانداق گەپ بۇ؟! — نەسرۇللا زەردە بىلەن ئۈستەلگە پاققىدە ئۇرۇپ، ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، — زۇلال ئىككىڭلار: «ئېتىلىسەن، سولىنىسەن، قولۇڭغا كويزا سالىدۇ» دەپ مەتسىدىقنى قورقۇتۇپ ئۆلۈۋېلىشقا مەجبۇر قىلدىڭلار. ئەمدى مەسئۇلىيەتتىن قورقۇپ خۇلاسىگە قارشى چىقماقچىمۇ؟

ئولتۇرغانلار خاس خادىمنىڭ ھەيۋىسىدىن ئەندىكىپ، جىممىدە يەرگە قاراشتى. ئەمما، ئۆزىنى ئارانلا تۇتۇپ ئولتۇرغان جەۋلان يۈز - خاتىر چۈمپەردىسىنى يىرتىپ تاشلىدى:

— سىز ئادەم قورقۇتۇپ، ھەيۋىڭىزنى كۆرسىتىپ، تېرە تاراقشىتىپ ئۆگىنىپ قالغان ئوخشىمامسىز؟ بۇ سىزنىڭ خىزمەت ئىستىلىڭىزما؟ «ھەممە ئادەم ماڭا قاراپ تېكسىلەنسۇن، كۆزقارىشىنى ماڭا بويسۇندۇرسۇن» دېمەكچىمۇسىز؟

— مەن... مەن سىلەرگە ھەيۋە قىلىپ قورقاق سالدىمما؟

نەسرۇللانىڭ كالپۇكلىرى تىترەپ، ئوڭايسىز ھالغا چۈشۈپ قالدى. ئۇ ئىچىدە: ئاسانلىقچە چېقىلغىلى بولمايدىغان نەرسىكىنا دەپ ئويلىدى.

— ئەمىسە نېمە ئۈچۈن ئۈستەلگە ئۇرىسىز؟ — جەۋلان مىختەك قادالدى، — بۇ ئولتۇرغانلار كەنتنىڭ كادىر ھەم ئاكتىپلىرى. ئۈستەلگە ئۇرۇپ ئۈركۈتىدىغان پەغەزدىكى كەپتەرلەر ئەمەس!

پاراققىدا كۆتۈرۈلگەن كۈلكىدىن نەسرۇللا بويۇنلىرىغىچە ئېسىلىپ، قىزىرىپ، نېمە قىلارىنى بىلمەي قالدى. ئۇ نېمىدۇر

دېيىش ئۇچۇن تەرەددۇتلەنگەنىدى، جەۋلان ئۇنى «توختاڭ» دېگەندەك قولىنى كۆتۈرۈپ توسۇپ قويدى:

ــ سىز دەيدىغانىنى دەپ بولدىڭىز، ئۆپكىڭىزنى بېسىۋېلىڭ ئەمدى! سىزدە باشقىلارنى ھۆرمەت قىلىدىغان، ئىززەتلەيدىغان ئەقەللىي ئەخلاق ساۋاتى بارمۇ، يوق! مېنىڭ خۇلاسىڭىزغا قول قويماسلىقىمدا ئاساسىم بار.

جەۋلان نەسرۇللانىڭ يۈرىكىگە قول سېلىپ كۆرۈش، شۇنداقلا كۆپچىلىكنى مەلۇم ئۇقۇمغا ئىگە قىلىش مەقسىتىدە، ھاشىم ئىككىسى قۇم يېيىغنى ئۇچ قېتىم ئايلىنىپ يۈرۈپ ئەستايىدىل تەكشۈرگەن مەسىلىلەرنى ئوتتۇرىغا قويدى. ئۇ كۆز قاراشلىرىنى تېخىمۇ روشەن دەلىلەش ئۈچۇن سۆزنىڭ ئاخىرىنى سوئاللار بىلەن ئاخىرلاشتۇردى.

ــ مەتسىدىق ئۆلگەن كىچىسى يۇلغۇن ئوشتۇپ ئىز ئۆچۈرگەن زادى كىم؟ تېخى بۇ شاخ مەتسىدىق ئېسىلغان يەردىكى يۇلغۇندىن سۇندۇرۇلغان. يەنە بىر سىر قۇمدىكى يالاڭ ئاياغ ئىز نەدىن كەلگەن؟ بۇ ئىز قۇم يېيىغنىڭ ئارقىسىدىن ئايلىنىپ كېلىپ، نېمە ئۈچۇن پاشىنىلىق ئاياغقا ئۆزگىرىپ قالىدۇ؟ بۇ پاشىنىلىق ئاياغ قۇم دەشتىگە كىرىپ كېتىدىغان ھارۋا يولىدا نېمىش قىلىدۇ؟ ئاياغ ئالماشتۇرغان بىرەرى بارمۇ، يوق؟ مەتسىدىق ئۆلگەندە زادى قانچە ئادەم بار؟ ئۇ ئېسىلىپ ئۆلگەنمۇ ياكى ئۆلگەندىن كېيىن ئېسىپ قويۇلغانمۇ؟

ئىشخانا ئىچى گۈرىستان جىمجىتلىقىغا چۆمدى. ھەممىسىنىڭ كۆز ئالدى يورۇغاندەك بولۇپ، قانداقتۇر ۋەھشىي شۇملۇقنىڭ سايىسىنى كۆرگەندەك بولدى. بىراق، پەنجىرە قەغىزىدەك ئاقىرىپ كەتكەن نەسرۇللا ۋەزىيەتنىڭ ئۆزى ئۈچۇن پايدىسىز بولۇۋاتقانلىقىنى سېزىپ، يەنە چاچراپ تۇرۇپ كەتتى:

ــ قۇرۇق پەرەزلىرىڭىزنى قويۇڭ، ئەمىسە ئاشۇ نامەلۇم ئىزنىڭ نامەلۇم ئىگىسىنى تېپىپ ئەكېلىڭ، ــ دېدى نەسرۇللا

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

قوللىرىنى شىلتىپ، ــ قانۇن پەرەز، گۇمان، مىكى ـ مىكىلەرگە ئەمەس، پاكىت، ئىسپات، دەلىلگە ئىشىنىدۇ.

ــ ئۇ ئادەم سىزگە ئايان، بىلەمسىز؟ ــ جەۋلان قاتتىق ۋارقىرىۋەتتى، ــ ئۇنىڭ مېنىڭ ئۈستۈمدىن يازغان ئەرزنامىسى سىزنىڭ قولىڭىزدا! «قۇمتامدىن ئەپكەتسۇن»، «يوقاتسۇن»، «جازالىسۇن» دېگەندەك پىتنە ـ پاساتلار ماڭا يېڭىلىق ئەمەس. سىز بۇ ئەرزنامىنى دەستەك قىلىپ يېزىلىق ھۆكۈمەت ئىچىدە كۆتۈرگەن داۋراڭلىرىڭىزدىنمۇ پەرۋايىم پەلەك! ئەجەبا ئۇ ئادەم مەتسىدىقنىڭ ئۆلۈشىنى بىلگەندەك «بەزىلەرنى ئۆلۈۋېلىشقا قىستاۋاتىدۇ» دەپ ئەرزنامىدا ئالدىن بېشارەت بېرىپتۇ. بۇ نېمىنى چۈشەندۈرىدۇ؟

ــ بەزى مۇناپىقلار، ــ دېدى ھاشىم ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي، ــ جەۋلاننى قۇمتامدىن يوقىتىش ئۈچۈن ئىشلەتمىگەن نەيرەڭلىرى قالمايۋاتىدۇ. ئۇ ئەرزدىن مېنىڭمۇ خەۋىرىم بار.

يىغىن ئەھلى مۇسىبەتتە ئولتۇرغاندەك چوڭقۇر تىنىشتى. بۇ ئىشلاردىن ئۇلارنىڭ زادىلا خەۋىرى يوق ئىدى. ھېلىھەم غەزىپىنى باسالماي تۇغان جەۋلاننىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدى لەرزىگە كېلىپ، ئىچىگە سىغدۇرالماي تۇرغان قورساق كۆپۈكى يەنە پارتلاپ چىقتى:

ــ سىز قانۇن ئىسپات، پاكىت، دەلىلنى ئېتىراپ قىلىدۇ، دەپ توغرا ئېيتتىڭىز، ئۇنداقتا مېنىڭ كامالەت بىلەن قۇملۇقلار ئارا ناشايان ئىشلارنى قىلغانلىقىمغا، دېھقانلار ئارىسىدا يامان تەسىر پەيدا قىلغانلىقىمغا پاكىت ـ ئىسپات كۆرسىتىپ بېرەلەمسىز؟ ــ جەۋلان بىگىز بارمىقىنى نەسرۇللاغا جۆنىدى، ــ مەن پەقەت ئۇنىڭ ئۈرۈمچىدە ئوقۇش ئارزۇسىغا ياردەم قىلىشقا ۋەدە بەردىم. بۇ خاتا بوپتۇمۇ؟ لېكىن سىز يۈزى ئېچىلمىغان بىر قىزنىڭ ئىززەت ـ نەپسىنى تۆكۈپ ئۇنىڭ كىشىلىك ھوقۇقىغا دەخلى ـ تەرۇز يەتكۈزدىڭىز. سىزگە

بۇنداق هوقۇقنى كىم بەرگەن؟ ناھايىتى بىر خاس خادىمغۇسىز!

كۆپچىلىك مەتسىدىقنىڭ ئۆلۈمىدە راستىنلا ئېغىر مەسلىنىڭ بارلىقىنى ھېس قىلىشتى. زاۋاللىققا يۈزلەنگەن بەزى ئادەملەرنىڭ جېنى تۇمشۇقىغا كېلىپ قالسىمۇ، يەنىلا ھوقۇقىنى، ھارام دۇنياسىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن رەزىل ئويۇنلارنى ئويناۋاتقانلىقىنى تېگىدىن چۈشەنگەندەك بولدى. نەسرۇللاغا خەنجەردەك قادالغان كامالەتمۇ جەۋلاننىڭ تەرەپبىال «بىز دوست»، «ئىنقىلابىي يولداش»، «ئوقۇشىڭىزغا ياردەم قىلىش ياخشى كۆرۈشتىن دېرەك بەرمەيدۇ» دېگەن گەپلىرىنىڭ تېگىگە يېتىپ مۆل ـ مۆل ياش تۆكتى. بۇ چاغدا كۆڭلىدە قانداقتۇر بىر «پەلتەكە» ئىسيان كۆتۈرۈۋاتقان جەۋلان ئۆزىنى بېسىۋالغان ھالدا قايتا ھۇجۇمغا ئۆتتى:

ـــ بىلىمەن، سىز قايتقاندىن كېيىن توپىلاڭ كۆتۈرىسىز، ئەمما بۇ مەن ئۈچۈن تەستە كېلىدىغان پۇرسەت، ـــ كۆپچىلىك ھەيران بولۇپ جەۋلانغا قاراشتى، ـــ مەنمۇ يېزىلىق ھۆكۈمەت يىغىن زالىغا ھەممە كادىرلارنى ھەتتا، ناھىيىلىك پارتكوم شۇجىسى لى چاڭمىن، ئابلىز ھاكىملارنى يىغىپ، سىز بىلەن سەھنە ئۈستىدە مۇنازىرىلىشىمەن! سىز زادى كىمنىڭ كەتمىنىنى چېپىپ، كىمنىڭ دېپىغا ئۇسسۇل ئويناۋاتىسىز، شۇ مەيداندا ئاشكارىلىنىدۇ.

نەسرۇللا ھوردىن چۈشتى. چۈشكەندىمۇ لاسسىدە بوشاپ، ئېغىز ئاچالماي قالدى. ئۇ جەۋلاننى قۇمتامغا تەقسىم قىلغاندا، ۋاڭ يۈڭنىڭ: «ئۇنىڭدا ياندىق ئات كەتمەيدۇ، ئۆزى يالغۇز ھۆددىسىدىن چىقىدۇ» دېگەن گەپلىرىنى ئەسلەپ قالدى. توغرا، ئۇنىڭ پرىنسىپاللىق ئىشلاردىكى يۈزسىزلىكى، قورقۇمسىزلىقى قانۇن ـ سىياسەتنى بىلگەنلىكىدىن ئىدى. ئامالسىز قالغان نەسرۇللا ئورنىدىن تۇردى. ئۇ كېسەلدىن ئەمدىلا تۇرغان ئادەمدەك سارغىيىپ كەتكەندى.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com

ـــ بولىدۇ، ئۇنداقتا مېنىڭ خۇلاسە دوكلاتىمغا ئىشەنمىگەندىن كېيىن مەن كېتەي.

ـــ توغرا، مەن ئىشەنمەيمەن، ـــ جەۋلان سۈلكەت قىلىپ ئولتۇرمىدى، ـــ جەسەتنىڭ مەيدىسىنى، كۆز جىيىكىنى ئېچىپ كۆرۈش، پۇتىدىكى ئايىغىنى ئۆلچەپ، ئىزغا سېلىشتۇرۇشنى مال باقار ئەخمەت گاچىمۇ بىلىدۇ، ـــ جىددىي كەيپىياتتا ئولتۇرغانلار ئاغزىلىرىنى تۇتۇپ كۈلۈۋېتىشتى، ـــ خاس خادىم، سىز جىنايى قىلمىشلارنى تەكشۈرۈشتە ئەتراپتىكى مۇھىتنى نەزەردىن ساقىت قىلدىڭىز، ئاددىيسى ئۆلگۈچىنىڭ بەدىنى ھەم بەش ئەزاسىدىكى ئىنچىكە جىنايى بەلگىلەرنىمۇ كۆزىتىشنى بىلمەيدىكەنسىز. تىرىك ئادەم ئېسىلغاندا قان يۈرۈشمەي يۈزى قارىداپ كېتىدۇ... ئەقەللىيسى مەتسىدىقنىڭ بۇرۇن تۆشۈكلىرىگە قۇم تىقىلغان، كۆز جىيەك، يۈز، پېشانىلىرىگە بىرقەۋەت نېپىز قۇم توزانلىرى چاپلاشقان. ئۇ ئۆلۈش ئالدىدا قۇمغا ئېغىناپ يۈرمىگەندۇ؟ يەنە بىر بەلگە، ئېسىلغاندا كارنايدا بوغۇلغان چوڭقۇر ئىزلار قالىدۇ. نېمە ئۈچۈن مەتسىدىقنىڭ گەجگىسىنىڭ تېرىلىرى سويۇلغان؟ مانا بۇلار ئەستايىدىل تەكشۈرۈشكە تېگىشلىك ھالقىلار. شۇڭا، مەن خۇلاسىڭىزگە قول قويمىدىم. باشقىلار قويسا ئۆزىنىڭ ئەركىنلىكى!

باشقىلارنىڭ قول قويمايدىغانلىقىغا كۆزى يەتكەن نەسرۇللا پوپكىسىنى قولتۇقلاپ چىقىپ كەتتى. جەۋلاننىڭ ئىشارىتى بىلەن زۇلال ئۇنى ئۇزىتىپ قويۇش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇردى. نەسرۇللانىڭ يوقىلىشىدىن يېنىك تىن ئالغان كۆپچىلىك جەۋلانغا پەخىرلىنىپ قاراشتى. قۇمچاقار ۋە ئەلئابادتا «مەندۇرمەن» دەپ يۈرگەن خاس خادىم ئۆمرىدە تۇنجى قېتىم رەسۋايى ـ ئالەم بولۇپ يولىغا راۋان بولدى. يىللاردىن بېرى قانچە ـ قانچە ناھەقچىلىككە ئۇچرىغان نامرات دېھقانلارنىڭ پالتا ـ كەكىسىنى قاقتۇرۇپ زار ـ زار يىغلاتقان بۇ ئادەم

بۇگۈنكىدەك ھالغا چۈشۈپ قالارىنى ئويلىغانمىدى؟ شۇنداق، كونىلار: «ئۆزۈڭنى ئەر چاغلىساڭ، ئۆزگىنى شىر چاغلا» دەپ بىكار ئېيتمىغان. رىۋايەتلەردە بۇ ھەقتە ئالەمشۇمۇل داستانلار يېزىلغانغۇ! ھەزرىتى ئەلى شاھىمەردانمۇ رۇستەمى داستاننىڭ بىر قامچىسىغا تەڭ كېلەلمىگەن! باتۇرلۇقى يەتتە ئىقلىمنى تاڭ قالدۇرغان رۇستەمى داستان ئۆز ئوغلى رۇھىنتەندىن يېڭىلگەن ئەمەسمىدى!

كامالەت بولۇنغان بەزى ئۇياتلىق گەپلەردىن يىغلىغان بولسىمۇ، ئەمما كۆڭلىنىڭ بىر يەرلىرى سۇغا قانغان مايسىدەك ياشرىپ كەتتى. ئۇ جەۋلانىدەك يىگىتنىڭ سۆيۈشىگە نائىل بولغىنىدىن ئۆزىنى دۇنيادا ئەڭ بەختلىك قىزمەن دەپ ئويلىدى. ئەمما، ھاشىم ھەممىدىن بەكرەك خۇشال ئىدى. ئۇ جەۋلانىڭ ھۇجۇمىدىلا ئەمەس، بەلكى ئۆزىنى قوغداشقىمۇ ماھىر ئىكەنلىكىنى يەنە بىر قېتىم ھېس قىلدى. ئۇنىڭ «يېزىلىق ھۆكۈمەت يىغىن زالىنىڭ سەھنىسىدە مۇنازىرىلىشمەن» دېگىنى ئۆز سۆزى بويىچە ئېيتقاندا، «پەلىتكە» نەزەريە جەھەتتىن شەرھلىگەندە «تاكتىكا» بولسىمۇ، لېكىن ئاغزى ـ بۇرنىغىچە تويغان خاس خادىم نەسرۇللا ئەمدى يېزىلىق ھۆكۈمەت ئىچىدە پوپاڭ كۆتۈرۈشتىن ئېھتىيات قىلىدىغان ھالغا چۈشۈپ قالدى. چۈنكى، ئۇ قانۇنغا ئائىت بەس ـ مۇنازىرىدە جەۋلانىڭ پەنجىسىگە پەنجە ئۇرالمايدىغانلىقىغا كۆزى يەتتى. ئۇنى دەھشەتلىك ئىزتىراپقا سالغىنى: «ئەرز يازغان ئادەمنىڭ دېپىغا ئۇسسۇل ئويناپ، كەتمەننى چېپىۋاتسەن» دېگەن گەپلەر ئىدى. ئەگەر بۇ گەپلەر كوچىلىنىپ قالسىلا، نەسرۇللانىڭ مېزى چۈۋۈلۈپ كېتەتتى. شۇڭا ئەڭ ياخشى چارە، يېزىلىق ھۆكۈمەت ئىچىدە جۇپ يۇمىلاق قىسىپ يۇرگىنى تۇزۇكتەك قىلىدۇ...

ـــ بۇ ئادەمنىڭ ھەيۋىسىنى، ـــ دېدى كېرىمۇللا، ـــ كاسات بازاردا بىر كۆشۈككە ئالغۇسىز قىلىۋەتتىڭىز. ئۇھ، ھاردۇقۇم

چىقىپلا قالدا.

ـــ بىچارە، مۆمىن دېھقانلارغا ۋارقىراپ ـ جارقىراپ ھۆكۈمىنى يۈرگۈزۈپ كۆنۈپ قالغان ـ دە، ـــ دەپ قويدى ھاشىمۇ.

ـــ ئەتىگەندىن بېرى ئۆلۈم ئىشى بىلەن بولۇپ كەتتۇق، ئەتىكى تويىنى قانداق قىلىمىز؟

جەۋلان ئايشەمنىڭ سۆزىدىن كېيىنلا كامالنىڭ تويى ئېسىگە كەلدى. ھەممە يەرگە توي خەۋىرى يەتكۈزۈپ بولۇنغاندى. شۇڭا، ئۇلار بىردەك «يامانىنىڭ ھازىسىدىن ياخشىنىڭ تويى ئەلا» دېگەندەك چاقچاقلارنى قىلىشىپ، ئەتىكى تويىنى قىلىۋېرىشنى بېكىتتى. جەۋلان مۆكۈپ ئولتۇرغان كامالەتكە قاراپ ئىچى ئاغرىپ قالدى بولغاي، چاقچاق ئارقىلىق كۆڭلىنى ئالماقچى بولدى.

ـــ ئاغىنىلەر، كامالەتنى ياۋاش، مۆمىن دەپ يۈرۈپتىمىز، بۈگۈن ئەتىگەنكى ھازاۋۇللۇقىنى كۆرگەنسىلەر!

ـــ كۆردۇق، ـــ دېدى يار بەختى، ـــ سائادەتنى بىر ئىتتىرىۋىدى، ئۇ خوتۇن چاقۇندىسىغا چۈشتى.

ھەممىسى كۈلۈشتى. لېكىن، كامالەت تۇمشۇقلىرىنى دۇمسايتىپ ۋارقىردى:

ـــ ھە، مەن شۇنداق ھازاۋۇل، بىشىم بولغاچقا، ھەممە ئىشىم يارىمايدۇ.

ـــ خاپا قىلىپ قويغان يەرلىرىم بولسا، سىزدىن ئەپۇ سورايمەن.

جەۋلان ئۇنىڭغا تەزىم قىلىشى كۈلكە تېخىمۇ ئەۋجىگە چىقتى. لېكىن، كامالەت ئورنىدىن تۇرغانچە جەۋلانغا ئالايدى:

ـــ ۋاي بولدى، ئۇنداق قىلماڭ، مەن.. خىجىل بولىدىكەنمەن، گەپ قىلمىسام بوپتىكەن.

ـــ كۆپچىلىك، ـــ يار بەختى ئۇنلۇك توۋلىدى، ـــ كامالنىڭ

ئۆيىدىكى بالىلار «ئالدىراپ قالدۇق» دەپ نەچچە قېتىم ئادەم ئەۋەتتى. قانداق قىلىمىز؟

ــ يولداشلار، ھاشىمكام، زۇلال ئوچىمىزنىڭ ئازراق ئىشى بار، ــ دېدى جەۋلان كۆپچىلىككە قاراپ، ــ باشقىلارنىڭ ھەممىسى توي تەييارلىقىغا ياردەملەشكىلى بارسۇن. ئەتە ئالدى ـ ئارقىمىزغا قاراپ قالمىغان ئىش بولسا، مەنمۇ كامالەتتەك قاتتىق ئىتتىرىۋېتىمەن.

ئىشخانىنى كۆتۈرۈۋەتكۈدەك كۈلكە كۆتۈرۈلۈپ، ھەممىسى ئورنىدىن تۇرۇشى زۇلال كىرىپ كەلدى. ئۇ بوسۇغىدا ئۆرە تۇرغىنىچە ۋارقىرىدى:

ــ خۇش خەۋەر، خاس خادىم جەۋلانغا يۇقىرى باھا بەردى، ئۇ: «ئۆلگۈسى كەلگەن چاشقان مۇشۇكنىڭ بۇرۇتىغا ئېسىلغاندەك، شىلتىڭ ئاتقىنىمنى كۆرۈڭ، خۇدا پاناھ بەرسۇن، بۇنداق گەپ خالتىسى بىلەن مۇنازىرىلىشىشنى، يۈز ـ خاتىرىنى بىلمەيدىغان قارا يۈز بىر نېمىكەن ئەمەسمۇ...» دەيدۇ.

ھەممىسى «ۋا...» دەپ ۋارقىرىشىپ كېتىشتى. بۇ پۇرسەتتە كامالەت ئوغرىلىقچە جەۋلانغا قىيا بېقىپ كۈلۈمسىرىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدە مۇھەببەت ئۇچقۇنلىرى يېلىنجاپ تۇراتتى... جەۋلانمۇ تۆيدۈرمەي ئوڭ كۆزىنى قىسىپ، ئۇنىڭ يۈرىكىنى ئوينىتىۋەتتى...

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

يىگىرمە سەككىزىنچى باب

ئالدىراش ئۆتكەن بىر كۈن

نويابىر ئايلىرى كىرىشى بىلەن سۇسىز قىر دەريا سايلىقىدا مۇز داۋان تەرەپتىن ئۇرۇۋاتقان سوغۇق شامال ھەر كۈنى دېگۈدەك چىقىپ تۇراتتى. تەكلىماكاننىڭ يىراق تامانلىرىغىچە سوزۇلغان بۇ ساي چەكسىز يالاڭلىق بولغاچقىمۇ 2 ـ، 3 ـ ئايلاردا بوران ئېغىزى بولسا، كەچ كۈز يېتىپ كېلىش بىلەن شامال يولى بولۇپ قالاتتى. چىرايى بۇلۇتتەك تۇتۇلغان خاس خادىم نەسرۇللا سايلىق ئىچىدە ئېتىنى قامچىلاپ كېلىۋاتاتتى. ئات تۇياقلىرىدىن چاچرىغان قۇم ـ توزانلار نەلەرگىدۇر توزۇپ يوقايتتى. ئۇنىڭ خىياللىرىمۇ تىنىمسىز شاماللار بىلەن تەڭ يىراق ئۆتمۈشكە كېتىپ قالدى.

... نەسرۇللا 1926 ـ يىللىرى قۇمچاقاردىكى باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتكۈزۈپ، شەھەردىكى ئوتتۇرا مەكتەپكە ئوقۇشقا كىردى. ئوتتۇرا مەكتەپنى ياخشى نەتىجە بىلەن تۈگەتكەندىن كېيىن ياچىۋەكتەك ئورۇق ئوقۇتقۇچىسىنىڭ «خەنزۇ تىلىنى بىلسەڭ ئەمەلدار بولالايسەن» دېگەن تەشەببۇسى ۋە تونۇشتۇرۇشى ئارقىلىق شەھەردىكى خەنزۇ مەكتەپ «شۆتاڭ» دا ئوقۇدى. لېكىن، ئۇ ئوقۇش پۈتكۈزمەيلا ئىككىنچى يىل ئاخىرىدا دادىسىنىڭ قازا قىلىش سەۋەبىدىن قۇمچاقارغا قايتىپ كەتتى. بالا كەلسە قوش كەپتۇ، دېگەندەك دادىسىنىڭ «يەتتە نەزىر» كۈنى ھويلىدىكى ئۈزۈم باراڭ ئۆرۈلۈپ چۈشۈپ ئانىسىمۇ ئالەمدىن

ئۆتتى. بويىغا يېتىپ قالغان ئىككى سىڭلىسىغا قاراش، ھالىدىن خەۋەر ئېلىش نەسرۇللانىڭ زىممىسىگە يۈكلەندى. خەيرىيەت، يىللار ئۆز يولىنى داۋام ئېتىپ بىر - بىرلەپ ئۆزاپ تۇردى. ئۇ كىچىك سىڭلىسى بائۇمە، چوڭ سىڭلىسى بۇئايشەلەرنى ياتلىق قىلىپ ئاندىن ئۆزى ئۆيلەندى. نەسرۇللا يەتتە يىل ئىچىدە بىر ئوغۇل، ئىككى قىز پەرزەنت يۈزى كۆردى. ئۇنىڭ ئەمەلدار بولۇش تەمەسى قاققان كىگىز توپىسىدەك تېزلا غايىب بولدى. نەسرۇللا ئۇچۇن پەلەك چاقى تەتۇر چۆرگىلەۋاتقاندەك ئىش - ئوقىتى رونىاق تاپماي، ئىلەڭ - سىلەڭلەپ ياشاپ كەلدى. ئۇ دېھقانچىلىق بىلەن بالىلىرىنى باقالماي بىر مەزگىل كۆنچىلىكمۇ قىلىپ باقتى. ئېتىز ئىشىدىن قولى بوشىغان ھامان ئېچىتقۇ تۆڭىدا بىر نەچچە كۈنلەپ ئېچىغان قوي، ئۆچكە تېرىلىرىنى ئەيلەيتتى، پاتلايتتى. ئۇنى راسلاپ يەنە رەڭلىك ئېدىشقا سېلىپ كۆن قىلىپ چىقىراتتى. تېرىلەرنىڭ ئاجىز، نېپىزلىرى شاۋۇرۇن بولۇپ چىقاتتى. نەسرۇللا بارا - بارا تۆت جامائەت توپلاشقان يەرگە ئىشەنچلىك بارالمايدىغان بولۇپ قالدى. ئۇنىڭدىن بىر خىل ئېچىپ كەتكەن خېمىرتۇرۇچ ھىدى كېلىپ تۇراتتى. شۇڭا، ئۇنى ئۇششاقۇ چوڭ، پىششىقۇ توڭنىڭ ھەممىسى «سېسىق كۆنچى» دەپ ئاتايدىغان بولۇۋالدى. پەقەت ئۇ 40 ياشقا ئۇلاشقاندىلا دولىسى ئاپىتاپ كۆرۈپ، چىرايىغا قان يۈگۈردى. 1949 - يىلى ئۆلكە ئازاد بولۇپ قۇمچاقاردا پومېشچىك، زومىگەر، باي دېھقانلارنى باستۇرۇش، يەر ئىسلاھاتى، ئىجارە كېمەيتىش ھەرىكىتى يۈرگۈزۈش داغدۇغىلىق ھەرىكىتىدە، قۇمچاقارغا چۈشكەن كادىر كېرىم ئۇنى يېنىغا تارتتى. ئۇ چاغلاردا نەسرۇللادەك ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتكۈزۈپ، شۆتاڭدا ئوقۇغان ساۋاتلىقلارنى تېپىش قىدام كەكىگە ساپ تاپماقتىنمۇ تەس ئىدى. ئۇ ئىسلاھات كادىرلىرى گۇرۇپپىسىدا كاتىپ، ھەمكارلىق گۇرۇپپىلىرىنى قۇرۇش تەييارلىق

خىزمەتنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى بولدى. كېيىنكى ئۇنى ھەر قېتىملىق يىغىنلاردا تەقدىرلەيتتى، مۇكاپاتلايتتى، ماختايتتى. كېچىلىرى ياتىقىدا سىياسەت ـ تۈزۈملەردىن دەرس سۆزلەپ رىغبەتلەندۈرەتتى. «يېنىڭدا كىم ئولتۇرسا ماشايىخنىڭ شۇ، بېشىڭنى كىم سىلىسا شاپائەتچىڭ شۇ» دېگەندەك، كېيىنكى ئۇنىڭ خۇدايىم يەتكۈزۈپ بەرگەن ساخاۋەتچىسى بولۇپ قالدى. ھېلىقى ئەينى يىللاردىكى تاياقتەك ئورۇق مۇئەللىم راست دەپتىكەن، نەسرۇللا ھازىر ئىككى ئەمەل ئېتىغا مىنگەن بەگدەك ئېڭىكىدە ئاسمان تىرەپ ماڭىدىغان بولدى. ھېلىقى «سېسىق كۆنچى» دەيدىغان لەنىتىلەر ئەمدىلىكتە ئۇنىڭ ئالدىدىن سالام ـ سەھەتسىز ئۆتەيتتى. ھېلىغۇ ئۇلاركەن، ئازنە بازارنىڭ ئىتلىرى چېغىدا قۇيرۇقىنى چۈسىغا تىقىپ، ھېڭىدە ھىجىيىپ قويۇپ، غىپپىدە ئۆتۈپ كېتەتتى. نەسرۇللانىڭ ئۆسۈشى شۇ يەردىلا توختاپ قالمىدى. ھەمكارلىق گۇرۇپپىلار تارىخىي ۋەزىپىسىنى ئادا قىلىپ، ئالىي كوپىراتسىيىلەر قۇرۇلۇشقا باشلىغاندا نەسرۇللا ئالىي كوپىراتسىيە ئىشخانا مۇدىرى ھەم قوشۇمچە كاتىپلىق خىزمىتىنى زىممىسىگە ئالدى. ئەمما، بىر كۈنى كېچىسى كېيىنكى مۇدىر ئۇنىڭ ئۆيىگە قاپقارا، قېرى قارىياغاچتەك كېلەڭسىز بىر ئادەمنى باشلاپ كىرىپ: «ئاتۇشتىن كەلگەن تۇغقىنىم، ئىسمى چاۋار، ئۆيۈڭدە بىر نەچچە ئاي تۇرغاچ تۇرسۇن، ئەلئاباتتىكى كوپىراتسىيە خىزمىتى تۇگىگەندە ئۆزۈم ئورۇنلاشتۇرىمەن» دەپ قويۇپ چىقىپ كەتتى. مانا شۇنىڭدىن تارتىپ بۇ «ئەمەلدار»نىڭ ئەمىلىكى بۇزۇلدى. نەسرۇللانىڭ بىر ئوغۇل، بىر قىزى شەھەردىكى ياتاقلىق مەكتەپتە ئوقۇيتتى. چوڭ قىزى سۇدۇمە ئۆي ئىشلىرىنى قىلاتتى. چاۋار ئۇنىڭغا پوخۇرلۇق قىلىپ زادىلا كۈن بەرمىدى. نەسرۇللا بۇ ئىشنى خوتۇنى مەختۇمخاندىن ئاڭلاپ چاۋارغا:

ـــ ئۆزۈڭنىڭ قىزىدەك بالىغا قانات سۆزەشتىن نومۇس

قىلمامسەن، ـــ دەپ ئاچچىقلاپ قالدى. لېكىن چاۋار پىسەنتىگە ئالماي:

ـــ ھەي، ئانچە ـ مۇنچە ئېتىشىپ قويسام نېمە بوپتۇ، بۇ ئۆيدە يالغۇز ئولتۇرۇپ زېرىكىپ ئۆلەي دېدىم ياكى قورسىقىم ئېغىر كېلىۋاتامدۇ ساڭا، ـــ دەپ بىر ھۆرپەيگەندى، نەسرۇللا ئۇنىڭ بۇزۇق ئەلپازىدىن قورقتى. ئۇ شۇ چاغلاردىن باشلاپلا چاۋارنىڭ قېچىپ يۈرگەن قاچقۇن ياكى يامان ئادەم ئىكەنلىكىگە گۇمان قىلغانىدى. شۇڭا، نەسرۇللا كوپىراتسىيە مۇدىرى كېرىمگە دېمەكچى بولدى. ئەمما، ئۇنىڭ ھەر ئايدا يەتكۈزۈپ بېرىۋاتقان ئاشلىق، ماي، گۆشلىرىگە پايلىمىدى. شۇنداقتىمۇ قىزىدىن ئەنسىرەپ قالغان نەسرۇللا سۇدۇمەنى قېينانىسىنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىۋەتتى. سۇدۇمە كەتكەندىن كېيىن چاۋارنىڭ مەختۇمخانىغا كۆزى چۈشۈپ، ھېچ تەپتارتماي ئۇنىڭ ئۇ يەر ـ بۇيەرلىرىگە قول سوزۇپ، قاش ـ كۆزىدە كۆرپە ـ ياستۇقلارنى ئىشارەت قىلاتتى. دېمى ئىچىگە چۈشۈپ كەتكەن نەسرۇللا كېرىم ئارقىلىق مەختۇمخاننى ئالىي كوپىراتسىيە ئىشخانىلىرىنى تازىلايدىغان، قاينىق سۇ قاينىتىدىغان ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇپ قويدى. بىراق، نەسرۇللا ساخاۋەتچى كېرىمگە ھېچنېمە دەپ تىنمىدى. چاۋارنى ئۆيدە تۆت ئاي باققان نەسرۇللا جېنى تۈمشۇقىغا كېلىپ قالغاندىلا، كېرىم ئۇنى ئەلئابادتىكى قۇمتام كەنتىگە ئورۇنلاشتۇرۇپ قويدى. شۇندىلا نەسرۇللا بىلەن مەختۇمخان «ئۇھ» دەپ ئارام تاپتى...

... ئات قىر دەريا سايلىقىدا بىر خىلدا يورغىلاپ كېتىۋاتاتتى. نەسرۇللانىڭ خىيالى يەنىلا جەۋلانغا يۆتكەلدى. ئۇنى يېزىلىق ھۆكۈمەت رەھبەرلىرىگە دەپ جازالىتىشتىن قورقۇپ قالغانىدى. جەۋلانىڭ تۇرگۇنلۇكىگەقارىغاندا ئۇ يېزىلىق ھۆكۈمەت ئىچىدە ئالتوپىلاڭ كۆتۈرۈشتىن يانمايتتى. ئەگەر چاۋارنىڭ ئۆتمۇشى ئاشكارىلىنىپ قالسا ئۆزى ھەم

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى نادىرىسى

شەھەردىكى كېرىم مۇدىرغا دەز كېتىشى ئېنىقلا تۇراتتى. چۈنكى، نەسرۇللا بىرقانچە قېتىملىق سۆھبەتلەردە، كېرىم مۇدىرنىڭمۇ ئامالسىزلىق ئىچىدە ئۇنى قوغدىمىسا بولمايدىغانلىقىنى سېزىپ قالغانىدى. بىراق، چاۋارنى تۆت ئاي ئۆيدە ساقلىغانلىقى ئۈچۈنمۇ ياكى ئۇنىڭ سەل قارىغىلى، كوچىلىغىلى ھەم ئاچچىقىنى كەلتۈرگىلى بولمايدىغان سىرلىق ئادەملىكىدىن قورقتىمۇ، ئەيتاۋۇر، چاۋارنىڭ سىزغان سىزىقىدىن چىقماي ئۇنىڭ تەلەپلىرىنى قاندۇراتتى.

... ئات بىردىنلا ئۈركۈپ، خارتىلدىغىنىچە ئارقىسىغا شوخشىدى. چۈنكى، ئالدىدىكى ئازگالدىن چاۋار ئۆمىلەپ چىققانىدى. ئاتتىن يىقىلىپ چۈشكىلى تاسلا قالغان نەسرۇللا ئاتنىڭ تىزگىنىنى سىيرىپ ئارانلا توختىتىۋالدى. ئۇ يەرگە چۈشۈپ ئەتراپىغا قاراپ قويغاندىن كېيىن چاۋارنى يولدىن يىراقلاشتۇرۇپ سايلىق ئوتتۇرىسىدىكى بۈككىدە چاتقاللىق ئارقىسىغا ئېلىپ باردى. نەسرۇللانىڭ تۇتۇلۇپ كەتكەن چىرايىدىن، خامۇش تۇرقىدىن ئەندىككەن چاۋار ئەنسىزلىك ئىچىدە ئۇنىڭ ئاغزىغا تەلمۈردى:

— چاۋار، — دېدى نەسرۇللا ئېغىر تەلەپپۇزدا، — ئوت سېنىڭ بېشىڭدا كۆيۈۋاتقاچقا، ئەتىگەندىن بېرى سەن بىلەن كۆرۈشكىلى بولمىدى.

— بۇ تەرىپى ماڭا ئايان، — چاۋار غۇرتتىدە يۇتۇندى، — خەقتە گۇمان قوزغاپ قويىدىغان گەپ. لېكىن، قۇم يېيىغدا قىلغان سۆزىڭىز بەك بەلەن بولدى.

— بەلەنلىكى قۇرۇسۇن، جەۋلان دېگەن ھاراملىق خۇلاسەمگە قول قويۇش تۇرماق، بىر پۇلغا ئالغۇسىز قىلىۋەتتى.

— نېمە؟! — چاۋارنىڭ ئاغزى ئوچۇقلا قالدى، — ئۇ... ئۇ قانداقلارچە؟

نەسرۇللا يىغىن سورۇنىدا جەۋلاننىڭ دېگەنلىرىنى ئۇجۇر —

بۇجۇرلىرىغچە قويماي سۆزلىدى. «يۇلغۇن شېخى»، «يالاڭ ئاياغ ئىز»، «پاشىنىلىق ئاياغ»، «قۇم يېيىغنى ئۇچ قېتىم ئايلانغان...»، «مەتسىدىق ئۆلگەندىن كېيىن ئېسىلغان»، «ئۇ ئۆلگەندە قانچە ئادەم بار...» دېگەندەك گەپلەرنى ئاڭلىغان چاۋار قۇلاقلىرىغا ئىشىنەلمەي ھاڭقايغىنىچە تۇرۇپ قالدى.

— ئۇنىڭ دېگەنلىرى گۇمان، پەرەز، گۇمان دېگەن گۇمان بويىچە قالىۋېرىدۇ.

— توغرا، توغرا، — چاۋارنىڭ كۆڭلى سەل پەسكويغا چۈشتى، — ئۇنىڭ ئورۇنسىز گۇمانلىرى قورسىقىدا سېسىپ كېتىدۇكى، ئەمەلگە ئېشىشى مۇمكىن ئەمەس.

— شۇ ئەمەسمۇ، — نەسرۇللا «ئۇھ» دەپ قويدى، — لېكىن، يېزىلىق ھۆكۈمەتتە داۋراڭ كۆتۈرگۈم يوق. رەھبەرلەرگە: «پاكىتلارغا قارىغاندا مەتسىدىق ئېسىلىپ ئۆلۈۋالغاندەك قىلىدۇ، ئەمما قۇمتام كەنت رەھبەرلىرىنىڭ ئەستايىدىل تەكشۈرۈپ كۆرۈش پىكرىگە قوشۇلدۇم» دەپلا قۇتۇلمەن.

— نېمىشقا، — چاۋارنىڭ كۆزلىرى چەكچەيدى، — بۇنداق دېسىڭىز قانداق بولىدۇ؟

— مەن جەۋلانغا ئاشۇ نامەلۇم ئىزنىڭ ئىگىسىنى تاپ، دېسەم، ئۇ: «سىزگە مېنىڭ ئۇستۇمدىن ئەرز يازغان ئادەم شۇ» دەۋاتامدۇ...

گۇمان ئاللىقاچان ئۆزىگە مەركەزلىشىپ قالغانلىقىنى بىلگەن چاۋارنىڭ پۈت ـ قوللىرى سىرقىراپ، كۆزلىرى قاراڭغۇلاشتى. ئىچىدە: پاھ، بۇ ھاراملىق نېمىدېگەن يامان، ئەجەب سەزگۈر نېمىكىنا، دەپ ئويلىدى. شۇنچە ئەجىر بىلەن پىلانلانغان ئىش بىر تېپىككە يارىمىدى، دېگەن شۇدە.

— داۋراڭ سالساق پوقنىڭ پۆپۈكىنى بۇزۇپ قويغۇدەكمىز، — دېدى نەسرۇللا، — جەۋلان يېزىلىق ھۆكۈمەت كادىرلىرى ھەم ناھىيىنىڭ شۇجى، ھاكىملىرىنى چاقىرىپ چوڭ مەيداندا سەن

بىلەن مۇنازىرىلىشىمەن، دەۋاتمامدۇ. بۇ گەپدانغا گەپ تېپىپ بېرىشقا كۆزۈم يەتمىدى.

ـــ قارا ئۇنىڭ يامانلىقىنى! ئەمىسە مۇشۇنداقلا بولدى قىلامدۇق؟ ئۇنداقتا مەن...

ـــ ياق، جەۋلان دېگەن ئاتىكاچىنىڭ شۇنچە خەقنىڭ ئالدىدا رەسۋا قىلغىنىغا تويغۇزمىسام ھېساب ئەمەس، ـــ نەسرۇللانىڭ كۆزلىرى قىسىلدى، ـــ خۇلاسە دوكلاتىمنى قايتا تولۇقلاپ يېزىپ بىر نۇسخىنى شەھەرلىك ساقچى ئىدارىسىگە، يەنە بىر نۇسخىنى كېرىم مۇدىرغا ئەۋەتىپ بېرىمەن. ئاندىن تېلېفون ئارقىلىق ئالاقىلىشىمەن.

ـــ ھەببىلى، ـــ دېدى چاۋار خۇشاللىقىدا، ـــ كېرىم مۇدىرنىڭ يۇقىرى ـ تۆۋەن رەھبەرلەر بىلەن بولغان ئالاقىسى قويۇق، قولىدىن ئىش كېلىدۇ.

ئۇلار بۇنىڭدىن كېيىن قانداق قىلىش ھەققىدە بىردەم كۇسۇرلىشىۋالغاندىن كېيىن نەسرۇللا ئېتىغا مىنىپ يولغا راۋان بولدى. چاۋار كۆزىنى قىسىپ ئاسمانغا قارىدى. كۈن چۈش پېشىندىن ئۆتكەن بولۇپ، كەچ كۈز ئاپتىپى قۇملۇق دىيارىنى يەنىلا ئىللىتىپ تۇراتتى. كەنت ئىچى بىلەن مېڭىشنى بىئەپ كۆرگەن چاۋار سايىلىقنىڭ تۆۋەنىگە قاراپ ماڭدى. ئۇ توغراقلىق، يۇلغۇن چاتقاللىقلىرىدىن ئايلىنىپ ئۆتۈپ بولجالىققا كېلىۋالدى. ئاندىن چوڭقۇر ئېرىق ئارقىلىق باغ سۆڭگۈچىگە كىرىپ كەتتى.

چاۋار مېھمانخانا ئۆيىنىڭ تۆرىگە سېلىپ قويغان كۆرپىگە ئۆزىنى تاشلاپ، ياستۇققا ئەمدىلا يۆلىنىپ تۇرۇشى قارا ئەتلەس كۆڭلەك ئىچىدە لىغىرلاپ تۇرغان ئوغۇلخان كىرىپ كەلدى. ئۇ ئېرىنىڭ چىرايىغا قاراپ ئىش كۆرۈشكە كۆنۈپ قالغاچقىمۇ، سىپايىلىك بىلەن كېلىپ ئولتۇرۇپ چاۋارنىڭ پۇتىنى تۇتۇشقا باشلىدى. چاۋارمۇ ھېچ ئىش بولمىغاندەك بىلىنەر ـ بىلىنمەس

كۆلۈمسىرەپ قويۇشى، قەۋەتلا خۇشال بولۇپ كەتكەن ئوغۇلخانىنىڭ ئاغزى ئېچىلدى:

ــ يائاللا، چىرايىڭلارنىڭ ئېچىلغىنىنى بۇگۈن كۆرۈپتىمەن، خۇددى چىشى ئاغرىق ئادەمدەك قاپىقىڭلاردىن قار يېغىپلا تۇراتتى، ــ ئوغۇلخان ئېرىنىڭ چىرايىغا قاراپ قويدى، ــ مەتسىدىق دېگەن شاۋۇچى بالدۇررراق ئۆلسە بوپتىكەن.

ــ خوتۇن، دۇشمىنىڭگىمۇ ئۆلۈم تىلىمە، ئىنساپ تىلە، دېگەن گەپ بار، ــ چاۋار مۇلايىملىشىپ قالغاندەك قىلاتتى، ــ بۇنداق دېمەڭلار، مۇسۇلمانچىلىقتا يامان بولىدۇ. تېخى مەتسىدىق نەۋرە سىڭلىڭ سائادەتنىڭ ئېرى تۇرسا، مۇنداقچە ئېيتقاندا، بىز تۇغقان ــ دە.

ــ يا دەيمىنا، سىلىنى شۇنچە پاراكەندە قىلىۋەتكىنىگە زەردەم قاينىاپ...

ــ مېنى كىم پاراكەندە قىپتۇ؟ ــ چاۋار خوتۇنىغا گەپ ئۆگىتىۋاتقاندەك قىلاتتى، ــ مەتسىدىق مېنىڭ ئۆيۈمگە كىرىپ مەن بىلەن تىللاشمىسا... تاكاللاشمىسا ياكى ئاناڭ ــ قىزىڭ دەپ ئورۇشۇپ باقمىسا... قېنى، دەپ باقمىنا، بىزنىڭ ئۆيگە بىرەر قېتىم كىرىپ باقتىمۇ؟

ــ يا... ياق، كىرىپ باقمىدى... زا... زادىلا... ھۆددەس كىرمىدى...

ئېرىنىڭ خۇي ــ پەيلىنى ئوبدان بىلىدىغان ئوغۇلخان ئىشىنىڭ تېگىگە يېتىپ، كۆڭلى ئۆيگەندەك بولدى ــ دە، بوشقىنا خورسىنىپ قويدى. چۈنكى، چاۋار «بۇنىڭدىن كېيىن تىلىڭنى تىيې، ئالىجوقا سۆزلەپ يۈرمەي، مېنىڭ گەپلىرىمنى قۇلىقىڭغا سىرغىدەك ئېسىۋال» دەۋاتقانلىقى ئېنىقلا تۇراتتى.

ــ بولدى خوتۇن، پۈتلىرىم يېپىيېنىكلا بولۇپ قالدى، ــ چاۋار يالغان ھىجىيىپ قويدى، ــ ئەمدى سەن چىقىپ، كەكلىكنىڭ قاچىسىدىكى سۇنى يەڭگۈشلەپ، دان قاچىسىغا

بىرئاز تىنىق تۆكۈپ بەر.

ئوغۇلخان «يا بىسمىللا» دەپ قوللىرىغا تايىنىپ ئاران-ئاران تۇردى. ئۇ سۈيىكىنىڭ يوغانلىقى ھەم ۋاقىتسىز سەپەرنىڭ كەتكەنلىكىتىن بەكمۇ كېلەڭسىز كۆرۈنەتتى. چاۋار چىقىپ كېتىۋاتقان خوتۇننىڭ ئارقىسىدىن قاراپ «قېرى ئىنەك» دەپ پىچىرلىغاندا، ئوغۇلخاننىڭ نەۋرە سىڭلىسى سائادەت كۆز ئالدىغا كەلدى. ئەينى يىللارنىڭ ھېلىقى كېچىلىرى ئەسكە چۈشۈش بىلەن ئارامى بۇزۇلدى. كونا كۆرپە ئۈستىدە ئۆزىنى تاشلاپ ياتقان ئاق ببلىققەك تەن، نازۇك بەللەر، چىرايلىق، يۇمران يوتىلار، خام ئانارەك ئاپئاق چوقچىيىپ تۇرغان بىر جۈپ كۆكسى... بىردىنلا ئايان بولدى...

... كېرىم مۇدىر چاۋارنى قۇمتام كەنتىگە زورلاپ تاشلىغاندىن كېيىن ئىگەمبەردى ئۇنىڭ جېكىلىشى بىلەن چاۋارنى كۆزدىن يىراق شالتوغراق مەھەللىسىدىكى ۋاسىل بەگنىڭ قورۇسىغا ئېلىپ باردى. ئۇنى كونا مال ئېغىلىنىڭ يېنىدىكى بىر ئېغىز ئۆيگە ئورۇنلاشتۇرۇپ يوتقان ـ كۆرپە، كىگىز ـ كېچەك ھەم بىرقۇر ئۆي سەرەمجانلىرىنى ئەكېلىپ بەردى. بۇ ئۆي گومىنداڭنىڭ زاۋاللىققا يۈزلەنگەن يىللىرى ئەخمەت گاچىنىڭ غەمخانىسى ئىدى. ئاق كۆڭۈل بۇ ئاتاقار نۇربانۇمنىڭ ئىشقى ـ پىراقىدا تالاي ـ تالاي كېچىلەر كىرپىك قاقماي شېرىن خىياللارغا بۆلەنگەن بۇ ئۆي ھېلىمۇ-ھېلىمۇ شۇ پېتى تۇراتتى. بورا سېلىنغان سۇپا، پەگادىكى كالا ئوچاق، قارا چىراغ تەكچىسى، تاراقلاپ يېپىلىدىغان قوش قانات ئىشىك، شادلىق پەنجىرىلەر ئەخمەتنىڭ شامۇ سەھەر ئۇرغان ئاھ ـ پىراقلىرىغا گۇۋاھ ئىدى. چاۋار بۇ ئۆيگە كۆچۈپ كەلگەندىن كېيىن ئىگەمبەردى ئۇنىڭغا ئاشلىق، مايى، ئوتۇن يەتكۈزۈپ بېرىپلا قالمايى، شالتوغراق مەھەللىسىدىكى ئايۇپ توكۇرنىڭ قىزى ئوغۇلخاننى كەچ تەرەپلەردە بىرەر ۋاخ تاماق ئېتىپ، ھالىدىن خەۋەر ئېلىشنى

تاپلىدى. ئوغۇلخان خېرىدارى يوق ئولتۇرۇپ قالغانمۇ ياكى ئەر تاللاپ يېشى ئۆتۈپ كەتكەنمۇ ئەيتاۋۇر 30 ياشلارغا كىرىپ قالغان قېرى قىز ئىدى. بۇ يەرلەردە بۇنداق قېرى قىزلارغا «ئەركەك جىن چاپلاشقان»، «ئەركەكزەدەككەن»، «تېنى پۈرايدىكەن» دېگەندەك ھەرخىل ئەيىبلەرنى قويۇپ، بىرەر ـ ئىككىدىن بالىسى بارلارمۇ خېرىدارلىق قىلىشتىن ھەزەر ئەيلەيتتى. بىر كۈنى ئەپچىل تارتىنىپ، چىرايلىق ياسىنىپ كەلگەن ئوغۇلخانناڭ تامىقى خېلىلا كەچتە تەييار بولدى. خۇلۇپلىتىپ چۆپ ئاش ئىچىۋاتقان چاۋار پات ـ پاتلا قاراپ قويىاتتى. ئۇنىڭ قىياق كۆزلىرى يالت ـ يۇلت قىلىپ ئوغۇلخانناڭ كۆكسى، تولغان بەدىنى، دۈپدۈگىلەك ساغرىلىرى ئۈستىدە يۇگۇرۈيتتى. ئەرسىرەپ قالغان بۇ قېرى قىزمۇ قىزىرىپ، ھۈدۈقۇپ، جىلمىيىپ چاۋاردىن كۆزىنى ئۈزمەيتتى. خېلىدىن بېرى زىبادىگۈلنىڭ خۇلقى ـ نازلىرىنى ئۈنتالمىغان چاۋارنىڭ كۆڭلىدىن: سەل سېمىزلىكىنى دېمىگەندە، زىباغا ئەجەب ئوخشاپ كېتىدىكەنا، دېگەن ئوي لىپ قىلىپ ئۆتۈشى، ئۇ:

ـــ ئېشىڭىز ئوخشاپتۇ، سىزمۇ بىر قاچا ئىچىڭ، ـــ دېۋىدى، ئوغۇلخان تۈزۈت قىلمايلا:

ـــ رەھمەت، كونىلار ئېشى تېتىغان چوكانناڭ ھەممە نېمىسى تېتىشلىق بولىدۇ، دەيدىكەن، ـــ دېدى ـ دە، لەپپىدە كۆز تاشلىدى.

شۇ كېچىسى ئوغۇلخان قاچا ـ قۇچا، قازانلارنى يۇيۇپ بولغۇچە خېلى بىر ۋاخ بولۇپ كەتتى. ئاندىن ئۇ چاۋارغا ئورۇن سېلىپ بەردى. چاۋار ئۇنىڭ بىلەكلىرىدىن كاپىدە تۇتۇپ يوتقانىنى ئىشارەت قىلدى. بىردىنلا پۈتۈن تېنى جىمىرلاپ، چوڭقۇر ـ چوڭقۇر نەپەس ئالغان ئوغۇلخان:

ـــ مەن... مەن قىز تۇرسام... ـــ دېدى. نەپسى تاقىلداپ كەتكەن چاۋارمۇ:

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلاننىڭ بېڭى تادرىسى

ـــ قىز بولسىڭىز نېمە بوپتۇ، يامىنى كەلسە ئالارمەن شۇ، ـــ دەپ ئۇنى كۆتۈرۈپلا يوتقان ئۈستىگە ياتقۇزدى...

ئارىدىن بىر نەچچە ئاي ئۆتۈپ جامائەت چاۋار بىلەن ئوغۇلخاننىڭ نىكاھىنى قىلىپ، بىر ئۆيلۈك قىلىپ قويدى. بۇ تويغا قۇمچاقار يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ مۇدىرى كېرىممۇ كېلىپ قاتناشتى. بۇنىڭ بىلەن چاۋارنىڭ ھۆرمەت ـ تەۋسىپى ئۆسۈپ شالتوغراق مەھەللىسىدە ئورمانغا قارايدىغان قاراۋۇل بولۇپ قالدى. ئۇ ئۆزىنىڭ چوڭراق ئىش تەۋرىتەلمىگەنلىكىدىن ئىچى پۇشۇپ، قۇمچاقارغا بېرىپ كېرىم بىلەن يوشۇرۇن كۆرۈشتى. ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىغان كېرىم بىردىنلا ئاچچىقلاپ قوللىرىنى شىلتىدى:

ـــ ئۆلگۈڭ كەلدىمۇ؟ سېنى ئىزدەشنى ھازىرغىچە توختاتقىنى يوق، رەسىمىڭنى ئېلىپ قەشقەر، ئاقسۇ، كۇچارلارغا ساقچىلار كېتىپ قايتىپ كەلدى. ئۈرۈمچى ھەم شىمالىي شىنجاڭدىكى ساقچى ئىدارىلىرىگە رەسىمىڭ بىلەن ماتېرىيالنى ئەۋەتتى، ھەتتا قۇمچاقار يېزىلىق ھۆكۈمەتكىمۇ سەن توغرۇلۇق ئالاقە كەلدى. مەن ئۇنى ھېچكىمگە كۆرسەتمەي كۆيدۈرۈۋەتتىم. سەندەك قارا نوپۇس نەگىلا بارساڭ ئاسانلا تۇتۇلىسەن. بىرنەچچە يىل ئۆز ئۇۋاڭدا جىم يېتىپ «چاۋار» بولۇپ يۈرۈۋەر.

ـــ تولا ئادەم قورقۇتماڭا، مەن ئۆمرۈمدە رەسىمگە چۈشمىگەن تۇرسام، نەدىكى رەسىمكەن ئۇ؟

ـــ گومىنداڭ ئارخىپ بۆلۈمىدىن قولغا چۈشكەن ماتېرىياللار ئىچىدىكى رەسىمىڭنى زىبادىگۈل تونۇپتۇ...

ـــ ما جالاپنىڭ قىلغان ئىشىنى قارا.

ـــ ئۇ تېخى، «ئابدۇش ئانام بىلەن سىڭلىمنىڭ قىساسىنى ئالىمەن، سەن ماڭا ماسلىشىپ بەر، دەپ قورقاق سالغاچقا، مەن ئۇنىڭدىن قورقۇپ ماقۇل بولغان» دەپ ھەممە گۇناھنى ساڭا ئارتىپ قويۇپتۇ.

ـــ جەپ، بۇزۇق پاسكىنا، ئەۋرەز پاقىسى، تاز قوچقارنىڭ ئەنتى مۆڭگۈزلىكىدە قالمايدۇ، تۇرمىدىن چىقارسەن، بوينۇڭنى ئۇزۇۋۈەتمەيدىغان بولسام.

ـــ بىلىپ قوي، ـــ كېرىم چاۋارغا قارىغاندا ئۆزىدىن ئەنسىرەپ تۇراتتى، ـــ ئىسلاهات كادىرىنى ئۆلتۇرۇش بەكمۇ ئېغىر گۇناھ، تۇتۇلساڭلا ئېتىلىسەن.

كېرىمنىڭ تەنبىھىدىن ئىنامغا پاتقان چاۋار ئۈچ يىلدەك «چاۋار» بولۇپ يۇرۇۋۈەردى. پەقەت ئالىي كوپىراتسىيىنىڭ ئاخىرقى يىللىرى كېرىمنىڭ ۋاستىسى بىلەن قۇمتام ئاشلىق ئامبىرىنىڭ هوقۇقىنى قولىغا ئالدى. بۇ چاغلاردا تۇتۇش بۇيرۇقىمۇ ئۇنتۇلغان بولۇپ، چاۋار ساددا، گول، قورقۇنچاق مەتسىدىق بوغالتىرنى ئىندەكىكە كەلتۈرۈپ، قۇمتام كەنت دېھقانلىرىنىڭ ئەجىر ـ مېھنەتلىرىنى قۇرتتەك غاجاپ يېيىشكە باشلىغاندى. بىر كۈنى چاۋار مەتسىدىق ئىككىسى بوغالتىر ئىشخانىسىدا ناهىيىلىك ئاشلىق ئىدارىسى بىلەن پاختا زاۋۇتىغا ئۆتكۈزگەن ئاشلىق، پاختىنىڭ پۇلىنى ساناپ ئولتۇرغاندا سائادەت ئىشخانىغا كىرىپ كەلدى. زىلۋا، خۇشپىچىم بۇ قىز ئايۇپ توكۇرنىڭ قۇماقتا مەھەللىسىدىكى سىكىلىسىنىڭ قىزى بولۇپ، چاۋار ئۇنى ئون نەچچە ياش چاغلىرىدا بىر نەچچە قېتىم كۆرگەن بولسىمۇ، ئانچە زەن سالمىغاندى. سائادەتمۇ نەۋرە ئاچىسى ئوغۇلخانىنى يوقلاپ قويايى دەپ كەلمەيتتى. چاۋار ئامبارچى بولغاندىن كېيىن كەنت تەشكىلى ئورۇنلاشقان قۇمتام مەھەللىسىگە باغلىق ئۆيلەرنى سىلىپ كۆچۇپ كەلدى. ئۇ ئوغۇلخانىنىڭ تۇغقانلىرى تۇرماق، قېينانا ـ قېيناتىلىرىنى يوقلاشقا هەپسىلىسى بولمىدى. شۇڭا، سائادەتنىڭ كۆزىنىڭ يېغىنى يېگۈدەك نازكەرەشمىلىك چوڭ بولغانلىقىنى كۆرگەن چاۋار ئۇنىڭ ئاق سۇزۇك چېھرىگە، دۇپىدۇگىلەك كۆزلىرىگە، تومپىلاق لەۋلىرىگە، يارىشىپ كەتكەن ماڭلاي، سېكىلەك

www.uyghurtap.com
كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يېڭى تادرىسى

چاچلىرىغا قاراپ: زەپ بەلەن قىز بوپتا، دەپ ئويلىدى. مەتسىدىقمۇ ساناۋاتقان پۇلنى تۇتقىنىچە ھاڭقىيىپلا قالغانىدى.

ــ ۋاي ئانىكام، سىلەر غىچچىدە پۇلنىڭ ئىچىدە تۇرىدىكەنسىلەر، ــ دېدى سائادەت مەتسىدىققا پىڭڭىدە كۈلۈپ قويۇپ، ــ بۇنداق جىق پۇللارنى مەن چۈشۈمدىمۇ كۆرۈپ باقمىغان.

چاۋار مەتسىدىق بىلەن سائادەتنىڭ بىر ـ بىرلىرىدىن كۆزلىرىنى قاچۇرۇپ، ئۆمسۆرۈن بولۇۋاتقانلىقىدىن غىجىندى. ئەمما، تولىمۇ زىل، ئىنچىكە بىر پىلاننى كۆڭلىگە پۈكتى.

ــ مەتسىدىقاخۇن، ــ چاۋارنىڭ ئاۋازىدىن مەتسىدىق دىڭڭىدە چۆچۈپ كەتتى، ــ بۇ قىز مېنىڭ بىر نەۋرە قېيىنىسىڭلىم بولىدۇ. ئوغۇلخاننىڭ قۇماقتىدىكى كىچىك ئانىسىنىڭ قىزى.

ــ ھە... ھە، شۇنداقمۇ، ئەجەب ئۇز، شۇللۇق قىز بوپتا، ــ دېدى مەتسىدىق گەپلىرىدىن ئادىشىپ، ــ ھە، سىڭلىم، مەندە بىرەر ئىشىڭىز بارمىدى؟

ــ ياق، ــ سائادەت قولىدىكى خالتىنى كۆرسەتتى، ــ نورما ئاشلىققا كەلگەن.

مەتسىدىق سائادەتنى ئىككى قېتىم كۆرۈپلا ئوت ـ كاۋاپ بولۇپ قىزىپ قالدى. سائادەتمۇ تۈرتەكلەپ پۇل سانايدىغان مەتسىدىققا مەھلىيا بولۇپ قالغاندەك قىلاتتى. شۇڭا، ھەر ئىككىلىسى چاۋارغا يېلىنىشقا باشلىدى. ئىچى كۈرمىڭ ھىيلىلەر بىلەن تولغان چاۋارغا بۇ تېپىلغۇسىز پۇرسەت بولدى. ئۇ بىر كۈنى مەتسىدىققا نەسىھەت قىلىشقا باشلىدى:

ــ ھەي مەتسىدىق ئىنى، بۇ قىزنىڭ قۇماقتىدىكى ئەترەت مالچىسى بىلەن چاتىقى باردەك قىلىدۇ، ــ چاۋار مەتسىدىقنىڭ تومۇرىنى تۇتۇپ باقماقچى بولدى، ــ ئەگەر سائادەتنىڭ كۆكىنى ئورۇپ قويغان بولسىچۇ؟...

ـــ ئۇنداق بولمىغاندۇ؟ ـــ مەتسىدىق سائادەتنىڭ سەرۇندەك سىياقىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ ھىجايدى، ـــ سائادەت تەگسىلا مەيلى...

ـــ ماۋۇ گېپىڭ بولىدۇ، ئۇ قانچىلىك چوڭ ئىشتى، ناھايىتى بىر قېتىملىق چىرقىراش بىلەن تۈگەيدىغان ئىشقۇ...

سائادەتنىڭ ئوت ـ پىراقىدا ئولتۇرالماي قالغان مەتسىدىق بىر كۈنى ئاشلىق ئامبىرىغا كىرىپ، چاۋارغا يەنە يېلىندى. ئۇنىڭ بۇنچىلىك ئىشقى سەۋداسىغا چۈشۈپ قالغىنىدىن گۈلقەلبرى ئېچىلىپ كەتكەن چاۋار گەپ ياسىدى:

ـــ ئۇ قىزغا كۆپ گەپ قىلدىم، لېكىن سەن ئۇنىڭغا سەل يامان تەسىر قالدۇرۇپسەن، ئەمەسمۇ.

ـــ مەن... مەنما؟ ياقەي، ھەر قېتىمدا سىلىق ـ سىپايە، مۇلايىملىق بىلەن ئۈز گەپ قىلغان تۇرسام.

ـــ گەپ مەشەدە، ھەي ئەخمەق، سەن ئۆپكە ياغلىرىڭنى ئېرىتىۋەرمە، ئەردەك بول. ئۇنىڭغا ئانچە پىسەنت قىلما، ھەتتا: «نېمە ئىشىڭىز بار؟» دېگەندەك قوپال تەگكىن. قىسقىسى ئۆزۈڭنى تۇتۇۋال، ئېغىر ـ بېسىق، سالماق بول، قالدى ئىشلارنى ماڭا قوي، ئۇنى ئىندەككە كەلتۈرۈپ بەرمىسەم چاۋار بولماي كېتەي.

ـــ راستما؟

ـــ راست بولماي، سائادەت سېنى شالاق كۆرۈپ قالغان چېغى.

چاۋارغا ئۈياتسىز ئامەت كۆز قىسىپ، ئۇنىڭغا شەھۋەت يوللىرىنى ئېچىپ بېرىۋاتاتتى. سائادەت نەۋرە ئاچىسى ئوغۇلخانىنى سېغىنغانلىقىنى باھانە قىلىپ ھەر كۈنى دېگۈدەك كېلەتتى. چاۋاردىن مەتسىدىق ھەققىدە گەپ سورايتتى. ئۇمۇ قاپىقىنى ئاچماي، چىرايىغا ئۈمىدسىزلىك تۈيغۇسى بېرىپ:

ـــ مەتسىدىق قۇمچاقاردا ئوقۇغان چاغلىرىدىلا كېرىم

مۇدىرنىڭ قىزى بىلەن پۇتۇشۇپ قويۇپتىكەن ئەمەسمۇ، ــ دەپ سائادەتنىڭ يۈرەكلىرىنى سىرقىرىتىۋەتتى.

ــ شۇڭا، ئۇ مۇشۇ كۈنلەردە ماڭا تاراڭ ـ تۇرۇڭ تېگىپ يۈرۈپتىكەن ـ دە، ــ ئۇ يىغلامسىرىدى، ــ چاۋاركا، ناھايىتى شۇ پۇتۇشكەن ئىشكەنغۇ... ياندۇرۇۋەتسىلا بولمىدىمۇ؟

ــ تەس بولامىكى، ــ دېدى چاۋار بېشىنى چايقاپ، ــ ئەمىسە ئاخشاملىققا ئامبارغا كېلىڭ، سىزگە گەپ بار.

شۇ كۈنى ئاخشىمى ساددا قىزغا «مەتسىدىقنى ئېتىكىڭگە سېلىپ بەرمىسەم ئىت بولاي»، «قۇمچاقاردىكى قىزدىن يالتايتمىسام تىن تارتماي ئۆلەي»، «كېرىم مۇدىردىن ھەرقانچە بالا كەلسە مەن كۆتۈرەي» دېگەندەك قەسەملەرنى قىلغان چاۋار سائادەتنى يالىڭاچلاپ كۆرپىگە ياتقۇزدى.

ــ «قىز ئەمەسكەن» دەپ تويدىن كېيىن قوغلىۋەتسىچۇ؟

ــ مەتسىدىق ساددا، گول يىگىت، سىزنى ئالغىنىغا خۇش بولۇپ، ھەرگىز تىلغا ئالمايدۇ. ئالغان تەقدىردىمۇ مەن ئۇنىڭغا تېتىيمەن، چوقۇم خاتىرجەم بولۇڭ.

چاۋار تاقىتى ـ تاق بولغان مەتسىدىققا «سائادەت ئۇنىمايۋاتىدۇ...»، «ئېرىپ قالاي دېدى»، «ھازىر خىلىلا يۇمشىدى» دەپ ئۇنىڭ ئاغزىنى تاتلىق قىلسا، سائادەتكىمۇ ئوخشاشلا مۇشۇ گەپنى تەكرارلاپ، بىرەر ئايغىچە ئۇنى ئامباردىكى دۆۋىلەنگەن بۇغداي، قوناق ئۇستىدە، بەزىدە ئۆيدە ئەيش ـ ئىشرەت يۇندىسىغا چىلىدى!... پەقەت سائادەت «بىرەر ئايدىن ئاشتى ئاي كۆرمىدىم» دېگەندىلا چاۋار مەتسىدىق بىلەن سائادەتكە تەڭلا: «ئىندەكىكە كەلدى» دېگەن خۇش خەۋەرنى يەتكۈزدى. ئۇلارنىڭ تويى بولغاندىن كېيىن مەتسىدىق راستىنلا سەزمىدىمۇ ياكى سائادەتنى ئالغانلىقىغا خۇش بولۇپ ئۇندىمەي ئۆتكۈزۈۋەتتىمۇ، ئىش قىلىپ بىر نەچچە كۈن خامۇش يۈرگىنىنى ھېسابقا ئالمىغاندا چىش يېرىپ بىر نېمە دېمىدى.

ئېھتىمال ئۇ خەلقىئالەم ئالدىدا بۇ رەسۋاچىلىقنى كۆتۈرۈپ چىقىشنى خالىمىغان بولۇشى مۇمكىن. شۇنداقتىمۇ ئۇلار كۈنلەر ئۆتكەنسېرى ئامراق ئەر ـ خوتۇنلاردىن بولۇپ كېتىشتى. سائادەت ئاي ـ كۈنى توشماي تۇرۇپ بىر قىز تۇغۇپ، بىر يىل ئۆتمەيلا يەنە بىر ئوغۇل تۇغدى. ئانىسى ئۇنىڭغا:

ـــ قىزىمىڭ يېشىغا يەتمەي تۇرۇپ، يەنە تۇغدۇڭ، ئوغلۇڭنى مەن بېقىپ بېرەي، ئۆيىمىز بالىسىز چۆلدەرەپ كەتتى، ـــ دەپ بالىنى قۇماقتىغا ئېلىپ كەتتى...

... ئوغۇلخانىنىڭ ئۆيگە كىرىپ كېلىشى بىلەن چاۋارنىڭ سۈرۈۋاتقان شېرىن ـ لەزىز كەچمىشلىرى ئۈزۈلۈپ، بېشىنى كۆتۈردى. ئېرىنىڭ چۈش پېشىندىن تارتىپ خىيالغا پېتىپ قالغانلىقىدىن كۆڭلى ئۆيۈپ تۇرغان ئوغۇلخان بوسۇغىدا تۇرۇپلا ئۇنىڭ كۆزلىرىگە قارىدى:

ـــ كەكلىكلەرگە سۇ قۇيۇپ، دان سېلىپ بەردىم، ـــ دېدى ئۇ مۇلايىملىق بىلەن، ـــ ئەمدى سائادەتنىڭ ئۆيىگە بىر بېرىپ كېلەيمىكىن، خوتۇنلار ئاقلىق ئارتىپ كېتىۋاتىدۇ. بىچارىنىڭ يىغىسى مەھەللىنى بىر ئاپتۇ.

ـــ بەللى بۇنىمۇ سوراش كېتەمدۇ، سائادەت سېنىڭ نەۋرە سىڭلىڭ تۇرسا، مەنمۇ بىردەم تۇرۇپ پەتلەپ كەلگىلى بارىمەن، سائادەتكە دەپ قوي، كۆڭلىنى يېرىم قىلمىسۇن، رەھمەتى مەتسىدىق تولىمۇ رايىش ئوبدان يىگىت ئىدى. جايى جەننەتتە بولسۇن!

ئوغۇلخان چىقىپ كەتتى. ئۇ پەلەمپەيلەردىن تاراقلاپ چۈشۈپ، ھويلىدىن قارىسى يوقىلىشى چاۋار: «ئۇ جەننەتكە كىرىپ كەتمىسە، مەن خاتىرجەم ياشىيالمىدىم» دەپ غۇدۇرىدى. ئۇ راست دېگەنىدى. ئەلۋەتتە ئۆزىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن مەتسىدىقنى ئاردىن يوقاتمىسا بولمايتتى. ئۇ يوقالسا چاۋارنىڭ ھەقىقىي خىيانىتى ئاشكارىلانمايتتى. خوتۇنىنىڭ نەۋرە

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ ئىچىگى تادرىسى

سىڭلىسىنىڭ ئېرىنى، ئۆزىنىڭ باجىسىنى، بىر سەپتە ئىشلەيدىغان سەپدىشىنى ھېچ ئايانمايلا ئۆلتۈرۈشتىكى مۇددىئا بىرلا خىيانەتنى يوشۇرۇش ئۈچۈنلا بولماي، بەلكى مەتسىدىق ئارقىلىق جەۋلاننى يوقىتىش ئىدى. ئۇ سائادەتكە گەپ ئۆگىتىپ، بىر نەچچە نەشىكەشنى كۈشكۈرتۈپ، غوۋغا كۆتۈرۈپ، دېھقانلارنىڭ غەزىپىنى قوزغاتماقچى بولغانىدى. ئەپسۇس، ئۇنداق بولمىدى! كامالەتنىڭ ئېتىلىپ چىقىپ قىلغان سۆزى، ھاشىمنىڭ نۇتقى، مەتنىيازنىڭ تەھدىتى، ھېلىقى خوتۇننىڭ نىجاسەتتىن سېسىق ھەزىللىرى بىلەن توپلانغانلارنىڭ ئەمدىلا ئۆرلىگەن سەپرايى لاسسىدە بوشاپ كەتتى. جەۋلاننى شۇ مەيداندىلا باغلىتىپ يۇقىرىغا تاپشۇرماقچى بولغان قەستى كۆپۈككە ئايلاندى. جەۋلاننىڭ جەسەتنىڭ بۇرنىغا تىقىلغان ھەم يۈز، كۆز جىيەكلىرىدىكى قۇم، گەجگىسىدىكى جاراھەت، يۇلغۇن شېخى، يالاڭ ئاياغ ئىز، پاشنىلىق ئاياغ، ئۆلتۈرۈپ ئېسىلغانمۇ، قانچە ئادەم؟... قاتارلىق سۆزلىرىدىن گاڭگىراپ قالغان نەسرۇللامۇ ئېغىز ئاچالمايلا قالغان! تېخى «جەرەستاندا مۇنازىرىلىشىمەن، كىمنىڭ كەتمىنىنى چېپىپ، كىمنىڭ دېپىغا ئۇسسۇل ئويناۋاتقانلار ئاشكارىلىنىدۇ» دېگەن تەھدىتتىن قورقۇپ كەتكەن نەسرۇللانىڭ ھەيۋىسىمۇ يەرگە ئۇرۇلغان! ئەمدى... ئەمدى قانداق قىلىش كېرەك؟ توغرا، بىرلا ئۈمىدىم، كېرىم مۇدىرغا، ساقچى ئىدارىسىگە يوللىنىدىغان دوكلاتتىلا قالدى!

بىر ـ بىرىدىن ئەنسىز خىياللار يەنە داۋاملاشقانمۇ بولاتتى، ئەمما ھويلىدىكى كەكلىكنىڭ تۇيۇقسىزلا ۋاقىلداپ سايراپ كېتىشى ۋە «قايسىڭلار بايا...» دېگەن ئايال كىشىنىڭ ئاۋازىدىن چۆچۈپ كەتكەن چاۋار ئۆيدىن چىقتى. ئۇ ھويلا ئوتتۇرىسىدا تۇرغان ھابىلنىڭ ئانىسى قۇنىخاننى كۆرۈپ، سەل ھودۇققاندەك بولدى ـ دە، دەرھاللا ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ، چىرايىغا تەمكىنلىك،

تۇرقىغا تەبئىيلىك تۇسىنى بەردى.

ـــ ۋۇي قۇنىخان ئاچامغۇ بۇ، ـــ چاۋار پەلەمپەيدىن چۈشتى، ـــ ئۆزلىرىنى قايسى شامال ئۈچۈرۈپ كەلدى؟ هابىل كەلمەپتىغۇ؟

ـــ مەنمۇ شۇ بالامنىڭ دېرىكىنى قىلىپ كەلدىم، ـــ قۇنىخان هاسىراپ تۇراتتى، ـــ ئۇ سىلىنى بۇزرۇكۇارىم، شاپائەتچىم دەپ بىلەتتى. مانا تۇنۇگۈن كەچ چىقىپ كەتكەنچە قايتىپ كەلمىدى.

ـــ تۇۋا، نەگە كەتكەندۇ، بۇ يېتىم، ـــ چاۋار ئويلانغان قىياپەتكە كىرىۋالدى، ـــ تۇغرا، تۇنۇگۈن چۈشتە كەپتىكەن، ئۆزىمۇ خامۇش. گەپ سورىسام ئۇ: «هاشىم مېنى مىنبىڭ ئەترىتىدىن قوغلاپ چىقىرىپ، يەۋاتقان نېنىمنى تارتىۋالدى. شۇڭا، ياقا يۇرتلارغا چىقىپ كېتەي دەيمەن...» دەپ مەندىن پۇل ئالغانىدى.

ـــ ۋاي بېشىڭنى يەيدىغان كالا ئوغرىسى، پۈتلىشىپ يۇلۇنۇڭ ئۇزۇلۇپ كېتەر ئىلاهىم، قان قۇسۇپ ئۆلەرسەن، قۇرت ـ قوڭغۇزلارغا يەم بولارسەن... ئانا ـ بالا ئىككىمىزنى ئايرىۋېتىپ نېمە ياخشى كۈن كۆرەرسەن ئۆلگۇر هاشىمەك...

ـــ قۇنىخان ئاچا، ـــ چاۋار ئۇنىڭغا ئېڭىشتى، ـــ مېنىڭ هويلامدا تىللاپ ـ قارغىغانلىرىغا هاشىمنىڭ بىر تال غېرىب مويىمۇ تەۋرەپ قويمايدۇ.

ـــ خەپ، مەن هازىر بېرىپ ئانا ـ مانىسىنى، يەتمىش پۇشتىنى كۆزىگە كۆرسەتمىسەم...

قۇنىخان غالۋاراپ چىقىپ كەتتى. چاۋار ئۇنىڭ ئارقىسىدىن مەسخىرە بىلەن كۈلۈمسىرىدى. قۇنىخان ئۆتكەن ـ كەچكەنلەرنىڭ سالىمىغىمۇ قارىماي كېتىۋاتقاندا، هاشىم بىلەن زۇلال كەنت تەشكىلى ئىشخانىسىدا ئەيسايۇپقا جىددىي تېلېفون بېرىۋاتقان جەۋلانغا قاراپ ئولتۇراتتى:

ـــ ئەيسايۇپكا، ـــ ۋارقىرىدى جەۋلان، ـــ مەتسىدىقنىڭ ئۆلۈمى هەققىدە گۇمانلىق ئالامەتلەر بار، شۇڭا هاشىمكام،

زۇلاللار بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، مەتسىدىقنىڭ ئۆلۈمىنى تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى قۇرماقچى بولدۇق. نېمە؟ ئەسرۇللانىڭ ھەربىكەتلىرى بەك سىرلىق دەمسىز؟ ئۇنىڭغا: «جەۋلان كېلىپ پۈتۈن كادىرلار ئالدىدا سىز بىلەن مۇنازىرىلەشمەكچى» دەپلا قويسىڭىز، قۇيرۇقىنى قىسىدۇ. ئۇ چالا كۆرەڭ، قۇرۇق سۆلەت، پوپاڭ بىر نېمىكەن. شۇنداق، كامالنىڭ تويىدىن كېيىن ئۆلۈم ۋەقەسىنى تەكشۈرۈشنى باشلايمىز. ماقۇل ئەمىسە، قالدى گەپلەرنى ئەتە تويغا كەلگەندە قىلىشايلى، خوش ئەمىسە.

— نەسرۇللانى، — دېدى ھاشىم، — قورقۇتۇپ جېنىنى ئالمىغان بولدىڭىز.

— ئاز ئۇ غالچىغا، — زۇلال ئىككىسىگە قارىدى، — سىلەر بۇگۈن ئەتىگەن دىققەت قىلدىڭلارمۇ؟ قۇمتاملىقلار قۇم يېيىغقا كۆچۈپ دېگۈدەك باردى. لېكىن ھابىل بىلەن ئىمىن تاز يوق.

— راست، — ھاشىم جىددىيلەشتى، — ئۇلارنىڭ قورقۇنچى بولمىسا نېمىشقا كەلمەيدۇ. ئۆلۈم ۋەقەسى بىلەن چېتىشلىقى بارمۇ، يوق دېگەن مەسىلىدە گۇمان پەيدا قىلدۇ.

— بۇ ئىنتايىن مۇھىم ئىشكەن، — دېدى جەۋلان، — ئۇلارنىڭ بىرەر ئەندىشىسى بولمىسا بۇنداق چوڭ ھادىسىگە قىزىقماي قالامدا! بىز بۇ ئىككىسىنى يېپ ئۇچى قىلىپ تەكشۈرسەك بولغۇدەك.

— يەنە بىر مۇھىم تۈگۈن ئىگەمبەردى، — ھاشىم ئۇستەلگە ئۇردى، — بۇگۈن سەھەر ئۇنىڭ ھەربىكەتلىرى تولمۇ غەلىتە ھەم سىرلىق! ئۇ باشتىن ـ ئاخىر چاۋاردىن كۆز ئۇزمەي، تىغدەك تىكىلىپلا تۇردى.

ئۇلار ھابىل، ئىمىن، ئىگەمبەردىلەرنى تويغا چىللىغان بولۇپ گەپ ئېلىپ باقماقچى بولۇشتى. شۇڭا، ھاشىم بىلەن زۇلال ھابىل ۋە ئىمىننىڭ، جەۋلان ئىگەمبەردىنىڭ ئۆيىگە بېرىپ سۆزلىشىپ بولغاندىن كېيىن كامالنىڭ ھويلىسىدا جەم بولۇپ،

چۆل قۇملۇقىغا كىرىپ كەتكەن پاشىنىلىق ئاياغ ئىزىنى تەكشۈرمەكچى بولۇشتى. ئۇلار چوڭ كوچىغا چىقىپ ئوچى ئوچ تەرەپكە ئايرىلىشتى. ئىمىن تازىنىڭ ئۆيىگە ماڭغان زۇلال قۇمتام مەھەللىسىدىن چىقىپ ئەمدىلا قوغۇنچى مەھەللىسىگە قەدەم ئېلىشى كوچىنىڭ ئۇ بېشىدىن ۋارقىراپ ـ جارقىراپ هاشىمنى تىللاپ كېلىۋاتقان قۇنىخاننى كۆرۈپ قالدى:

ـــ ۋۇي بېشىڭنى يەيدىغان هاشىم دېگەن دەندىرەك ئىستارى، كالا ئوغرىسى رەسۋا، ئىچى قوتۇر قىزىلكۆز، غۇيغۇپ ئۆتۈك، ساقال تارغىقى، لايدىن سۈزۈۋالغان قوزۇق، سىيرىلما ئىشتان، سۇغا چۈشكەن ئونتومپۇل!...

قۇنىخان پالاقلاپ يېتىپ كېلىشى زۇلال ئۇنىڭ ئالدىنى توستى:

ـــ خۇيمۇ يولۇقتۇڭ، بالام، هاشىم دېگەن ئوغرى تەشكىلده بارمۇ، يوق؟ بۈگۈن ئۇنى رەسۋا قىلغىنىم قىلغان.

ـــ قۇنىخان ئاچا، زادى نېمە بولدى، ماڭا دېسىلە؟

قۇنىخان قوللىرىنى شىلتىپ، ئالقانلىرىغا قارسىلدىتىپ ئۇرۇپ، چاۋارنىڭ يەل بېرىپ دېگەن گەپلىرىنىڭ هەممىسىنى دەۋەتتى. ئاچچىقى كەلگەن زۇلال يۈز ـ خاتىر قىلماي قاتتىقلا تەگدى:

ـــ هېلىمۇ مەن ئالدىلىرىغا ئۇچراپتىمەن، بولمىسا ئۆزلىرىنى ئۆزلىرى راسا رەسۋا قىلىدىكەنلا.

ـــ بۇ نېمە دېگىنىڭ بالام؟

ـــ هازىر هاۋلىنىڭ يوقاپ كەتكەنلىكىدىن ئەنسىرەۋاتقىنى هاشىمكام، ئۇختىلىمۇ؟ ئۇ مىنبىڭلارغا «هاۋلىنى نەدىن بولسا تېپىڭلار، چاۋار ئۇنىڭغا زىيانكەشلىك قىلىپ قويمىسۇن» دەپ بۈيرۇق قىلغان تۇرسا... سىلى چاۋارنىڭ كەينىگە كىرىپ...

ـــ ئەمىسە، هاشىم بالامنى مىنبىڭلىتىن چىقىرىۋېتىپ، ئاغزىدىكى نانىنى تارتىۋالغان تۇرسا.

— هابىل چاۋارنىڭ ئارقىسىغا كىرىپ، نۇرغۇن كىشىلەرنى رەنجىتىپ قويىدى، — دېدى زۇلال سىپايىلىك بىلەن، — ئۇنىڭغا دېھقانلارنىڭ نارازىلىقى كۈچلۈك، چاۋار ئۇنىڭ مىنبىگىلىقىدىن پايدىلىنىپ، ئەسكى ئىشلارغا سالۇەردى. شۇڭا، ئۇنى ئاسراش، قۇتقۇزۇۋېلىش ئۈچۈن كەنت رەھبەرلىكى ۋاقتىلىق مىنبىگىلىقتىن چېكىندۈردى...

— ۋاي خۇدايىم، مەنمۇ هابىلاخۇنغا، ئاشۇ قارا تۇڭگۇزنىڭ كەينىگە كىرمە، دېگەنىدىم، مانا، دېگىنىمەك بولدى. بالام، هاشىماخۇن بۇ ئىشنى ئاڭلاپ قالمىسۇن، ماقۇما؟

زۇلال هابىلدىن ئەنسىرەپ قالدى. هازىرغۇ قۇنىخانغا راست ـ يالغانىنى قوشۇپ ۋاقتىنچە كۆڭلىنى تىندۇردى. ئۇ زادى نەگە كەتكەندۇ؟ چاۋار ئۇنى مەتسىدىقنى قەستلەش ئىشىغا سېلىپ بولۇپ ئاندىن يىپ ئۈچىنى ئۈزۈپ تاشلاش ئۈچۈن يىراق يۇرتلارغا يولغا سېلىۋەتكەنمىدۇ؟ چوقۇم شۇنداق قىلدى. بولمىسا ئۇ ئۆلۈم ۋەقەسى يۈز بەرگەن كۈنى يوقاپ كېتەمدۇ؟ ئاپلا، مەن قۇنىخان ئاچامغا باغدىن سۆزلەپ، هاشىمكام تاغدىن سۆزلەپ يۈرمىسىلا بولاتتىغۇ.

زۇلال زىددىيەتلىك خىياللار بىلەن ئىمىننىڭ ئۆيىگە يېتىپ كەلدى. ئۇ ئاپىتاپتا قاغجىراپ كەتكەن كونا ئىشىكنى ئۇرغاچ ۋارقىرىدى:

— قەمەرخان ئاچا، هاي قەمەرخان ئاچا، سىلى ئۆيدە بارمۇ؟

هويلا ئىچىدىن: «هە، مانا مەن» دېگەن ئاۋاز هەم شىپىرلاپ ماڭغان شەپىدىن كېيىنلا دەرۋازا ئېچىلىپ 50 ياشلاردىن ئاشقان ئاق سېرىق يۈزلۈك، بۇرنىنىڭ ئۈچى قىپقىزىل ئايال چىقتى.

— ۋاي خۇدايىم، زۇلالكەنغۇ، سېنى قايسى شامال ئۈچۈرۈپ كەلدى، بالام؟

— ئىمىن ئاغىنىمىزنى ئەتىكى كامالنىڭ تويىغا چاقىرىپ كەپتىم.

ـــ خۇيمۇ ئوبدان كەپسەن، بالام، ـــ قەمەرخان ئۆي تەرەپكە قاراپ قويدى، ـــ ئۆيگە كىرىپ ئىسىناخۇنغا ئىككى ئېغىز گەپ قىلىپ قوي. كېچىدىن تىترەپ، ئاغزىغا ناننىڭ ئۇۋىقىنىمۇ سالماي قىزىپ ياتىدۇ. كۆزى ئىلىنىپ كەتتىمۇ جۆيلۇيدۇ.

زۇلال ئۆيگە كىرىپ، ئىسىننى تونۇيالمىغىلى تاسلا قالدى. كونا ھەم كىر يوتقاندىن بېشىنى چىقىرىپ ياتقان ئىسىنىڭ كالپۇك ئەتراپلىرىغا قىپقىزىل قاپارتما ئۇچۇقلار چىقىپ كەتكەن بولۇپ، چىرايى ھېلىلا گۆردىن تارتىۋالغاندەك بەدرەڭ ئىدى. ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىكى قانىنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى بىلىپ بولمايتتى. كۆزلىرىمۇ ئولتۇرۇشۇپ، قارىچۇقلىرى خۇددى گوداڭغا چۈشۈپ كەتكەن قارا مارجانەدەك پىلدىرلايتتى. ئۇ توختىماي ئىنجىقلايتتى، زەئىپ ئىڭرايتتى. زۇلال ئەتە كامالىنىڭ تويى بولىدىغانلىقى، قۇمتامدىكى ھەممە ئەترەت، مەھەللىلەردىكى دېھقانلارنىڭ چاقىرىلغانلىقى، ئۆزىنىڭ بۇ يەرگە نېمە ئۈچۈن كەلگەنلىكىنى دەپ بېرىشى، ئىسىنىڭ كۆزلىرىدىن مىچىدە ياش ئېقىپ چىقتى.

ـــ زۇلال ئاداش، رەھمەت... رەھمەت ساڭا... ـــ ئىسىن ئۈن سېلىپ يىغلىۋەتتى، ـــ مەن تويغا بارالمايمەن، تىزلىرىم لاكاسلاپ، ئېڭەكلىرىم كاسلداپ، باشلىرىم زىقىلداپ، بەدەنلىرىم جاقىلداپ تىترەپلا تۇرىمەن.

ـــ كېچىدىن بىر يەرگە بارغانمىدىڭ؟ ـــ زۇلال ئىسىنىڭ كۆزلىرىگە قارىدى، ـــ تويغا يارەملىشىۋاتقان بالىلارنىڭ ئارىسىدىمۇ كۆرۈنمىدىڭ.

ـــ ھېچ... ھېچ... يە... يەرگە بار... بارمىدىم...

زۇلال ئىسىنىڭ كېچىدىن نەگە بېرىپ، نېمىنى كۆرۈپ مۇشۇنداق ھالغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى بىلىش نىيىتىدە ئۆرپ ـ ئادەت، ئېرىم ـ پىرىملەرنى سۆزلەش ئارقىلىق گەپ ئالماقچى بولدى. ئەلۋەتتە، كېچىلىرى خالىي، پىنھانلاردا كۆزىگە بىر نېمە

كۆرۈنسە ئاشۇ يەرگە ئسرىق سېلىپ، كېپەك، ئادراسمان، كۇجە كۆيدۇرۇۋەتمسە، جىن ـ ئەرۋاھلار چاپلىشىۋېلىپ قويۇپ بەرمەيتتى. بۇ ئىشقا سەل قارىسا، «سارالك بولۇپ قالىدۇ» دېگەنمۇ گەپ بار ئىدى. زۇلالنىڭ گەپلىرىدىن سۆيۈنۈپ كەتكەن قەمەرخان مايەڭ ئېرىپلا كەتتى.

ـــ جېنىم بالام، كۆڭلۈمدىكى گەپنى قىلدىڭ، مېنىڭ ئاغزىمنىڭ بىر قات تېرىسى سويۇلۇپ چۈشەي دېدى، لېكىن بۇ تەرسالىق قىلىپ ئۇنمايۋاتىدۇ.

ـــ ئىمىن، كېچىدىن نەگە بېرىپ، نېمە كۆردۈڭلار، ـــ زۇلال كوچىلاپ سورىدى، ـــ دېمىسەڭلار ئۆزۈڭلىگە زىيان...

ـــ ئىككىڭلار... ئىككىڭلار... ـــ ئىمىن ئىڭرىۋەتتى، ـــ چىقىپ كېتىڭلار، مېنى ئارامىمدا قويۇڭلار.

ئىمىن يوتقانغا بېشىنى پۈركەپ، جىمىپ كەتتى. قەمەرخان بىر ھازا بېشىنى چايقاپ يىغلىۋەتتى. ھەرخىل قورقۇنچلۇق گۇمانلارنى يۈدۈپ چىققان زۇلال قەمەرخان بىلەن خوشلىشىپ ماڭغاندا، ھاشىم قۇنخان بىلەن ھابىلنىڭ يوقاپ كەتكەنلىكى ھەققىدە پاراڭلىشۋاتاتتى. بىچارە ئانا تۇنۇگۈن كېچىدىن بېرى ئەنسىرەپ كىرپىك قاقمىغانلىقىنى، گېلىدىن سۇمۇ ئۆتمىگەنلىكىنى ئېيتىپ زار ـ زار يىغلايتتى. ئۇنىڭ ياشلىرى يۈزلىرىدىن ساقىپ مەيدىسىگە تامچىلاپ چۈشمەكتە ئىدى:

ـــ ھابىل ئۆيدىن چىققاندا، ـــ دېدى قۇنخان رومىلىنى كۆزلىرىگە بېسىپ، ـــ ماڭا پايلىمىغاندەك ئۇزۇن قاراپ كەتتى. ئاندىن غەلىتىلا جىلمىيىپ: «خوش ئانا» دەپلا كۆزلىرىنى ئەپقاچتى. نەگە بارىدىغانلىقىنىمۇ دېمىدى.

ـــ ئەتراپتىكىلەردىن سۈرۈشتۈرۈپ باقتىلىمۇ؟

ـــ ئەتىگەندىن بېرى ئەل ـ ئاغىنە، تونۇش ـ بىلىشلىرىنىڭ ئۆيلىرىگە بېرىپ ئىز ـ دېرىكىنى قىلدىم. ئاقىتىمۇ يوق، كۆكتىمۇ يوق.

ـــ چاۋار يىراق ـ يېقىنلارغا بىرەر ئىشنى بېجىرىپ كېلىشكە ئەۋەتتىمۇ، ياق؟

ـــ ئۇ كاززاپنىڭ قېشىغىمۇ باردىم، ئالتە ياغاننى ئېيتىپ يولغا سالدى.

قۇنخان چاۋارنىڭ دېگەنلىرىنى سۆزلەپ بېرىشى ھاشىمنىڭ قاپاقلىرى تۇرۇلدى:

ـــ ئەجەبا، ـــ ھاشىم ئويلىنىپ قالدى، ـــ ھابىل ياقا يۇرتلارنىڭ گېپىنى قىلغان بولسا، ئاداش ـ ئايماقلىرى بىلەر ئىدى.

ھاشىم قۇنخاننىڭ ئۆيىدىن بىر خىل ئەنسىزچىلىك ئىچىدە قايتىپ چىقتى. ئۇ بۇ ئىشنى زۇلال ھەم جەۋلانغا دېيىش ئۈچۈن ئالدىراپ ماڭدى. بۇ چاغدا جەۋلان ئىگەمبەردىنىڭ ئۆيىدە سۆھبەتتە ئىدى. ئالدىدىكى شىرەدە بىر لېگەندە تىلىنغان قوغۇن تۇراتتى. جەۋلان بىر تىلىم قوغۇننى پارچىلاپ يېگەچ بېشى چۈشۈپ كەتكەن ئىگەمبەردىگە قاراپ قويياتتى. ئۇمۇ يەردىن كۆز ئۈزمىگەن ھالدا گەپلىرىنى ئارانلا قىلىۋاتاتتى:

ـــ جەۋلان، مېنى تويغا تەكلىپ قىلىپ كەپتىلا، بېشىم كۆككە تاقاشقاندەك بولدى، ـــ ئىگەمبەردىنىڭ ئاياغ ئاستىغا ياش تامچىلاۋاتاتتى، ـــ لېكىن، مەن بارماي، نۇرغۇنلىغان كۆزلەر ماڭا تىكىلىپ تۇرسا، بەرداشلىق بېرەلمەيمەن.

ـــ خاتالىق باشقا گەپ، ئۇنى تونۇش ھەم تۇزىتىش ئۇ باشقا گەپ. بۇلارنىڭ تويغا قاتنىشىش بىلەن نېمە مۇناسىۋىتى بار دەيلا؟ قاتناشسىلا.

ـــ ئۆزلىرى بىلەن پاراڭلاشسام يېپىيېنىكلا بولۇپ قالمەن، ـــ ئىگەمبەردى بېشىنى توختىماي چايقايتتى، ـــ گويا ھەممە ئىشلار ياخشىلىققا جورۇيدىغاندەك...

ـــ ئەگەر مەتسىدىق بوغالتىر ئۆلۈۋالمىغان بولسا، ـــ جەۋلان ئىگەمبەردىگە زەن سالدى، ـــ بۇ ئىشلارمۇ ئۆتۈپ كېتەر ئىدى.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يېڭى تادرىسى

ـــ ئۆلۈۋالمىغان بولسا؟!

ئىگەمبەردى شارتلا بېشىنى كۆتۈرۈپ قارىدىيۇ، يەنە شۇ ھامان يەرگە قارىۋالدى. ئۇنىڭ بۇ قارىشىدىن «سەنمۇ ئۆزى ئۆلۈۋالدى، دېگەن سۆزگە ئىشىنەمسەن؟» دېگەن سىرلىق مەنە چىقىپ تۇراتتى. لېكىن، چىرايىدا بولسا بىر خىل ۋەھىمىلىك قورقۇنچ ئەلەڭلەيتتى. شۇڭا، جەۋلان ئۇنىڭدىن ياندۇرۇپلا سورىدى:

ـــ ئۆزلىرى مەتسىدىقنىڭ ئۆلۈۋالغانلىقىغا ئىشەنمەيدىغان ئوخشىماملا؟

ـــ بىلمەيمەن... مەن بىلمەيمەن... زادىلا بىلمەيمەن...

ئىگەمبەردى بېشىنى توختىماي چايقاپ: «بىلمەيمەن»نى تەكرارلاۋەردى. جەۋلان ئۇنىڭغا خېلى ئۇزۇن قاراپ تۇرغاندىن كېيىن ئورنىدىن تۇردى. يولدا كەلگۈچە قانداقتۇر ۋەھشىي رەزىللىك ئەلەڭگىلىرى ئۇنىڭ كۆڭلىنى پاراكەندە قىلىۋەتتى. مەتسىدىقنىڭ ئۆلۈمى ھەققىدىكى گەپ چىققان ھامان ئىگەمبەردىنىڭ چاچراپ قاراشلىرى، «سىلىمۇ شۇنىڭغا ئىشىنەملا؟» دېگەندەك مەنە چىقىپ تۇرغان كۆزلىرى، ئەندىكىپ، ھۇدۇقۇپ باش چايقاشلىرى ئاجايىپ قورقۇنچلۇق پاجىئەدىن بېشارەت بېرىپ تۇراتتى. تېخى مەتسىدىقنىڭ ئۆلۈمى بىلەن تەڭ ھابىلنىڭ يوقاپ كېتىشى جەۋلاننىڭ گۇمانلىرىنى ئىسپاتلىغاندەك قىلاتتى.

جەۋلان كامالنىڭ قورۇسىغا كىرىپ كەلگەندىلا ۋەھشىي خىياللار يىپى ئۈزۈلگەندەك بولدى. بىر قانچىلىغان قىز ـ چوكانلار قەلەم قىلغان سەۋزىلەرنى بىر قانچە تەڭنىلەرگە دۆۋىلىۋەتكەنىدى. كېرىموللا بىلەن بىر ياشانغان ئادەم ئۆرۈككە ئېسىلغان قوينىڭ ئىچ ـ باغرىنى ئېلىۋاتاتتى. كامال، ياربەختى، مەتنىيازلار قاتلانغان گىلەم، كىگىز، پالاسلارنى ھويلىدىن خېلىلا يىراق قۇملۇقتا توغراق، يۇلغۇنلارغا يېيىپ قېقىپ، سۈپۈرۈۋاتاتتى. جەۋلان ئۇلارغا ئۈنلۈك ۋارقىرىدى:

ـــ يىگىتلەر، قىز ـ چوكانلار هارماڭلار!

ـــ ياخشىدى!... ـــ هەممىسى تەڭ چۈرقىراشتى. بالدۇرلا قايتىپ كېلىپ، باغدا ئوتۇن يېرىۋاتقان هاشىم بىلەن زۇلال جەۋلانىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپلا پالتىلىرىنى قويۇپ يېتىپ كېلىشتى. ئۇلار قىسقىلا پىچىرلىشىۋالغاندىن كېيىن ئولتۇرۇپ كېتىۋاتقان كۈنگە قاراشتى. ئاندىن ئۇلار قۇم چۆللۈكىگە كىرىپ كەتكەن پاشىلىق ئايىغ ئىزىنى تەكشۈرۈش ئۈچۈن ئالدىراپ يۈرۈپ كەتتى.

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurtap.com

يىگىرمە توققۇزىنچى باب

قانغا تويمىغان جاللات

ـــ خۇداغا مىڭ قەتىرە شۈكۈر، بۈگۈنمۇ تىنچ ـ ئامان ئۆتۈپ كەتتى...

تامغا تىكلەنگەن ياستۇقىغا يۆلەنگىنىچە، يانپاشلاپ ياتقان چاۋار بىلىنەر ـ بىلىنمەس ئاۋازدا شۇنداق دېدى. بۈگۈن تاڭ سەھەردىكى پاجىئە، چۈش پېشىن بىلەن مەتسىدىقنىڭ نامىزى چۈشۈرۈلگەن مەسچىتتە كۈسۈر ـ كۈسۈرلار، مازارلىقتىكى جامائەتنىڭ ئالىيىپ قاراشلىرى، ئۇلارنىڭ قۇلاق ياقتى گەپلىرىدىن، ھەربىر تىنىقلىرىدىن ئەنسىزلىك ئىچىدە ئۆتۈۋاتقان چاۋار ئۆگزىدىكى پاسارلار شامالدىن شىلدىرلىسىمۇ، ھويلىدىكى توخۇلار قاقاقلىسىمۇ چۆچۈپ ئىشىك تەرەپكە قارايتتى. ئۇ ئوغۇلخان ئەكىلىپ قويغان بىر لېگەن ئۈزۈمنىمۇ ئونتۇپ قالغاندەك قىلاتتى. پەقەت قولىدىكى بىر مىدىق ئۈزۈمنى ئېزىۋەتكىنىنى، ئۇنىڭ سۇيى گىلەمگە ئېقىۋاتقانلىقىنى تۇيماي قارا خىياللار پاتقىقىغا پېتىپ قالغانىدى. ئۇنىڭ يامغۇر بۇلۇتىدەك تۇتۇلغان قاپقارا چىرايىدىن شۇملۇق يېغىپ، چېقىن چېقىپ تۇرغان كۆز قارىچۇقلىرىدا مەتسىدىقنى دەپنە قىلىش ۋە مازاردىن قايتقاندىن كېيىنكى ئىشلار ئايان بولماقتا ئىدى:

... ئولتۇرۇشۇپ كەتكەن، ھەتتا لەھەتلىرى ئېچىلىپ قالغان، ئۇستىلىرىگە كوزا پۇچلۇق، قوچقار مۈڭگۈزلىرى پاتۇرۇلغان سۇرلۇك قەبرىلەر ئارا بىرقانچە ئادەم باشلىرىنى

ساڭگىلىتىپ ئولتۇرۇشاتتى. ئۆزلىرىگە گۈناھ يۈدۈۋېلىشتىن قورققان جامائەت [1] كەلمىگەن بولۇپ، ئولتۇرغانلار مەتسىدىقنىڭ ئۇرۇق - تۇغقان، جەددى - جەمەتلىرى ئىدى. ئۇلار ئاق پوتا باغلاپ، بىر تەمەم ياش چىقمىغان كۆزلىرىنى سۈرتۈپ ئولتۇرغان چاۋارغا نەپرەت بىلەن قارىشاتتى. ئاخۇنۇم قىرائەت قىلىۋاتسىمۇ، نېمىلەرنىدۇر دېيىشىپ ئۆزئارا قۇلاقلىرىغا پىچىرلىشاتتى. قىرائەت ئاخىرلاشقان ھامان ھەممىسى ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشۇپ، يېڭىدىن كۆتۈرۈلگەن توپا قەبرىگە دۇئا قىلىشتى. ئەسلىدە مازارلىقتىن يانغان جامائەت مېيىت چىققان ئۆيگە كىرىپ، خەتمىقۇرئان قىلىپ قايتىشاتتى. لېكىن ئۇلار «گۇناھىنى يۈدۈۋەرمەيلى» دېيىشتىمۇ، يولدىلا بىردىن - ئىككىدىن توزۇپ كېتىشتى. شۇنداقتىمۇ چاۋار «تۇغقان»چىلىقنى يەتكۈزمەكچى بولدىمۇ، ئۆزى يالغۇز مەتسىدىقنىڭ ئىشىك ئالدىغا كەلدى. بىراق، ھويلىدىكى ئۇنلۇك قىلىشۋاتقان تالاش - تارتىشنى ئاڭلاپ توختاپ قالدى. ئۇلارنىڭ ئاۋازىدىن سائادەت بىلەن ئۇنىڭ ئاكىسى توختىمەت ئىكەنلىكى بىلىنىپ تۇراتتى.

— جېنىم ئاكا، مەن يەرگە چامغۇر كۆمۈپ قويمىدىم، ئىككى بالامنىڭ دادىسى، مۇرەببەمنى كۆمۈپ قويدۇم. مېنى ئۆيۈمگە ئەكىتىمەن دېسەڭ قانداق بولىدۇ؟

— ھەي ئەخمەق سىڭلىم، قارىڭ ئۇشتۇلغۇچە ھەمراھ بولغۇدەك مەزلۇملارمۇ بولمىسا... ئايال كىشى مېيىت چىققان ئۆيدە يالغۇز ياتسا بولمايدۇ. بىر نەچچە كۈندىن كېيىن قىزىڭ ھەم ئوغلۇڭ بىلەن ئەكىلىپ قويىمەن، قېنى ئېشەككە مىنە.

... كۆرپىدە يانپاشلاپ ياتقان چاۋار قولىدىكى ئېزىلىپ كەتكەن ئۇزۇمنىڭ پېسپىنى لېگەنگە تاشلۇۋېتىپ تاماكا ئورىدى.

① «ئۆزىنى ئولتۇرۇۋالغان ئادەم دىنسىز (كاپىر) ئۆلۈمدە ئۆلىدۇ» دېيىلگەن دىنىي ئەقىدە بار.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى نادىرىسى

چۈنكى، ئۇنىڭ گۆردەك قاراڭغۇلىشىپ كەتكەن كۆڭلىدە يەنە غەلىيان كۆتۈرۈلگەنىدى. ئەلۋەتتە، سائادەت قۇماقتى مەھەللىسىدىن قايتىپ كەلگەن ھامان جەۋلان بىرەر ئىشپاتقا ئېرىشىش ئۈچۈن مەتسىدىقنىڭ ئۆيىنى ئاختۇرۇشى تۇرغانلا گەپ. ئەگەر كۆك تاشلىق خاتىرە قولغا چۈشۈپ كەتسە، چاۋارنىڭ كۆرسەتكەن شۇنچە كۆپ جان پىدالىقلىرى خۇددى ئىتقا مانتا تاشلاپ بەرگەندەك بىكارلا بولمامدۇ؟ شۇڭا، بۈگۈن كېچە...

چاۋارنىڭ ئىنچىكە پىلان ۋە خىياللىرى داۋاملاشقانمۇ بولاتتى. لېكىن، ئوغۇلخان ئىنجىقلاپ بوسۇغىدا پەيدا بولدى. ئۇ كىرىپلا ئاغزى ئېچىلدى:

— ھەي دادىسى، كوچا ـ كويلاردا «مەتسىدىق ئۆزى ئۆلۈۋالمىغان، باشقىلار تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلگەن» دېگەن گەپلەر تېرىقتەك تېرىلىپ كېتىپتۇ.

— خاس خادىم نەسرۇللا «بېسىمغا چىدىماي ئۆلۈۋالغان» دەپ خەلقىئالەم ئالدىدا جاكارلاپ بولغان تۇرسا.

— جەۋلان ئۇنى ئېشەكتىن چۈشكەندەك قىلىۋېتىپتۇ. ئۇ ئادەم ئاللا ـ توۋا قىچقىرىپ ئاران كېتىۋاپتۇ.

— جەۋلان ئۇنىڭدىن قانداق ئېۋەن تېپىپتۇ؟

— مەتسىدىق ئۆلگەن كېچىسى يۇلغۇن شېخىدا...

— ئا!... بولدى، بولدى، — چاۋار خوتۇنىنىڭ گېپىنىڭ بېلىگە تەپتى، — بۇ گەپلەر ماڭا موللامنىڭ سۈرىسىدەك يادا بولۇپ كەتتى.

چاۋار گەرچە ئوغۇلخاننىڭ گېپىنى قېقىۋەتكەن بولسىمۇ، ئىچىدە بىر يېرى تارسسىدە ئۈزۈلۈپ كەتكەندەك تولغىنىپ كەتتى ـ دە، خوتۇنىنىڭ بارلىقىنى ئۇنتۇپ ئاستا پىچىرلاشقا باشلىدى:

— يامانكەنسەن، بەك يامانكەنسەن. ساڭا سەل قارىغىلى بولمىغۇدەك، لېكىن سەن ماھىيەتنى تەسەۋۋۇر قىلالىغىنىڭ

بىلەن ئەمەلىيەت سەن ئويچۇن مەڭگۇ سىر بولۇپ قالىدۇ. چۈنكى، ھابىلنىڭ سۆزلەيدىغان ئاغزى لىقمۇلىق قۇم بىلەن تولغان.

— نېمە دەۋاتىسىلەر دادىسى، غۇدۇڭشىپلا كەتتىڭلارغۇ؟

— ھېچنېمە، يەنە نېمە گەپ ئاڭلىدىڭلار مەزلۇم؟

— ھە راست، جەۋلان، ھاشىم، زۇلالىلار پاشنىلىق ئاياغ ئىزىنى تەكشۈرۈش ئويچۇن قۇم دەشتىگە كىرىپ كېتىدىغان يول تەرەپكە كېتىپتىمىش.

— نېمە؟! نېمە دېدىڭ؟

چاچراپ تۇرۇپ كەتكەن چاۋار، خوتۇنىغا مختەك قادىلىپ قالدى. توغرا، ئۇ مەتسىدىقنىڭ جەستىنى يۇدۇپ، يۇلغۇنلۇقتىن قايرىلىپ قۇم دەشتىگە كىرىپ كېتىدىغان ھارۋا ـ ئۇلاغ يولىغا چىقىقاندا قولىدىكى يۇلغۇن شېخىنى يول چېتىگە تاشلۇۋەتكەندى. قۇم يېيىغ ئارقىسىدىن تاپقان يۇلغۇن شېخىدىن شۇنچە جىق ئىشلارنى بىلىۋالغان جەۋلان ئەمدى بۇ شاخنى قولغا چۈشۈرسە، يەنە قانچىلىك ئىسپاتلارغا ئېرىشەر؟ شاخنىڭ سۇندۇرۇلغان تۈپىنى ئىزدەپ، يۇلغۇنلۇقتا كىرىشتىن يانمايدۇ.

چاۋار ھاپىلا ـ شاپىلا ئورنىدىن تۇرۇپ، چاپىنىنى كىيدى. ئۇ پۇتىغا كالىچىنى سېپىپلا پاشنىلىق ئايغىنى خالتىغا سالدى ـ دە، ئالدىراپ چىقىپ كەتتى. سوراشتىن ئەيمەنگەن ئوغۇلخان كۆزلىرى چەكچەيگەن پېتى ئەنسىزچىلىك ئىچىدە قالدى.

قۇياش ئوت شارىدەك قىزىرىپ، چەكسىز قۇم بارخانلىرى ئارقىسىغا باش قويۇشى ئاسمان قان قۇيغاندەك قىپقىزىل شەپەق بىلەن قاپلاندى. چاۋار قۇم بارخانلىرى ئارا كېلىۋاتقاندا، جەۋلان، ھاشىم، زۇلالىلار قۇم يېيىغدىن خېلىلا ئۇزاپ، يۇلغۇنلۇقتا قايرىلغان ئاچا يولغا يېتىپ كېلىشتى. زۇلال يول چېتىگە تاشلۇۋېتىلگەن يۇلغۇن شېخىنى ئېلىشى باشقىلارمۇ بىردەك قاراشتى. ھاشىم شاخنىڭ سۇندۇرۇلغان يېرىگە قاراپ:

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

— بۇمۇ كېچىدىن ئۇشتۇلغانىكەن، — دېيىشى جەۋلان ھەيران بولۇپ سورىدى:

— بۇ ئەتراپتا يۇلغۇن كۆرۈنمەيدۇ، بۇ نەدىن سۇندۇرۇلغان شاختۇ؟

— مۇشۇ سولغا قايرىلغان يولدىن، — دېدى زۇلال قولىدا كۆرسىتىپ، — ئازراقلا ماڭساق يۇلغۇنلۇققا بارىمىز.

يېقىنلا يەردىكى قۇم بارخان ئۈستىدە دۈم يېتىپ پەسكە قاراۋاتقان چاۋار ھاشىم، جەۋلان، زۇلاللارنىڭ يۇلغۇن شېخىغا قاراپ بىر نەرسىلەرنى دەۋاتقانلىقىنى، زۇلالنىڭ يۇلغۇنلۇق تەرەپنى كۆرسىتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ئېڭىكىنى قاماللىدى:

— ۋاي ئىسىت، بىر قەدەم كېچىكىپتىمەن.

چاۋار ئۇلارنىڭ يۇلغۇنلۇق تەرەپكە قاراپ ماڭغانلىقىنى كۆرۈپلا ئاياغ سېلىنغان خالتىنى قۇمغا كۆمۈۋەتتى. ئاندىن پەسلەپ چۈشۈپ يۇلغۇنلۇق چاتقاللىقى ئېنىق كۆرۈنىدىغان قۇم دۆڭلۈكى ئارقىسىغا كەلدى. ئۇ دۆڭلۈككە يامىشىۋېتىپ تۇيۇقسىزلا كۆزلىرى چەكچىيىپ، بۇرۇن تۆشۈكلىرى كېڭىيىپ نەپەسلىرى تېزلەشتى. چۈنكى، يۇمشاق قۇمدا يەر بېغىرلىغان بىر ئىز تۇراتتى. چاۋار ئىزنى بويلاپ يۇقىرى ئۆرلىدى. بۇ ئىز دۆڭنىڭ چوققىسىدىكى بىر تۈپ پاخپاق يۇلغۇننىڭ تۈۋىدە تېخىمۇ تىلغىنىپ كەتكەن بولۇپ، جەينەكلىگەن ھەم بەش بارماق چۆككەن يەرلەر ئېنىقلا تۇراتتى. چاۋار بۇ ئىزلاردىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ، دۈم ياتقان پېتى پەسكە قارىدى. ھاشىم، جەۋلان، زۇلاللار يۇلغۇنلارنى ئارىلاپ تەكشۈرۈۋاتاتتى. بۇ ئەسنادا زۇلالنىڭ: «بۇ ياققا كېلىڭلار» دېگەن ئاۋازى بىلەن تەڭ ھەممىسى بىر تۈپ يۇلغۇننىڭ تۈۋىگە توپلىنىپ شاخنى سۇندۇرۇلغان ئورۇنغا جۈپلەشتۈرۈشتى.

— پاھ، نەلەردە پىشىپ كەتكەن قاقباش بۇ، — پىچىرلىدى چاۋار، — موللا تاپقاقنىڭ ئۆزىكەنغۇ... سىياسىي قانۇندا بىكار

ئوقۇماپتىكەن ـ دە، بۇ لەنىتى.

چاۋار ئۇلار قايتقانغا قەدەر قاراپ تۇرغاندىن كېيىن يېنىدىكى ئىزغا يەنە قارىدى. قارىغانسېرى يۇرىكى قاتتىق سېلىپ، خۇددى ئوغا يەپ، يىگىنە يۇتقاندەك بولۇپ كەتتى. بۇ ئىزنى كىمدۇر بىرى تېخى كېچىدىلا قالدۇرغاندەك قىلاتتى. ئىزنىڭ ئىككى تەرىپىگە چۇشكەن جەينەك ھەم ئالىقانلىرىڭ تامغىدەك ئىزنالىرىدىن ئۇ ئادەمنىڭ ئارقىچىلاپ يە بېغىرلىغانلىقى ئاشكارا بىلىنىپ تۇراتتى. چاۋارنىڭ قۇلىقىغا «ئا!...» دەپ توۋلىغان ئاۋاز قايتا ئاڭلانغاندەك بولدى ـ دە، ئۇ تېخىمۇ قورقۇپ كەتتى. «خۇدادىن ئۆزگە ھېچكىم كۆرمىدى!» دېگەن ئىشنى يەنە قانداقتۇر بىرى كۆرۈپ تۇرغان ئوخشىمامدۇ؟ ئۇ كىمدۇ؟! زادى كىمدۇ؟! بۇگۈن پۈتۈن بىر كۈن ئىچىدە ئاشكارىلماي يۈرگىنىگە قارىغاندا ئۆزىنىڭمۇ قورقۇنچىسى بارەدەك قىلامدۇ، نېمە؟! ئەسلىدە زىبادىگۈلدەك ئۇدۇللا تەشكىلگە دادلاپ بېرىشى كېرەك ئىدىغۇ!

چاۋارنىڭ كۆز ئالدى تۇيۇقسىزلا ئىيۇل چاقمىقىدەك يورۇپ كەتتى...

ــ توغرا، ئىگەمبەردى! چوقۇم ئىگەمبەردى!! ئۇ ئەسلىدە مېنىڭ ئارقامغا چۈشۈپتىكەن ـ دە... ئەمدى بىلدىم، بۇگۈن سەھەر قۇم يېيىغدا ئۇنىڭ ماڭا ئالايغىنى، تىغدەك قادالغىنى، كۆز ئۈزمەي قارىغىنى بىكار ئەمەسكەن ـ دە!...

ئىگەمبەردىنى ھازىرلا ئۆلتۈرۈۋەتكۈسى، گۆشلىرىنى چاياپ پۈركۈۋەتكۈسى كەلگەن چاۋار قارا كۆڭلىگە قارا تۇگۈندىن بىرنى چىگگەن ھالدا قايتتى. ئەمما، ئۇنى غايىبتىن كېلىۋاتقان ئىككى ئاۋاز ناگاندا ئېسىنكىرىتىپ قويدى. بىرى: «خاتىرجەم بول، سېنى يىقىتماقچى بولسا، ئۇ بۇ چاغقىچە دادخاھقا بېرىپ بولاتتى» دەپ كۆڭلىنى ياسىسا، يەنە بىرى: «توقسۇنۇڭ تولدى، پات ئارىدا جاجاڭنى يەيسەن!...» دەپ قورقاق سالاتتى. قايسىبىرسىنىڭ گېپىگە پۈتۈشنى بىلمىگەن چاۋار بىرەر

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلىرىڭ يېڭى نادرىسى

كىمنىڭ قارىسىنى كۆرسىلا مۆكۈنۈپ يۈرۈپ بولجالىققا يېتىپ كەلدى. ئايسىز ئاي قاراڭغۇلۇقى كەنتنى يالماپ كەتكەندەك ئەتراپنى سۇۋارى قاراڭغۇلۇق باسقانىدى. چاۋار چوڭقۇر ئېرىق ئارقىلىق، يەر بېغىرلاپ باغ سۆڭگۈچىگە كىرىۋالغاندىن كېيىنلا «ئۇھ...» دەپ يېنىك تىل ئالدى ـ دە، ئۆي ئالدىغا كېلىپ ئىشىككە قۇلاق ياقتى. بالدۇرلا ئۇخلايدىغان ئوغۇلخاننىڭ بۇرنىدا پۇشتەك چېلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىغان چاۋار ئامبار ئۆيگە كىرىپ، قارا چىراغنى ياقتى. ئۇ تاغار، خۇرجۇن، مۆلە ـ توقۇملارنى تىكىدىغان دەرەپشە، يىڭنە، چىگە يىپلار سېلىنغان خالتىنى ئېلىپ كەلگەندىن كېيىن بىر چوڭ تاغارنى قەلەمتىراچتا ئىككى پارچە قىلدى. ھەربىر پارچىسىنى تۆت قاتلاپ، ئۇنىڭ ئەتراپىدىن چوڭ يىڭنە ئارقىلىق چىگە يىپنى ئۆتكۈزدى. چاۋار كالىچى بىلەنلا تىكىلگەن تاغار ئىچىگە پۇتىنى سېپىپ، چىگىنىڭ ئىككى ئۇچىدىن تارتىۋىدى، تاغار شۇنداقمۇ يوغان، كېلەڭسىز، ھېچنېمىگە ئوخشىمايدىغان پۈرمە چورۇققا ئايلاندى... شۇنىڭدىن كېيىنلا ئۇ ئاسمانغا قاراپ قويۇپ، ئامباردىكى تاغارلار ئۈستىگىلا قىڭغايدى...

يەنىلا ئاي قاراڭغۇسى ئىدى. باغ، ئورمان، ئۆي ـ ھويلىلارغا قاراڭغۇلۇق تىقىلغان بولۇپ، ئىككى قەدەم ئارىلىقتىكى نەرسىلەرنىمۇ پەرق ئەتكىلى بولمايتتى. قۇم باياۋاندىن ئۇرغان سوغۇق شامال دولىلارنى قورۇپ، ئادەمنى شۈركەندۈرەتتى. ئەتراپ شۇنچىلىك جىمجىت ئىدىكى، بوش شامالدا ئۇچۇپ يۈرگەن غازاڭلارنىڭ شىلدىرلاشلىرى بەزەن ـ بەزەن ئاڭلىنىپ قالاتتى. ئەمما، تۇيۇقسىزلا تىمتاس كېچىنى زىلزىلىگە سالغان چىرقىرىغان ئاۋاز قاراڭغۇ تۈن باغرىنى قىلىچتەك يېرىپ ئۆتتى!

ـــ ئانا!...

مەتسىدىقنىڭ قورۇسىدىن 7 ~ 8 ياشلاردىكى بىر كىچىك

قىز يىغلىغان پېتى ئېتىلىپ چىقتى. دەرۋازا ئالدىدىكى بۇككىدە ئازغان توپى ئارقىسىدا ياتقان ئىككى مىنىڭ يۈگۈرۈشۈپ يېتىپ كېلىشى، قىزمۇ ئۇلارغا ئۆزىنى ئاتتى ـ دە، يەنە «ئانام» دەپ چىرقىرغىلى تۇردى. ئىككى مىنىڭ دالان ئۆيگە كىرىپ قولىچىرغىنى يورۇتۇشى، ساڭادەت بوسۇغىدىلا قوللىرىنى تاشلاپ ئوڭدىسىغا ياتاتتى. ئۇنىڭ بېشىدىن ئاققان قان يۈزلىرىدىن يول ـ يول ساقىپ، يەردە قىپقىزىل ئۇيۇپ قالغانىدى. ساڭادەت قولىدا سقىمدۇڭالغان قاتىلنىڭ نىقابىمۇ قانغا چىلىشىپ تۇراتتى. مىنىڭلاردىن بىرى ئۇچقاندەك چىقىپ كېتىپ، كەنت تەشكىلىگە يېتىپ كەلدى. ھېلىمۇ ياخشى جەۋلان، ھاشىم، زۇلاللار يۇلغۇنلۇقتىن قايتىپ كېلىپ، چاۋارنى سولاپ قويۇپ، نازارەت ئاستىغا ئېلىش كېرەكمۇ، يوق؟ دېگەن مەسىلىنى تالاش ـ تارتىش قىلىۋاتاتتى. ھاشىم بىلەن زۇلال سولايمىز دېسە، جەۋلان «جىنايىتى ئېنىقلانماي تۇرۇپ، پاكىتسىزلا سولىساق قانۇنغا خىلاپ بولىدۇ» دەيتتى. ئۇلار تەرلەپ كەتكەن مىنىڭنىڭ ئالاقزادىلىك ئىچىدە قىلغان دوكلاتىنى ئاڭلاپلا، بىر قانچە مىنىڭنى باشلاپ، مەتسىدىقنىڭ قورۇسىغا يېتىپ كېلىشتى. جەۋلان بىلەن زۇلال ساڭادەتنىڭ جاراھىتىنى تەكشۈرۈپ تاڭدى. ھاشىم بىر مىنىڭنى، كامالنى ھارۋىنى قېتىپ كېلىشكە بۇيرۇۋېتىپ كىچىك قىزنىڭ بېشىنى سىلىدى:

ـــ قىزىم ئاينۇر، ئانىڭىز ۋارقىرىغاندا سىز نەدە ئىدىڭىز؟

ـــ ئانام ئىككىمىز ئۆيدىن ئەنسىرەپ، بوۋامنىڭ ئۆيىدىن قايتىپ كەلگەندۇق، ھويلىغا كىرىپ مەن خالاغا كىرىپ كەتتىم. لېكىن، ئانامنىڭ قاتتىق چىرقىرىغان ئاۋازىنى ئاڭلاپ قورقۇپ قارىسام، پۇتى ئەددەسسىز يوغان بىر ئادەمنىڭ قارىسى يۇگۈرۈپ باغ تەرەپكە ئۆتۈپ كەتتى.

ـــ پۇتىنىڭ يوغانلىقىنى قانداق بىلدىڭىز؟

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ بېڭى تادرىسى

— ئۇنىڭ پۇتى، — ئاينۇر قۇچىقىنى يوغان ئاچتى، — مۇشۇنداق يوغان بولغاچقا، ئالچاڭلاپ ماڭغىنىنى كۆردۈم.

— ئۇ قانداقراق ئادەمكەن؟

— بۇ... بۇ قاراڭغۇدا، — ئاينۇر ئېسەدەپ كەتتى، — غۇۋا سايىسىنىلا كۆردۈم.

— سىلەر، — دېدى جەۋلان ئىككى مىنبىڭغا قاراپ، — نەدە كۆزەت قىلغان ئىدىڭلار؟

— دەرۋازا ئالدىدىكى بىر تۈپ ئازغان تۈۋىدە، — ئالدىراپ جاۋاب بەردى مىنبىڭ، — سائادەت بىلەن قىزنىڭ كىرىپ كەتكىنىنى كۆرۈپ تۇردۇق، لېكىن ئوغرىنىڭ قانداق چاغدا، قەيەردىن ئۆيگە كىرىۋالغىنىنى تۇيماپتىمىز. بولمىسا ھۆددەس ئۇخلاپ قالمىدۇق.

— ھەي، سىلەرنىزە، — ھاشىم تامىقىنى چىكىلداتتى، — ھوشيارلىقنى ئۆستۈرۈش ھەققىدە شۇنچە جاۋراپ كەتكەنلىرىم قېنى؟

بۇ ئەسنادا ئىچكىرىكى ھەم تاشقىرىقى ئۆي، چايخانىلارنى تەكشۈرۈپ چىققان زۇلال ئاستاغىنا پىچىرلىدى:

— بۇ مال - دۇنيا ئۈچۈن كىرگەن ئوغرىدەك قىلمايدۇ، نەرسە - كېرەكلەرنى چېچىۋەتكەنلىكىگە قارىغاندا، مۇھىم بىر نەرسە ئىزدىگەنلىكى كۆرۈنۈپلا تۇرىدۇ.

بۇ ئەسنادا ئىز بېقىشقا ئەۋەتكەن مىنبىڭلار قولچىرىغىنى ياندۇرۇپ يېتىپ كېلىشتى.

— ئوغرىنىڭ ئىزى يوق تۇرىدۇ، — دېدى ھاسىراپ كەتكەن بىر مىنبىڭ، — ھېچ يەردە يوق.

— ئۇ ئۇچۇپ قېچىپ كەتمىگەندۇ؟ — ئاچچىقى بىلەن ۋارقىرىدى ھاشىم، — ئىزى يوق دېگەن قانداق گەپ ئۇ؟

— راستتىنلا ھېچنېمىنى پەرق ئېتەلمىدۇق، — دېدى مىنبىڭلارنىڭ باشلىقى مەتسىلىممۇ، — پەقەت قۇم - توپىلار

بىلىنەر ـ بىلىنمەس بېسىلغاندەك، ئىزغىمۇ ئوخشىمايدىغان بەلگىلەر چېلىقتى، لېكىن ئۇمۇ بولجالىق ئىچىدىكى ئوتلاقتا يوقاپ كەتتى.

ـــ ھىم، ئاينۇر «پۇتى ئەددەسىز يوغان» دېگىنىدە بىر گەپ بار ئىكەن ـ دە؟!

ھاشىمنىڭ سۆزىنىڭ ئورانىغا يەتكەن جەۋلان ئۇنى ئوچۇقراق تولۇقلىدى:

ـــ شۇنداق، ئوغرى پۇتىغا قانداقتۇر نەرسىلەرنى ئورىۋالغان.

بۇ ئەسنادا ھارۇننى كوچىدا توختىتىپ قويغان كامال ھويلىغا كىرىپ كەلدى. ئۇ بېشى تېڭىلغان، كۆڭلەكلىرى قان بىلەن بويالغان سائادەتنى كۆرۈپ، لەيلىنىڭ يامان جاڭگالدا كۆرگەن كۈرەشلىرى ئېسىگە كەلدى بولغاي، مۇشتۇملىرى چىڭ تۈگۈلدى:

ـــ بۇ چوقۇم چاۋار دېگەن مۇناپىقنىڭ قىلغان ئىشى، ھازىرلا ئۇنى باغلاپ كېلەيمۇ؟

ـــ ئۆپكەڭنى بېسىۋال كامال، ـــ دېدى ھاشىم جەۋلانغا قاراپ قويۇپ، ـــ چايانىنى ئورکۈتۈپ قويمايلى.

ـــ خەپ، ئۇنىڭ ئاغزى ـ بۇرنىنى قانغا بوياپ، كوچا ـ كويلاردا ئىتنىڭ تاپىدەك سۆرەپ، سازايى قىلغۇم بار. شۇ كۈنلەرمۇ كېلەر!

ئۇلار سائادەتنى كۆتۈرۈپ كوچىغا ئېلىپ چىقىشتى. بىر قانچىسى ھارۇنغا كۆرپە، يوتقانلارنى سالغاندىن كېيىن ھوشسىز ياتقان سائادەتنى ئاۋايلاپ ياتقۇزۇشتى. توختىماي ئېسىدەۋاتقان ئاينۇرمۇ ئانسىنىڭ بېشىدا چوقچىيىپ ئولتۇراتتى.

ـــ زۇلال، سەن، ـــ دېدى ھاشىم قاپاقلىرى تۇرۇلگەن ھالدا، ـــ سائادەتنى يېزىلىق ھۆكۈمەت دوختۇرخانىسىغا ئورۇنلاشتۇرۇپ قويۇپ كەل، ئەگەر جاراھەت خەتەرلىك بولغان تەقدىردە بارنىياز شۇجى، ئەيسايۇپلارغا ئەھۋالنى ئېيت. ئۇلار ناھىيىلىك

دوختۇرخانىغا يۆتكەشكە ياردەم قىلدۇ.

كامال قامچىسىنى قارسىلدىتىپ يۇرۇپ كەتتى. ھاشىم بىلەن جەۋلان بىر ـ بىرىگە قاراشقا پېتىنالمىغاندەك جىمجىت يەر بېقىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىلسىنىڭ كۆڭۈللىرىگە شۇ نەرسە ئايانكى، كۆپ ئىشلاردا خاملىق، بىخۇدلۇق، نادانلىق قىلىشتى. دۇشمەننىڭ ھىيلە ـ مىكىر، سۇيىقەستلىرىگە سەل قاراشتى، جېنىدىن تويغان ئەبلەخلەر ۋاقتى كەلگەندە غالجىر ئىتقا، قانخور قاتىلغا، زەھەرلىك چايانغا ئايلىنىدىغانلىقىنى ئەستىن چىقىرىشتى. بۇگۈن سەھەردىن مۇشۇ تۇن نىسپىغىچە مەتسىدىق ئۆلدى، ھابىل ئىز ـ دېرەكسىز غايىب بولدى. سائادەت قەستكە ئۇچراپ ئۆلۈك بىلەن تىرىكنىڭ ئارىلىقىدا ياتىدۇ. بۇنىڭ جاۋابكارلىقى زادى كىمدە؟! جەۋلان خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ كادىرى تۇرۇقلۇق، نېمە ئۈچۈن ھوشيارلىقىنى يوقاتتى؟ كامالەت بىلەن بىھۇدە ئۆتكۈزگەن ۋاقىتلىرىنى مۇشۇنداق ئىنچىكە، زىل، ئالدىن كۆرگىلى بولمايدىغان ئىشلارغا سەرپ قىلسا بولماميتى! ئۇ قانچە ـ قانچە قېتىملاپ كامالەتكە قارىمايمەن، گەپمۇ قىلمايمەن، ئۆز بۇرچۇمنى ئادا قىلمەن، دەپ ئەھدىلەرنى قىلمىدى! بىراق، كامالەتنى كۆرسىلا ئاپتاپتا قالغان مومەك ئېرىپ كەتكىنى نېمىسى! ئۇچ ئايلىق پراكتىكىغا كەلگەنكەن، ئوقۇتقۇچىلىقىنى قىلۇەرسىچۇ! كىم بىلىپتۇ سەھرا ـ يېزىلارنىڭ ئېچىكى كۆرۈنۈشى سىرتىدەك گۈزەل بولمايدىغانلىقىنى! ئەجەب ـ ھە! كېچىككىنە كەنتتىكى ئىشلارنىڭ بۇنچىلىك مۇرەككەپ بولۇشىنى كىم ئويلىغان؟! دېھقانلارنى قىيىالىڭاچ، ئاچ ـ زارلىق، نامراتلىققا بەخشەندە قىلغان ئاشۇ قارا كۆڭۈللەرنىڭ بۇنچىلىك ۋەھشىيلىشىپ كېتىشى ھارام مەنپەئەتلىرىنى، ئىمتىياز كالتەكلىرىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن جان تىككىنى بولماي نېمە! بۇلارنى جەۋلان نېمىشقا ئويلىمىغان؟ ئۇ نېمىلا دېگەنبىلەن كۆزى ئېچىلمىغان

بىر ئوقۇغۇچى تۇرسا! دېھقانلارنىڭ قېنى بىلەن سەمرىگەن سۈلۈكلەرنىڭ ئىچكى دۇنياسىنى قانداقمۇ چۈشىنەلىسۇن؟... شۇنداق، جەۋلاننى ھېسسىيات جەھەتتىن كەچۈرگىلى بولغىنى بىلەن، ئەقىل جەھەتتىن، ئۇ ئۆزىنى ئۆزىمۇ كەچۈرەلمەيدۇ!

ــ ھاشىمكا، تويدىن كېيىن بارلىق ئەترەت كادىرلىرى، ئاكتىپلار، مىنبىكلار ئالدىدا ئۆزۈمنى تەكشۈرىمەن، ــ دېدى جەۋلان كېتىۋېتىپ، ــ قۇمچاقار يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن ئۆزۈمگە چارە كۆرۈشنىمۇ تەلەپ قىلىمەن.

ــ سىزغۇ ئوقۇغۇچىلىقتىن كەلگەن كادىر، ــ ھاشىم ئىبغىر ئۇھسىندى، ــ سىزدە خىزمەت، تۇرمۇش، يېزا ھاياتى، مۇرەككەپ سىنىپىي كۈرەش تەجرىبىلىرى كەم، ئەمما مەن قېرىغا نېمە بولغان؟ مەسئۇلىيەتنى ئېلىش توغرا كەلسە، ھەممىگە مەن ئىگە بولۇشۇم كېرەك! بۇ ئىشلارنى ئۆزىڭىزگە يۈك قىلىۋالماڭ.

ــ بىز ۋىلايەت، ناھىيە، يېزا ـ كەنتلەردىن خىيانەتنى ئېنىقلاش بىلەنلا بولۇپ كېتىپ، ئەڭ ھالقىلىق ئىشلارنى كۆزدىن ساقىت قىپتىمىز.

ــ مىنبىكلىرىمىزمۇ ئەتراپلىق، ئىلمىي تەربىيىلەنمىگەن، قوغداش، قوغدىنىش جەھەتتە بىلىمى يوق دېيەرلىك.

ــ ھاشىمكا، ئەتىكى تويىنى ئامان ـ ئېسەن ئۆتكۈزۈۋالايلى، ــ دېدى جەۋلان، ــ مىنبىكلار ھەربىكتىنى پەۋقۇلئاددە كۆچەيتەيلى. مېنىڭ ئەنسىرەيدىغىنىم، ئۇلار توي ـ تاماشاسىغا قىزىقىپ ۋەزىپىسىگە سەل قارىمىسا بولاتتى.

ــ ئۇلارنى بىر ياكى ئىككى سائەتتە بىر ئالماشتۇرۇپ، توي نېمەتلىرىنى ۋاقتىدا يەتكۈزۈپ بېرەيلى.

ئەنسىرىگەن تويمۇ يېتىپ كەلدى. مومايىنىڭ قورۇسى، ئىچكىرىكى، تاشقىرىقى ئۆيلىرى مويسىپىت چوكلار ۋە يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن كەلگەن بارنىياز شۇجى، ئەيسايۇپ، كاتىپ ئوبۇلھەسەن قاتارلىق كادىرلار بىلەن تولغاندى. بىر جۈپ قىزىل

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پىڭى تادرىسى

توي خېتىنى داستىخانغا قويۇپ قويغان مەنسۇرخان ھاجىم نىكاھ پاتىھەسىنى ئۈنلۈك ئوقۇۋاتاتتى. بادامدوپپا، ئاق كۆڭلەك ئۈستىدىن پوتا باغلىغان كامال يىگىت قولدىشى ھەم يىگىتلەر بىلەن ئىشىك بوسۇغىسىدا ئۆرە تۇرۇشاتتى. دالان ئۆي ئىشىكى ئالدىدا، بېشىغا چۇچۇلىلىق رومال ئارتىلغان لەيلى ھەم بىر قانچىلىغان قىز - چوكانلار نېمىلەرنىدۇر دېيىشىپ، خىرقىرىشىپ كۈلۈشەتتى. قاش - كۆزلىرىنى ئوينىتىپ يىگىتلەرگە قارايتتى. بىردىنلا ئىچكىرىكى مېھمانخانا ئۆيدىن نىكاھ پاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇپ بولغان مەنسۇرخان ھاجىمنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى:

— لەيلىخان، سىز رازى ۋە رەغىپ بولۇپ، ئۆزىڭىزنى كامىلاخۇنغا خوتۇنلۇققا قوبۇل ئەتتىڭىزمۇ؟

لەيلى، قىز - چوكانلارنىڭ زورى بىلەن «قىلدىم...» دەپ بوش جاۋاب بېرىشى ھەممىسى «قىلدىم...» دېدى، دېيىشىپ چۇرقىرىشىپ كېتىشتى. بۇنىڭ ئارقىسىدىنلا مەنسۇرخان ھاجىمنىڭ ئاۋازى سىپايىلىك بىلەن ئاڭلاندى:

— كامىلاخۇن، لەيلىخاننى ئۆز رازىلىقىڭىز بىلەن خوتۇنلۇققا قوبۇل قىلىپ ئالدىڭىزمۇ؟

كامال «ئالدىم...» دەپ جاۋاب بېرىشى بىلەن بىر قىز بىلەن بىر يىگىت تۇزغا چىلانغان ناننى تالىشىپ ئېلىشتى - دە، كۈلكە - چۇقانلار ئىچىدە كامال ھەم لەيلىنىڭ ئاغزىغا سېلىشتى. ئەتراپتىن «مۇبارەك بولسۇن!» دېگەن تەبرىكلەشلەر ئاڭلىنىپ تۇردى.

يىگىت قولدىشى ھەم بىرقانچە يىگىت كامالنى ئوتتۇرىغا ئېلىپ، يىگىتلەر ئولتۇرۇشقان باغقا ئېلىپ كېلىپ تۆردىن ئورۇن ئالدى. ھەربىر كەنت مەھەللىلەردىن كەلگەن ئەلنەغمىچىلەر دۇتار، تەمبۇر، راۋاب، داپلىرىنى چېلىپ نەغمە - ناۋانى قىزىتماقتا ئىدى ھەم ئارىلىقتا چاقچاق - كۈلكىلەرمۇ بولۇۋاتاتتى. ھويلىدا چاي چۆگۈنى كۆتۈرگەن، ئاپتۇۋىدا

مېھمانلارنىڭ قولىغا سۇ ئېلىۋاتقان ياشلار يۈگۈرۈشۈپ ئۇياقتىن ـ بۇياققا ئالدىرىشىپ يۈرەتتى. بەزىلەر چوڭلار پەۋەس ئولتۇرغان ئىككى ئۆيگە يۈگۈرسە، يەنە بەزىلەر باغدىكى ياشلار داستىخىنىغا چاي قۇيۇشقا ئالدىرايتتى. ئالدىغا پەشتاما تارتقان ئاشپەز لېگەنلەرگە پولۇ ئۇسۇپ، ئۈستىگە بىر كاللەك گۆش بېسىپ بېرەتتى. ياشلار ئۇنى ئۇچقاندەك ئېلىپ مېڭىشاتتى. ھويلىدىكى چوڭ قازاندىن كۆتۈرۈلگەن ھور مەززىلىك پولۇ ھىدلىرىنى نە ـ نەلەرگە ئېلىپ كېتەتتى. تويىنى باشقۇرۇۋاتقان ھاشىم قوللىرىنى شىلتىپ: «مېھمانلارنىڭ قولىغا سۇ ئېلىڭلار!»، «داستىخان سېلىڭلار!»، «ئاش تارتىڭلار!...»، «باغ تەرەپكە يەنە ئۈچ لېگەن پولۇ!...» دېگەندەك بۇيرۇقلارنى قىلىپ ۋارقىرايتتى.

ـــ ھاي، كېرىمۇللا، پولۇ داستىخىنى يىغىلغان سورۇنلارغا قوغۇن، شاپتۇل، ئۈزۈم ئەكىرىشنى باشلاڭلار! ھەي ياربەختى، باغدىكى ياشلارغا كەپتەر گۆشى قورۇمىسىنى ئەكىرىپ بېرىڭلار!...

كېرىمۇللا، يار بەختى، مەتسېلىم، مەتنىيازلار «خوپ ھاشىمكا»، «مانا ھازىر...» دەپ تەرەپكە ئالدىرىشىپ مېڭىشاتتى. باغدىكى كىگىز ـ گىلەمدە ئولتۇرۇشقان ياشلار ئولتۇرۇشى نەغمە ـ ناۋا، كۈلكە ـ چاقچاقلار بىلەن راسا قىزىماقتا ئىدى. بىر نەچچە يىگىت سورۇن ئوتتۇرىسىدا بىر ـ بىرىگە بېقىشىپ ئۇسسۇل ئويناۋاتاتتى. ساقىي سىركايلارغا قۇيۇلغان مۇسەللەسىنى پەتنۇسلاردا سۇنۇپ، «قېنى ئېلىشىپ بەرسىلە» دېسە، بەزىلىرى قىزىقچىلىق قىلىپ: «مەست بولۇپ بەرسىلە» دېيىشەتتى. يىگىتلەرنىڭ يۈزلىرى قىزارغان ھەم خۇشكەيپ كۈلۈشەتتى. ئۇلار گويا قۇمتامدا ھېچقانداق ئىش يۈز بەرمىگەندەك ھەممىنى ئۇنتۇشقانىدى. سورۇندا ئۇسسۇل ئويناۋاتقان جەۋلان كامالنى ئۇسسۇلغا تارتىشى سورۇندا قىيقاس ـ چۇقان كۆتۈرۈلۈپ، ئۇنى مەيدانغا تارتىپ چۈشۈرۈشتى.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلاردىن پىڭى تادىرىسى

نېۋىخان ئاننىڭ باغلىرى تۇتىشىپ كەتكەن، نە پاسىل تاملىرىمۇ بولمىغان تام قوشنىسى ھەۋزىنىيازخان مومايىنىڭ چوڭ ئۆيى قىزلار ئولتۇرۇشى بىلەن قىزىپ كەتكەنىدى. بېشىدىكى رومال ئارقىسىغا قايرىۋېتىلگەن لەيلى تۆردە قىزلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئولتۇراتتى. بىر قىز قاش ـ كۆزلىرىنى ئوينىتىپ دۇتار چېلىۋاتاتتى. ئۇنىڭغا تەڭكەش بولغان يەنە بىر قىز كىچىككىنە داپنى ئوينىتىپ ناخشا ئېيتاتتى. سورۇندا ئىككى چوكان بىرى ئەرچە، يەنە بىر ئايالچە ئۇسسۇلغا چۈشۈپ قىزىقچىلىق قىلماقتا ئىدى. ئەرچە ياسانغان چوكان لەيلىنى ئۇسسۇلغا تارتىشى قىز ـ چوكانلار چىرقىرىشىپ، ۋارقىرىشىپ كۈلكىلەر ئەۋجىگە كۆتۈرۈلدى.

ھۆرمەتلىك كىتابخان! ھېلىقى كۈنى نېۋىخاننىڭ ئۆيىدە يوتقان ـ كۆرپە تىكىشىپ بەرگەن ئاق پىشماق يۇمىلاق چوكان بىلەن سەپكۈنلۈك چوكان ئىككىسى: «لەيلىنى توي كېچىسى شۇنداق جابدۇپ قويايلىكى، ئەللەر قايسى چىمەنتاغنىڭ ئاھۇسىكىن؟ دەپ قالسۇن!» دېگىنى ئېسىڭلاردا باردۇ؟ ئۇلار دەرۋەقە يالغان ئېيتماپتىكەن، كەڭ ئەتلەس كۆڭلەكلەردە، يوغىناپ قالغان قورسىقى چېنىپ قېلىش ئۇياقتا تۇرسۇن، ئۇ شۇنچىلىك بەرنالىشىپ، راستلا چىمەنتاغنىڭ ئاھۇسىغا ئوخشاپ قالغانىدى. مانا ئۇ ئۇسسۇلغا تارتقان چوكاننى دوراپ ئۇسسۇلغا چۈشتى. پۇت ـ قوللىرىنى سازغا كەلتۈرۈپ زادىلا چاندۇرمىدى. ئۇسسۇلغا چۈشكەن قىز ـ چوكانلارنى تېخىمۇ جانلاندۇرۇۋەتكىنى، قىزلارنىڭ زىل ئاۋازدا ئېيتقان ناخشىسى ھەم دۇتار بىلەن داپنىڭ رىتىملىق ئاۋازى ئىدى:

ئاق لەيلى، قىزىل لەيلى،
يارنىڭ بارمىكىن مەيلى.
بولسا، بولمىسا مەيلى،
مەن يارنىڭ خېرىدارى.

يامغۇرلار تولا ياغسا،
ئۆيدىن ئۆتىدۇ تامچا.
مەن يارنى سېغىنغاندا،
پۈتۈم ئات، قولۇم قامچا...

ناخشىلار ئارقا ـ ئارقىدىن ئۇلىنىپ قىزلار ئۇسسۇلغا چۈشمەكتە ئىدى.

بىر كۈن كەچكىچە قۇملۇق دىيارىنى قىزدۇرغان قۇياش كەچكە يېقىن بىپايان چۆلگە باش قويۇش ئالدىدا تۇراتتى. مەھەللىنىڭ سىرتىدىكى «چارقۇم» دەپ ئاتىلىدىغان توغراق، يۇلغۇن، قېرى سۆگەتلىكلەر ئوتتۇرىسىدىكى چوڭ مەيدانمۇ بىر قانچىلىغان دېھقان ۋە ياشلار مەيدان ئەتراپىدىكى قۇملارنى تۈزلەپ كېگىز ـ گىلەم، پالاسلارنى سېلىۋاتاتتى. بەزىلىرى مەيدان ئوتتۇرىسىدىكى يالاڭلىققا قۇرۇق قاقشال، بەقەم، توغراق، تېرەك ئوتۇنى ۋە شاخ ـ شۇمبىلارنى دۆۋىلەپ كەچلىك گۈلخان ئويۇنىنىڭ تەييارلىقىنى قىلىۋاتاتتى. مەتنىياز ئىشلەۋاتقانلارغا نېمىلەرنىدۇر دەپ ۋارقىرايتتى. ئۇلار يىراقتىن ناخشا ھەم ساز ئاۋازى كېلىش بىلەن تەڭ بىر توپ ئادەملەرنىڭ قارىسىنى كۆرۈپ ھەممىسى قاراشتى.

ـــ ئاغىنىلەر، ـــ ۋارقىرىدى مەتنىياز، ـــ تېز بولۇڭلار، ناھىيىلىك سەنئەت ئۆمىكىنى قارشى ئالايلى.

بۇ چاغدا نېۋىخان ئانىنىڭ بېغىدا ئولتۇرغان ياشلار خېلىلا تەڭشىلىپ قالغان بولۇپ، ئويۇن ـ تاماشاغا قانمايۋاتقانىدەك قىلاتتى. شۇڭا، ھاشىم باغقا كىرىپ ئۇلارنى تەرتىپكە چاقىردى:

ـــ بالىلار، كەچ بولۇپ قالدى. ھازىرچە چارقۇم مەيدانىغا چوڭلار ۋە ناھىيىلىك سەنئەت ئۆمىكىدىكىلەر يىغىلىپ بولدى. بىزمۇ شۇ يەرگە يۆتكىلىپ، گۈلخان ئويۇنى باشلايمىز. چوڭلار

ئالدىدا ئەدەپ ـ ئەخلاقنى ئۇنتۇمايلى. بولۇپمۇ مەنسۇرخان هاجىم بار سورۇندا گەپ ـ سۆز، هەربىر تەرگە، چاقچاقلارغا دىققەت قىلايلى.

هەممە توي شادلىقى بىلەن بولۇۋاتقان بۇ پەيتتە قۇمتام كەنتى تەشكىلىنىڭ هويلىسى، ئامبار، بوغالتىرىيە بۆلۈمى ئۆگزىلىرىدە مىنبىكلار جىددي كەيپىياتتا قاراۋۇللۇق قىلماقتا ئىدى. دەرۋازىنىڭ قاتتىق قېقىلىشىدىن چۆچۈپ قارىغان مىنبىك يىگىت ۋارقىرىدى:

ـــ كىم سەن؟

ـــ بىزنى هاشىمكام ئەۋەتتى، نۆۋەت ئالمىشىش ئۈچۈن كەلدۇق، ئەمدى توي پەيزىنى سۈرۈش سىلەرگە كەلدى.

ـــ نېۋىخان مومانىڭ هويلىسى هېيتلا بولۇپ كەتكەندۇ؟

ـــ هازىر ئۇلارنىڭ هەممىسى چارقۇمغا كۆچتى. گۇلخان ئويۇنى باشلانماقچى.

دەرۋەقە، چارقۇم «چارقۇم» ئاتلىپ هازىرغىچە بۇنداق قاينام ـ تاشقىنلىق مەنزىرىگە چۆمگىنىنى بىلمىسە كېرەك. گىلەم ئۈستىگە سېلىنغان كۆرپىلەردە مەنسۇرخان هاجىم، بارنىيازخان شۇجى، ئەيسايۇپ، ئوبۇلهەسەن، قۇمتامنىڭ مويسىپت چوڭلىرى ئولتۇرۇشقان بولۇپ، ئۇچ تەرەپنى شالتوغراق، جىگدىلىك، قوغۇنچى، قۇماقتى، سومىي قاتارلىق ئەترەت (مەهەللە) لىرىدىن كەلگەن ئەر ـ ئايال دېهقانلار ئوراپ تۇراتتى. بۇگۈن ئۇششاق بالىلارغا بەجايىكى هېيت بولغانىدەك ۋارقىرىشاتتى، قۇمىلاردا يۇمىلايتتى. ئۇياقتىن ـ بۇياققا چېپىپ يۈگۈرۈيتتى. مويسىپت چوڭلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا سالاپەت بىلەن ئولتۇرغان مەنسۇرخان هاجىم سارغۇچ چۈنچەن يەكتەك ئۈستىدىن شايى بەلۋاغ باغلىۋالغان بولۇپ، چىمەندوپپا كىيىۋالغان ئىدى. بىر يانىدىن ئورۇن ئالغان قىز ـ چوكانلار ئىچىدىكى لەيلى قىزىرىپ، كامالغا قىيا بېقىپ قارايتتى. هاشىم پاراسلاپ كۆيۈۋاتقان

مەشئەلنى كۆتۈرۈپ مەيدانغا چىقتى. ئۇ ھاياجانلانغىنىدىن كۆزلىرىدىن تۆكۈلۈۋاتقان ياشلارغا پەرۋاسۇ قىلماي گەپ باشلىدى:

ــ قۇمىتاملىق قېرىنداشلار! بۇنداق شاد ـ خۇراملىق سورۇنغا يىغىلىپ باقمىغىنىمىزغا خېلى ئۇزۇن يىللار بوپتىكەن. مانا بۇگۈن دېھقانلىرىمىزنىڭ كۆزلىرىدىن يالقۇن، يۈزلىرىدە خۇشاللىق، لەۋلىرىدە كۈلكە، پېشانىلىرىدىن نۇر يېغىپ تۇرۇپتۇ! بۇگۈنكى بۇ خۇشاللىق جەۋلانىنىڭ تىرىشچانلىقىدىن بولدى، دېسەك ھەرگىز خاتا بولمايدۇ!

مەيداندا گۈلدۇراس ئالقىشلار ياڭراپ، ھەممە بىردەك «ۋا!..» دەپ ۋارقىراشتى. توغراق غولىغا يۆلىنىپ تۇرغان كامالەت خۇشاللىق ياشلىرىنى سۈرتۈپ تۇرۇشى، ھاشىمنىڭ سۆزى قايتا ياڭرىدى.

ــ جەۋلان، نەچچە ئاي جاپالىق ئىشلەپ قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ قان ـ تەر بەدىلىگە كەلگەن ئەجىر مېۋىلىرىنى ئېنىقلاپ چىقتى. پات ئارىدا بۇ مېۋىلەر دېھقانلىرىمىزنىڭ نەچچە يىللاردىن بېرى قاغجىراپ كەتكەن باغلىرىغا سۇ باشلاپ كەلگۈسى! مەن جەۋلاننى مۇشۇ مەشئەل ئارقىلىق گۈلخانغا ئوت يېقىپ بېرىشكە تەكلىپ قىلىمەن.

مەيداندا يەنە ئالقىش سادالار ياڭرىدى. كامالەت چاۋاك چىلىۋېتىپ، كۈلۈپ تۇرۇپ يىغلاۋاتاتتى. ھاياجان ئىزتىراپىدا پۈتۈن ۋۇجۇدى لەرزىگە كەلگەن جەۋلان مەيدانغا چىقىپ، مەشئەلنى قولىغا ئالدى. ئۇ ياشلار سورۇنىدا سەل تەڭشىلىپ قالغان بولسىمۇ، ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ، سورۇن ئەھلىگە تەكشى قارىدى:

ــ ھاشىمكامنىڭ باھاسىغا ھەم ئىلتىپاتىغا تەشەككۇر، ــ دېدى جەۋلان ئۇنلۇك ۋارقىراپ، ــ نەتىجىلەر كادىرلارغا، كەنت ئاكتىپلىرىغا ھەم دېھقانلارغا مەنسۇپ! شۇڭا، گۈلخانغا ئوت

يېقىپ بېرىشكە قۇمتامىنىڭ ھۆرمەتلىك ئاتىسى ھەم ئىپتىخارى بولغان مەنسۇرخان ھاجىمنى تەكلىپ قىلىمەن. شۇنداقلا ھاجىم ئاتىمىزنىڭ كۆچىلىككە ئىككى كىلىمە تەلىم بېرىشىنى ئۆتۈنىمەن!

جەۋلان قولىدىكى مەشئەلنى مەنسۇرخان ھاجىمغا ئەدەپ بىلەن تۇتقۇزدى. ھاجىم كۆچىلىككە قارىشى بىلەن چاۋاك قايتىدىن ياڭرىدى:

ــ يۇرتداشلارنىڭ كەيپىياتىدىن «ئاياغئويۇنى»[1] غا تەقەززا بولۇۋاتقانلىقى چىقىپ تۇرىدۇ. شۇڭا، گۈلخانغا ئوت يېقىۋېتىپ، ئاندىن بىر نەچچە كىلىمە گېپىمنى سىلەرگە ھەدىيە قىلماقچىمەن.

گۈلخان گۈلدۇرلەپ تۇتەپ، ئەتراپ قىزغۇچ نۇرغا كۆمۈلۈشى، ئالقىش ـ سادالار پەلەككە كۆتۈرۈلدى. ھاجىم قولىدىكى كاناي ئارقىلىق نۇتقىنى باشلىدى:

ــ يۇرتداشلار، مۇسۇلمان قېرىنداشلار! قۇمتام كەنتىدە يۇز بەرگەن ھارام دۇنيا قۇربانلىرىنىڭ ساۋاقلىرى ھەممىزگە ئىبرەت بولغاي، بولۇپمۇ ئەمەل ئېتىغا مىنمەكچى بولغانلار ئۆزلىرىگە ئەينەك قىلغاي! جاپا ـ مۇشەققەت، قان ـ تەر بەدىلىگە كەلمىگەن مەئىشەت ھامان بىر كۈنى يۇزۇڭنى سۆرۈن قىلىدۇ، پاتقاققا سۆرەيدۇ...

قۇم بارخانلىرى باغرىدىكى بىر تۇپ يۇلغۇن تۇۋىدە يالغۇز ئولتۇرغان ئىگەمبەردى مىچىلداپ ئۇنسىز ياش تۆكۈپ ئولتۇراتتى. ئۇنىڭ ئارقىسىدا پەيدا بولغان جەۋلان ئۇنى ئالدىغا تەكلىپ قىلىپ باققان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ زادىلا ئۇنمىدى. جەۋلاننىڭ كېتىشى بىلەن قاياقتىندۇر يېتىپ كەلگەن ئوغۇلخان يەرگە شالاقتىدە تۈكۈرۈپ، ئىگەمبەردىنى: «ۋۇي ئەرلىك تۆكى يوق، كۆتلەش» دەپ غۇدۇراپ كېتىپ قالدى. ئەمما، مەنسۇرخان

① «ئاياغئويۇنى»، «ئايغۇينى» ــ ئۇسسۇل ھەم سەنئىتىنى كۆزدە تۇتىدۇ.

ھاجىمنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغانسېرى ئىگەمبەردىنىڭ ئۆپكىسى ئۆرۈلۈپ، ياشلىرى توختىماي تۆكۈلۈشكە باشلىدى.

ــ ھارامدىن ناپاك بولسەن، بەلكىم ھېچكىم كۆرمىدى، بىلمىدى، دەپ ئويلايسەن، لېكىن ئۇستۈڭدە كۆرۈپ تۇرغان ئىگىسى، يەردە بولسا ئەھلى ـ جامائەتنىڭ كۆزى بار، ــ مەنسۇرخان ھاجىم سەل تۇرۇۋالدى، ــ ئىنسان شۇنداق مەخلۇق، ھارام دۇنيا بىلەن ماختىنىشقا، ئالدامچىلىق، ئوغرىلىق بىلەن كەلگەن مەئىشەت ئارقىلىق ئۆزىنى كۆرسىتىشكە ھېرىسمەن كېلىدۇ...

يۇزلىرىدىن ياشلار سىرغىپ چۈشۈۋاتقان ئىگەمبەردى بېشىنى كۆتۈرۈپ گۈلخان نۇرىدا پەرىشتىدەك نۇرلىنىپ تۇرغان مەنسۇرخان ھاجىمغا قارىدى. ھاجىممۇ ھاياجان بىلەن نۇتقىنى داۋام قىلماقتا ئىدى:

ــ بەزىدە قانداقتۇر شادلىقتىن ئۇرغۇغان قانلىرىڭ تىلىكىنى ئويۇنغا سالىدۇ. ئۆزۈڭ ساقلالمىغان پىنھانىكىنى باشقىلار زىنھار ساقلىماس! دېھقانلار ھالاللىق بىلەن ياراتقان ئەجىر ـ مېھنەتلىرىنى سەن ئەجىرسىز يېسەڭ، ھارام دۇنيانىڭ كۆزگە كۆرۈنمەس سېھرىي كۈچى ھامان بىر كۈنى سېنىڭ كۈتكىنىڭدىنمۇ ئېغىر ئاقىۋەتلەرگە گىرىپتار قىلىدۇ، ھەتتا روزغارىڭدىن، بالىلىرىڭدىن، يۇرت ـ جامائىتىڭدىن ئايرىلىسەن! مانا بۇ تەقدىر... رەھىمسىز تەقدىر! شۇڭا، ئىنسان نامرات بولسىمۇ پاك بولسا كۆڭلى ئەمىن ياشايدۇ!...

مەيداندا ئۇزۇنغا سوزۇلغان چاۋاكلار ياڭرىدى. مەنسۇرخان ھاجىم ئورنىغا كېلىپ ئولتۇرۇشى، ھاشىم مەيدانغا چىقتى. ئۇنى كۆرگەن ئوغۇلخان تۇمشۇقىنى ئۆرۈپ، سورۇندىن چىقىپ كەتتى.

ــ يۇرتداشلار! ــ ھاشىم قولىنى كۆتۈرۈپ ۋارقىرىدى، ــ ئەمدى ناھىيىلىك سەنئەت ئۆمىكى تەييارلىغان ئويۇنلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

مەيداندا قاتتىق چاۋاكلار چېلىنىپ، ئوچ نەرەپنى ئوراپ تۇرغان دېھقانلار ئالدىغا سۈرۈلۈپ، قوملۇقلاردىن ئورۇن ئېلىشتى. جەۋلان ھاشىمنى چەتكە تارتىپ نېمىلەرنىدۇر دېگەنىدى، ھاشىم كۈلۈپ سالدى.

— سىز بۇرۇن مۇسەللەس ئىچىپ باقمىغان، — دېدى ھاشىم — ئۇ شامالغا چىققانسېرى تۇتىدۇ. بوپتۇ، يامان تەسىر بېرىپ قويۇشتىن ئەنسىرىسىگىز ئايلىنىپ كېلىڭ. بولمىسا ياتقىگىزغا بېرىپ ئارام ئېلىڭ.

ئەتراپ ئاپئاق ئايدىڭ ئىدى. تولۇن ئاي پايانسىز قوملۇقنى سېخىيلىك بىلەن يورۇتۇپ تۇراتتى. چار قۇمدىن ئانچە يىراق بولمىغان ئېگىز ـ پەس قوملۇق ئېدىرلىقلار، ئۇنىڭ باغرىدىكى قېرى توغراقلار شۇنچە روشەن كۆرۈنەتتى. بېشى قېيىپ، كۆڭلى ئېلىشىپ تۇرغان جەۋلان ئاستا مېڭىپ، سەگىدەپ يۈرەتتى. ناھىيىلىك سەنئەتنىڭ، ئەلنەغمىچىلەرنىڭ پەلەكلەرگە يەتكۈدەك توۋلاپ ئېيتقان مۇقاملىرى، ناخشا، سازلىرى لەرزان ئاڭلىنىپ تۇراتتى. جەۋلان چوڭ بىر تۇپ توغراق تۈۋىگە كېلىپ ئەمدىلا ئولتۇرۇشى، ئارقىسىدىن ئېتىلىپ كەلگەن كامالەت ئۇنىڭ بوينىغا ئېسىلدى. ئۆزلىرىنىڭ تەڭپۇڭلۇقىنى يوقاتقان ئىككى تەن پەسكە تەڭلا يۇمىلاپ چۈشۈپ كەتتى. ئۇلار بۈكۈلگەن يۇلغۇنلار ئارىسىدا قۇچاقلاشقان پېتى توختاپ قېلىشتى. تولۇن ئاي نېرىدا تېخىمۇ بەرنالىشىپ، ھۇر ـ پەرىلەرگە ئوخشاپ قالغان كامالەت كەيپ بولۇپ قالغان جەۋلانىنىڭ يۈرىكىگە ئوت يېقىۋەتتى. جەۋلان ئۇنى قۇچاقلاپ قانماي ـ قانماي سۆيدى. قىزمۇ ئۇنىڭغا چىڭ يېپىشتى... مەست جەۋلان خۇددىنى يوقىتىپ، كۆڭلىدىكىنى دەۋەتتى:

— سىز... سىز نېمانداق چىرايلىق يارالغان ـ ھە؟! خۇددى نەپىس بىر بۇيۇم!

— چىرايلىق بولغانىنىڭ پايدىسى نېمە، ئەللەر قاراپمۇ

قويمىسا...

ـــ مانا مەن تويماي ـ تويماي قاراۋاتمەنغۇ! ۋۇي، بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىسىز؟

ـــ قارىسام توپ ئارىسىدىن ئىلەك ـ سىلەك چىقىپ كەتتىڭىز، شۇڭا سىزدىن ئەنسىرەپ...

ـــ ماڭا نېمە ئۈچۈن بۇنچىۋالا مېھرىبانلىق قىلىسىز؟

ـــ چۈنكى، مەن... ـــ كامالەت تېپىكتى، ـــ دەۋېرەمدىمەن، بىلىپ تۇرۇپ سورايسىز...

ـــ ئەپسۇس، بەك ئەپسۇس. ئەمما، مەن بەربىر ئۇرۇمچىگە كېتىمەن ـ دە...

ـــ مېنى ئۇرۇمچىگە ئاپىرىپ ئوقۇتماقچى بولدىڭىزغۇ؟

ـــ ئوقۇپ بولسىڭىز، يۇرتىڭىزغا ئەۋەتىپ بېرىمەن ـ دە...

ـــ سىزنىڭ باغرىڭىز بەك يۇمشاق، مېنى يىغلىتىپ يولغا سېلىپ قويۇشقا كۆڭلىڭىز ھەرگىز ئۇنمايدۇ.

ـــ مېنىڭ باغرىمنىڭ يۇمشاقلىقىنى نەدىن بىلىسىز؟

ـــ بايا ئىگەمبەردىگە كۆرسەتكەن خەيرخاھلىقىڭىز مېنى ئەجەب تەسىرلەندۇرۇۋەتتى.

ـــ ئۇنىڭ خاتالىقى باشقا گەپ، تۇرمۇش مىزاندا ھەممىمىز ئوخشاش ئادەم ـ دە!

ـــ ئۇ... ئۇ مېنىڭ چوڭ دادام بولىدۇ، ئانامنىڭ ئاكىسى.

ـــ نېمە، چوڭ دادام؟ ـــ جەۋلان باغرىغا چىڭ يېپىشۋالغان قىزنى ئاستا ئىتتىرىۋەتتى، ـــ ئۇ.. ئۇ قانداق قىلىپ، سىزنىڭ؟...

جەۋلاننىڭ چىرايى بىردىنلا ۋەھىمىلىك ئۆزگىرىپ، كۆزلىرىدىن غەلىتىلا ياتسىراش زەررىلىرى چاچرىدى. كۆڭلىدىن: مەن نېمە قىلىپ قويدۇم، ئۆزۈم جان تىكىپ ئېلىشقان خىيانەتچىنىڭ جىيەن قىزى بىلەن ـ ھە؟ مەن خاتالاشتىم، لېكىن... دېگەن زىددىيەتلىك خىيالار خۇددى

دەسسەلگەن سازاڭدەك سۆرۈلۈپ ئۆتتى. ئۇ ئورنىدىن دەست تۇردى ـ دە، قۇملۇق جىلغا ئىچىدە يوغان ـ يوغان چامداپ كېتىپ باراتتى. كامالەت ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قالماي يۈگرەپ چاپىنىنى تارتسا، بىردە بىلىكىدىن تۇتۇپ يېلىناتتى:

ـــ بولدى، سىز مېنى دۇشمەن قاتاردا كۆرۈپ تاشلىۋەتسىڭىزمۇ مەيلى، ئاۋۋال مېنىڭ گېپىمنى ئاڭلاپ بېقىڭچۇ؟

ـــ ئەمدى ئاڭلىغۇدەك نېمە قالدى؟ سىز بۇ ئىشلارنى نېمە ئۈچۈن مەندىن يوشۇرغان؟

ـــ ماڭا... ماڭا قارىماي قويارمىكىن دەپ نادانلىق قىپتىمەن.

ـــ بولدى ئەمدى، قولۇمنى قويۇۋېتىڭ.

ـــ ئۆتۈنۈپ قالاي جەۋلان! ـــ كامالەتنىڭ ياشلىرى ئاي يورۇقىدا سۈزۈك مارجانلاردەك يالتىرايتتى، ـــ سىز مېنىڭ تەقدىر ـ كەچمىشلىرىمنى ئاڭلاپ بېقىڭ، ئاندىن مېنى ئوتقا تاشلىسىڭىزمۇ مەيلى. جېنىم جەۋلان، مېنىڭ مۇشۇ ئاخىرقى ئۆتۈنۈشۈم بولۇپ قالسۇن!

جەۋلان قىزنىڭ يۈزلىرىنى سۆيۈپ چۈشۈۋاتقان تارام ـ تارام ياشلىرىغا قاراپ يۈرىكىنىڭ بىر يېرىلىرى چوغ چۈشكەندەك ئېچىشتى. ئۇ قەدىمىنى ئاستىلىتىپ جىلغا يانباغرىغا ياماشتى. ئۇلار قۇم دۆڭلۇكىنىڭ ئۈستىگە چىقىپ، بىر ـ بىرىگە تەتۈر قارىشىپ ئولتۇرۇشتى. كامالەت ئېسىدەپ ھەم تېلىقىپ ئۆزىنىڭ يېتىمچىلىكتە كۆرگەن قارا قىسمەتلىرىنى بايان قىلدى:

... يېزا ئوقۇتقۇچىسى ئابدۇللا ئاشقازان كېسىلى بىلەن ئالەمدىن ئۆتكەندە، كامالەت يەتتە ياشلاردا بار ئىدى. ياشلا تۇل قالغان ئانىسى گۈلىيارخان قىزى تۆتىنچى سىنىپتا ئوقۇۋاتقان يىلى ئىلىدىن ئۆكۈز يۆتكىگەن بىر ئادەم بىلەن ئاددىيغىنا چاي ئۆتكۈزۈپ توي قىلىۋالدى. ئۇ ئېرى بىلەن ئىلىغا سەپەر

قىلىدىغان كۈننىڭ ھارپىسىدا ئاكىسى ئىگەمبەردىنىڭ ئۆيىگە قىزى كامالەتنى يېتىلەپ كىردى. ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ كۆزلىرى ياش، چىرايلىرىنى ئايرىلىش پىراق تۇمانلىرى قاپلىۋالغانىدى.

ــ ئاكا، ــ دېدى گۈلياربخان يامغۇردەك ياش تۆكۈپ، ــ مەن ئەگەر ئىلىغا كۆنەلمىسەم، قىزىم كامالەتنى بىرەر يىل ئىچىدە ئېلىپ كېتىمەن، كۆنەلمىسەم قايتىپ كېلىمەن. شۇ چاغقىچە قىزىمنى ساقلا تاپشۇردۇم.

ــ بوپتۇ گۈلىيار، ــ كۆڭلى بۇزۇلغان ئىگەمبەردى كۆزلىرىنى ئەپقاچتى، ــ مېنىڭ بالىلىرىم بولمىغاندىن كېيىن بىزگە ھەمراھ بولار.

بولۇنغان گەپلەر شۇلا بولدى. ئۇن قويۇپ يىغلىغان گۈلياربخان ئاكىسى ئىگەمبەردىنى قۇچاقلاپ خوشلاشقاندىن كېيىن قىزىنى باغرىغا بېسىپ ئۇزۇنغىچە قويۇپ بەرمىدى. ئانىسىنىڭ ئارقىسىدىن «ئانا!» دەپ زار ـ زار يىغلىغان كامالەتنى ئىگەمبەردى چىڭ قۇچاقلىۋالدى. ئەمما، گۈلياربخان «ھۆ...» تارتىپ يىغلىغىنىچە ئۆيدىن ئوقچۇپ چىقىپ كەتتى. ئۇ قايرىلىپ قاراپمۇ قويمىدى. خەيرىيەت، ئەجەل دېگەن ياش ـ قېرىغا باقمايدىكەن، ئارىدىن بىر يىل ئۆتكەندە گۈلياربخانىنىڭ تۇغۇتىدا ئۆلۈپ كەتكەنلىك خەۋىرى كەلدى. كىچىك تۇرۇپلا ئاتا ـ ئانىسىدىن ئايرىلىپ قالغان كامالەت قارا يېتىم بولۇپ قالدى. ئۇ ئەلئاباد ئوتتۇرا مەكتىپىنىڭ يەتتىنچى سىنىپىدا ئوقۇۋاتقان مەزگىللىرى بوي تارتىپ، سۈزۈلۈپ، كىشىلەرنىڭ زوق ـ ئىشتىياقىنى كەلتۈرگۈدەك تولمۇ سۈباتلىق، كەم سۆز، ئوچۇق چىراي، مۇلايىم قىز بولۇپ يېتىلدى! ئۇ ھەر دائىم ئەپچىل تارنىپ، رەڭگى ـ رۇخسارى پاكىز يۇرەتتى. ئۇنىڭ بۇنداق نازاكەتلىك سىياقى ئۆزىگە دۇشمەن بولدى. ئىگەمبەردى ئامراقلىق قىلغان بولۇپ، ئۇيەر ـ بۇ يەرلىرىنى سىلىسا، بەزىدە

www.uyghurtaqiqat.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

ئۇيالماي ئېڭەكلىرىنى مۇجۇيتتى. ھەتتا «چىرايلىق قىزىم» دېگەن بولۇپ يىرىك چاڭگا ساقاللىرىنى يۇمران يۈزىگە سۇۋايتتى. بۇنداق چاغلاردا كامالەت نومۇستىن يەرگە كىرىپ كەتكۈدەك بولاتتى. ئۇ بارا ـ بارا نىساخان ئانىنىڭ توي ـ مەرىكە، مېھماندارچىلىقلارغا كېتىشىدىن ئۆلگۈدەك قورقىدىغان بولۇپ قالدى. بىر كۈنى تاپشۇرۇقلىرىنى ئىشلەپ تۈگەتكەن كامالەت دەپتەر، كىتاب، قەلەملىرىنى پوپكىسىغا سېلىپ قوزۇققا ئېسىپ تۇرۇشى ئىگەمبەردى ئۆيگە كىرگەنچە ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قۇچاقلىۋالدى. كامالەت بولجۇنۇپ ۋارقىرىغانسېرى ئۇنى دەست كۆتۈردى ـ دە، ئىچكىرىكى ئۆيگە ئېلىپ كىردى. كامالەت چىرقىراپ، ۋارقىراپ، قاتتىق تېپچەكلەپ ئۆينى بېشىغا كىيدى. ھەر ھالدا ئۇنىڭ تەلىيى ئوڭدىن كېلىپ، دەرۋازىنىڭ تاراقلىغان ئاۋازى ئاڭلىنىش بىلەن ئىگەمبەردى ئۇنى قويۇۋەتتى. كامالەت ئۆيدىن ئۇچقاندەك چىقىپ كەتتى. بارار ـ تۇرار يېرى يوق بۇ يېتىم قىز شۇ كۈنى نەگە بېرىپ، نەدە تۇرۇشىنى بىلمەي، ئاخىر ھاشىم شۇجىنىڭ ئۆيىگە پاناھلىق تىلەپ باردى. ھاشىم ئۇنىڭدىن قانچە ئاسماقچىلاپ سوراپ باققان بولسىمۇ، كامالەت: «ئىگەمبەردى چوڭ دادامنىڭ ئۇششاق بالىلىرى بار، يېمەك ـ ئىچمەكتىن خىجىل بولۇپ قالدىم» دېگەن سۆزدە چىڭ تۇرۇۋالدى. شۇنداقتىمۇ ھاشىمنىڭ چىرايىدىن ئۇنىڭ گېپىگە ئىشەنمىگەنلىكى چىقىپ تۇراتتى.

... كېچىكى تۈن جىمجىتلىقىدا يىراقتىن ناخشا ـ سازلار، قاتتىق چاۋاك ئاۋازلىرى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. كامالەت جەۋلاننىڭ سۇنۇپ بەرگەن قولياغلىقىدا يۈزلىرىنى سۈرتتى. ئۇ يەنىلا ئېسەدەپ تۇراتتى.

ـــ كامالەت، ئىگەمبەردىنىڭ يېشى ئەللىككە بېرىپتۇ، ـــ سورىدى جەۋلان، ـــ بالىلىرى نېمانداق ئۇششاق؟

ـــ ئالدىنقى خوتۇنى بىلەن ئون نەچچە يىل ئۆي تۇتقان

بولسىمۇ، بالىسى بولمىدى. ھازىرقى نىساخان ئاچام كېينىكى خوتۇنى، ئىگەمبەردى چوڭ دادام قىرىققا ئۇلاشقاندا بالا يۇزى كۆردى.

ـــ ئاڭلىسام، ھاشىمكام سىزنى تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپكىچە ئوقۇتۇپتۇ، شۇنداق تۇرۇقلۇق ئۇنىڭ ئۆيىدىن نېمىشقا چىقىپ كەتتىڭىز؟

ـــ ئۇنىڭ قىمارۋاز ئوغلى ساتتار ماڭا كۇن بەرمىدى. ھە دېسىلا، «توي قىلايلى، ماڭا تەگكىن» دەپ كۆزۈمگە كىرىۋالغاچقا، ھازىرقى ھۆرخان سەپرانىڭ ئۆيىگە بېرىۋالدىم. ھۆرخان ئانام قەھرىمۇ ـ زەھرىمۇ بار جىگەرلىك ئايال، لېكىن يىگىرمە يىلدىن بېرى چوڭ ـ كىچىك تەرتىپى ئورنىدا بولۇپ كەلگەن پالەچ قىزىنى بېقىپ شۇنداق سەپرا بولۇپ كەتكەن.

كامالەتنىڭ كىچىك تۇرۇپلا تارتقان ئازابلىرىنى، خورلۇقلىرىنى ئاڭلىغان جەۋلانىڭ يۈرىكى ئېچىشقان بولسىمۇ، يەنىلا باغرىغا تاش قويماي بولمىدى. ئۇ ئورنىدىن تۇردى ـ دە، قىزنىڭ چىرايىغا قارىمايلا:

ـــ يېتىمچىلىكتە كۆرمىگەن كۇنىڭىز قالماپتۇ. بۇنىڭدىن كېيىنكى ھاياتىڭىز خەيرلىك بولسۇن، ـــ دەپ قويدى. جەۋلانىڭ سوغۇق چىرايىدىن، كۆڭۈلنى دىلخەستە قىلغان سۆزىدىن ئۇمىدلىرى چېچەكتەك توزۇغان كامالەتمۇ تۇنجى قېتىم ئارزۇ ـ ئىستەكلىرىدىن تەستە ۋاز كەچتى:

ـــ ئىگەمبەردىنىڭ مېنىڭ تۇغقىنىم ئىكەنلىكىنى بىلىپ قورقىتىڭىز... بوپتۇ، سىزدەك بىلىملىك بالىنىڭ خىزمەت مەجبۇرىيىتىڭىز ئالدىدا مۇھەببەتنى، بىر قىزنىڭ كۆڭلىنى قۇربان قىلىشىڭىزنى ئويلىماپتىمەن. بۇنىڭدىن كېيىن سىزنى ھەرگىز تەڭلىكتە قويمايمەن.

كامالەت ئالىقانلىرىدا يۈزىنى توسقىنىچە قۇملۇق يانباغرىدىن پەسلەپ يۇگۇرۇپ كېتىپ قالدى. يۈرىكىنىڭ تەڭ يارتىسى قىز

ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

بىلەن بىللە كەتكەندەك جەۋلانمۇ كۆككە باققىنىچە نالە قىلدى:

ــ ئاھ، خۇدا! مەن قانداق قىلىمەن؟!

جەۋلان كامالەتنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ، چارقۇم مەيدانىغا يېتىپ كەلگەندە، گۈلخان تاماشاسى ئاياغلىشىپ توپ تارقىغانىدى. بىرقانچە ياشلار كىگىز ـ گىلەملەرنى قېقىپ يىغىشتۇرۇۋاتاتتى. زۇلال، مەتنىيازلار كامالنى، قىز قولدىشى ئاقپىشماق يۇمىلاق چوكان لەيلىنى ھۇجرىغا ئەكىرىپ قويۇش ئۈچۈن مېڭىشتى. يىراقتىنلا جەۋلاننى كۆرۈپ قالغان ھاشىم ئۇنىڭ ئالدىغا يۈگۈرۈپ كېلىپ: «سىزنى چارچاپ قاپتىكەن، ياتىقىدا ئارام ئېلىۋاتىدۇ، دەپ قويدۇم. ئېسىڭىزدە بولسۇن» دېدى. ھاشىم،جەۋلان، ئايشەملەر مەنسۇرخان ھاجىم قاتارلىق چوڭلارنى ئۇزىتىپ قويغاندىن كېيىن كېرىموللا بىلەن يار بەختى ئارتىسلارنى ئورۇنلاشتۇرۇش ئۈچۈن ئېلىپ كەتتى. ھاشىم، جەۋلان، بارنىياز، ئەيسايۇپ، ئوبۇلھەسەنلەر، سائادەت پاجىئەسى ھەققىدە پاراڭلىشىپ كەنت تەشكىلىگە كېتىۋاتاتتى. سائادەتنى گىر تېشى بىلەن ئۇرغاچقا ئۇنىڭ بېشى يەتتە سانتىمېتىر ئەتراپىدا يېرىلغان بولۇپ، يېزا دوختۇرلىرى ئۇنىڭ باش سۆڭىكىنىڭ زەخىملەنگەنلىكىدىن گۇمان قىلىشتى. شۇڭا، ئۇنى بۈگۈن سەھەردىلا ناھىيىلىك دوختۇرخانىغا يۆتكىگەنىدى. سائادەتنىڭ قاتىلنى تونۇپ قالغانلىقىدىن ئەنسىرىگەن بارنىياز، ئەيسايۇپلار شەھەرگە بىللە ماڭىدىغان دوختۇرغا ئۇنى يالغۇز قويماسلىقنى تاپىلىدى. سائادەتنىڭ ئامانلىقىدىن ئەنسىرەپ قالغان جەۋلان ھازىرلا ئات بىلەن ئىككى مىنبىڭنى شەھەرگە ماڭدۇرۇشنى ئېيتقانىدى، ئەيسايۇپ دەرھاللا قوشۇلدى:

ــ شۇنداق قىل، بۇ ئىشنى تەكشۈرۈشتە بەكمۇ ئېھتىياتچان بول، ئالدىراپ بىر كىمگە گۇماننى مەركەزلەشتۈرۈپ قويما. مەتسىدىق بوغالتىر بولغاچقا، ھەر كىم ئۇنىڭ ئۆيىگە قىزىقىدۇ، ــ دېدى ئەيسايۇپ تەمكىن ھالدا، ــ قۇمتامنىڭ ۋەزىيىتى مەن

تەسەۋۋۇر قىلغاندىنمۇ ئېغىر تۇرىدۇ. ئەگەر يالغۇزلۇق قىلىپ قالساڭ، يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن ئادەم سەپلەيلى.

ــ خاتىرجەم بولۇڭ ئەيسايۇپكا، بۇ يەردە ھاشىمكام، زۇلال قاتارلىق كۈچلۈك ھەمقانلىرىم بار.

ئۇلار پاراڭلىشىپ كەنت تەشكىلى ئالدىغا كەلگەندە، ئەخمەت توقۇلغان ئوچ ئاتنى تۈتۈپ دەرۋازا ئالدىدا تۇراتتى. ھاشىم، جەۋلانلار بارنىياز بىلەن ئەيسايۇپنىڭ ئات مىنىشىغا ياردەملەشتى.

ــ مىنىڭلارغۇ كەنت تەشكىلىنى ياخشى قوغداۋاتىپتۇ، ــ دېدى بارنىياز ئات ئۈستىدە تۇرۇپ ــ شۇنداقتىمۇ ئەتىسى ــ ئاخشىمى دىققەت قىلارسىز. ئىلاج بار خىزمەتلەرگە يالغۇز بارماڭ.

ــ بارنىياز شۇجى، كۆڭۈل بۆلگىنىڭىزگە رەھمەت.

ــ خاتىرجەم بولۇڭلار، ــ ھاشىم قولىنى كۆتۈردى، ــ جەۋلاننى مەخسۇس مىنىڭلار كېچە ــ كۈندۈز قوغدايدۇ.

ــ ئەمىسە ھاشىماخۇن سېكرېتار، ــ ئەيسايۇپ ئات ئۈستىدىن ئېگىشتى، ــ جەۋلاننى ئۆزلىرىگە تاپشۇردۇم.

ــ بىلمەن، ــ دېدى ھاشىم، ــ ئۆز ۋاقتىدا ۋاڭ يۈكمۇ شۇنداق دېگەنىدى.

ــ ھە، راست، ئۇنتۇپ قالغىلى تاسلا قاپتىمەن، ــ ئەيسايۇپ ئېتىنى قايرىدى، ــ ۋاڭ يۈك ئۇرۇمچىدىن سىلەرگە سالام يوللاپتۇ. ئۇ خېتىدە ھاشىمغا قامچا، جەۋلانغا يۈگەن كېرەك دەپتۇ.

بارنىياز، ئەيسايۇپ، ئوبۇلھەسەنلەر كۈلكە ــ چاقچاقلار بىلەن ئۇزاپ كېتىشتى. ھاشىم بىلەن جەۋلان ئىشخانىغا قايتىپ كىرىپ، ئىمىن تازنىڭ روھىي ھالىتى ھەققىدە سۆزلەشتى. ئۇنىڭ ئاغزىلىرىغا ئۇچۇقلار چىقىپ، بىر كېچىدىلا ئورۇن تۈتۈپ يېتىپ قېلىشىنى قاتتىلىق ئىشى بىلەن باغلاپ ھەرخىل

پەرەزلەرنى قىلىشتى. ئاندىن ئىگەمبەردىنىڭ بۇگۈنكى تويدا يىغىلغانلىقىنى دېيىشىپ، ئۇنىڭمۇ ئىككىلىنىپ قالغانلىقىنى جەزملەشتۈردى. شۇڭا، جەۋلان ئەتىلا ئىمىن ھەم ئىگەمبەردى بىلەن سۆھبەتلەشمەكچى بولدى. ھاشىم، زۇلال، مەتنىياز ئايشەملەر چاۋارنىڭ بىر نەچچە كۈندىن بېرى نەدە يۈرۈپ، نېمە ئىش قىلغانلىقىنى ئېنىقلاشنى كېلىشۈالغاندىن كېيىن ھاشىم قايتىپ كەتتى.

3 ~ 4 كۈندىن بېرى كامالنىڭ توي تەييارلىقى، مەتسىدىقنىڭ ئۆلۈمى، تەرەپ ـ تەرەپلەردىكى تەكشۈرۈشلەردىن ئېغىر ھاردۇق يەتكەن جەۋلان ئۆزىنى كارىۋاتقا تاشلىغاندىلا، پۈتۈن بەدىنىنىڭ ئۇرۇپ چېقىۋەتكەندەك ئاغرىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى. شۇنداقتىمۇ ئۇ كامالنىڭ تويىنى ئوڭۇشلۇق تۈگىتىۋالغانلىقىدىن بەكمۇ خۇشال ئىدى. ئەگەر بۇ ئىش ئۇختاسىغا كەلمەي قالسا، كامال، لەيلى، نېۋىخان ئاننىنىڭ يۈزىگە قانداق قارايتتى؟ بولۇپمۇ بىچارە مومای ھەممە ئىشەنچ، ئۈمىدىنى جەۋلانغا باغلىغان تۇرسا. بۈگۈن پاكىز، رەتلىك كىيىنىۋالغان بۇ ئاق كۆڭۈل مومای بەكمۇ خۇشال بولۇپ، خۇددى ئون ياش ياشىرىپ قالغاندەك قىلاتتى. نېۋىخاننىڭ چىرايىنىڭ خۇددى نامازشام گۈلىدەك ئېچىلىپ كەتكەنلىكى جەۋلانىنى ئېيتقۇسىز خۇش قىلىۋەتتى.

جەۋلان نېۋىخان مومايىنى ئەسكە ئېلىۋاتقان بۇ كېچىسى بىچارە مومای كۆز ياش تۆككەن ھالدا ھويلىدىكى سۇپىدا مۈڭلىنىپ ئولتۇراتتى. ئۇ پات ـ پاتلا رومىلىنىڭ ئۈچىدا كۆزلىرىنى سۈرتۈپ قويىاتتى ھەم بوشقىنا پىچىرلايتتى:

ـــ تۇۋا، خۇشاللىقمۇ ئادەمنى مۇڭغا سالىدىغان چاغلار بولىدىكەنا؟ مۇشۇنداق كۈنلەرنىمۇ كۆرىدىكەن كىشى.

ئۇدۇلدىكى ھۈجرا ئىشىكىنىڭ يوچۇقىدىن نېۋىخاننى كۆرۈپ قالغان لەيلى ئۈچقاندەك چېقىپ ئۇنىڭ ئالدىدا تىزلاندى ـ دە،

موماينى قۇچاقلىغانچە «ئانا!...» دەپ يىغلىۋەتتى. ئۇلارغا قاراپ كۆڭلى بۇزۇلغان كامالمۇ: «ئانا يىغلىمىسلا» دەپ تەسەللى بەردى. نېۋىخان موماي لەيلىنىڭ ھەم كامالنىڭ پىشانىسىگە سۆيۈپ:

— خۇدايىم سىلەرنى يامان سۆز، يامان كۆزلەردىن ئۆز پاناھىدا ساقلىغاي، بېشىڭلار باش، ئايىغىڭلار تاش بولۇپ كېتىشنى نېسىپ قىلغاي!... — دەپ دۇئا قىلدى. نېۋىخان ئانا بالىلىرىغا تىلەك تىلەۋاتقان مۇشۇ دەقىقىدە ئوغۇلخان ئۆيىگە ئالدىراپ كىرىپ كەلدى. ئوچاق كۆلۈڭىغا ئېڭىشىپ تاماكا چېكىۋاتقان چاۋار خوتۇنغا لەپىدە قاردى:

— توي ئوينىغان ئادەم خۇشال بولماي، چىرايىڭ نېمانداق ئېگىر چاينىۋالغاندەك تۇرۇلۇپ كەتتى.

— ۋاي جېنىم دادىكىسى، سورىمايلا قويسىلا، — ئوغۇلخان ئېرىنىڭ ئالدىدا زوڭزايدى، — ئىگەمبەردى دېگەن بېلىنىڭ ئاستىغا سۇيقاش بارمىغان، ئەزمايلا مۇتەمۇتنىڭ قىلغان قىلىقىنى كۆرۈپ كۆڭلۈم «ھۆ» بولۇپ قايتىپ كەلدىم.

— نېمە بوپتۇ ئۇنىڭغا؟

ئوغۇلخان گۇلخان تاماشىسىدا كۆرگەنلىرىنى سۆزلەپ بېرىشى چاۋارنىڭمۇ چىرايى قارا بۇلۇتتەك تۈتۈلدى. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ: «مەن بىردەم سەگدەپ كېلەي» دەپ قويۇپ ھويلىغا چىقتى. ئاندىن يەر يۈزىنى كۆرگىلى بولمىغۇدەك غازاڭلار بىلەن تولغان باغقا كىردى. ئۇ زەپىراندەك ياپراقلارنى شالدىرلىتىپ، ئاستا ماڭغىنىچە كۆڭلىدىن مۇنداق ئويلار كەچتى:

مەتسىدىقتىن ئىبارەت سۆرەلگەن يىپنى ئۇزۇۋەتتىم، دەپ كۆڭلۈم تىنغانىدى. ئەمدى ئىگەمبەردىنىڭ ئىشتىنى سىيرىلىپ چۈشتى. ئۇنىڭ كۆزياش تۆككىنىگە قارىغاندا، ئۇ چوقۇم ئاسىيلىق قىلىش نىيىتىگە كەلدى. ئىگەمبەردى مەتسىدىق بىلەن ھابىلنىڭ ئۆلۈمىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن بىردىنبىر شاھىت. ئەگەر ئۇ ئاسىيلىق قىلسا، ماڭا ئۆلۈمدىن ئۆزگە يول

يوق! شۇڭا، 〈 تەۋەككەلتوتەئەللاللا [1] 〉 قىلىشقا توغرا كېلىدۇ.»

چاۋار ئاسمانغا قادىلىپ، بىردەم تۇرغاندىن كېيىن دەرھال ھويلىدىكى يەر ئاستى ئامبىرىغا كىردى. ئۇ كاجۇ سانىدۇق ئۈستىگە چىقىپ تورۇستىكى لىم ياغاچ ئارىلىقلىرىنى سىيپاشتۇرۇپ يۇرۇپ، تۇخۇمدەك توگۈلگەن لاتا توگۈچنى تاپتى. بۇ مەرگىمۇش تالقىنى بولۇپ، بىر قانچە يىللار ئىلگىرى ئۇ كېچىلىرى جۆيلۈپ سالغاندا، قورقۇپ كەتكەن ئوغۇلخان «سىلى ئادەم ئۆلتۈرگەنمۇ؟» دەپ سوريغاندىن كېيىنلا بۇ زەھەرنى ئالدىن تەييارلاپ قويغانىدى. ئەگەر ئالمادىس خوتۇنى پەيلىنى بۇزسا، ئۇنىمۇ ھېچ ئايانمايلا يولغا سالغان بولاتتى.

چاۋار قاراڭغۇ ئامباردا ئۇن ـ تېنىز كاللىسىنى ئىشقا سالدى. تېخى بايىلا باغدا كالىلىسىغا كىرىۋالغان پىلان ئۆزلۈكسىزلا قىمىرلاپ كۆز ئالدىدىن ئۆتتى... ئەمدىكى گەپ، ئىگەمبەردىنى قانداق قىلىپ ئۆيدىن ئېلىپ چىقىپ، ئۆز ئۆيىدە مېھمان قىلىش، مەرگىمۇشتىن قېتىپ قالغان جەسەتنى، ئۇنىڭ دەرۋازىسى ئالدىدىكى سۆگەتكە ئېسىش... تەك تولىمۇ تەس ھەم نازۇك تەۋەككۈلچىلىك ئۇنىڭ بېشىنى قاتۇرۇپ تۇراتتى. توغرا، بۇ ئىشلارغا ئىمىن تاز ئەڭ مۇۋاپىق... ئۇ بىر نەچچە كاللەك پۇلنى كۆرسىلا ئانىسىنىڭ ئەمچىكىنى كېسىپ كېلىشتىن يانمايدۇ!

ـــ خەپ جەۋلان، مەتسىدىقمۇ ئۆلۈشتىن بۇرۇن بىر نەچچە كۈن يىغلىغان، ئىگەمبەردىمۇ كۆز ئالدىڭدا يىغلىدى، ـــ دېدى چاۋار چىش ئارىلىقلىرىدىن شۇرلاپ، ـــ ئەمدى ساڭا، سېنىڭ ھەرخىل پەتۋالىرىڭغا ھېچكىم ئىشەنمەيدۇ... ئىككى پۇتۇڭ بىر ئۆتۈككە تىقىلمىسا، مەن چاۋار چارپاي بولۇپ كېتەي!

ئاسماندىكى تولۇن ئاي ئەنسىزلىك ئىچىدە قالغاندەك قارا بۇلۇتلار ئىچىگە يوشۇرۇندى!...

---

① تەۋەككۈل قىلدىم، ئاللا ئۆزۈڭ يول بەرگەيسەن.

ئوتتۇزىنچى باب

ئىبلىسنىڭ زەھەرلىك ئويۇنى

جەۋلان ئىمىننىڭ ئۆيىدىن بەكمۇ ئۇمىدسىزلەنگەن هالدا قايتىپ چىقتى. ئۇ يوتقانغا پۈركىنىۋېلىپ بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلغىلى ئۇنىمىدى. يوتقاننىڭ توختىماي سىلكىنىشلىرىدىن ئۇنىڭ جالاقلاپ تىترەۋاتقانلىقىنى بىلىنىپ تۇراتتى. جەۋلان بىلەن قەمەرخان ئانا بىرەر سائەتتەك چۈشەندۈرۈپ، مەدەت بېرىپ، ئۇنى ئەھىياغا كەلتۈرەلمىدى. ئىمىننىڭ روهىي هالىتىدىن دەهشەتلىك قورقۇپ كەتكەنلىكى چىقىپ تۇراتتى. شۇڭا، جەۋلان ئۇنى قاتتىللىق ئىشىدا چوقۇم شىپىگەرچىلىكى بار، دەپ جەزم قىلدى. ئەمما، ئۇنىڭ ئاغزىنى قانداق ئېچىش مەسىلىسىدە ئويلىنىپ قالدى. ئەمما، بۇ تۈگۈچىنى يەشمەي بولمايتتى. شۇڭا، ئۇ هاشىم، زۇلاللار بىلەن قايتا خىزمەت ئىشلەشنى كۆڭلىگە پۈكۈپ ئىگەمبەردىنىڭ ئۆيىگە ماڭدى.

تەكلىماكان ئاسمىنى شېشىدەك سۈزۈك هەم پاكىز بولۇپ، نويابىرنىڭ قۇياشى داتلاشقان مىس تەلەڭگىدەك قىزىرىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ تەپتى ئاجىز بولسىمۇ قىش پۈرىقى كېلىپ تۇرغان كۈللى كائىناتنى ئىللىق نۇرغا چۆمدۈرگەنىدى. ئىگەمبەردى هۇۋۇلداپ قالغان بېغىدىكى ئۈجمە كۆتىكىدە تاماكا چېكىپ ئولتۇرۇپ، قورقۇنچلۇق خىياللار قۇيۇنلىرىدا پىرقىراپ يۈرەتتى. مەتسىدىق ئۆلگەندىن كېيىن ئۇنىڭ كۈنلىرى ئەندىشە ئىچىدە ئۆتۈۋاتاتتى. كېچىلىرى ئۇيقۇسى قېچىپ، يامان چۈشلەر

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتاب تور بىكىتى

ئىلكىدە ئويغىنىپ كېتەتتى. بەزىدە جۆيلۈپ، ۋارقىراپ نىساخاننى، بالىلىرىنى ساراسىمىگە سېلىپ قوياتتى. كىملەردۇر ئۇنىڭغا «قەسىمىنى ئۇنتۇغان ئاسىي» دەپ پىچاق تەڭلەۋاتقاندەك، قۇملۇقلار ئارا قوغلاپ يۈرگەندەك، قىپقىزىل قانغا چىلىشىپ ياتقاندەك قارا باساتتى. شۇڭا، بىر نەچچە كۈنلەردىن بېرى خوتۇنى ئۇنىڭ سايىسىدەك ئەگىشىپلا يۈرىدىغان بولدى. مانا شۇ تۇرقىمۇ ئۇنىڭ ئالدىدا ئۆرە تۇرغان نىساخان يېلىنغان ھالدا سۆزلەۋاتاتتى:

— ھەي مۇسۇلمان، ئوتقا ئىتتىرىدىغان مەتسىدىق ئۆلۈۋالدى. يەنە تۈگىمەيدىغان قانداق غەم ئۇ؟ نىيىتى ياماننىڭ قازىنى تۆشۈك دەپ، سىلىدىن نۇرغۇن پۇل ئۈندۈرمەكچى ئىدى، لېكىن خۇدايىم جاجىسىنى بەردى، ئۇ رەھمىتىنىڭ.

— نېمىدېگەن ساددا خوتۇنسەن، — ئىگەمبەردى بېشىنى چايقىدى، — مەتسىدىق ئۆزى ئۆلۈۋالمىدى، بىلەمسەن، ئۇنىڭدا ئۇنچىلىك يۈرەك يوق!

— ئۆزى ئۆلۈۋالسۇن، خەق ئۆلتۈرسۇن، بىزنىڭ نېمە كارىمىز. بىر ئوتقۇيرۇقى ئاپەتتىن قۇتۇلدۇق.

— نېمىلەرنى دەيدىغانسەن نىسا، راست گەپنى قىلسام ئۆزۈمدىن قورقۇپ قالدىم...

ئېرىنىڭ گەپلىرىدىن نىساخاننىڭ ئاغزى ئوچۇقلا قالدى. ئىگەمبەردى گەرچە ھازىرغىچە ئېنىقلانغان خىيانىتىنىڭ كۆپ قىسمىنى قايتۇرۇپ بولغان بولسىمۇ، ئۇنى بېسىۋالغان غەم تېغى ئۆزىگە ئايان بولغان تەقدىرى ئىدى! ھۆكۈمەتنىڭ تۈرمىسىدە بىر قانچە يىل يېتىپ قايتىپمۇ چىقار، بىراق ئۇنىڭ بالىلىرىنىڭ چوڭى ئون نەچچە ياش، كىچىكى تېخى قۇچاقتا تۇرسا... ئۇلار نېمە كۈنلەرنى كۆرەر؟ ئۇرۇق - تۇغقانلار بارغۇ، دېگەن بىلەن ئۇلارنىڭمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق تىرىكچىلىكى، روزغارى، غەم - ئەندىشىلىرى كۆپقۇ. بۇ دىشۋارچىلىقلارمۇ ئۆز يولىدا كېتىپ

بارار. لېكىن، ئىگەمبەردى ئاشۇ تۇرمىگە ساق بارالامدۇ، يوق! هازىر چاۋار راسا غالجىرلاشتى. ئۇ ھەممە ئىشلار بىر - بىرىگە ئايان بولغان ئۇچ ئادەمدىن بىرىنى جەھەننەمگە ئۇزاتتى. ئەمدى نۆۋەت ئىگەمبەردىگە كەلدىمۇ، قانداق؟ كېرىم مۇدىر ئۇنى نېمە ئۈچۈم قۇمتامغا مىخ قىلىپ قاققاندۇ؟ ئۇلارنىڭ زادى قانداق مەخپىي ئىشلىرى باردۇر؟ توغرا، ھاشىمنى سۈيىقەست بىلەن ئەمەلدىن قالدۇرغاندا، كېرىم مۇدىر تېلېفونداا: «ھەي ئابدۇشۇكۇر؟» دەپ ۋارقىرىغاندا، چاۋار قانچىلىك ئالاقزادە بولۇپ كەتمىدى! ئىگەمبەردى بۇ ئىشنى ھازىرغىچە ئۇنتۇغىنى يوق، ھەر قېتىم ئېسىگە كەلسىلا ئۇنى قورقۇنچ باسىدۇ. ئابدۇش دېگەن كىمدۇ؟ چاۋارنىڭ ئەسلىي ئىسمىمىدۇ؟... ھەيھات، نېمىدېگەن قورقۇنچلۇق! ئۇلار زادى كىملەر؟!...

ئىگەمبەردىنىڭ تەنلەر شۇركۇنگۇدەك ۋەھىمىلىك خىياللىرى بىردىنلا چېچىلىدى. چۈنكى، ھويلىدىن جەۋلانىنىڭ «ھەي، قايسىڭلار بار» دېگەن ئاۋازى ئاڭلانغانىدى. ئۇلار ئالدىراپ چىقىشتى - دە، چوڭقۇر تەزىم قىلىشتى.

— ۋۇي، جەۋلان كادىرىمىزكەنغۇ، قېنى ئۆيگە كىرەيلى، — ئىگەمبەردى خوتۇنىغا قاراىدى، — قېنى، سەن چاي - پاي قىلمامسەن؟

— بولدى نىساخان ئاچا، سىلى ئىشلىرىنى قىلىۋەرسىلە، — دېدى جەۋلان ئالدىراش تەلەپپۇزدا، — مەن ئىگەمبەردىكام بىلەن بىر ئاز مۇڭدىشىپلا قايتىمەن، بىر مۇنچە ئىشلار ماڭا ساقلاپ تۇرۇپتۇ.

ئىگەمبەردى نىساخانغا قارىمايلا «بولدى سەن كىرمە» دېگەندەك قولىدا ئىشارەت قىلىپ، جەۋلانىنى ئۆيگە باشلىدى. ئۇلار سۈپىدىلا ئولتۇرۇشتى. ئىككىسى گەپنى نەدىن باشلاشنى بىلەلمىگەندەك ئېغىر تىنىپ بىردەم ئولتۇرۇشقاندىن كېيىن جەۋلان: «چىقىش يولى تېپىش»، «پارتىيە - ھۆكۈمەتكە

ئىشىنىش»، «ئۇششاق بالىلىرىنى ئويلاش» ھەققىدە نەسىھەت قىلدى، ھەتتا ئۇ ئىگەمبەردىنىڭ مۇشۇ كۈنلەردە قانچىلىك ئازابلىنىۋاتقانلىقى، ئىدىيىۋى يۈكنى ئارتىۋېلىپ ئۆزىنى ـ ئۆزى قىينىۋاتقانلىقى، ئەگەر مەسىلىلەرنى پاش قىلىۋەتسە، بۇ خىزمەتنىنى پارتىيە ـ خەلق ئۈنتۈپ قالمايدىغانلىقىنى ئەسكەرتىپ ئۆتتى. لېكىن، ئىگەمبەردى بېشىنى كۆتۈرمەي ئاستاغىنا غۇدۇڭشۇپ قويدى:

ـــ قىلغان خىيانىتىمنى ئاساسىي جەھەتتىن تۆلەپ بولدۇم.

ـــ مەتسىدىق بىلەن باغلانغان ئىشلارچۇ؟

ـــ يا... ياق، ئۇ... ئۇ ئىشلارنى بىلمەيمەن، راستلا بىلمەيدىكەنمەن.

ـــ ئەمىسە ھاشىم سېكرېتارنى قەستلەش ئىشىنىمۇ بىلمەيدىلىغۇ دەيمەن؟

ـــ ئۇ... ئۇ... ئاھ خۇدا، مۇشۇنداق بۇلارمىنى نېمىشقىمۇ ئويلىمىغاندىمەن، ـــ ئىگەمبەردى بېشىنى چاڭگاللاپ ئولتۇرۇپ قالدى، ـــ ئەجەب پوق يەپتىكەنمەن...

ـــ ھە، دېمەملا، سىلى مۇشۇنداق جاھىللىق قىلسىلا، مەن سىلىگە ئىگە بولالمىغۇدەكمەن.

جەۋلان ئورنىدىن تۇرۇشى ئىگەمبەردى ئۈنىڭ پۈتلىرىنى قۇچاقلاپ ھۆركىرەپ يىغلىۋەتتى.

ـــ مەن دەي، بولدى كەتمىسىلە، ھەممىنى دەي، چاۋار، مەتسىدىق، ئۇچمىز ھاشىم سېكرېتارغا بەك ئۇۋال قىلدۇق...

... بىر كۈنى قۇمتام كەنتى ئىشخانىسىغا ئىگەمبەردى، چاۋار، مەتسىدىقلار يىغلىغان بولۇپ، ھاشىم سېكرېتار جوزىغا مۇشتلاپ، غەزەپ بىلەن ۋارقىراپ كەتتى:

ـــ كامال ناھىيىلىك سودا ئىدارىسىگە ئەكىرىپ ئۆتكۈزگەن ئىككى ھارۋا قوغۇن قېقىنىڭ تالونى بىلەن پۇلى نەگە كەتتى ـ ھە؟ ئۆتكەن ھەپتە ماي زاۋۇتىغا ساتقان زاغۇن بىلەن چىگىتمۇ

بوغالتىرنىڭ دەپتىردە كۆرۈنمىسە، ئۇلارنى جىن - شايتانۇنلار يەپ كەتتىما؟

ھاشىم كەنتنىڭ كىرىم - چىقىم، ئېلىم - بېرىم ئىشلىرىنى يېپىدىن - يېڭىنىسىغىچە تەكشۈرۈپ ئېنىقلاپ چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنى ئىسكەنجىگە ئېلىۋالغانىدى. ئۇ بەزىدە ئاق ئوغۇتنى سۈرۈشتە قىلسا، تۇرۇپلا «ھۆكۈمەت نامراتلارغا سۈيدۈك كۆرپە، پوق يوتقان، يىرتىق كىگىزلەرنى قۇتقۇزۇش قىلىپ بېرىپتىما؟» دەپ يىغىن ئاچاتتى. بولۇپمۇ ئۇ چاۋارنى ئەمەلىي ئىسپاتلار ئارقىلىق بەكمۇ ئوسال ھالغا چۈشۈرۈپ قويدى. بىر كۈنى ھاشىم چاۋارنى ئالدىغا سېلىپ ئاشلىق ئامبارغا باشلاپ كىردى. ئۇ دۆۋىلەنگەن بۇغداي، قوناقلارنى قولىدا سورۇپ ھەم پۈۋلەپ توپىسىنى قەستەن توزۇتتى:

ـــ ھەممە ئەترەتلەر ھەرقانداق ئاشلىقنى قۇرۇتۇپ، سورۇپ پاكىز تاپشۇرىدۇ. لېكىن، بۇ ئاشلىقلار نېمە ئۈچۈن قۇم ھەم توپا؟ قارىسىلا توزۇۋاتقان توپىنى؟ دېھقانلارنىڭ «ئاش - نانلىرىمىزنى چاينىساق غىرچلايدۇ» دەپ قاقشىغىچە بارىكەن. ئامباردىكى بۇغداي، قوناق، ياغلىق دان، ماشلارنى يۆتكەپ ھەم تاسقاپ تەكشۈرمەي بولمايدۇ...

چاۋارنىڭ زاكاق گۆشلىرى لىپىلداپ، چىشلىرى غۇرۇچلاپ، مۇشتۇملىرى تۈگۈلگەن بولسىمۇ، غىڭ قىلالمىدى. چۈنكى، ھاشىم كەنتنىڭ شۇجىسى بولۇپلا قالماي، ناھىيە، يېزا بويىچە «ھاشىم گۇڭ» دېگەن نامى بار ئىدى. ئەسلىدە چاۋار بىلەن مەتسىدىق ئاچا - سىڭىللارنى ئالغان باجىلاردىن بولۇپ، ئۇلار بىرەر ھىيلە - مىكىرنى پىشۇرۇپ بولغاندىن كېيىن كەنت باشلىقى ئىگەمبەردىنى چاقىرىپ: «تەستىق»تىن ئۆتكۈزەتتى. بىر كۈنى كېچىدە ئۇلار ئىگەمبەردىنى ھابىل ئارقىلىق چاقىرىپ ئېلىپ كەلدى.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

... سۆزلەۋاتقان ئىگەمبەردى جەۋلانغا غىل ـ پال قاراپ قويۇپ گېپىنى يۇتۇۋەتتى. ئۇنىڭ بىر ئىشتى دېيەلمەيۋاتقانلىقىنى سەزگەن جەۋلان ئۇنىڭغا دەرھاللا مەدەت بەردى:

ـــ قېنى دېمەملا، ھەرقانچە چوڭ ئىش بولسىمۇ، ئۆزلىرى پاش قىلغانىكەنلا، بۇنىڭ خاراكتېرى باشقىلار تەرىپىدىن ياكى بېسىم ئارقىلىق پاش قىلغاندىن ياخشى بولىدۇ.

ـــ بىز... ـــ ئىگەمبەردى ئىنجىقلاپ ئارانلا ئېغىز ئاچتى، ـــ ھەپتە ـ ئون كۈندە يىغىلىپ دۈدۈزە [1] ئوينايتتۇق.

ـــ ھە، سۆزلەۋەرسىلە، ـــ جەۋلاننىڭ كۆڭلىدىن: بۇ خەق چىرىپ قايسى دەرىجىگە بېرىپ قالغان دېگەن ئوي لىپ قىلىپ ئۆتتى، ـــ قېنى داۋاملاشتۇرسىلا.

ـــ مەن «قىمار ئويناشقا چاقىرغان ئوخشايدۇ» دەپ يېنىمغا پۇل سېلىپ بارسام، مەتسىدىق بار ئىكەن. لېكىن، چاۋارنىڭ ئەلپازىغا قاراپ يۈرىكىم جىغلا قىلىپ قالدى.

... شىرە ئالدىدا تىزلىنىپ ئولتۇرغان چاۋار خۇددى بىر كىمگە ئېتىلىدىغان يىرتقۇچتەك ھۆرپىيىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ چىرايى تېخىمۇ قارىداپ كەتكەن بولۇپ، پەقەت بۇرۇن ئۇچى بىلەن پېشانىسى سارغىيىپ قالغاندەك كۆرۈنەتتى. ئۇ قەھرى بىلەن شىرەگە بىر ئۇرغانىدى، ئىگەمبەردى بىلەن مەتسىدىق دىڭڭىدە چۆچۈپ رۇسلاندى.

ـــ ھەر قايسىڭلار ئويلاپ باقتىڭلارمۇ؟ ـــ چاۋارنىڭ تۈكۈرۈكلىرى چاچرىدى، ـــ 300 دىن ئارتۇق تۈتۈن، مىڭ نەچچە يۈز دېھقاننىڭ خىزمىتىنى قىلماق ئاسانما؟ تارتقان جاپا ـ ئەجرىمىز ئۈچۈن بىرەر پايدا ـ كۈنەم تەگمىگەن بۇنداق مەدىكارچىلىقنىڭ ئانىسىنى مىڭ... لېكىن، ھاشىم دېگەن قىزىل پاچاق ھە دېسە كوكۇلىمىزغا ئېسىلىۋېلىپ، «ئۇيوق، بۇيوق،

---

[1] دۈدۈزە ـــ قارتا بىلەن ئوينايدىغان قىمارنىڭ بىر تۈرى.

ئۇنى يېدىڭ، بۇنى توشۇدۇڭ» دەپ ئېۋەن تېپىپ تۇرغان. ئۇنىڭ سېسىق ئاغزىنى ئاچالماس قىلىۋەتكىلى بولماسما؟

ئۆي ئىچى تىمتاسچىلىق ئىچىدە جىمىپ كەتتى. بىر چاغدىلا قورقۇپ تۇرغان مەتسىدىق سەل قىمشىپ قويۇپ ئېغىز ئاچتى:

— چاۋاركا، زادى سىزنىڭ نېمە پىلانىڭىز بار، دەڭا؟ بىز قوشۇلمىز، قانداق دېدىم، ئىگەمبەردىكا؟

— مە... مەتسىدىق توغرا دەيدۇ، — ئىگەمبەردىنىڭ كۆزلىرى چۆمچۇكلاپ كەتتى، — سىلىنىڭ كاللىنى بىر ئىدىش ئەقىل دېسەك، بىزنىڭ كاللىمىز بىر قاپاق دوغ سۇ.

— ئەمىسە، مەن ئۇزۇندىن بېرى ئويلاپ يۈرگەن بىر پىلانىم بار.

ئۇچ كاللا بىر يەرگە يىغىلدى. چاۋار ئىشىك ـ دېرىزىلەرگە قاراپ قويۇپ، خېلى ئۇزۇن كۈسۈرلىدى. ئىگەمبەردى ئاڭلىغانسېرى خودىدى بىر توپ ھەرە كىرىۋالغاندەك ئۇنىڭ قۇلاقلىرى غۇڭشۇپ كەتتى. ھاشىمنى ئوغلى ساتتار، ئۆزىنىڭ ئارغامچىسى ۋە ئايىغى ئارقىلىق كالا ئوغرىسى قىلىپ يوقىتىشنىڭ ئامال ـ چارىلىرى شۇنچىلىك روشەن، ئېدىتلىق، سۇ كىرمىگۈدەك مۇكەممەل پىلان بولغانىدى. ھەتتا ساتتارنى قانداق ئۇسۇللاردا قولغا كىرگۈزۈشنىڭ يوللىرىمۇ تولىمۇ ئەپلىك تۈزۈلگەندەك قىلاتتى. ئىگەمبەردى بىلەن مەتسىدىق قانچىلىك ھاڭغىيىپ تۇرۇپ كەتكەنلىكىنى بىلمەي، ئۆزلىرىنى تىڭشاپ قىلىشتى، ھەتتا مەتسىدىق ئوچۇق قالغان ئاغزىنىڭ جاۋغايلىرىدىن سوزۇلۇپ چۈشۈۋاتقان شالۋىقىنىمۇ سەزمىدى. شۇنىڭدىن باشلاپ بۇ ئىككى خام بەندە چاۋاردىن ھەزەر ئەيلەيدىغان، ھەزەر ئەيلىگەنسېرى گېپىدىن چىقمايدىغان، قورقۇنچانسېرى ئەسكىلىككە دادىل قەدەم تاشلايدىغان بولدى.

ھاشىمنىڭ ساتتار ئىسىملىك تاپتىن چىققان بىر ئوغلى بولۇپ، ئۇ داۋاملىق ھاراق ئىچىپ، قىمار ئويناپ، نەشە چېكىپ،

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلاشقان پىكى نادرىسى

قەرزگە بوغۇلۇپ قالسا ئوغرىلىق قىلىپ، بىزار قىلىۋەتكەچكە ھاشىم ئۇنى ئۆيلەپ ئۆي ئايرىپ چىقىرىۋەتكەنىدى. ساتتار قۇمچاقاردا بىر ئەترەتنىڭ كالىسىنى ئوغرىلاپ، تۈرمىدە ئىككى يىل يېتىپ چىقتى. ئاڭغىچە خوتۇنى ئەرگە تېگىپ كەتتى. ئۇ تۈرمىدىن چىققاندىن كېيىن ھاشىم ئۇنى ئۆيىگە يولاتمىدى. شۇنداقتىمۇ ئۇ دادىسى يوق چاغلاردا ئانىسىنى قاقتى ـ سوقتى قىلىپ جان بېقىپ يۈردى. بىر كۈنى چاۋارنىڭ پىلانى بويىچە دۈدۈزە ئويناش ئۈچۈن ئىگەمبەردى، مەتسىدىق، ئىگەمبەردى، روزى كاتاڭلار بىرلىشىۋېلىپ قول، كۆز، ئېغىز ئىشارىلىرى ئارقىلىق بىردەمدىلا ساتتارنىڭ يانچۇقىنى قۇرۇقداپ قويۇشتى. ئارقىدىن پىلان بويىچە مەتسىدىق ئۇتتۇرۇۋەردى. ئاخىرىدا ئۇ «تەتۈر خۇرۇم باجىڭگىر» دەپ ماختايدىغان ئايىغىنى سېلىپ سەكسەن سوم باھادا دوغا تىكتى. لېكىن، بۇ قېتىم ئۇنىڭ تەلىيى ئوڭدىن كېلىپ ئۇتۇۋالدى. ھەممىسى ئۇنىڭغا سەكسەن سومدىن پۇل بېرىشتى. لېكىن، ئۇتتۇرۇپ تىككۈدەك ھېچنېمىسى قالمىغان ساتتار ھۈرپىيىپ قوپتى.

ـــ ھەي، ئاشۇ كونا كېپىشىڭنى سەكسەن سومغا سۇندۇرۇپ پۇل ئالامسەن؟

ـــ بۇ دېگەن قىمار، ـــ مەتسىدىقمۇ بوش كەلمىدى، ـــ بىر تال تېزەكنىمۇ ئالتۇنغا باراۋەر قىلىپ ئوينايدۇ. بۇلار غىڭ قىلماي بەرسە، سەن ئەجەب پاشىدەك غىڭشىيسىنا.

ـــ بولدى، بولدى تاكاللاشماڭلار، ـــ دېدى ئىگەمبەردى يېنىدىن سەكسەن سوم چىقىرىپ مەتسىدىققا تۇتقۇزدى، ـــ بۇ ساتتار ئۈچۈن، مەن ئەتە ـ ئۆگۈن ئۇنىڭدىن ئېلىۋالىمەن.

ـــ ھەي ئىگەمبەردىكا، ـــ ساتتار ئالايدى، ـــ بۇ... بۇ قانداق قىلغىنىڭ؟

ـــ بولدى قىلچۇ، ـــ روزى كاتاڭ چاۋارغا كۆز قىسىپ قويدى، ـــ سورۇن كۆرگەن باللا دېگەن ئۇنداق چۈپەي بولغۇلۇق

ئەمەس.

— شۇنى دەيمىنا، — دېدى چاۋار ساتتارنىڭ پۇتىغا ھۆل كېسەك قويۇپ، — خېلى ئوغۇلبالىچىلىقىڭ بار، مەرد يېتىمتىڭ، ساڭا نېمە بولدى، ئەجەب گىرىيلىك قىلىۋاتىسىنا.

شۇ كۈنى كېچىسى ھەممىنى ئۇنتۇروپ، ھەتتا سەكسەن سوم قەرزگە بوغۇلۇپ قالغان ساتتار ئىگەمبەردى بىلەن بىللە قايتتى. ئۇنى ئاچچىق تۇتۇۋالغاچقا، يولدا غۇدۇراپلا ماڭدى.

— ئويلىساملا قورسىقىم كۆپىدا، بىر ئەسكى كېپىش ئۈچۈن بىر مۇنچە پۇلغا قەرزدار بولۇپ قالدىم. سەنمىچۇ، ئىگەمبەردىكا ئالدىراپلا.

— ھەممىسى بېرىۋاتسا، «نامەرد» ئاتىلىپ قالمامسەن؟ — ئىگەمبەردىنىڭ بىر ئىش ئېسىگە كەلگەندەك ساتتارغا لەپپىدە قارىدى، — ھە راست، داداڭنىڭ ئاشۇنداق تەتۈر خۇرۇم بىر ئايىغى بارەك قىلاتتىغۇ، شۇنىلا ئەكېلىپ بېرە، مەن ئۇنى مەتسىدىققا بېرىپ سەكسەن سوم پۇلۇمنى قايتۇرۇۋالسام، سەنمۇ قەرزدىن قۇتۇلمامسەن؟

— ئۇمۇ بىر نەچچە يىل كىيىلگەن كونا ئاياغ.

— كونا بولۇشى بىلەن نېمە كارىمىز، ئۇمۇ كونا ئايىغىنى دوغا تىككەن تۇرسا. لېكىن داداڭ بىلىپ قالمىسۇن جۇمۇ.

ئارىدىن ھەپتىمۇ ئۆتمىدى بولغاي، چاۋار قۇمچاقارغا كېتىپ، قايتىپ كېلىپلا مەتسىدىققا:

— بۈگۈن كېچە بىر نەچچە قەرز ئىگىلىرى ساتتارنىڭ ئەدىپىنى بېرىش ئۈچۈن كېلىدۇ، سەن ھېلىقى پىلان بويىچە ئۇنى قۇنتۇزۇۋال، — دەپ تاپىلىدى. ئۇ كۈنى راسا بورانلىق بىر كېچە بولدى. ساتتار ئۆيىدە ئۇخلاۋاتاتتى. تۇيۇقسىزلا ئىشىك ـ دېرىزىلەر جالاقلاپ ئېچىلىپ، بىر ـ بىرىدىن بەتبەشىرە تۆت قىمارۋاز يوپۇرۇلۇپ كىرىپ كەلدى. ئۇلار بېرىم يالىڭاچ ساتتارنىڭ قوللىرىدىن قايرىپ، گەجگىلىرىدىن بېسىپ،

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئەمەلىيەتتە كىتابلارنىڭ پېڭى تادىرىسى

بىقىنلىرىغا تېپىپ يەرگە تىزلاندۇردى. يۈز - بويۇنلىرىدىن مەيدىلىرىگىچە قاپقارا چۇپۇر قاپلاپ كەتكەن تەمبەل بىر قىمارۋاز ساتتارنىڭ كاچاتلىرىغا ئۇرۇپ ئېغىز - بۇرۇنلىرىنى قانىتىۋەتتى.

— ھەي ھارامدىن بولغان، جالاپنىڭ بالىسى، سەن تېخى مېنىمۇ ئويناتماقچىمۇ؟

— يوغسۇ، يوغسۇ ئەسرۇل ئاكا، سىزنى ئويناتقىلى جېنىم ئونمۇ؟

— ئەمىسە نېمىشقا قېچىپ، قاراڭنى كۆرسەتمەي يۈرىسەن؟

— پۇلنىڭ ئامالىنى قىلالمىدىم.

— پۇلنىڭ ئامالىنى قىلالمىغان بولساڭ، قىمارنىڭ يارىشىقىنى قىلايلى... قېنى دەپ باقە، گەدىنىڭدىكى پۇل قانچە بارمىقىڭنى كېسىشكە يېتىدۇ؟

— جېنىم ئەسرۇل ئاكا!

— ئۈنۈڭنى ئۆچۈر ھەزىلەك، جاۋاب بېرەمسەن ياكى تىلىڭنى كېسىۋالىمەنمۇ؟

— ھەي قوڭچى، — ئەقمەر ئىسىملىك ئېگىز ئالغاي ساتتارنىڭ بىقىنىغا بىرنى تەپتى، — غوجىكام سەندىن گەپ سوراۋاتىدۇ، ھېلى بىكار، ئاغزىڭنى يىرتىۋەتمەي.

— گە... گەدىنىمدىكى قەرز، — ساتتار يىغلىۋەتتى، — ئىككى... ئىككى...

— ھە، مانا بىلىدىكەنسەنغۇ.

ئەسرۇل غىلىپىدىن پىچىقىنى چىقىرىشى ساتتارنىڭ كۆزلىرى چەكچىيىپ، تىزلانغىنىچە دوكۇلداپ كېلىپ پېشانىسىنى ئەسرۇلنىڭ پۇتلىرىغا قويدى. بىراق، ئۇ ساتتارنى تېپىۋېتىپ، پىچىقىنىڭ بىسىغا بارمىقىنى تەگكۈزۈپ بېقىپ ئېگىز ئالغايغا قارىدى:

— ئەقمەر، توختى قوچقارنىڭ تۆت بارمىقىنى كېسىپ،

پىچقىمىنىڭ بىسى سەل يېنىپ قاپتۇ. ساتتارنىڭ جېنىنى قىيناپ قويمايلى.

ـــ ئەسرۈللا ئاكا، مانا تەييارلا.

ئەقمەر ئالدىن تەييارلاپ قويغان خالتىدىكى كىچىككىنە دۆشە بىلەن پارقىراپ تۇرغان چەيدونى ئېلىپ شىرە ئۈستىگە قويدى. قالغانلار ساتتارنى سۆرەپ كەلگىنىچە شىرە ئالدىغا تىزلاندۇردى ـ ده، ئۇنىڭ قولىنىڭ ئوتتۇرىدىكى ئىككى بارمىقىنى دۆشە ئۈستىگە بېسىپ تۇتۇپ بەردى. ساتتارنىڭ: «جېنىم ئاكىلار، مەن بېرەي، مەن تېپىپ بېرەي» دەپ ۋارقىرىغان، چىرقىرىغان، يىغلىغان ئاۋازى بوراندىق كېچىدە نە ـ نەلەرگە ئاڭلاندى. بۇ ئەسنادا ئىشىك تاراقلاپ ئېچىلىپ مەتسىدىق بوران بىلەن تەڭلا ئۆيگە كىرىپ كەلدى. چەيدونى ئېگىز كۆتۈرگەن ئەسرۈل ئۇنىڭغا غەزەپ بىلەن تىكىلدى.

ـــ ھەي جېنىم ئاكىلار، ـــ دېدى مەتسىدىق ئارىغا چۈشۈپ، ـــ بىرەم تەخىر قىلىڭلار. مەن ساتتارنىڭ يېقىن ئاغىنىسى، ئانامنىڭ ئۆيىدىن قايتىپ كېلىۋېتىپ، ئۇنىڭ ۋارقىرىغىنىنى ئاڭلاپ كىرگەنىدىم.

ـــ ئەمىسە ئۇنىڭ گەدىنىدىكى قەرزنى سەن تۆلەمسەن؟

ـــ مەنىمۇ ئىككى بارماقتا تۇشلۇق پۇل يوق، ـــ دېدى مەتسىدىق ئەسرۈللاغا يېلىنىپ، ـــ سىلەر ئۇنىڭغا بەش كۈنلۈك مۆھلەت بېرىڭلار، بىز بىر ئامالىنى قىلايلى.

ـــ بولمايدۇ، ـــ ئەسرۈل قولىدىكى چەيدونى چۈشۈرمەي تۇراتتى، ـــ ئۈچ كۈندىن ئارتۇق بېرەلمەيمەن، ھېلىمۇ شۇنچە ئەخمەق قىلغىنى يېتەر بۇ ھاننات ئوغرىنىڭ.

ـــ بولىدۇ، ـــ مەتسىدىق ئەسرۈلنىڭ چەيدولۇق قولىنى ئاستا چۈشۈردى، ـــ ئۈچ كۈنگىچە مەنمۇ بىر ئامالىنى قىلىشىپ بېرەي.

ئەسرۈل چاپارمەنلىرىنى باشلاپ چىقىپ كەتتى. قىمارۋازلار

ساتتارنىڭ بارمىقىنى بەكرەك سوزۇۋەتكەنمۇ، ئۇ ئىككى بارمىقىنى چىڭ سقىمداپ ئولتۇراتتى. مەتسىدىق كېڭىزگىلا يۆكۈنۈپ ئولتۇرۇپ ئۇنى ئەيىبلەپ ۋارقىراپلا كەتتى. ئۇلار ئىككىسى مۇشۇ مەھەللىدە ئۆچكە بېقىپ، بىر زاغرا تاپسىمۇ بىللە يەپ، دۇم يېتىپ سۇ ئىچىپ بالىلىقى چىگىش دوستلۇقتىن ئۆتكەن، بىراق ئۇنچۇالا قەرزگە بوغۇلۇپ كەتكىنى يوققۇ! ئەلۋەتتە ئىتمۇ سۆڭەك يېسە، قوڭ بىلەن كېڭىشىپ يەيدۇ. كۆتىدە ئىشتان يوق، ئېتىم مارجان بۇۋى دېگەندەك ئۆزىنىڭ ھالىغا بېقىپ ھال تارتسا بولىدۇ ـ دە! مانا ساتتار ئىككى بارمىقىدىن ئايرىلىپ قالغىلى تاس ـ تاماس قالدى. مەتسىدىقنىڭ پەند ـ نەسىھەتلىرى بىر يەرلىرىنىڭ قىسلىچىقىغمۇ كىرىپ باقمىغان ساتتارنىڭ پۇتۇن پىكرى ـ خىيالى قەرز تۆلەش ۋاقتىدىلا قالغاندى. شۇڭا ئۇ مەتسىدىققا يېلىنغان ھالدا، ئۇمىدلىك كۆزلىرىنى تىكتى:

ـــ ئۇچ كۈندىن كېيىن ئۇلار يەنە كېلىدۇ، سەن بولساڭ ۋەدە قىلىپ قويدۇڭ، ئەمدى مەن قانداق قىلىمەن؟

ـــ ۋەدە قىلمىغان بولسام، ئىككى چوڭ بارمىقىڭدىن قان توختىماي ئېقىپ، قانسىراپ ئۆلمەمتىڭ دەلىتە.

ـــ بولدىلا، تولا تاپا قىلىۋەرمە، ـــ ساتتار غىل ـ پال قاراپ قويدى، ـــ ۋەدە قىلغاندىن كېيىن بىرەر ئامالى باردۇ، دەپ ئويلىدىم.

ـــ ئامالىم بار... لېكىن، سېنىڭ كۆتۈڭ چىدىسا.

ـــ قېنى دېمەمسەن؟

مەتسىدىق ئۇنىڭ قۇلىقىغا قىسقىلا پىچىرلاپ، كۆزلىرىگە قارىدى. ساتتار ئىشەنمىگەندەك قىلىپ، گۇمانىي نەزەردە، مەتسىدىقنىڭ پوم نانەدەك سېمىز، دۈپدۈگىلەك چىرايىغا قادالدى:

ـــ روزى كاتاڭ بىلەن خوتۇنى ئىككىسى مال ئېغىلى يېنىدىكى ئۆيدە تۇرىدىكەن، ئاسانلا ئاشكارىلىنىپ قالامەنمىكىن؟

مەتسىدىق ئىشىك سىرتىغا بىر قارىۋېتىپ ساتتارنىڭ قولىقىغا يەنە پىچىرلىغانىدى، ئۇنىڭ چىرايى بىردىنلا يامغۇرغا قالغان ئازغان گۈلدەك ژىللىدە ئېچىلدى:

ــ ئەگەر ئۇنچىلىك ئاسانلىق يارىتىپ بەرسەڭ، ــ ساتتار جانلىنىپ كەتتى، ــ ھېلىغۇ 3 ـ ئەترەتنىڭ بىر كالىسكەن، بىر توپ مېلى بولسىمۇ ھەيدەپ چىقىپ كېتەلەيمەن.

كۆزلىگەن رىجىسىغا يەتكەن مەتسىدىق خۇش خەۋەر يەتكۈزۈش ئۈچۈن ئۆيدىن چىقىپ كەتتى. چۈنكى، ئۇنى چاۋار بىلەن ئىگەمبەردى بېغىدا ساقلاۋاتاتتى. ھاسىراپ ئۆپكىسى ئاغزىغا تىقىلىپ قالغان مەتسىدىق باغقا كىرىپلا: «خۇش خەۋەر، ساتتار قارماققا ئىلىندى» دېدى ـ دە، شېخىدا ساڭگىلاپ تۇرغان بىر خام ئامۇتنى ئۈزۈپلا ژارسىدە چىشلىدى. بىراق، ئىككى كۈن ئۆتكەن بىر سەھەرلىكى 3 ـ ئەترەتنىڭ ئالدىغا دېھقانلار توپلاشتى. سورۇن ئوتتۇرىسىدا قاتتىق باغلانغان ساتتار بىلەن بىر ئۆكۈز تۇراتتى. توپلاشقانلار بەس ـ بەستە ژارقىرىشاتتى، تىللىشاتتى:

ــ ساتتار كېچىدىن ئەترەتنىڭ كالىسىنى ئوغرىلاپ تۇتۇلۇپتۇ.

ــ بۇرنىغا سۇ كىرمەيدىغان نېمىكەن، كالا ئوغرىلاپ ئىككى يىل تۇرمىدە ياتتى. شۇنىڭدىنمۇ ساۋاق ئالمايدىكەن.

ــ ھاشىمكامغا بالا بولدى ـ دە، بۇ قىمارۋاز.

ــ بۇ مۇناپىق ئۆكۈزنى ئوغرىلىسام 3 ـ ئەترەت دېھقانلىرى نېمىدە تېرىقچىلىق قىلار، دەپمۇ ئويلىماپتا.

ــ كەنت تەشكىلىگە ئاپىرىپ سولىتىۋېتىڭلار، ــ دېدى ئىگەمبەردى ژارقىراپ، چاۋارمۇ:

ــ ھابىل ئىشەنچلىك بىر مىنبىڭ بىلەن ئۆزۈڭ ساقلا، ــ دېدى ـ دە، مەتسىدىق بىلەن ئۇنىڭغا كۆزىنى قىسىپ قويۇشى ئۈلارمۇ «بىلمىز» دېگەندەك بېشىنى گىلدىڭلاتتى.

... خاتىرىگە سۆزلەنگەن مەسىلىلەرنى ناھايىتى تېز يېزىۋاتقان جەۋلان قەلمىنى توختىتىپ ئىگەمبەردىگە قارىدى. چۈنكى، ئۇنىڭغا بەزىبىر نۇقتىلار چۈشىنىكسىز تۇيۇلغانىدى:

— ئىگەمبەردىكا، مەتسىدىق ساتتارغا «ئاساسلىق يارىتىپ بېرىمەن» دەپ ئۇنى تۇتۇپ بەرگەن ئوخشىمامدۇ؟ بۇ نېمە ئۈچۈن؟

— بۇ چاۋارنىڭ بەكمۇ زىل پىلانى، — دېدى ئىگەمبەردى ئاچچىققىنا كۈلۈپ، — ئۇ ساتتارنى قوش جىنايەت بىلەن قۇمتامغا مەڭگۈ كېلەلمەس قىلىۋېتىش، لېكىن بۇ ھاشىمنى ئۆزۈل ـ كېسىل يوقىتىشتىكى تەييارلىق باسقۇچ...

— پاھ، بۇ ئەبلەخنىڭ كاللىسى نېمىدېگەن ئىشلىگەن.

— شۇ كۈنى، — ئىگەمبەردى سۆزىنى داۋام قىلدى، — ھاشىم ماڭا، چاۋارغا، مەتسىدىققا يالۋۇرۇش ئۈچىقتا تۇرسۇن، ناھىيىلىك ساقچى ئىدارىسىگە ئۆزى تېلېفون قىلدى. ئەمما، شۇ كۈنى ئوتتۇرا كېچىدىن ئاشقاندا، ئەقىل يەتمەيدىغان بىر ئىش يۈز بەردى...

... كەنت تەشكىلىنىڭ باغ تېمىدىن سەكرەپ چۈشكەن مەتسىدىق ئىشخانا دېرىزىسىگە يېقىنلاشتى. ئۇ قاراۋۇللۇقتا تۇرغان ھابىل بىلەن ئازراقلا بىر نېمە دېيىشۋالغاندىن كېيىن دېرىزىنى ئېچىپ ئىشخانىغا سەكرەپ چۈشتى. «مەتسىدىق مېنى قەستەن تۇتۇپ بەردى» دېگەن قورساق كۆپۈكىدە كۆزىگە ئۇيقۇ كەلمىگەن ساتتار ئېتىلىپ كېلىپ ئۇنىڭ كارنىيىنى بوغۇۋالدى:

— مەتسىدىق، ھەي ئىت پاكار، — ساتتارنىڭ ئەلپازى يامان ئىدى، — مېنى... مېنى نېمىگە قەستلەيسەن، يا، خوتۇنۇڭ بىلەن چاتقىم بولمىسا...

— سات... ساتتار، كارنىيىمنى قويۇۋەت، — خىرقىرىدى مەتسىدىق، — مەن ساڭا «شارائىت يارىتىپ بېرەي، 3 ـ

ئەترەتنىڭ كالىسىنى سېتىپ قەرزلىرىڭنى تۆلىۋال» دېگىنىم راست. خۇدا ھەققى، بۇ مېنىڭ ياخشى كۆڭلۈم ئىدى.

ــ «روزى كاتاڭ بىلەن مالچىنى ئۆيۈمگە مېھماندارچىلىققا چاقىرسام، ئىغىل ئادەمسىز قالىدۇ» دېگەنتىڭ، ئەجەبا ئۇلار ماراپ تۇرغانىدەكلا يوپۇرۇلۇپ كەلدىيا، چىغ سۇپۇرگىنىڭ دەستىسىدە ئۇرۇپ بېشىمنىمۇ يېرىۋەتتى.

ــ مال... مالچىنىڭ خوتۇنى، ــ مەتسىدىق كارنىيىنى سىلاپ قويدى، ــ پايپاسلاپ كېلىپ ئىشنى بۇزدى. مەن ساڭا قەسەم قىلىپ بېرەلەيمەن.

ــ ئەمدى سەن پاپىنىڭ كاساپىتىدىن يەنە تۇرمىدە ياتامتىم؟

ــ سېنى ھازىرلا، ــ مەتسىدىق دېرىزە تەرەپكە قاراپ قويدى، ــ قاچۇرۇۋەتسەم قانداق؟ بىر نەچچە زامان جېنىڭنى جان ئەتكۈدەك پۇلۇڭ بارمۇ؟

ــ مەندە ئىسىق جان، بار، بىلەمسەن ئىسىق جان!

ــ مېنىڭ مەسلىھەتىم بىلەن مۇشۇ كۈنگە قالدىڭ، ئالدىڭدا خىجىلمەن، ــ مەتسىدىق ساتتارنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىدى، ــ قانداق؟ ئەمدىغۇ ماڭا ئىشەنگەنسەن؟

ــ مۇشۇ گېپىڭ راستما؟ ياكى...

ــ ئەگەر بۇگۈن كېچە كالىنى ئوغرىلاپ قولۇڭغا تاپشۇرمىسا خوتۇنۇم «تالاق»، ئۆزۈم ئىمانسىز ئۆلەي... لېكىن، سەن ھازىرلا «قۇمتۇغ»قا بېرىپ مېنى ساقلا.

ــ ئالدىم بىلەن ئارقامدا پايلاقچى تۇرسا، قانداق قاچىمەن؟

ــ ئۇلارنى رازى قىلدىم، ھابىل يۆتىلىپ قويۇپ خالاغا ماڭىدۇ، نەق شۇ پۇرسەتتە، چۈشەندىڭمۇ؟

دەرۋەقە شۇ كۈنى تۈن كېچىدە ساتتار قېچىپ كەتتى. 3 ـ ئەترەتنىڭ كالىسىمۇ راستىنلا ئوغرىلاندى. مەتسىدىق باشلىق تۆت مىنبىڭ ئاتلىق قوغلاپ كەتتى. چاۋار، ئىگەمبەردى، روزى كاتاڭ، ھاشىملار نەق مەيدانىنى ساقلاپ، تاڭ يورۇشقا يېقىن خاس

خادىم نەسرۇللا ئات بىلەن يېتىپ كەلدى. ئۇ ھاشىمنىڭ قورۇسىدىن 3 ـ ئەترەت ئېغىلىنىڭ ئارقىسىدىكى ئىزلارنى تەكشۈرۈپ قۇمتۇغقىچە باردى. چۈنكى، كالىنى ئوغرىلىغان ئوغرىنىڭ ئاياغ ئىزى قۇمتۇغقا بېرىپ، يەنە ئارقىسىغا قايتىپ ھاشىمنىڭ قورۇسى ئالدىدا يوقاپ كەتكەنىدى. شۇڭا، نەسرۇللا ھەممىنى باشلاپ ھاشىمنىڭ ھويلىسىغا كىرىپ كەلدى. يۇز بېرىۋاتقان سۇيىقەستنى، ئالدىن كولانغان ئورنى بىلىپ بولغان ھاشىم سەۋرچانلىق بىلەن تەمكىن ھالەتنى ساقلاپ قالغانىدى. لېكىن، نەسرۇللا گويا ئالتۇن توشقان تېپىۋالغاندەك كۆرەڭلەپ، قوللىرىنى شىلتىپ ۋارقىراشقا باشلىدى:

ـــ يولداشلار، بۇ قېتىمقى ئوغرىلىق ۋەقەسىنى تۇغدۇرغان ئادەم كىم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر يېزىلىق ھۆكۈمەت باشلىقى كېرىم شاكجاڭ ئۇنى دەرھال تۇتۇشمىزنى بۇيرۇدى. ھازىر ئوغرىنىڭ ئىزى مۇشۇ قورۇدىن چىقىپ يەنە مۇشۇ قورۇغا كەلگەن. شۇڭا، ئاشۇ ئاياغنى ھەم ئۇنىڭ ئىگىسىنى تېپىشىمىز كېرەك.

چاۋار، ئىگەمبەردى، ھابىل، ئىمىن، روزى كاتاڭلار يۇگۇرۇشۇپ يۇرۇپ بىر نەچچە ئېغىز ئۆي، ئامبار، باغلارنى ئەرەختەن ـ پەرەختەن قىلىۋەتتى. پەقەت كامالا ھېچنېمىگە ئارىلاشماي ھويلا ئوتتۇرىسىدا ئۆرە تۇراتتى. ئۇ ھاشىمغا قارىسىلا يۇرىكى سقىلاتتى. ھويلا ـ ئارامالارنى تىنىتىقۇچىلار ھېچنېمە تاپالمىدى. ئەمما، قاچانلاردۇر ئۆگزىگە چىقىۋالغان ھابىل «مانا قاراڭلار» دەپ بىر جۇپ ئاياغنى ئېگىز كۆتۇردى. ئۇ شوتا بىلەن پەسكە چۈشۈپ، ئاياغنى يەرگە تاشلىدى. ھەممە بىردەك كالا پوقى ۋە ساپسېرىق چىلە بىلەن بۇلغانغان ئاياغقا قاراشتى. مۇرادى ھاسىل بولغان نەسرۇللا ھاشىمغا تىكەنىدەك سانجىلدى:

ـــ بۇ تەتۇر خۇرۇم ئاياغ كىمنىڭ؟

ـــ مېنىڭ، ـــ دېدى هاشىم تەمكىن هالدا.

ئىگەمبەردى ئوڭايسىزلانغان هالدا يەرگە قاردى. كامال غەزەپتىن ئۆزىنى ئارانلا تۇتۇپ تۇراتتى. هاشىم هېچ ئىش بولمىغاندەك، هەتتا ئوينىلىۋاتقان ئويۇنلارغا هەيرانمۇ بولمىغاندەك چاۋارغا تىكىلگەنىدى. بىراق، نەسرۇللا ئاغزىنى قىيسايتىپ كۈلۈمسىرەيتتى...

ئۇلار هويلىدىن چىقىپ ئۇدۇللا كەنت ئىشخانىسىغا كەلدى. ئىشخانا ئىچى سۈرلۈك جىمجىتلىققا چۆمدى. نەسرۇللا «ئوغرىلىقنى تەكشۈرۈش» دەسلەپكى ماتېرىيالىنى ئۈستەل ئۈستىگە قويۇپ هەممىگە كۆرەڭلىك بىلەن نەزەر تاشلىدى:

ـــ يولداشلار، تاڭ سەھەردىن باشلاپ هازىرغىچە ئىز قوغلاپ تەكشۈرۈلدى. كالىنى ئوغرىلىغان ئوغرىنىڭ ئىزى هاشىمنىڭ قورۇسىدىن چىقىپ 3 ـ ئەترەت مال ئېغىلىنىڭ ئارقىسىغا كەلگەن، ـــ نەسرۇللا سالاپەتلىككىنە يۆتىلىپ قويدى، ـــ ئوغرى ئۆرۈلگەن تامنى قاشارلىغان شاخلارنى ئېلىۋېتىپ، كالىنى شۇ يەردىن هەيدەپ چىقىپ كەتكەن هەم مەهەللە سىرتىدىكى قۇمتۇغقا ئاپىرىپ ساتتارغا بەرگەن. چۈنكى، ئۇ يەردە ساتتارنىڭ ئىزى بايقالغان! ئادەمنى گۇمانغا سالىدىغىنى، ئوغرىنىڭ ئىزى يەنە كەنتكە قايتىپ، هاشىمنىڭ قورۇسىغا كىرىپ كەتكەن. هاشىم، بۇ ئىشلارغا قانداق قارايسىز؟

ـــ مەن كەنت كادىرلىرىنى رەنجىتىپ قويدۇم، ـــ هاشىم مەنسىتمىگەندەك كۈلۈپ قويدى، ـــ ئەمما، مەن خاتا قىلمىدىم. مۇشۇنداق ئاقۇۋەتنىڭ كېلىشىنى كۆڭلۈم تۇيغان. لېكىن، بۇنچىۋالا تېز يېتىپ كېلىشىنى ئويلىماپتىكەنمەن.

ـــ ئۇنداقتا، شۇنچە ئەملىي پاكىتلار ئالدىدا يەنە ئىقرار ئەمەسكەنسىز ـ دە؟

ـــ بۇ ئىپلاس ئويۇننى پىلانلىغان ئادەم تولىمۇ ئەقىللىق، زېهنى بەرقارار، دانا، پازىلكەن، ـــ هاشىم تەنە بىلەن چاۋارنى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
يىغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

قامچىلىدى، ـــ ئەگەر ئۇ ئەقىل ـ پاراسىتىنى قۇمتامنىڭ نامرات تەقدىرى ئۈچۈن سەرپ قىلغان بولسا، بىزنىڭ يۇرتىمىز قانچىلىك گۈللەپ كەتكەن بولار ئىدى! ئەپسۇس، ئۇ غالجىردەك تالاۋاتىدۇ.

چاۋار ھۈپپىدە ئېسىلىپ، دىمىققاندەك بولدى ـ دە، كۆزلىرىنى نەلەرگىدۇر ئاغدۇردى. ھاشىمنىڭ سۆزلىرى ئىگەمبەردىگىمۇ قامچىدەك تەگكەن بولۇشى كېرەك، ئۇمۇ ساڭگىلاپ تۇرغان ئۇزۇن قوللىرىنى نەگە قويۇشنى بىلمىگەندەك، بىر كەينىگە بىر ئالدىغا ئېلىپ، ئېغىر تىنىپ قوياتتى. نەسرۇللا بولسا «خاس خادىم»لىق سالا ـ سۈپىتىدىن چۈشمەي گەپ باشلىدى:

ـــ سىز شۇجىلىق كىبىرىڭىز بىلەن بىزگە تەشۋىق ئېلىپ بارماقچىمۇ، قىزىق گەپ، بىر كالا ئوغرىسى ـ ھە؟

ـــ ئاغزىڭىزنى يۇمۇڭ، ـــ ھاشىم غەزەپتىن قىزىرىپ كەتتى، ـــ مېنى كالا ئوغرىسى قىلىپ قويغانلارنىڭ يالىقىنى قانچىلىك يالىغانلىقىڭىزدىن قەتئىينەزەر، ھامان بىر كۈنى ھېسابنى بېرىسىز!

ـــ سىلەر ھاشىمكامنى ئوغرى تۇتۇۋاتامسىلەر؟ بۇنىڭغا قۇمتامدىكى تۆشۈكتىكى ـ بۆشۈكتىكىلەرمۇ ئىشەنمەيدۇ، ـــ ئورنىدىن چاچراپ تۇرغان كامال قاتتىق ۋارقىرىدى، ـــ چاۋاركا، ئىگەمبەردىكا، سىلەر زادى نېمە ئويۇن ئويناۋاتىسىلەر؟ نومۇس قىلساڭلار بولمامدۇ؟ بالىسى ئوغرىلىيالمىغان كالىنى دادىسى ئوغرىلاپ يەتكۈزۈپ بەرگەنمىدۇ؟ ھاشىمكام ئوغرىلىغان بولسا، ئۆزى ساقچى ئىدارىسىگە مەلۇم قىلامدۇ؟!

ـــ ھەي كامال، ـــ چاۋار قولىنى جۆنىدى، ـــ سەن كەنت كادىرى ياكى مىنبىڭ بولمىساڭ، ئارىلىشىدىغان نېمە يولۇڭ بار؟ ھارۋىكەشلىكىڭنى قىل.

ـــ چاۋاركا، سىز قۇمتامغا قاچان ئۈندىڭىز، بۇ سىزگە

ئايان، لېكىن مەن مۇشۇ تەكلىماكان قۇملۇقىدا تۇغۇلۇپ چوڭ بولغان، ھاشىمكام كىم؟ سىز كىم؟ قۇمتاملىقا بۇمۇ بەش قولدەك ئايان!

— سەن! — چاۋار ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، — يوقال بۇ يەردىن!

— نېمە، سەن مەن بىلەن مۇشتلاشماقچىما؟ — كامال ئورۇندۇقنى بىر تېپىپ ئۆرۈۋېتىپ ئۇستەلگە دەسسىگەنچە ئالدىغا سەكرەپ چۈشتى، — ئەمىسە ھويلىغا چىق، سېنىڭ كارامىتىڭنى بىر كۆرۈپ باقاي... قۇمتامدىن يوقلىدىغىنى سەنمۇ، مەنمۇ؟ تالا مۇشۇكى ئۆي مۇشۇكىنى قوغلىغاندەك تېخى، مېنى يوقال دەيسىنا، سەن ھاشىمكامنى يوقىتىپ قۇمتامنى پۈتۈن يۇتماقچى!

ئىشخانا ئوتتۇرىسىدا خۇددى كۈشەندىسىگە پەنجە ئۇرۇش ئۈچۈن تەييارلانغان يولۋاستەك ھۆرپىيىپ تۇرغان كامالنىڭ قەھرى ـ غەزىپىدىن ھەممىسى تۇنجۇقۇپ كېتىشتى. ئۆزىنىڭ ئىمتىياز كالتىكىنى نامايان قىلىش، ھاشىمنىڭ ھەيۋىسىنى سۇندۇرۇش ئۈچۈن كۆپچىلىك ئالدىدا ئۇنى باغلاپ ئېلىپ مېڭىشنى كۆڭلىگە پۈككەن نەسرۇللا دەرھاللا بۇ پەيلىدىن ياندى. ئۇ ھاشىمنىڭ يىلتىزىنىڭ خېلىلا چوڭقۇرلىقىغا ئىشەندى. ھېلىمۇ ئەقلىنى جورۇپ، بۇ يىغىننى دېھقانلارغا ئۇقتۇرمايلا ئاچقىنى! بولمىسا كامالدەك بۇرنى كۆپكەنلەر نەسرۇللانى قوغلاپ يۇرۇپ، كۇرۇكى يېشىلمىگەن كۇرۇك توخۇدەك رۇكۇلدىتىۋەتكۈدەك... شۇڭا ئۇ دىمىقىپ جىممىدە ئولتۇرۇۋالدى. «ھاشىم كىم؟ سىز كىم؟» «تالا مۇشۇكى»، «قۇمتامنى پۈتۈن يۇتماقچى» دېگەن سۆزلەردىن ھوشىنى يوقاتقان چاۋارمۇ يۇرىكى تارسىدە يېرىلىپ كەتكەندەك زۇۋان سۇرەلمىدى. چۈنكى، كامال بۇ گەپلەرنى قىلىۋاتقاندا، ھەممە ئۇنىڭغا بىردەك قارىغاندى. بۇنىڭدىن ئۇلارنىڭ كۆڭلىدىكىنى

كامال ئاشكارىلاپ بەرگەنلىكى ئېنىقلا تۇرمامدۇ؟ تېخى نەسرۇللا چېغىدا «ئىچىڭدىكىنى تېپىۋالدى ـ ھە؟» دېگەندەك كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا قاراپ قويغىنى نېمىسى؟! ھېلىقى بىر چاغلاردىكى خوتۇنى بىلەن قىزىنىڭ ئۆچىنى ئېلىۋاتامدۇ ـ يا، بۇ خۇمسى!

ھابىل، ئىمىن، مەتسېلىملەر كامالنى چىرايلىق گەپلەر بىلەن يېلىنىپ ـ يالۇڭۇرۇپ ئىشخانىدىن ئېلىپ چىقىپ كەتتى. قورقۇپ كەتكەن نەسرۇللا «ئۇھ» دەپ چوڭقۇر تىندى ـ دە، «غالجىر يولۋاسنىڭ ئۆزىغۇ» دەپ قويدى. ئۇلارنى بۇ ئوسال ھالەتتىن مەتسىدىق قۇتقۇزۇۋالدى. ئۇ ئىشكىنى جالاقلىتىپ ئىشخانىغا كىردى ـ دە، قولىدىكى تۇرتەكلەنگەن ئارغامچىنى ئۇستەل ئۇستىگە تاشلىدى:

ـــ ساتتار كالىنى تاشلاپ قېچىپ كەتتى، بۇ كالىنىڭ بوينىدىكى ئارغامچا.

ـــ بۇ ئارغامچىنى، ـــ نەسرۇللا خۇپسەنلىك قىلدى، ـــ نېمانداق بۇ يەرگە تاشلاپ قويىسەن؟

ـــ ھاشىمكامنىڭ ئارغامچىسىنى مەن ئۆيگە ئېلىپ كەتسەم بولماس!

ئوشۇقى «ئالچۇ» چۈشكەن قىمارۋازدەك خۇش بولۇپ كەتكەن نەسرۇللا باشقىدىنلا جانلىنىپ «ئەمدى نېمە دەيسەن؟» دېگەندەك ھاشىمغا مەسخىرە بىلەن قارىدى.

خاس خادىم نەسرۇللا ھاشىمنى ئات ئالدىغا سېلىپ يېزىلىق ھۆكۈمەتكە ئېلىپ كەتتى. ھاشىم يېزىلىق ھۆكۈمەت قوغداش بۆلۈمىنىڭ يەرلىك گۇندىخانىسىدا ئىككى ئايدىن ئارتۇق سولاندى. سوئال ـ سوراق بىرەر ئايغىچە داۋاملاشقان بولسىمۇ، ھاشىم ھېچنېمىگە ئىقرار بولمىدى ھەم نەسرۇللا باش قاتۇرۇپ يازغان، كېرىم مۇدىر تۇزەتكەن ماتېرىيالغا قول قويغىلى ئۇنمىدى. ئۇلار ناھىيىلىك «ساقچى ئىدارىسى»، «ئىنتىزام تەكشۈرۈش»، «دائىمىي كومىتېت» ھەتتا ھاكىم، شۇجىلارغىمۇ

هاشمنىڭ ئوغرىلىق دېلوسىنى بىر نۇسخىدىن ئەۋەتكەن بولسىمۇ تەستىقلانمىدى ياكى قايتۇرۇۋېتىلدى. تاقىتى تاق بولغان كېرىم تېلېفون ئارقىلىق سۆزلەشكەنىدى، ئابلىز ھاكىم ئاچچىقلاپ قالدى. دېمىسىمۇ يوللىغان يازما، ئېغىز ئىقرارلىرىنىڭ ھېچ قايسىسىغا ھاشىم قول قويمىغانىدى. پەقەت ئاساسلىق خۇلاسە ماتېرىيالغا قول قويۇلغان بولسىمۇ، يەر ئىسلاھاتىدا بىر يىلدەك بىللە ئىشلىگەن ۋاڭ يۇڭ: «ئوخشىتىپ ياسالغان ئىمزا، ھاشمنىڭ ئىمزاسى ماڭا مۆھۈردەك ئايان!» دېگەن بىر ئېغىز گېپى بىلەن رەت قىلىۋەتتى. ئابلىز ھاكىم ھاشمغا يېزىلىق ھۆكۈمەت ئىچىدە «ئاگاھلاندۇرۇش»، «چوڭ گۇناھ يېزىش» ياكى «ۋاقتىنچە ئەمىلدىن قالدۇرۇپ ئىشلىتىش» دېگەندەك چارىلەردىن بىرىنى قوللىنىپ تۇرساڭلار، دەپ ئۇقتۇردى. ھېچ ئامالى قالمىغان كېرىم ھاشمنى يېزىلىق پارتكوم تەرىپىدىن مەمۇرىي ۋە سىياسىي جازا بېرىپ، ئادەتتىكى دېھقان سالاھىيىتى بىلەن قويۇۋەتمەكچى بولدى. ئۇنىڭسىزمۇ كېرىم ھاشمنىڭ ناھىيە ئىچىدىكى ئىجتىمائىي مۇناسىۋەتلىرىدىن چۆچۈپ قالغانىدى. ئۇ بىر كۈنى ھاشمنى ئىشخانىسىغا چاقىرىپ سىلىق - سىپايىلىك بىلەن سۆھبەتلەشتى:

— يېزىلىق ھۆكۈمەت قوغداش بۆلۈمىنىڭ، — كېرىم ھاشمنىڭ ئۆسۈپ كەتكەن كۆكۈچ ئاق چاچ، ساقاللىرىغا قاراپ قويدى، — ئېنىقلاش مېھمانخانىسىدا ئەللىك كۈندەك ياتتىڭىزغۇ دەيمەن؟

— ئەللىك كۈن ئەمەس، — ھاشممۇ مەسخىرە قىلغاندەك پىڭكىدە كۈلۈپ قويۇشى، كېرىمنىڭ نەلىرىدۇر سىرقىراپ كەتتى، — ئاتمىش ئۈچ كۈن يەرلىك تۇرمىڭىزدە ياتتىم...

— نېمە دېسىڭىز دەڭ، ھەر ھالدا يۇقىرىدا سىزنى قوللايدىغانلار خېلىلا كۆپكەن، — دېدى كېرىم تۇنجۇققانىدەك

بولۇپ، ــ بىرى «تۇنجى يەر ئىسلاھاتى كادىرى، دېسە، يەنە بىرى «قۇمتام قۇملۇقىدا تۇنجى بىخلانغان پارتىيە ئۇرۇقى» دېيىشىپ جىنايىتىڭىزمۇ كۆزىگە كۆرۈنمىدى. بولۇپمۇ ناھىيىلىك كومىتېت ئىچىدىكى ۋاڭ يۈك دېگەن بىر ۋېيىۋەن چاك تۇرۇۋالدى.

ــ ئاڭلىدىم.

ــ نېمە؟ كىمدىن ئاڭلىدىڭىز؟

ــ ئادەملىرىڭىز ئىچىدە سىزگە ئوخشىمايدىغانلارمۇ بارکەن...

ــ قالتىسكەنسىز... مېنىڭ ئادەملىرىم ئىچىدىمۇ تەسىرىڭىز بار ئىكەن ــ دە؟

ــ ھەممىلا ئادەم سىزنىڭ قازىنىڭىزدا قاينىۋەرمەيدۇ ــ دە! سىزنىڭچە بولغاندا بىر نەچچە يىل تۇرمىدە ياتسام بولاتتى، ــ ھاشىم تەئەددى بىلەن كۈلدى، ــ ئەپسۇس، نىيىتى يامانىڭ قازىنى تۆشۈك دېگەندەك يۇقىرىغا يوللىغان قارا ماتېرىياللىرىڭىزنىڭ ھەممىسى پۇچەك پۇلغا يارىمىدى.

كېرىمنىڭ چىرايى ئۆڭۈپ، غەزىپىنى ئارانلا بېسىۋالدى. چۈنكى ئۇ چالۋاقىغاندا ئۆزىنىڭ تېخىمۇ رەسۋا بولىدىغانلىقىغا كۆزى يەتكەن ئىدى. شۇنداقتىمۇ ئىچىدىكى زەھەرنى چىقىرىۋالدى:

ــ شۇجىلىقتىن قالدۇرۇش، پارتىيىدىن چىقىرىش، دېگەن جازالار يېنىك بولمىسا كېرەك.

ــ ۋاقتى كەلگەندە بۇ جازالار توزغاقتەك توزۇپ كېتىدۇ! بۇنىڭغا داپ چالغانلارنىڭمۇ ھالىغا ۋاي...

ــ بەكمۇ ئۈمىدۋارکەنسىز.

ــ ئۈمىدسىزگە ھايات زىندان دېگەن گەپ بار. سىز ئۈمىدلىك ياشاشتىن مەھرۇم بولغان ئادەمسىز، ئۆمرىڭىز دەككە ــ دۈككە ئىچىدە ئۆتىدۇ...

ـــ پاھا! ئەۋلىيادەك گەپ قىلىسىزغۇ، گەپلىرىڭىز روشەنرەك بولسۇن.

ـــ ئەگەر سىز يامانلارغا يانتاياق بولىدىكەنسىز، ھېچنېمىدىن ئۈمىد كۈتمەڭ.

ـــ بۇ نېمە دېگىنىڭىز ئەمدى؟

ـــ «يامانلارغا يانتاياق» دېگىنىمنى راستلا چۈشىنەلمىدىڭىزما؟ـــ ھاشىم ئۇنىڭ كۆزىگە تىكىلىپ قاريدى، ـــ چاۋارغا خيانەت يوللىرىنى ئېچىپ بېرىش ئۈچۈن قانچىلىك ھەرەج تارتمىدىڭىز؟ چاۋارنى قۇمتامغا ئۇندۇرگەنمۇ سىز، كامالدىن ئامبارچىلىقنى تارتۇۋلىپ، چاۋارغا ئاشلىق ھوقۇقىنى بەرگەنمۇ سىز... بۇلاردىن ھەرگىز تېنىۋالالمايسىز... ئاڭلىسام، شەھەرگە يۆتكىلىپ كېتىدىكەنسىز، نەگىلا كەتمەڭ، چاۋاردەك قۇيرۇقىڭىز بار ئىكەن، ئاخىر شۇنىڭ قولىدا تۇگىشىسىز!

ھاشىمنىڭ سۆزلىرى بىر ـ بىرىدىن ئىتتىك خەنجەردەك كېرىمنىڭ ئىچ ـ باغرىنى تىلىۋەتتى. بولۇپمۇ ئاخىرقى بىر نەچچە كەلىمە يالىڭاچ بېشارىتى ئۇنى چوڭقۇر ئويغا سالدى. كېرىم راستىنلا ئابدۇش جودانىڭ قولىدا زاۋاللىققا يۈز تۇتارمۇ؟ ھېچنېمە دېگىلى بولمايدۇ. چاۋار «مەئىشەت» خەزىنىسىگە ئىگە بولۇش ئۈچۈن توسالغۇ بولغانلارغا ئورا كولاۋەرسە، ئاخىر بېرىپ ئاشۇ ئورىغا ئۆزى چۈشىدۇ. ئۇنىڭ بىلەن بىر يېپقا باغلانغان كېرىممۇ ئورىغا چۈشمەي ئىلاجى يوق! بۇ گومىنداڭنىڭ جاللىتى، قاچقۇن قاتىل ئىنامغا پاتماي يەنە قانچىلىك ئاۋارىچىلىكلەرنى تۇغدۇرار! يامانلىق قېنىغا سىڭىپ كەتكەن ئادەملەر يامانلىق قىلمىسا ياشىيالمايدىغان ئوخشىمامدۇ؟ كېرىم قاچانغىچە قوتۇر ئېشەكنىڭ چۈلۈۋرىغا باغلىنىپ قالغان تۆگىدەك، بۇ ئەبلەخنىڭ ئارقىسىدىن سوكۇلداپ يۈرەر! ھاشىم ئېيتقاندەك، ھېلىتىنلا دەككە ـ دۈككىگە چۈشۈپ قالغان كېرىم يۈرىكى ئەنسىز سالغان ھالدا، مۇلايىملىق بىلەن ھاشىمغا

ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

قارىدى:

ــ سىزنى ئادەملىرىم ئۇلاغ بىلەن قۇمتامغا ئاپىرىپ قويسۇن.

ــ ھىممىتىڭىزگە رەھمەت، ــ ھاشىم كۈلۈپ ئورنىدىن تۇردى، ــ سىزنىڭ ئۇلاغلىرىڭىزدا بەگدەك ئولتۇرۇپ بارسام، قۇمتاملىقلار مېنى سىزگە ئوخشىتىپ قالار!!...

ھاشىم چىن مەنىسى بىلەن، كېرىم ياسالمىلىق، خۇدۇكسىرەش ھەم ئەنسىزلىك ئىچىدە بىر ـ بىرىگە قاراپ كۈلۈمسىرەشتى. لېكىن، بۇ مەغلۇبىيەتتىن خەۋىرى بولمىغان چاۋار ئاشلىق ئامبار ئىشخانىسىدا قانداقتۇر بىر ئاھاڭنى غىڭشىپ، ھەربىر دېھقان ئائىلىسىدىن ھەر ئايدا قايرىۋالغان ئاشلىقنى جەملەپ ئولتۇراتتى. ئۇ ھاشىمنى ئېلىپ كەتكەن ئىككى ئايدىن بېرى تەنلىرى يايراپ، خۇش پېئىل، خۇشناۋا بولۇپ قالغاندەك تۇراتتى. لېكىن، كامالنىڭ يىغىندا دېگەنلىرى جېنىدىن ئۆتۈپ كەتكەچكىمۇ، ئۇنىڭدىن قانداق ئۆچ ئېلىشنى ئويلاپ، بىرەر ئامال ـ چارە تاپالماي يۈرەتتى. ئۇ كامالغا ئاسانلىقچە چېقىلغىلى بولمايدىغانلىقىنىمۇ بىلەتتى. چۈنكى، ئۇ داۋاملىق شەھەرگە ئاشلىق، پاختا، ياغلىق دان، قۇرۇق يەل ـ يېمىش، گىلەم قاتارلىق نەرسىلەرنى يۆتكەش جەريانىدا نۇرغۇن ئىدارە، ئورگان، زاۋۇتلارنىڭ باشلىقلىرى بىلەن بۇرادەرلىك كەمىرى باغلىغانىدى. بولۇپمۇ سودا ئىدارىسىنىڭ جۈيجاڭى، ناھىيىلىك كومىتېت ۋېييۈەنى ۋاڭ دېگەن خەنزۇنىڭ قولى ئۇزۇندەك قىلاتتى. ئەگەر كامال ئۇنىڭغا دادلاپ سالسا، چاۋارنى تەكشۈرگىلى ئادەم ئەۋەتىشتىن يانمايتتى. شۇڭا يەنىلا قۇيرۇقىنى يىغىشتۇرۇپ بىر مەزگىل سەۋر قىلىش كېرەك. ھەدىستىمۇ «ئاللا سەۋر قىلغۇچىلار بىلەن بىللىدۇر» دېگەن ئايەت بار ئەمەسمۇ.

ئۆزىگە ئۆزى تەسەللى بېرىۋاتقان چاۋار مەتسىدىقنىڭ

ئاۋازىنى ئاڭلاپ ئالدىدىكى ھېسابات دەپتەرلىرىنى يىغىشتۇردى. ئاڭغىچە مەتسىدىق كىرىپ كەلدى.

ــ چاۋاركا، تېلېفون، يېزىلىق ھۆكۈمەت باشلىقى كېرىم شاڭجاڭدىن كەپتۇ.

چاۋار كەنت ئىشخانىسىغا كىرىپ تېلېفوننى قۇلىقىغا تۇتتى. تۇرۇپكىدىن كەلگەن قاتتىق ۋارقىرىغان ئاۋاز گېزىت كۆرۈۋاتقان ئىگەمبەردىگىمۇ ئاڭلاندى.

ــ ھەي، ئابدۇشۇكۇر؟

ئىگەمبەردىنىڭ ھەيران بولۇپ قارىشىدىن خۇدۇكسىرەپ قالغان چاۋار ئۇنىڭغا غىل ـ پال قارىغىنىچە بوشقىنا «ھە، مەن چاۋار» دەپ قويدى. ئەمما، تېلېفون تۇرۇپكىسىدىن كېلىۋاتقان غەزەپلىك ئاۋاز پەسلەيدىغاندەك ئەمەس ئىدى:

ــ ئاڭلاپ قوي، ھاشىم كەنتكە قايتىپ كەتتى. ئەمدى ئۇنىڭ بىلەن ھەپىلەشكۈچى بولما، ئۇ سېنىڭ ئويۇنلىرىڭنى ھەممىسىنى بىلىدىكەن. «چاۋارنى قۇمتامغا ئۇندۇرگەنمۇ سەن»، «ئۇنىڭغا خىيانەت يوللىرىنى ئېچىپ بەرگەنمۇ سەن»، «كامالدىن ئاشلىق ئامبىرىنى تارتىۋېلىپ، ئاشلىق ھوقۇقىنى تۇتقۇزغانمۇسەن»، «چاۋاردەك قۇيرۇقۇڭ بار ئىكەن، ھامان شۇنىڭ قولىدا تۇگىشىسەن» دېگەندەك ھاڭگا ئېشەكنى تۇغدۇرۇۋتكۈدەك ئاچچىق، قورقۇنچلۇق گەپلەرنى قىلدى. ئۇنى جازالاش ئۈچۈن ئىككى قېتىم يوللىغان ماتېرىيال ئۆزۈمگە ياندى. ھاشىمنى ناھىيە رەھبەرلىرى قوللايدىكەن. بولۇپمۇ ۋاڭ دېگەن بىر خەنزۇ «ياسالما ئىمزا!» دەپ ۋارقىراپ كېتىپتۇ. ئەمدى كۆتۈڭنى قىس، بولمىسا مېزىمزنى چۈۋۈۋتكۈدەك!

تېلېفوندىكى گەپ ئۈزۈلۈپ «تاراق» قىلغان ئاۋاز ئاڭلانغان بولسىمۇ، چاۋار تۇرۇپكىنى يەنىلا قۇلىقىغا تۇتۇپ تۇراتتى. ھەممە گەپلەرنى ئاشكارا ئاڭلىغان ئىگەمبەردى كېرىمنىڭمۇ ئامالسىزلىق ئىچىدە دەرغەزەپ بولغانلىقىدىن خەۋەر تاپتى...

ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادىرىسى
www.uyghurtap.com

... ھاشىمنىڭ قەستكە ئۇچراش جەريانىنى سۆزلەپ تۈگەتكەن ئىگەمبەردى بىر ھازا جىمىپ كەتكەندىن كېيىن: «ئۇھ، يەلكەمنى بېسىپ تۇرغان تاغنى ئۆرۈۋەتكەندەك يېنىكلا بولۇپ قالدىم» دەپ قويدى.

ــ مەتسىدىق ھاشىمكامنىڭ ئايىغىنى كىيىپ، كالىنى ساتتارغا بەرگەندىن كېيىن، ــ دېدى جەۋلان سەل ھەيران بولۇپ، ــ ئەجەبا كالىنى قايتۇرۇپ كەپتۇ، ساتتارنى نېمىشقا تۇتالمىدى؟

ــ قۇملۇق ئىچىگە يوشۇرۇپ قويغان مىنبىڭلار بار. ئۇلار پوپاڭ كۆتۈرۈپ قوغلىغان بولىدۇ. لېكىن، كالىنى تاشلاپ قاچقان ساتتارنى قوغلىمايدۇ. ئۇ قۇمتامدىن مەڭگۈ يوقىلىدۇ. نەسرۇللا: «ھاشىم ئەترەتنىڭ كالىسىنى ئوغرىلاپ ئوغلىغا يەتكۈزۈپ بەردى» دېگەن ماتېرىيالنى قاتۇرۇپ يازالايدۇ.

ــ ھاشىمكام كېيىن ئەرز قىلمىدىمۇ؟

ھاشىم ئۈچ يىلدىن بېرى بىرەر يەرگىمۇ دادلاپ بېرىپ باقمىدى. ئەرز قىلغىنى بىلەن چۈشەندۈرۈپمۇ چۈشەندۈرۈپ كېتەلمەيدىغان مۇرەككەپ، سىرلىق ئامىللار بار ئىدى. ساندۇقتىكى ئاياغ قانداق قىلىپ باشقىلارنىڭ پۇتىغا چىقىپ قالدى؟ نېمە ئۈچۈن ھاشىمنىڭ ئۆيىدىكى ئارغامچا ئوغرىلانغان كالىنىڭ بوينىغا باغلانغان؟ ئاياغ ئىزى نېمە سەۋەبتىن ئۆزىنىڭ دەرۋازىسى ئالدىدىن باشلىنىپ، يەنە شۇ يەرگە قايتىپ كەلدى؟ كالا پوقى ئاياغ ئۆزىنىڭ ئۆگزىسىدە نېمە ئىش قىلىدۇ؟ يات بىراۋلار ساتتارغا كالا ئوغرىلاپ ئاپىرىپ بېرەرمۇ؟ دېگەندەك سوئاللارغا باشقىلارنى قايىل قىلغۇدەك جاۋاب بولۇشى كېرەك ئەلۋەتتە! ھاشىم بۇلارغا پاكىت كۆرسىتىپ بېرەلمىدى. تېخى ئۇنىڭ خوتۇنى جەننەتخان ئېرىدىن قورقۇپ: «ساتتار بالام نەچچە ئايلاردىن بېرى ئۆيىمىزگە ئاياغ باسمىدى» دېگەچكە، ساندۇقتىكى ئاياغنى ھاشىم ئۆزى ئالغان بولىدۇ ـ ھە! مانا بۇنىڭ

ھەممىسى چاۋارنىڭ قىسرىق چىقمىغۇدەك قۇراشتۇرۇپ چىققان ئويۇنلىرى ئىدى!

ـــ پاھ! ـــ دېدى جەۋلان سەل تېڭىرقاپ تۇرۇپ، ـــ چاۋار مەن دېھقانلاردىن ئاڭلىغاندىنمۇ بەتتەر ھىيلە ـ مىكرى كۆپ ئالۋاستىكەن.

ـــ ھازىر بۇ ئالۋاستىنىڭ ئۆزلىرى بىلەن پۈت تېپىشقۇدەك مادارى قالمىدى.

ـــ قانداق دەيلا؟

ـــ ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ئەپسۇن ئوقۇپ بېرىدىغان كېرىم، نەسرۇللادەك جادۇگەرلەرنىڭ سېھرىي ـ كارامەتلىرىنى تېرىپىرەن قىلىۋەتتىلە.

ئىگەمبەردىنى ئېغىز ئاچۇرالمىغان جەۋلان ئۇنىڭ ئېيتقانلىرىنى ئاڭلاپ، پۈتۈن ۋۇجۇدىنى ئاچچىق قاپلىۋالدى. ئۇ ئېچىدە: «ئىبلىسلارنىڭ زەھەرلىك ئويۇنلىرى» دېگەن سۆزنى قايتا ـ قايتا تەكرارلاپ ئىشخانىغا قايتىپ كەلگەندە، چاۋار، ھابىلنىڭ ئانىسى قۇنىخانلار بىلەن سۆھبەتلەشكىلى كەتكەنلەرمۇ يېغىلىپ بولغانىدى. ئۇلار جەۋلاننىڭ قىزىرىپ كەتكەن چىرايىنى كۆرۈپ ھەيران بولۇشۇپ قاراشتى. ئۇ ھاشىم، كامال، زۇلال، مەتنىياز، كېرىمۇللا، يار بەختى، ئايشەم، كامالەتلەرنىڭ دوكلاتىنى كېيىنگە قالدۇرۇپ، خاتىرىسىنى ئاچتى. جەۋلان ھەممىگە ئېغىر نەزەردە تەكشى قارىۋەتكەندىن كېيىن سۆزىنى باشلىدى:

ـــ مەن ھازىر ھاشىمكامنى يوقىتىش ئۈچۈن ئىبلىسلارنىڭ ئويىنىغان رەزىل ئويۇنلىرىنى ئوتتۇرىغا قويىمەن! چاۋار بىر قوللۇق پىلانلاپ چىققان بۇ ئويۇنلارنىڭ ئىجراچىلىرى چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىق، روزى كاتاك، ساتتار، ھابىل، ئىمىن، نەسرۇللا قاتارلىقلار!...

جەۋلان ھاشىمنىڭ قەستىكە ئۇچراش جەريانلىرىنى ئوقۇش

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ ئىچى تاپىرىسى

بىلەن ئىشخانا ئىچى چىۋىن ئۇچسا ئاڭلانغۇدەك جىمىپ كەتتى. ئۇ بىردە ئوقۇپ، بىردە چۈشەندۈرۈپ سۆزلەپ مۇرەككەپ ھەرىكەت باغلىنىشلىرىنى ئوتتۇرىغا قويغانسېرى ئولتۇرغانلارنىڭ بەزىلىرى غەزەپتىن مۇشتۇملىرىنى تۈگسە، بەزىلىرى جىددىيلىشىپ ياقىلىرىنى تۇتۇپ، بارماق ئۈگىلىرىنى چىشلەيتتى. ۋارقىرىۋېتىشتىن قورققاندەك ئاغزىلىرىنى چىڭ تۇتۇۋالغانلارمۇ بار ئىدى. ئەمما، تىزلىرىغا جەينەكلىرىنى قويۇپ ئېڭىشىپ ئولتۇرغان ھاشىمنىڭ ئاياغ ئاستىغا تاراملاپ ياشلار تۆكۈلمەكتە ئىدى.

— مەن بۈگۈنلا ھاشىمكامنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ھەققىدە دوكلات يېزىپ چىقاي، — دېدى جەۋلان جىددىي قىياپەتتە، — ھەممىمىز قول قويۇپ بولغاندىن كېيىن يېزىلىق پارتكومغا يوللايلى.

ھەممە بىردەك ۋارقىراشتى:

— شۇنداق قىلايلى!

— بۇ مۇناپىقلارنىڭ ئەدىپىنى بەرمەي بولمايدۇ!

— قاراڭلار، بۇ قارا نىيەتلەرنىڭ سۇيىقەستلىك ئويۇنلىرىنى.

— يولداشلار! — زۇلال قولىنى كۆتۈرۈپ ۋارقىرىدى، — ئىگەمبەردىنىڭ ئامانلىقى ھەم چاۋارنىڭ قېچىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن، جەۋلاننىڭ ئوتتۇرىغا قويغانلىرىنى قەتئىي مەخپىي تۇتايلى. كىمنىڭ ئاغزىدىن چىقىپ كەتسە، كېلىپ چىققان ئاقىۋەتكە شۇ ئادەم جاۋابكار بولىدۇ.

ئىشخانىدىكى شاۋ ـ شۇۋلار بېسىقىپ ھەممە بىردىنلا جىمىپ قېلىشتى.

ئوتتۇز بىرىنچى باب

كولىغان ئۇرىسىغا ئۆزى چۈشكەنلەر

سەھەر بامدات نامىزىدىن تا كۈن تىك كۆتۈرۈلگەنگە قەدەر جەينامازدا يۈكۈنۈپ ئولتۇرۇپ، ئۆزى بىلگەن سۇرىلەرنى يېنىش - يېنىشلاپ ئوقۇپ ھەم تىلەۋاتقان چاۋار خۇداغا يېلىنماقتا ئىدى. ياشلىقىدا ئادەمنىڭ جېنىنى قىيىش بىرەر ھاشاراتنى ئۆلتۈرگەنچىلىكمۇ بىلىنمەيدىغان، ھېلىمۇ ئادەم قېنى بىلەن ئىككى قولى قىپقىزىل بويىلىپ كەتكەن بۇ جاللاتنىڭ تىلەكلىرىنى خۇدايىم مەقبۇل ئېتەرمۇ؟ ناتايىن! شۇنداقتىمۇ ئۇ كۆڭلىدىكىنىڭ ھەممىسىنى جەينامازغا تۆكۈپ، جېنىنىڭ ئامانلىقىنى، كۈشەندىلىرىنىڭ ئۆلۈمىنى تىلەپ ياش تۆكۈۋاتاتتى. ئۇنىڭ تىلىگەن تىلەكلىرىنىڭ ئىچىدە، بىرەر پالاكەت، قازايۇ قەدەر، ھەتتا ئەجەل تىلەۋاتقىنى جەۋلان ئىدى! بۇ ھارامىلىق قۇمتامغا پەيدا بولغان كۈنلەردىن باشلاپلا، چاۋارنىڭ ئاسايىشلىق كۈنلىرى يوقالدى. كۈندە تەشۋىش، كۈندە غەم دېگەندەك ئۆتتى. يىغقان - تۆككەن بايلىقىنى سورۇۋەتتى. شۇنىڭغىمۇ قانائەت قىلماي، ھازىرغىچە «شۇنچە نۇرغۇن پۇلنى مەتسىدىق يالغۇز خىيانەت قىلمىغان» دەپ پەيلىدىن يانماي تۇرىدۇ. ئۇ تۈكباش چاۋارنى يەر چىشلەتمىگۈچە ئارام تاپمايدىغان ئوخشايدۇ. تۇۋا، شەھەر تەرەپمۇ ئەجەب جىمىپ كەتتا. «مەتسىدىقنى بېسىم، زورلار، قورقۇتۇش ئارقىلىق ئۆلۈۋېلىشقا مەجبۇرلىغان» دېگەن جەۋلاننىڭ يەككە ماتېريالىنى نەسرۇللا

www.yghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇر كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

شەھەرگە يوللاپ بەرگىنىگىمۇ ئون كۈندىن ئاشتى. ھازىرغىچە بىرەر تىۋىشى يوققۇ؟ ساقچى ئىدارىسى دېلولارنى ئەلۋەتتە نۆۋەت بىلەن بېجىرىدۇ. ئەمما، ئۆلۈم ۋەقەلىرىگە جىددىي مۇئامىلە قىلاتتىغۇ؟ كېرىم مۇدىرمۇ سۇغا چۈشكەن تاشتەك يوقاپ كەتتى. مەتسىدىق بىلەن ھابىلنىڭ ئېغىزى جىمىقتى دەپ خۇشال بولغان چاۋار ئەمدىلىكتە ئىگەمبەردىدىن تەشۋىشكە چۈشكەن ئىدى. ئەگەر ئۇنىڭ ئېغىزى ئېچىلسا، چاۋارنىڭ تۈگەشكىنى شۇ! ئەڭ قورقۇنچلۇقى، مەتسىدىق بىلەن ھابىلنىڭ ئۆلۈمىنى كۆرۈپ قالغانلىقى چاۋار ئۈچۈن ئۆلۈمدىن بېشارەت بولماي نېمە؟! ئەگەر ئىگەمبەردىمۇ بېسىم، زورلاش، تەھدىت سېلىشقا چىدىماي بىر كېچىدىلا ئېسىلىپ ئۆلۈۋالسا، جەۋلانغا ئىككى ئادەمنىڭ خۇنى ئارتىلىپ بارار جايىنى تاپقان بولاتتى!

چاۋار تېخى ئىككى كۈن بۇرۇنلا كۆڭلىگە پۈككەنلىرىنى ئەسكە ئالدى. ھېلىقى مەرگىمۇش، مېھمانغا چاقىرىش، ئىگەمبەردىنىڭ ئارغامچىسى دېگەنلەر كۆز ئالدىغا كېلىش بىلەن، ئەڭ مۇۋاپىق ياردەمچى ئىمىن تازنى دەرھال تېپىشنى كۆڭلىگە پۈكتى. ئاندىن نەسرۇللانىڭ ساقچى ئىدارىسىگە يوللىغان ماتېرىيالىنىڭ ئۆز كارامىتىنى كۆرسىتىشىنى خۇدادىن تىلەپ ئورنىدىن تۇردى.

چاۋارنىڭ تىلەكلىرىنى خۇدا مەقبۇل كۆردىمۇ ياكى كېرىمنىڭ چۈشلىرىگە ئايال بولغانمۇ، ئىشقىلىپ كېرىم مۇدىرنىڭ ئىدارە ئىچىدىكى ئۆيىنىڭ ھەشەمەتلىك مېھمانخانىسىدا ساقچى باشلىقى ئاببىاس ئولتۇراتتى. ئۈستەل ئۈستىدە نازۇنېمەتلەر خېلىلا مول ئىدى. «ئېلىڭ، بېقىڭ، لايىقىڭىزدا بولمىسىمۇ» دېگەندەك تەكەللۇپلار بولۇنۇۋاتاتتى. بىر پارچە قوۋۇرغا گۆشنى ئاببىاسقا تەڭلىگەن كېرىم كۈچۈكلەنگەن ھالدا ئېغىز ئاچتى:

ــ ئاببىاس جۈيجاڭ، سىزنى ئاۋارە قىلىپ چاقىرىپ كەلگەنگە

تۇشلۇق چوڭ ئىشمۇ يوق، ــ كېرىمنىڭ چىرايى خۇشامەتتىن پۈرۈشۈپ كەتتى، ــ ماڭا خىزمەت گۇرۇپپىسى ئەزاسى جەۋلان ھەققىدە بىر ماتېرىيال كەلگەن، سىلەرنىڭ ساقچى ئىدارىسىگىمۇ كەلدىمۇ؟ شۇنى ئۇقاي دېگەنىدىم.

ــ كەلدى، ئۆزۈم كۆرۈپ چىقتىم، ــ دېدى ئاببباس گۇمانىي نەزەردە قاراپ، ــ ئۇنى ئامانلىق ئىشلىرىغا مەسئۇل خاس خادىم نەسرۇللا ئەۋەتىپتۇ.

ــ سىزچە قانداق؟

ــ يېزىلغان پاكىتلارغا قارىغاندا، بېسىم، تەھدىتكە چىدىماي، قورقۇپ ئۆلۈۋالغاندەك تۇرىدۇ.

ــ ئۇنداقتا جەۋلانغا بىرەر مەسئۇلىيەت كېلەمدۇ ـ يوق؟

ــ ئەلۋەتتە، ــ ئاببباس قوللىرىنى سۇرتتى، ــ دۆلەت كادىرى بولسا، مەمۇرىي ۋە ئىنتىزام جازاسى بېرىلىدۇ. ئەگەر راستتىنلا ئىشلەتكەن ئۇسۇللىرى قەبىھ بولسا، قانۇنىي چارىمۇ كۆرۈلىدۇ.

ــ ئۇنىڭ ماتېرىيالىنى مەنمۇ كۆردۇم، شۇنداقتىمۇ تېلېفون ئارقىلىق ئالاقىلەشتىم. جەۋلانىڭ ھەقىقەتەن خورىكى ئۇستۇن نېمىكەن. ساقچى، سوت، تەپتىش مەھكىمىلىرىنى كۆزىگە ئىلىپمۇ قويمايدىكەن.

ئاببباس جۇيجاڭ ئويلىنىپ قالدى. كېرىم قانۇن ئورۇنلىرىدا ئىشلىمىسە، ئۇنىڭغا بۇنداق جىنايى ئىشلارغا ئائىت ماتېرىيالنىڭ كېلىشى ھەركىمنى ئويغا سالاتتى.

ــ ئەجەبا، ــ دېدى ئاببباس ساقچىلىق سالاھىيىتى بىلەن، ــ سىز ساقچى، سوت، تەپتىش مەھكىمىلىرىدە ئىشلىمىسىڭىز، ئۇ ماتېرىيال قانداق بولۇپ...

ــ ھە، بۇ... بۇ، مۇنداق ئىشتى، ــ كېرىم دەمال جاۋاب بېرەلمىدى، ــ بۇرۇن مەن ئىنتىزام تەكشۈرۈشتە ئىشلىگەچكە، ئۇلار مېنىڭ يۆتكىلىپ كەتكىنىمنى بىلمەي ئەۋەتكەن چېغى.

ئابباس قىزىرىپ كەتكەن كېرىمنىڭ چىرايىغا قاراپ، كۆڭلىگە «پارا يېگەنمۇ يا» دېگەن گۇمان چۈشتى بولغاي، ئەمدىلا گەپ قىلىشقا تەرەددۇتلىنىپ تۇرۇشى ئىشىك چېكىلىپ ئۈي خىزمەتچىسى بولسا كېرەك، ياشقىنا بىر چوكان بوسۇغىدا تۇرۇپلا:

— كېرىم مۇدىر، سىزگە نەسرۇللا دېگەن بىر ئادەمدىن تېلېفون كەلدى، — دەپ قويۇپلا چىقىپ كەتتى.

— بولىدۇ، مەن ھازىرلا چىقاي، — كېرىم ئوڭايسىزلانغان ھالدا ئابباسقا قارىدى، — ئابباس جۈيجاڭ كۆڭلىڭىزگە كەلمىسۇن، چىقىپلا كېرەي.

— بولىدۇ، چىقىرىڭ.

نەسرۇللانىڭ ئىسمىنى ئاڭلىغان ئابباسنىڭ گۇمانى تېخىمۇ كۈچەيدى. ناھىيە رەھبەرلىرىنىڭ «بۇ دېلودىن ئالدىراپ خۇلاسە چىقىرىشقا بولمايدۇ» دېگەن سۆزلىرى ئېسىگە كېلىشى بىلەن مەڭھۇم خىيالىلار ئۇنى ئورىۋالدى. ئۇ ئارقىسىدىكى ئەينەك ئىشىكاپ ئىچىدە تۇرغان ئالبومنى ئېلىپ مەقسەتسىزلا ۋاراقلىدى. ئۇنىڭغا ھەرخىل شەكىلدىكى چوڭ ـ كىچىك رەسىملەر چاپلانغانىدى. ئابباس نۇرغۇن كىشىلەر ئوپچە چۈشكەن رەسىم ئۈستىدىكى «قۇمچاقار يېزىلىق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ يىللىق خۇلاسە يىغىنىدىن خاتىرە» دېگەن خەتكە قارىدى. رەسىمدە ئەللىكتەك ئادەم بىر نەچچە قاتار تىزىلغان بولۇپ، ئەڭ ئالدىدىكى ئورۇندۇقلاردا ناھىيە رەھبەرلىرىدىن لى چاڭمىن شۇجى، ئابلىز ھاكىم قاتارلىقلار، يېزىلىق ھۆكۈمەت كادىرلىرىدىن كېرىم، نەسرۇللا، ئوبۇلھەسەنلەر ئولتۇراتتى. ئابباس بىردىنلا ئادەملەر ئارىسىدىكى يوغانباش، سېمىز يۈزلۈك، ئۆڭى قارا، تەمبەل گەۋدىسى ھەممىدىن ئېگىز تۇرغان بىر ئادەمگە كۆزى چۈشۈپ قالدى. ئۇ قارىماققا تونۇشتەكلا قىلاتتى. لېكىن، يۈزى بەك كىچىك بولغاچقا، چىرايىنى ئانچە تونۇغىلى

بولمىدى. ئاببىاس ئالبۇمنى ۋاراقلاپ ئالىقاندەك چوڭلۇقتىكى رەسىمگە قادىلىپ قالدى. ئۇنىڭدا چاۋار، ئىگەمىبەردى، ھاشىم، مەتسىدىق، نەسرۇللا قاتارلىق بەش ئادەم كېرىم مۇدىرنى ئوتتۇرىغا ئېلىپ چۈشكەنىدى. ئاببىاس چاۋارغا قاراپلا، ئوپچى رەسىمدىكى ئادەم ئىكەنلىكىنى تونۇدى. ئۇ سىنچىلاپ قارىغانسېرى بۇ چىراي تونۇشتەكلا قىلاتتى. توغرا، ئون يىللار ئىلگىرى تۇرمە ئارخىپ بۆلۈمىدىن ئېلىپ كەلگەن رەسىمدىكى ئادەمگە بەك ئوخشايتتى. ئاببىاسنىڭ كۆزلىرى چەكچىيىپ، يۈرىكى ئەنسىز سېلىپ كەتتى. «بۇ يەر ئىسلاھاتى كادىرى سىدىقۇللانى ئۆلتۈرۈپ قېچىپ كەتكەن ئابدۇش جودا بولۇپ قالمىسۇن، يەنە» دېگەن گۇمان ئاببىاسنى دەللىلەشتۈردى. ئۇ رەسىمنى ئالدىراپ سۈغۈرۈپ ئالدى ـ دە، قويۇن يانچۇقىغا سالدى...

ئاببىاس كېرىمنىڭ ئۆيىدىن قايتىپلا ساقچى ئىدارىسىگە باردى. ئۇ ئارخىپ باشقۇرۇش خادىمى ئارقىلىق، ئابدۇش جودانىڭ ئارخىپىنى ئالدۇرۇپ، رەسىمنى سېلىشتۇرۇپ كۆرگەنىدى، ئوخشاش چىقتى. ئۇ شۇ كۈنىلا كەچ بولۇپ قالغىنىغا قارىماي، لاتا پىكاپ بىلەن تۇرمىگە باردى. ئاببىاس مۇناسىۋەتلىك باشلىقلار بىلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن تۇرمە ئىشخانىسىدا چاي ئىچكەچ بىرەدەم ئولتۇردى. ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەيلا، بىر تۇرمە ساقچىسى چېكىلىرىدە ئاق چاچلار پەيدا بولۇشقا ئۆلگۈرگەن زىبادىگۇلنى يالاپ ئېلىپ كىردى. تۇرمە ساقچىسى چىقىپ كەتكەندىن كېيىن ئاببىاس زىبادىگۇلنىڭ يادائىغۇ چىرايىغا، ئولتۇرۇشقان چوڭ كۆزلىرىگە قاراپ گەپ باشلىدى:

ـــ زىبادىگۇل، بۇ يىل نەچچە ياشقا كىردىڭ؟

ـــ تۇرمىگە كىرگەنگە 10 يىل بولدى. 9 ـ ئاي كەلسە 38 ياشنى تۇگىتىمەن.

ـــ ئەسلىدە ساڭا ئۆلۈم جازاسى بېرىپ، ئىككى يىل

كېچىكتۇرۇپ ئىجرا قىلىش بەلگىلەنگەن. سېنىڭ ئېيىڭ ياخشى بولغاچقا، بىرىنچى قېتىم مۇددەتسىزگە چوشتى. ئىككىنچى قېتىملىق باھالاشتا مۇددەتلىك 18 يىلغا ئۆزگەردى. بۇ قېتىم يەنە خىزمەت كۆرسەتسەڭ جازا مۇددىتىڭ يەنە قىسقىراشقا پايدىسى بار.

ــ قېنى دېسلە باشلىق، قانداق تاپشۇرۇقلىرى باركىن؟

ئاببباس پوپكىسىدىن كېرىم مۇدىرنىڭ بەش كىشى بىلەن چۈشكەن سۈرىتىنى ئېلىپ زىبادىگۈلگە بەردى.

ــ مۇشۇ ئالتە ئادەمنىڭ ئىچىدە ساڭا تونۇشلۇق ئادەملەر بارمىكەن؟

ــ تونۇيدىغانلىرىمدىن ئىككىسى باركەن. ئوتتۇرىدا ئولتۇرغان مۇنۇ ئادەم، ــ زىبادىگۈل كېرىمنى كۆرسەتتى، ــ مېنى ئالىمەن، دەپ قىزلىق ئىپپەت ـ نومۇسۇمنى بۇلغىغان كېرىم ئابدۇمەت. ئۇ مەن تۇرمىگە كىرىپ كەتكۈچە مېنى ئاياغ ـ ئاستى قىلىپ كەلگەن.

ــ ئىككىنچىسى كىمۇ؟

ــ مانا بۇ كۆتەكتەك يوغان ئادەم ئابدۇش جودا. ئۇ ئانىسى، سىڭلىسى ۋە مەن ئۈچۈن يەر ئىسلاھاتى كادىرى سىدىقۇللانى ئۆلتۈرگەن قاتىل. بۇ ئىككى مەرەزنىڭ بىللە بولۇپ قېلىشىنى ئويلىماپتىمەن.

ــ ئۇ ئىككىسى بۇرۇن تونۇشامتى؟

ــ بىر كەنتلىك بولغىنى بىلەن بېرىش ـ كېلىشى يوق ئىدى. لېكىن، كېرىم «زىبادىگۈلنىڭ ھاجىتىنى ئورۇنداپ بەر» دەپ ئابدۇشقا ئوتتۇز سوم بېرىپتىكەن.

ــ قاتىللىق ئۈچۈنمۇ؟

ــ شۇنداق. شۇڭا كېرىم ئۇنى قانات ئاستىغا ئېلىپ ھازىرغىچە يوشۇرۇپ كەلگەنلىكى ئېنىقلا تۇرمامدۇ؟

ــ سەن بۇرۇن كېرىم توغرۇلۇق دېمىگەن ئىدىڭغۇ؟

ـــ مەن ئۇنى دۆلەت كادىرى بولغاندىن كېيىن مېنى قۇتقۇزۇۋالار، دېگەن خام تەمەدە بولغان، ـــ دېدى زىبادىگۈل يوشۇرمايلا، ـــ چۈنكى ئۇ ئىككى يىلغىچە ئادەم كىرگۈزۈپ، مېنى ئاش ـ ئوزۇق، كىيىم ـ كېچەك، پۇل ـ پۇچەك بىلەن تەمىنلەپ تۇردى ھەم «چىداپ تۇرغىن، ئاغزىڭنى چىڭ تۇت، سېنى ئاچىقىۋالمەن» دېگەن خەتمۇ كىرگۈزدى. كېيىن ئۇ مېنى بارا ـ بارا تاشلىۋەتتى. قايتا پاش قىلاي دېسەم، ماڭا كېسىم كېسىلىپ ئۆزگەرتىش مەيدانىغا كېتىپ بولغانىدىم. ھازىر ئويلىسام، بۇ قارا نىيەت: «زىبادىگۈل ئىككى يىلدىن كېيىن ئېتىلىدۇ، شۇ چاغقىچە ئاغزىنى ئاچۇرماي» دەپ ئالداپ كەپتىكەن.

ئاببباس يېزىپ قالدۇرغان خاتىرىسىنى ئوقۇپ بەرگەندىن كېيىن زىبادىگۈلگە قول قويدۇرۇپ ئورنىدىن تۇردى. لاتا پىكاپ چۆل يولىدا جالاقلاپ يولغا چىقتى. بۇ يولىلارنى «تاشيول» دېگەندىن كۆرە «تاش تاشلىغان يول» دېگەن تۈزۈك ئىدى. ئەمما تاشلارنىڭ شاراقلاپ تەرەپ ـ تەرەپكە چاچرىشى، تارسىلداپ ماشىنا ئەينەكلىرىگە تېگىشى، ماشىنىنىڭ ئېگىز ـ پەس سەكرىشى ئاببباسنىڭ ئاچچىق خىياللىرىغا توسالغۇ بولالمىدى. ئۆلكە ئازاد بولۇپ ھازىرغىچە قاتىل ئابدۇش، ئامانلىق قوغداش كادىرى خاس خادىم نەسرۇللا، دۆلەتنىڭ مۇھىم ئورگانلىرىدا رەھبەرلىك خىزمەتلىرىنى ئىشلەپ كېلىۋاتقان كېرىملەرنىڭ شۇنچە چوڭقۇر يوشۇرۇنغانلىقىغا ئەقىل يەتمەيتتى. ئەگەر بۇ قېتىمقى مەتسىدىقىنىڭ ئۆلۈمى يۈز بەرمىگەن بولسا، ئۇلار يەنە قاچانغىچە ئاشكارىلانماي ئۆتۈپ كېتەرىدى؟ ئەھۋالدىن قارىغاندا «چاۋار» تونىنى كىيىۋالغان ئابدۇش مەتسىدىقىنى ئۆلتۈرۈش ئارقىلىق، ئۆزىگە تەھدىت بولۇۋاتقان جەۋلاننى يوقاتماقچى بولغان. پالتىنىڭ ئوق يىلتىزىغا قادالغانلىقىدىن ئالاقزادە بولۇپ كەتكەن نەسرۇللا، كېرىم ئۆزلىرىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن

ئابدۇشنى جېنىنىڭ بارچە قوغدىغان ھەم قانات ئاستىغا ئالغان... لېكىن، جەۋلانغا قۇرغان تۇزاققا ئۆزلىرىنىڭ چۈشۈپ قېلىشىنى ھەرگىز ئويلىمىغان.

ئاببباس ئەتىسى ئەتىگەندە ناھىيىلىك پارتكوم شۇجىسى لى چاڭمىن، ئابلىز ھاكىملارغا ئەھۋالنى دوكلات قىلىش ئۈچۈن ئالدىراپ ناھىيىلىك كومىتېت ئىچىگە كىرىپ كەلدى. ئاببباس جىددىيلىشىپ قالغان مۇشۇ پەيتتە، ئىمىن تازىنىڭ ئارقىسىدىن ئەگىشىپ كېلىۋاتقان چاۋارمۇ قاتتىق ئىزتىراپ ئىچىدە جىددىيلىشىپ تۇگمەن بېشىغا يېتىپ كەلدى. ئىمىن يېرىم خالتا ئۈگۈتنى كۆتۈرۈپ تۇگمەنگە كىرىپ كېتىشى چاۋار بۇككىدە مەجنۇنتاللار ئارىسىدىكى بىر تۇپ دەرەخ غولىغا يۆلىنىپ ئىمىنىڭ چىقىشىنى كۈتتى. ئىمىن ئۈگۈتنى تارتماي تۇگمەنچىنىڭ تەييار ئۇنىغا تېگىشكەن بولسا كېرەك، ئانچە ھايال بولمايلا خالتىسىنى كۆتۈرۈپ قايتىپ چىقتى. مۇشۇ پۇرسەتنى كۈتكەن چاۋار سۆگەتلىكتىن لىپىدە چىقتى ـ دە، ئۇنىڭ ئالدىنى توستى. قورقۇپ كەتكەن ئىمىن غال ـ غال تىترەپ، قېچىشقىمۇ ئۇلگۈرەلمىدى.

ـــ ئىمىن ئۈكا، سەن بىلەن ئازراق پاراڭلىشاي دېگەن، يۈرە، ئاۋۇ تاللىقنىڭ ئىچىگە كىرەيلى.

ـــ يا... ياق، ـــ ئىمىن چاۋارنىڭ چىرايىغا ۋەھىمە بىلەن قارىدى، ـــ ئۇ... ئۇ يەردە نېمىش بار؟ گەپ... بولسا مەشىدە دېسىلە.

ـــ ۋۇي ساڭا نېمە بولدى؟ خۇددى تۇگمەنىنىڭ نۇرىغا ئىتتىرىۋېتىدىغاندەك تىترەيسەنغۇ، ـــ چاۋار ئۇنىڭ دولىسىدىن بوشقىنا ئىتتىردى، ـــ يۈرە ماڭ. ساڭا دەيدىغان ياخشى گەپ بار.

ـــ زا... زادى... نېمە... نېمە... گەپلىرى بار؟

ـــ ھاشىم دېگەن چاۋاش ھابىل ئىككىڭلارنى مىنبىڭلىقتىن چىقىرىۋېتىپ بىكارغا كېلىدىغان ئەمگەك نومۇر، مۇت تاماقتىن

قوروق قالدىڭلار، هابىل شۇ ئاچچىقىدا «ئوقەت قىلمەن» دەپ ياقا يۇرتلارغا چىقىپ كەتتى.

ــ ياقا يۇرتلارغا چىقىپ كەتتى؟ ــ ئىمىننىڭ كۆزلىرى ئالايدى، ــ توۋا، ياقا يۇرتلارغا چىقىپ كېتىپتىمىش...

ــ نېمە؟ ئىشەنمەمسەن؟ مەن ئۇنىڭغا دەسمايە قىل، دەپ ئىككى كاللەك پۇل بەردىم.

ــ بېرىپ بولۇپ، يەنە ئېلىۋالغانلا؟

ــ نېمانداق تاققا ـ توققۇ سۆزلەيسەن؟ سېنى، دەسمايىگە پۇل بەرسەم هابىلدەك يولىنى تېپىۋالارمىكىن دېگەن ياخشى نىيەتتە ئىزدىشىم.

ــ ئۇ پۇلنى بىكارغا بەرمەيدىغانلا؟

چاۋار ئۇنىڭغا ئېڭىشىپ، ئازراقلا شۇڭىرلىغاندى، ئىمىننىڭ كۆزلىرى پۇلتىيىپ چىقىپ كەتكۈدەك چەكچەيدى. چىرايىمۇ بىردەمدىلا تاتىرىپ كەتتى.

ــ نېمە، ئىگەمبەردىنىڭ ئارغامچىسى؟!...

ئىمىننىڭ كۆز ئالدىدا يۇلغۇنلۇقتىكى قورقۇنچلۇق هېلىقى كېچە ئايان بولدى. ئۆزىنىڭ ئەجەل ئالىقىنىغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى سەزگەن مەتسىدىق: «كىر يايىدىغان ئارغامچامنى ئەسلىدە سەن ئوغرىلاپسەن ـ دە!» دەپ هابىلنىڭ ياقىسىغا ئېسىلغاندى. هابىل گەرچە مەتسىدىقنى ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئارغامچىسىنى ئوغرىلاپ بەرگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۆزىنىڭ بىقىنىغا پىچاق يەپ هەم بوغۇزلىنىپ، ئۆزى كولىغان ئورەككە تاشلاندى! چاۋارنىڭ مۇددىئاسىنى چۈشەنگەن ئىمىن قورقىنىدىن ئاغزى گەپكە كەلمەي قاققان قوزۇقتەك تۇرۇپ قالدى. ئۇنىڭ جىمىپ قالغانلىقىنى «ياخشىلىقتىن بېشارەت» دەپ چۈشەنگەن چاۋار ئۇنىڭ قولىغا بىر كاللەك پۇلنى تۇتقۇزۇپ ئاستا پىچىرلىدى:

ــ بىر ئىش بار، ئۇنى ساڭا ئارغامچىنى ئېلىپ كەلگىنىڭدىن

كېيىن دەيمەن. ئۇ چاغدا يەنە ئىككى كاللەك پۇلغا ئىگە بولسەن!

ـــ راستما؟ ـــ ئىمىن ئۇنىڭ پىلانىغا قىزىقىپ قالدى، ـــ ئۇ... ئۇ ئىشنى دېمىسىلە، مەن قىلمايمەن...

«ئىمىننى پۇل بىلەن قولغا كەلتۈردۇم» دەپ چوتنى خاتا سوققان چاۋار ئىگەمبەردىنى يوشۇرۇن مېھمانغا چاقىرىپ بېرىش، ئۇ خۇدىنى يوقىتىپ مەست بولۇپ قالسا، ئىشىك ئالدىغچە يۈدۈپ ئاپىرىپ بېرىش قاتارلىق پەردازلانغان گەپلەرنى پىچىرلىغاندا ئىمىن يۇلغۇنلۇقتىكى مەتسىدىقنىڭ جەسىتىنى يۈدۈۋېلىپ، ئىز ئۆچۈرۈپ كېتىۋاتقان چاۋارنى قايتا كۆرگەندەك بولدى.

ـــ ئۇ... ئۇ چاغدا... مېنىمۇ ھايۋاندەك ئۇدۇل دوزاخقا يولغا سېلىپ قويىدىلا، شۇنداقمۇ؟

قورقۇپ ئېسىنى يوقاتقان ئىمىن نېمە دەپ سالغىنىنى بىلمەيلا قالدى. ئۇ ئاغزىنى كاپىلا تۇتۇۋالغان بولسىمۇ كېچىككەن ئىدى. دەھشەتلىك بىر ئىشنىڭ شەپىسىنى سەزگەن چاۋار ئىمىننىڭ بەدرەڭ چىرايىغا تىكىلگىنىچە ئېغىر ھاسىرىدى ھەم يۇلغۇنلۇقتىكى «ھا...» دەپ توۋلىغان ئاۋاز قايتا ئاڭلانغانىدەك بولدى ـ دە، يانباغىر قۇملۇقتىكى تىلغانغان ئىزلار كۆز ئالدىغا كەلدى.

ـــ سەن! ـــ چاۋارنىڭ كۆزلىرىدىن ئوت يانىدى، ـــ ئەسلىدە سەن ئىكەنسەن ـ دە!؟

چاۋارنىڭ قولى شارتلا غىلاپلىق پىچاققا يۈگۈردى. يۈرىكى ئاغزىغا تىقىلغان ئىمىن ئارقىغا داجىدى. ئەمما، تۇگمەن ئازمىسىغا ئۇستۈېشى ئاپئاق ئۇن توزۇندىسى بولۇپ كەتكەن بىر ئادەمنىڭ چىقىپ كېلىشى چاۋار دەرھاللا قولىنى يىغىشتۇرۇۋالدى. تۇگمەنچى ئازما بېشىدا، ئىككىنچى نورنىڭ تاقىقىنى سېلىپ بولۇش ئارىلىقىدا ئىمىن قولىدىكى پۇلنى

تاشلىۋېتىپ قېچىپ كەتتى. چاۋار تۇگمەنچىگە ئالىيىپ قاراپ قويۇپ يولىغا راۋان بولدى. لېكىن، ئۇنىڭ قۇلاق تۇۋىدە: «ھابىل ياقا يۇرتلارغا كېتىپ قاپتىمىش...»، «پۇلنى بېرىپ بولۇپ يەنە ئېلىۋالالا...»، «مېنىمۇ ھابىلدەك دوزاخقا يولىغا سېلىپ قويالا...» دېگەن سۆزلەر ئەكس سادا بولۇپ تەكرارلانماقتا ئىدى.

ــ خەپ تاز... خەپ تاز... ئەسلىدە يوشۇرۇن كۆزەتكەن سەن ئىكەنسەن ــ دە!

چاۋار ئىمىنىي قانداق قىلىش كېرەكلىكىنى ئويلاپ كېتىۋاتقاندا، يېرىم خالىتا ئۇننى يۇدۇگەن ئىمىن دەرۋازىدىن تارالاپ كىرگىنىچە ئۆينىڭ بوسۇغىسىغا پۇتلىشىپ يىقىلدى. خالتىدىكى ئۇنمۇ تۆكۈلۈپ قەمەرخان ئانىنى قورقۇتۇۋەتتى. يىغلاپ ھەم سارىڭلاردەك ۋارقىرىۋەتكەن ئوغلىنى يۆلەپ تۇرغۇزغان ئانا ئىمىنىڭ سارغىيىپ كەتكەن چىرايىنى كۆرۈپ ئۇمۇ ۋارقىرىۋەتتى:

ــ ۋاي جېنىم بالام، ساڭا نېمە بولدى؟ چىرايىڭ سارغىيىپ كېتىپتىغۇ؟

ــ ئانا... جېنىم ئانا... شاپ ــ شاپبول... دەرۋازىغا تاقاقنى سېلىۋەت... بول، چاپسان، ھەرگىز ئاچما.

قەمەرخان ئۇچقاندەك چىقىپ كېتىپ ھايال بولمايلا يېنىپ كىردى.

ــ ھە، دېگىنە بالام، زادى نېمە ئىش بولدى؟ ــ قەمەرخان ئوغلىنىڭ يۈزلىرىنى سىلىدى، ــ نەچچە كۈندىن بېرى كۆڭلۈمنىڭ ھېچ ئارامنى قويمىدىڭ.

ــ ئانا... ــ ئىمىن ھۆركىرەپ يىغلىۋەتتى، ــ مەن... مەن دەھشەتلىك بىر قاتىللىقنىڭ شاھىتى بولۇپ قالدىم... ئۇ... ئۇ مېنى ئۆلتۈرۈۋېتىدۇ... مۇشۇ تۇرقىدا قوغ... قوغلاپ كېلىۋاتىدۇ.

ئىمىنىڭ كۆڭلى تۇيغاندى. چاۋار ئۇلارنىڭ دەرۋازىسىغا

قۇلاق يېقىپ تىڭشاپ تۇراتتى. لېكىن ئۇ بولۇنۇۋاتقان گۈدۈك ـ گۈدۈكلارنى ئاڭلاپ قەمەرخاننىڭ بارلىقىنى بىلدى ـ دە، «ئاپلا» دەپ ئېڭىكىنى قاماللىدى. ئەمما ئۇ ھويلىدىكى شاپۇر ـ شۇپۇر ئاياغ تىۋىشىنى ھەم قەمەرخاننىڭ:

ـــ بالام، ئىككى ئادەمنىڭ جېنىغا زامىن بولۇش ئادەتتىكى ئىش ئەمەس. خىزمەت گۇرۇپپىسىدىكى جەۋلانغا ھەممىنى قالدۇرماي دېگىن، ـــ دېگەن سۆزلىرىنى ئاڭلاپ زەھەردەك كۈلۈمسىرىدى. چۈنكى، ئۇنىڭ قارا كۆڭلىدە ئەمەن بىلەن قەمەرخاننى ئۆلتۈرۈپ ئۆزىنىڭ بېغىغا كۆمۈۋېتىش ياۋۇزلۇقى قوزغالغانىدى. ئەتراپ كۆز باغلانغۇدەك گۇگۇم ۋاقتى بولۇپ، چاۋار ئىمىننىڭ ماڭار يولىنى توسۇش ئۈچۈن بولجالىققا قاراپ يۈرۈپ كەتتى. ئۇ كېتىش بىلەن ئىمىن ئانىسىغا دەرۋازىنى ئىشارەت قىلدى. قەمەرخان پۈتىنىڭ ئۇچىدا دەسسەپ كېلىپ كىلىتانىنى چىقىرىپ دەرۋازىنى ئاستا ئاچتى ـ دە، كوچىغا بويۇنداپ قارىدى:

ـــ بالام، كوچىدا ھېچكىم يوق، ـــ قەمەرخان بوش پىچىرلىدى، ـــ دەرھال ماڭ، ھازىر تەشكىلگە بارماي، ئىگەمبەردىنىڭ ئۆيىگە بار، ئۇنىمۇ خەۋەرلەندۇرۇپ قوي. بىكاردىن بىكار جېنىدىن ئايرىلمىسۇن، مەتسىدىق بىلەن ھابىلنىڭ ئۆلگىنىمۇ يېتەر.

ـــ ئانا، قورقۇۋاتىمەن، ئىگەمبەردىنىڭ ئۆيىگىچە بىللە بارغىن، بولامدۇ؟

ـــ بولىدۇ بالام، مەنمۇ بىللە باراي.

قەمەرخان بىلەن ئىمىن ئىگەمبەردىنىڭ ئۆيىگە يۈگۈرۈپ دېگۈدەك كېتىۋاتقاندا، كەنت تەشكىلى ئىشخانىسىدا جىددىي يىغىن ئېچىلىۋاتاتتى. جەۋلان، ھاشىم، كامال، زۇلال، مەتنىياز، ياربەختى، كېرىمۇللا، ئايشەملەر كامالەتنىڭ ئۇچ ئادەمنىڭ خۇلاسىلەنگەن خىيانىتى ھەققىدىكى دوكلاتىنى ئاڭلاۋاتاتتى.

چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنىڭ يىللاردىن بېرى خىيانەت قىلغان پىشىق ۋە خام مالىلار، نامراتلارنى قۇتقۇزۇش بۇيۇملىرى قاتارلىقلارنىڭ پاش بولغان ھەم تىزىملىكتىكىلىرىنى ئاساسىي جەھەتتىن تۆلەپ قايتۇرغان بولسىمۇ، تىزىملىكتە يوق، ئۆزئارا بۆلۈشكەنلىرىدىن ئېغىز ئاچماي تۇراتتى. بولۇپمۇ مەتسىدىقنىڭ ھېسابات ئىدا مەسىلە ئېغىر بولۇپ، كامالنىڭ دەپتىرىگە پۈتۈلگەن تالون نومۇرلىرى، پۈل سانى، مال تۇرىنى شەھەردىن كەلتۈرۈلگەن تالون كۆتەكلىرىگە سېلىشتۇرغاندا، مەتسىدىقنىڭ گەدىنىدىكى نۇرغۇن پۇل بىلەن بىرەكلىككە ئىگە ئىدى. ئەمما، مەتسىدىقتىن تاپشۇرۇۋالغان تالونلارنىڭ قىرىق پىرسەنتىنىڭ ئورنى يوق بولۇپ، بار بولغان تالونلارنىڭمۇ ئۆزگەرتىلگەنلىكى ئېنىقلا تۇراتتى. كامالەتنىڭ ھېسابات خۇلاسە دوكلاتى قايتا ـ قايتا تەكشۈرۈشتىن ئۆتكەن مۇكەممەل يەكۈنلىكى ھەمىگە ئايان بولۇپ، شۇنچىۋالا نۇرغۇن پۇلنى مەتسىدىق ئۆزى يالغۇز تەسەررۇپ قىلىشى ئەقىلگە سىغمايتتى. بۇنىڭغا چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىمۇ ھەرگىز يول قويمايتتى. مەتسىدىق ئۆلگەندىن كېيىن چاۋار، ئىگەمبەردىلەر: «خىيانىتىمىزنى ئاساسىي جەھەتتىن قايتۇرۇپ بولدۇق، بوغالتىر ھېسابات ئىدىكى كەم پۇلغا مەتسىدىق ئىگە» دېگەن كاۋاكقا كىرىۋالدى. شۇڭا، مەتسىدىقنىڭ ئۆلۈمى تاسادىپىي ئەھۋال بولماي، نۇرغۇن پۇلنى ئۇنىڭغا ئارتىپ قويۇش ئۈچۈن قىلىنغان سۈيىقەستلىكى ئېنىقلا ئىدى. بىراق، بۇنىڭغا تۇتقۇدەك ساپاق بولمىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ ھەقىقىي خىيانىتى بىكىتىلمەي ئېسىلىپ تۇراتتى.

كامالەتنىڭ دوكلاتى ئاخىرلىشىشى بىلەن ھەممىسى بىر ـ بىرىگە قوۋناق بەرمىگەن ھالدا مەتسىدىقنىڭ پاجىئەسى ھەققىدە تالاش ـ تارتىشقا چۈشۈپ كەتتى. تەكشۈرۈلگەن ئىسپاتلاردىن: «ئۆلۈم ۋەقەسىدە چاۋار، ئىگەمبەردى، ھابىل، ئىمىنلارنىڭ قولى بار» دېگەن گۇمان ھەممىنى بىتاقەت قىلىۋاتسىمۇ، لېكىن ھېچ

يەردىن يوچۇق تاپقىلى بولمايتتى. مۇشۇنداق گاڭگىراش، تېڭىرقاش، تاقەتسىز ئىچىدە تۇرۇۋاتقاندا ھابىلنىڭ يوقاپ كېتىشى، ئىمننىڭ ئەسەبىيلىك ھالىتىدە تۇرۇشى ھەممىنىڭ گۇمانىنى ھەسسىلەپ ئاشۇرۇۋەتتى. جەۋلاننىڭ كېچە ـ كۈندۈز كاللىسىدىن چىقمايۋاتقىنى مەتسىدىق نېمە ئۈچۈن نىقابلىنىپ بوغالتىر ئىشخانىسىغا كىرمەكچى بولىدۇ؟ ھابىل زادى نەگە كەتتى؟ سائادەتنى ئۆلتۈرمەكچى بولغان قاتىل مەتسىدىقنىڭ ئۆيىدىن نېمە ئىزدىمەكچى؟ دېگەن سوئاللار ئىدى. ئەگەر بۇ ئۇچ سىر يېشىلسە مەتسىدىقنىڭ ئۆلۈمى ھەم ئۇنىڭغا ئارتىلغان شۇنچە نۇرغۇن پۈلمۇ خىيانەت ئىگىلىرىنى تاپقان بولاتتى.

ـــ جەۋلان ئوتتۇرىغا قويغان ئۇچ سىر، ـــ دېدى ھاشىم كۆپچىلىككە قاراپ، ـــ قاتىللىق ھەم ئىقتىسادىي خىيانەتنى پاش قىلىشنىڭ ئاچقۇچى. ئەمما، بىز ھازىرغىچە بىرەر يېپ ئۇچىغا ئىگە بولالمايۋاتىمىز.

ـــ سائادەت ھازىرغىچە ھوشىغا كەلمىدى، ـــ جەۋلان ئېغىر تىنىپ قويدى، ـــ قاتىلنى كۆرگەن بىردىنبىر شاھىت شۇ ئىدى.

ـــ مەتسىدىق ھېساباتىدىكى خىيانەتنى، ـــ دېدى كېرىمۇللا، ـــ ئۇچ كىشىگە چېچىپ بانكىدا توڭلىتىلغان پۇللىرىدىن تۇتساقلا بولمىدىمۇ.

ـــ بۇنداق پاكىتسىز قارامىلىق قىلساق ئۆزىمىز ئوسال ئورۇنغا چۈشۈپ قالىمىز، ـــ جەۋلان كېرىمۇللاغا قارىدى، ـــ يۇقىرىنىڭ ئېنىقلىشىچە، ئىگەمبەردىنىڭ ناھىيىلىك بېزا ئىگىلىك بانكىسىدا خېلى نۇرغۇن پۇلى بار ئىكەن. مەتسىدىقمۇ پۇلىنى بېزىلىق ھۆكۈمەتتىكى بانكىغا قويۇپتىكەن. لېكىن چاۋارنىڭ ھېچقانداق بانكىدا پۇلى يوقكەن.

ـــ ئۇ دۆلەت بانكىلىرىغا ئىشەنمەيدۇ، ـــ دېدى كامال، ـــ ئۇنىڭ پۇللىرى چوقۇم ئۇنىڭ بىرەر يېرىگە كۆمۈلگەن.

كۆپىنچىسى ئالتۇنغا ئايلاندۇرۇلغان.

ــ بۇ ئىشەنچلىك گەپمۇ ياكى پەرىزىكمۇ؟ ــ سورىدى هاشىم.

ــ چاۋار مەن بىلەن هەر قېتىم شەهەرگە كىرگەندە، ــ دېدى كامال ئىشەنچلىك هالدا، ــ خوتۇنۇمغا ئۇزۇك، پوپۇزا، بىلەزۈك، بۇلاپكا سوقتۇرۇپ بېرىمەن، دەپ خام هەم پىششىق ئالتۇن ئالاتتى.

ــ جەۋلان، ــ هاشىم بىردەم ئويلىنىۋالدى، ــ كۆڭلۈمگە مۇنداق بىر پىلان كېلىۋاتىدۇ. ئويلىغانلىرىم قانۇن ــ سىياسەتكە ئۇيغۇنمۇ، ئەمەس بىلمەيمەن.

هاشىمنىڭ ئىشەنچ قىلالمايمەن، دېگەن پىلانى سەل تەۋەككۇلچىلىك بولۇپ، كېيىنكى ئاقىۋەت بىلەن هېسابلاشمايدىغان قارامىلىق ئىدى. بۇنىڭ ياخشىلىقتىن، يامانلىق تەرىپىنى ئويلىماي بولمايتتى. چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىنى تۇتۇپ كېلىپ، سىرت بىلەن ئالاقىسىنى ئۈزۈپ، نەزەربەند ئاستىغا ئېلىش هەم ئۇچ ئائىلىنى ئاختۇرۇپ، مال ــ مۈلكىنى مۇسادىرە قىلىش ئەلۋەتتە بىردەملىكلا ئىش ئىدى. لېكىن، قانۇنىي چارىلەر ئارقىلىق ئۇلارنىڭ بۆلۈشكەن پۇل هەققىدىكى ئىسپاتنى كۆرسىتەلمىگەندە، ئۇلار: «چوڭ يەپ، چوڭ ئىگىلەش ۋە خىيانەتلىرىمىزنى تۆلەپ بولساق، ئەمدى مەتسىدىقىنىڭ خىيانىتىنى تەڭ تۆلەيسەن، دەپ بىزگە يولسىزلىق قىلىۋاتىدۇ...» دېسە ئۇلارنىڭ دېگىنى يوللۇق بولۇپ قالاتتى، هەتتا چاۋار يۇقىرىغا ئەرز قىلىشتىن يانمايتتى. ئۇنداقتا ئۇنىڭغا قۇيرۇق تۇتقۇزۇپ قويۇشتەك خاتالىق يۈز بېرەتتى. ئولتۇرغانلار ئۇمىدسىزلىك ئىچىدە جىمىپ قېلىشتى. بۇ چۈشكۈن هالەتتىن جەۋلان تەڭلىكتە قالدى. يەنە بىر تەرەپتىن، ئۇچ ئادەمنى نەزەربەندكە ئالمىغانلىقتىن، ئارقا ــ ئارقىدىن ئېغىر مەسىلەر كۆرۈلدى. بىر ــ بىرىگە چېتىلغان

ئادەملەرنىڭ قاتتىلىق ۋە ئىقتىسادىي جىنايەتلەرنى ئېنىقلاشتا، ئەزەلدىن ئۆزئارا كۆرۈشتۈرمەي ئايرىم ـ ئايرىم نەزەرىيەند قىلىش بولۇپ كېلىۋاتقان كۆرەش ئۇسۇلىغۇ.

ـــ يولداشلار، ـــ دېدى جەۋلان روھلانغان ھالدا، ـــ ئويلاپ باقسام ھاشىمكامنىڭ دېگەنلىرىنىڭ ئاساسى بار ئىكەن. بىز بۇ چاغقىچە نەزەريەندكە سەل قاراپ، مىنبىكلار ئارقىلىق كۆزىتىپ كەلگەچكە، بەزى مەسىلىلەر يۈز بەردى. يېزىلىق ھۆكۈمەت رەھبەرلىرىگە ھەم ئەيسايۇپقا تېلېفون قىلايلى دېسەك ھازىر ھەممىسى ئىشتىن چۈشۈپ كەتتى. شۇڭا، ئەتە سەھەردە ھاشىمكام ئىككىمىز ئۇلارنى تېلېفون ئارقىلىق خەۋەرلەندۇرۇپ قويساق.

يىغىن ئەھلى بىردىنلا جانلىنىپ كېتىشتى. ئۇلار «شۇنداق قىلماي بولمايدۇ»، «ئەمدى ياخشى بولدى» دېيىشىپ ۋارقىراشتى.

ـــ يەنە بىر گەپ، ـــ جەۋلان قولىنى كۆتۈردى، ـــ قەمەرخان ئانىغا «ئىمىننىڭ ئامانلىقىنى قوغدايمىز» دەپ چۈشەندۇرۇپ، ئۇنىمۇ ئايرىم ئۆيدە ساقلاپ خىزمەت ئىشلىسەك.

ـــ ھەببەللى، ـــ دېدى كامال ئورنىدىن تۇرۇپ، ـــ مېنىڭمۇ دېمەكچى بولغىنىم شۇ ئىدى.

ـــ ئەمما، چاۋار ياتقان ئۆي ئەتراپىغا ئىشەنچلىك ھەم خىلالىغان مىنبىكلارنى قويۇشمىز كېرەك، ـــ دېدى ھاشىم، ـــ ئۇ ھازىر كىمنى چاقسام بولاركىن، دەپ تۇرغان ئۇشۇك ھەرىسى.

ـــ توغرا، ـــ ۋارقىردى كامال، ـــ جان تالىشىپ قالغان بۇ غالجىر ئىت يېتىپ قالغۇچە، ئېتىپ قال دەپ بۇزغۇنچىلىق قىلىشتىن يانمايدۇ.

يىغىندىكىلەر بەس ـ بەس بىلەن پىكىر بايان قىلىۋاتقاندا، چاۋار قېرى سۆگەت ئارقىسىغا يوشۇرۇنۇپ ئىمىننى

كۈتۈۋاتاتتى. ئۇ: «ھەي، خۇدا ماڭا مەدەت بەر، ئىشلىرىمغا ئاسايىشلىق ئاتا قىل» دەپ پىچىرلايتتى ھەم پات ـ پاتلا غىلاپلىق پىچىقىنى سىلاپ قويياتتى. ئىمىنغا پىچاق تىقىپ ئۆلتۈرۈپ ئۇنى يۇدۇگەنچە چوڭقۇر ئىرىق ئارقىلىق بېغىغا ئەكىرىشى، ئۇ يەردىن ئۇچقاندەك كېلىپ قەمەرخاننى بوغۇپ جېنىنى ئېلىش، ئاندىن ئۇلارنى بېغىغا كۆمۈۋېتىشتەك ياۋۇزلۇق ئاسان ئىش ئەمەس ئىدى. ئەگەر بۇ ئىش ئېپى ـ جېپى بىلەن ئاياغلاشسا، دېھقانلار ئۇلارنى دەمال سۈرۈشتۈرۈپ يۈرمەيتتى. بولمىسا چاۋار: «قەمەرخان 〈 ئوغلۇم غەلىتىلا بولۇپ قالدى، يۈرتقا ئاپىرىپ داخانغا ئوقۇتىمەن 〉 دەپ مەندىن پۇل قەرز ئالغان» دەپ قويسىلا بولمىدىمۇ، ئۇلار چاۋارنىڭ ئاغزىغا قاياقسۇ قۇيامتى! يامىنى كەلسە، تەكلىماكان ئارقىلىق تاغ ئارقىسىغا قېچىپ كەتسىلا، ئۇنى كىم تۇتالايتتى؟

چاۋارنىڭ بارغانسېرى كەيپى ئۆرلەپ جىددىيلىشەتتى، تاقەتسىزلىنىپ ئالدى ـ ئارقىسىغا قارايتتى. ئىمىن ئاللىقاچان كېلىپ بولۇشى كېرەك ئىدى ياكى ئۇ تەشكىلگە بېرىشتىن يالتىيىپ قالدىمۇ؟ ياق، مۇمكىن ئەمەس، بۇ تاز ئانىسىغا دېگەن يەردە، جەۋلانغا دېمەي قالارمۇ؟ ئۇ قوغۇنچى مەھەللىسىنى ئايلىنىپ ماڭغان بولسىچۇ؟ ئەنسىزلىك ئىچىدە جېنى تۇمشۇقىغا كېلىپ قالغان بۇ بەدرەك يىراق يولغا مېڭىشتىن تېخىمۇ قورقىدۇ. چاۋار تىڭ ـ تىڭلاپ بېقىش ئۈچۈن ئىمىننىڭ ئۆيىگە بارماقچى بولۇپ پەيلىنى بۇزۇپ تۇرۇشى، كوچىنىڭ ئۇ بېشىدىن ئالدىراپ كېلىۋاتقان ئىككى ئادەمنىڭ قارىسى كۆرۈندى. ئۇلار يېقىن كەلگەندىلا ئىگەمبەردى بىلەن ئىمىن ئىكەنلىكىنى تونۇپ قالغان چاۋار دەرھال سۆگەت غولىغا ئارقىچە چاپلىشىپ بارماق ئۇگلىرىنى چىشلىدى ھەم: بۇ تاز ئەسلىدە ئىگەمبەردىگە خەۋەر يەتكۈزۈش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئۆيىگە بېرىپتىكەن ـ دە، دەپ ئويلىدى.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلىرىڭ پىڭى تادرىسى

ئىمىن تۆت ئەتراپىغا قاراپ، چۆچۈپ ۋە ئەندىكىپ كېلىۋاتاتتى. ئۇلار كەنت تەشكىلى كوچىسىغا قايرىلىشى جىددىيلىشىپ قالغان چاۋار ئۇلارنى توسۇش كويىدا، دەرەخ ئارقىسىدىن چىقىپ «ئىگەمبەرداخۇن!» دەپ توۋلىشى، ئالاقزادە بولۇپ كەتكەن ئىمىن:

— ۋايجان، شۇمپەن!... قاتىل!... قاتىل!! — دەپ ۋارقىرىغىنىچە كەنت تەشكىلى تەرەپكە قاراپ يۈگۈردى. ئۇنىڭ ۋارقىراش، چىرقىراشلىرىدىن مەڭدەپ كەتكەن ئىگەمبەردىمۇ ئىمىننىڭ ئارقىسىدىن تىكىۋەتتى. ئەھۋالنىڭ چاتاقلىقىنى بىلگەن چاۋار ئارقىسىغا قاراپ قاچتى. چاۋار ئىگەمبەردى، ئىمىنلار ئىكى تەرەپكە بۆلۈنۈپ قاچقاندا، كەنت تەشكىلى ئىشخانىسىدىكى يىغىن ئاخىرلىشىش ئالدىدا تۇراتتى. جەۋلان قايتماقچى بولۇپ تۇرغانلارغا كۆڭلىدىن كۆتۈرۈلمەي تۇرغان بىر تۈگۈننى يەنە قايتا ئەسكەرتتى:

— يولداشلار، ماڭا مەتسىدىقنىڭ بوغالتىر ئىشخانىسىدا مۇھىم بىر نەرسىسى باردەكلا تۇيۇلىدۇ. سائادەتنى يارىلاندۇرغان قاتىلمۇ نەق شۇ نەرسىنى دەپ ئوغرىلىققا كىرگەن.

— ئىككى قېتىم ئىشخانىنىڭ ئىچىنى تېشىغا ئۆرۈۋەتكۈدەك ئىزدىدۇق، — دېدى ئايشەم ئەسنەپ تۇرۇپ، — ھېچنېمە تاپالمىغان تۇرساق.

— ئۈستەل، ئىشكاپلارنى يۆتكەپ ئىشخانىنىڭ تېگىنى كولاپ باقساق، — دېدى جەۋلان، — مەتسىدىقنىڭ چاۋار، ئىگەمبەردىدىن يوشۇرىدىغان ھەم قەتئىي مەخپىي تۇتىدىغان بىر نەرسىسى بولۇشى مۇمكىن.

— راست، — ھاشىم ئورنىدىن تۇردى، — بۇ چاغقىچە نېمىشقىمۇ...

ھاشىمنىڭ گېپى ئاخىرلاشمايلا ھويلىدا: «ۋايجان، قاتىل!... قۇتقۇزۇڭلار!...» دېگەن چىرقىراق ئاۋاز ئاڭلاندى. ھەممىسى

يۈگۈرۈشۈپ ئىشخانا ئالدىغا چىقىشى هاسىراشتىن مەيدىسىنى تۇتۇۋالغان ئىگەمبەردى بىلەن ئىمىن يۈگۈرۈپ كېلىشتى. ئۇلارنى كادىرلار قولتۇقلاپ هەم يۆلەپ ئىشخانىغا ئېلىپ كىرىشتى. هاشىم دەرهاللا ئىشىك، دېرىزە ۋە باغ تەرەپتە تۇرغان مىنبىكلارغا نېمىلەرنىدۇر دەپ ۋارقىراپ، قانداقتۇر ۋەزىپىلەرنى تاپشۇردى. كەنت تەشكىلى كېچىكى تۇندە ئۆرىتۆپە بولۇۋاتقاندا، چاۋارمۇ كىيىم، نان قاچىلاپ ئالدىن تەييارلاپ قويغان خۇرجۇنغا سانداقتىكى قالغان ـ قاتقان پۇللارنى پۈرلاپ سېلىۋاتاتتى. بىر چەتتە ئوغۇلخان ئاۋازىنى قويۇپ بېرىپ يىغلاۋاتاتتى. خۇرجۇن، قاپاقلارنى قاشقا تورۇققا غانجۇغىلاپ باغلاۋاتقان چاۋار خوتۇنىنىڭ يىغلاپ ـ قاقشاشلىرىدىن پەرۋايى پەلەك هالدا ئۆز ئىشىنى چاقماق تېزلىكىدە قىلىۋاتاتتى.

ـــ دادىسى، مۇشۇ كەتكەنچە قاچانمۇ كېلەلا؟

ـــ مۇشۇ خوتۇن خەقنىڭ ئەقىلسىزلىكى، كونىلار: «ئون خوتۇننىڭ بىر توخۇچە ئەقلى يوق، ئول توخۇنىڭ ئەقلى بولسا يەمدۇ پوق» دەپ بىكار ئېيتماپتىكەن. نېمانداق ئويلىمايدىغانسەن؟ هېسابسىز خىيانەت، مەتسىدىق، هاببىلارنىڭ خۇنى، لەيلى بىلەن كامالنى قەستلەش، دېهقانلارغا قۇم ـ توپا يېدۈرۈش قاتارلىقلارغا هۆكۈمەت مېنى ئون قېتىم ئاتسىمۇ دەردى چىقماس! ئەدناسى هاشىم ئۆزى ۋە ئوغلى ئۈچۈن قىساس ئالماي قالارما؟

ـــ ئەمىسە قاچانلارغىچە ساقلارمەن؟

ـــ بۇنىڭغا بىر نېمە دېيەلمەيمەن، مەڭگۈ كېلەلمەسلىكىممۇ مۇمكىن.

ئوغۇلخان ۋاررىدە يىغلاپ ئۆزىنى هويلا ئوتتۇرىسىغا تاشلىۋەتتى.

ـــ زۇۋانىڭنى يىغ، كۆزىتىۋاتقان مىنبىكلار ئاڭلاپ قالىدۇ، ـــ چاۋار زەردىسى بىلەن بوش ۋارقىرىدى، ـــ ئېشىكى ئۆلۈۋاتسا،

ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

كۆتى غېجەك تارتىپتۇ، دەپ يىغلاپ، شۇملۇق تىلەۋاتقىنىنى قارا.

ــ سىلى ھەممە پۇلنى ئەپكەتسىلە، مەن قانداق قىلىمەن، ــ ئوغۇلخان ئورنىدىن قوپماي ۋارقىرىۋەتتى، ــ ئەڭ بولمىسا ھابىل ئىككىڭلار يۆتكىگەن گىلەملەر بىلەن ئالتۇن نەدە، دەپ بەرسىلە.

ــ يۇلغۇنلۇقتىن 30 قەدەم ئارىلىقتا، ئۈستىگە يۇلغۇن شېخى سانجىلغان بىر قۇم بارخان بار، لېكىن جەۋلان كەنتتىن كەتكەندىن كېيىن داداڭ بىلەن كېچىدە بېرىپ ئەكېلىۋال.

چاۋار ئېتىنى «كىشنىمە» دېگەندەك پېشانىسىنى سىلاپ قويۇپ، ئاستا يېتىلەپ ماڭدى. ئۇ دەرۋازىنى قىيا ئېچىپ سىرتنى تىڭشىدى. ئېرىقنىڭ ئۇ تەرىپىدىكى جىغانلىق تۈۋىدە كالتىكىنى قۇچاقلاپ، قۇمدىلا تۈگۈلۈپ ئۇخلاۋاتقان مىنبىڭنىڭ بىر خىلدا تارتىۋاتقان خورىكىنى ئاڭلىغاندىن كېيىنلا دەرۋازىنى چوڭ ئاچتى ھەم بارمىقىنى ئاغزىغا بېسىپ «تىش..ش» دېدى. لېكىن، ئوغۇلخان پەس ئاۋازدا كۇسۇرلىدى:

ــ قۇملۇق چۆل ئارقىلىق تاغ ئارقىسىغا ئۆتۈپ كېتەملا؟

ــ ئەجەب بۇنى سوراپ قالدىڭغۇ، ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن، ــ چاۋارمۇ شىۋىرلىدى.

ــ يا دەيمىنا، قاپاقتا سۇ ئالغانلىرىغا قاراپ...

ــ خوش، مەن كەتتىم، مېنى ئىزدەپ كەلگەنلەرگە شەھەر يولىنى كۆرسىتىپ قوي.

ئاي بۇلۇتلار ئارىسىغا يوشۇرۇنغاندىن كېيىن جاھاننى قاراڭغۇلۇق باستى. ئاتنىڭ تۇيىقى دەرۋازا بوسۇغىسىغا «تاق» قىلىپ تەگكەندە، چاۋار نەپەسمۇ ئالماي جىم تۇرۇۋالدى. ئۇ جىغانلىق ئارقىسىدىن كېلىۋاتقان خورەك ئاۋازىنى ئاڭلىغاندىن كېيىنلا ئېتىنى يېتىلەپ چىقىپ كەتتى. چاۋار چوڭ يولغا چىقىۋالغاندىن كېيىنلا ئېگەرگە لىككىدە مىندى ـ دە، ئاتنىڭ

ساغرىسىغا قامچا سالدى. قاشقا تورۇق قۇملارنى چاچرىتىپ چەكسىز قۇملۇق ئىچىگە كىرىپ كەتتى. ئۇ ئاتنى جېدەللەپ چاپتۇرۇپ يۇلغۇنلۇققا يېتىپ كەلگەندىلا، قۇمغا كۆمۈپ قويغان قىسقا دەستىلىك تۆمۈر كۆرەكنى ئالدى. چاۋار چاپىنىنى سېلىۋېتىپ شۇنچىلىك چەبدەسلىك بىلەن يۇلغۇن شېخى سانجىلغان قۇم بارخان ئۈستىنى كولاشقا باشلىدى. بىردەمدىلا دۇنيا دەپىنە ئۈستىگە قويۇلغان ئارا ساندۇقنىڭ يۈزى ئېچىلدى. چاۋار ساندۇقتىن بىر نەچچە باغلام پۇل ھەم ئالتۇن قاچىلانغان دۇخاۋا خالتىنى ئېلىپ ئاي يورۇقىغا تۇتتى. ئاندىن ئۇنى سۆيۈپ قويۇپ قوينىغا سالدى. ئۇ پۇل ۋە ئالتۇننى ئاتنىڭ ئۈستىدىكى خۇرجۇنغا سېلىۋەتكەندىن كېيىن ساندۇقنى قايتا كۆمۈۋېتىپ ئۈستىگە يۇلغۇن شېخىنى سانجىپ قويدى. چاۋار ئېتىغا مىنىپ ھاىبل كۆمۈلگەن بارخان تۈۋىگە كەلگەندە بىردەم توختىدى:

ــ ھابىل، بىر قانچە يىللار خىزمىتىمنى قىلغانىدىڭ. شۇڭا، سەن بىلەن خوشلاشماي كەتسەم بولامدۇ؟ ئەمما تەقدىر ــ قىسمەت شۇنداقكەن، سەن ئارزۇ قىلىپ يېتەلمىگەن ياقا يۇرتلارغا مەن كېتىدىغان بولدۇم. خوش ئەمىسە، جايىڭ جەننەتتە بولسۇن!

چاۋار تۇن نىسپىدە قۇم دەشتىگە قاراپ ئات سالغاندا، كەنت ئىشخانىسىدىكىلەرمۇ جىددىي ھالەتنى شەكىللەندۈرگەنىدى. جەۋلان ھاياجان ئىلكىدە سۆزلەۋاتاتتى:

ــ يولداشلار! قۇمتامنىڭ تېنىدىكى ئۇزۇندىن بېرى ساقايماي كېلىۋاتقان جاراھەت ئېغىز ئالدى! بىز ئەمدى ئۇنىڭ قان ــ يىرىڭلىرىنى ئۇزۇل ــ كېسىل تازىلاشقا ئاتلىنايلى، ــ دېدى جەۋلان قاتتىق تەلەپپۇزدا، ــ ھازىر قۇمتامنىڭ پېشقەدەم سېكرېتارى ھاشىم ئاكا پەۋقۇلئاددە جىددىي خىزمەت ئورۇنلاشتۇرىدۇ.

ھاشىم ئورنىدىن تۇرۇپ، كۆپچىلىككە نەزەر سالغاندىن

كېيىن قولىدىكى قەغەزگە قارىدى:

ــ ھازىردىن باشلاپ ھەممىمىز جەڭگىۋار ھالەتتىن شەكىللەندۇرىمىز. كاماليەت باشلىق كېرىموللا، مەتنىيازلار بوغالتىر بۆلۈمىگە كۆمۈلگەن خاتىرىنى تېپىپ چىقىپ، ئۇچ ئادەمنىڭ نەچچە يىلدىن بېرى ئۆلەشكەن پۇللىرىنى ئايرىم ـ ئايرىم ھېسابلاپ چىقىڭلار! ــ ھاشىم بۇرۇنقى جەڭگىۋارلىقىغا قايتىپ كەلگەندى، ــ ئىككىنچى، يار بەختى باشلىق مەن، ئايشەم، ئىمىن، يەنە بىر نەچچە مىنبىڭ ھابلىنىڭ جەستىنى ئېچىشقا بارىمىز. ئۇچىنچى، چاۋارنى تۇتۇشقا كامال، زۇلال، مەتسىلىم باشلىق يەنە بىر قانچە مىنبىڭلار مەسئۇل بولىدۇ... دەرھال ئاتلىنايلى!

ــ ھاشىمكا، ــ دېدى جەۋلان، ــ مىنبىڭلارنى تەشكىللەش ئىشىدا مەتسىلىم بولىسا بولمايدۇ. ئۇنىڭ ئورنىدا مەن باراي.

ــ بولماسمىكى، ئالىمادىس، ــ ھاشىم ئىككىلەندى، ــ ئەگەر بارنىياز، ئەيسايۇپلار ئاڭلىسا خاپا بولىدۇ، ھە راست، مەتسىلىم كۆرۈنمەيدىغۇ؟

ــ ئۇ بايا ئىمىننىڭ سۆزىنى ئاڭلاپلا، ــ دېدى زۇلال، ــ تۇرىدىن ئەنسىرەپ چاۋارنىڭ ئۆيىگە كەتكەن.

بۇ چاغدا كوچىدىن يۈگۈرۈپ كېلىۋاتقان مەتسىلىم ھاسىراپ ئارانلا گەپ قىلدى:

ــ بار... بارسام تۇردى ئۇخلاۋېتىپتۇ. ئۇ ئاخشام مۇسەللەس ئىچىپتىكەن... ھويلىدىن ئوغۇلخانىنىڭ يېغا ئاۋازى ئاڭلىنىۋاتىدۇ... چاۋ... چاۋار قاچقان ئوخشايدۇ.

ــ ئۇ گالۋاڭ ئۆزى قېنى؟

ــ قورقۇپ كېلەلمىدى، ــ مەتسىلىم غۇدۇڭشۇپ قويدى، ــ ئۆزىمۇ خىجىل.

ــ خىجىللىقى قۇرۇپ كەتسۇن، ــ ۋارقىرىدى ھاشىم، ــ مۇشۇنداق جىددي ۋاقىتتا مۇسەللەس ئىچىپ قاراۋۇللۇق

ئورندا ئۇخلىغىنىنى كۆرمەمدىغان. ئەمسە بوغالتىر ئىشخانىسىنى كولايدىغان، ھابىلنىڭ جەستىنى ئېچىشقا بەلگىلەنگەنلەر دەرھال چىقىپ، كەتمەن، كۆرەك تەييارلايلى!

ھاشىم ئۇلارنى باشلاپ چىقىپ كېتىشى جەۋلان، كامال، زۇلاللار بىر نەچچە مىنۇتنى ئېلىپ چاۋارنىڭ ئۆيىگە ماڭماقچى بولۇپ تۇراتتى، تېلېفون قاتتىق جىرىڭلاپ سېگنال بەردى. جەۋلان تېلېفون تۇرۇپكىسىنى قولىغا تۇتۇپلا: «ئەيسايۇپكاماما؟» دەپ ۋارقىرىدى. ئۇ بۇگۈن كېچىدە يۈز بەرگەن ئىشلارنى قىسقا ھەم تېزلا دوكلات قىلغۇچە كامال بىلەن زۇلال ئۇنىڭغا قاراپ تۇرۇشتى. ئاندىن ئەيسايۇپنىڭ ئالدىراپ ئاڭلانغان ئاۋازىغا قۇلاق سالدى:

ـــ خىزمىتىڭدە بۆسۈش خاراكتېرلىك نەتىجە يۈز بېرىپتۇ. جەۋلان، بىزدە: «ئىش ئوڭىغا تارتسا، ئىشتان قوڭغا تارتىدۇ» دېگەن ماقال بار، بۇ ماقال گەرچە قوپال ئاڭلانسىمۇ، كونىلار بىكار دېمەپتىكەن. بۇگۈن كەچتىلا ناھىيىلىك ساقچى ئىدارىسىدىن تېلېفون تاپشۇرۇۋالدىم. قۇلىقىڭنى دىڭ تۇتۇپ ئاڭلا. تارتقان جاپالىرىڭنىڭ ھاردۇقى بىر يولىلا چىقىدىغان بولدى. ۋەي، نېمانچىۋالا ئالدىرايسەن، نېمە چاۋارنى كۆزەتكەن مىنۇتنىڭ ئۇخلاپ قېلىپ چاۋار قېچىپتۇما؟ بولىدۇ، ئەمسە مەن ساڭا دەپ بېرەي.

تېلېفون تۇرۇپكىسىنى قولىغا تۇتۇپ تۇرغان جەۋلاننىڭ قاپاقلىرىنىڭ تۇرۇلۇشى، كۆزلىرىنىڭ غەزەپتىن چوڭ ئېچىلىشى، ئېغىر ـ ئېغىر نەپەس ئېلىشلىرىدىن بىر چوڭ ئىشنىڭ يۈز بەرگەنلىكىگە كۆزى يەتكەن كامال بىلەن زۇلال بىر ـ بىرىگە ئەنسىزلىك ئىچىدە قاراپ قويدى. جەۋلاننىڭ تۇيۇقسىزلا ۋارقىرىشى ئۇلارنى تېخىمۇ ھەيرەتتە قالدۇردى:

ـــ ئەسلىدە ئۇ قېچىپ يۈرگەن قاتىلكەن ـ دە! بولىدۇ، مەن ھازىرلا يولداشلارغا يەتكۈزەي.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
كتاب تور بېكتى

جەۋلان تېلېفون تۇرۇپكىسىنى قويۇشى زۇلال ئۈنىڭغا پىچىرلىدى:

— جەۋلان، بىرەر ئىش يۈز بېرىپتىما؟

— يۇرۇڭلار، يولداشلار تارقاپ كەتمىگەن بولسا، شۇ يەردە ئاڭلاڭلار.

ئۇلار ئىشخانا ئالدىغا چىقىشى كەتمەن ـ كۆرەكلىرىنى تەييارلىغانلار ئۆز ۋەزىپىلىرىگە ماڭماقچى بولۇپ تۇراتتى. ئاڭغىچە ھاشىم بىلەن ئايشەم ئۇلارنىڭ ئالدىغا كېلىشتى.

— سىلەر تېخى ئاتلانماپسىلەرغۇ، — دېدى ھاشىم، — چاۋار بەك ئۇزاپ كەتمىسۇن.

— ھاشىمكا، — كامال ئۇنى خاتىرجەم قىلماقچى بولدى، — چاۋار كارۋان يولى بىلەنلا ماڭىدۇ. باشقا يوللارنى بىلمەيدۇ. ئۇ قانچە ئۇزاپ كەتسىمۇ تۇتمىز. چۆل دەشتى يىگىرمە نەچچە كۈنلۈك يول. ئىككى مىنبىك ئاتلارنى توقۇغلى كەتتى. ئەمما، جەۋلانىنىڭ تېلېفوندا ئاڭلىغان خەۋىرىگە تەقەززا بولۇۋاتىمىز.

— ۋۇي، شۇنداق ئىشمۇ بارمۇ؟ — ھاشىم جەۋلانغا قارىدى، — قېنى دەڭا، خۇش خەۋەرمۇ ياكى شۇم خەۋەرمۇ؟

— چاۋارنى تۇتقىلى ناھىيىدىن ساقچىلار چىقىپتۇ.

— ئۇ... ئۇلار... قانداق بولۇپ...

جەۋلان چاۋارنىڭ ئەسلىدە كىم ئىكەنلىكى، نېمە ئىشلارنى قىلغانلىقى، كېيىم، نەسرۇللالارنىڭ ئۇنى نېمە سەۋەبتىن ھازىرغىچە يوشۇرۇپ، ساقلاپ كەلگەنلىكىنى سۆزلەپ بېرىشى ھەممىسى ھاڭ ـ تاڭ قىلىشتى. بەزىلىرىنى نېمىلەرنىدۇر دېيىشسە، يەنە بەزىلىرى غەزەپ بىلەن تىللاشتى.

— پاھ، نېمىدېگەن چوڭقۇر يوشۇرۇنغان ئەبلەخ بۇ، — دېدى ھاشىم، — تېخى ئىسمى ئابدۇش، لەقىمى جودا ئىكەن ـ دە! كېرىمنىڭ ئۇنى ئاتۇشلۇق تۇغقىنىم دېگىنىنى قارا.

— كېرىم مۇدىر بىلەن نەسرۇللانىڭ يۇرىكىنىڭ قارىلىقىنى

كۆرمەمدىغان، ــ دېدى ئايشەم، ــ گومىنداڭ جازالاش ئەترىتىدىكى جاللات، يەر ئىسلاھاتى كادىرىنى ئۆلتۈرگەن قاتىل دۈشمەننى قانات ئاستىغا ئېلىپ، يوشۇرۇپ بېقىپ، ھۆكۈمەت بىلەن قارشىلاشقانلىقىنى كۆرمەمدىغان بۇ ئىپلاسنىڭ.

ــ كېرىم قولغا ئېلىنىپتۇ، ــ جەۋلان ئۇنلۈك ۋارقىرىدى، ــ نەسرۇللانى ئاخشام تۇتقان ئوخشايدۇ.

كۆپچىلىك خۇشاللىقىدا، «نەسرۇللانىڭ ئەرزىسى ئۆزلىرىنى تۇتۇپ بېرىپتۇ...»، «شۇنچە يىل ئاشكارىلانمىغان جىنايەتنى ئۆزلىرى ئاشكارىلاپتۇ» دېيىشىپ، بىر تۈركۈم مىنبەڭ، كادىرلار يۇلغۇنلۇققا قاراپ مېڭىشى. بۇغالتىر ئىشخانىسىنى كولاشقا ماڭغانلار كىچىك ئەگۈن ئارقىلىق يان قورۇغا كىرىپ كەتتى. ئەمما، جەۋلاندىن خاتىرجەم بولالمىغان ھاشىم چاۋارنى تۇتۇشقا مەسئۇل بولغانلارنى ئىشخانىغا باشلاپ كىردى. ئۇ چۆلگە ئاتلانغان ئوچ ئادەمنىڭ ئازلىق قىلىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ تۇراتتى. لېكىن، كامال دادىللىق بىلەن مەيدىسىگە ئۇرۇپ، جاۋاب بەردى:

ــ ئەسلىدە ماڭا بىرلا ھەمراھ بولسىمۇ يېتەتتى. چاۋارغا ئۆزۈم تېتىيالايمەن. مەسىلە، ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ يېتىشتە. چاۋارنىڭ قاشقا تورۇقى قەدىمى چوڭ، يورغىسى ئىتتىك ئات. ئادەتتىكى ئاتلار ئۇنىڭ بىلەن تەڭ ماڭالمايدۇ. لېكىن، مېنىڭ ئامالىم بار.

ــ جەۋلانىنى زادىلا ئەۋەتكۈم يوق، ــ ھاشىم ئەنسىرەپ تۇراتتى، ــ چاۋار ھېيلىگەر نەرسە، قوغلاپ تۇتۇش ئۇزۇنغا سوزۇلۇپ كەتسە، قۇم چۆللۈكىدىن 15 ~ 20 كۈندىمۇ چىقىپ كەتكىلى بولمايدۇ، خېيىمخەتەر يۈز بېرىشى مۇمكىن.

ــ ھاشىمكا، ئۆتۈنۈپ قالاي، ــ جەۋلان كۆكسىگە قولىنى قويدى، ــ مېنى تۇتۇپ قالمىسىڭىز.

ــ جەۋلاندىن خاتىرجەم بولۇڭ، ــ كامال ھاشىمغا قارىدى، ــ

ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
www.uyghurkitap.com

بىز يېمىسەك، ئىچمىسەك مەيلى، جەۋلاننى قوغدايمىز.

تەڭلىك ئىسكەنجىسىدە قالغان ھاشىم ئامالسىزلىقتىن بېشىنى لىڭشىتقان بولسىمۇ، لېكىن يۈرىكىنى بىر خىل ئەنسىزلىك قاماللىۋالغانىدى.

— ئەمىسە سۇنى كۆپرەك ئېلىڭلار. قۇم چۆللۈكىدە بىردىنبىر جان ئاتا قىلغۇچى نەرسە سۇ! توغرا، يەنە بىر گەپ، قوغلىغۇچى گۇرۇپپىنىڭ باشلىقى كامال. ئۇنىڭ بۇيرۇقى بىلەن ئىش قىلىڭلار. قۇم مۇساپىسىنى ئۇ بەش قولدەك بىلىدۇ. چۈنكى، 11 ~ 12 ياش چاغلىرىدا دادىسى بىلەن بىر نەچچە قېتىم سەپەر قىلغان.

— بۈگۈنلا يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن ئادەم كېلىدۇ، — دېدى جەۋلان، — ئۇلار ئۈچ ئائىلىنىڭ مال - مۈلكىنى تىزىمغا ئالىدۇ. لېكىن، ھاشىمكا ئىگەمبەردى مال - مۈلكىنىڭ تىزىملىكىنى بەرسىلا بولدى. ئۇنى مەجبۇرلىماڭلار، ئائىلىسىگە بېسىپمۇ كىرمەڭلار، ئۇششاق بالىلىرى بار، قورقۇپ كەتمىسۇن.

كامال بىلەن زۇلال جەۋلانغا لەپپىدە قارىدى. ئۇلارنىڭ كۆزلىرىدىن «بۇ باغرى يۇمشاقلىقمۇ ياكى كامالەت ئۈچۈنمۇ؟» دېگەن گۇمان چىقىپ تۇراتتى. شۇنداقتىمۇ ئىگەمبەردىنىڭ قىر دەريا سايلىقىغا يۆتكەلگەن ئاشلىق ھەققىدە خەۋەر بېرىشى، ھاشىمنىڭ سۇيىقەستكە ئۇچراش جەريانىنى پاش قىلىشى، نۇرغۇن خىيانەتكە بوغۇلۇپ قېلىشىدىن قورقماي كۆك خاتىرىنى پاش قىلىشلىرىنى ئويلىغاندا، جەۋلاننى ئەيىبلەشكە بولمايتتى.

ھاشىم ئاتلارغا غانجۇغىلاپ باغلانغان تۇلۇمدىكى سۇ ۋە ئوزۇقلۇق سېلىنغان خۇرجۇنلارنى بىر قۇر تەكشۈرگەندىن كېيىن جەۋلان، كامال، زۇلاللار ئاتلىرىغا مىنىشتى. ئۇلار كەنت تەشكىلى قورۇسىدىن كوچىغا ئەمدىلا چىقىشى مىنبىڭ تۇردى يۈگۈرۈپ كەلدى. ئۇ ھاشىمدىن يۈزىنى قاچۇرۇپ يەرگە قارىغىنىچە، ئوغۇلخاننىڭ دەرۋازا ئالدىدا تۆمۈر ئارىنى تۇتۇپ،

مىنبىرلارنى قورۇغا كىرگۈزمىگەنلىكىنى دەپ قويۇپلا كېينىگە قايتىپ كەتتى. جەۋلان، كامال، زۇلاللار ئېتىنى چاپتۇرۇپ چاۋارنىڭ ئۆيىگە يېتىپ كېلىشتى. ئوغۇلخان جەۋلانىنىڭ تۇرۇلگەن قاپاقلىرىغا قاراپلا جىمىپ قالدى. لېكىن، ئۇ ھويلا ئوتتۇرىسىدا لالىيىپ ئولتۇرۇپ يىغىنى باشلىدى:

ــ ئۇ كەتتى... كەلمەسكە كەتتى! ئەمدى ھەرگىز كەلمەيدۇ... ئاھ خۇدا، قانداقمۇ قىلارمەن؟ بۇ دەردلەرگە قانداقمۇ چىدارمەن؟

جەۋلان، كامال، زۇلال ئاتتىن چۈشۈپ ھويلىغا كىردى. يۈزىنى قامالالاپ، ئۆزىنى ئۆزى كاچاتلاپ يىغلاۋاتقان ئوغۇلخان ئۇنى كۆرۈپ جىملا بولدى.

ــ مەتسىلىم، ــ ۋارقىرىدى جەۋلان، ــ قاتىل جىنايەتچى ئابدۇش جودانىڭ ئائىلىسىدىكى بارلىق مال ـ مۈلۈكلەرنى ئەنگە ئېلىشنى باشلاڭلار! قارشىلىق قىلغۇچىلارنى كەنت تەشكىلىگە ئاپىرىپ سولىۋېتىڭلار.

ــ خوپ، ــ مەتسىلىم ئەتراپىدىكى مىنبىرلارغا قارىدى، ــ قېنى ئەمىسە تىزىملاشنى باشلاڭلار!

ھويلىدا ئورنىدىن قوپماي ئولتۇرغان ئوغۇلخان ھەيرانلىق ئىلكىدە كۆز قارىچۇقلىرىنى پىلدىرلىتىپ «ئابدۇش جودا»، «ئابدۇش...» دەپ پىچىرلىماقتا ئىدى. بۇ چاغدا جەۋلان، كامال، زۇلاللار ئاتلىرىغا مىنىپ چىقىپ كەتكەنىدى. ئۇلار كوچا دوقمۇشىدىن قايرىلىشى بىلەن يول چېتىدىكى سۆگەت تۈۋىدە ئالتە ئايلىق بوۋاقنى كۆتۈرگەن زۇلالنىڭ ئايالى رەيھان تۇراتتى.

ــ زۇلال، ئايالىڭىز بىلەن كۆرۈشۈۋېلىڭ، ــ جەۋلان كامالغا قارىدى، ــ سىزمۇ ئۆيدىكىلىرىڭىزنى خاتىرجەم قىلىپ قويۇپ كېلىڭ. مەن سىلەرنى ئۆستەڭ بويىدا ساقلايمەن.

زۇلال ئاتتىق چۈشۈپ خوتۇنىنىڭ قېشىغا كەلدى. ئۆزى ۋېجىك، پاكارغىنا چوكان رەيھانگۈل زۇلالنىڭ ئىككى يانچۇقىغا ئۇچتىن ئالتە تۇخۇم سېلىپ يىغلىۋەتتى. ئۇ ئېگىز ھەم

ئۇيغۇر كتاب تورىيكتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ ئېڭى تادرىسى

قامەتلىك ئېرىگە قاتىيىپ قارىدى:

ــ ۋىيەي، بېشىڭنى يەيدىغان دوزاخ شوتىسى، توغۇچ يۇتۇۋالغاندەك تىككىدە تۇرماي ئېڭىشكىنە.

ــ ھەي، رەيھان، ساراڭ بولدۇڭمۇ؟ ــ زۇلال ئۆستەڭ بويىدا ئېتىنى سۇغىرىۋاتقان جەۋلانغا قارىدى، ــ جەۋلان كۆرۈپ قالىدۇ.

ــ كۆرسە كۆرمەمدۇ، ئۇ ئەمرىگە ئالمىغان كامالەتنى قۇملارغا پۇچىلاپ يۈرسە گەپ يوق، مەن ئۆزۈمنىڭ ئېرىنى جەرەستاندا سۆيسەم بولمامدىكەن؟

ــ ئەستاغپۇرۇللا، ما خوتۇننىڭ قېلىنلىقىنى.

رەيھانگۈل قولىدىكى بالىنى دالدا قىلىپ سۆيۈۋاتقاندا، كامالمۇ ئانىسىغا ئېڭىشىپ بېرىۋاتاتتى. نېۋىخان ئوغلىنىڭ پېشانىسىگە سۆيۈپ، «ئاق يول بولسۇن، خۇدا ئۆز پاناھىدا ساقلىسۇن» دەپلا ئۆيگە كىرىپ كەتتى. باياتىن بېرى ئېرىگە تەلمۈرۈپ تۇرغان لەيلى ئاستا كېلىپ كامالنى قۇچاقلىدى. ئۇنىڭ قورسىقى خېلىلا يوغىناپ قالغان بولۇپ، ئۆزىمۇ ھاسىراپ تۇراتتى. ئۇ ئاتنى دالدا قىلىپ تۇرغىنىدا، پۇتىنىڭ سونجىقى ئېگىز كۆتۈرۈلدى...

كامال ئېتىنى مىنىپ ئىشىك ئالدىغا چىققاندا، ئاتتىن ئېڭىشىپ تۇرۇپ، لەيلىنىڭ لەۋلىرىگە لەۋلىرىنى قوندۇردى ھەم «ئېغىر ئىشلارنى قىلماڭ، ئۆزىڭىزنى ئاسراڭ» دەپ پىچىرلىدى. كامال ئېتىنى چاپتۇرۇپ ئۆستەڭ بويىغا كەلگەندە، جەۋلان بىلەن زۇلال ئۇنىڭغا ساقلاپ تۇراتتى. ئىككىسىگە زوقى كەلگەن جەۋلان ئۇلارغا چاقچاق قىلدى:

ــ خوتۇنى بارلار كەمپۈت شورايدۇ، بىزدەك بويتاقلار قۇملۇققا توپا شورايمىز... نېمىدېگەن تەڭسىز جاھان بۇ!

ئۈچىلىسى قاقاقلاپ كۈلگىنىچە ئاتلىرىغا قامچا سالدى.

كۈنچىقىش تەرەپ ئوتقاشتەك قىزىرىپ، قۇياش چىقىش

ئالدىدا تۇراتتى. ئۇلار ئەمدىلا كەنتتىن چىقىپ چەكسىز قوملۇققا قەدەم قويۇشى، زۇلال جەۋلانىنى قامچىسى بىلەن نوقۇپ، ئېگىز بىر توپ يۇلغۇننى ئىما قىلدى:

— ئەمدى كەمپۇت شوراش نۆۋىتى سىزگە كەلدى...

جەۋلان قايرىلىپ قاراپلا، يۇلغۇن ئارقىسىدا قاراپ تۇرغان كامالەتنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ ئىككى ئاغىنىسىنىڭ ئالدىدا قانداق قىلارنى بىلمەي، ئىككى ئويلۇق بولۇپ تۇرۇشى كامال ئۇنىڭغا مەدەت بەردى:

— جەۋلان، بېرىپ كۆرۈشۈڭ، قىز بالا دېگەننىڭ كۆڭلى نازۇك بولىدۇ، ئازار يەپ قالمىسۇن.

— بىز ئاستا ماڭغاچ تۇرىمىز، — دېدى زۇلال چاقچاق قىلىپ، — لېكىن كەمپۇتنىڭ شىرنىسىغا چاپلىشىپ قالماڭ.

ئۇچىلىسى تەڭلا كۈلۈشتى. جەۋلان ئېتىنىڭ تىزگىنىنى سىيرىپ، قىزنىڭ قېشىغا كېلىپ ئاتتىن چۈشتى. كامالەت قولىدىكى كىچىككىنە تۇگۇچ بىلەن يوغان ئۇچ تال ئانارنى ئاتتىكى خورجۇنغا سېلىپ قويدى.

— ئانارنى ئۇسسىغاندا يەڭ، ياغلىقتىكى قاتلىمىنى قورسىقىڭىز ئاچقاندا...

— بولىدۇ، خوتۇن!

— قېلىن، — قىز قىزاردى، — ئادەمنى ئىزا تارتقۇزۇپ...

— كامال، زۇلاللارنىڭ خوتۇنلىرى ئەرلىرىنى سۆيۈپ ئۇزىتىپ قويدى، سىزمۇ مېنى، — جەۋلان كامالەتنىڭ دۇمسايغان چىرايىغا قاردى، — نېمە، خاپا بولدىڭىزما؟

— خاپا بولمىدىم، خۇش بولدۇم، — كامالەتنىڭ چىرايلىق كۆزلىرىدىن ئىككى تامچە ياش دومىلاپ چۈشتى، — لېكىن سىز...

— «چىن كۆڭلىڭىزدىن دېمىدىڭىز» دېمەكچىمۇ؟

— بىلمىدىكەنسىزغۇ؟

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

ـــ كامالەت، مەن سىزگە نېمە دېسەم بولار؟

ـــ بولدى، ھېچنېمە دېمەڭ، تۆت كۈننىڭ ئالدىدىكى سىرداشقىنىمىز ئېسىمدىن كۆتۈرۈلگىنى يوق!

ـــ چارقۇمنىڭ ئاپئاق ئايدىڭ كېچىسى «سۇباتلىق يىگىت»، «رەمچى خوتۇن» ھەققىدە ئېيتقانلىرىڭىز مېنىڭمۇ ئېسىمدە!

ـــ بولدى، جەۋلان، ئۇ كۈنكى ئىشلار تەممەت ئېسىمدە يوق، سىز نېمە دېدىڭىز، مەن نېمە دېدىم، بىلمەيمەن، ـــ كامالەت ياشلىق كۆزلىرى بىلەن كۈلدى، ـــ «سىزدەك مۇلايىم، ساددا سەھرا قىزىنى ئالداپ قويۇپ، بىر ئۆمۈر ۋىجدان ئازابىدا ياشىغۇم يوق!» دېگەن سۆزىڭىزلا يادىمدا قاپتۇ...

ـــ خوش ئەمىسە، ـــ جەۋلان يىراقتا كېتىۋاتقان ئىككى ئاتلىققا قارىدى، ـــ ئامان بولۇڭ.

ـــ توختاڭ، ـــ كامالەت جەۋلاننىڭ بوينىغا گىرە سالدى، ـــ ئىككىمىزنىڭ ئىزىغا چۈشىدىغان ئۈچ ئوتقۇيرۇقى پوتلىسىنى تارتالماي قالدى... ئەمدى ئارقىمىزدىن ھېچكىم ناغرا چالمايدۇ.

كامالەتنىڭ گېپى تۈگە ـ تۈگىمەيلا جەۋلان ئۇنىڭ بوينىدىن قايرىپ قاتتىق سۆيدى ھەم ئۇلار لەۋلىرىنى خېلى ئۇزاققىچە ئاجرىتالمىدى. لېكىن، زۇلالنىڭ «كەمپۈت شىرنىسىغا چاپلىشىپ قالماڭ» دېگەن گېپى ئېسىگە كېلىشى بىلەن جەۋلان تېخىمۇ بەكرەك چاپلىشىپ قالدى...

ئوتتۇز ئىككىنچى باب

تەكلماكان ئوغلى

قۇنىخان ئانىنىڭ يىغا ئاۋازى يۇلغۇنلۇق چاتقالىلىقىنى زىلزىلىگە سالدى. قۇمغىلا ياتقۇزۇپ قويۇلغان ھابىلنىڭ جەستى ئۈستىگە ئاق ماتادىن يوپۇق يېپىلغان بولۇپ، ئېغىز - بۇرۇنلىرىنى لاتا بىلەن يۆگۈلگەن ھاشىم، يار بەختى، مەتسىلىم، ئىمىن، ئايشەملەر غەزەپ ھەم ئېچىنىش ئىچىدە قاراپ تۇراتتى. قۇنىخان ئانا بەتبۇي پۇراپ تۇرغان جەسەتنى قۇچاقلاپ زار - زار يىغلايتتى. مىنبىكلار ئۇنى بىرقانچە قېتىم يۆلەپ تۇرغۇزغان بولسىمۇ، ئۇ يەنىلا بولجۇنۇپ، ۋارقىراپ - چىرقىرىغىنىچە جەسەتكە ئۆزىنى تاشلايتتى. ھاشىم ئۇنىڭغا تەسەللى بەرگەندىن كېيىنلا قۇنىخانىنى ياربەختى بىلەن بىر مىنبىكە تەستە ئېلىپ ماڭدى. ئۇلار ھابىل كۆمۈلگەن قۇم بارخانىنى ئايلىنىپ كېتىۋېتىپ، ئون نەچچە قەدەم ئارىلىقتىكى ئات تېزەكلىرىنى كۆرۈپ قالغان يار بەختى بىردىنلا توختىدى. ئۇ مىنبىكغا قۇنىخانىنى ئېلىپ مېڭىشنى ئىشارەت قىلغاندىن كېيىن ئۇ يەر - بۇ يەرگە تۆكۈلگەن تېزەك ھەم ئات تۇياقلىرى ئىزى چۈشكەن يەرگە كەلدى. تېزەك ھەم ئىزلارنىڭ چۈشكىنىگە ئانچە ئۇزۇن بولمىغاندەك قىلاتتى. ئۇ ھاشىم، مەتسىلىم، ئايشەم، ئىمىنلارغا «كېلىڭلار» دېگەندەك قولىنى پۇلاڭلاتقانىدى، ئۇلار كەتمەن - كۆرەكلىرىنى كۆتۈرۈپ يېتىپ كېلىشتى. ھاشىم يەردىكى ئادەم ۋە ئات تۇياقلىرىدىن تىلغانغان ئىز ھەم

تېزەكلەرگە بىر ھازا سىنچىلاپ قارىغاندىن كېيىن زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ بىر تال تېزەككە ياغاچ سانجىپ باقتى. ئاندىن ئۇ جىددىيلەشكەن ھالدا:

ــ بۇ تېزەك ھەم ئىزلارنىڭ چۈشكىنىگە ئانچە كۆپ بولماپتۇ. بۇ يەرگە 3 ~ 4 سائەت ئالدىدا ئادەم كەلگەن، ــ دەپ قويدى.

ــ قاراڭلار، ــ دېدى ئايشەم قۇم بارخان باغرىنى كۆرسىتىپ، ــ بۇ يەردە كۆرەك ئىزى تۇرىدۇ.

ــ راست، كۆرەك ئىزىكەن، ــ ھاشىم قۇم بارخانىنى ئايلىنىپ كۆزەتتى، ــ بىر كىم بارخان ئۈستىگە قۇم دۆۋىلەپتۇ.

ئۇلار قۇم بارخان ئۈستىدىكى قۇرۇق يۇلغۇن شېخىغا تىكىلىپ تۇرۇشى، كەنت تەشكىلىدىن كەلگەن تۆت مىنبىك ھاببلىنىڭ جەستىنى تاختىپۇشقا سېلىپ، ئۈستىنى كىگىز بىلەن يۆگەپ ئېلىپ كېتىشتى. ئۇلارنى يولغا سېلىپ قويغان ھاشىم قايتىپ كېلىپ قۇم بارخان ئۈستىگە يامىشىپ چىقىپ كولاشقا باشلىدى. ئاڭغىچە باشقىلارمۇ كۆرەك، كەتمەنلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ بارخان ئۈستىگە چىقىشتى. ئۇلار بىردەمدىلا قۇملارنى پەسكە ئېتىپ چۈشۈرۈشى ئارا ساندۇقنىڭ يۈزى ئېچىلدى. مەتسىلىم بىلەن ياربەختى ساندۇقنى كۆتۈرۈپ ئېلىشى ئۇنىڭ ئاستىدىكى باغلام ـ باغلام گىلەم، بىر نەچچە تاغار قىممەت باھالىق ئۆچكە تېۋىتى، ئۇچ دانە چوڭ ساندۇق قاتارلىق نەرسىلەر كۆرۈندى. خۇددى بارخاندەك دۆۋىلىنىپ تۇرغان دۇنيا دەپىنىگە قارىشىپ تۇرغان ھاشىم، ياربەختى، مەتسىلىم، ئايشەم، ئىمىنلار خۇشاللىقىدا ئۆزلىرىنىڭ پەرەز ھەم ئويلىغانلىرىنى دېيىشمەكتە ئىدى.

ــ ئات تېزىكى، تۇياق، ئادەم ھەم كۆرەك ئىزلىرىغا قارىغاندا، ــ دېدى يار بەختى، ــ چاۋار كېچىدىن بىر نەرسە

كۆمگىلى كەلدىمكىن دەيمەن.

ــ ئۇ قاچىدىغان چاغدا، ــ ئايشەم دەرھالا ئېتىراز بىلدۈردى، ــ بىر نەرسە قويۇپ مېڭىشى مۇمكىن ئەمەس. چاۋار ساندۇقتىن مۇھىم بىر نەرسىنى ئېلىپ، ئالدىراپ ـ تېنەپ قاچقان. شۇڭا، يەرگە چۈشكەن ئىزلار بىلەنمۇ كارى بولمىغان.

ــ بەلكىم، پۇل بىلەن ئالتۇن بولۇشى مۇمكىن، ــ هاشىمنىڭ چىرايىدا بىر خىل ئەنسىزلىك ئالامىتى چىقىپ تۇراتتى، ــ چاۋار نۇرغۇن دۇنيا بىلەن قاچتى. ئۇ جان ـ جەهلى بىلەن قارشىلىق قىلىدۇ. مەن جەۋلاندىن ئەنسىرەپ قالدىم. جەۋلان جىسمانىي ئېغىرچىلىقلاردا پىشمىغان... ئۇنى ئەۋەتمىسەممۇ بوپتىكەن.

ــ خاتىرجەم بولۇڭ هاشىمكا، جەۋلانمۇ قۇمتامنىڭ قۇملۇقلىرىدا يۈمىلىنىپ يۈرۈپ پىشىپ كەتتى دەڭا...

ياربەختىنىڭ چاقچىقى كۈلكە كۆتۈرۈۋەتتى.

ــ كامالنىڭ تويى بولغان كۈنى چارقۇمنىڭ ئېدىرلىقلىرىدا راسا پىشتىغۇ دەيمەن...

مەتسىلىمنىڭ بۇ يالىڭاچ هەزىلى كۈلكىنى تېخىمۇ ئەۋجىگە كۆتۈردى.

ــ مەست بولۇپ قالغاندا يۈمىلانسا، ــ ياربەختى كۆزلىرىنى ئوينىتاتتى، ــ تېخىمۇ پەيزى بولىدىغانلىقىنى بىلىدۇ ـ دە!

قاقاقلاپ كۆتۈرۈلگەن كۈلكە ئايشەمنىڭ بىر ئېغىز گېپىنى بىلەن بىردىنلا جىمقتى.

ــ تولا تېتىقسىزلاشماڭلار، يوق ئادەمنىڭ غەيۋىتىنى قىلىپ، قاملاشمىغانلار.

ــ سىلەر هەر نېمە دەيسىلەر، ــ دېدى هاشىم تەمكىن تەلەپپۇزدا، ــ مېنىڭ جەۋلان بىلەن كامالەتنىڭ ئىشىدىن خەۋىرىم بار. ئىككىسى بىر ـ بىرىنى ياخشى كۆرۈشىدۇ. لېكىن، جەۋلان ئۇستىدە سىياسىي ۋەزىپە بولغاچقا، ئۆزىنى

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى
www.uyghurtap.com

قاتتىق تۇتۇۋېلىپ، كامالەتنىڭ رايىنى ياندۇرۇپلا كەلدى.

ــ لېكىن، چاندۇرۇپ قويغان يەرلىرىمۇ بار، ــ دېدى ياربەختى.

ــ ياش ئەمەسمۇ، بەزىدە ھېسسىياتنىڭ ھۇجۇمىغا بەرداشلىق بېرەلمىگەن بولۇشى مۇمكىن.

ــ جەۋلاننىڭ، ــ ئايشەم كۆڭلىدىكىنى دەۋەتتى، ــ كامالەتنى ئۈرۈمچىدە ئوقۇتىمەن، دېگىنىدىنلا ھەممە ئىش ئايدىڭ تۇرمامدۇ.

ــ بوپتۇ، ــ ياربەختى كۈلۈپ قويدى، ــ جەۋلاننىڭ تارتقان جاپاسى ئۈچۈن قۇمتامنىڭ بىر تال گۈلىنى بەرسەك ئەرزىيدۇ. كامالەتكە «قۇملۇق گۈلى» دەپ ئىسىم قويغانمۇ جەۋلان ئۆزىغۇ.

ــ جەۋلان قۇمتامغا كەلگەندىلا كامالەتكە تامغا بېسىپ قويۇپتىكەن ـ دە...

مەتسېلىمنىڭ چاقچىقى كۈلكە كۆتۈرۈۋەتتى.

كامالەت ئۈستىدە غايىۋانە چاقچاق بولۇنۇۋاتقاندا، بوغالتىر ئىشخانىسى ئەرەختەن ـ پەرەختەن بولۇپ كەتكەنىدى. كېلەڭسىز ئىشكاپ ۋە ئۈستەللەر بىر تەرەپكە دۆۋىلىنىپ ئىشخانا تېگى پۈتۈنلەي قېزىۋېتىلگەن ئىدى. كامالەت، كېرىموللا، مەتنىيازلار كۆك تاشلىق خاتىرىنى قولدىن قولغا ئۆتكۈزۈپ كۆرۈۋاتاتتى. ئۇلار خاتىرىنىڭ ھەر بىر بېتىنى ئۆرۈگەندە خۇشاللىقتىن، يېزىلغان سان ـ سىپىر، سەھىپىلەرگە كۆز تاشلايتتى. ھەيران بولغىنىدىن كۆزلىرى چەكچىيىپ ۋارقىرىشىپ كېتەتتى.

ــ مەتسىدىق ھەممە خىيانەتنىڭ ئۆزىگە ئارتىلىپ قېلىشىدىن قورقۇپ، ــ دېدى كېرىموللا خاتىرىنى قولىغا ئېلىپ، ــ ھېچنېمىنى قالدۇرماي يېزىپ مېڭىپتىكەن ـ دە.

ــ چاۋار بىلەن مەتسىدىقنىڭ، ــ مەتنىيازمۇ خاتىرىگە بويۇنداپ قارىدى، ــ خېلىلا كۆپتەك قىلامدۇ، نېمە؟

ــ ئىگەمبەردىنىڭمۇ ئاز ئەمەسكەن، ــ دەپ قويدى كامالەت، ــ

ئۇمۇ گىلەم كارخانىسىدىن گىلەم، يۇڭ يىپ ھەم ئۆچكە تۈتىلىرىنى ھۆججەتسىز ئاپتۇ، قاراڭلار.

ــ بىزنىڭمۇ ئىپرىشمەكچى بولغىنىمىز، ــ دېدى مەتنىياز، ــ مۇشۇنداق ھۆججەتسىز، ئىسپاتسىز، ئۆزئارا بۆلۈشكەن نەرسىلەر ئەمەسمىدى؟ توۋا، ئىگەمبەردى كەنت باشلىقى تۇرۇپ، باشقىلارغا يول ئېچىپ بەرگىنىنى قارا.

كامالەت، كېرىمۇللا، مەتنىيازلار ئىگەمبەردىنىڭ خىيانەتلىرىنى ئېچىنغان ھالدا تىلغا ئېلىۋاتقاندا، ئىگەمبەردى بىلەن خوتۇنى نىساخان ئەتىگەنلىك چاي ئىچىۋاتاتتى. ئۇ بەكمۇ خاموش ھەم ئەنسىزلىك ئىچىدە قالغاندەك قىلاتتى.

ــ خوتۇن، ــ دېدى ئىگەمبەردى بېشىنى ساڭگىلاتقىنىچە، ــ كېيىم ـ كېچەكلىرىمنى ياماپ، يۇيۇپ تەييارلاپ قوي، تۈيۇقسىز مېنى ئېلىپ ماڭسا.

ــ تولا شۇم ئېغىزلىق قىلمىسىلا، ــ نىساخاننىڭ چىرايى ئاقىرىپ كەتتى، ــ ھاشىمنى قەستلەش، كۆك خاتىرە، قىر دەريا سايلىقىغا ئاشلىق يۆتكەشتەك ھەر يوغان ئىشلارنى ياش قىلدىلا، بۇلارنىڭ سەخىي ـ ساخاۋىتى بولا؟

ــ كۆك تاشلىق خاتىرىنى ئۆزۈم ياش قىلدىم، لېكىن ئۇنىڭغا پۈتۈلگەن خىيانەت مېنى ئۇدۇل گۇندىخانىغا ئاپىرىدۇ، ــ ئىگەمبەردى چېكىسىنى قامالاپ يىغلىۋەتتى.

ــ بولدى، يىغلىمىسىلا، جەۋلان كادىر «مەن سىلىگە ئىگە بولىمەن» دېدىغۇ.

ــ جەۋلانىنىڭ كۆڭلى ياخشى، بىراق خاتالىقىمىنىڭ ئېغىرلىقى ئۆزۈمگە ئايان! ــ ئىگەمبەردى بېشىنى توختىماي چايقىدى، ــ مېنى ئازدۇرغان چاۋار! بۇ مۇناپىقنىڭ بىر چىشلەم گۆشىنى يۇلۇۋالسامۇ دەردىم چىقمايدۇ.

ئىگەمبەردى چاۋارنى نەپرەت، پۇشايمان، ئۆكۈنۈش ئىچىدە تىللاۋاتقاندا، قوغلاپ تۇتۇش گۇرۇپپىسىدىكى كامال، جەۋلان،

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كىتاب تور بىكىتى
ئىنتورنىتىن ئىزلىنىدىغان ئىچى ئادرىسى

زۇلاللار ئاتلىرىنى قاترىتىپ مىڭلىغان قۇم بارخانلىرى ئارىسىدىكى قۇملۇق، يۇلغۇنلۇق، شىۋاقلىق جىلغىلاردا كېتىۋاتاتتى. ئەڭ ئېگىز بارخانلار چوققىلىرىغا سانجىلغان خادىلار، خادىلاردا لەپەڭلەپ تۇرغان لاتىلار، قوتاز قۇيرۇقى، ئىچىگە سامان تىقىلغان ئۆچكە تۇلۇملىرى ئاندا ـ ساندا ئۇچراپ تۇراتتى. كامال ئېتىنىڭ تىزگىنىنى قويۇۋېتىپ، ھەمراھلىرىغا ئۆزىنىڭ پەرەزلىرىنى دېگەچ كېتىۋاتاتتى. چاۋار ئۇلاردىن خېلىلا ئۇزاپ كەتكەن بولۇپ، ئۇنى تۇتۇش ئاسانغا چۈشمەيدىغانلىقى ئېنىق ئىدى. ئىمىن بىلەن ئىگەمبەردى ئىشخانىغا قېچىپ كەلگەندىن ھازىرغىچە سەككىز سائەتتەك ئۆتتى. چاۋار سەپەر تەييارلىقىنى قىلىشقا بىرەر سائەتتەك كەتكەن تەقدىردىمۇ ئۇنىڭ يولغا چىققىنىغا يەتتە سائەت بولۇپ قالغانىدى. يورغىسى ئىتتىك، قەدىمى چوڭ قاشقا تورۇق سائىتىگە ئون كىلومېتىر مۇساپىنى باسقىنىدا چاۋار قوغلاپ تۇتۇش گۇرۇپپىسىدىكىلەردىن 60، 70 كىلومېتىر يىراقلىقتا كېتىۋاتاتتى. شۇڭا، ئىز قوغلاپ ماڭغاندا ئۇنى تۇتۇش تەسكە چۈشەتتى. كامالنىڭ گېپىدىن ئەنسىرەپ قالغان جەۋلان ئېتىنى يانداپ ئۇنىڭغا يېقىن ئېلىپ كەلدى:

ـــ ئۇنىڭغا سىزنىڭ قانداق ئامالىڭىز بار؟ ـــ سورىدى جەۋلان، ـــ قېنى دەپ بېقىڭ.

ـــ بىز يولدىن قېيىپ، ئۇتتۇر پاشىلىققا قاراپ ماڭايلى، ـــ كامال ئېتىنىڭ تىزگىنىنى سىيرىپ توختاتتى، ـــ پاشىلىقتىن ئۆتسەك، «قۇمسىرات» دەيدىغان ئاسمان ـ پەلەك ئېگىز تاغ بار، ئەمما...

ـــ ھە، ئەمما دەيسەنغۇ، ئۇ يەردىن ئۆتمەك تەس ئوخشىمامدۇ؟ ـــ دېدى زۇلال ئۇنىڭغا تىكىلىپ، ـــ قېنى دېگىن، ئاڭلاپ باقايلى.

ـــ شۇنداق! ـــ كامال ئېغىر تىندى، ـــ قۇمسىرات تېغىنىڭ «ئانامتاش» دېگەن داۋىنىدىن يېرىم كۈندىن ئارتۇقراق ئاتلارنى

يېتىلەپ ماڭىمىز.

ـــ چاۋارنى تۇتقىلى بولسىلا چىدايمىز، ـــ دېدى جەۋلان ئېتىنى قايرىپ.

ـــ داۋاندىن چۈشسەكلا بىر يېرىم كۈنلۈك يولنى قىسقارتىمىز، ـــ كامال يىراقلارغا نەزەر تاشلىدى، ـــ سىلەر؟!

ـــ بىزدىن خاتىرجەم بولۇڭ، ـــ جەۋلان ئىشەنچ بىلەن جاۋاب بەردى، ـــ چاۋارنىڭ ئالدىنى توسقىلى بولسىلا، ھەرقانچە جاپا بولسىمۇ يېڭىمىز.

ـــ بىراق، داۋانغا يامىشىش ئاسان ئەمەس، ئادەمنىڭ ئىككى يوتىسى ئۇزۇلۈپ كەتكەندەك قاتتىق ئاغرىيدۇ.

ـــ بولالماي قالساق ئۆمىلەيمىز، ـــ دېدى زۇلال چاقچاق ئارىلاشتۇرۇپ.

ـــ كارۋانلار كۆرسە، ئۇچ ئاتنىڭ ئۇچ تايچىقى بار ئىكەن، دەيدىغان بولدى ـ دە.

جەۋلاننىڭ چاقچىقى ھەممىنى كۈلدۈرۈۋەتتى.

قۇياش قىزىرىپ ئولتۇرماقتا. قۇمسىرات تېغىنىڭ ئاسمىنى قان قۇيغاندەك قىزارغان ئىدى. كامال، جەۋلان، زۇلال داۋاندا ئاتلىرىنىڭ چۈلۈۋۈرنى بېلىگە باغلاپ، ھاسىرىشىپ كېتىۋاتاتتى. ئوتتۇرىدا ماڭغان جەۋلان چاپان ـ كۆڭلەكلىرىنىڭ تۈگمىلىرىنى يېشىۋەتكەن بولۇپ، يۈز ـ بويۇنلىرىدىن ئاققان تەردىن ھور كۆتۈرۈلۈۋاتاتتى. چاپىنىنى ئېگەر ئۈستىگە ئارتىپ قويغان زۇلال كۆڭلىكىنى بېلىگە باغلاپ، ئاسما مايكىسى بىلەنلا بەزىدە ئۆمىلەپ، بەزىدە ئېڭىشىپ ماڭاتتى. ئۇ پات ـ پاتلا يوتىسىنى ئۇۋۇلايتتى ياكى پاقىلداتتىپ ئۇراتتى. كامال گەرچە تەرلەپ كەتكەن بولسىمۇ، چاپىنىنىڭ تۈگمىلىرىنى ھىم ئېتىپ، پوتىسىنى چىڭ باغلىۋالغانىدى. ئۇ ئېتىنى توختىتىپ، ھەمراھلىرىغا قارىدى.

ـــ ئاغىنىلەر، داۋان بەك تىك ھەم ئۇزۇن بولغاچقا، تەرلەپ

كېتىشمىز بەك كۆچىگەنلىكتىن، ماغدۇرنىڭ خورىغانلىقىدىن بولۇۋاتىدۇ، تەرلىسەكمۇ كىيىملەرنى سالمايلى، ــ دېدى كامال كۆيۈنگەن ھالدا، ــ ھازىر 11 ـ ئاينىڭ ئاخىرلىرى، ئەگەر بۇ چۆلدە كېسەل بولۇپ قالساق، ئەڭ خەتەرلىكى شۇ.

كامالنىڭ سۆزلىرىدىن خىجىل بولغان جەۋلان بىلەن زۇلال دەرھال چاپانلىرىنى كىيىپ تۈگمىلىرىنى ئېتىشتى.

قۇياش قۇمسىرات تېغىنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپ كېتىش بىلەن ئۇتقاشتەك قىزارغان ئاسمان قەردە «ئانامتاش» داۋىنى بىنەپشەرەڭ نۇر ئىلكىدە غۇۋا كۆرۈندى. يانباغرىدىكى تىك داۋان يولىدا كېتىۋاتقان ئۇچ ھارغىن ياش يىراقتىن خۇددى قانغا چىلىشىپ قالغان ھاشاراتلاردەك مىدىرلايتتى. باشلىرى ساڭگىلىغان ئاتلارمۇ گويا قوڭغۇزلاردەك قاريىپ كۆرۈنەتتى. ئۇلار تولىمۇ ئاستا ئۆرلەپ ئانامتاش داۋىنىغا يېقىنلاشماقتا ئىدى.

ئانامتاش داۋىنىنىڭ ئەڭ ئۈستى پەللىسى تولىمۇ تار بولۇپ، ئىككى تەرىپىدىكى قۇم چېقىلى خۇددى پۈتلىرىنى ئالدىغا سوزۇپ ياتقان ئىككى شىر بىر ـ بىرىگە خىرىس قىلىۋاتقاندەك قارىشىپ تۇراتتى. قۇم چېقىل دالدىسىدىلا ئەدىياللىرىنى يېيىپ ياتقان جەۋلان بىلەن زۇلال قۇمتاغنىڭ كېچىلىك سوغۇقىنى تۇيماي قاتتىق ئۇخلاۋاتاتتى. كۈللى كائىنات ساناقسىز يۇلتۇزلار بىلەن تولغان بولۇپ، جەھەننەم چوڭقۇرلۇقتىكى قۇم بارخانلىرى ئارقىسىدىن كۆتۈرۈلگەن ئاي پايانسىز قۇملۇقنى سرلىق كۆكۈچ نۇرىدا يورۇتۇپ تولىمۇ سۇرلۇك مەنزىرىنى ھاسىل قىلغانىدى. كامال ئۇچ ئاتنىڭ بېشىدىكى توۋرىنى سۇغۇرۇۋېلىپ، ئىچىگە قاردى ـ دە، ئاتلارنىڭ بويۇنلىرىغا شاپىلاقلاپ ئەركىلەتتى.

ــ ھە، يەنە كۆزۈمنىڭ ئىچىگە قارايسىلەرغۇ، ئەمدى شۇكۇر قىلىڭلار، قوناق بىلەن ئارپىنى تېجىمسەك كېيىن روزى تۈتۈپ

قالارسىلەر ئاغىنىلەر! ئەمدى كالپۇكلىرىڭلارنى نەمدىگۈدەك سۇ بېرىمەن.

كامال قەلەي قاچىغا يېرىمراق سۇ قۇيۇپ، ئاتلارنىڭ بىرىنىڭ تۇمشۇقىغا تەڭلىدى. قۇملۇقتا تۇغۇلۇپ چوڭ بولغان ئاتمۇ سۇنىڭ قەدرىگە يەتكەندەك، قەلەي قاچا ئىچىنى يالاپ پاك ـ پاكىز ئىچىۋەتتى. كامال ئاتلارنىڭ قورسقىنى تويغۇزۇپ، ئازغىنا ئۇسسۇزلۇق بېرىپ بولغاندىن كېيىن ھەمراھلىرىنى ئويغاتماقچى بولدى. لېكىن، كېچىنىڭ سوغۇق شامىلىنى سەزمەي، ئۆزىنى ئوڭدىسىغا تاشلاپ ئۇخلاۋاتقان زۇلالغا، قۇم دۆۋىسىگە يۆلىنىپ بىر خىلدا پۇشۇلداۋاتقان جەۋلانغا قاراپ، ئۇلارنى ئويغىتىشقا پېتىنالمىدى.

ـــ ئاپلا، ماڭساق بولاتتى، ـــ ئاستا پىچىرلىدى كامال، ـــ چاۋارنىڭ قاشقا تورۇقى ئۇچقۇر شامال.

كامال قۇمدىلا تىزلىرىنى قۇچاقلاپ ئولتۇرۇپ، ئۆزلىرى بېسىپ كەلگەن يىراق مەنزىلگە قارىدى. پاشىلىق خۇددى يەرگە قونغان بىر پارچە قارا تۇماندەك سۇس قارىيىپ تۇراتتى. گەرچە چەكسىز پىچانلىق، يالغۇز توغراق، غىربىيانە ئۆڭ، يۇلغۇنلۇقلارنى قاراڭغۇلۇق يۇتۇپ كەتكەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ كۆز چاناقلىرىدا يىراقتىن يۇگۇرۇپ كېلىۋاتقان بىر سېيما كۆرۈنگەندەك بولدى. ئۇ «كامال!...» دەپ ۋارقىرىغىنىچە قۇشتەك ئۇچۇپ كېلىۋاتاتتى. كامالمۇ «لەيلى!...» دېگىنىچە قولىدىكى چالغىنى تاشلىۋېتىپ يۈگۈردى! پاھ، بىپايان قۇم دەشتى، سەھرايى چۆللۈكتىكى ئىشقى ـ سەۋدا ئاتەشلىرىگە ئاپىرىن ئېيتقان تەبىئەت چىداپ تۇرالمىدى! قۇمسىرات تاغ ئارقىسىدىن چىقىلغان چاقماق يالت ـ يۇلت قىلىپ بىر ـ بىرىگە قوشۇلۇپ كەتكەن ئىككى تەننى دەممۇدەم يورۇتۇپ تۇردى! شۇنداق، شۇ ئايدىڭ كېچە ئورۇلغان پىچانلار ئۇستىدە ئولتۇرۇپ، كامالنىڭ باغرىغا سىڭىپ كەتكەن لەيلى ئۇيالغىنىچە

يۈزلىرىنى قاچۇرۇپ: «بويۇمدا قاپتۇ...» دېگەندى. كامال خۇشاللىقىدا ئۇنى دەست كۆتۈرۈپ، شۇنداق پىرقىراتتىكى، لەيلى چىرقىراپ كەتتى! ئەنە، قازناق ئۆيى ئىچىدە كۆزلىرى لىقمۇلىق سۈزۈك ياشلارغا تولغان لەيلى كامالنى قۇچاقلىغىنىچە: «مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن!» دەۋاتىدۇ... توغرا، توي كېچىسى ئۇلار تۇن يېرىمىدىن ئۆتكەندە ھۇجرا ئۆيىدىن چىقىپ هويلا ئالدىدىكى ئېرىق بويىغا كەلدى. ئېرىقتىكى شىلدىرلاپ ئېقىۋاتقان سۇ ئۇلارنى كۆرۈپ، نېمىلەرنىدۇر دېيىشىپ ژىلىقلاپ كۈلۈشتى. ئاندىن كىچىك نور ئىچىدە بوغۇق گۈڭراپ ئازمىغا ئىتتىكلا چۈشۈپ كېتىشتى. ئاسماندىكى تولۇن ئاي يۈزلىرىنى يۈزلىرىگە يېقىپ، قۇچاقلىشىپ تۇرغان بىر جۈپ سېيماغا قارىغانسېرى زوقى كەلگەنمۇ، نېمە، ئۇلارنى ئالتۇن نۇرلىرىغا پۈركەپ «توي چاچقۇسى» ئاتا قىلدى...

... تاتلىق ئەسلىمىلەردىن لەيلىنى سېغىنغان كامال تىك كۆتۈرۈلگەن ئايىغا قاراپ، ئەندىكىپ ئورنىدىن تۇردى. ئۇ ھېچنېمىنى تۈيماي ئۇخلاۋاتقان ھەمراھلىرىنىڭ قېشىغا كېلىپ ئۇلارنى ئويغىتىشقا كۆڭلى يەنىلا قىيمىدى. بولۇپمۇ لايدەك ئېزىلىپ ياتقان جەۋلانىنى كۆرۈپ ئارقىسىغا ياندى. كامال ئۇچىنچى قېتىم كېلىپ زۇلالنى تۇرتۈپ ئويغاتقاندا، تاڭ يورۇشقا باشلىغانىدى. كامالنىڭ ئولتۇرۇشقان ھەم قىزىرىپ قالغان كۆزلىرىنى كۆرگەن جەۋلان بىلەن زۇلال ئۇنىڭ ئۆزلىرىنى ئويغىتىشقا پېتىنالماي كېچىچە ئۇخلىمىغانلىقىنى بىلىپ خىجىل بولغىنىدىن بىر ـ بىرىگە قاراپ قويۇشتى.

ئۇلار ئاتلىرىنى مىنىپ ئانامتاش داۋىنىدىن چۈشكۈچە قۇياش قۇم دەشتىدىن كۆتۈرۈلۈپ چىقتى. كېچىچە ئارام ئېلىپ، قۇمغا ئېغىناپ، بوغۇز ۋە سۇ بىلەن ئانچە ـ مۇنچە ناشتا قىلغان ئاتلارمۇ تاپۇر ـ تۇپۇر چېپىشىپ، كارۋان يولىغا چۈشكەندە، كۈن نەيزە بويى كۆتۈرۈلگەنىدى. سەپەرگە چىققاندىن بېرى يولغا زەن

سېلىپ كېلىۋاتقان كامال قۇمدىكى تىلغانغان تۇياق ئىزلىرى بىلەن تېزەكلەرنى كۆرۈپ ئاتتىن چۈشتى. ئۇ يەرگە تىزلانغىنىچە ئات تېزىكىگە تەمەچ سانجىپ بېقىپ، چۆچۈگەندەك بولۇپ ھەمراھلىرىغا قارىدى. ئاڭغىچە جەۋلان بىلەن زۇلال يۈگۈرۈپ كېلىشتى.

ــ ئاپلا، چاۋار ئۆتۈپ كېتىپتۇ، ــ دېدى كامال ئۆكۈنگەن ھالدا، ــ تېزەكنىڭ يۈمشاق ھەم پۇرىقىغا قارىغاندا، ئىككى ـ ئۈچ سائەتتەك بولۇپ قاپتۇ.

ــ ئاخشام بىزنى ئويغاتساڭ بولماسمىدى، ــ غۇدۇڭشىپ قويدى زۇلال، ــ مانا ئەمدى قانداق قىلىمىز؟

ــ بىرنەچچە قېتىم تەمشەلدىم، قارىسام قاتتىق ئۇخلاپ كېتىپسىلەر، ــ كامال جەۋلانغا لەپىدە قاراپ قويۇپ، كۆزلىرىنى قاچۇردى، ــ ئويغىتىشقا پېتىنالمىدىم شۇ.

ــ سەۋەنلىك مەندە، ــ جەۋلان خىجىل بولۇپ يەرگە قارىدى، ــ ھاردۇقتا ئۇخلاپ قالغىنىمنى سەزمەيلا قاپتىمەن.

قۇياش تىك كۆتۈرۈلۈش بىلەن كۆك ئاسمان، بوز قۇملۇق ئىللىشقا باشلىدى. ئۇسسۇزلۇق، ئاچلىقتىن مادارى قۇرۇغان قاشقا توروق تېقىملىرىغا چۈشۈۋاتقان قامچا زەربىسىدىن توغراقتەك يوغان گەۋدىنى ئارانلا كۆتۈرۈپ كېتىۋاتاتتى. چاۋار ئۇنىڭغا رەھىمسىزلىك بىلەن قامچا سالاتتى. ئاتنىڭ بويۇن، يوتىلىرىدىن ساقىپ چۈشكەن قارا تەر گۈپۈلدەپ پۇراپ تۇراتتى. سەپەرنىڭ ئۇچىنچى كۈنى قاشقا توروق ئېغىر ھاسىراپ، ئېغىز ـ بۇرۇنلىرىدىن كۆپۈك قاينىتىپ كېتىۋاتقاندا، قوغلىغۇچىلارنىڭ ئاتلىرىمۇ قۇم ھەم سېغىز توپا ئارىلاشقان تىك چېقىللار ئوتتۇرىسىدىكى ئىنتايىن تار، ئەگرى ـ بۈگرى چىغىر يوللاردا جېدەللەپ كېلىۋاتاتتى. كامال پات ـ پاتلا ئاتتىن چۈشۈپ، تۇياق ئىزلىرىغا قارايتتى ھەم يەرگە قۇلىقىنى يېقىپ چىرايى تۇرۇلەتتى. ئۇلار كۆز ئالدى قاراڭغۇلاشقاندەك ھاڭلار

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پىڭى نادرىسى

ئوتتۇرىسىدىكى قىستاڭ يوللارنى ئارقىدا قالدۇرۇپ، يەنىلا بىپايان قۇملۇقلارغا قەدەم ئالغاندا، كۈن ئولتۇرۇپ بىردەمدىلا جاھاننى قاراڭغۇلۇق ئۆز باغرىغا ئالدى. چۆل ئاسمىنى چاراقلىغان يۇلتۇز تورلىرى بىلەن قاپلىنىپ ئايمۇ ئۆز ئۇۋىسىدىن چىقتى. چۆلدىكى ئۈچ ئاتلىق يىگىت، قۇمتام كەنتى ھەم يارلىرىنىڭ ئامانلىقىنى تىلەپ ئۆزىگە تەلمۈرۈپ تۇرغان لەيلى، كامالەت ۋە ھاشىملارنى كۆرۈپ تۇرغان ئاي ئۇلارغا ئالتۇن نۇرلىرىنى سېخىيلىك بىلەن سېپىپ تۇراتتى. كەنت تەشكىلى ھويلىسىدا ئايلىنىپ يۈرگەن ھاشىم ئەنسىزچىلىك ئىچىدە ئاستا پىچىرلايتتى:

— ئۈچ كۈن ئۆتۈپ كەتتى! ئۇلار قانداق مۈشكۈلاتلارغا يولۇققاندۇ؟ نان ۋە سۇ تېجەپ ئىشلەتسە ھەپتىگە يېتەر، ئەمما ئاتلارچۇ؟ كامالغۇ ئۆزى يېمىسە، ئىچمىسە مەيلىكى ئاتلارغا كۆيۈنىدۇ. لېكىن، ھېچ ئىش كۆرمىگەن جەۋلانغا ئۇۋال بولدى. ناھىيىلىك ساقچى ئىدارىسىنىڭ ساقچىلىرى ئۇلارغا يېتىشۋالسا بولاتتى...

ھاشىم ئەنسىزچىلىك ئىچىدە قالغان بۇ كېچىدە، ھويلا ئالدىدا مىس لېگەندەك تولغان ئايغا قاراپ تۇرغان لەيلى كۆزلىرىنى سۇۋارى ياش قاپلىغان ھالدا:

— ئاھ، كامال! سىز... سىز نەدە؟! — دەپ نالە قىلىۋاتاتتى. كامالەتمۇ چارقۇمدىكى يالغۇز توغراق تۈۋىدە يۇم - يۇم ياش تۆكۈۋاتاتتى:

— جەۋلان! مۇشۇ ئايدىڭ كېچىدە، ئاينى گۇۋاھ قىلىپ سىز ئۈچۈن بىر ناتىۋاننىڭ ياش تۆكۈۋاتقانلىقىنى كۆرۈۋاتامسىز؟ — دەپ پىچىرلايتتى كامالەت، — ئۆتكەندە مېنى يەنە بىر قېتىم ئۈمىدسىزلەندۈردىڭىز. سىز بىلەن سىردىشىپ، مۇڭداشقانلىرىمنى ئەسلىسەم، ماڭا ئازابتىن ئۆزگە نەرسە ئاتا قىلمىدىڭىز. ئەمما، تۇتۇق ئاتام ھاشىمنىڭ نەسىھەت -

تەنبىھلىرىنى ئويلىسام ئۇمىد چىراغلىرىم باشقىدىنلا يورۇپ كېتىدۇ. جەۋلان!... جەۋلان!... ئامان بولۇڭ، پات - پات چۈشۈمگە كىرىپ تۇرۇڭ... ئەگەر چۈشۈمگە كىرمىسىڭىز مېنى ئەسلىمەپتۇ، ئۇنتۇپتۇ دەيمەن...

... جەۋلان كامالەتنىڭ نالە - پىغانلىرىنى ئاڭلاۋاتقانىدەك ئېگىز قۇم دۆڭلۈكىدە تولغان ئايغا قاراپ تۇراتتى. پەسلىكتىكى جىلغىدا كامال، زۇلالار ئاتلارنىڭ ئېگەرلىرىنى ياستۇق قىلىپ، قۇمغا كىگىز، ئەدىيالىلىرىنى سېلىپ يېتىش تەييارلىقىنى قىلىۋاتاتتى. پىغانى ئۆرلەپ قالغان جەۋلان كامالەت بىلەن بولغان ئاخىرقى قېتىمقى سۆھبەتنى ئەسكە ئېلىپ كۆڭلىنىڭ بىر يەرلىرى يېرىم ئىدى. ئۇلار چارقۇمدىكى ئېگىز - پەس قۇملۇق ۋە ئېدىرلىقلارنى ئايلىنىپ، ئايدىڭ كېچىدە ئايلىنىپ يۈرەتتى. جەۋلاننىڭ سوغۇق مۇئامىلىسىدىن يۈرىكى ئەلەمزىدە بولغان كامالەت ئەڭ ئاخىرقى ئۇمىدىنى ئوقۇشقا باغلاپ ئاستا سورىدى:

— مالىيە ئىقتىساد ئىنستىتۇتىدا راستىنلا ئاغىنىڭىزنىڭ دادىسى مۇدىرما؟

— مەن ئۇ ئادەمگە ئىشەنچەم بولمىسا، سىزگە ھەرگىز ۋەدە قىلمايمەن. ئۇ ئادەم مېنى ئۆز ئوغلىدەك كۆرىدۇ.

— مېنى ئالداپ قويمايدىغانسىز؟

— سىزدەك مۇلايىم، ساددا سەھرا قىزىنى ئالداپ قويۇپ، بىر ئۆمۈر ۋىجدان ئازابىدا ياشىغۇم يوق.

— جەۋلان، راستىنلا مېنى ياقتۇرمامسىز؟

— كامالەت، مېنى... تەڭلىككە سالماڭ، بولامدۇ؟

كامالەتنىڭ ئانىسى گۈلىيارخان ياتلىق بولۇپ ئىلىغا مېڭىش ئالدىدا قىزىنى قۇماقتىغا ئاپىرىپ رەمچى خوتۇنغا رەم سالدۇرغانىدى. رەمچى كامالەتنى: «يولۇڭ ئوچۇقكەن، بەخت ساڭا يار بولغۇدەك، بىر سۇباتلىق يىگىت قۇمتامدا پەيدا بولغۇدەك...» دېگەنىدى. كامالەت جەۋلانىنى كۆرمەي تۇرۇپ: «سالپاڭ قۇلاق

توشقان» دېگەنلىكى راست! لېكىن، ئۇنى كۆرگەندىن كېيىن رەمچى خوتۇن راست دەپتىكەن، ھېلىقى سۇباتلىق يىگىت ئەمدى كېپتۇ.. دەپ ئۇمىدلىرى باشقىدىنلا چېچەكلىدى. كامالەتنى ئانىسى ھەم رەمچى خوتۇنمۇ ئالدىمغاندۇ؟

كامالەتنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغان جەۋلان ئۇنىڭ ساددىلىقىغا ئامراقلىقى كەلدى ھەم ئېچىندى. شۇنداقتىمۇ ئىلاجسىز كامالەتنىڭ مەيلىنى ياندۇردى.

ــ كەچۈرۈڭ كامالەت، مېنىڭ كۆڭلۈمدە سىزگە نىسبەتەن خەيرخاھلىقلا بار.

ــ ياق، ياق... ئىشەنمەيمەن. سىز ھەر قېتىم ماڭا قارىغىنىڭىزدا كۆزلىرىڭىزدىن مېھىر ـ شەپقەتلىك ھەم ئوتلۇق بىر نۇر چېقىن چاقاتتى. لېكىن، ئىگەمبەردىنىڭ مېنىڭ چوڭ دادام ئىكەنلىكىنى ئاڭلاپلا، ئۇ نۇر بىردىنلا ئۆچتى! ئۇنىڭ ئورنىغا سوغۇق، ئاي نۇرىدەك سوغۇق بىر نۇر ئالماشتى!

... دۆڭلۈك ئۇستىدە تۈرۈپ، ئۇنچە ـ مەرۋايىتلاردەك چاقناۋاتقان يۇلتۇزلارغا تىكىلىپ قالغان جەۋلان شۇ چاغدىكى كامالەتنىڭ نۇرانە يۈزلىرىنى سۆيۈپ تۆكۈلۈۋاتقان ھال رەڭ ياشلارنى قايتا كۆرگەندەك بولدى ـ دە، ئۆزىنىڭمۇ كۆزلىرى مانانلاشتى:

ــ سۆيۈملۈك كامالەت، ــ ئۇ پەس ئاۋازدا پىچىرلىدى، ــ مەن سىزنى قانچىلىك سېغىنغانلىقىمنى ھېس قىلالامسىز؟ ئەمما مېنى كەچۈرۈڭ، مەن ھازىر ئىلاجسىزمەن!

جەۋلان شەھرىن ئەمما ئازابلىق خىياللارغا چىرمىلىپ دۆڭلۈكتە تۇرۇۋەرگەنمۇ بولاتتى، لېكىن ئۇ زۇلالنىڭ ۋارقىرىغان ئاۋازىدىن سەگىپ ئۇلارنىڭ قېشىغا كەلدى. كامال ئۇلارغا بىر پارچىدىن نان ئۇشتۇپ بەرگەندىن كېيىن ئۆزى دوپپىسىدىكى قوناقنى ئاتلارغا يېدۈردى. ئاندىن قەلەي قاچىغا سۇ قۇيۇپ ئاتلارنىڭ تۇمشۇقىغا يېقىن ئەپكەلدى. ئۇلار سۇنى ئاياپ يول

بويى بىرەر - يېرىم يۇتۇم سۇ ئىچىپ، نانىنى قۇرۇق يەپ كېلىۋاتاتتى.

— كامال، ئازراق نان يەپ، بىر يۇتۇم سۇ ئىچىۋالامسىز؟ — دېدى جەۋلان قۇرۇق نانىنى ئارانلا يۇتۇپ، — ئاتىلارنى دەپ يىقىلىپ قالماڭ يەنە؟

— بايا بىر بۇردا نان چاينىدىم، سۇ ئىچسەم بولىدۇ.

كامال قەلەي قاچىدىكى ئاتتىن ئاشقان بىرنەچچە تېمىم سۇنى ئېگىز كۆتۈرۈپ گەز باغلاپ كەتكەن كالپۇكلىرىنى نەمدىدى. ئۇلارنىڭ كالپۇكلىرى گەز باغلاپ كەتكەن بولۇپ، كۈلسە ياكى ئۇنلۇكىرەك گەپ قىلسىمۇ كالپۇكلىرىدىن قان تەپچىرەپ چىقاتتى. كامالنىڭ ئاتتىن ئاشقان بىر - ئىككى تېمىم سۇ بىلەن كالپۇكىنى نەمدىگەنلىكىنى كۆرگەن جەۋلاننىڭ تۇيۇقسىزلا بىر ئىش ئېسىگە كەلدى - دە، ئورنىدىن دەست تۇرۇپ، ئاتنىڭ يوپۇق، يۈگەنلىرى دۆۋىلەنگەن يەردىكى سومكىسىنى ئېلىپ كەلدى. ئۇ سومكىدىن يوغان ئۇچ دانە ئانارنى ئېلىپ ۋارقىرىۋەتتى:

— قاراڭلار بۇنىڭغا! ئېسىمدىن كۆتۈرۈلۈپ كەتكىلى تاسلا قاپتۇ.

— جەۋلان بېگىم، — دېدى زۇلال چاقچاق قىلىپ، — كامالەت بەرگەن نېمەتنى ئۇنتۇپ قالغىنىڭىز بولماپتۇ، يەنە كېلىپ «قۇملۇق گۈلى»نىڭ ئانىرى دەڭا.

— چاقچاقنى قويۇڭ، ھەممىمىز تەڭ يەيلى.

جەۋلان ئۇچ ئانارنى بىردىن تەقسىم قىلىپ بەرگەندى، كامال ئۇلارنىڭ قولىدىكى ئىككى ئانارنى ئېلىپ سومكىغا سېلىپ قويۇپ، ئۆزىنىڭ قولىدىكىنى پىچاقتا ئۇچ پارچە قىلىپ كەستى.

— سۇ ئاز قېلىۋاتىدۇ، — دېدى كامال ئانار پارچىلىرىنى تارقىتىۋېتىپ، — ۋاقتى كەلگەندە ئانارنىڭ 4، 5 دانە ئۇرۇقى بىر نوگاي سۇنىڭ ھۇزۇرىنى بېرىدۇ. بۇگۈنچە سۇ ئىچمەي،

www.uyghurkitap.com
تۇنغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇنغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

ناننى ئانار دانىلىرى بىلەن يەڭلار.

— بۇمۇ بولىدىكەن، — دېدى زۇلال ئانار دانىلىرى بىلەن ناننى قوشۇپ چايناۋېتىپ، — ئېغىزغا سۇ پەيدا قىلىدىكەن ئەمەسمۇ.

— چاۋار چايانمۇ قورسىقىنى كۆتۈرۈپ بولالماي، ھاردۇقتا راسا ئۇخلاۋاتقاندۇ. شۇڭا بىزمۇ بىرەر سائەتتەك كۆز يۇمۇپ، ئاندىن يولغا چىقىمىز.

كامال توغرا پەرەز قىلمىغانىدى. ئۆزىنىڭ تۇتۇلۇپ قالسا قانداق ئاقىۋەتكە قېلىشىنى بىلىدىغان چاۋار ئاز ئۇخلاپ ياكى ئۇخلىماي مېڭىشنى داۋام قىلماقتا ئىدى. ئۇ ئۆزىنى قوغلاپ كېلىۋاتقانلىقىنى بىلەتتى. شۇڭا، يەرگە قۇلىقىنى ئۇزۇن يېقىپ، خۇددى قۇدۇق ئاستىدىن ئاڭلىنىۋاتقاندەك تولىمۇ زەئىپ دۈكۈرلىگەن ئاۋازنى ئاڭلاپ قوغلىغۇچىلارنىڭ ئۈزلۈكسىز ئىلگىرىلەۋاتقانلىقىنى ياكى ئۇلارنىڭ ئارام ئېلىۋاتقانلىقىنى سېزىپ تۇراتتى. ھەتتا تىك چېقىل، چاتقاللىقلار ئۈستىدە ئايلىنىپ يۈرگەن قارا تاز، قۇزغۇن ھەم باشقا تاپخور قۇشلارنىڭ ئۈركۈپ ئۇچۇشلىرىدىن، ئەنسىز سايراشلىرىدىنمۇ قوغلىغۇچىلارنىڭ يىراق - يېقىنلىقىنى مۇسەللەپ بولاتتى. ئۇ توختىماي قېچىۋاتقاچقا، قاشقا تورۇقنىڭمۇ قارنى ئىچىگە تارتىلىپ، بۇرۇن تۆشۈكلىرى كېڭىيىپ ھالىدىن كەتكەنىدى. ئەدناسى جەۋلان، زۇلاللار بىردەملىك كۆز يۇمۇۋېلىش ئۈچۈن ئېگەرگە باش قويغاندىمۇ چاۋار ئۇخلىمىغانىدى. ئۇ بىر قۇم يامزىلى باغرىدا نان يەپ، سۇ ئىچىۋاتاتتى. سۇسىز، ئوزۇقسىز توختىماي چېپىپ ھالىدىن كەتكەن ئات قاپاقنى پۇراپ قويۇشى چاۋار ئاتنىڭ تۇمشۇقىغا بىرنى سالدى:

— ئاناڭنى... تېخى سۇدىن تەمەيىڭ بار ئوخشىمامدۇ؟ بۇ سۇنى ساڭا بەرسەم، چۆلدىن مەن قانداق چىقىمەن؟

چاۋار ئازراقلا بىر نېمە يەپ، قاپاقنى ئاتقا غانجۇغىلاپ

باغلاپ، ئاشقان ناننى خورجۇنغا سالدى. ئاندىن قۇم قاپتىلىدىن ئاتنى يېتىلەپ چىقىپ يولغا تىزلاندى. ئۇ دۈم يېتىپ يەرگە قۇلىقىنى يېقىپ، كۆزلىرى چەكچەيدى. ئارقىدىن قۇملۇق ئاستىدىن كېلىۋاتقان تىۋىشكە يەنە قۇلاق ياقتى - دە، قورققىنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتتى.

— بۇ... بۇ... گۈرۈلدىگەن نېمە ئاۋاز - ھە؟ — چاۋارنىڭ قارىچۇقلىرى قېتىپ قالدى، — لاتا پىكاپتەك قىلامدۇ، نېمە؟ ساقچى... ساقچىلارمۇ كەپتۇ - دە!

چاۋار ئېتىغا مىنىپ، غەزەپ بىلەن قامچا سالدى. قاشقا تورۇق بىر - ئىككى قېتىم مۆدۈرۈپ كېتىپ، قۇملۇق ئىچىدە غايىب بولدى. ھىيلىگەر چاۋارنىڭ سەزگۈلىرى ئۇنى ئالدىمىغانىدى. تەكلىماكان ئىچىدىكى پورپاڭ قۇملۇق يوللاردا بىر لاتا پىكاپ ھەم ئۈچ چاقلىق موتسىكلىتتىكى يەتتە ساقچى توپىلارنى پۇرقىرىتىپ كېلىۋاتاتتى. ئۇلار بەزىدە يەرگە چۈشۈپ پىكاپ بىلەن موتسىكلىتنى كۈچەپ ئىتتىرەتتى. بىر نەچچىسى ئالدىدىن ئارغامچىلاردا كۈچەپ تارتاتتى. قاتتىق قىزىپ كەتكەن ماتوردىن پۇرقىراپ پار كۆتۈرۈلەتتى. چۆل ئارا ھۇشقىيتىپ چىقىۋاتقان شامال قۇملارنى ئۇچۇرۇپ كۆزلەرنى ئاچۇرمايتتى. گاھ پەسىيىپ، گاھ كۈچىيىۋاتقان شامال بىردىنلا بورانغا ئايلىنىپ چۆل ئارا قۇيۇن كۆتۈرەتتى. قۇم، توپا قامغاقلارنى ئاسمان قەرىگە ئۇچۇرسا، بەزىدە ياۋا قومۇش، قۇرۇغان يۇلغۇن، تىكەنلىك زاغزاغلارنى تۈۋىدىن قومۇرۇپ، نەلەرگىدۇر ئېلىپ كېتەتتى. يالاڭ ئاياغ، كۆڭلەكچان بولۇۋالغان ساقچىلارنىڭ پېشانە، دولىلىرىدىن تەر تەپچىپ تۇرسىمۇ، سوغۇقتىن تىترىشەتتى.

يەنە ئۈچ كۈن ئۆتۈپ كەتتى. ئەنسىرەش ئىچىدە قالغان ھاشىمنىڭ ھەپسىلىسى پىر بولۇپ، ئىشخانا ئىچىدە مېڭىپ يۈرەتتى. ئۇ نېمىدۇر يازماقچى، قانداقتۇر ھۆججەتلەرنى

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى
www.uyghurtap.com

كۆرمەكچى بولۇپ ئۈستەل ئالدىغا كېلەتتىيۇ، ئورنىدىن يەنە تۇرۇپ كېتەتتى. ھاشىم دېرىزە ئالدىغا كېلىپ، بارماقلىرىنى پۈكۈپ ساناشقا باشلىدى:

ــ بۈگۈن ئالتىنچى كۈنى، ئېھتىمال ئۇلارنىڭ سۈيىمۇ تۈگىدى، ــ ھاشىم دېرىزىدىن يالاڭلىققا ئايلانغان باغقا قارىدى، ــ ساقچىلارنىڭ كەتكىنىگىمۇ تۆت كۈن بولدى. ئۇلارنىڭ پىكاپ، موتسىكلىتلىرى قۇملۇقتا ئوشۇقچە بىر يۈك... بىرەر قۇملۇقتا پېتىپ ياتقاندۇر. ھەي چاۋار، مۇناپىق ئابدۇش، قانداقمۇ پۇشتىپاناھتىن تۆرەلگەن بولغىيتتىڭ؟ سېنىڭ شۇملۇقلىرىڭنىڭ چېكى بارمۇ، يوق!

غەزەپ ئاچچىقىدا ئۆرتىنىۋاتقان ھاشىم ئىشىكنىڭ چېكىلىشى بىلەن قايرىلىپ قارىدى. سالام بىلەن كىرىپ كەلگەن كامالەت قولىدىكى پۇل چېكىنى ئۇنىڭغا سۇندى:

ــ ئىگەمبەردى بانكا چېكىنى بۇرۇنلا تاپشۇرغان، ــ دېدى كامالەت، ــ بۇ چەكنى سائادەت بۈگۈن تاپشۇردى.

ــ بىشەملىك قىلمىغاندۇ ـ ھە؟

ــ دوختۇرخانىدىن چىقىپ بىردىنلا ياۋاشلاپ كېتىپتۇ. ئېرى بىلەن ئۆزىگە قەست قىلغان ئادەم چاۋار ئىكەنلىكىنى بىلىپ، خىجىل بولغان ئوخشايدۇ. ئەمما، چاۋارنىڭ خوتۇنى ئوغۇلخان «مەن ئەزەلدىن ئېرىمنىڭ پۇلنى قەيەرگە قويىدىغانلىقىنى بىلمەيمەن» دەپ تۇرۇۋالدى.

ــ ئۇنىڭ دېگىنى توغرا، چاۋارنىڭ دېنى قىيىق ئادەم.

يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن كەلگەن كادىرلار، ج خ ئىدارىسىنىڭ ساقچىلىرى ھەم مەتنىياز، ياربەختى، كېرىموللا، ئايشەملەر چاۋار، مەتسىدىقلارنىڭ ئۆيىنى ئاختۇرۇش، مال ـ مۈلكىنى تىزىملاپ ئۆتكۈزۈۋېلىش خىزمىتىنى ئاخىرلاشتۇرۇپ، جەدۋەللەشتۈرۈلگەن تىزىملىكنى كامالەتكە تاپشۇرغانىدى. جەۋلاننىڭ تەكلىپى بىلەن ئۆز ئىختىيارىغا قويۇلغان

ئىگەمبەردىمۇ ئۆزىنىڭ بارلىق مال ـ مۈلكىنىڭ تىزىملىكىنى بېرىشتىن سىرت، قوماقتىغا يۆتكىۋەتكەن نەرسىلەرنىمۇ ئۆز ئىختىيارى بىلەن تاپشۇرغانىدى. كامالەتنىڭ دوكلاتىنى ئاڭلىغان هاشىم مەمنۇنىيەت ئىلكىدە كۈلۈمسىرىدى:

ــ ياخشى، بۇ قېتىم قۇمتام ئۇزۇل ـ كېسىل ئوڭشىلىدىغان بولدى.

ــ هاشىم دادا، ــ كامالەت قىزىرىپ كەتتى، ــ مەن.. مەن قوغلىغۇچى ئەترەتتىكىلەردىن ئەنسىرەپ قالدىم.

ــ جەۋلاندىن دەڭا، ــ هاشىم بېشىنى چايقىدى، ــ كۆڭلىڭىزنى توق تۇتۇڭ، ئۇلارغا هېچ ئىش بولمايدۇ.

ــ ئۇ... ئۇ... ــ كامالەت دۇدۇقلاپ كەتتى، ــ چۈشۈمگە كىرىپ قاپتىكەن...

كامالەت ئالىقانلىرىدا يۈزىنى توسقىنىچە يۈگۈرۈپ چىقىپ كېتىشى تېلېفون قاتتىق جىرىڭلاپ كەتتى. هاشىم تېلېفونىنى قۇلىقىغا تۇتۇشى بىر هازا غۇڭۇلداشتىن كېيىن تۇرۇپكىدىن ئۈيغۇرچە سۆزلەۋاتقان ۋاڭ يۇڭنىڭ ئاۋازىنى تونۇدى. هاشىم هاياجان بىلەن ۋارقىرىۋەتتى:

ــ ۋەي، ۋاڭ يۇڭ جۇيجاڭما؟

ــ هەي، هاشىمۇ سەن؟ مەن ساڭا ئۇرۇمچىدىن تېلېفون قىلىۋاتىمەن، ناهىيىدىن قۇمچاقارغا، قۇمچاقاردىن قۇمتامغا بەكمۇ تەستە ئۇلاندى. مەن هەممە ئىشتىن خەۋەر تاپتىم، جەۋلاننى نېمىشقا چاۋارنى تۇتۇشقا ئەۋەتتىڭ؟

ــ مەنمۇ ئۇنىمىغان. لېكىن، جەۋلان بەك چىڭ تۇرۇۋېلىپ، ئامال قىلالمىدىم.

ــ هەي هاشىم، ئۇ دېگەن ئۇچ ئايلىق پراكتىكىغا كەلگەن ئوقۇغۇچى تۇرسا، پايانى يوق قۇم چۆلدە بىرەر كىلىشىمەسلىك بولۇپ قالسا، ناهىيە رەهبەرلىرى يۇقىرىغا قانداق جاۋاب قىلىدۇ؟ تېخى يېڭى تويى بولغان كامالنىمۇ كىرگۈزۈپسىنا؟

ئۇنۇمۇ كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى
www.uyghurkitap.com

ـــ ئۇلار كەتكەندىن كېيىن مەنمۇ پۇشايمان قىلدىم.

ـــ قۇمتامدىكى غەلىبىدىن مېڭەڭ قىزىپ كېتىپتۇ، سەن ئاقباشنىڭ...

ـــ بۇ دېگىنىڭىزمۇ توغرا، خۇشلۇقتىن باشقا ئىشلارنى ئۇنتۇپتىمەن.

ـــ ئۇلارنىڭ يېمەك ـ ئىچمىكىنى تولۇقلاپ ئەۋەتتىڭمۇ؟

ـــ ساقچىلاردىن سۇ، نان، ئۈزۈم، قوغۇن ئەۋەتتىم. ئاتلارنىڭ يېمىكىمۇ بار.

ـــ بولىدۇ، ئۇلاردىن خەۋەر ئالساڭلا، كاتىپ ئوبۇلھەسەنگە تېلېفون قىلىشنى ئۇنتۇما. ئۇ ماڭا يەتكۈزىدۇ. ھەي ئاقباش، ھەي ئاقباش، ساقىلىڭ نەدە ئاقاردى سېنىڭ؟ چاۋار پۈتۈن بالايى ـ بەتتەرلەرنى جەۋلاندىن كۆرۈۋاتسا، يەنە ئۇنى ئەۋەتكىنىڭ نېمىسى؟ ئۇ غالجىر ئىت تۇتۇلۇپ قالغان تەقدىردىمۇ، جەۋلانغا قول سېلىشتىن يانمايدۇ.

ۋاڭ يۇڭنىڭ ئاخىرقى ئەسكەرتكەن سۆزى دەرۋەقە ھاشىمنى چۆچۈتۈۋەتتى. دېمىسىمۇ توغرا، چاۋار بىر كېچىسى نىقابلىنىپ باغ ئارقىلىق كەنت تەشكىلى ئىشخانىسىنىڭ دېرىزىسىنى كۆزلەپ كەلمىگەنمىدى؟ ئۇ قاچقان چېغىدا قولىدىكى پىچاقنىڭ ئاي يورۇقىدا يالتىرىغانلىقىنى مىنبىڭلار كۆرگەنىدى. خەيرىيەت چىققان كۆز ئورنىغا كەلمىگەندەك، ئەمدى مىڭ قاقشىغىنى بىلەنمۇ بىكاردە! ۋاڭ يۇڭ بىلەن ھاشىمنىڭ كۆڭلى تۇيغاندەك شۇ كۈنى قاراڭغۇ چۈشۈش بىلەن توختىماي بىر كۈن يول ماڭغان چاۋار يول ئىزناسىدىن قايرىلىپ، زىچ بارخانلار ئىچىگە كىرىپ كەلدى. ئۇ ئارانلا قەدەم ئېلىۋاتقان ئېتىنى سۆرەپ، قامچىلاپ يولدىن يىراقلاشتۇردى. ئاندىن ئېگەرگە قىستۇرۇپ قويغان يۇلغۇن شېخىدا ئىزلىرىنى ئارقىچە مېڭىپ ئۆچۈرگەندىن كېيىن خورجۇنىدىن بىر پارچە ناننى ئېلىپ قۇمغىلا يانپاشلىدى. چاۋار ئىككى يۇتۇم سۇ ئىچىپ قاپاقنى چايقىدى.

ـــ ئاپلا قۇم دەشتىدىن چىقىپ كېتىشكە يەنە بىر قانچە كۈن تۇرسا، سۇ يەتمىسە قانداق قىلارمەن؟

چاۋار ئازراقلا نان يەپ، ئېگەر ئۈستىدىكى كۆرپىنى ئېلىش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇردى. شۇ چاغدىلا ئۇ پۈت ـ بەللىرىنىڭ ئۇرۇپ چىقىۋەتكەندەك سىرقىراپ ئاغرىۋاتقانلىقىنى، پۈتۈن ۋۇجۇدىدا مىسقالچە مادار قالمىغانلىقىنى ھېس قىلدى. كۆزلىرى يۇمۇلۇپ، ئۈزۈن كىرپىكلىرى نەملەشكەن قاشقا تورۇقمۇ تۇمشۇقىنى قۇمغا تىرەپ ئېغىر ـ ئېغىر تىنىۋاتاتتى. ئۇ ۋاپاسىز ئىگىسىگە: «سەن نېمىدېگەن رەھىمسىز ئادەم! شۇنداقتىمۇ سەن بىلەن ۋىدالىشىدىغاندەك تۇرىمەن، خوش، مەندىن رازى بول» دېگەندەك زەئىپ خىرىلدايتتى...

ئۈستىگە كۆرپىنى يېپىنغان چاۋار قاراڭغۇ ئاسمانغا قارىغىنىچە:

ـــ خەپ جەۋلان، مېنى مۇشۇ كۈنلەرگە قويغىنى سەن! ـــ دەپ ئاستا پىچىرلىدى. ئۇ: قوغلىغۇچىلار زادى قانچە ئادەم، ئەگەر ئۇنىڭ ئىچىدە جەۋلانلا بولۇپ قالسا، بىر پاي ئوققا نېسىپ بولسامۇ ئۇنىڭدىن قىساس ئالمەن... دېگەنلەرنى ئويلاپ يانتىنىدا جەۋلان بىلەن زۇلال يۈلتۈزلار جىمىرلاشقان نىل رەڭلىك ئاسمانغا تىكىلگىنىچە پاراڭلىشىپ ياتاتتى. كامال پەس جىلغا بولىدا قۇلقىنى يەرگە يېقىپ، بىر قانچە ئورۇنغا يۆتكەلگەندىن كېيىن ھەمراھلىرىنىڭ قېشىغا كەلدى:

ـــ ئەھۋالدىن قارىغاندا ساقچىلارنىڭ ماشىنىلىرى قۇمغا پېتىپ قالغان ئوخشايدۇ، ـــ دېدى ئۇ باش ئۈستىدىن «چۇ...» قىلىپ ئۆتۈپ كەتكەن قۇشقا قاراپ، ـــ ماتورنىڭ بەكمۇ چىڭقىلىپ گۈرۈلدىگەن ئاۋازىنى ئاڭلىغاندەك بولدۇم.

ـــ ساقچىلار يېتىپ كەلسە، ـــ جەۋلان كالپۇكلىرىنى يالاپ قويدى، ـــ ھاشىمكام ئۇلاردىن يەيدىغان، ئىچىدىغان نەرسىلەرنى ئەۋەتەتتى.

— شۇنچە تېجەپمۇ، توّت قاپاق سۈدىن يېرىم قاپاق سۈ قاينۇق، — دېدى زۇلال قاپاقنى شالاقلىتىپ، — چاۋارنىڭ مۇبارەك جامالىنى كۆرۈشكە نېسىپ بولارمۇ؟

— ئەتە بىر يول بار. سەل جاپالىق بولسىمۇ، چاۋارنىڭ ئالدىنى چوقۇم توسايمىز... غەيرىتىڭلار باردۇ ـ ھە؟

— خاتىرجەم بول كامال ئاداش، — زۇلال قۇمغا جەينەكلىدى، — «قۇمسىرات» تېغىدىن، «ئانامتاش» داۋىنىدىن ئۆتكەن يەردە، سەن دېگەن ئۇ جاپالىق يەردىن ئۆملەپ، يۇمىلاپ بولسىمۇ ئۆتىمىز.

جەۋلان كامالنىڭ «ئەتە بىر يول بار» دېگەن سۆزىدىن ئۇنىڭغا ھۆرمەت ـ ئىپتىخار بىلەن قارىدى ھەم ئۇنىڭ چىداملىقلىقىغا ئاپىرىن ئوقۇدى. ئۇ يول بويى ئۆزى ئاز يەپ، ئاتتىن ئاشقىنىنى ئىچىپ، كۆپ ئۇخلىماي ھەمراھلىرىدىن خەۋەر ئېلىپ كەلدى. ئاتلارغا مېھرىبانلىق يەتكۈزدى. شۇنداقتىمۇ ئۇنىڭ چۆل شامىلىدا ئازراق قارىداپ قالغانلىقىنى دېمىگەندە، ئۇ يەنىلا بەردەم، كۈچتۈڭگۈر، قامەتلىك تۇراتتى. شۇڭا، جەۋلان ئۇنىڭ بالىلىق كەچمىشلىرىگە قىزىقىپ قالدى:

— كامال، سىز تەكلىماكاندىكى ھەربىر بارخان، قۇمتاغ، غول يول، تارماق يول، داۋان، قاپتال، ئېدىرلارغىچە بىلىدىكەنسىز، — جەۋلان ئورنىدىن تۇرۇپ ئولتۇردى، — ھاشىمكامۇ سىزنى 11 ~ 12 ياشلىرىدا تەكلىماكانغا بىرقانچە قېتىم كىرگەن دەيدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا كىچىك تۇرۇپلا بېشىڭىزدىن جىق ئىشلار ئۆتۈپتىكەن ـ ھە؟ سۆزلەپ بەرمەمسىز؟

جەينەكلىرىگە بېشىنى قويۇپ، ئاسمانغا قاراپ ياتقان كامال خېلى بىر ۋاقىچە جىمىپ كېتىپ، كېيىن چوڭقۇر ئۇھسىنىپ قويدى.

— نېمانچە نېزىقايسەن، — زۇلال يۆتىلىپ كەتتى، — كىچىك چاغلىرىمىزدا سۆزلەپ بەرگەن ئىشلارنى دەپ بەرسەڭ

بولمىدىمۇ.

ـــ ھەي يۆتىلىپ قاپسەنغۇ، چاپىنىڭنىڭ ئۈستىگە مانى يېپىنىپ يات، ـــ كامال ئەدىيالنى تاشلاپ بەردى، ـــ بۇ يەرلەر كۈندۈزى سەل ئىللىغاندەك قىلغىنى بىلەن كېچىسى جاندىن ئۆتكۈدەك سوغۇق بولىدۇ.

ـــ ھە، كامال سۆزلەپ بېرىڭا... ـــ دېدى جەۋلان قىزىقسىنىپ، ـــ ھاردۇقمىز چىقىپ قالىدۇ.

ـــ بۇ ئىشلارغا ئون نەچچە يىللار بولۇپ قالدى، ـــ كامال ھېكىم كۆرەلمىگەن بىر نەرسىنى كۆرۈپ تۇرغاندەك قىلاتتى، ـــ ئويلىساملا قورقۇم كېلىدۇ...

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurbook.com

ئوتتۇز ئۇچىنچى باب

قەرزنىي تېرىسى بىلەن تۆلىگەن بۇرە

كامالنىڭ دادىسى نەمىتۇللا تىبابەت دورا ماتېرىياللىرى تىجارىتى بىلەن شۇغۇللىنىدىغان سودىگەر ئىدى. ئۇنىڭ سەككىز تۆگە، تۆت قېچىرى بولۇپ، ئۇ سىيادان، جىنكېۋەز ئۇرۇقى، ھوماما، قەردىمانە، رۇمبەدىيان، شاقاقۇل، گاۋزىبان، ئازاراقى، بېدەمىشكى، ئاسارۇن، ئادەمگىياھ قاتارلىق يۇز خىلدەك دورا ئۆسۈملۈكلىرى ھەم دورا ئۆسۈملۈك ئۇرۇقلىرىنى قەشقەر، يەكەن، ئاقسۇ، كۇچارلارغا ئاپىرىپ تېۋىپلارغا ھەم سەكسەنخالتا دورىگەرلىرىگە ئۆتكۈزەتتى. ئۇ يەرلەردىن پىستە، بادام، خورما، ياڭاق، گۈلەقاق، مېغىز، شاپتۇل قېقى، مۇناقى، قارىئۆرۈك قېقى دېگەندەك قۇرۇق يەل ـ يېمىشلىرنى ئىلغا يۆتكەپ، ئۇنى پۇل قىلغاندىن كېيىن ئىلدىكى ھۆسەنباي تېرە زاۋۇتىدىن شىگىرىن، بۇلغار، كۆن، خۇرۇم، شاۋرۇن قاتارلىقلارنى ئېلىپ قەشقەر، ئاقسۇ، خوتەنلەرگە ئەكېلىپ ساتاتتى. نەمىتۇللا ئوغلى 11 ~ 12 ياشلارغا كىرگەن يىلى شەھەردىكى «شۆتاك» مەكتەپتىن قايتۇرۇپ ئەكېلىپ «سودىدا كۆزى پىشسۇن» دېگەن ئۇمىدتە ئۇنى تۆگىگە مىندۇرۇپ سەپەرگە ئاتلاندى. كۆز يەتكۈسىز بىپايان قۇملۇقلار، يۈك ئارتىلغان سەككىز تۆگە، تۆت قېچىرنى باشلاپ كېتىۋاتقان ئېشەكلىك كارۋان بېشى نەمىتۇللا پات ـ پاتلا يۈك ئارتىلغان ھىنگان تۆگە ئۈستىدە باش، بويۇنلىرىنى ئاق لاتىدا ئوراپ ئولتۇرغان ئوغلى كامالغا قاراپ

قويياتتى. تۆگە كولدۇرمىلىرىنىڭ «كولدۇڭ... كولدۇڭ...»لىرى تۇگىمەس ناخشىدەك بىر خىلدا تەكرارلىنىۋېرىپ كامالنى ئۇخلىتىپ قويياتتى. ئاياغ ئۇچى كۆرۈنمەس توغراقلىق، يۇلغۇنلۇق، جىغانلىق، پاختا يۇلغۇنلۇق چاتقاللىقلار بىلەن قورشالغان ئىپتىدائىي ئورمان، جاڭگاللار، زېرىكەرلىك قۇملۇق يوللار، كۆرۈمسىز دېھقان ئۆيلىرى، ئاقسۇ، كۇچارنىڭ دەريا ـ سېپىللىرى، بېھىشتەك باغلىرى، قاياناق بازارلىرى، ئىسلىق ۋە بۇسلۇق چايخانىلار، قەشقەر ھېيتگاھ جامەسى، زىبۇ زىننەت، ئۇنچە ـ مەرۋايىت بۇيۇملىرى كۆز چاقنىتىدىغان رەستىلەر، گۈلە قاق، خورما، مېغىز قاتارلىقلىرى، بەشكېرەمنىڭ ئانارلىق باغلىرى، تۇرپاننىڭ بۇيلۇق ئۈزۈمزارلىرى... كىچىك كامالنىڭ يۈمران قەلبىگە تاش مۆھۈردەك بېسىلىپ قالاتتى. بولۇپمۇ ئۇ ئىلى ۋادىسى ھەم ئىلى دەريانىڭ تۇنجى كۆرگىنىدە ھاياجىنىنى باسالماي قالغاندى. دەريانىڭ ئىككى قاسىنقىدىكى توقايلىق، ئورمانلىق، جاڭگاللىق، چاتقاللىقلار، قىزىل يوپۇرماقلىق ئېرەنلەر، بۇلبۇللار چاڭ كەلتۇرۇپ سايراۋاتقان باغلار، نادىر ـ ئەتىۋارلىق گۈللەر ئېچىلىپ كەتكەن تاغ قاپتاللىرى، ياپيېشىل يايلاق، قارىغايزارلىقلار ئەبەدىلئەبەد ئەستىن چىقماس خاتىرىلەر ئىدى! كامال بىرىنچى قېتىم ھۆسەنباي تېرە زاۋۇتى تۇرخۇنىنىڭ ئەڭ ئېگىز بېشىدىكى «1909» دېگەن يىل سانىنى كۆرۈپ، ئۈزۈنغىچە قاتتىپ قاراپ قالغاندى.

بىر قېتىم كارۋان تەكلىماكان قۇم جەزىرىسىنىڭ «قويۇنلۇق» دېگەن يېرىدە ئارام ئېلىشتى. تۆگىلەر «چوك» بولۇپ كۆشەۋاتاتتى. قېچىرلار بېشىغا كىيگۈزۈلگەن توۋرىدىكى قوناقنى كورۇسلىتىپ چاياۋاتاتتى. نەمىتۇللا تۇلۇمدىكى سۇدىن جامغا قۇيۇپ، نان چىلىدى. ئاندىن ئاتا ـ بالا ئىككىسى بىسمىللا دەپ يېيىشكە باشلىدى.

ـــ بالام، تۆگىلەرنىڭ ئاغزىغا بىر كاللەكتىن كۇملاچ

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

خېمىر سالدىڭمۇ؟

ـــ سالدىم دادام، ئۇلار راسا مەززە قىلىپ كۆشەۋاتىدۇ.

ـــ بويۇڭ يېتەمدىكەن؟

ـــ بۇرنىغا ئۆتكۈزۈلگەن چۈلۈكنى تارتسام، بېشى پەسلەيدىكەن.

ـــ يارايسەن ئوغلۇم، مېنىڭ بالام ئەسقېتىپ قالدى.

ـــ دادا، بۇ يوللار نېمانداق ئۇزۇن؟

ـــ نەچچە كۈنلۈك يولنى قىسقارتقۇدەك يېقىن يوللار بار، لېكىن ئۇلاغلارنى كاردىن چىقىرىپ قويىمىز. بىز بۇ قۇملۇقنى بارخانلار، دۆڭلەر، تاغلار يۆنىلىشى بويىچە كۆپ ئايلىنىپ ماڭىمىز، ـــ نەمىتۇللا قۇمغا يىلانباغرى ئىزناسىنى سىزدى، ـــ ئەگەر مۇشۇ سول تەرەپتىكى ھەرقانداق قۇم ئېگىزلىكلىرى ھەم داۋانلاردىن يامىشىپ ئۆتەلسەڭ، ـــ نەمىتۇللا بارمىقىدا سىزىق سىزىپ يىلان باغرى ئىزنا سىزىقىنىڭ ئىككى ئۇچىنى تۇتاشتۇردى، ـــ يەنىلا مۇشۇ كارۋان يولىغا چىقىمىز. ئەگەر يۇرتقا قايتماقچى بولساڭ، ئوڭ تەرەپتىكى بايىقى ئۆتكەللەردىن ئۆتەلسەڭ، يەنىلا ئەسلىدىكى يولغا چىقىسەن. لېكىن، نەچچە كۈنلۈك يول قىسقرايدۇ.

جاھاننىڭ رەپتارىنى چۈشەنگەن نەمىتۇللا ناۋادا بىر كۈنلەردە ئوغلىنىڭ بۇ يوللاردا يالغۇز ـ يېرىم قېلىشىنى بىلگەندەك ھەربىر چىغىر يول، ئارا يول، غول يول، داۋان، جىلغىلارنى ئېزىپ ئىچۈرەتتى. ھەتتا ئۇ:

ـــ قېنى، سەن بارخانلار ئارا ماڭ، مەن يول بويلاپ ماڭاي، يالغۇز توغراقتا قايسىمىز بالدۇر چىقىمىز، ـــ دەپ ئوغلىنىڭ بوينىغا نان سېلىنغان توۋرىنى ئېسىپ، كىچىك قاپاقتا سۇ بۆلۈپ بېرەتتى. كامال چوڭقۇر جىلغىلاردا توختىماي يۈگۈرۈيتتى. ئۇ چۆل كىرپىلىرى، پاتمىچۇق، كەسلەنچۈكلەردىن قورقۇپ كەتسە، تۇرۇپلا قىپقىزىل ئاغزىنى يوغان ئېچىپ ئاپتاپ

تومۇزىنى يەۋاتقان كېلەردىن داجىپ ئۆتەتتى. بەزىدە سۇدەك ئېقىۋاتقان قۇم داۋانلىرىغا تۆت پۇتلۇق بولۇپ يۈگۈرسە، بەزىدە پەسكە قاراپ چاقپەلەكتەك يۇمىلايتتى. ئۇ بىر قانچىلىغان بارخان، داۋان، قۇم تاغلىرىدىن ھالقىپ ئۆتۈپ ئاخىرقى ئېگىز چوققا ئۈستىگە چىقىپ يىراقلارغا نەزەر تاشلايتتى. پەستكى يالغۇز توغراق ئۆتكۈنى خۇددى تاشلاندۇق ئۇرۇقچىدەك كۆرۈنەتتى. كامال بويىنىدىكى توۋرىنىڭ تاسما بېغىدىن تۇتۇپ باش ئۈستىدە پىرقىرىتىپ، بار ئاۋازى بىلەن ۋارقىرايتتى:

ـــ ھاي... ھاي!... ھاي!!... ھاي!!!... پايانسىز قۇملۇقلار!!... تەكلىماكان ئوغلى سىلەرنى يوقلاپ كەلدى!!...

كامال چوڭ بولۇپ ئەقلىنى تاپقاندىن كېيىنلا بۇ ئىشلارنىڭ تېگىگە يەتتى. ئەسلىدە نەمۇللا ئوغلىنىڭ يۈرىكىنى چىنىقتۇرۇش، ناۋادا بېشىغا ئېغىر كۈنلەر سايە سالغىنىدا قورقماس، تۈرگۈن، ئەقىل ـ پاراسەتلىك بولسۇن، دەپ ئويلاپتىكەن. كامال بۇ يوللاردا تۆت يىل ئىچىدە تۆت قېتىم سەپەر قىلىپ، تۆت قېتىم ياندى. لېكىن ئۇ 14 ياشقا كىرگەن يىلى، دادىسى بىلەن سەپەرگە ئاتلىنىپ، ئاقسۇغا كىرمەيلا ئارقىسىغا قايتتى. چۈنكى بۇ ئازادلىق ئارمىيە پۈتۈن جۇڭگونى ئازاد قىلىش يولىدا شىددەتلىك ئىلگىرىلەۋاتقان، تەرەپ ـ تەرەپتە غەلىبە مارشى ياڭراۋاتقان چاغلار بولۇپ، ئۈچ ۋىلايەت ئارمىيىسىمۇ ئاقسۇ دەريا ۋادىسىغا غەلىبە بىلەن بېسىپ كىرگەن ئىدى. ئالاقزادىلىككە چۈشۈپ قالغان گومىنداڭ ئەسكەرلىرى تەرەپ ـ تەرەپكە قېچىپ، بارغانلا يەرلىرىدە ئاش ـ ئوزۇق بۇلاپ، ئادەم ئۆلتۈرۈۋاتاتتى.

كارۋاننى ئارقىسىغا ياندۇرغان نەمۇللا قۇم تاغلار ئوتتۇرىسىدىكى ئەگرى ـ بۈگرى يوللاردا كېلىۋاتاتتى. يولنىڭ ئىككى تەرىپىدىكى چېقىلىلار قۇمدىن تاشقا ئايلانغان تىك يارلىقلار بولۇپ، يول بارغانسېرى چوڭقۇر جىلغىلار ئىچىگە

كىرىپ كېتەتتى. سەككىز توڭگە، توت قېچىر ئېغىر قەدەملەر بىلەن ئىلگىرىلەيتتى. ھېنىگان توڭگە ئۇستىدىكى يۈكتە چوقچىيىپ ئولتۇرغان كامال مۇگدەپ قالغانىدى. ئەڭ ئالدىدا كېتىۋاتقان نەمىتۇللا پات ـ پاتلا قېچىردىن چۈشۈپ يەرگە قۇلىقىنى ياقاتتى. ئۇ يەر ئاستىدىن كېلىۋاتقان شەپىنى ئاڭلىغانسېرى چىرايىنى ئەندىشە، ۋەھىمە تۇمانلىرى قاپلايتتى. كارۋان يەنە بىر ئاز ماڭغاندىن كېيىن نەمىتۇللا يەرگە قۇلىقىنى يېقىپ، دەرھاللا چۆچۈپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. ئۇ بەلۋاغقا ئېسىلغان تېرە ھەمياننى ئېلىپ يەكتەكنىڭ قويۇن يانچۇقىغا سېلىۋېتىپ، كامالنى توڭگىدىن چۈشۈردى.

ـــ ئوغلۇم، ئاخشام تۇنىگەن يەردە تېرە ھەمياننىم قاپتۇ، ـــ نەمىتۇللا يىراقلارغا ئالاقزادىلىك بىلەن قارىدى، ـــ سەن مۇشۇ ئېگىز قۇم دۆڭلۇكلىرىدىن ھالقىپ ئۆتسەڭ يېتىپ بارىسەن.

ـــ ماقۇل دادا، مەن يامان يۇگۇرىمەن.

ـــ ئەمما، قوراللىق بۇلاڭچى، باندىت ياكى گومىنداڭنىڭ قاچقۇن ئەسكەرلىرىنى چېلىقتۇرۇپ قالساڭ، دەرھال ئۆزۈڭنى دالدىغا ئال، ئۇلار كۆرۈپ قالغۇدەك بولسا ئات ماڭالمايدىغان يەرلەرگە قاچ، ـــ نەمىتۇللا كامالنىڭ بوينىغا قاپاق بىلەن تۇڑنىنى ئاستى، ـــ بالام، ناننى، بولۇپمۇ سۇنى ئاۋايلاپ ئىشلەت، ئالدىمىزدىكى 6، 7 كۈنلۈك مۇساپىنى ئويلا، ماڭ ئوغلۇم، تېز... تېز بول.

كامال يۇگۇرۇپ كېتىشى نەمىتۇللا ئۇنىڭ ئارقىسىدىن دۇئاغا قول كۆتۈردى. كامال چوڭقۇر قۇم جىلغىلىرى، يۇلغۇن چاتقاللىقلىرى، شالدىرلاپ تۇرغان ياۋا قوموش، تىكەنلىك قىياقلىقلار ئارا ئۇچقاندەك يۇگۇرمەكتە ئىدى. ئۇ شۇرقىراپ تۆكۈلۈۋاتقان تىك قۇم دۆڭلۇكىگە جاھىللىق بىلەن ئۆرلەيتتى. يۈز ـ بويۇنلىرىدىن توختىماي تەر قۇيۇلاتتى. ھەربىر دۆڭلۇكتىن پەسكە يۇمىلاپ، سىيرىلىپ چۈشۈپ، يەنە بىر

ئېگىزلىككە يامىشاتتى. كامال ئەك ئاخىرقى داۋانىنىڭ قاپ بەلگە كەلگەندە، ئارقا تەرەپتىن قالايمىقان ئېتىلغان مىلتىق ئاۋازىنى ئاڭلاپ، يۇرىكى «قارتلا» قىلىپ قالدى. «پاك ـ پۇك، تاراس ـ تۇرۇس» ئاۋازلار قايتا تەكرارلاندى. كامال دادىسىنىڭ: «بالام نان بىلەن سۇنى ئاۋايلاپ ئىشلەت، ئالدىڭدىكى 6، 7 كۇنلۇك مۇساپىنى ئويلا...» دېگەن سۆزلىرىنىڭ مەنىسىنى چۈشەنگەندەك بولدى ـ دە، «دادا!...» دەپ ۋارقىراپ ئارقىغا قۇيۇندەك چۈشۈپ كەتتى.

تەردىن يۇزلىرى قۇم ۋە لايغا بۇلغانغان كامال ھاسىراپ يېتىپ كېلىشى بىلەن كۆزلىرى چەكچىيىپ، قانلىق مەيدانغا قادىلىپلا قالدى. نەمىتۇللا ئاستىغا بېسۋالغان گومىنداڭ ئەسكىرىنىڭ كارنىيىنى بوغقان ھالدا قانغا چىلىشىپ ياتاتتى. بوغۇلۇپ ئۆلگەن ئەسكەر ۋە نەمىتۇللانىڭ كۆزلىرى ئوچۇق ئىدى. يەنە ئون قەدەم ئارىلىقتا بوغۇزلانغان بىر گومىنداڭ ئوفىتسېرىمۇ تۇراتتى. نەمىتۇللانىڭ دۇمبىسى ئوق ئىزىدىن ئۆتمىتۆشۈك بولۇپ كەتكەنىدى. بادامدوپپا، شايى پوتا، كونا چەكمەن يەكتەكلىرىنىڭ قالايمىقان چېچىلىپ تۇرۇشى، ئادەم ۋە ئاتلار تىلغۇۋەتكەن قانلىق مەيدان نەمىتۇللانىڭ گومىنداڭ قاچقۇن ئەسكەرلىرى بىلەن جان تىكىپ ئېلىشقانلىقىدىن دېرەك بېرىپ تۇراتتى.

ـــ دادا، ـــ كامال دادىسىنىڭ جەستىگە ئۆزىنى ئېتىپ زار ـ زار يىغلاشقا باشلىدى. گومىنداڭ باندىتلىرى تۆگە ۋە قېچىرلارنى بۇلاپ كەتكەن بولسىمۇ، ئىككى جەستىنى تاشلاپ قاچقانىدى. يىغلاپ ئاۋازلىرى پۈتۈپ كەتكەن كامال قان ئۇيۇتمىسىغا ئايلىنىپ قالغان دادىسىنى ئارانلا يۇدۇپ، بارخانلار ئارىسىدىكى بىر تۇپ يۇلغۇن تۈۋىگە ئېلىپ كەلدى. ئاندىن بىر دانە تۆگە قوۋۇرغىسىنى تېپىپ، تارام ـ تارام ياش تۆككەن ھالدا قۇمنى كولاشقا باشلىدى. ئۇ چۇش پېشىنگىچە بەلگىچە كولانغان

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يېڭى تادرىسى

يۇمشاق يەرلىككە نەمىتۇللانىڭ جەسىتىنى ياتقۇزغاندىن كېيىن دادىسىنىڭ يەكتىكىنى ئۇنىڭ ئۈستىگە ياپتى. لېكىن، يەكتەك جەسەتنىڭ ھەممە يېرىنى ياپالمىدى. شۇڭا، نەق مەيداندا قالغان شايى پوتا ئېسىگە كەلگەن كامال دەرھاللا قانلىق مەيدانغا كەلدى. ئۇ يېرىمى قۇمغا كۆمۈلۈپ قالغان شاتى پوتىنى تارتىپ ئېلىشى، ئۇنىڭ ئاستىدىن يېرىم تۇلۇم سۇ، تېرە ھەميان ۋە تۆگە يەيدىغان كۇمىلاچتىن قوشمۇشتتەك خېمىر چىقتى. كامال قايتىدىنلا يىغلىۋەتتى. ئەسلىدە نەمىتۇللا قورقۇنچلۇق شەپىنى سېزىپ ئوغلىنى قەستەن يولغا سالغانىدى.

چۆل قۇياشى ئۆز چېگراسىنى بويلاپ، قۇم تاغلىرىغا قىڭغايغانىدى. قۇمدا كۆتۈرۈلگەن قەبرە بېشىدا كامال تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ ئانىسى ئۆگىتىپ قويغان: «قالۇ ئىننا بىللاھى ۋە ئىننا ئەيھى راجىئۇن[1]» دېگەن ئايەتنى يىغلاپ تۇرۇپ، بەكمۇ مۇڭلۇق قىرائەت قىلىۋاتاتتى. تارام ـ تارام ياشلار ئېڭەكلىرىدىن ساقىۋاتقان كامال بىر چاغدىلا ئۇيۇشۇپ كەتكەن پۇتلىرىنى ئارانلا كۆتۈرۈپ ئورنىدىن تۇردى. ئۇ ئاسماننى قاپلىغان قىپقىزىل شەپەققە قاراپ قويۇپ سۇ قاچىلانغان تۇلۇمنى ۋە خېمىر بىلەن نان سېلىنغان توۋرىنى بوينىغا ئاستى. ئاندىن ئاخىرقى قېتىم دادىسىنىڭ قەبرىسىنى قۇچاقلاپ خوشلاشقاندىن كېيىن يولغا چۈشتى. قۇملۇق چۆللەر، تىكىنەك باسقان قاپتاللار، ئىپتىدائىي توغراق ئورمانلىقلىرى، ئادەم ۋە ھايۋان سۆڭەكلىرى ئېچىلىپ قالغان غېرىب قەبرىلەر ئارا تىنماي يۈگۈرۈۋاتقان كامال بەزىدە ئۆزىنى قۇمغا تاشلىۋېتىپ، ئوڭدىسىغا ياتقىنىچە يۇلتۇزلارنى سانايتتى. «ئاي، ئانامنى كۆرۈۋاتامسەن؟» دەپ پىچىرلايتتى. ئاي ئورغىقى شايىدەك تارالغان بۇلۇتلار ئارىسىدا گاھ كۆرۈنۈپ، گاھ يوقايتتى. قۇم ئېغىزلىرىدا بوران كۆتۈرۈلۈپ، قۇم ـ توپا بوغۇناقلىرى

---

① «بىز ئاللانىڭ ئىلكىدىمىز، يەنى ئاللانىڭ دەرگاھىغا قايتىمىز.»

تەكلىماكان ئاسمىنىنى سۈزارى مانانلاشتۇراتتى. ھەتتا بەزى كىچىلىرى كامال ئۇستىنى بىسۋالغان قۇمنى كۆتۈرەلمەي قالاتتى. كۈندۈزلىرى پىژغىرىم ئىسسىق ئۇنى كۆيدۈرسە، كىچىلىرى سوغۇق شامال دولىسىنى قورۇپ، ئىسسىق قۇم ئىچىگە شۇڭغۇپ كىرىۋالاتتى. بارغانسېرى ئېچىپ، قىرتاقلىشىپ كەتكەن خېمىردىن ياڭاقتەك ئۇزۇپ تەستە چاينايتتى ـ دە، بىر يۇتۇم سۇ بىلەن يۇتۇۋېتەتتى. كامال داۋانلارغا يامىشىپ، تىك يانباغىرلاردىن يۇمىلاپ، چاتقاللىقلاردا پۇتلىشىپ مېڭىپ، بەش كىچە ـ كۈندۈز بولغاندىلا قۇمسىرات تېغىنىڭ ئانامتاش داۋىنى خىرە ـ شىرە كۆرۈندى! كامال خۇشاللىقىدىن قولىنى كۆزىگە سايىۋەن قىلىپ پىچىرلىدى:

ـــ ئانامتاش!...

كامال كۈلۈمسىرىگەندى، ئۇنىڭ گەز باغلاپ، تېرىلىرى ساڭگىلاپ قالغان كالپۇكلىرىدىن قېپقىزىل قان ساقىپ چۈشتى...

... ئىززەت ـ ئىكراملىق كىتابخان! مەن سىلەرنى ئۆتمۈش ئەستىلىكلىرىگە باشلاپ كېتىپ، ھاردۇرۇپ قويغان بولۇشۇم مۇمكىن. شۇنداقتىمۇ، «بىلمەك، بىلمىگەنلىكتىن مىڭ ياخشىدۇر» دېگەن ھېكمەتمۇ بار ئەمەسمۇ! ئەمدى بىز ھېلىقى قۇم جىلغىسىغا بارايلى، كامالنىڭ ھېكايىسىنى ئاڭلاپ ياتقان جەۋلان، زۇلالىلار ئۇخلاپ قالغان بولمىسۇن، يەنە، يا... ياق، ئۇلار بەكمۇ سەگەككەن. جەۋلان بالىلىق كەچمىشلەر تەسىرىدىن چوڭقۇر تىنىپ ئايغا قاراپ ياتىدۇ. زۇلال بولسا قىسقا ـ قىسقا يۆتىلىپ، ئەدىيالغا پۈركىنىۋاپتۇ. ئەمما، كامال ئورنىدىن تۇرۇپ، ھەمراھلىرىغا ئېڭىشتى:

ـــ سىلەر كۆزۈڭلارنى ئازراق يۇمۇۋېلىڭلار، مەن ئاتىلارغا يېرىم دوپپىدىن بوغۇز يېدۈرۈپ قويىاي، پۇتلىرىغا ماغدۇر بولىدۇ.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

ـــ ئۇ ھەقىقىي تەكلىماكان ئوغلىكەن، ـــ دېدى جەۋلان كامال كېتىشى بىلەن، ـــ بالىلىقىدىن تارتىپلا بۇ قۇملۇق دىيار ئۇنىڭغا ئانا ماكان بولۇپ كېتىپتۇ.

ـــ تېخى ئۇ، ـــ زۇلال قاتتىق يۆتىلىپ كەتتى، ـــ ئاغزىنى يوغان ئېچىپ ئېتىلغان زەھەرلىك ئاق يىلاننىڭ بوينىدىن كاپلا تۇتۇپ، كارنىيىنى سىققانچە بوغۇپ ئۆلتۈرگەنلىكىنى سۆزلەپ بەرمىدى.

ـــ قۇملۇقتا ئاق يىلانمۇ بار ئىكەن ـ دە!

ـــ كامال قۇملۇقتا ياشايدىغان چۆل كىرپىسى، ياۋا توشقان، كېلەر، كەسلەنچۈك، پاتمىچۇق، لەڭمەنتاقتاق، ھۇۋقۇش، كۆكىنەك، قاراتاز، قۇزغۇن دېگەندەك نۇرغۇن جانىۋارلارنى بىلىدۇ.

جەۋلان قايسىدۇر كىتابتا كۆرگەن «بالىلىق كەچمىشلىرى كۆپ، ئېغىر ھەم رەڭدار ئۆتكەن بالىلار ئاق كۆڭۈل، سەمىمىي، چىداملىق بولىدۇ» دېگەن سەھىپىلەرنى ئەسلىدى.

ئۇلار ئىككى سائەتتەك ئۇخلىۋېلىشتى، ئاندىن ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ ئاتلىرىنى توقۇدى ھەم خۇرجۇن، ئەدىيال، تۇلۇم، توۋرىلارنى ئۈچ ئاتقا تەڭشەپ باغلىغاندىن كېيىن جىلغىدىن ئايرىلدى. ئۈچ ئات تاراسلاپ يولغا چىققاندا، چاۋارمۇ ئورنىدىن تۇرۇپ، نەرسە ـ كېرەكلىرىنى يىغىشتۇردى. بىراق، ئۇ قاشقا تورۇقنىڭ ئۆلگەنلىكىنى كۆرۈپ، بىر ھازا تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالدى ـ دە، ئاتنىڭ بىقىنىغا بىرنى تەپتى:

ـــ ۋۇ ۋاپاسىز مەخلۇق، ئاخىر مېنى چۆلدە ياياق قويدۇڭا؟

چاۋار كۆرپە، كىگىزلەرنى تاشلىۋېتىپ، ئېغىر خۇرجۇن بىلەن قاپاقنى مۈرىسىگە ئارتىپ يولغا چىققاندا، ئۈچ ئاتلىق يىگىتمۇ ئۇنىڭغا خېلىلا يېقىنلاپ قالغانىدى. چىرايلىرى ھۈپپىدە قىزىرىپ، كۆزلىرى ياشاڭغىراپ قالغان زۇلال ئات ئۈستىدە توختىماي يۆتىلىپ كېلىۋاتاتتى. جەۋلان كامالنىڭ

قېشىغا يانداپ كېلىپ، پەس ئاۋازدا پىچىرلىدى:

ـــ زۇلالنىڭ ئىسىستىمىسى ئۆزلەپ كېتىپتۇ، قانداق قىلارمىز؟

ـــ شامال ئۆتۈشمىگۈدەك دالدا يەردە ياتقۇزۇپ ئارام ئالدۇرساق ياخشى بولاتتى.

ـــ ئەمىسە شۇنداق يەرنى تاپايلى، لېكىن ... ـــ جەۋلان كامالنىڭ كۆزلىرىگە قارىدى.

ـــ چاۋارنى تۈتالماسلىقىمىزدىن ئەنسىرەۋاتىسىز، شۇنداقمۇ؟ ـــ كامال كۈلۈپ قويدى، ـــ خاتىرجەم بولۇڭ، سىلەر ئىككىڭلارنى بىرەر پىنھانغا ئورۇنلاشتۇرۇپ قويۇپ، ئۇنىڭ ئىزىغا ئۆزۈم چۈشىمەن.

كامال سۆزلەپ كېلىۋاتسىمۇ كۆزى يولدىكى ئىزلاردا ئىدى. تاڭ سۈزۈلۈپ قالغاچقا، يولغا چۈشكەن تېزەك ئىزلارغىچە كۆرۈنۈپ تۇراتتى. كامال بىردىنلا تىزگىننى سىيرىپ ئاتتىن چۈشتى، چۈنكى قاشقا تورۇقنىڭ ئىزى تەرەپتىكى يوقالغان بولۇپ، ھېچقانداق ئادەم ياكى تۈياق ئىزلىرى كۆرۈنمەيتتى. ئاڭغىچە جەۋلانمۇ ئاتتىن چۈشۈپ ئەتراپقا قارىدى. لېكىن، كامال بارمىقىنى كالپۇكىغا قويۇپ: «تىش..ش...» دەپ ئاگاھلاندۇرغاندىن كېيىن ئوڭ تەرەپ قاپتالدىكى چوقچايغان قۇم بارخانلىرىغا ئىچكىرىلەپ كىردى. ئۇلار ئېگىز قۇم يامزىلىنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپلا قاشقا تورۇقنىڭ ئۆلۈكىنى كۆرۈپ قالدى. قىزىپ ھەم ھاسىراپ تۇرغان زۇلال ئاتتىن ئىنجىقلاپ ئارانلا چۈشتى ـ دە، چاۋارنى تىللىدى:

ـــ مۇناپىق چايان! شۇنچە يىل خىزمىتىنى قىلغان ۋاپادار ئېتىنى كۆمۈپمۇ قويماپتۇ، ۋۇي ئىمانسىز ئەبلەخ! بىز كۆمۈۋېتەيلى.

ـــ قاشقا تورۇقنىڭ، ـــ دېدى كامال، ـــ قارىنىڭ ئىچىگە تارتىلىپ كەتكىنىگە قارىغاندا، بىر نەرسە يېمىگىنىگە نەچچە

www.uyghurtap.com
تۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى نادىرىسى

كۈنلەر بوپتۇ.

كامال كىگىز سېلىپ ياتقان قۇمغا ئالىقىنىنى قويۇپ ھەم بارمىقىنى پاتۇرۇپ بېقىپ دەرھاللا يۇقىرىغا ئۆرلەپ چىقىپ كەتكەن ئىزغا قارىدى.

ــ ئۇنىڭ قوزغالغىنىغا بىر سائەتتەك بوپتۇ. جەۋلان، سىز ئۇ تاشلىۋەتكەن كىگىز ـ كۆرپىنى سېلىپ، ئەدىيال، چاپانلاردا زۇلالنى چىڭ يۆگەپ مەشەدە قېلىڭ، ــ دېدى جەۋلان جىددىيلەشكەن ئەلپازدا، ــ مەن چاۋارنى پىيادە قوغلايمەن. ئۇ يوغان قورسىقىنى، سېمىز گەۋدىسىنى كۆتۈرۈپ كۆپ ئۇزاپ كېتەلمىدى.

ــ ئارقىدىن قوغلىماقچىمۇسىز؟

ــ ياق، ئەنە قاراڭ، ــ كامال ئالدىدىكى قۇم دۆڭلۈكلىرىنى كۆرسەتتى، ــ ئاشۇ داۋانلارنىڭ بىر قانچىسىدىن ھالقىپ ئۆتسەم، ئۇنىڭ ئالدىغا چىقىمەن.

كامال ئېگەردىكى ئارغامچىنى ئېلىپ بېلىگە يۆگەپ باغلىدى ـ دە، يۈگۈرۈپ كېتىپ قالدى. خاتىرجەم بولالمىغان جەۋلان ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ۋارقىرىدى:

ــ كامال، ئېھتىيات قىلىڭ، چاۋاردا چوقۇم پىچاق بار.

ــ ئۇنىڭدىن ئەنسىرىمەڭ، ــ يۈكۈنۈپ ياتقان زۇلال تىترەپ تۇراتتى، ــ ئۇ كۈچ ئېلىشىشتا يېتىلگەن قۇملۇقنىڭ يىلپىزى.

زۇلال گەرچە كامالنىڭ كۈچتۈڭگۈرلىكىگە ئىشىنىپ تۇرسىمۇ، يەنىلا ئۇنىڭ ئەنسىرەۋاتقانلىقى كۆزلىرىدىن بىلىنىپ تۇراتتى. شۇڭا، ئۇ جەۋلاننى ئۇنىڭ ئارقىسىدىن بېرىڭ، دەپ بولۇپ تۇيۇقسىزلا ئۈستىدىكى نەرسىلەرنى يۇلۇپ تاشلاپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. لېكىن، زۇلالنىڭ قۇمغا تېيىنىپ تۇرغان قوللىرى تىترەۋاتاتتى.

ــ جەۋلان... جەۋلان! بىزمۇ كامالنىڭ ئارقىسىدىن ماڭايلى، ــ

زۇلال يۆتەلدىن نەپەس ئالالماي قالدى، ـــ مېنىڭ ئىچىمگە بىر ئەنسىزلىك كىرىۋالدى... نېۋىخان ئاچام، لەيلى ماڭا قاراپ تۇرغاندەكلا قىلىۋاتىدۇ...

ـــ سىز مۇشۇ ئەھۋالدا قانداق ماڭالايسىز؟ ـــ جەۋلان ئۇنى زورلاپ ياتقۇزدى، ـــ سىز قېلىن يۆگىنىپ بىر تەرلەسكىز ياخشى بولۇپ قالسىز.

زۇلالنى قايتا يۆگەپ قويغان جەۋلان ئۇنىڭ ئۇخلىشىنى كۈتۈپ، بېشىدا قاراپ ئولتۇراتتى. ئەگەر زۇلال ئۇخلاپ قالسا، جەۋلان كامالنىڭ ئىزىنى بويلاپ ماڭماقچى ئىدى. ئۇ ھەرخىل يامان ئاقىۋەت ھەم قورقۇنچلۇق پەرەزلەردىن تەقەززا بولۇۋاتقاندا، كامال تېك داۋانلارغا ئېچىشىپ، ئۆمىلەپ، قۇملارنى تاتىلاپ جان ـ جەھلى بىلەن ياماشماقتا ئىدى. بىر داۋان ئۈستىگە چىقىپلا پەسكە قاراپ دومىلايتتى. يەنە قوپۇپ ئالدىدىكى داۋانغا يۈگۈرۈيتتى. خۇددى كامالنىڭ جېدەلىلەپ كېلىۋاتقانلىقى كۆڭلىگە ئايان بولغاندەك، چاۋارمۇ ئېغىر خۇرجۇننى پات ـ پاتلا ئۆرىدەپ، يىلان باغرى يوللاردا ھاسىراپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ كارۋان يولى بويىچە ئايلىنىپ، چۆرگىلەپ يۈرۈپ چىلىق ـ چىلىق تەرلەپ كەتكەنىدى. قۇم ـ توپىلار يۈزلىرىگە چاپلىشىپ بەتبەشىرە سەتلىشىپ كەتكەن چاۋار بەزىدە غۇدۇڭشىپ كىملەرنىدۇر غايىۋانىسىگە تىللايتتى ھەم ئارقىسىغا قاراپ قويۇپ قەدىمىنى تېزلىتەتتى. ئۇنىڭ بۇنداق ئىزتىراپقا چۈشۈپ قېچىشىنىڭ خەيرلىك بولۇشى ناتايىن ئىدى. چۈنكى، تەكرى يامانلارغا بىر مەزگىل ئامانلىق بەرسىمۇ، ئاراملىق بەرمەيدۇ. مانا ئېگىز قۇم دۆڭلۈكى ئۈستىدە يەر بېغىرلاپ ياتقان كامال ئۇنى يىراقتىن كۆرۈپ تۇراتتى. ئۇ يانباغىرلاپ يۈگۈرۈپ پاكار ـ پاكار قۇم بارخانلىرى ئىچىدە بىردەمدىلا غايىب بولدى. ئۇنىڭ ئاخىرقى ھايات ـ ماماتلىق خەتەرلىك ئېلىشىشقا تەييارلانغانلىقىنى بىلگەندەك لاتا پىكاپ ۋە موتسىكلىتلىرىنى

تاشلىۋەتكەن ساقچىلار بىر جىلغا ئىچىدە ئات ۋە ئادەم ئىزلىرىنى بويلاپ يۈگۈرۈشۈپ كەلمەكتە ئىدى. يالاڭ ئاياغ بولۇۋالغان ئىككى ساقچى بىر سۇلياۋ باك سۇنى دەملىشىپ كۆتۈرۈپ كېلىۋاتاتتى. قالغانلىرى تاپانچىلىرىنى يالىڭاچلاپ قۇملارغا يامىشاتتى. بۇ خۇش خەۋەر چۈشىگە ئايان بولغانەك پىشانىلىرى مونچاق ـ مونچاق تەرلەپ كەتكەن زۇلال كۆزلىرىنى پاللىدە ئېچىپ ئورنىدىن تۇرۇپ ئولتۇردى. ئۇنىڭ يۈزى هېلىھەم قىپقىزىل ئېسىلىپ، هاسىراپ تۇرسىمۇ، ئۆزىنى خېلىلا يېنىك هېس قىلىۋاتاتتى.

ـــ جەۋلان، ـــ دېدى زۇلال ئالدىراپ، ـــ مەن كۆرپە، ئەدىياللارغا يۆگىنىپ يېتىپ خېلىلا ياخشى بولۇپ قالغانەك تۇرىمەن. ئەمدى كامالنىڭ ئىزىنى بويلاپ ئۇنى تاپايلى.

ـــ بەرداشلىق بېرەلەمسىز؟

ـــ خاتىرجەم بولۇڭ، پىيادە ماڭساق تېخىمۇ تەرلەيمەن ئەمەسمۇ.

ـــ ئەمىسە، مەن يۆلەپ ماڭاي.

ـــ بولدى، مەن يۆلىگۈدەك هالەتتە ئەمەسمەن.

ئۇلار كامالنىڭ ئىزىنى كۆزدىن يوقاتماي، قۇم بارخانلىرىغا ياماشتى. بەزىدە جەۋلان زۇلالنىڭ قولتۇقىدىن يۆلەپ ماڭاتتى.

ـــ تېز... تېز... تېزرەك، ـــ دەيتتى زۇلال هاسىراپ، ـــ مەن كامالدىن ئەنسىرەپ قالدىم. ئۇ بەك قارام، چاۋار بولسا هېيلىگەر هەم قۇۋۇ.

ئىككىسى ئېگىز داۋاننىڭ پەيدىنپەي ئۆرلەيدىغان يانپاش غولىدا يەر بېغىرلاپ كېتىۋاتقاندا، كېسىلىنى ئۇنتۇغان زۇلال ئاستا گەپ باشلىدى:

ـــ جەۋلان، كامالەت ئۇ... ئۇ سىزنى..

ـــ ئۇنىڭ مالىيە بوغالتىرلىق كەسپىدە ئوقۇغۇسى بار ئىكەن. مېنىڭ مالىيە ئىقتىسادىي ئىنستىتۇتىدا ئىشەنچلىك

تونۇشلىرىم بار. شۇلار ئارقىلىق ئوقۇش ئىشىنى ھەل قىلىپ بېرەي دەيمەن.

ــ بەك ياخشى ئويلاپسىز، ئۇ ھېچنېمىسى يوق قارا يېتىم... كامالەت سىز توغرۇلۇق ئايشەمگە يىغلاپ...

ــ قاراڭ، ئاخىرقى چوققىغا يېتىپ كەلدۇق...

ئۇلار ئاخىرقى چوققىغا يېتىپ كەلگەندە، تەرگە چىلىشىپ، پىخىلداپ ئارانلا كېتىۋاتقان چاۋار ئىلەڭ ــ سىلەڭلا بولۇپ قالغانىدى. ئۇنىڭغا خۇرجۇن شۇنچىلىك ئېغىر يۈك بولدىكى، پىرقىرىتىپ تاشلىۋەتكۈسى كەلدى. بىراق، شۇنچە يىللار قۇمتاملىقنى قاقشىتىپ تاپقان دۇنيا دەپىنىسى ئۇنىڭ ئىچىدە بولغاچقا، ئۇ جېنى تۇمشۇقىغا كېلىپ، سەكراتقا چۈشۈپ قالسىمۇ، خۇرجۇننى باغرىغا بېسىپ ئۆلۈشكە رازى ئىدى. چاۋار خۇرجۇندىكى باغلام ــ باغلام پۇل، خالتىلارغا قاچىلانغان ئالتۇنلارنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ، كۆڭلىنى خۇش ئېتىپ كېتىۋاتقىنىدا يول بويىدىكى ئانچە ئېگىز بولمىغان قۇم بارخان ئۈستىدىن ئېتىلىپ چۈشكەن بىر قارا كۆلەڭگە ئۇنى ئاستىغا بېسىۋالدى. خۇرجۇن قاياققىدۇر ھالقىپ چۈشتى. چاۋار كامال بىلەن ئازراقلا ئېلىشىپ، ئۆمىلەپ قاچقانچە خۇرجۇنغا ئېتىلدى. لېكىن، ئۇچقاندەك يېتىپ كەلگەن كامال ئۇنى بىر پەشۋا بىلەن ئارقىسىغا ئۆرۈۋەتتى. خۇرجۇن يولنىڭ ئۇ تەرىپىدىكى جىلغىغا چۈشۈپ، سىلىق قۇمدا پەسكە سىيرىلدى. غەزەپكە كەلگەن چاۋار پىچىقىنى غىلىپىدىن سۇغۇرۇۋېلىپ قالايمىقان شىلتىشقا باشلىدى. كامال پىچاقتىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ پەشۋا ئاتقان ئىدى. قۇمدا پۇتلىشىپ ئوڭدىسىغا يىقىلدى. پۇرسەتنى غەنىيمەت بىلگەن چاۋار ئېتىلىپ كېلىپ ئۇنى باستى ــ دە، غەزەپ بىلەن پىچاق ئوردى. لېكىن، كامالنىڭ سول قولى ئۇنىڭ قول بىغىشىنى توتۇۋالغاچقا، پىچاق كامالنىڭ مۇرىسىگە كىرىپ كەتتى. كامال پىچاقلىق قولنى ئامبۇردەك قىسىۋېلىپ،

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىڭى تادىرىسى

كارنىيىنى بوغۇۋالغان چاۋارنىڭ سول قولىنى ئوڭ قولىدا قاماللاپ، ئاجراتتى ـ دە، ئىرغىپ تۇرۇپ بىر باش قويۇۋىدى، ئۆزىگە ئېڭىشىپ تۇرغان بۇرۇن ھەم كالپۇكلاردىن تىرتىلداپ قان يامراپ چىقتى. بېشى پىررىدە ئايلانغان چاۋارنىڭ ئاستىدىن يۇلقۇنۇپ تۇرغان كامال ئۇنىڭ بىلەن قايتىدىنلا پومىداقلىشىپ پەس جىلغىغا يۇمىلاپ چۈشۈپ كەتتى. قارس ـ قۇرس، گاچ ـ گۇچ قىلغان ئاۋازلار بىر پەس داۋام قىلغاندىن كېيىن بىر كۆزى قاپقارا قان ئۇيۇپ، يۈزلىرى قىپقىزىل بويىلىپ كەتكەن چاۋار بىلەن كامال قۇملۇق يانباغىردا قوغلىشىپ يۈرۈپ ئېلىشماقتا ئىدى. يۇمشاق قۇمدا گاھ پۇتلىشىپ، گاھ تېيىلىپ ئىككىسىلا ئېغىر ھاسىرايتتى. ئۆمىلەپ ھەم ئورنىدىن تۇرۇپ تۇتىشاتتى. كامالنىڭمۇ بىرقانچە يېرىگە پىچاق تېگىپ، ئاق يەكتىكى قىپقىزىل مىلىچلاپ كەتتى. چاۋار يوغان، تەمبەل بولۇپ، كامالمۇ ئۇنىڭدىن قېلىشمايتتى. بىراق، بىرىنىڭ توغراقتەك گەۋدىسى خام سېمىز، يەنە بىرىنىڭ مۇسكۇللىرى يېتىلگەن، چىڭ، بەردەم ئىدى. بىردىنلا كامالنىڭ بىلىكىنىڭ يۇقىرىسىغا پىچاق تېگىپ قان تەپچىرەپ چىقتى، ئۇ دەرھاللا بىلىكىنى قاماللىدى. ئۇنىڭ قانغا بويىلىپ كەتكەنلىكىنى كۆرگەن چاۋارغا جان كىردى. ئۇ پىچىقىنى قالايمىقان شىلتىپ، ئۇنىڭ كۆكرىكىنى تىلىۋەتتى. كامالنىڭ قۇلىقىغا بىردىنلا لەيلىنىڭ «قۇتقۇزۇڭلار!...» دەپ ۋارقىرىغان ئاۋازى ئەكس سادا بولۇپ ياڭرىدى. ئۇ ئۆزىنى رۇسلاپ بىر پەشۋا ئۇرۇۋىدى، قولىدىكى پىچاق چۈشۈپ كەتكەن چاۋار 6 ~ 7 قەدەم ئارىلىققا ھالقىپ چۈشتى ـ دە، ئورنىدىن تەستە تۇرۇپ يەردىكى پىچاقنى قولىغا ئالدى. لېكىن ئۇ پۇتلىرىنى كېرىپ، ئىككى مۇشتۇمىنى چىڭ تۈگۈپ، تاش ھەيكەلدەك تۇرغان كامالنىڭ مۇشۇنداق پۇرسەتنى قويۇۋەتكەنلىكىگە ئەقلى يەتمەيتتى. ئەمما بۇ چاغدا ئاغزىغا لاتا تىقىلغان، پۇت ـ قوللىرى باغلانغان لەيلىنى ئاتنىڭ ئالدىغا

ئېلىپ، يامان جاڭگالغا كېتىۋاتقان چاۋار، پاشىلىقتا كۆيۈۋاتقان ئوت، «ئەمدى بىلىدىغانلىرىڭنى دوزاخ مالائىكىلىرىگە دەپ بەر!...» دەپ قاقاقلاپ كۈلۈۋاتقان چاۋار... يەنىلا شۇ بەتبەشىرە، ياۋۇز، قارا نىيەت چاۋار كۆز ئالدىغا كەلگەن كامال «ئا!...» دەپ دەھشەتلىك نەرە تارتقىنىچە، پىرقىراپ كېلىپ پەشۋا ئوردى! قۇلاق تۇۋىگە شىددەت بىلەن تەگكەن زەربىدىن بېشى گاڭگىراپ، كۆزلىرى قاراڭغۇلىشىپ كەتكەن چاۋار گۈپپىدە يەرگە دۈم يىقىلدى. پۈت ـ قوللىرى تىترەپ تۇرغان چاۋار بىر ھازاغچە ئورنىدىن تۇرالماي، يەرگە قاققان ئەگرى قوزۇقتەك ئېڭىشىپ قالدى. كامالنىڭ غەزىپى يانىدىغاندەك ئەمەس ئىدى. ئۇ ئاخىرقى قېتىم ئورنىدا پىرىدە پىرقىراپ كېلىپ ئۇنىڭ مەيدىسىگە بىرنى تېپىشى، ئاغزىدىن، بۇرنىدىن ئېتىلىپ چىققان قان بىلەن تەڭ چاۋار ئون نەچچە قەدەم ئارىلىققا گۈپپىدە يىقىلدى ـ دە، ئورنىدىن تۇرالمىدى. كامال ئېتىلىپ كېلىپ بىر قولىدا ئۇنىڭ كارنىيىنى بوغۇپ، يەنە بىر قولىدا پىچاقلىق قولىنى بىرلا سىقىشى، ئاغزىدىن قان ۋە كۆپۈك قاينىاپ چىققان چاۋارنىڭ پۈت ـ قوللىرى لاسسىدە بوشاپ، پىچىقى چۈشۈپ كەتتى. كامال گۈرزىدەك مۇشتۇمىنى ئېگىز كۆتۈرۈشى، ئۇ زەئىپ خىرقىرىدى:

ـــ كارنىيىمنى قويۇۋەت... نەپەس... نەپەس ئالالمىدىم...

كامالدىن ئەنسىرەپ يانباغىر قۇملۇقتا يەر بېغىرلاپ كېلىۋاتقان جەۋلان بىلەن زۇلال ئاخىرقى چوققىغا چىقىپ پەسلەرگە قارىدى ـ دە، ئىككىسى تەڭلا: «كامال!...» دەپ ۋارقىرىۋەتتى. چاۋارنىڭ خۇرجۇنىنى مۇرىسىگە ئارتىۋالغان كامال قولىنىڭ ئىككى بېغىشىدىن جۈپلەپ باغلانغان چاۋارنى سۆرەپ كېلىۋاتاتتى. ئاغزى ـ بۇرنى قان ھەم لايغا بۇلغانغان، سۆكۈلگەن، تىتىلغان يەكتەكلىرىمۇ قىپقىزىل بويىلىپ كەتكەن چاۋارنىڭ چىرايىنى پەرق ئەتكىلى بولمايتتى. بولۇپمۇ ئۇنىڭ

قاپقارا مۇشتۇمدەك ئىششىپ چىققان بىر كۆزى شۇنچىلىك قورقۇنچلۇق ئىدىكى، ئادەمنىڭ تېنى شۇركۈنەتتى. كامالنىڭمۇ كۆڭلەكلىرى يىرتىلغان، تىلىنغان بولۇپ، مۆرە، كۆكرەك، بىلەكلىرىدىن ئاققان قان ئۇنى قان ئۇيۇتمىسىغا ئايلاندۇرۇپ قويغانىدى. شۇنداقتىمۇ ئۇ چاۋار باغلانغان ئارغامچىنى جاھىللىق بىلەن تىرەجەپ سۆرەيتتى. جەۋلان بىلەن زۇلال قوللىرىنى كۆتۈرۈپ، ئۇنىڭ ئالدىغا يۈگۈرۈشتى:

ـــ كامال!!...

كامالمۇ قولىنى كۆتۈردىيۇ، لېكىن ۋارقىرىيالمىدى. ئۇ قۇمغىلا تىزلىنىپ قالدى. بۇ ئەسنادا قۇمتاغ يامزىلىدىن ساقچىلارمۇ يۈگۈرۈشۈپ كەلمەكتە ئىدى. جەۋلان، زۇلالار خۇشاللىقىدا ۋارقىرىشىپ كېتىشتى. ئەمما هوشىدىن كەتكەن كامال قۇمغىلا يېقىلدى.

ئوتتۇز تۆتىنچى باب

قۇمتامنىڭ كۈلكىسى

قۇمتام كەنتى بۇ چاغقىچە ھېچ كۆرۈلمىگەن شادلىق تەنتەنىسىگە چۆمدى! دېھقانلار ئەتىگەندىن باشلاپ تەشكىل ھويلىسىغا توپلانماقتا ئىدى. قۇماقتى، شالتوغراق، قوغۇنچى، جىگدىلىك، قۇمتام قاتارلىق ئەترەت، مەھەللىلەردىن كېلىۋاتقان ئەر - ئايال، قېرى - ياش ھەم ئۇششاق بالىلار خۇددى ھېيت بولغاندەك خۇشال ئىدى. ئۇلار بىر - بىرىگە يول قويۇشمىغان ھالدا نېمىلەرنىدۇر دېيىشەتتى، ۋارقىرىشاتتى، ھەتتا بۇ چاغقىچە ئېتىز - ئېرىقلارغىمۇ چىقمايدىغان، ئىسسىق كاڭدا، ئاپتاپ چۈشكەن يەرلەردە ھاسىسىغا ئېڭەك تىرەپ ئولتۇرىدىغان بوۋاي - مومايلارمۇ ھاسىراپ - ھۆمىدىشىپ كېلىۋاتاتتى. ساقاللىرى ئاقلىقتىن سارغىيىپ كەتكەن بىر بوۋاي:

— توۋا، پەلەكنىڭ چاقى تەتۈر چۆرگىلەپ، كۈن مەشرىقتىن ئەمەس، مەغرىپتىن چىقتىمۇ قانداق؟ كەنتتە دۈمبىسى قىزىل سەلىياخۇن [1] تارقاتقۇدەك، — دېۋىدى، ئۇنىڭ قەدىنىسى بولسا كېرەك، بىر ئورۇق موماي:

— قارا توڭگۇز [2] قىر دەريا سايلىقىغا يۆتكىگەن نۇرغۇن ئاشلىق بارمىش، ئۇنىمۇ جان سانىغا قاراپ بۆلۈپ بېرەرمىش... — دەپ ئاغزىنى تامشىپ قويدى.

---

① دۈمبىسى قىزىل سەلىياخۇن — شۇ چاغلاردا چىققان قىزىل ئون سوملۇق پۇلنى دېمەكچى.

② قارا توڭگۇز — چاۋار كۆزدە تۇتۇلغان.

ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
www.uyghurkitap.com

ـــ ھەي... پەلەك، ئۇنىمۇ دەيمىز، بۇنىمۇ دەيمىز، ـــ دېدى ھاسىسى ئۆزىدىن ئېگىز دوڭغاق موماي، ـــ بۇ ھېلىقى رېزىنكە قورساق، مىس كاناي ئۈچ تويمىغۇرنىڭ بېشىنى يېگەنلىكىنىڭ خاسىيىتى ـ دە!

بوۋاي ـ مومايلار ئاسمانباقتى بولۇپ كۈلۈشكەنىدى، ئۇلارنىڭ چىشسىز ئاغزىلىرى قۇشقاچنىڭ كامېرىدەك ئوچۇقلا قالدى. تەشكىل تەرەپتىن ناغرا ـ سۇناي ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. ئۇششاق بالىلار بىر ـ بىرىنى قوغلىشىپ، كوچىنى بېشىغا كىيىشتى. قېرىلار تەشكىلنىڭ چوڭ ھويلىسىغا كىرىپ، ھەيرانلىقتىن باشلىرىنى گىلدىڭلىتىپ، كۆزلىرىنى چۈمچۈكلىتىپ، بادرا ياغاچلاردىن ياسالغان سەھنىگە، سەھنە بېشىدىكى قىزىل پلاكاتقا ھاڭقىيىپ قاراپ قېلىشتى. دېھقانلار سەھنە ئەتراپىنى ئورىۋالغان بولۇپ، بىر نەچچە ياشلار ناغرا ـ سۇناي چېلىۋاتاتتى.

ـــ ھەي بوۋاي، ـــ دېدى بايىقى ئورۇق موماي قەدىنىسىغا، ـــ قىزىل لاتىدا ئىجىر ـ مىجىر پۈتۈكلەر تۇرامدۇ، خۇدايىم. كامىلاخۇن بىلەن لەيلىخاننىڭ ئاغزىغا كۆشۈك سېلىپ دادىخاھقا تارتقاندا، ئاشۇنداق قىزىل لاتا ئاسمىغانمىدى؟

ـــ ئوخشىمايدۇ، مەزلۇم، ـــ بوۋاي قىپقىزىل تىلىنى ئۇزۇن چىقىرىپ يۆتەلدى، ـــ ئۇ چاغدىكىسى نەس باسقان ئەنجۈمەن[1]، بۇ دورامقىسى كۈلىدىغان ئەنجۈمەن.

ـــ ئاۋۇ لاتىغا شۇنداق پۈتۈپ قويۇپتىما؟

ـــ ئا... نېمانداق پەلىپەتىش گەپ قىسىلە، مەن ئۇنى ئوقۇيالىسام شەھەرگە دوتەي[2] بولمامدىم، ـــ بوۋاي ئويناپ يۈرگەن بىر بالىنى چاقىردى، ـــ خوندەك[3] بالام، ئاۋۇ لاتىدىكى

① ئەنجۈمەن ـــ يىغىلىش، يىغىن.

② دوتەي ـــ ۋالىي.

③ خوندەك ـــ ئەڭ بالدۇر پىشىدىغان ئەتىۋارلىق ئۆرۈك.

پۈتۈكلەرنى ئوقۇپ بەرگىنە؟

ــ بالا بىگىز قولىنى چېنەپ تۇرۇپ ئوقۇدى:

ــ «قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ مېھنەت ـ ئەجرىنى ئۆزىگە قايتۇرۇش چوڭ يىغىنى»

بوۋاي بىلەن موماي سەھنىدىكى داستىخان سېلىنغان ئۈستەللەرنىڭ ئەتراپىدا ئولتۇرغان جەۋلان، زۇلال، مەتنىياز، كېرىموللا، ياربەختى، ئايشەم، كامالەت قاتارلىق كەنت، ئەترەت كادىرلىرى ۋە يېزا ئاكتىپلىرىغا قاراشتى. يىغىن باشقۇرۇۋاتقان ھاشىم سەھنە ئالدىغا كېلىپ قولىنى كۆتۈرۈشى، ناغرا ـ سۇنايلارنىڭ ئاۋازى جىمىقتى. ئۇ ھاياجان بىلەن ۋارقىرىدى:

ــ قۇمتاملىق بۇرادەرلەر، سىلەر دارامەت ئېلىپ باقمىغىلى نەچچە يىل بولدى؟

سەھنە ئالدىدا پەۋەس ئولتۇرغان، ئۇلارنىڭ ئارقىسىدا ئۆرە تۇرغان دېھقانلار ئارىسىدىن «تۆت يىل»، «بەش يىل» ھەتتا «ئېلىش ئۇياقتا تۇرسۇن قەرزگە بوغۇلۇپ كېلىۋاتىمىز» دەپ ۋارقىرىغانلارمۇ بولدى. ھاشىم يەنە قولىنى كۆتۈرۈپ ئۇلارنى تەرتىپكە چاقىرغاندىن كېيىن كەنتتىكى ئۈچ ئاپەتنىڭ خىيانەت، ئوغرىلىق، چوڭ يەپ، چوڭ ئىگىلەش ئارقىلىق قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ قان ـ تەرى بەدىلىگە كەلگەن ئەجىر ـ مېھنەتلىرىنى ئۆزئارا بۆلۈشكەنلىكى، ھەتتا بەلگىلەنگەن ئاشلىق نورمىلىرىنىمۇ ساق بەرمىگەنلىكىنى قايناپ سۆزلىدى. ھازىر يىل ئاخىرى بولۇپ قالغاچقا، ئىككى كۈندىن بېرى كەنت ۋە ئەترەت كادىرلىرى بىرلىكتە ھازىرچە يىغىلغان نەق پۇلنى دېھقانلارنىڭ ئىشلىگەن ئەمگەك نومۇرى بويىچە دارامەت تارقىتىشنى مەسلىھەت قىلىشقانىدى. جەۋلاننىڭ قىر دەريا سايلىقىدىن سالدۇرۇۋېلىنغان ئىككى توننا ئاشلىققا ئامباردىن ئاشلىق تولۇقلاپ، ھەر ئائىلىنىڭ جان سانىغا قاراپ تارقىتىش ھەققىدىكى پىكرىگە ھەممىسى بىردەك قوشۇلۇشتى. ئاشلىق ۋە

پۇل ھەققىدىكى خۇش خەۋەردىن دېھقانلار بىردەك چاۋاك چېلىپ چۇقان كۆتۈرۈشتى.

ـــ تىزىملىك بويىچە ئاشلىقنى ئەتىدىن باشلاپ ئامبارىدىن ئالىسىلەر، ـــ دېدى ھاشىم، ـــ ھازىر كامالەت دارامەت ئالغۇچىلارنىڭ ئىسىملىكىنى ئوقۇيدۇ. رەتلىك چىقىپ ئېلىڭلار.

كامالەت سەھنە ئالدىغا چىقىپ قىزىرىپ كەتتى. ئۇ قولىدىكى دەپتەرگە قاراپ ھۇدۇقىقان ھالدا ئوقۇشنى باشلىغانىدى، تۆۋەندىن «چىكراق ئوقۇسۇن»، «ئاڭلىمىدۇق، نان بېگەندەك سۆزلىسۇن!» دېگەن ۋارقىراشلار ئاڭلاندى. ھاشىمنىڭ «خەلقنىڭ ئەجرى ئۆز قولىغا قايتقاندا دادىل بولغۇلۇق» دېگەن تەنبىھىدىن كېيىنلا ھۇپپىدە ئېسىلىپ كەتكەن كامالەت تىزىملىكنى ئۇنلۈك ئوقۇدى.

ـــ مۇھەممەد قوتاز، ئانارخان چوكچوك، رەجەپ كانايى، سۇپىخان لەڭمەن، تۇرسۇنخان تۇمار...

ئەر ـ ئايال دېھقانلار ئارقا ـ ئارقىدىن چىقىپ، ھەر ئائىلە بويىچە ئالدىن تەييارلانغان پۇلنى قولىغا ئېلىپ، جەدۋەلگە بارمىقىنى باساتتى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى كۈلسە، يەنە بەزىلىرى خۇشالىلىقتىن كۆز ياش قىلاتتى. قۇمتام تۆرىلىپ ئالقىنى توشقۇدەك پۇل كۆرۈپ باقمىغان دېھقانلار قولىدىكى پۇلغا قاراپ: «توۋا، چۈشەكىگەندەك گاراڭلا بولۇپ قالدىما» دېيىشەتتى. بىر قانچە قېرى بوۋاي ـ مومايلار سورۇننىڭ ئارقىسىدا قىسماقتەك ئېگىلىپ قوللىرىدىكى پۇلنى سانىغاچ پاراڭغا چۈشۈپ كەتكەندى:

ـــ كونىلار ئەقىل ياشتا ئەمەس، باشتا دەپتىكەن، ـــ دېدى بىر بوۋاي ئىنجىقلاپ، ـــ جەۋلان بالا ئۆزى كىچىك بولسىمۇ ھېلىقى تۇلۇمچاشقانلارنى ئەرەختەن ـ پەرەختەن قىلىۋەتتى.

بوۋاينىڭ سۆزىنى ئاڭلىغان مومايلارمۇ ئېغىز ـ ئېغىزىغا تەگمەي جەۋلانىنى ماختاپ كېتىشتى:

ـــ قۇمتامنىڭ جىگدە كۆتىكىدەك بەزلىشىپ كەتكەن ھوننىاق[1] لىرنى ئېغىز ئالدۇرۇپ، بەش پۇچۇق قىلىۋەتتى دېسە.

ـــ شۇ ئەمەسمۇ، خويمۇ جىگەرلىك يېتىمكەن.

ـــ كاللىسى غۇچچىدا چېچەكلەپ كەتكەن ئەقىلكەن، بولمىسا ئۇچ ھۇررەكنىڭ قىلمىشلىرىنى پايپاقنىڭ يىپىنى سۇغارغاندەك چۇۋۇۋېتەلەمتى.

بۇ ئەسنادا كۆرەك ساقال، چاچلىرى ئاپئاق ئاقىرىپ كەتكەن بىر دېھقان سەھىندىن ئالدىراپ چۇشتى ـ دە، بارمىقىغا تۈكۈرۈپ، قولىدىكى پۇلىنى ساناشقا باشلىدى. ئۇ ئۆزىگە ئىشەنمىگەندەك ياكى سانىغانسېرى كۆپىيىپ قالىدىغاندەك قايتا ـ قايتا سانايتتى. بۇنى كۆرگەن ياغاچتەك جۇدەڭ بىر يىگىت ئۇنىڭغا چاقچاق قىلدى:

ـــ ساۋۇتكا، يامان ساناپ كەتتىڭ، توقالدىن بىرنى ئالاي دەمسەن نېمە؟

ـــ ئا.. تۈكى يوق پاراڭنى قويي. يەڭگەڭگە يېتىشەلمەي قالغاندا، توقال نەدە تۇرۇپتۇ؟

ـــ يېڭى قازاننىڭ ئېشى تاتلىق بولىدۇ، دەيمەن...

ـــ ئالجىپسەن، يەنىلا كونا قازاننىڭ ئېشىغا يەتمەيدۇ...

ھويلىدا ناغرا ـ سۇنايلار ئۇزۇلمەي چېلىنىپ، دېھقانلارنىڭ شادلىقىغا شادلىق قوشماقتا ئىدى. بەزى ياشلار ھويلىدىلا ناغرا ئۇسسۇلىغا چۇشۇپ كېتىشتى. كامالەت جەۋلانغا يالىتىدە قاراپ قويۇپ، تىزىملىكنى ئوقۇشنى داۋاملاشتۇردى. بۇگۈنكى بۇ تەنتەنىدىن كامال بىلەن لەيلى بەھرىمەن بولالمىدى. ئۇلار يېزىلىق ھۆكۈمەت دوختۇرخانىسىدا ئىدى. بىلەك، كۆكرەكلىرى تېڭىلغان كامال كارىۋاتتا ياستۇقتا يۆلىنىپ ئولتۇراتتى. ئېغىر بويلۇقىنى چاندۇرمايدىغان كەڭ كۆڭلەك كىيىۋالغان لەيلى

① ھوننىاق ـــ «تۇڭى يوغان» «قوڭى يوغان» جاراھەت.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىڭى نادىرىسى

ئېرىنىڭ ئاغزىغا دورا سېلىپ سىركايدا قايناق سۇ ئىچۈرۈۋاتاتتى. دېرىزە تەكچىسى ھەم يەردە كۆرۈپكىلارغا قاچىلانغان چايدان، رو چەينەك، سىرلىق كورا، يوتقان تېشى، چىبەرقۇت، پاشكىلىق قەنت، ناۋات دېگەندەك سوۋغاتلىقلار تۇراتتى.

— ناھىيە رەھبەرلىرىدىن لى شۇجى، ئابلىز ھاكىم، ئاببىاس جۇيجاڭلار، — دېدى لەيلى كۈلۈپ تۇرۇپ، — «تويۇڭلار بىلەن ساقىيىپ قالغانلىقىڭنى تەبرىكلەپ كەلدۇق» دەپ بىر مۇنچە نەرسىلەرنى كۆتۈرۈپ كىرىپ كەپتى، بۇ كاتتا ئەمەلدارلار كىملەردۇر دەپ ھاڭقىيىپلا قاپتىمەن.

— بارنىياز شۇجى، ئەيسايۇپ، ئوبۇلھەسەنلەر كىرگەندە، — كامال لەيلى سۇنغان قايناق سۇدىن بىر يۇتۇم ئىچىپ، ئاغزىدىكى دورىنى يۇتۇۋەتتى، — خىجىللىقتىن يوتقانغا پۈركىنىۋالغىلى تاسلا قالغان تۇرسام، ناھىيىنىڭ رەھبەرلىرى يوقلاپ كەلگىنىنى كۆرمەمدىغان.

— نېمىگە خىجىل بولاتتىڭىز، كېسەل يوقلاش ئادەتقۇ.

— يوغان، تەندۇرۇس بىر ئادەم كارىۋاتتا پۇتلىرىنى ئۇزۇن سۇنۇپ ياتسا نېمىدېگەن سەت.

— سىز دېگەن ئېغىر جاراھەتلەنگەن ئادەم. سىزنى پىكاپتا ئەكەلگەندە ھوشۇمدىن كەتكىنىمنى بىلمەيلا قاپتىمەن، — لەيلى چوڭقۇر تىنىپ قويدى، — ھە، راست، ئۇنتۇپ قالغىلى تاسلا قاپتىمەن، كەنتتە ئېچىلغان يىغىندا ئانامغا خېلى جىق پۇل، ئاشلىق بېرىپتۇ. جەۋلان ئەھۋالىڭىزنى سورىغاچ تېلېفوندا يەتكۈزدى.

— تويىڭىزدا تۈزۈك بىر نەرسە ئېلىپ بېرەلمىگەنىدىم، — كامال لەيلىنىڭ قوللىرىنى يوغان ئالىقىنىغا ئالدى، — بۇ قېتىم سىزنى شەھەرگە ئەكىرىپ...

— قاراڭ كامال، — لەيلى گەپنى ئېلىپ قاچتى، — بارنىياز

شۇجى ئۆگۈنلۈككە قۇمتام كەنت كادىرلىرىنىڭ سايلىمى بولىدۇ، كامال ئىلاج بار قاتناشسۇن، مەن ئۇلاغ تەييارلاپ بېرىمەن، دېگەندى، قانداق قىلىسىز؟

— چوقۇم بارىمەن، زۇلالنى كەنت باشلىقى سايلاش ئۈچۈن بىر ئۇرۇق تاشلىمىسام ئارماندا قالمامدىمەن.

— زۇلال، مەتنىيازلارغا ئەجەب ئامراق ھە، سىز؟

ئىككى كۈن ئۆتتى، ئۈچىنچى كۈنى سەھەرلىكى يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن تەييارلاپ بەرگەن ئىككى ئاتقا مىنگەن كامال بىلەن لەيلى قۇمتامغا قاراپ يولغا چىقىشتى. سايلامغا كېچىكىپ قېلىشتىن ئەنسىرىگە كامال ئاتنى ھەدەپ دېۋىتەتتى، قامچىسىنى كۆتۈرۈپ ھەيۋە قىلاتتىيۇ، بوينىغا ئېسىلغان قولنىڭ ئاغرىشىدىن چىرايى تۇرۇلەتتى. لەيلى ئۇنى: «تولا كۈچىمەڭ، ئۇزۇلۈپ قالىسىز» دەپ ئاگاھلاندۇراتتى، ئۇلار قۇمتام كەنتى ھويلىسىغا كىرىپ كەلگەندە، دېھقانلار بىردىنلا چاۋاك چېلىشىپ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ كېتىشتى. ھاشىم بىلەن زۇلال دەرھالا كېلىپ ئۇنىڭ قولتۇقىدىن يۆلەپ سەھنىگە ئېلىپ ماڭدى. ئۆتكەنكى سەھنە باشقىدىن جابدۇپ ياسالغان بولۇپ، پەقەت پىلاكاتتىكى خەت «قۇمتام كەنتى سايلام يىغىنى» غا ئۆزگەرتىلگەنىدى. ھەرخىل قېلىن كىيىم، كۆرەك جۇۋا، سالۇا تەلپەكلەرنى كىيىۋالغان دېھقانلار مەيدانغا قىستىلىشىپ ئولتۇرۇشاتتى. بەزىلىرى ئايىغىنىڭ پاشنىسىغا قويۇپ چاققان ياڭاق مېغىزىنى زاغرا بىلەن قوشۇپ يەيتتى. يەنە بەزىلىرى گۈلە ـ قاق شۇمىسە، قۇچاقتىكى بالىلار ئانىسىنىڭ سوغۇلۇپ كەتكەن ئەمچىكىنى قاماللاپ ئېمەتتى. ھاشىم كامالنى سەھنىگە ئېلىپ چىقىپ نامزاتلار قاتارىغا ئولتۇرغۇزۇپ قويدى. ئۇ ئەتراپىدىكى جەۋلان، مەتنىياز، كېرىمۇللا، يار بەختى، ئايشەم، كامالەت ۋە باشقا يېزا ئاكتىپلىرى بىلەن باش ئېگىپ سالاملاشتى. ھاشىم كامالنىڭ بېشىدىكى بادامدوپپىسىنى ئېلىپ

سەھنە گىرۋىكىدە قاتىرىسىغا تىزىلغان باش كىيىملەر قاتارغا قويۇپ قويدى. ئاندىن ئۇ سەھنە ئالدىغا كېلىپ يىغىن ئەھلىگە قارىدى:

— يۇرتداشلار، ئۆزۈڭلار تالاش ـ تارتىش بىلەن بېكىتتىڭ چىققان ئون بىر نامزاتنىڭ ئىچىدىن توققۇز ئادەمنىڭ تەلىپىڭ ـ دوپپىلىرى سەھنە ئالدىغا تىزىلدى، — ھاشىم يۇقىرى ئاۋازدا ۋارقىراپ سۆزلىمەكتە ئىدى، — سايلام يېشىغا يەتكەنلەرنىڭ ھەممىسىگە توققۇز تالدىن قوناق تارقىتىلدى. بىز ئۇلار ئىچىدىن ئالتە ئادەمنى تاللاپ كەنتىمىزگە شۇجى، كەنت باشلىقى، مۇئاۋىن كەنت باشلىقى، ئامبارچى، بوغالتىر ھەم كەمبەغەل دېھقان، تۆۋەن ئوتتۇرا دېھقانلار ئۈيۇشمىسىنىڭ مۇدىرى قاتارلىقلارنى سايلاپ چىقىپ، يۇقىرىغا يوللايمىز. ئۇلار تەستىقلانغاندىن كېيىن كۈچكە ئىگە بولىدۇ. ئېسىڭلاردا بولسۇن، ھەربىر كىشى بىر ئايلانغاندا بىرلا ئادەمنى سايلاش ھوقۇقى بار. ھازىر كەنت شۇجىسىغا ئۇرۇق تاشلاشنى باشلايمىز.

ھاشىم جايىغا كېلىپ ئولتۇرۇشى دېھقانلار ئارىسىدا بىردىنلا پاراڭ كۆپىيىپ كەتتى. ئۇلار بىر ـ بىرىگە نېمىلەرنىدۇر دېيىشىپ سەھنە ئالدىدىكى باش كىيىملەرگە قارىشاتتى. بۇنىڭ نېمە ئىش ئىكەنلىكىنى سەزگەن زۇلال ئالدىغا چىقىپ، كۆپچىلىكنى تەرتىپكە چاقىردى:

— ئاتا ـ ئانىلار، قۇمىتاملىق قېرىنداشلار، بىردەم تىنچلىنىڭلار، — دېدى زۇلال ۋارقىراپ، — سىلەر نامزاتلار قاتاردا ھاشىمكام بىلەن ئايشەم ئاچىمزنىڭ يوقلۇقىدىن ھەيران بولۇۋاتىسىلەر، يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن ئۇلارنى نامزاتلار قاتارىغا كىرگۈزمەسلىكنى تېلېفوندا ئۇقتۇرغانلىقى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ باش كىيىملىرى قويۇلمىدى. قېنى ئەمسە، بىردىن تىزىلىپ كېلىپ باش كىيىملەر ئىچىگە قول تىقىشنى باشلايلى. ئەگەر ئۆيىمىزدىن ئېلىپ كەلگەن قوناق دانىلىرىنى ئوچۇملاپ

تاشلىساق، بىز خىللاپ چىقىرىۋېتىمىز، چۈنكى، بىز تارقاتقان قوناقلار قىزىل بويالغان.

سورۇن ئىچىدە كۈلكە كۆتۈرۈلدى. ئۇلار ئۆپۈر - تۆپۈر تۇرۇشۇپ، تەلىپەك - دوپپىلارغا قول تىقىشقا باشلىدى. بۇ ئەينى يىللاردىكى يېزا سايلاملىرىنىڭ بىر تۇرى بولۇپ، دېھقانلار تاللاپ چىققان نامزاتلارنىڭ باش كىيىملىرى سەھنە ئالدىغا قويۇلاتتى ياكى سايلانغۇچىلار پەستە بىر قاتار ئولتۇرۇپ، باش كىيىمىنى ئۆزىنىڭ ئارقىسىغا قويۇپ قويياتتى. دېھقانلار ھەممە باش كىيىمى ئىچىگە قولىنى تىقىپ چىقسىمۇ، لېكىن سايلىماقچى بولغان ئادەمنىڭ باش كىيىمى ئىچىگە قوناق دانىسىنى تاشلايتتى. باشقىلار ئۇنىڭ كىمگە تاشلاپ، كىمگە تاشلىمىغانلىقىنى بىلەلمەيتتى. سايلانغۇچىلارنىڭ قانچە ئاۋازغا ئېرىشكەنلىكىنى قوناق دانىسىدىن بىلگىلى بولاتتى.

چۈشكىچە داۋاملاشقان سايلامدىن كېيىن دېھقانلار تارقىلىشتى. لېكىن، ئۇلارنىڭ كىملەرنىڭ شۇجى، كەنت باشلىقى، ئامبارچى، بوغالتىر بولۇشقا مۇناسىپ كېلىدىغانلىقى ھەققىدە تالاش - تارتىش قىلىشماقتا ئىدى. سايلام نەتىجىسى شۇ كۈنىلا يېزىلىق ھۆكۈمەتكە يوللىنىپ، ئىككى كۈندىن كېيىن قۇمتام كەنتى ھويلىسى ئادەم بىلەن تولدى. دېھقانلار ئۆزلىرىنىڭ يېڭى «ئەمەلدار»لىرىنى بىلىش تەقەززاسىدا بارلىق ئەتىرەت، مەھەللىلەردىن ئۇلۇغ - ئۇششاقنىڭ ھەممىسى كەلگەنىدى. شەھەرلىك ساقچى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ئابباس، يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن بارنىياز، ئوبۇلھەسەن، خىزمەت گۇرۇپپىسى باشلىقى ئەيسايۇپ قاتارلىق بىرقانچە رەھبەرلەر ۋە قۇمتام كەنت كادىر، ئاكتىپلىرى سەھنىدە ئولتۇرۇشاتتى. ھاشىم، «بارنىياز شۇجىنى يېڭى كادىرلارنى ئېلان قىلىشقا تەكلىپ قىلايلى» دەپ ۋاقىرىشى مەيداندا گۈلدۇراس ئالقىشلار ياڭرىدى. بارنىياز سەھنە ئالدىدىكى ئۇستەل قېشىغا كېلىپ

www.uyghurtap.com
ئۇنۇمۇ كىتاب تور بىكىتى
ئەنھۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

قولىنى كۆتۈرگىنىچە:

ــ قۇمتاملىق قېرىنداشلار، ئالدى بىلەن سىلەرنىڭ ئۇچ ئاپەتتىن قۇتۇلغىنىڭلارنى تەبرىكلەيمەن! ــ دەپ ۋارقىرىشى قايتىدىنلا قىزغىن ئالقىشلار ياڭرىدى. بارنىياز گېلىنى قىرىپ، كارنىيىنى رۇسلىۋالغاندىن كېيىن سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، ــ مەن قۇمتام كەنتىنىڭ يېڭى كادىرلىرىنى ئېلان قىلىشتىن بۇرۇن بىر خۇش خەۋەرنى سىلەرگە يەتكۈزمەكچىمەن. ناھىيىلىك ھۆكۈمەت ۋە پارتكومىنىڭ تەستىقلىشى بىلەن ھاشىم قۇمچاقار يېزىلىق پارتكومنىڭ شۇجىلىقىغا، ئايشەم ئاياللار خىزمىتى ئۇيۇشمىسىنىڭ مۇدىرلىقىغا تەيىنلەندى.

دېھقانلار بىردىنلا چۇقان كۆتۈرۈشۈپ، تەلپەك، دوپپىلىرىنى ئاسمانغا ئېتىشتى. ئارقىدىن قىزغىن چاۋاكلار بىلەن خۇشاللىقىنى بىلدۈرۈشتى. بارنىياز قۇمتام كەنت كادىرلىرىنى ئېلان قىلغاندىمۇ، ئۇلار خىزمەتكە تەيىنلەنگۈچىلەرنىڭ ئىسمى چىقىش بىلەن قىزغىن چاۋاك ئارقىلىق رازىمەنلىكىنى بىلدۈرۈپ تۇردى. زۇلال قۇمتام كەنتى پارتىيە ياچېيكا شۇجىلىقىغا، كامال كەنت باشلىقلىقىغا، كېرىموللا مۇئاۋىن كەنت باشلىقلىقىغا، مەتنىياز كەنت ئامبارچىلىقىغا، كامالەت مالىيە بوغالتىرلىقىغا، يار بەختى كەمبەغەل دېھقان، تۆۋەن، ئوتتۇرا دېھقانلار ئۇيۇشمىسىنىڭ رەئىسلىكىگە تەيىنلەنگەنىدى. مەيداندا ناغرا، سۇنايلار چېلىنىپ، ئۇزۇنغا سوزۇلغان چاۋاكلار خېلىغىچە توختىمىدى. ھاشىم ئوبۇلھەسەننى سۆزگە تەكلىپ قىلغاندىلا يىغىن ئەھلى بىردىنلا تىمتاسلىققا چۆمدى. ئوبۇلھەسەن ئەمدىلا سۆز باشلىشى ئالىمان ئارىسىدىن: «ئوبۇلھەسىناخۇن، مەزمۇت گەپ قىلسىلا، ئارقىدىكىلەر ئاڭلىيالمىدۇق» دەپ ۋارقىراشتى. ئوبۇلھەسەن جەۋلان، كامال، زۇلاللارنى سەھنە ئالدىغا ئاچىقىپ بويۇنلىرىغا قىزىل شەلپەر ئاسقاندىن كېيىن ئۈنلۈك ۋاقىراپ سۆزىنى باشلىدى:

ـــ يولداشلار، ناھىيىلىك كومىتېت ھەم شەھەرلىك ساقچى ئىدارىسىدىن بۇ ئۇچ باتۇرىمىزنى «خەلق پىداكارلىرى» دېگەن شەرەپلىك نام بىلەن تەقدىرلىدى، ـــ ئوبۇلھەسەن رامكىغا ئېلىنغان تەقدىرنامىنى بىردىن تۇتقۇزۇشى ئالقىش سادالىرى ياڭرىدى، ـــ ئۇنىڭدىن باشقا، يېزىلىق ھۆكۈمەت تەرىپىدىن ئېغىر يارىلانغان كامالنىڭ پاتراق ئەسلىگە كېلىشى ئۈچۈن بىر قوي، يۈز جىڭ گۈرۈچ، بىر قاپاق ماي بېرىشنى قارار قىلدى. ھازىر مەن ناھىيىلىك كومىتېت تەرىپىدىن بېرىلگەن مادديي مۇكاپاتنى تارقىتىمەن.

ئوبۇلھەسەن چوڭ سومكىدىن ئۇچ بولاقنى ئېلىپ ئۇچ پىداكارغا تارقاتتى. ئۇ مۇكاپاتنىڭ ئالتە مېتىر چىبەرقۇت، بىردىن شىم ـ كۆڭلەك ئىكەنلىكىنى ئەسكەرتىشى مەيداندا قايتىدىنلا چاۋاكلار ئۇرۇلدى. توپ ئارىسىدا نېۋىخان ئاننىنى قۇچاقلاپ ئولتۇرغان لەيلى خۇشاللىق ياشلىرىنى تۆكمەكتە ئىدى. كامالەت جەۋلانغا مۇھەببەتلىك كۆزلىرى بىلەن تويماي قارايتتى. ھاشىم شەھەرلىك ساقچى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ئاببباسنى سۆزگە تەكلىپ قىلىشى مەيدان بىردىنلا جىمجىتلىققا چۆمدى. ئېگىز ھەم تەمبەل كەلگەن ئاببباس كۆپچىلىككە بىر قۇر نەزەر سالغاندىن كېيىن ساقچىلارغا خاس جاراڭلىق ئاۋازدا سۆزىنى باشلىدى:

ـــ يولداشلار، ئون يىلدىن بېرى قانۇن توردىن قېچىپ يۈرگەن قاتىل جىنايەتچى، گومىنداڭچى ئۇنسۇر چاۋارنى تۇتۇشتا، ئۇچ ياش دەرۋەقە قەھرىمانلىق كۆرسەتتى. شۇڭا، ئۇلارغا «خەلق پىداكارلىرى» دېگەن شەرەپلىك نام بېرىلدى، ـــ ئاببباسنىڭ تەلەپپۇزى بىردىنلا جىددىيلەشتى، ـــ بولۇپمۇ كامال ئۆلۈمدىن قورقماي، تەنلىرى تىلىنىپ، قانلار ساقىپ تۇرسىمۇ دۇشمەن بىلەن ئېلىشىپ، ئاخىر ئۇنى يەر چىشلەتتى، بۇنداق باتۇرلۇق ۋە خەلق ئۈچۈن جان پىدا قىلىش روھى ھەممىزنىڭ

قەدىرلىشىگە ئەرزىيدۇ. مەن ساقچى ئىدارىسىدىكى بارلىق ساقچى خادىملارغا ۋاكالىتەن ئۇنىڭغا بىر رادىئو تەقدىم قىلماقچى.

سورۇن تىنىقلار ئاڭلانغۇدەك جىمجىت كەتتى. دېھقانلار «ئۇ قانداق نېمىدۇ؟» دېيىشىپ ھەيران بولۇشتى. ئۇلار پەقەت قۇمچاقار يېزىلىق ھۆكۈمەت قورۇسىدىكى، ئازنە بازار رەستىسىدىكى ئىستۇلىبىغا، بادرا ياغاچلارغا ئېسىپ قويغان كاناي ھەم ياغاچ ساندۇق رادىئولارنى كۆرگەن بولسىمۇ، لېكىن ئادەمگە تەقدىم قىلىنمىدىغان رادىئونى كۆرۈپ باقمىغانىدى. ئابباس قىزىل خەسىگە ئورالغان رادىئو بىلەن بىر كورۇپكىنى سەھنە ئالدىدىكى ئۈستەلگە ئېلىشى مەيدانداكىلەر بويۇنلىرىنى سوزۇشۇپ قاراشتى. بەزىلىرى ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشۇپ كېتىشتى. ئاببباس قىزىل خەسىنى ئېلىۋېتىشى پارقىراپ تۇرغان رادىئونى كۆرگەن دېھقانلارنىڭ كۆزلىرى ئالچەكمەن بولۇپ چەكچىيىپلا قېلىشتى.

— مانا بۇ، — ئاببباس كورۇپكا ئىچىدىن ئېلىكتر مېيىدىن بىرنى ئالدى، — باتارىيە ماي، بۇنىڭدىن ئۈچ تالنى مانا بۇ يەرگە سېلىپ، مۇنۇ قۇلىقىنى تولغىساق جۈڭگولا ئەمەس، پۈتۈن دۇنيادىكى گەپ ـ سۆز، ناخشا ـ مۇزىكىلارنى ئاڭلىغىلى بولىدۇ.

ساقچى باشلىقى ئاببباس قولىنى بوينىغا ئاق داكىدا ئېسىۋالغان كامالنى كۆرۈپ، رادىئونى كىمگە بېرىشنى بىلمەي تۇرغىنىدا ھاشىم توپ ئارىسىدىكى لەيلىنى چاقىرىپ سەھنىگە ئېلىپ چىقتى ھەم ئاببباسنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىغاندى، ئۇ لەيلى بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈپ رادىئونى ئۇنىڭغا تەقدىم قىلىشى لەيلى تارامىلاپ ياش تۆككەن ھالدا مىننەتدارلىقىنى بىلدۈردى. مەيدانداغى گۈلدۇراس ئالقىشلار ياڭراپ خېلىغىچە توختىمىدى.

— ھازىر، — ھاياجانلانغان ھاشىم مەيدانغا قارىدى، — قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ قەدىرلىك ئوغلى جەۋلاننى سۆزگە تەكلىپ

قىلايلى. ئۇ ئەتە قايتماقچى. ئاخىرقى قېتىم ئۇنىڭ يۈرەك سۆزلىرىنى ئاڭلايلى.

قىزغىن چاۋاكلار ئاستىدا سەھنە ئالدىغا كەلگەن جەۋلان، نېمە ئۈچۈندۇر ئۆپكىسى ئۆرۈلۈپ، بىر ھازا گەپ قىلالماي قالدى. شۇنداق، تەكلىماكان ئىچىدىكى زۇمرەت كەنت قۇمتامدا ئۆتكەن ئۈچ ئايلىق ھايات گويا ئوتتۇز يىلدەك مېھىر ـ مۇھەببەت ئاتا قىلغانىدى. ئەمدى كېتىدىغان چېغىدا نېمە دېسۇن؟ نېمىلەرنى دېيەلىسۇن؟ ھاشىمنىڭ سۆزى بويىچە ئېيتقاندا، ئۇ قۇمتامنىڭ «قەدىرلىك ئوغلى» بولۇپ قالغان تۇرسا، ئايرىلىش پەيتلىرىدە بىرەر كەلىمە ئارزۇ ـ ئارمان، كۆڭۈل سۆزلىرىنى دېمىسە بولامدۇ؟

ـــ قۇمتاملىق قېرىنداشلار، ئاتا ـ ئانىلار، قەدىرلىك دوستلار، ـــ جەۋلاننىڭ ئاۋازى بوغۇلۇپ چىقتى، ـــ قۇمتامنىڭ يېڭى قىياپىتىنى كۆرۈپ تۇرۇپسىلەر. بۇ ئەلۋەتتە ئاز بولمىغان جاپا ـ مۇشەققەتلەر، قۇربان بېرىشلەر بەدىلىگە كەلدى. بۇنداق يېڭىچە قىياپەت، يېڭىچە جەڭگىۋارلىقنى، پاك بولۇشنى، دېھقانلارنىڭ مەنپەئىتىنى قۇرئاننىڭ سۈرىسىدەك ئۇلۇغ بىلىشنى قۇمتامنىڭ يېڭى كادىرلىرىدىن ئۈمىد قىلىدۇ! ئۇلارنى خەلق مەنپەئەتىنى ئۆزلىرىگە دەستۇر قىلىپ، دېھقانلارنىڭ ھەقىقىي غەمگۇزارى بولۇشقا چاقىرىمەن.

يىغىن زۇلالنىڭ يېڭى سايلانغان كادىرلارغا ۋاكالىتەن ئوقۇغان ئەھدىنامىسى بىلەن ئاخىرلاشتى. ھاشىم، جەۋلان، زۇلال، ئايشەملەر بارنىياز، ئەيسايۇپ، ئابباس، ئوبۇلھەسەنلەرنى مىنبىكلار ئاشخانىسىدا مېھمان قىلىپ سىرتقا چىققاندا جەۋلان ئەيسايۇپقا پىچىرلاپ:

ـــ دېھقانلار ۋە كادىرلار بىلەن خوشلىشىپ ئەتە ئەتىگەن قايتسام بولامدۇ؟ ـــ دەپ سورىغانىدى، ئەيسايۇپمۇ:

ـــ خىزمەت گۈرۈپپا ئەزالىرى ساڭىلا ساقلاپ قالدى. ئەتە

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

ئەتىگەندىن قالما، ـــ دېدى. جەۋلان ئۇلارنى ئۇزىتىپ قويۇپ، ياتىقىغا خامۇش قايتىپ كىردى. تۇتۇلۇپ كەتكەن تەكلىماكان ئاسمىنى يۇندى سۈيىدەك بەترەڭ بولۇپ، قار ھىدى كېلىپ تۇراتتى. ھېچ ئىش خۇشياقمىغان جەۋلان ياستۇققا يۆلەنگىنىچە كۆڭلى يېرىم ھالدا تاماكا تۇتاشتۇردى. ئۇنىڭ بىر نۇقتىغا تىكىلگەن كۆز قارىچۇقلىرىدا ئۈچ ئايدىن بېرى يۈز بەرگەن ئاجايىپ ـ غارايىپ مەنزىرىلەر ئەلەڭلەيتتى. تەكلىماكان گويا ئويۇنچۇقتەك باغرىغا تاڭغان مۇشۇ كىچىككىنە يۇرتتا شۇنچە پاجىئەلەر قارار تاپتى، دېسە كىممۇ ئىشىنەر؟ راست ئىشەنمىكى تەس! ئەمما، ئېلىۋەتكەن تىرناقتەك قۇرتنىڭ ئۆلۈكىنى تالىشىپ چۆمۈلىلەر چېغىدا بىر ـ بىرىنى چىشلەپ ئۆلتۈرىدىغۇ! قاراڭ، دېرىزە تۈۋىدە جاۋىلدىشىۋاتقان قۇشقاچلارغا! ئۇلار بىر ـ بىرىنىڭ پەيلىرىنى يۇڭۇزلاپ، نېمانچە جان ـ جەھلى بىلەن ئۇرۇشىدىغاندۇ؟ يەنىلا شۇ مەنپەئەت! ئۇلار خوتۇن تالىشىدۇ، ئۇۋا تالىشىدۇ، دان تالىشىدۇ... شۇنداق ئىكەن، ئادەملەرگە ھەيران قالمىساقمۇ بولغۇدەك! ئازغىنا مەنپەئەتنى دەپ بىر ـ بىرىگە قان چېچىشىۋاتقان، ئۆزئارا ئورا كولىشىۋاتقان، يوشۇرۇن سۇيىقەست قىلىۋاتقان، دۇنيادا مەنلا ياشاي، سەن ئۆل دەۋاتقان، مېنىڭغۇ مېنىڭ، سېنىڭمۇ مېنىڭ دەيدىغانلارنىڭ ھەممىسى غەلىيانلىق ھايات بازىرىنىڭ كىر ـ يۇندىلىرى بولسا كېرەك! بۇنداق مەنپەئەت قىبلە قىلىنغان تۇغقانچىلىق، بۇرادەرلىك، قېرىنداشلىق ھەم ئاتا ـ بالىلىقلارنىڭ ھەممىسى تاماكا تۈتۈنىدەك ئازغىنا شامالدا توزۇپ يوقايدىكەن! كۆرۈڭ، چاۋار، مەتسىدىق، ئىگەمبەردىلەر قۇرئان تۇتۇپ قەسەم قىلىپ بۇرادەرلىك كەمىرىنى باغلاشقان بۇرادەرلەردىن ئىدى. ئەمما، بىر چاشقاننىڭ جەسىتىنى تالىشىپ بىر ـ بىرىنىڭ كۆزىنى چوقۇشقان ھۇۋقۇشلاردەك مەنپەئەت كويىدا بىر ـ بىرىنى سېتىپ، ھەتتا ئۆزئارا جانلىرىنى قىيىشتى. شۇڭا دانالارنىڭ:

مالۇ دۇنيا ھەسرىتىدە يىغلسا ھەربىر كىشى،
يىغا دېمەك، كۈلگىنىدۇر رەسۋالىقىغا ئۆزى...

دېگەن ئىبرەتلىك تەنبىھلىرى مەنپەئەت كويىدا ئادەمىيلىكنى يوقاتقانلار ئۈچۈن ئۇرۇلغان نەشتەر ئەمەسمۇ!

جەۋلانىڭ ھېكمەتلەر بۇلاقلىرىدا يۇيۇنغان خىياللىرى قاچانغىچە داۋام قىلار ئىدىكىن، بىراق ئىشىك چېكىلىپ كامالەت ئاستاغىنا كىرىپ كەلدى. ئۇ: «تالادا قار ئۇچقۇنداۋاتىدۇ» دەپ قويۇپ، رومىلىدىكى يالتىراپ تۇرغان تامچىلارنى قاقتى. ئۇلار چوڭ ئىشخانىدىكى ئۇستەلنىڭ ئىككى تەرىپىدە بىر ـ بىرىگە قارىشىپ ئولتۇردى. جەۋلانىڭ خاپىغان چىرايىنى كۆرگەن قىز ئەنسىز خىياللار تەكتىگە چۆكتى.

ـــ سىز... سىز ئەتە كەتمەكچى... ـــ كامالەت يىغلىۋېتىدىغاندەكلا قىلاتتى، ـــ مەندىن بىر ئېغىز راست سۆزىگىزنى ئايىماڭ...

ـــ كامالەت، ـــ جەۋلان كېتىدىغان چېغىدا ئۇنىڭ بىلەن چېقىشقۇسى كەلدى، ـــ مەن... ئۇرۇمچىگە بىرپىلا سىزنىڭ ئوقۇش ئىشىگىزنى ھەل قىلاي، دېدىمغۇ.

ـــ ئەمما، مېنى ياخشى كۆرمەيسىز، شۇنداقمۇ؟ ـــ قىز دۇمسايدى، ـــ ئەمىسە چارقۇمدىكى يۇلغۇن تۈۋىدە چاۋارنى تۈتۈشقا ماڭغاندا، مېنى نېمىشقا قۇچاقلاپ سۆيدىگىز؟

ـــ ئۇ چاغدا مەست بولۇپ قاپتىمەن.

ـــ يىگىتلەر مەست بولۇپ قالسا، ـــ كۆزلىرىنى ياش قاپلىغان كامالەت دېرىزە تۈۋىگە كەلدى، ـــ قىزلارنى ياخشى كۆرۈپ قېلىپ، باشقا چاغلاردا كۆزىدىن سېلىۋېتىدىكەن ـ ده.

كامالەتنىڭ كىچىك بالىلاردەك سەمىمىي، تاتلىق گەپلىرىدىن سۆيۈنگەن جەۋلان ئاستا كېلىپ، ئۇنىڭ ھۆل بولۇپ كەتكەن

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچىنىڭ ئىنتىرنىتىنىڭ يېڭى تادرىسى

مۈرىلىرىنى سىلىدى:

ــ تاتلىق كامالەت، ئوماق كامالەت، سىزنىڭ ئاشۇ ساددا، سەمىمىي سۆزلىرىڭىزنى ئاڭلاش ئۈچۈنلا ئەتەي گەپكە سالغۇم كېلىدۇ، ــ جەۋلان قىزنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىدى، ــ ھېس قىلمىدىڭىزمۇ؟ سىزنىڭ ياخشى كۆرۈشىڭىز مېنىڭ ياخشى كۆرۈشۈم ئالدىدا ياماق بولالمايدۇ.

كامالەت شارتلا قايرىلدى ـ دە، جەۋلاننىڭ بوينىغا ئېسىلدى.

ــ ۋۇي ئەسكى... ۋۇي سالپاڭ قۇلاق توشقان... ۋۇي پاقلانباش ئوغلاق... سىزنىڭ ئالداپ كېلىۋاتقانلىقىڭىزنى بىلەتتىم.

ــ سىز مېنى مۇشۇنداق تىللاۋەرسىڭىز يېنىۋالىمەن جۇمۇڭ.

ــ ئەمدى يېنىۋېلىڭا قېنى، بىر يېرىڭىزنى چىشلەپ ئۈزۈۋالىمەن.

ــ ئەمىسە چىشلەڭ، ــ جەۋلان يۈزىنى تۇتۇپ بەردى، ــ قېنى چىشلىمەمسىز؟

ــ ياق... ياق... ــ قىز ئارىسالدى بولۇپ، قىزىرىپ كەتتى، ــ ئۇيىلىدىكەنمەن...

ــ قىر دەريا سايلىقىدا مەڭزىمگە...

ــ بولدى، بولدى دېمەڭ... ئۇ... ئۇ يەر دېگەن كەڭ سايلىق تۇرسا... شۇڭا، دەرھاللا قېچىپ كەتتىمغۇ...

كامالەتنىڭ شېرىن ـ لەزىز سۆزلىرىدىن، ساددا قىلىقلىرىدىن ئۆزىنى تۇتۇۋالالمىغان جەۋلان قىزنى قۇچاقلاپ پىرقىراتقانىدى، ئۇ ئىختىيارسىز چىرقىرىۋەتتى. ئەمما، سىرتتا بىر كىمنىڭ يۆتىلىپ شەپە بېرىشىدىن جەۋلان قىزنى قويۇۋېتىپ، ئىشىكنى ئاچتى. ئىشخانىغا ئۈستۈۋېشى ئاپئاق قار بولۇپ كەتكەن ھاشىم كىرىپ كەلدى. ئۇ ھېچنېمىنى كۆرمىگەن ۋە بىلمىگەن قىياپەتتە ھەر ئىككىسىنىڭ يۈزلىرىگە قارىمىدى.

ـــ سىلەر بۇ يەردىكەنسىلەر، ياخشى بولدى، ـــ دېدى ھاشىم ئالىقانلىرىنى ئۇۋۇلاپ، ـــ يۇرۇڭلار، يەڭگەڭلار تاماق تەييارلىدى، مەن سىلەرنى چاقىرىپ كەلدىم.

ھاشىم ئىشخانا ئىشىكىدىن چىقىشى كامالەت جەۋلانغا يوشۇرۇن ھالدا «ئۇيات، ئۇيات» دېگەندەك بارمىقىنى مەڭزىدە ئويناتتى.

ئۇلار جەننەتخان ئانا بىھى سېلىپ ئەتكەن پولۇنى ئىشتىھا بىلەن يەپ، قوللىرىنى يۇيۇشتى. ئاندىن قېنىق دەملەنگەن چاي ئىچكەچ پاراڭغا چۈشتى. ھاشىم ئۆزىنىڭ قۇمچاقار يېزىلىق پارتكومغا شۇجى بولۇش ئىشىدا جەۋلانىنىڭ قولى بارلىقىنى پۈرتىپ دېگەن ئىدى، جەۋلان مىيىقىدا كۈلۈپ قويدى. توغرا، خىزمەت گۈرۈپپىسى چۈشكەندىن كېيىن ئاز ساندىكى مەسىلىسى ئېغىر دەپ قارالغانلارغا چارە كۆرۈش يىغىندا جەۋلان بۇ مەسىلىنى بارنىياز بىلەن ئەيسايۇپقا ئايرىم ھالدا دېدى. ۋاڭ يۈڭمۇ خېلى بۇرۇنلا تېلېفون ئارقىلىق بارنىيازغا مەسىلىھەت سالغانىدى. قۇمچاقار يېزىلىق پارتكوم شۇجىسى ياشىنىپ قېلىپ، خىزمەتتىن چېكىنگەن يېرىم يىلدىن بېرى بارنىياز يېزىلىق ھۆكۈمەت باشلىقى، پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىق ۋەزىپىسىنى ئۆتەپ كېلىۋاتاتتى. شۇڭا، ئۇمۇ دەرھاللا قوشۇلدى.

ـــ قانداق ھاشىمكا، ـــ دېدى جەۋلان چېيىنى ئوتلاپ تۇرۇپ، ـــ ئېغىر ۋەزىپىنى ئارتىپ قويدى، دەپ مەندىن خاپا بولغان ئوخشىمامسىز؟

ـــ يا... ياق، ـــ ھاشىم قولىنى سىلكىدى، ـــ ماڭا بەك تاسادىپىي تۇيۇلدى، يائاللا ئارىلاشمايدىغان، قول تىقمايدىغان ئىشىڭىز يوقتە.

ـــ قۇمتام يەنىلا كەنت، شۇنداقمۇ؟ ـــ جەۋلان ئويلىغانلىرىنى دېدى، ـــ قۇمچاقار، ئەلئاباد چوڭ يېزىلار سىزدەك يەر ئىسلاھاتى ۋاقتىدىن تارتىپ قاناتلىرى قاتقان،

تەجرىبىلىك بۇركۈتنى قۇشقاچ تۈتۈشقا سالسا، بۇ ئىچىنارلىق بولمامدۇ؟ قانىتىڭنى كەڭ يېيىپ، ھەممە يەرگە تەڭ سايە تاشلاڭ!

— بۇ دېگىنىڭىزمۇ توغرا، تۆۋەندە يوشۇرۇنغان چاۋار ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار تېخى بار. بىچارە دېھقانلار دەرد ـ ھەسرەتلىرىنى ئىچىگە يۇتۇپ، بېشىنى تىقىپ يۇرۇشىدۇ.

ئۇلار يەنە بىردەم پاراڭلاشقاندىن كېيىن دۇئا قىلىپ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى. جەۋلان قار لەپىلدەپ چۈشۈۋاتقان ھويلىغا چىققاندا، ئاخىرقى ئىلتىجاسىنى دېدى:

— ھاشىمكا، مەن ئۇرۇمچىگە بېرىپلا كامالەتكە چاقىرىق ئەۋەتىمەن، — جەۋلان يەر بىقىپ تۇرغان مىسكىن كامالەتكە قارىدى، — گەرچە ئوقۇش ۋاقتىدىن ئىككى ئاي ئۆتۈپ كەتكەن بولسىمۇ، كامالەت تىرىشچان قىز، يېتىشۋالالايدۇ. شۇڭا، ئۇنىڭ بارلىق رەسمىيەتلىرىنى كېچىكتۈرمەي بېجىرىپ بېرىپ، تېزرەك يولغا سالسىڭىز... مانا بۇنى يول كىراسىغا ئىشلەتسىڭىز...

جەۋلان ئالدىن تەييارلاپ قويغان پۇلنى چىقىرىپ بەرگەندى، ھاشىم زادىلا ئالغىلى ئۇنىمىدى. چۈنكى، بارلىنىياز ئۇنىڭ ئۈچ يىللىق مائاشىنى تولۇقلاپ بېرىدىغانلىقىنى ئۇقتۇرغاچقا، كامالەتنى كۆڭۈلدىكىدەك يولغا سالالايدىغانلىقىغا ئىشىنەتتى.

— بۇنداق قىلىسىڭىز، مېنى كۆزگە ئىلمىدى، دەپ خاپا بولىمەن، — ھاشىم پۇلنى جەۋلانىڭ يانچۇقىغا سېلىپ قويدى، — كامالەت ئۆزۈمنىڭ قىزى، مەن ئاتا يوللۇق، ئاتا تۇرۇپ، ئۇنى يولغا سېلىپ قويمىساق بولامدۇ، ئەڭ بولمىسا ئەترەتنىڭ كالىسىنى ئوغرىلاپ بولسىمۇ، ئامالىنى قىلارمەن.

ھەممىسى كۈلۈشۈپ كېتىشتى. ھاشىم ئۇلارنى دەرۋازا ئالدىدا ئۇزىتىپ قويدى. ئۇ كامالەتنىڭ ئارقىسىدىن قارىغىنىچە «بىچارە يېتىم قىز، ئەمدى كۆڭلىڭىز ئارامىغا چۈشكەندۇ» دەپ پىچىرلىدى ھەم كۆزلىرىدىن يوغانغىنا ئىككى تامچە ياش يۇمىلاپ

چۈشتى.

قار تالى ـ مەجنۇن پوتلىرىدەك لەرزان توزۇپ چۈشمەكتە ئىدى. جەۋلان يول بويى قىزغا تەسەللى بەرگەچ گەپ قىلىپ كېتىۋاتاتتى. لېكىن، كامالەت بىر ئېغىزمۇ جاۋاب قىلماي ئۇنسىز ياش تۆكۈۋاتاتتى. ئۇ يىغلىماي كىم يىغلىسۇن؟ يەتتە يېشىدا دادىسى ئابدۇللا قىزىنى پانىينىڭ دىشۋارچىلىقىغا تاشلاپ قويۇپ ئالەمدىن ئۆتتى. ئاتا مېھرىگە قانمىغان نارەسىدە ياشلىق كۆزلىرى بىلەن ئاتىلارغا تەلمۈردى. قىز بالا ئاجىز بولغاچقا، تەقدىرىمۇ قىزنىڭ ئوتىنى ئاتىغا، ئاتىنىڭ مېھرىنى قىزغا سالغانلىقى ئەلمىساقتىن تارتىپ كېلىۋاتقان ئەقىدىغۇ! خەيرىيەت، كامالەت پاقپاق بولسىمۇ ئانام بارغۇ، دەپ كۆڭلىنى توق تۇتقاچقا، كىچىككىنە يۈرىكى پۈتۈن ئىدى. كىم بىلىپتۇ، تاغدەك ئىشەنگەن ئانىسىمۇ بىر ئەرنىڭ ئارقىسىدىن كېتىپ قالدى! ئەمدىلا 11 ياشقا كىرگەن بۇ يۈمران قىز ئانىسىدىن شۇ ئايرىلغانچە مەڭگۈلۈك ۋىدالاشتى. راست، ئۇنىڭ سىمابىتەك تىترەپ تۇرغان غۇبارسىز قەلبى قاتمۇقات جاراھەتلەر بىلەن قاپلاندى! «ئانامنىڭ ئاكىسى، مېنىڭ چوڭ دادام، يۆلەنچۈكۈم» دەپ ئىشەنگەن ئىگەمبەردىدىن نېمە خورلۇقلارنى كۆرمىدى! مەخلۇقتىن ئۈيالماي، خۇدادىن قورقماي، كىچىككىنە نارەسىدە قىزغا نىيەت ـ پەيلىنى بۇزدى! پاناھلىق تىلەپ بارغانغا تۇشلۇق ھاشىم ئۇنى ئۆز قىزىدەك كۆرۈپ، تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپتىكىچە ئوقۇتتى. بىراق، ئۇنىڭ ئوغلى قىمارۋاز، نەشىكەش ساتتار ئۇنىڭغا زادىلا كۆن بەرمىدى. جەننەتخان ئانىمۇ «ئوغلۇمغا تەگسىڭىز، ئۇ قىماردىن قول ئۈزەتتى، شۇنچە باققانىڭ يۈزىنى قىلىڭ» دەپ ھاشىمدىن يوشۇرۇن قىرچە ـ يېنىچە تەگدى. ئاقىۋەت ئۇۋىسى چۈۋۈلغان بۇ قۇش بالىسى ئۈتتۈر كەلگەن بىر كامارغا ـــ ھۆرىخان سەپرانىڭ غەمخانىسىغا پاناھلاندى!

ـــ كامالەت، گەپ قىلمايسىزغۇ، ـــ دېدى جەۋلان ھۆرىخان

سەپرانىڭ ئۆڭي ئالدىغا كەلگەندە، ــ ماڭا دەيدىغان گەپىڭىز يوقمۇ؟

ــ سىزنىڭ... سىزنىڭ ئەتە كېتىشىڭىزنى ئويلىسامال، بۇ ئالەم ماڭا قاپقاراڭغۇ تۇيۇلۇپ كېتىۋاتىدۇ، ــ قىز ئاستاغىنا جەۋلاننىڭ باغرىغا باش قويدى، ــ ئامان بولۇڭ... ئەتىدىن باشلاپ نامىز ئوقۇتەيمەن. نامازلىرىمدا خۇدادىن سىزگە ئامانلىق، ئىنساپ، ۋاپا تىلەيمەن.

ــ ئەخمەق قىز، ــ جەۋلان كامالەتنىڭ مۇزلاپ كەتكەن يۈزىنى ئالقانلىرىغا ئېلىپ ئۆزىگە قارىتتى، ــ ماڭا... ئىشەنمەيدىغان ئوخشىمامسىز؟

ــ ئىشىنىمەن، لېكىن قورقىمەن.

ــ نېمىدىن قورقىسىز؟

ــ ئۇرۇمچىلىك قىزلاردىن!

ــ مېنى ئۇجمە كۆڭۈل كۆرىدىكەنسىز ـ دە؟

ــ ياق، ياق... ــ كامالەت نازۇك بارماقلىرىنى جەۋلاننىڭ لەۋلىرىگە باستى، ــ مېنى كەچۈرۈڭ... مېنى كەچۈرۈڭ...

كامالەت بىردىنلا ئۇن سېلىپ يىغلاپ، جەۋلاننىڭ بىلەكلىرىدىن سىلكىپ، يۈزلىرىنى مەيدىلىرىگە سۈۋاپ، ئۆزىمۇ چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيدىغان ئازابتا بولجىناتتى. تېلىقىپ، بوغۇلۇپ يىغلايتتى. جەۋلان ئۇنى تېخىمۇ چىڭ باغرىغا باستى ھەم تۇيدۇرماي ئۇنىڭ يانچۇقىغا بايقى پۇلنى سېلىپ قويدى. جەۋلان قىزدىن ئۆزاپ كوچا دوقمۇشىغا كەلگەندە ئارقىغا قايرىلىپ كامالەتنىڭ ئىشىك ئالدىدىكى دەرەخنى قۇچاقلاپ پېشانىسىنى يىرىك قوۋزاققا يېقىپ، تېخىچىلا يىغلاپ تۇرغانلىقىنى كۆردى! ئۇ: ئۇنى پاتراق ئېلىپ كەتمىسەم بولمىغۇدەك، دەپ ئويلىدى.

كېچىچە تۇزۇك ئۇخلىيالمىغان جەۋلان ئەتىسى سەھەر تۇرۇپ

كەتتى. ئۇ كىيىم ـ كېچەكلىرىنى سومكىغا قاچىلاپ تەييارلىدى. ئەخمەت گاچا ئەتىگەنلىك ناشتىسىنى قىلىپ، ئاتنى توقۇپ تەييارلاشقا تېخى بىر ئاز ۋاقىت بار ئىدى. جەۋلان ياتقىدىكى قاتتىق نانىنى قايناق سۇغا چىلاپ قورسىقىنى ئەستەرلىۋالغاندىن كېيىن تاماكا تۇتاشتۇرۇپ دېرىزە ئالدىغا كېلىپ سىرتقا تويماي قارىدى. ئۇ ھەممە نەمگە پايلىمىغاندەك قىلاتتى. تەكلىماكان قۇم سەھراسىنى سوغۇق تۇمان پەردىسىگە قاپلاپ قار لەپىلدەپ چۈشۈۋاتاتتى. قۇم بارخانلىرى چوقچايغان كۈنپېتىش تەرەپ سۇۋارى مانانلاشقان بولۇپ، كەنت ئىچىنى سۇس كۈمۈش رەڭ چاڭ قاپلاپ تۇراتتى. گويا قۇمتامدا ھېچقانداق غەلۋە ـ غۇدۇرلۇق ئىشلار يۈز بەرمىگەندەك، ئېغىر پاجىئەلەر قارار تاپمىغاندەك كەنت ئىچى جىمجىت سۈكۈناتقا چۆمگەن، پەقەت مال ئېغىلىدا، مېكىيانلىرى بىلەن تېزەك تاتىلاپ يۈرگەن قېرى خورازنىڭ بوغۇق چىللىشى، قېلىن قاردىن دان تاپالماي، قۇرۇق شاخلاردا ھۇرپىيىشىپ تۇرغان قۇشقاچلارنىڭ ئاندا ـ ساندا چۇرۇقلاپ قويۇشلىرى بۇ تىمتاسلىقنى بۇزۇپ تۇراتتى. ھەي... دەرىخا، ئۆمۈرنى بىر قېلىپتا ئۆتۈپ كېتىدۇ، دېگىلى بولمايدىكەن. كىم ئويلىغان، جەۋلاندەك «شامالىق» بىر ئوقۇغۇچىنىڭ تەكلىماكان باغرىلىرىدا ئىزلىرى قېلىشنى! ئەدىلىكتە قارغا كۆمۈلگەن كەنت تەشكىلى ھويلىسى، «قۇم يېيىغ»، «يۇلغۇنلۇق»، «شالتوغراق»تىكى يالغۇز توغراق... قۇمتامنىڭ مەھەللە كوچىلىرى... مانان قاپلىغان دەشتى قۇملۇق، لەرزان چۈشۈۋاتقان قار... قۇم بارخانلىرى، قاردىن ئاق لىباس يېپىنغان مېۋىلىك باغلار... قويلارغا ئوت سېلىۋاتقان لەيلى، ئۇنىڭ بېشىنى تاراۋاتقان موماي، قۇملۇقلار ئارا كېتىۋاتقان ھارۋا، ئەدناسى خورازنىڭ چىللىشى، قۇشقاچلارنىڭ چۇرۇقلاشلىرى... جەۋلان ئۇچۇن شۇنچە قەدىرلىك ھەم شۇنچە

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ ئېڭى تادرىسى

سۆيۈملۈك خاتىرە ئەستىلىكلىرى بولۇپ قالدى.. ئۆمۈر مەنزىلىنىڭ مىزانى شۇ ئوخشايدۇ. خۇشاللىق ـ قايغۇ، ۋىسال ـ جۇدالىق، كۈلكە ھەم يىغىلار ئۆزئارا ئالمىشىپ تۇرغىنىدەك، يېقىن دوستلارنى، كۆڭۈل پىنھانلىرىڭغا سىڭىپ كەتكەن ناتىۋانلارنى، يۈرەككە تالىق خاتىرىلەرنى تاشلاپ كېتىدىغان جۇدالىق دەقىقىلەرمۇ قارار تاپىدىكەن. جەۋلان بۇ يەرلەردىن كەتمەكچى! ئەمما، ئۇنىڭ يۈرىكى نېمە ئۈچۈن ئاغرىيدۇ؟ ئۇ ئىرادىلىك بالا ئىدىغۇ؟ شۇنداق، تامچا سۇ قورام تاشنىمۇ تېشىۋەتكەندەك، قۇملۇق گۈلى كامالەت جەۋلاننىڭ قەلب كۆلىگە مەرۋايىت دانلىرىدەك تىنىۋالدى...

ھاياتلىق ئەجەب قىسمەتلەرگە تولغان بولىدىكەن. جەۋلاننىڭ ئەلئابادتا ئۆتكەن ئازغىنا ھاياتى جاپالىق ھەم مەنىلەرگە تولدى! قۇملۇق گۈلىنى قەلب بوستانلىرىغا كۆچۈرۈۋالدى. قۇمتامنىڭ خىزمەتلىرى كۆڭۈلدىكىدەك ئورۇندالدى. خۇددى كېسەل مىسقاللاپ كىرىپ، پاتمانلاپ چىقىدۇ، دېگەندەك ھارامخورلار يىللاردىن بېرى چاينىماي يۇتقان لوقمىلىرىنى پاتمانلاپ قايتۇردى. ھەتتا ئىگەمبەردى جەۋلاننىڭ ئالدىدا ياش تۆكۈپ گۇناھىنى تىلىدى. ئۇ جەۋلان يېزىلىق ھۆكۈمەتكە «چارە كۆرۈش، بىر تەرەپ قىلىش» يىغىنىغا بېرىشنىڭ ئالدىدا ئىشخانىغا كىرىپ كەلگەنىدى:

ــ مېنىڭ ماتېرىياللىرىمنى شەھەرگە يوللىمىغان بولسىلا، ئۆزلىرى پېقىر ئۈچۈن ئەمەس، ئۇششاق بالىلىرىم ئۈچۈن بولسىمۇ، يۇقىرىغا ئىككى ئېغىز لەۋزىلىرىنى ئايىمىغان بولسىلا.

ئىنساننىڭ ھەرخىل ئىللەتلەردىن خالىي بولمىقى تەس. جەۋلان قۇمتامنى خاراب قىلىش ھېسابىغا سەمرىپ، قۇيرۇق تۇتقۇزمىغان بۇ ياۋا بۇقا بىلەن ئېلىشقان ئىدى. مانا ئەمدىلىكتە

ئۇنىڭ بىچارە ھالىتىگە، چىگىش ساقاللىرىدىن يۇمىلاپ چۈشۈۋاتقان ياشلىرىغا قاراپ ئىچى ئاغرىپ قالدى. ئۇ يېزىلىق ھۆكۈمەتتىكى «چارە كۆرۈش ۋە بىر تەرەپ قىلىش» يىغىنىدا قۇمتام ھەققىدىكى خۇلاسە دوكلاتىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن ئۆزىنىڭ شەخسىي كۆزقاراش ۋە تەلەپلىرىنى دادىللىق بىلەن ئوتتۇرىغا قويدى:

— چارە كۆرۈش مەسىلىسىدە ئىگەمبەردىگە كەڭچىلىك بىلەن چارە كۆرۈشنى تەلەپ قىلىمەن. چۈنكى، يۇقىرىدا سۆزلەپ ئۆتكىنىمدەك، ئۇنىڭ تەكشۈرۈشكە بولغان پوزىتسىيىسى ياخشى، مەسىلىلەرنى ئىقرار قىلىپ تۆلەپ قايتۇرۇشى ياخشى، باشقىلارنىڭ مەسىلىلىرىنى پاش قىلىپ خىزمەت كۆرسىتىشى ياخشى... يەنە بىر مۇھىم ئامىل، بالىلىرى ئۇششاق ھەم كۆپ...

ھارامنىڭ ھېسابى بولغىنىدەك، چاۋار قولغا ئېلىنىدى. ئۇ قانۇنىنىڭ ئېغىر جازاسىدىن قۇتۇلالمايدۇ. ئىنقىلابىي سەپتە تۇرۇپ، يامانلارغا يانتاياق بولغان كىشىم، خاس خادىم نەسرۇللامۇ قانۇنىنىڭ جازاسىدىن سىرتتا قالمايدۇ. مەتسىدىق، ھابىللار بولسا ئۆزى چوقۇنغان ئادەمى تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلدى. كۆرەش، تەنقىد، ئېنىقلاش باسقۇچلىرى ئىنتايىن جىددىي ئېلىپ بېرىلدى. بۇ كۈنلەردە جەۋلانىنىڭ مىجەزى چۈس، كەسكىن بولۇپ كەتتى. شۇڭا ئۇ تەكشۈرۈش مەيدانلىرىدا كامالغىمۇ يۈز ـ خاتىر قىلمىدى:

— سەن ئاشۇلارنىڭ نەپسانىيەتچىلىكىنى باشتىلا چەكلەپ، ئۇلارغا مەيدان ھازىرلاپ بەرمىگەن بولساڭ، بۈگۈنكى ئېغىر ئاقىۋەتلەر كېلىپ چىقارمىدى؟...

... قار توختاپ، تەكلىماكان ئاسمىنى سۈزۈلۈشكە باشلىدى. كۈن تارالغان بۇلۇتلار ئارىسىدا گاھى كۆرۈنۈپ، گاھى غايىب بولاتتى. جەۋلان ياتقىدا چىش پاستىسى، چوتكا، كۇرۇشكا،

لۆكگە، سوپۇنلىرىنى يىغىشتۇرۇۋاتاتتى. لېكىن، ئۇ پات ـ پاتلا بۇرنىنى تارتىپ، ئېغىر ئۇھسىناتتى. كەنت تەشكىل ھويلىسىغا ئەتىگەندىن باشلاپلا دېھقانلار توپلىنىشقا باشلىغانىدى. ئۇلار ئىشخانىغا كۆز ئۈزمەي قارىشاتتى. جەۋلان سەپەر سومكىسىنى كۆتۈرۈپ چىقىشى ئۇلار «ئەنە چىقتى» دېيىشىپ ئالدىغا سۈرۈلدى. ئەخمەت گاچا ئۇنىڭ قولىدىكى سومكىنى ئېلىشى، دېھقانلار ئۇنىڭ بىلەن قۇچاقلىشاتتى، يىغلىشىپ نېمىلەرنىدۇر دېيىشەتتى. بىرەر خالتا جىگدە، گۈلە ـ قاق، بېھى دېگەندەك نەرسىلەرنى تەڭلەيتتى. «خۇدايىم ئۆمۈرلىرىنى ئۇزۇن قىلسۇن»، «ئىگەم ئالا قېيىنلىرىنى ئاسان قىلغاي» دەپ تىلەكلەر تىلىشەتتى. توپ ئالدىدا تۇرغان كامال، لەيلىلەر غەمكىن ئىدى. نېۋىخان ئانا جەۋلانغا ئېسىلىپ تۇرۇپ ئىككى مەڭزىگە، پېشانىسىگە سۆيۈپ مىچىدە يىغلۇۋەتتى. ئۇ لەيلىنىڭ قولىدىكى تۇگۇنچىنى يېشىپ بىر نەچچە قاتلىما ۋە تۆت دانە ئانارنى سومكىسىغا سېلىپ قويدى.

ــ جەۋلان ئاكا، ــ لەيلىنىڭ ياشلىرى تۆكۈلۈپ تۇراتتى، ــ مۇشۇنداق ئايرىلىش پەيتىدە نېمە دېيىشىمنى بىلمەي تۇرىمەن. ئامان بولۇڭ. سىزنىڭ ياخشىلىقلىرىڭىزنى ئۆمۈر بويى ئۇنتۇمايمەن.

ــ يىغلىماڭ لەيلى، بىز شۇنداق بوينىمىز يۇمشاق، دىلىمىز ئاق، كۆڭلىمىز تۈز خەق، ــ دېدى جەۋلان تەسەللى بېرىپ، ــ باشقىلارنىڭ خۇشاللىقىنى كۆرۈش بەخت ھېسابلانسا، بىز ئەنە شۇنداق بەختنىڭ قۇللىرى! ئەمما تارتقان جاپايىمىز بىلەن ھېسابلىشىپ ئولتۇرمايمىز. ئەگەر سىزدە ئادەمىيلىك ساپ يۈرەك بولسا، مومايى ياشىنىپ قالدى، ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىشنى بۇرچۇم دەپ بىلىڭ. مانا مۇشۇ جاپاكەش دېھقانلار سىزنىڭ ئاتا ـ ئانىڭىز، تاغىلىرىڭىز، ئاچىلىرىڭىز،

قېرىنداشلىرىڭىز... سىز ئۇلارنى ھۆرمەتلەڭ.

ــ ئۇرۇمچىگە قايتىدىكەنسىز، ــ كامال ئىنتايىن مەيۈس ئىدى، ــ بارغاندىن كېيىن ئادرېسىڭىزنى ئەۋەتىشنى ئۇنتۇماڭ، لەيلى ئىككىمىز خەت يازىمىز.

ــ بولىدۇ، مەن چوقۇم سىلەرگە خەت يازىمەن، ــ جەۋلان لەيلىنىڭ قۇلىقىغا ئېڭىشتى، ــ بالىڭىز تۇغۇلغاندا جەۋلان دېگەن تۇڭباشتىن سالام دەپ قويۇڭ.

جەۋلان پەس ئاۋازدا گەپ قىلغان بولسىمۇ، ئاڭلىغانلار پاراقلىدە كۈلۈشۈپ كېتىشتى. ئۇ ھاشىم، كامال، زۇلال، مەتنىياز، كېرىمۇللا، ياربەختىلەر بىلەن قۇچاقلىشىپ خوشلىشىپ، ئايشەمگە چوڭقۇر تەزىم قىلىپ خەيرلەشتى. لېكىن، جەۋلان ھەرقانچە بويۇنداپ قارىمۇ كامالەتنى چىلىقتۇرالمىدى. بۇنى سەزگەن زۇلال ئۇنىڭغا يېقىن كېلىپ:

ــ مەن ئۇنىڭغا جەۋلاننى تەڭلىككە سالماڭ، دەپ ئېيتقانىدىم، ــ دېيىشى جەۋلان قاپىقىنى تۇرۇپ:

ــ ۋۇي دۇشمەن! ــ دەپ ئۇنلۇك گەپ قىلىشى ئەتراپتىكىلەر كۈلۈشۈپ كېتىشتى. ئەخمەت گاچا سەپەر سومكىسى ئېگەر ئارقىسىغا باغلانغان ئاتنى يېتىلەپ كېلىشى جەۋلان ئۇنىڭغا قېشىنى كۆرسىتىپ ياغلىق ئارتقانىنى ئىشارەت قىلىپ، ئىككى بارمىقىنى جۇپلەپ:

ــ ئەخمەت ئاكا، سىزنى ئۆيلەپ قويماقچى ئىدىم، بۇ ۋەدەمنى ئورۇندىيالمىدىم. ئەمدى بۇ ۋەزىپە كەنت باشلىقى كامالغا قالدى، ــ دەپ قول ئىشارىتى بىلەن تەڭ گەپ قىلىۋىدى، ئەخمەت بىردىنلا غەيرىي ئاۋازدا گۇڭراپ، يىغلىغانچە جەۋلانغا ئۆزىنى ئاتتى. ئۇ جەۋلاننى قۇچاقلاپ، بىر ھازا قويۇپ بەرمىدى. جەۋلان ھاشىم بىلەن قايتا قۇچاقلاشقاندا ئۆزى كۈلۈپ تۇرسىمۇ، كۆزلىرىدىن ياشلار تۆكۈلۈپ تۇردى.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كىتاب تور بىكىتى
ئىنتىرنىتىنىڭ ئىچىدىكى ئىلىم ئىدىسى

دېھقانلار ئاتنىڭ ئارقىسىدىن دەرۋازا ئالدىغىچە ئۇزىتىپ چىقىشتى. ئېڭەكلىرىدىن ساقىپ چۈشۈۋاتقان ياشنى قولىنىڭ ئارقىسىدا سۈرتۈپ تۇرغان جەۋلان ئارقىغا قارا - قارا مەھەللىدىن ئۇزاپ كەتتى. ئات قۇمتام كەنتىنى ئارقىدا قالدۇرۇپ، قىر دەريا سايلىقىغا قايرىلغاندا، جەۋلان يول چېتىدە ئىگەمبەردى ھەم نىساخاننىڭ ئىككى كىچىك قىزى بىلەن قول قوشتۇرۇپ ئۆرە تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ قېلىپ ئاتتىن چۈشتى.

— ئىگەمبەردىكا، بۇ يەردە تۇرۇپتىلىغۇ، — جەۋلان تىترەپ تۇرغان ئىككى قىزغا قارىدى، — بالىلارمۇ مۇزلاپ كېتىپتۇ.

— ئۆزلىرىگە ساقلاپ...

— دەيدىغان بىرەر گەپلىرى بارمىدى؟

ئىگەمبەردى ئۆمچىيىپ، يىغلامسىرىدى. جەۋلاننىڭ ئىچىدە بىر يەرلىرى ئېچىشقاندەك بولدى.

— بىلىمەن، گۇناھىم ئېغىر، — ئىگەمبەردى ياشقا تولغان كۆزلىرىنى ئېلىپ قاچتى، — لېكىن، ئۆزلىرى مېنى جازادىن ئازاد قىلىپلا قالماي، خىيانىتىمنىڭ بىرقىسمىنى كۆتۈرۈۋەتتىلە. ئائىلەمنى مۇسادىرە قىلىشتىن توساپ قالدىلا، بۇ ياخشىلىقلىرىنى ئۆلسەممۇ ئۇنتۇمايمەن.

— جازالاش مەقسەت ئەمەس، ئىگەمبەردىكا، مەنسۇرخان ھاجىمنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغاندىن بېرى ۋىجدان ئازابى تارتىۋاتقانلىقلىرىنى بىلىمەن. ئۆزلىرى كۆپ يىل كەنت باشلىقى بولدىلا، تەجرىبە - ساۋاقلىرى بار، ياشلارغا ياردەمدە بولالا.

— جېنىم بىلەن، جېنىم بىلەن، ئەمدى ھالال ياشايمەن.

نىساخان چاققانغىنا يېڭى خۇرجۇننى ئاتنىڭ ئارقىسىغا ئارتىپ قويدى. جەۋلان خۇرجۇنغا قاراپلا تەڭلىكتە قالدى. ئالاي دېسە كۆڭلى كۆتۈرمەيتتى، ئالماي دېسە ئىگەمبەردىنىڭ دىلى ئازار يەيتتى. ئەمما، دېھقانلار ئالدىدا بەرسە تەسىرىنىڭ يامان

بولىدىغانلىقى ھەم جەۋلانىڭمۇ ئالماسلىق ئېھتىمالى بارلىقىدىن ئەنسىرىگەن ئەر ـ خوتۇن ئىككىسىنىڭ سوغۇقتا تىترەپ ئىككى بالىسى بىلەن تۇرغانلىقىدىن خىجىل بولغان جەۋلان خۇرجۇنىنى ئاتتىن چۈشۈرۈۋېتىشكە قولى بارمىدى. ئۇنىڭسىزمۇ باش كۆتۈرەلمەي قالغان بۇ ئادەمنى رەنجىتىشنى خالىمىدى. لېكىن، دېھقانلار ئارىسىدا چىققان: «كامالەتنىڭ يۈزى چوڭ كەلدى...»، «جەۋلان قىز ئۈچۈنلا ئىگەمبەردىنى قۇتقۇزۇپ قالدى...»، «كامالەت بولمىغان بولسا، بۇ زىناخورمۇ ئەدىپىنى يەيتتى...» دېگەندەك ئۆسەك گەپلەر ئېسىگە كەلگەن جەۋلان ئارىسالدىلىق ئوتتۇرىسىدا مۇنداق دېدى:

ـــ ئىگەمبەردىكا، بۇ قىلغانلىرى بولمىدى.

ـــ باشقىچە ئويلاپ قالمىسىلا، ئېغىز مايلايدىغان چاغلاردىن ئۆتۈپ كەتتۇق ھەم ئېغىز مايلىغۇدەكمۇ نەرسىلەر ئەمەس، ـــ ئىگەمبەردى كۆڭلىدىكى گەپنى قىلىۋاتاتتى، ـــ ناھايىتى شۇ خۇرجۇنىڭ بىر پېيىدا قوغۇن، يەنە بىر پېيىدا يۇرتىمىزنىڭ تەۋەررۈكى ئاق نانجىگدىسى بار، ئالمىسىلا خاپا بولمەن.

جەۋلان سومكىسىدىن تۆت دانە ئانارنى ئېلىپ، ئىككى قىزغا ئىككىدىن تۇتقۇزۇپ قويدى. ئىگەمبەردى ئۆزىنى تۇتۇۋالماي تۆكۈلۈپلا كەتتى. گەرچە ئانار ئازغىنا نەرسە بولسىمۇ، جەۋلانىڭ بالىلارغا بولغان مېھىر ـ شەپقىتى ئىدى. ئۇ ھەر قېتىم كەلگىنىدە، «ئۇششاق بالىلىرىنى ئويلىسىلا» دېگەن گەپنى ئۇنتۇمايتتى. ئىگەمبەردىنىڭ ئامان ـ ئېسەن قېلىشىغمۇ ئاشۇ بالىلار سەۋەب بولمىدى، دەپ كىم ئېيتالايدۇ؟

ـــ ئۇچ بالام ئۆزلىرىگە، ـــ نىساخانمۇ يىغلىغانىدى، ـــ رەھمىتىنى ئېيتماقچى ئىدى، ئەمما ئۇلار مەكتەپكە كېتىپ قالدى.

ـــ بالىلارغا داۋاملىق نەسىھەت قىلىڭلار، ئۇلار ياخشى

ئۇنۇمۇر كىتاب تور بىكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ئوقۇسۇن.

— بولىدۇ، بولىدۇ، — ئىگەمبەردى يىغلامسىراپ يېشىنى لىڭشىتتى، — ئوقۇمىسا بولمايدىكەن. بالىلىرىمنىڭ ماڭا ئوخشاش كۆزى ئوچۇق قارىغۇ بولۇپ قېلىشىنى خالىمايمەن.

— خوش ئەمىسە، ئۆتكەن ئىشلارنى كۆپ ئويلىمىسىلا، بالىلار چوڭ بولۇۋاتىدۇ. كۆڭلىدە تۇرۇپ قالمىسۇن.

ئىگەمبەردى جەۋلاننىڭ قولتۇقىدىن يۆلەپ، ئاتقا مىندۇرۇپ قويدى. جەۋلان قولىنى پۇلاڭلىتىپ چەكسىز سايلىققا قاراپ ئېتىغا قامچا سالدى. قىرغاقتا قالغان ئىگەمبەردى، نىساخان، يەنە ئىككى كىچىك قىزنىڭ قارىسى خېلىغىچە يوقالمىدى. بىر چاغلاردا لەيلى مىنىپ پاشىلىققا بىر نەچچە قېتىم كىرگەن «ئاقتاش» ئىسىملىك ئاق ئات سىلىق يورغىلاپ كېتىۋاتاتتى. لېكىن، جەۋلاننىڭ بىر نېمىسى ئۇنتۇلۇپ قالغاندەك ئارىلاپلا ئارقىسىغا قارايتتى. يۈرىكىنىڭ بىر يەرلىرى ئېچىشاتتى. شۇنداق، ئۇ كامالەتكە ئاخىرقى قېتىپ خوش دېيەلمىدى. ئۇنىڭ كۈلۈشنى، سۆزلەشنى بىلىدىغان مۇلايىم كۆزلىرى، ساددا ھەم سەبىي رۇخسارى، ۋاپا ۋە مېھرىبانلىق يېغىپ تۇرغان گۈل سېيماسى جەۋلاننىڭ كۆز ئالدىدىن بىرەر دەقىقىمۇ نېرى كەتمەيتتى. بىردىنلا يىراقتىن ئاڭلانغان زەپمۇ يېقىملىق، شۇنچە سۆيۈملۈك ئاۋازدىن يۈرىكى ئويناپ كەتكەن جەۋلان قايرىلىپ ئارقىسىغا قارىدى. كامالەت ئاپئاق قارلىق دالىدا خۇددى ئاق چېچەكلەر ئارىسىدا ئۇچۇپ يۈرگەن كېپىنەكتەك پىلدىرلاپ يۈگۈرۈپ كېلىۋاتاتتى. ئاتمۇ ئىگىسىنىڭ كۆڭلىنى بىلگەندەك قىز تەرەپكە قاراپ چاپتى. ھاسىراپ ھەم قىزىرىپ كەتكەن كامالەت ئۇچقاندەك كېلىشى، جەۋلان ئېڭىشىپلا ئۇنىڭ قولتۇقىدىن كۆتۈرۈپ ئېگەرنىڭ ئالدىغا ئېلىۋالدى... يىراقتىن ئۇلار خۇددى بىر ئادەمدەك كۆرۈنەتتى. جەۋلاننىڭ ئوڭ قولى

قىزنىڭ بېلىدىن قامالليۇالغان بولۇپ، سول قولىدا ئاتنىڭ چۈلۈۋرىنى تۇتۇۋالغاندى. چۈلۈۋۇر تارتىلغانسېرى ئات چەمبەر ھاسىل قىلىپ بىر ئىزدا پىرقىرايتتى. پىرقىرىغانسېرى ئىككى تەن تېخىمۇ مەھكەم چىرمىشىپ، بىر - بىرىگە جانلىرى قوشۇۋاتقاندەك... ياق! يۇرەكلىرى مۇڭدىشىۋاتقاندەك... قەلب بوستانلىرىدىن سۇ ئىچىۋاتقاندەك... لەۋلەر بىر - بىرىدىن ئاجرالمايتتى...

— سىز... سىز بۇ قېتىم مەست ئەمەسقۇ دەيمەن، — قىز ھاسىراپ تۇرۇپ پىچىرلىدى.

— ياق... مەن.. مەن ھازىر خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ ئەزاسى ئەمەس! ئۇ... ئۇلار تۇگىدى.

— شۇڭا باتۇر بولۇپ كېتىپسىز - دە؟

— شۇنداق، بۇ يەردە ئەيمەنگۇدەك تەشكىل، ھايا قىلغۇدەك ئادەم بولمىسا...

— خۇدايىم كۆرۈپ تۇرغاندۇ؟

— ئۇ كۆرسە كۆرۈۋەرسۇن، خۇدا دېگەن مېھرىبان...

— ئەمىسە تېنىۋالماڭ...

— ئۇنتۇپ قاپتىمەن... ئەسلىدە مەن مەست ئىدىم...

— سىز... سىز سۆيۈۋېلىپلا تېنىۋېلىشقا ئۇستا...

كامالەت جەۋلانىنىڭ مەيدىسىگە ئەركىلەپ تۇرۇپ ئۇرماقتا ئىدى. بىر ئىزدا پىرقىراۋاتقان ئاتنىڭ ئاياغ ئاستىدا، دۇپدۇگىلەك چەمبەر شەكلىدە بوز قۇملۇق ئېچىلىپ قالدى. بۇ خۇددى چەكسىز قار قاپلىغان سايدا ئاق قەغەز ئۇستىگە بېسىلغان يۇمىلاق تامغىغا ئوخشايتتى. ئۇلار ئات ئۇستىدە بىرەدەم مۇڭدىشىۋالغاندىن كېيىن جەۋلان قىزنى كەنت پاسىلىغا ئاپىرىپ قويماقچى بولۇۋېدى، ئۇ زادىلا ئۇنىمىدى. چۈنكى، كامالەت قۇمچاقاردىكى كادىرلارنىڭ ئۇنىڭغا ساقلاپ تۇرغانلىقىنى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ پېڭى تادرىسى

بىلەتتى. كامالەت جەۋلان بىلەن ئاخىرقى قېتىم تاتلىق كۆرۈشۈۋالغانلىقىدىن شۇنچە خۇشال بولسىمۇ، ئەمما مۇلايىم كۆزلىرىدە يەنىلا سۈزۈك ياشلار لىغىرلاپ تۇراتتى. ئۇنىڭ «چاقىرىق» توغرۇلۇق يېنىش - يېنىشلاپ يېلىنىشلىرى سېغىنىش پىراقلىرىغا بەرداشلىق بېرەلمەيدىغانلىقىدىن بېشارەت ئىدى. كامالەت ئاتتىن سىيرىلىپ چۈشتى.

— جەۋلان، ھېلىقى مۇدىر «ۋاقىت ئۆتۈپ كەتتى» دەپ ئۇنىمايمۇ قالارمۇ؟

— كامالەت، ئۆزۈمگە ئىشەنچ قىلمىسام، سىزگە ھەرگىز ۋەدە قىلمايمەن، دەپ نەچچە قېتىم ئېيتتىم، — دېدى جەۋلان قىزنىڭ قولىنى تۇتۇپ تۇرۇپ، — ھەر يىلى ۋىلايەت، ناھىيە، شەھەرلەرگە ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلغىلى كەتكەن ئوقۇتقۇچىلار پىلاننى ئورۇندىيالماي قايتىپ كېلىدۇ. كەلگەن ئوقۇغۇچىلارمۇ «كۆنەلمىدىم»، «ئانامنى كۆرگۈم كېلىپ كەتتى» دەپ يىغلاپ كېتىپ قالىدىغان ئىشلارمۇ كۆپ. تېخى مالىيە - ئىقتىساد ئىنستىتۇتىنىڭ مۇدىرى مېنىڭ ئوتتۇرا مەكتەپتىكى ئوقۇتقۇچۇم.

— ئەمىسە... ئەمىسە... چاقىرىقىڭىزنى كۈتىمەن، — كامالەت مەڭزىدىكى ياشلارنى سۈرتمەي ئات ئۈستىدىكى جەۋلانغا كۆڭلى قىيمىغان ھالدا قارىدى، — تېزرەك ئەۋەتمىسىڭىز مەن ساراڭ بولۇپ قالىمەن، خوش ئەمىسە...

كامالەت ئاپئاق قولياغلىقنى جەۋلاننىڭ مەيدە يانچۇقىغا قىستۇرۇپ قويۇپ، ئارقىسىغا قايرىلىپ مېڭىشى، جەۋلان ئۇنى چاقىرىپ قالدى.

— كامالەت، توختاڭ، — جەۋلاننىڭمۇ كۆز جىيەكلىرى قىزارغانىدى، — يېقىن كېلىڭ...

جەۋلان ئات ئۈستىدىن پەسكە ئېڭىشكەنىدى، ئۇنىڭ نېمىنى

تەلەپ قىلىۋاتقانلىقىنى چۈشەنگەن قىز ئۇيىلىپقىنا لەۋلىرىنى يېقىن ئېلىپ كەلدى... ئاندىن قارلىق سايدا يۈگۈرگىنىچە كېتىپ قالدى. جەۋلان بىر جۈپ قىزىل گۈلگە قاراپ، قىزنىڭ ساپ ھەم غۇبارسىز يۈرىكىنى كۆرگەندەك بولدى. ئۇ قولياغلىقنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، قارلىق دالىدا يۈگۈرۈپ كېتىۋاتقان كامالەتكە تىكىلىپ تۇراتتى. «ئاقتاش»مۇ بوينىنى تىك تۇتقان ھالدا قۇلاقلىرىنى شىڭتايتىپ قىزغا بەخت تىلەۋاتقاندەك قىلاتتى.

جەۋلان قولياغلىقنى ئېگىز كۆتۈرۈپ سىلكىمەكتە ئىدى. ياغلىق لەپىلدىگەنسېرى ئۇنىڭدىن گۈل ـ غۇنچىلار چېچىلدى... يىپەك قولياغلىق خۇشاللىقىدا شوخلۇق بىلەن يەلپۈنۈپ تېخىمۇ كۆپ چېچەكلەرنى توزۇتتى! قۇملۇق دىيار تەكلىماكاننى قاپلىغان گۈللەر... غۇنچىلار... چېچەكلەر بىردىنلا قىپقىزىل نۇرغا ئايلاندى... جەۋلان بىلەن كامالەت بارا ـ بارا بىنەپشىرەڭ نۇر ـ زىيا ئىلكىدە غايىب بولدى!...

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى
www.uyghurtap.com

خاتىمە

ھاياتلىق ئۆز مۇساپىسىنى داۋام قىلماقتا! كۈنلەر، ئايلار، يىللار خۇددى ئاقباشلىق تاغ چوققىسىدىكى بۇلۇتلاردەك بىر - بىرىنى سۈرۈپ، قوغلىشىپ نەلەرگىدۇر ئالدىرىشاتتى. مانا، كۆز يۇمۇپ - ئاچقۇچە تۆت يىل ئۆتۈپ كەتتى. ئۆمۈر مەنزىلىنىڭ قىسقىغىنا بۇ سەپىرىدە تالاي - تالاي ئىشلار بولۇپ ئۆتتى. يەيدىغان رىزقى، كۆرىدىغان كۈنلىرى ئاياغلاشقان قېرىلار ساپىقىدىن ئاجرىغان قوغۇندەك زەرەتگاھلىققا كۆچتى! قاچاندۇر چاچ - ساقاللىرىغا قىرو قونغانلىقىنى تۇيماي قالغان مويسىپىتلار كەتكەنلەرنىڭ ئورۇنلىرىنى ئىگىلەپ، ساقال سىيپىشىپ ئولتۇرۇپتۇ... ئۇلارمۇ ئاز كۈندە سوۋۇشقا ئۈلگۈرگەن قانلىرىنى ئىللىتىش ئۈچۈن، ھاسىلىرىغا ئېڭەك تىرەپ ئاپتاپسىنىپ ئولتۇرۇشۇپ، ئەزرائىلنىڭ يوللىرىغا قارىشىدۇ... شۇنداق، ھاياتلىق دەپ ئاتالغان بۇ راباتقا تۆت كۈنلۈك مېھمان ئىكەنمىز، ئاز - ئازدىن كېلىدىكەنمىز، ئاز - ئازدىن كېتىدىكەنمىز... كەتكەنلەرنى يىغلاپ - قاقشاپ ئۇزىتىپ قويساق، بارلارنىڭ قەدرىنى قىلىشنى بىلمەيدىكەنمىز! بولدىلا، پانىي ئالەمنىڭ نام - ئەمالىنى كوچىلاپ كۆڭۈللەرنى ئەلەمزېدە قىلمايلى... بىز پاتراق ئۈرۈمچى ئۇزۇن يوللۇق قاتناش بېكىتىگە بارايلى. بېكەتنىڭ دەم ئېلىش زالىدا تونۇشلا ئىككى ئەر - خوتۇن پاراڭلىشىپ ئولتۇرىدىغۇ، ۋۇي بۇلار ھېلىقى بىر يىللىرى تەكلىماكاننىڭ زۇمرەت كۆزلۈك ئالتۇن ئۈزۈكى — قۇمتامدا ئۆچمەس ئىزلارنى قالدۇرغان جەۋلان بىلەن كامالەتقۇ!

ئۇلار زالنىڭ كەڭ دېرىزىلىرىدىن بېكەت مەيدانىغا قارايتتى. بىرەر يولۇچىلار ماشىنىلىرى كەلگەن ھامان ئۇنىڭدىن ئالدىرىشىپ چۈشۈۋاتقان ئادەملەرگە زەن سالاتتى. يولۇچىلار يۈك ماشىنىلىرىغا رەتلىك تىزىلغان يۈك ـ تاقلار ئۈستىدە ئولتۇرۇپ كەلگەچكە، ئۈستۋاشلىرى توپا، ھارغىن چىراي كۆرۈنەتتى.

ــ جەۋلان، ــ دېدى كامالەت ئېرىگە قايرىلىپ، ــ كامال بىلەن لەيلىنى قەيەرلەردە ئويناتساق بولار؟

ــ ئۈرۈمچىدە ساياھەت ئورۇنلىرى ئازمۇ؟ ئۇنىڭدىن غەم قىلماڭ، ئۆزۈم ئورۇنلاشتۇرىمەن.

ــ ئۇلار ئۈرۈمچىدە قانچىلىك تۇرىدىغاندۇ؟

ــ قەھەتچىلىك يىللىرى، ــ جەۋلان پىچىرلاپ دېگۈدەك پەس ئاۋازدا گەپ قىلىۋاتاتتى، ــ پويىز ئىستانسىسىدا يىتىپ كەتكەن شياۋما ھازىر ئەنخۇينىڭ «پاقىلىق» يېزىسىدىكى ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئۆيىدىكەن. لەيلى ئىنىسىنى كۆرۈش تەقەززاسىدا بەلكىم كۆپ تۇرۇشقا ئۇنىماسمىكىن.

ــ ئۇلارنى كۆڭۈلدىكىدەك ئوينىتىش ئۈچۈن، ــ كامالەت جەۋلانغا لەپپىدە قاراپ قويدى، ــ پىكاپ بولسا بەك ياخشى بولاتتى. باشلىقىڭىز ئىدارىنىڭ ماشىنىسىنى بېرىپ تۇرارمۇ؟

ــ خاتىرجەم بولۇڭ، خانىم، ــ جەۋلان ئايالىنىڭ بۇرنىنى چىمدىپ قويدى، ــ بۈگۈن ئەتىگەن ماشىنا سوراپ كىرسەم، جاڭ شۇجى ئەھۋالنى ئۇقۇپ، «كۆپ رىيازەت چەككەن ئەر ـ خوتۇنلاركەن، ئوبدان ئوينىتىپ قوي، مەن شوپۇرغا تاپىلاپ قوياي» دېدى.

ــ ۋىيەي، نېمىدېگەن ياخشى، مۇشۇ باھانىدە كۆرمىگەن يەرلەرنى بىر كۆرۈۋالىدىغان بولدۇم ـ دە.

ــ ئەسلىدە جىننىڭ قەستى شاپتۇلدا ئىكەن ـ دە، ــ جەۋلان كۈلۈۋەتتى، ــ خەپ، سىزنى قالدۇرۇپ قويۇپ، كامال بىلەن لەيلىنى ئويناتمىسام.

www.uyghurkeep.com
ئۇيغۇرچە كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلىرىڭ يېڭى تادرىسى

ـــ شۇنداق قىلىڭا قېنى سالپاڭ قۇلاق توشقان، ـــ كامالەت جەۋلاننىڭ قۇلىقىدىن تۇتتى، ـــ مۇشۇ سالپاڭ قۇلىقىڭىزنى يۇلۇپ، قولىڭىزغا تۇتقۇزمىسام.

ـــ ھەي، ھەي، خەق كۆرۈپ قالىدۇ، قارا بۇ بىشەمنىڭ ئەسكىلىكىنى. بولىدۇ، مەن سىزنى ماشىنىنىڭ چاقىدا ئولتۇرغۇزۇپ قوياي.

ـــ نېمە؟ ـــ كامالەت قولىنى كۆتۈرۈشى جەۋلان دېرىزە تەرەپنى كۆرسەتتى.

ـــ قاراڭ.

بۇ ئەسنادا بېكەت مەيدانىغا كوزۇپىدا پەۋەس ئادەم ئولتۇرغان ئىككى ماشىنا ئارقا ـ ئارقىدىن كىرىپ كەلدى. جەۋلان ماشىنىلارنىڭ نومۇر ۋە بەلگىسىگە قاراپلا، جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ماشىنىلىرى ئىكەنلىكىنى بىلدى. ئاڭغىچە ئادەملەر يۈكلىرىنى يەرگە تاشلاپ كوزۇپتىن چۈشۈشكە باشلىدى. كامالەت تۇيۇقسىزلا «ئەنە ئۇلار» دەپ ۋارقىرىۋەتتى. ئۇ راستتىنلا تونۇغانىدى. ئېگىز، قامەتلىك كامال كوزۇپتىن ماشىنا چاقىغا دەسسەپ يەرگە چۈشتى ـ دە، لەيلى سۇنغان تۆت ياشلار چامىسىدىكى ئوغۇل بالىنى يەرگە ئالدى. ئاندىن كوزۇپنىڭ بالداقلىرىنى دەسسەپ چۈشۈۋاتقان لەيلىنى دەست كۆتۈرۈپ ئېلىشى يولۇچىلاردىن نومۇس قىلغان لەيلى ئېرىگە نېمىدۇر دەپ دۇمسايدى. جەۋلان بىلەن كامالەت ئۇلارنىڭ ئالدىغا يۈگۈرۈپ باردى ـ دە، قۇچاقلىشىپ كېتىشتى. لەيلى بىلەن كامالەت كۆز ياش قىلىشىپ، يۈزلىرىنى يۈزلىرىگە يېقىشتى. يولۇچىلار ئۇلارغا ھەيرانلىق ئىلكىدە قاراپ قېلىشتى. كامال بىلەن جەۋلان سومكا ۋە مەھكەم چىگىلگەن يۈك ـ تاقلارنى كۆتۈرۈشۈپ بېكەت ئالدىغا چىقىشى شوپۇر يىگىت ئەدھەممۇ يۈگۈرۈپ كېلىپ ياردەملەشتى. نەرسە ـ كېرەكلەر ماشىنىنىڭ ئارقىسىدىكى ساندۇققا ئورۇنلاشتۇرۇلغاندىن كېيىن كامال بالىسى بىلەن

ئالدىغا، قالغانلار ئارقىغا ئورۇنلاشتى. شوپۇر يېگىت ئۇلارنىڭ تەكلىماكان قۇملۇقىدىن كەلگەنلىكىنى ئاڭلاپ، شەھەر ئايلاندۇرۇپ ئەڭ چىرايلىق، كۆركەم، ئېگىز بىنالار جايلاشقان كوچىلارنى كۆرسىتىپ ماڭدى. بىردىنلا جۇدۇن - چاپقۇنلۇق ئەتىياز كۈنلىرى، ئۇرۇمچىدە تىلەمچىلىك قىلىپ يۈرگەن چاغلىرى ئېسىگە كەلگەن لەيلىنىڭ كۆزلىرى ياشقا تولدى. لېكىن ئۇ چاندۇرماي گەپ باشلىدى:

— ھازىر قۇمتاممۇ ياخشى بولۇپ كەتتى، تاشيوللار ياسالدى، ئاندىن قوغۇن، شاپتۇل، ئۆرۈك، قارىئۆرۈك قاقلىرىنى پىششىقلاپ ئىشلەيدىغان كىچىككىنە كارخانا قۇرۇۋالدۇق.

— پاھ، قالتىسقۇ سىلەر، — دېدى جەۋلان، — كىرىمى قانداقراق؟

— كىرىمى ھازىرچە قەدىر ئەھۋال، ئەمما كېيىنلىكى بولىدىغاندەك تۇرىدۇ، — ئالدىدا ئولتۇرغان كامال ئارقىغا قارىدى، — بۇ كارخانىغا لەيلى بىلەن زۇلالنىڭ ئايالى رەيھانگۈل ئىككىسى مەسئۇل.

— قۇمتاملىقلار تىنچلىقتۇ، — سورىدى كامالەت لەيلىدىن، — ئۇلارنى شۇنداق سېغىنىدىم.

— ئانام بۇلتۇر ئەتىيازدا تۇگەپ كەتتى، — لەيلى چوڭقۇر تىنىپ قويدى، — كامال ئەخمەتكامغا ئۇز چوكاندىن بىرنى ئېلىپ بەردى.

— شۇنداقمۇ؟ — جەۋلان خۇشال بولۇپ كەتتى، — مېنىڭ تاپشۇرغان ۋەزىپەم يەردە قالماپتۇ - دە.

— بېجىرمىسەم بولامدۇ، سىزنىڭ ھېلىقى پەلىتكىلىرىڭىزدىن قورقمەن - دە.

ماشىنا ئىچىدە بىردىنلا كۈلكە كۆتۈرۈلدى.

— ھاشىمكام، ئايشەم ئاچام يېزىلىق ھۆكۈمەتتە ئىشلەۋاتىدۇ، — دېدى كامال كۈلكىدىن كېيىن، — زۇلال،

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى نادىرىسى

مەتنىياز، كېرىمولىلا، ياربەختىلەرمۇ ئوبدان تۇردى. دېھقانلار ئۇلاردىن بەك رازى. بىز بىر يەرگە يىغىلىپ قالساقلا سىلەرنىڭ گېپىڭلارنى قىلىمىز، راست، ئىككىڭلارنى توي قىلدى، دەپ ئاڭلىدۇق.

ــ كامالەتنىڭ ئىشى راسا ئوڭىدىن كەلدى، ــ دېدى جەۋلان، ــ مالىيە ـ ئىقتىساد ئىنستىتۇتىدىن بىر قىز ئۈرۈمچىگە كۆنەلمەي كېتىپ قاپتىكەن. كامالەت شۇنىڭ ئورنىغىلا كىرىپ ئۈچ يىل مالىيە بوغالتىرلىق كەسپىدە ئوقۇدى. ئۇ بىر ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ بوغالتىرلىق خىزمىتىگە ئورۇنلىشىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا توي قىلدۇق.

ماشىنا قىزىل بىنا ھەيۋەتلىك قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان ئالىي مەكتەپ قورۇسىغا كىرىپ كېلىش بىلەن ئۇلارنىڭ پاراڭلىرى ئۈزۈلدى. شوپۇر ئەدھەم ئالىي مەكتەپ ئىچىدە رەڭگارەڭ گۈللەر ئېچىلىپ كەتكەن گۈللۈكلەرنى، تەنتەربىيە ئەسلىھەلىرى ئورنىتىلغان مەيدانلار، ھەيۋەتلىك كۇتۇپخانا بىنالىرىنى ئايلىنىپ، كۆل بويىدىكى دۆڭدىن پەسلەپ چوڭقۇرلۇققا چۈشتى. ئاندىن بۈك ـ باراقسان قېرى قارىياغاچلار ئىچىدىكى ئۈچ قەۋەتلىك سېرىق بىنا ئالدىدا توختىدى. بۇ سوۋېت ئۇسلۇبىدا سېلىنغان، ئۈستى قاڭالتىرلىق بىنا بولۇپ، ئۆيلىرى ئاۋاز يېنىپ تۇرىدىغان تاختايلىق ئىدى. ئۇلار نەرسە ـ كېرەكلىرىنى كۆتۈرۈپ ئۈچىنچى قەۋەتتىكى تۆت ئېغىزلىق، خېلىلا ئىسكەتلىك جابدۇلغان ئۆيگە كىرىشتى. لەيلى چىنىدەك پاكىز تۇتۇلغان مۇنچىخانا، ئاشخانا، ھۇجرا، مېھمانخانا، بالكونلارنى كۆرۈپ، كامالەتنىڭ ئۈرۈمچى مۇھىتىغا سىڭىپ كەتكەنلىكىنى ھېس قىلدى. كامال مۇنچىغا كىرىپ پاكىز يۇيۇنۇپ، كىيىملىرىنى ئالماشتۇرۇپ چىققاندىن كېيىن لەيلى ئوغلى جەۋلاننى يېتىلەپ مۇنچىغا كىرىپ كەتتى.

ئۇلار شۇ كۈنى چۈشتە ھاردۇق ئېشى ئىچىپ تەنلىرى

ھۆزۇرلىنىپ كەتتى. كەچتە كامالەت لەيلى ئېلىپ كەلگەن بېھىلەرنى بېسىپ پولۇ ئەتتى. تاماق يېيىلىپ بولغاندىن كېيىن قەنت ـ گېزەكلەر بىلەن چاي ئىچكەچ پاراڭغا چۈشۈپ كېتىشتى. ئۇلار لەيلى ھەم كامالنىڭ بېشىغا كەلگەن كۈلپەتلەر، بولۇپمۇ لەيلىنىڭ يامان جاڭگالدا ئەجەل بىلەن ئېلىشقانلىقى، جەۋلان، كامالەتلەرنىڭ قۇم بارخانلىرىدا يۈشۈرۈن ئۇچرىشىشلىرى، چاۋارنى قوغلاش جەريانىدىكى مۇشكۈلاتلارنى ئەسلەپ چىقىشتى. چاۋارنىڭ گېپى چىقىش بىلەنلا كامالنىڭ قاپاقلىرى تۇرۇلدى.

ـــ شۇ چاغدا چاۋارنى تۇتالمىغانسېرى سىزدىن ئەنسىرەپ قالدىم، ـــ دېدى كامال جەۋلانغا، ـــ «ئىز قوغلاپ تۇتۇشقا نېمىشقا ئەكىرگەندىمەن» دەپ پۇشايمان قىلدىم. راست گەپنى قىلسام، قورقتۇم. سىزمۇ ئىنقىلابىي روھىڭىز بىلەن بارىمەن، دەپ تۇرۇۋالدىڭىز.

ـــ ئىنقىلابىي روھقا قارىغاندا ياشلىق ھەۋەس ئۈستۈن كەلگەن گەپ، ـــ جەۋلاننىڭ گېپىدىن ھەممىسى كۈلۈشۈپ كېتىشتى، ـــ توغرا، چاۋارنى تۇتۇش مۇقەددەس ۋەزىپە، شۇنىڭ بىلەن بىللە تەكلىماكاندىن ئىبارەت تىلسىم قانداقتۇر، دېگەن قىزىقىشمۇ يوق ئەمەس ئىدى. ئامازە ساقچىلار ئۇلگۈرۈپ كەلمىگەن بولسا، ئۇسسۇزلۇقتىن ئۆلەتتۇق.

ـــ مېنىڭمۇ ئەنسىرىگىنىم شۇ، ـــ كامال چايدىن ئوتلاپ قويدى، ـــ ئەگەر شۇنداق بولۇپ قالسا ئاتالارنىڭ بىرەرىنىڭ گۇرەن تومۇرىنى كېسىپ سىلەرگە قان ئىچۈرەتتىم.

ـــ ياپىرەي، نېمە دەيدىغانسىز؟ ـــ جەۋلان، لەيلى، كامالەتلەر سەسكىنىپ چىرايىنى تۇردى، ـــ قانىنمۇ ئىچكىلى بولامدۇ؟

ـــ بولىدۇ، بۇرۇنقىلار شۇنداق قىلغان. قان بىر نەچچە ۋاخلىق ئۇسسۇزلۇقنى باسىدۇ ھەم بەدەنگە قۇۋۋەت بولىدۇ.

ـــ كامال، ـــ كامالەت تەرەپبال سورىدى، ـــ چاۋار

ئۇيغۇر كتاب تورپىكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ئېتىلدىمۇ؟

ـــ سىز ئوقۇشقا مېڭىپ كۆپ ئۆتمەيلا سوت ئېچىلىپ ئۆلۈم جازاسى بەردى.

كامال چاۋار توغرۇلۇق غەلىتە بىر ۋەقەنى سۆزلەپ بەردى. بىر قېتىملىق قۇربان ھېيتتا كامال لەيلىنى ئېلىپ شەھەرگە كىردى. ئۇلار قىلىدىغان سودىلىقلىرى تۈگىگەندە ئابلىز ھاكىمنىڭ ئۆيىنى ھېيتلىدى. ئاندىن ساقچى باشلىقى ئابباسنىڭ ئۆيىگە ھېيتلاپ كەلدى. جۈيجاڭ ئۇلارنى كۆرۈپ قەۋەتلا خۇشال بولۇپ كەتتى. ئۇ خوتۇنىغا كامال ـ لەيلىلەرنىڭ پاجىئەلىك كەچمىشلىرىنى، بولۇپمۇ كامالنىڭ باتۇرلۇقلىرىنى ھاياجان بىلەن سۆزلەپ بەردى. ئابباس ئون يىل ئىلگىرى قولغا ئېلىنغان چاۋارنىڭ ئاشنىسى زىبادىگۈل ھەققىدە سۆزلەۋېتىپ ئاچچىققىنا كۈلۈپ قويدى. چاۋارغا ئۆلۈم جازاسى ئېلان قىلىنغاندىن كېيىن زىبادىگۈل ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈشنى تەلەپ قىلدى. چاۋارمۇ ئىككى كۈن ئىلگىرى ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈشنى ئىلتىماس قىلغانىدى. ساقچىلار ئۇلارنىڭ كۆرۈشتۈرۈش ئۆيىگە ئېلىپ كىرىپ، ئۈستەلنىڭ ئىككى تەرىپىدە بىر ـ بىرىگە قارىتىپ ئولتۇرغۇزۇپ قويۇشتى. چاۋار زىبادىگۈلنىڭ قىرىق ياشقا كىرمەي تۇرۇپلا چارلىشىپ كەتكەن چېكە چاچلىرىغا، پېشانىسىدىكى چوڭقۇرلاشقان قورۇقلارغا، تاتىراڭغۇ چىرايىغا قاراپ، بىر چاغلاردىكى ھۆسن ـ بەدىنى تولغان، مۈڭگۈزدەك چىڭ كۆكسى ئادەمنىڭ ھەۋىسىنى كەلتۈرىدىغان زىبادىگۈلنى تونۇيالمىغىنى تاسلا قالدى. ئۇ بېشىنى چايقىغىنىچە:

ـــ زىبا، تۈگىشىپسەن، تۈگىشىپلا كېتىپسەن، ـــ دېدى. زىبادىگۈلمۇ ئۇنىڭ ئېچىپ كەتكەن خېمىردەك سالپايغان يۈزىگە، قورۇقلار گىرەلەشكەن بويۇن تېرىلىرىگە، نۇرى ئۆچكەن كۆزلىرىگە تىكىلگىنىچە:

ـــ سەنمۇ مەندىن قېلىشماپسەن، ـــ دېدى ـ دە، چاۋارنىڭ

يۇزىگە شالاققىدە تۇكۇرۇپ، ھۆ تارتىپ يىغلىۋەتتى. ئۇنىڭ بېشىنى توختىماي چايقاپ، ئىسىت ئەيلىگەندە ھەم پايلىمىغاندەك يىغلاۋاتقانلىقىدىن تېكىرقاپ قالغان چاۋار ھەيران بولۇپ سورىدى:

— تۇكۇرگىنىڭغۇ ماڭا بولغان ئاچچىقىڭدىن، — چاۋار يۇزىدىكى تۇكۇرۇكنى قولىنىڭ ئارقىسىدا سۈرتتى، — شۇنداق بولغاندىن كېيىن مېنى يۇخادىن چىققۇچە تىللىماي، ئەجەبا يىغلاۋاتسەنغۇ؟

— ئوبدان سورىدىڭ، سەن ئەقىل ـ ھوشۇڭ جايىدا ئەر كىشى بولغاندىن كېيىن، — زىبادىگۈل ئېسەدەپ كەتتى، — شۇ چاغدا مېنى ئۇرۇپ، تىللاپ بولسىمۇ توسقان بولساڭ، ئىككىمىز مۇشۇ كۈنلەرگە قالارمىدۇق؟ شۇڭا يۇزۈڭگە تۇكۇردۇم! يىغلىغىنىم بولسا، ساڭا پايلىمىغانلىقىمدىن بولدى. بىر كۈنلۈك ئەر ـ خوتۇندىمۇ يۈز كۈنلۈك مېھىر ـ مۇھەببەت ساقلىنىدىكەن. سەن بىلەن بىر نەچچە كۈنلەر ئەر ـ خوتۇن بولغان تۇرسام... ئون يىلدىن بېرى ئاشۇ شېرىن دەقىقىلەر ماڭا قانچىلىك ھۇزۇر ۋە ئۇمىد بېغىشلىغانلىقىنى بىر خۇدا بىلىدۇ، بىر ئۆزۈم بىلىمەن... ھەر كۈنى كېسەل رەڭگىدەك ساپسېرىق تاڭلار ئاتىدۇ... ئېگىز تۇرمە تاملىرى ئىچىدە ئايلىنىمەن، چۆرگىلەيمەن، كۆپكۆك ئاسمانغا قارايمەن. «قاچانمۇ كەچ كىرەر!... قاچانمۇ كۈن پاتار؟!...» دەپ نالە قىلىمەن. كىر ياستۇقىغا باش قويدۇمۇ، ھېلىقى غېرىبانە ئۆيۈمگە كېتىمەن... تاتلىق مىنۇتلارغا ھەمراھ بولىمەن... ئويلاپ باقسام خىيالىڭ دوستى كېچە، دۈشمىنى كۈندۈزكەن ئەمەسمۇ! كۆڭلۈمدىكىنى دېسەم، سەن بىلەن ئۆتكەن ئاشۇ بىر نەچچە كۈن ماڭا «ياشاش ئۆلمەسلىك، يەنە ياشاش، يەنە ئۆلمەسلىك»نى دەۋەت قىلىپلا كەلدى!!..

— ھۆ... ھۆ... ھۆ... — كامالچىدەك ئېگىلىپ ئولتۇرغان

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تورپىكىتى
ئۇنۇرۇ كىتابلىرىنىڭ پىڭى تادرىسى

چاۋار ھۆ تارتىپ يىغلىغانسېرى ئايىغى ئاستى ھۆل بولۇپ كەتتى، ـــ زىبا! كەچۈر مېنى، سېنى نابۇت قىلدىم، ئۆزۈمنىمۇ! مەن ئۆمرۈمدە «مال ـ دۇنيادىن ئۆزگە قۇدرەتلىك كۈچ ھەم تاتلىق نەرسە يوق» دېگەن ئەقىدە بىلەن ياشاپ، كۆڭۈلگە تالىق ئىشلارنى يۈرىكىمدىن چىقىرىۋەتكەن ئىكەنمەن! ئەمما، بۇرنۇمغا ئۆلۈم پۇرىغاندىن كېيىنلا سېنىڭ ھىدلىرىڭ دىماغلىرىمدىن كەتمىدى! سېنى ئويلىدىم، ئويلىدىم، شۇنچە كۆپ ئويلىدىم!... ئىست، قەدرىڭنى بىلمەپتىكەنمەن! مۇشۇنداق جان ھەلقۇمغا كەلگەندە بايلىق، مەئىشەت ئەمەس، مېنىڭ كۆڭلۈمگە كىرىۋالغىنىڭنى قارا! شۇنىڭغا قارىغاندا ئەڭ قۇدرەتلىك كۈچ ئادەملەر، بولۇپمۇ ئەر ـ خوتۇنلار ئارىسىدىكى مۇھەببەتكەن!!... مەن بۇنى تولىمۇ كېچىكىپ چۈشەندىم. شۇڭا، سېنىڭ بىلەن كۆرۈشۈشنى يۈرىكىم ئىلتىجا قىلدى.

ـــ سەنمۇ تەلەپ قىلىپتىكەنسەن ـ دە؟ ـــ زىبادىگۈل تۆكۈلۈۋاتقان ياشلىرىنى مەيلىگە قويۇۋەتتى، ـــ مەنمۇ ئىلتىماس قىلغان.

ـــ خۇدا ھەرئىككىمىزنىڭ دىلىغا سالغان چېغى...

ـــ ئابدۇش ئاكا!...

زىبادىگۈل ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ، چاۋارنىڭ قوللىرىغا ئېسىلىشى ساقچىلار چاۋارنى ئېلىپ كېتىشتى. ئۇنىڭ پۇت ـ قوللىرىدىكى زەنجىر ـ كىشەنلەرنىڭ شاراقلىغان ئاۋازى خېلىغىچە ئاڭلىنىپ تۇردى...

... ئۆي ئىچى تىنىقلار ئاڭلانغۇدەك جىمىپ كەتتى. كامالنىڭ سۆزلەپ بەرگەنلىرى جەۋلان، كامالەت، لەيلىلەرنىڭ كۆڭلىنى ئېزىپ قويدى. ئۇلار چاۋارنى ئەيىبلەشنى ياكى خەيرخاھلىق قىلىشنى بىلەلمىدى... پەقەت «ھەي... خام سۈت ئەمگەن ئادەم بالىسى» دېگەن ئاچچىق ئىستىھزا ئىچىگە لاي سۇدەك تىنىپ

قالدى!

ئەتىسى ئەتىگەندە ئۇلار بۇغدا كۆلىگە يۇرۇپ كەتتى. ئاپئاق قارلىق تاغلار باغرىدىكى ياپيېشىل قارىغايلار، مەخمەلدەك ئېدىرلاردا، يانباغىر قاپتاللاردا ئېچىلىپ كەتكەن تاغ گۈللىرى، ھەيۋەتلىك شارقىراتما... كۆپكۆك تىنىق بوغدا كۆلىنى كۆرگەن كامال، لەيلى، كامالەتلەر خۇشاللىقىدىن بىر - بىرىنى قۇچاقلاشتى. ئۇلار ساياھەت كېمىسىگە چۈشۈپ بۇغدا كۆلىنى بىر ئايلىنىپ كەلگەندىن كېيىن كۆپكۆك چىملىقلارغا ئەدىياللارنى سېلىپ، شەھەردىن ئېلىپ چىققان نان، كاۋاپ، توخۇ گۆشى ھەم سوغۇق ئىچىملىكلەرنى تىزىپ داستىخانىنى گۈللىتۈەتتى. تۆت ياشلىق جەۋلان چىملىقلاردا يۇمىلاپ مامكاپ، كاكۇك گۈللىرىنى ئۈزۈپ ئويناپ يۈرەتتى. شوپۇر ئەدھەم ئازراقلا بىر نەرسە يەپ ئورنىدىن تۇردى. ئۇ تاماق سورۇنىنى بىر قانچە پارچە رەسىمگە تارتقاندىن كېيىن «مەنزىرە تارتىمەن» دەپ كېتىپ قالدى. ئەدھەم ئەسلىدە فوتو سۈرەت ھەۋەسكارى بولۇپ، ياخشى چىققان سۈرەتلەرنى نەشرىيات ھەم ھەرقايسى ژۇرنال تەھرىر بۆلۈملىرىگە بېسىشقا بېرەتتى.

— كامال، بۇ يەرلەرنى كۆرۈپ قانداق چۈشەنچىدە بولۇۋاتىسىز، — سوردى جەۋلان، — قېنى دەپ بېقىڭا؟

— بۇ يەرلەر، — كامال تېڭىرقاپ قالدى، — ھەقىقەتەن تەسەۋۋۇرغا سىغمىغۇدەك چىرايلىق، كۆركەم، ساپ ھاۋالىق جەننەتكە ئوخشايدىكەن. لېكىن، تەكلىماكانىنىڭمۇ ئۆزىگە خاس خاسىيەتلىرى كۆپ!

— يەنىلا تەكلىماكان ئوغلى - دە، — دېدى جەۋلان، — ئۆز يۇرتىڭنى، كىندىك قانلىرىڭنى تۆكۈلگەن تۇپرىقىڭنى ھېچ يەرگە تەڭ قىلمايسىز، شۇنداقمۇ؟

— سىز بىلەن بىز كۆرەلمەسلىكىمىز مۇمكىن، — كامال

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى نادرىسى
www.uyghurtap.com

ئوغلىغا لەپپىدە قاراپ قويدى، ــ كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىز تەكلىماكاننى جەننەت ماكان قىلىپ قۇرۇپ چىقىدۇ، سىز بۇنىڭغا ئىشىنەمسىز؟

ــ يارايسىز، ــ جەۋلان ئىختىيارسىز چاۋاك چېلىۋەتتى، ــ بەكمۇ يىراقنى كۆرەر، تەسەۋۋۇرلىرىڭىز مول، ئۈمىدۋار ئىكەنسىز.

ئۇلار بىر نەچچە تاغ قاپتاللىرىنى، جىلغا ئورمانلارنى ئايلىنىپ كەلگۈچە كۈن تاغلار ئارقىسىغا ئۆتۈپ كەتتى. ئەدھەممۇ ماشىنىنى ئوت ئالدۇرۇپ، تەييار بولۇپ تۇرغانىدى. جەۋلان، كامالەت، كامال، لەيلىلەر ئورۇنلىرىغا چىقىپ ئولتۇرۇشى كېلىشتە تەستە «غىڭشىپ» كەلگەن ماشىنا پەسكە قاراپ ئاۋاز چىقارماي شامالدەك يۈرۈپ كەتتى. ئەتىسى ئەتىگەنلىك ناشتىدىن كېيىن ئەدھەم ئۆيگە كىرىپ كەلدى. ئۇلار ماشىنىغا چىقىپ بىردەمدىلا قىزىلتاغقا يېتىپ كەلدى ـ دە، ئۇزۇندىن ـ ئۇزۇن تىك پەلەمپەيلەر ئارقىلىق تاغ ئۈستىگە چىقتى. ئېگىز مۇنار ئاستىدا تۇرۇپ مۇقەددەس شەھەر ئۈرۈمچى مەنزىرىلىرىنى تاماشا قىلىشتى. كامال خۇددى پايانسىز قۇم دەشتىگە قارىغاندەك، قولىنى سايىۋەن قىلىپ شەھەرنىڭ كۆز يەتمەس ئىزنالىرىغا قارىدى. ئىسلار تىك كۆتۈرۈلۈپ چىقىۋاتقان زاۋۇت، كارخانا تۇرخۇنلىرى، خىلمۇخىل شەكىلدىكى ئېگىز ـ پەس بىنالار، قارا بۇلۇتتەك يېيىلىپ ياتقان خەلق باغچىسى ئورمانلىقى، يامالىق تېغى باغرىدىكى كۆجۈم مەھەللىلەر، خۇددى ھاشار چۈمۈلىلىرىدەك تېز ئۆتۈشۈپ تۇرغان ھەرخىل ئاپتوموبىللار ئىلىم ـ پەن ئاشىنالىرى بۇلىقى بولغان بۇ ئەزىز شەھەرنىڭ ھاياتىي كۈچىنى نامايان قىلىپ تۇراتتى.

ــ جەۋلان، ــ دېدى كامال يىراقلاردىن كۆز ئۈزمەي، ــ ئۈرۈمچى بىزنىڭ شەھەرلەردىن ئەللىك ھەسسە چوڭدەك

قىلامدۇ، نېمە؟

ــ بەلكىم ئۇنىڭدىنمۇ چوڭ بولۇشى مۇمكىن، ــ جەۋلان پەخىرلەنگەندەك كۈلۈپ قويدى، ــ ئۈرۈمچىدە ئون يىللاپ تۇرغان ئادەملەردىن «شاپتۇللۇق» (لومەنچىڭ)، «شور بۇلاق»، «باگاڭ» قاتارلىق كۆپلىگەن «بالا» ئۈرۈمچىلەرنى كۆرمىگەنلا تولا.

ــ يەنە يىگىرمە ـ ئوتتۇز يىللاردىن كېيىن، ــ دېدى كامال خىياللار ئىچىدە، ــ يا... ياق، مەن ئىپادىلىگۈدەك سۆز تاپالمىدىم.

ــ ئۇ چاغدا، ــ جەۋلان چاقچاق قىلدى، ــ ئۈرۈمچىنىڭ بۇ بېشىدىن ئۇ بېشىغا ئايروپىلاندا ئۇچۇپ بارىمىز.

ھەممىسى كۈلۈشۈپ كېتىشتى. چۈش ۋاقتى بولۇپ قالغانىدى. جەۋلان ئۇلارنى قىزىلتاغ ئاستىدىكى بىر ئاشخانىغا باشلاپ كىرىپ لەڭمەن بىلەن مېھمان قىلدى. ئۇ تاماق يەۋېتىپ ئەتە، ئۆگۈن بارىدىغان «ئۇلانباي تاللىق»، «مۇتەللىپباي بېغى» (جەنۇبىي باغچا)، خەلق باغچىسى قاتارلىقلارنى ساناپ چىقىشى لەيلى دەرھاللا قارشى چىقتى.

ــ جەۋلان، كەچۈرۈڭ، بۇغدا كۆلى، قىزىلتاغ ساياھەت رايونىدا قانغۇچە ئوينىدۇق، ئەمدى ئەتە ئەتىگەندە يولغا چىقمىساق بولمايدۇ. ئۇكام يولىمىزغا قاراپ قانچىلىك تەقەززا بولۇۋاتقاندۇ؟

ــ راست، ئىنىڭىزنىڭ خەۋىرىنى قانداق ئالدىڭىز؟

ــ يېزىمىزنىڭ خەلق ھۆكۈمىتىگە قايتا ـ قايتا خەت يازغانىدۇق. ئۇلار ئۇكامنىڭ قايتىپ كېلىپ، بۇرۇنقى ئۆيىمىزنى تۈزەشتۈرۈپ ئولتۇرۇۋاتقانلىقىنى خەۋەر قىلدى.

ــ بۇنداق قىلساڭلار قانداق بولىدۇ؟ ــ دېدى كامالەت لەيلىگە، ــ ئەڭ بولمىغاندىمۇ بىر ھەپتە تۇرمىساڭلار

ئۇنىمايمەن.

— كامالەت، مېنى چۈشىنىڭ، ئىككى كۈندىن بېرى ئويناۋاتقىنىم بىلەن، كۆڭلۈم ئۇكامدىلا قالدى، بىز قايتقاندا، سىلەر قوغلىمىغۇچە كەتمەيلى.

— جەۋلان، كامالەت، لەيلى توغرا دەيدۇ، — كامالمۇ ئالدىراۋاتقانىدەك قىلاتتى، — بىز ئىشلەپچىقىرىشنىڭ راسا قاتىلاقلىق ۋاقتىدا يولغا چىقتۇق، پات بېرىپ، پات قايتمىساق بولمايدۇ.

لەيلىنىڭ يىغلامسىراپ تۇرۇپ يېلىنىشلىرىدىن تەڭلىكتە قالغان جەۋلان بىلەن كامالەت ئائىلاج ماقۇل بولدى. شۇنداقتىمۇ ئۇلارنى ماشىنىغا سېلىپ خەلق باغچىسىغا ئەكېلىپ كەچكىچە ئويناتتى. كىچىك جەۋلان بالىلار ئويۇنچۇقلىرىنى هارغىچە ئويناندى. ئۇ بىردەم ياغاچ ئاتقا مىنىپ پىرقىرىسا، تۇرۇپلا ئېلېكترونلۇق پويىز ۋاگونلىرىغا چىقىپ قۇيۇندەك ئايلىناتتى. ئۇستى ئوچۇق كىچىك ماشىنىغا ئولتۇرۇپ يۇمىلاق مەيدانىنى چۆرگىلەيتتى. كەچ بولۇپ قالسىمۇ، ئۇلار قولۇاققا بېلەت ئېلىپ كۆلنى بىر ئايلىنىپ چىقىشتى.

ئەتىسى سەھەردە شوپۇر ئەدھەم ئۇلارنى ئۇرۇمچى پويىز ئىستانسىسىغا ئېلىپ كەلدى. تۇنۇگۈن كەچتىلا ئەدھەم پويىز بېلىتىنى ئېلىپ كەلگەچكىمۇ، ئۇلار نەرسە ـ كېرەكلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ پويىزغا چىقىش سۇپىسىغا كېلىپ توختاشتى. پويىز ئارقا ـ ئارقىدىن، قىسقا ـ قىسقا قوزغىلىش سىگنالى بەردى. رادىئو كانايلىرىمۇ يولۇچىلارنىڭ دەرهال پويىزغا چىقىپ ئورۇن ئېلىشلىرىنى ئەسكەرتىپ ۋارقىرىماقتا ئىدى. جەۋلان بىلەن كامال، لەيلى بىلەن كامالەت قۇچاقلىشىپ خوشلاشتى. ئۇلار ۋاگونغا چىقىپ نەرسە ـ كېرەكلىرىنى ئورۇنلاشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن دېرىزە تۆۋىگە كېلىپ قايتىدىن «خوش، ئامان

بولۇڭلار، سەپىرىڭلارغا ئاق يول بولسۇن!» دەپ شىپ تۇرۇشى، پويىز ئورنىدىن قوزغالدى. ۋوگزال سۇپىسىدا تۇرغان بىر جۈپ ياش جەۋلان بىلەن كامالەت، پويىزنىڭ قارىسى يوقالغۇچە قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ تۇرۇشتى!...

تۈگىدى

2009 ـ يىل 11 ـ ئاپرىل

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

كىتاب ئىسمى: تەكلىماكان ئوغلى (2)
پىلانلىغۇچى: ئېزىز ئاتاۋۇللا سارتېكىن
ئاپتورى: جالالىدىن بەھرام
مەسئۇل مۇھەررىرى: ئەنۋەر قۇتلۇق
تەكلىپلىك مۇھەررىرى: خاسىيەت ئىبراھىم
مەسئۇل كوررېكتورى: گۈلباھار توختەم
تەكلىپلىك كوررېكتورى: قەييۇم تۇرسۇن
نەشرىيات: شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت - فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن - سىن نەشرىياتى
ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى شىخۇڭ غەربىي يولى 36 - قورۇ
پوچتا نومۇرى: 830000
تارقاتقۇچى: شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى
زاۋۇت: شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتى
فورماتى: 880×1230 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى: 15.25
نەشرى: 2009 - يىل 12 - ئاي 1 - نەشرى
بېسىلىشى: 2009 - يىل 12 - ئاي 1 - قېتىم بېسىلىشى
باسما سانى: 10000
كىتاب نومۇرى: ISBN 978—7—5469—0603—4
باھاسى: 95.00 يۈەن (ئىككى قىسىم)

(باسما ۋە بەت تۈپلەشتە خاتالىق كۆرۈلسە زاۋۇت بىلەن ئالاقىلىشىڭ)